Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av strafflagen och vissa andra lagar, vilka hör till det andra skedet i totalrevideringen av strafflagstiftningen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Finlands strafflag härstammar från år 1889. Även om det har gjorts flera ändringar i lagen under de drygt 100 år som förflutit sedan dess, uppfyller många av lagens stadganden och lagens grundstruktur inte längre de krav som kan ställas på en modern strafflag. Den påbörjade totalrevideringen syftar till en modernisering av strafflagen så att den motsvarar de förändrade förhållandena. Det är meningen att totalrevideringen skall genomföras i etapper, genom omfattande delreformer som anknyter till varandra. Regeringens proposition i det första skedet av totalrevideringen gällde egendoms- och omsättningsbrotten samt de ekonomiska brotten. Den propositionen avläts till riksdagen i maj 1988 och de nya lagstadgandena trädde i kraft den 1 januari 1991.

I det andra skedet av totalrevideringen förnyas ytterligare en del av stadgandena om de särskilda brotten. Denna proposition innehåller förslag till elva helt förnyade strafflagskapitel och vissa andra stadganden. De straffstadganden som föreslås bli förnyade denna gång gäller dels sådana med den ekonomiska brottsligheten nära sammanhängande brott som inte togs med i det första skedet, dels brott som står i samband med straffrättens traditionella kärnområde. Slutligen förnyas ett antal klart föråldrade lagrum.

I synnerhet de brott som hänför sig till arbets- och miljösektorn samt immateriella rättigheter har nära samband med den ekonomiska brottsligheten. Till straffrättens traditionella kärnområde hör de i denna proposition föreslagna stadgandena om brott mot liv och hälsa. Valet att i detta skede föreslå stadganden om informations- och kommunikationsbrott motiveras framför allt av behovet att modernisera dessa stadganden så att de håller jämna steg med den snabba tekniska utvecklingen. De gällande stadgandenas ålderdomlighet är också huvudorsaken till att nya stadganden om politiska brott samt om brott mot friheten och om allmänfarliga brott föreslås i totalrevideringens andra skede.

Strafflagens nya kapitel om arbetsbrott innehåller stadganden bl.a. om arbetarskyddsbrott, arbetstidsbrott, diskriminering i arbetslivet samt om kränkning av arbetstagarrepresentanters rättigheter och kränkning av arbetstagares organiserade verksamhet. Merparten av straffstadgandena om arbetsbrott finns för närvarande i andra lagar än strafflagen. De nya stadgandena innebär inte någon markant förändring av det straffbara området, men överföringen av samtliga stadganden som är förenade med hot om fängelsestraff till strafflagen är ägnad att skapa en klarare bild av de centrala straffhoten och att öka straffstadgandenas förebyggande effekt.

Också de med hot om fängelsestraff förenade miljöbrottsstadgandena skall enligt förslaget flyttas över till strafflagen. I strafflagens kapitel om miljöbrott föreslås stadganden bl.a. om miljöförstöring, byggnadsskyddsbrott och naturskyddsbrott.

Både i arbets- och i miljöbrottskapitlet föreslås uttryckliga stadganden om ansvarsfördelningen i det fall att brottet har begåtts inom en sammanslutnings verksamhet eller inom någon annan motsvarande organiserad verksamhet. På miljöbrott skall även tillämpas vad som särskilt stadgas om juridiska personers straffansvar.

I kapitlet om kränkning av vissa immateriella rättigheter föreslås stadganden om upphovsrättsbrott och brott mot industriell rättighet. Stadgandena överensstämmer i huvudsak med motsvarande straffstadganden som för närvarande finns utanför strafflagen.

Med avseende på informations- och kommunikationsbrotten inriktas revideringen främst på att i strafflagen samla de straffstadganden om brott mot tystnadsplikt som för närvarande är spridda i tiotals lagar. Stadgandena om tjänstemäns och offentligt anställdas sekretessbrott skall fortfarande regleras i kapitlet om tjänstebrott och offentligt anställdas brott. Datateknikens utveckling har så långt som möjligt beaktats i utformningen av de nya straffstadgandena om kränkning av kommunikationshemlighet, störande av post- och teletrafik samt dataintrång.

Stadgandena om brott mot liv och hälsa föreslås bli förnyade på grund av den centrala ställning som de intar i strafflagen. På detta sätt blir det också möjligt att sinsemellan jämföra straffnivån för våldsbrotten respektive egendomsbrotten som hör till det första skedet av totalrevideringen. Stadgandena om brott mot friheten och om allmänfarliga brott föreslås bli förnyade så att de bättre motsvarar dagens förhållanden.

De gällande stadgandena om politiska brott härstammar delvis från en tid då Finland inte ännu var en självständig stat. En del av dessa stadganden motsvarar inte dagens uppfattning om straffbarhetsbehovet. Det föreslås därför att stadgandena om lands- och högförräderibrott samt om brott mot politiska rättigheter förnyas. Vidare föreslås i detta sammanhang en revidering av stadgandena om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten.

Utöver ändringarna i strafflagen föreslås ändringar i 158 andra lagar. I merparten av fallen beror ändringarna på att straffstadganden som för närvarande finns i annan lagstiftning föreslås bli ersatta med strafflagsstadganden. Detta innebär att de andra lagarnas straffstadganden måste bytas ut mot hänvisningar till respektive strafflagsstadgande eller upphävas.

Avsikten är att de föreslagna lagarna skall träda i kraft ungefär ett halvt år efter att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida

ALLMÄN MOTIVERING 10

1. Propositionens samhälleliga betydelse 10
1.1. Mål 10
1.2. Medel 10

2. Nuläge och beredningen avärendet 11
2.1. Lagstiftning 11
2.2. Beredningen av ärendet 12

3. Vissa straffrättsliga frågor 13
3.1. Principerna för totalrevideringen 13
3.2. Reglering av åtalsrätten 14
3.3. Definition av begreppet uppsåt 15

4. Ekonomiska och organisatoriska verkningar .. 15

5. Andra omständigheter som inverkar på propositionen 16
5.1. Stadgandena om sammanträffande av brott 16
5.2. Juridiska personers straffansvar 16
5.3. Övriga aktuella reformer 16
5.3.1. Sambandet med det första skedet av totalrevideringen 16
5.3.2. Vissa andra ändringsbehov 16

6. Finsk rätt och Europarådets rekommendationer om databrott 17
6.1. Behandlingen av databrott i vissa internationella organisationer 17
6.2. Jämförelse mellan Finlands databrottsstadganden och Europarådets databrottskommittés rekommendationer 17

DETALJMOTIVERING 22

1. Strafflagen 22
1.1. 1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt 22
1.1.1. Kapitelmotivering 22
1.1.2. Paragrafmotivering 22
1.2. 2 kap. Om straffen 22
1.2.1. Kapitelmotivering 22
1.2.2. Paragrafmotivering 23
1.3. 11 kap. Om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten 23
1.3.1. Kapitelmotivering 23
1.3.1.1. Gällande lagstiftning och regleringsbehov 23
1.3.1.2. Förslagets huvudpunkter . 25
1.3.2. Paragrafmotivering 27
1 §. Krigföringsbrott 27
2 §. Grovt krigföringsbrott 27
3 §. Lindrigt krigföringsbrott. 28
4 §. Kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden 29
5 §. Grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden 29
6 §. Folkmord 30
7 §. Förberedelse till folkmord 31
8 §. Hets mot folkgrupp 31
9 §. Diskriminering 32
1.4. 12 kap. Om landsförräderibrott 36
1.4.1. Kapitelmotivering 36
1.4.1.1. Gällande lagstiftning och regleringsbehov 36
1.4.1.2. Problem med den nuvarande regleringen 39
1.4.1.3. Förslagets huvudpunkter . 40
1.4.2. Paragrafmotivering 42
1 §. Äventyrande av Finlands suveränitet 42
2 §. Krigsanstiftan 43
3 §. Landsförräderi 46
4 §. Grovt landsförräderi 48
5 §. Missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning 49
6 §. Spioneri 51
7 §. Grovt spioneri 54
8 §. Röjande av statshemlighet .. 55
9 §. Oaktsamt röjande av statshemlighet 57
10 §. Olovlig underrättelseverksamhet 57
11§. Äventyrande av internationella relationer 58
12 §. Brott mot neutralitetsbestämmelserna 59
13 §. Upprätthållande av landsförrädisk förbindelse 60
14 §. Åtalsrätt 60
1.5. 13 kap. Om högförräderibrott 61
1.5.1. Kapitelmotivering 61
1.5.1.1. Gällande lagstiftning och regleringbehov 61
1.5.1.2. Problem i den gällande lagstiftningen 62
1.5.1.3. Förslagets huvudpunkter . 63
1.5.2. Paragrafmotivering 64

Sida

1 §. Högförräderi 64
2 §. Grovt högförräderi 67
3 §. Förberedelse till högförräderi . 68
4 §. Olaglig militär verksamhet ... 71
1.6. 14 kap. Om brott mot politiska rättigheter 72
1.6.1. Kapitelmotivering 72
1.6.1.1. Gällande lagstiftning 72
1.6.1.2. Problem i den gällande lagstiftningen 73
1.6.1.3. Förslagets huvudpunkter . 74
1.6.2. Paragrafmotivering 76
1 §. Valbrott 76
2 §. Röstköp 76
3 §. Röstningsfusk 77
4 §. Förvanskande av valresultat .. 78
5 §. Kränkning av politisk handlingsfrihet 79
6 §. Hindrande av möte 81
7 §. Definitioner 81
1.7. 15 kap. Om brott emot landets ständer och störande af annans val- eller rösträtt . 82
1.8. 16 kap. Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning 82
1.8.1. Kapitelmotivering 82
1.8.1.1. Gällande lagstiftning 82
1.8.1.2. Förslagets huvudpunkter . 83
1.8.2. Paragrafmotivering 83
1.9. 21 kap. Om brott mot liv och hälsa 84
1.9.1. Kapitelmotivering 84
1.9.1.1. Systematik och regleringsbehov 84
1.9.1.2. Om uppsåt och oaktsamhet 85
1.9.1.3. Gällande lagstiftning 86
1.9.1.4. Ändringsbehov och de viktigaste ändringarna 86
1.9.2. Paragrafmotivering 90
1 §. Dråp 90
2 §. Mord 90
3 §. Dråp under förmildrande omständigheter 92
4 §. Barnadråp 92
5 §. Misshandel 93
6 §. Grov misshandel 94
7 §. Lindrig misshandel 95
8 §. Dödsvållande 95
9 §. Grovt dödsvållande 95
10 §. Vållande av personskada 96
11 §. Grovt vållande av personskada 96
12 §. Framkallande av fara 96
13 §. Försummande av räddningsåtgärd 97
14 §. Åtalsrätt 97
1.10. 25 kap. Om brott mot friheten 98
1.10.1. Kapitelmotivering 98
1.10.1.1. Systematik och regleringsbehov 98
1.10.1.2. Gällande lagstiftning och missförhållanden i den .. 99
1.10.1.3. Förslagets huvudpunkter 102
1.10.2. Paragrafmotivering 103
1 §. Frihetsberövande 103

Sida

2 §. Grovt frihetsberövande 105
3 §. Människorov 105
4 §. Tagande av gisslan 107
5 §. Frihetsberövande av oaktsamhet 107
6 §. Olaga hot 108
7 §. Olaga tvång 108
8 §. Åtalsrätt 109
34 kap. Om allmänfarliga brott 109
1.11.1. Kapitelmotivering 109
1.11.1.1. Gällande lagstiftning ... 109
1.11.1.2. Uppgifter om antalet allmänfarliga brott 111
1.11.1.3. Regleringsbehov 111
1.11.1.4. Förslagets huvudpunkter 112
1.11.2. Paragrafmotivering 114
1 §. Sabotage 114
2 §. Trafiksabotage 119
3 §. Grovt sabotage 121
4 §. Äventyrande av andras hälsa . 121
5 §. Grovt äventyrande av andras hälsa 123
6 §. Kärnladdningsbrott 123
7 §. Vållande av allmän fara 124
8 §. Grovt vållande av allmän fara 124
9 §. Förberedelse till allmänfarligt brott 125
10 §. Falskt alarm 126
11 §. Kapning av fartyg 127
1.12. 38 kap. Om informations- och kommunikationsbrott 128
1.12.1. Kapitelmotivering 128
1.12.1.1. Systematik och regleringsbehov 128
1.12.1.2. Gällande lagstiftning ... 130
1.12.1.3. Olägenheter i den gällande regleringen och tidigare ändringsförslag .. 134
1.12.1.4. Förslagets huvudpunkter . 138
1.12.2. Paragrafmotivering 143
1 §. Sekretessbrott av enskild 143
2 §. Sekretessförseelse 145
3 §. Kränkning av kommunikationshemlighet 145
4 §. Grov kränkning av kommunikationshemlighet 149
5 §. Störande av post- och teletrafik 150
6 §. Grovt störande av post- och teletrafik 151
7 §. Lindrigt störande av post- och teletrafik 152
8 §. Dataintrång 152
9 §. Personregisterbrott 154
10 §. Åtalsrätt 155
1.13. 42. kap. Om brott emot föreskrift till statens säkerhet eller allmän ordning 156
1.13.1. Motivering till kapitlet 156
1.13.2. Motivering till paragrafen 156

Sida

1.14. 44 kap. Om brott emot föreskrift till skydd för lif, helsa eller egendom 156
1.14.1. Motivering till kapitlet 156
1.14.2. Motivering till paragraferna 156
1.15. 45 kap. Om militära brott 157
1.15.1. Motivering till kapitlet 157
1.15.2. Motivering till paragrafen 157
1.16. 47 kap. Om arbetsbrott 158
1.16.1. Kapitelmotivering 158
1.16.1.1. Straff som regleringsmetodi arbetslivet 158
1.16.1.2. Gällande lagstiftning och dess brister 159
1.16.1.3. Ärendets beredning 161
1.16.1.4. Förslagets huvudpunkter 161
1.16.2. Paragrafmotivering 163
1 §. Arbetarskyddsbrott 163
2 §. Arbetstidsbrott 166
3 §. Diskriminering i arbetslivet .. 167
4 §. Kränkning av arbetstagarrepresentantsrättigheter 170
5 §. Kränkning av arbetstagaresorganisationsfrihet 171
6 §. Arbetsförmedlingsbrott 172
7 §. Ansvarsfördelning 173
8 §. Definitioner 174
1.17. 48 kap. Om miljöbrott 175
1.17.1. Kapitelmotivering 175
1.17.1.1. Miljön som föremål för straffrättsligt skydd 175
1.17.1.2. Gällande lagstiftning och olägenheter i regleringen 177
1.17.1.2. 1. Strafflagen ... 177
1.17.1.2. 2. Stadganden utom strafflagen 177
1.17.1.3. Tidigare förslag 178
1.17.1.4. Huvudpunkterna i förslaget 179
1.17.2. Motivering till paragraferna 182
1 §. Miljöförstöring 182
2 §. Grov miljöförstöring 190
3 §. Miljöförseelse 191
4 §. Miljöförstöring av oaktsamhet 192
5 §. Naturskyddsbrott 193
6 §. Byggnadsskyddsbrott 194
7 §. Ansvarsfördelning 196
8 §. Juridiska personers straffansvar 197
1.18. 49 kap. Om kränkning av vissaimmateriella rättigheter 197
1.18.1. Kapitelmotivering 197
1.18.1.1. Systematik och regleringsbehov .. 197
1.18.1.2. Nuläget 199
1.18.1.2.1. Lagstiftningen om upphovsrätt och rätt till fotografisk bild 199
1.18.1.2.2. Lagstiftningen om industriella rättigheter 203

Sida

1.18.1.3. Motivering till ändringarna 208
1.18.1.4. Förslagets huvudpunkter . 210
1.18.1.4.1. Upphovsrätt och fotografirätt 210
1.18.1.4.3. De industriella rättigheterna 212
1.18.2. Paragrafmotivering 213
1 §. Upphovsrättsbrott 213
2 §. Brott mot industriell rättighet 217
3 §. Åtalsrätt 218
1.19. Ikraftträdelsestadgandet 219
2. Regeringsformen för Finland 219
3. Riksdagsordningen 220
4. Lagen om val av republikens president 220
5. Tvångsmedelslagen 221
6. Förordningen om verkställighet av straff 221
7. Lagen om unga förbrytare 221
8. Rättegångsbalken 221
9. Lagen om förvaltningsförfarande 222
10. Tryckfrihetslagen 222
11. Lagen om Finlands flagga 222
12. Lagen om ortodoxa kyrkosamfundet 223
13. Värnpliktslagen 223
14. Vägtrafiklagen 223
15. Lagen om internering av farliga återfallsförbrytare 223
16. Militära rättegångslagen 224
17. Kärnenergilagen 224
18. Strålskyddslagen 226
19. Ellagen 227
20. Dammsäkerhetslagen 227
21. Lagen om skydd för vissa undervattensledningar 228
22. Patientskadelagen 229
23. Lagen om uppfinningar av betydelse för landets försvar 229
24. Lagen om konkurrensbegränsning 230
25. Lagen om bankinspektionen 230
26. Lagen om depositionsbankernas verksamhet .. 230
27. Lagen om finansieringsverksamhet 231
28. Sparbankslagen 231
29. Andelsbankslagen 231
30. Lagen om placeringsfonder 232
31. Lagen om handel med standardiserade optioner och terminer 232
32. Värdepappersmarknadslagen 232
33. Lagen om värdepappersförmedling 232
34. Lagen om värdeandelssystemet 233
35. Lagen om statens säkerhetsfond 233
36. Lagen om pantlåneinrättningar 233
37. Lagen om försäkringsbolag 233
38. Lagen om försäkringsföreningar 233

Sida

39. Lagen om försäkringskassor 234
40. Produktsäkerhetslagen 234
41. Lagen om 1985 års yrkes- och näringsutredning 234
42. Lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning..... 234
43. Lagen om utkomstskydd förarbetslösa 235
44. Lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden 235
45. Personalfondslagen 236
46. Mönstringslagen 236
47. Lagen om service- och studieverksamhet för sjömän 237
48. Lagen om semesterpenningför småföretagare . 237
49. Lagen om avbytarserviceför lantbruksföretagare 237
50. Lagen om pension förarbetstagare 237
51. Lagen om pensionsstiftelser 238
52. Lagen om sjömanspensioner 238
53. Förundersökningslagen 238
54. Lagen om undersökning avstorolyckor 239
55. Lagen om advokater 239
56. Lagen om skuldsanering för privatpersoner .. 239
57. Lagen om allmänna handlingars offentlighet . 240
58. Lagen om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden 241
59. Personregisterlagen 242
60. Lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen..... 243
61. Arkivlagen 243
62. Lagen om auktoriseradetranslatorer 243
63. Matrikellagen 244
64. Folkräkningslagen 244
65. Lagen om befolkningsböcker 244
66. Lagen om patientens ställning och rättigheter . 245
67. Lagen om utövning avläkaryrket 245
68. Lagen om utövning av tandläkaryrket 246
69. Lagen om utövning av sjukvårdsyrke 246
70. Lagen om specialiserad sjukvård 246
71. Lagen om privat hälso- och sjukvård 246
72. Folkhälsolagen 247
73. Lagen om rehabiliteringssamarbete 247
74. Lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten 247
75. Lagen om rehabiliteringspenning 248
76. Läkemedelslagen 248
77. Steriliseringslagen 248
78. Kastreringslagen 249
79. Lagen om avbrytande av havandeskap 249
80. Lagen om Jubileumsfonden för Finlands självständighet 249
81. Beskattningslagen 249
82. Omsättningsskattelagen 249

Sida

83. Lagen angående stämpelskatt 250
84. Kreditskattelagen 250
85. Lotteriskattelagen 250
86. Lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött 250
87. Lagen om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål 251
88. Lagen om marknadsföringsavgifter för specialväxter 251
89. Lagen om lantbruksstatistik 251
90. Lagen om lantbruksräkning 1990 252
91. Lagen om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister..... 252
92. Lagen om utövning av veterinäryrket 253
93. Lagen om ett datasystem för vägtrafiken ... 253
94. Telelagen 253
95. Radiolagen 254
96. Lagen angående radioanläggningar 255
97. Lagen om Statsgaranticentralen 255
98. Lagen om regionaltstödjande av företagsverksamheten 255
99. Lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering 256
100. Folkpensionslagen 256
101. Sjukförsäkringslagen 256
102. Socialvårdslagen 257
103. Barnbidragslagen 257
104. Lagen om stöd för hemvård av barn 257
105. Beredskapslagen 257
106. Lagen om försvarstillstånd 257
107. Lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet 259
108. Lagen om arbetsavtal 259
109. Lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållanden 260
110. Lagen om skogs- och flottningsarbetares sambostäder 260
111. Sjömanslagen 260
112. Lagen om samarbete inom företag 261
113. Lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning 262
114. Arbetstidslagen 262
115. Lagen om arbetstiden för gårdskarlar 263
116. Lagen om arbetstiden inom lantbruket 263
117. Lagen om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor 263
118. Sjöarbetstidslagen 264
119. Lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart . 264
120. Lagen om arbetet i bagerier 264
121. Semesterlagen 264
122. Semesterlagen för sjömän 265
123. Lagen om skydd i arbete 265

Sida

124. Lagen om skydd för unga arbetstagare 266
125. Lagen om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten 266
126. Lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden 266
127. Lagen om arbetsförmedling 267
128. Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 268
129. Statstjänstemannalagen 268
130. Lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar 269
131. Lagen om företagshälsovård 269
132. Lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande 269
133. Lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg 270
134. Vattenlagen 270
135. Lagen om förhindrande avhavsföroreningar . 273
136. Lagen om naturskydd 273
137. Lagen om skydd av valar 274
138. Lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land 274
139. Lagen om fornminnen 275
140. Byggnadsskyddslagen 275
141. Lagen om skyddsskogar 275
142. Marktäktslagen 276
143. Kemikalielagen 276
144. Lagen om bekämpningsmedel 277
145. Lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon 277
146. Hälsovårdslagen 277
147. Luftvårdslagen 277
148. Bullerbekämpningslagen 278
149. Lagen om avfallshantering 278
150. Lagen om miljötillståndsförfarande 279
151. Byggnadslagen 279
152. Upphovsrättslagen 280
153. Lagen om rätt till fotografisk bild 280
154. Varumärkeslagen 281
155. Patentlagen 281
156. Mönsterrättslagen 281
157. Lagen om ensamrätt till kretsmönster för integreradekretsar 282
158. Lagen om nyttighetsmodellrätt 282
159. Lagen om växtförädlarrätt 283

Ikraftträdande 283

LAGFÖRSLAG 284

1. Lag om ändring av strafflagen 284
2. Lag om ändring av 47 § Regeringsformen för Finland 301
3. Lag om ändring av riksdagsordningen 301

Sida

4. Lag om ändring av 31 § lagen om val av republikens president 302
5. Lag om ändring av 1 kap. 9 § tvångsmedelslagen 302
6. Lag om ändring av 2 kap. 11 a § förordningen om verkställighet av straff 302
7. Lag om ändring av 27 § lagen om unga förbrytare 303
8. Lag om ändring av rättegångsbalken 303
9. Lag om ändring av lagen om förvaltningsförfarande 304
10. Lag om ändring av 37 § tryckfrihetslagen ... 304
11. Lag om ändring av lagen om Finlands flagga . 304
12. Lag om ändring av 43 § lagen om ortodoxa kyrkosamfundet 305
13. Lag om ändring av 35 § värnpliktslagen 305
14. Lag om ändring av 101 § vägtrafiklagen 305
15. Lag om ändring av 1 § lagen om internering av farliga återfallsförbrytare 306
16. Lag om ändring av 2 § militära rättegångslagen 306
17. Lag om ändring av kärnenergilagen 307
18. Lag om ändring av 60 och 62 §§ strålskyddslagen 308
19. Lag om ändring av 63 § ellagen 308
20. Lag om ändring av 12 och 13 §§ dammsäkerhetslagen 308
21. Lag om ändring av 2 § lagen om skydd för vissa udervattensledningar 309
22. Lag om ändring av 13 § patientskadelagen ... 309
23. Lag om ändring av 8 § lagen om uppfinningar av betydelse för landets försvar 310
24. Lag om ändring av 28 § lagen om konkurrensbegränsningar 310
25. Lag om ändring av 13 § lagen om bankinspektionen 310
26. Lag om ändring av 62 § lagen om depositionsbankernas verksamhet 311
27. Lag om ändring av 33 § lagen om finansieringsverksamhet 311
28. Lag om ändring av 135 § sparbankslagen 311
29. Lag om ändring av 92 § andelsbankslagen ... 312
30. Lag om ändring av 70 § lagen om placeringsfonder 312
31. Lag om ändring av 5 kap. 5 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer ... 312
32. Lag om ändring av värdepappersmarknadslagen 313
33. Lag om ändring av 34 § lagen om värdepappersförmedlingsrörelse 313
34. Lag om ändring av 30 § lagen om värdeandelssystemet 313
35. Lag om ändring av 19 § lagen om statens säkerhetsfond 314
36. Lag om ändring av 37 § lagen om pantlåneinrättningar 314

Sida

37. Lag om ändring av 18 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag 314
38. Lag om ändring av 16 kap. 10 § lagen om försäkringsföreningar 315
39. Lag om ändring av 165 § lagen om försäkringskassor 315
40. Lag om ändring av 18 § produktsäkerhetslagen 316
41. Lag om ändring av 5 § lagen om 1985 års yrkes- och näringsutredning 316
42. Lag om ändring av 33 § lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning 316
43. Lag om ändring av 36 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa 317
44. Lag om ändring av 6 § lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden 317
45. Lag om ändring av 61 § personalfondslagen .. 318
46. Lag om ändring av 17 § mönstringslagen 318
47. Lag om ändring av 18 § lagen om service- och studieverksamhet för sjömän 318
48. Lag om ändring av 23 § lagen om semesterpenning för småföretagare 319
49. Lag om ändring av 41 § lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare 319
50. Lag om ändring av 18 § lagen om pension för arbetstagare 319
51. Lag om ändring av 32 § lagen om pensionsstiftelser 320
52. Lag om ändring av 62 § lagen om sjömanspensioner 320
53. Lag om ändring av 48 § förundersökningslagen 321
54. Lag om ändring av 18 § lagen om undersökning av storolyckor 321
55. Lag om ändring av lagen om advokater 321
56. Lag om ändring av 82 § lagen om skuldsanering för privatpersoner 322
57. Lag om ändring av 27 § lagen om allmänna handlingars offentlighet 322
58. Lag om ändring av 16 § lagen om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden . 322
59. Lag om ändring av personregisterlagen 323
60. Lag om ändring av 10 § lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen 323
61. Lag om ändring av 26 § arkivlagen 324
62. Lag om ändring av 10 § lagen om auktoriserade translatorer 324
63. Lag om ändring av 11 § matrikellagen 324
64. Lag om ändring av 7 § folkräkningslagen 325
65. Lag om ändring av 25 § lagen om befolkningsböcker 325
66. Lag om ändring av 14 § lagen om patientens ställning och rättigheter 325
67. Lag om ändring av 10 och 24 §§ lagen om utövning av läkaryrket 326
68. Lag om ändring av 10 och 24 §§ lagen om utövning av tandläkaryrket 326

Sida

69. Lag om ändring av 7 § lagen om utövning av sjukvårdsyrke 327
70. Lag om ändring av 57 § lagen om specialiserad sjukvård 327
71. Lag om ändring av 23 § lagen om privat hälso- och sjukvård 327
72. Lag om ändring av 42 § folkhälsolagen 328
73. Lag om ändring av 12 § lagen om rehabiliteringssamarbete 328
74. Lag om ändring av 10 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten 328
75. Lag om ändring av 29 § lagen om rehabiliteringspenning 329
76. Lag om ändring av 90 och 97 §§ läkemedelslagen 329
77. Lag om ändring av 9 § steriliseringslagen 329
78. Lag om ändring av 9 § kastreringslagen 330
79. Lag om ändring av 12 § lagen om avbrytande av havandeskap 330
80. Lag om ändring av lagen om Jubileumsfonden för Finlands självständighet 330
81. Lag om ändring av 124 a § beskattningslagen . 331
82. Lag om ändring av omsättningsskattelagen .. 331
83. Lag om ändring av 101 b § lagen angående stämpelskatt 331
84. Lag om ändring av 28 § kreditskattelagen ... 332
85. Lag om ändring av 21 § lotteriskattelagen ... 332
86. Lag om ändring av 21 § lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött 332
87. Lag om ändring av 25 § lagen om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål . 333
88. Lag om ändring av 25 § lagen om marknadsföringsavgifter för specialväxter 333
89. Lag om ändring av 5 och 7 §§ lagen om lantbruksstatistik 333
90. Lag om ändring av 10 § lagen om lantbruksräkning 1990 334
91. Lag om ändring av 12 § lagen om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister 334
92. Lag om ändring av lagen om utövning av veterinäryrket 335
93. Lag om ändring av 18 § lagen om ett datasystem för vägtrafiken 335
94. Lag om ändring av 26 a § telelagen 335
95. Lag om ändring av 20 och 22 §§ radiolagen . 336
96. Lag om upphävande av 6 § lagen angående radioanläggningar 336
97. Lag om ändring av 13 § lagen om Statsgaranticentralen 336
98. Lag om ändring av 33 § lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten 337
99. Lag om ändring av 11 § lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering 337
100. Lag om ändring av 75 § folkpensionslagen .. 337
101. Lag om ändring av 67 § sjukförsäkringslagen 338

Sida

102. Lag om ändring av 58 § socialvårdslagen ... 338
103. Lag om ändring av 19 § barnbidragslagen .. 338
104. Lag om ändring av 24 § lagen om stöd för hemvård av barn 339
105. Lag om ändring av 51 § beredskapslagen ... 339
106. Lag om ändring av lagen om försvarstillstånd 339
107. Lag om ändring av 14 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet 340
108. Lag om ändring av 54 § lagen om arbetsavtal 340
109. Lag om ändring av 33 § lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande 341
110. Lag om ändring av 16 § lagen om skogs- och flottningsarbetares sambostäder 341
111. Lag om ändring av 83 och 84 §§ sjömanslagen 342
112. Lag om ändring av 16 § lagen om samarbete inom företag 342
113. Lag om ändring av 15 § lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning 343
114. Lag om ändring av arbetstidslagen 343
115. Lag om ändring av lagen om arbetstiden för gårdskarlar 344
116. Lag om ändring av lagen om arbetstiden inom lantbruket 344
117. Lag om ändring av lagen om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor 345
118. Lag om ändring av sjöarbetstidslagen 345
119. Lag om ändring av lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart 346
120. Lag om ändring av lagen om arbetet i bagerier 346
121. Lag om ändring av semesterlagen 347
122. Lag om ändring av semesterlagen för sjömän 347
123. Lag om ändring av 49 och 51 §§ lagen om skydd i arbete 348
124. Lag om ändring av 24 § lagen om skydd för unga arbetstagare 348
125. Lag om ändring av 6 § lagen om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten 349
126. Lag om ändring av lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden 349
127. Lag om ändring av 17 § lagen om arbetsförmedling 350
128. Lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män 350
129. Lag om ändring av statstjänstemannalagen . 350
130. Lag om ändring av 16 § lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar ... 351

Sida

131. Lag om ändring av 9 § lagen om företagshälsovård 351
132. Lag om ändring av 7 § lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande 352
133. Lag ändring av 28 § lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg ... 352
134. Lag om ändring av 13 kap. vattenlagen 352
135. Lag om ändring av 11 § lagen om förhindrande av havsföroreningar 354
136. Lag om ändring av 23 § lagen om naturskydd 354
137. Lag om ändring av 4 § lagen om skydd av valar 355
138. Lag om ändring av 9 § lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land 355
139. Lag om ändring av 25 § lagen om fornminnen 356
140. Lag om ändring av 25 § byggnadsskyddslagen 356
141. Lag om ändring av 10 § lagen om skyddsskogar 356
142. Lag om ändring av 17 § marktäktslagen ... 357
143. Lag om ändring av kemikalielagen 357
144. Lag om ändring av 10 § lagen om bekämpningsmedel 358
145. Lag om ändring av 18 § lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon 358
146. Lag om ändring av 91 § hälsovårdslagen ... 359
147. Lag om ändring av 23 § luftvårdslagen 359
148. Lag om ändring av 23 § bullerbekämpningslagen 359
149. Lag om ändring av lagen om avfallshantering 360
150. Lag om ändring av 13 § lagen om miljötillståndsförfarande 360
151. Lag om ändring av 146 § byggnadslagen ... 360
152. Lag om ändring av upphovsrättslagen 361
153. Lag om ändring av lagen om rätt till fotografisk bild 362
154. Lag om ändring av 39 och 43 §§ varumärkeslagen 362
155. Lag om ändring av patentlagen 363
156. Lag om ändring av mönsterrättslagen 363
157. Lag om ändring av lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar 364
158. Lag om ändring av 39 och 41 §§ lagen om nyttighetsmodellrätt 364
159. Lag om ändring av 33 och 34 §§ lagen om växtförädlarrätt 365

BILAGA 366

Parallelltexter 366

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens samhälleliga betydelse

1.1. Mål

Finlands strafflag, som härstammar från år 1889, motsvarar inte i alla avseenden de krav som kan ställas på en modern strafflag, trots att den under årtiondenas lopp har ändrats i flera repriser. Tack vare de delrevideringar som gjorts är vissa delar av strafflagen helt acceptabla både innehållsmässigt och i fråga om utformningen. Strafflagens uppbyggnad är emellertid fortfarande den ursprungliga. Flera av de kapitel och enskilda straffstadganden som ändrats under årens lopp har redan hunnit bli föråldrade.

En följd av de föråldrade straffstadgandena är att det finns rum för tolkning i fråga om flera gärningars straffbarhet. I vissa stadganden kan straffnivån vara inkonsekvent i förhållande till gärningens klandervärdhet. I och med den utveckling som samhället genomgått har de för vissa gärningar stadgade straffen blivit alltför stränga, medan straffen för andra gärningar är alltför lindriga. Lagstiftningens överskådlighet lider av att antalet straffstadganden i andra lagar än strafflagen fortgående har ökat.

Vår strafflag är i behov av en genomgripande revidering för att dessa olägenheter skall kunna avhjälpas. Ett av de centrala målen med reformen är att enligt en enhetlig måttstock granska och bedöma de mål, förmåner och värden som det är möjligt att främja och skydda genom strafflagstiftningen. Avsikten är att väga de värden som skall skyddas och att utgående från de förändringar som skett i rättsuppfattningen omvärdera de olika gärningarnas straffbarhet. Någon sådan genomgång har inte gjorts sedan strafflagen stiftades.

1.2. Medel

Som en följd av det läge som vår strafflagstiftning befinner sig i kan de mål som ställts upp för revideringen av strafflagen nås endast genom en omfattande totalrevidering. Avsikten är att underkasta det straffbara området en enhetlig bedömning, inklusive de straffregleringar som finns utanför strafflagen.

De tillgängliga resurserna räcker inte till för att genomföra hela totalrevideringen på en gång. Det är därför meningen att avancera stegvis, så att de delar av strafflagen revideras först som är i mest brådskande behov av ändring. Även om revideringen av strafflagens allmänna del i princip är viktig, har det på grund av att den särskilda delen är i brådskande behov av revidering varit nödvändigt att utsträcka de två första revideringsfaserna till dessa stadganden.

Det första skedet av totalrevideringen av strafflagstiftningen (769-834/90) som trädde i kraft vid ingången av år 1991 gällde huvudsakligen ändringar i strafflagens särskilda del och i speciallagar. I det andra skedet revideras sådana stadganden om de särskilda brotten som kommer därnäst i viktighets- och skyndsamhetsordningen eller som har samband med tidigare reviderade stadganden.

Arbetet med att förnya strafflagens allmänna del och påföljdssystemet pågår. Det skall resultera i propositioner som avlåts i ett senare skede av totalrevideringen.

De förslag som tagits med i denna proposition kompletterar det första skedets proposition. Förslagen hänför sig således till straffrättens traditionella kärnområde eller gäller stadganden som är helt föråldrade. De straffstadganden som gäller arbets- och miljöbrott samt kränkning av vissa immateriella rättigheter kompletterar den proposition som avläts i det första skedet. Dessa stadganden har ett nära samband med ekonomisk verksamhet. Brotten mot liv och hälsa hänför sig till straffrättens traditionella kärnområde. Det andra kärnområdet, dvs. det som innefattar egendomsbrotten, togs med redan i revideringens första skede. För att trygga enhetligheten i regleringen av dessa kärnområden är det motiverat att nu också förnya stadgandena om brott mot liv och hälsa. I övrigt har de stadganden som föreslås bli förnyade i denna proposition valts på den grunden att det bland de föråldrade stadgandena i praktiken är dessa som mest skyndsamt är i behov av ändring. Dessutom bildar de tillsammans en viss helhet.

Det kan med fog hävdas att stadgandena i strafflagens 11 och 12 kap. om landsförräderi respektive högförräderi inte längre motsvarar dagens samhälleliga förhållanden. Dessa stadganden tillkom delvis under de politiska för-

hållanden som rådde innan Finland blev självständigt eller också bygger de på de samhälleliga förhållanden och attityder som rådde under 1920-1940-talen. Även om det sällan blir aktuellt att tillämpa dessa stadganden har deras ålderdomlighet i praktiken lett till tolkningssvårigheter.

Strafflagens gällande 13 kap. om brott mot humaniteten, 14 kap. om brott emot vänskaplig stat och 15 kap. om brott emot landets ständer och störande av annans val- eller rösträtt är så nära förknippade med lands- och högförräderibrotten, att också dessa kapitel föreslås bli reviderade samtidigt. En del av de formellt ännu gällande stadgandena i 14 och 15 kap. hänför sig till de politiska förhållandena under den tid då Finland ännu tillhörde kejsardömet Ryssland. Propositionen innehåller förslag till helt nya 11 — 14 kapitel, i vilka tagits med också de straffstadganden i gällande 15 kap. som alltjämt behövs. I detta skede kan 15 kap. således formellt upphävas. Förnyandet av stadgandena om politiska brott föranleder ändringar också i 16 kap.

Till de centrala stadgandena om brott mot individen, vilka ofta tillämpas, är de som ingår i 21 kap. och avser brott mot liv och hälsa. Dessa brott har beröringspunkter med brotten mot frihet, som behandlas i gällande 25 kap. samt med brott vilka innebär allmän fara, som behandlas i gällande 34 kap. Även om 21 kap. i sin helhet reviderades år 1969 och har stått sig relativt väl, är kapitlet av de orsaker som nämns ovan i behov av en revidering för att regleringen inom detta kärnområde av straffrätten skall bli enhetlig. Eftersom 25 och 34 kap. nära ansluter sig till 21 kap. och är föråldrade på grund av sin detaljerade utformning, kan det anses ändamålsenligt att hela detta komplex av stadganden förnyas på en gång.

Stadgandena om informations- och kommunikationsbrott är för närvarande utspridda över ett flertal lagar. Stadgandena är delvis illa anpassade till den moderna datatekniken, som har revolutionerat metoderna för behandling, registrering och överföring av data. Informations- och kommunikationsteknikens utveckling har dessutom gett upphov till helt nya fenomen som det över huvud taget inte finns några tillämpliga straffstadganden för. Stadgandena om informations- och kommunikationsbrott föreslås därför bli helt förnyade. De föreslås samtidigt bli sammanförda till ett enda kapitel i strafflagen, dvs. 38 kap. Till detta överförs ett flertal lagars straffstadganden om brott mot tystnadsplikt.

De straffrättsliga regleringarna rörande arbete, livsmiljö och boendetrygghet ansluter sig till regleringen av ekonomisk verksamhet. Merparten av dessa straffstadganden togs med i propositionen om det första skedet av strafflagsrevideringen. Den gällande lagens regleringar är bristfälliga i detta avseende. De flesta stadgandena om arbets- och miljöbrott finns i andra lagar än strafflagen. I denna proposition föreslås att till strafflagen fogas ett 47 och ett 48 kap. om arbetsbrott respektive miljöbrott.

Också kränkning av vissa immateriella rättigheter kan hänföras till de ekonomiska brotten. Avsikten med det 49 kap. som föreslås bli fogat till strafflagen är att i strafflagen samla de straffstadganden om kränkningar av immateriella rättigheter som för närvarande finns i andra lagar samt att förtydliga stadgandena innehållsmässigt.

Propositionen innehåller inte några straffstadganden om boendetrygghet. I en senare proposition blir det aktuellt att avgöra hur dessa straffstadganden skall placeras in i strafflagens systematik.

2. Nuläge och beredningen av ärendet

2.1. Lagstiftning

Den gällande strafflagen publicerades i författningssamlingen år 1889 och trädde i kraft 1894. Den hade ursprungligen 44 kapitel. Av dem gällde 1 — 9 kap. de allmänna principerna för tillämpning av straffstadgandena, inklusive skadestånd, medan 10 — 44 kap. gällde de särskilda brotten.

Strafflagen har ändrats flera gånger. Ändringar har gjorts i den allmänna delens samtliga kapitel (1 — 9 kap.). Av kapitlen i strafflagens särskilda del kvarstod före totalrevideringens första skede endast två små och mindre betydande kapitel (18 och 30 kap.) i sin ursprungliga utformning. Kapitel som i ett tidigare skede helt förnyats är t.ex. 10 kap. om brott mot trosfrid, 13 kap. om brott mot humaniteten, 20 kap. om sedlighetsbrott, 21 kap. om brott mot liv och hälsa, 23 kap. om trafikfylleri samt 28 kap. om stöld. År 1983 fogades till strafflagen ett 45 kap. om militära brott.

I det första skedet av totalrevideringen änd-

rades tio kapitel genomgripande och ett nytt kapitel fogades till strafflagen. Den gången reviderades kapitlen 28 — 39, med undantag av 34 kap. och en del av 38 kap. Av de helt förnyade kapitlen handlar 28 kap. om stöld, förskingring och olovligt brukande, 29 kap. om brott mot den offentliga ekonomin, 30 kap. om näringsbrott, 31 kap. om rån och utpressning, 32 kap. om häleribrott, 33 kap. om förfalskningsbrott, 35 kap. om skadegörelse, 36 kap. om bedrägeri och annan oredlighet, 37 kap. om betalningsmedelsbrott och 39 kap. om gäldenärsbrott. Det nya 46 kap. som då fogades till strafflagen handlar om regleringsbrott och smuggling. Dessutom har strafflagens 40 kap. om tjänstebrott förnyats genom en lag som trädde i kraft den 1 januari 1990 (792/89) och strafflagens 7 kap. om sammanträffande av brott genom en lag som trädde i kraft den 1 april 1992 (697/91).

Det första skedet av totalrevideringen innefattade således framförallt stadgandena om egendoms- och omsättningsbrott samt om ekonomiska brott. Revideringen fortsätts nu med ett antal kapitel i strafflagens särskilda del. Det första delområdet utgörs av nuvarande 11 — 15 kap. som gäller politiska brott. Det andra delområdet utgörs av brotten mot liv, hälsa och frihet samt s.k. allmänfarliga brott, om vilka stadgas i gällande 21, 25 och 34 kap. Det tredje delområdet utgörs av straffstadgandena om informations- och kommunikationsbrott samt kränkning av vissa immateriella rättigheter. Motsvarande stadganden finns i gällande 38 kap. och i enstaka paragrafer i andra kapitel, men merparten finns i stadganden utanför strafflagen. Dessa stadganden skall enligt förslaget tas in i 38 och 49 kap. Ett fjärde delområde utgörs av arbets- och miljöbrotten, som för närvarande regleras genom straffstadganden i andra lagar. Det föreslås att stadgandena om arbets- och miljöbrott tas in i strafflagens 47 respektive 48 kapitel.

2.2. Beredningen av ärendet

Beredningen av totalrevideringen bygger till centrala delar på straffrättskommitténs betänkande (kommittébetänkande 1976:72). Kommittén hade i uppdrag att bereda en genomgripande revidering av strafflagstiftningen. Dess uppgift var således att reda ut och planera principerna för en ny strafflagstiftning samt att reda ut och prioritera de mål, förmåner och värden som skall främjas och skyddas genom strafflagstiftningen. Vidare skulle kommittén planera metoder för att genom strafflagstiftningen skydda sådana syften, förmåner och värden som kan anses vara viktiga. Slutligen skulle kommittén reda ut i vilken mån det är ändamålsenligt att överföra straffstadganden från olika lagar till strafflagen.

Till stöd för straffrättskommittén tillsattes fyra kommissioner, av vilka miljöbrottskommissionen och arbetsbrottskommissionen behandlat de frågor som hänför sig till denna proposition. Kommissionernas betänkanden publicerades år 1973 (kommittébetänkandena 1973:49 och 1973:70). Straffrättskommittén utnyttjade kommissionernas betänkanden och utlåtandena om dem i sitt arbete. Utlåtandena i sammandrag ingår i justitieministeriets lagstiftningsavdelnings publikationer 10/1974 och 15/1974.

Straffrättskommitténs betänkande innehåller en utredning om strafflagstiftningens utveckling och en bedömning av det straffrättsliga systemets samhälleliga uppgifter och den förestående revideringen av strafflagen. Betänkandet behandlar också grunderna för straffbarhet, påföljdssystemet, principerna för tillämpning av straffstadganden och straffrättsligt ansvar för juridiska personer. Betänkandet innehåller dessutom en stomplan till en ny strafflag. De över 100 utlåtandena om betänkandet har publicerats i sammandrag (justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 18/1978).

Justitieministeriet tillsatte den 31 mars 1980 en projektorganisation som gavs i uppdrag att på basis av straffrättskommitténs principbetänkande och utlåtandena om det utarbeta förslag till stadganden och motiveringar, med tanke på en totalrevidering av strafflagen. Projektet skulle genomföras i tre skeden, varav det första omfattar förmögenhetsbrott, brott mot den offentliga ekonomin, brott mot den ekonomiska lagstiftningen samt förfalskningsbrott samt de straffstadganden utanför strafflagen som ansluter sig till dessa brott. De sistnämnda stadgandena skulle överföras till strafflagen i enlighet med de riktlinjer som straffrättskommittén dragit upp. Det andra skedet skulle omfatta de övriga kapitlen i strafflagens särskilda del medan det tredje skedet skulle omfatta kapitlen om påföljderna och strafflagens allmänna del. Projektarbetet skulle utmyn-

na i ett förslag till en proposition om en ny strafflag.

Justitieministeriet preciserade projektorganisationens uppdrag genom ett beslut av den 6 maj 1983. Enligt beslutet skall totalrevideringen av strafflagen genomföras i tre delar så att ändamålsenliga avsnitt bereds och utformas som separata propositioner. Avsikten är att propositionerna skall avlåtas till riksdagen i den takt de blir klara och att lagarna skall träda i kraft alltefter som riksdagen har antagit lagarna.

Enligt det preciserade uppdraget prioriteras i det första skedet brotten mot den offentliga ekonomin och den ekonomiska lagstiftningen samt reformen av de av projektorganisationen definierade omsättningsbrotten. Av lagsystematiska skäl ansågs det vara nödvändigt att i detta skede förnya också stadgandena om de s.k. egendomsbrotten.

Som resultat av detta arbete utarbetades regeringens proposition med de första förslagen till ändringar i strafflagen och vissa andra lagar i syfte att genomföra en totalrevidering av strafflagen. Propositionen avläts till riksdagen i maj 1988 (RP 66/1988 rd). Propositionen innehöll förslag till genomgripande ändring av de ovan nämnda elva kapitlen och till vissa andra ändringar i strafflagen och 65 andra lagar. De nya straffstadgandena trädde i kraft den 1 januari 1991.

De stadganden som tas upp i det andra skedet av totalrevideringen har beretts i fem arbetsgrupper som tillsatts av projektorganisationens ledningsgrupp. Arbetsgruppen för beredning av stadganden om politiska brott har berett förslaget till 11 — 14 kap. Arbetsgruppen för beredning av stadganden om brott mot liv, hälsa och frihet har uppgjort förslagen till 21, 25 och 34 kap. Databrottsarbetsgruppen har berett förslaget till 38 kap., medan ekonomibrottsarbetsgruppen har berett förslaget till 49 kap. om kränkningar av immateriella rättigheter. Arbetsgruppen för behandling av arbets- och miljöbrott har berett förslaget till 47 och 48 kap. Arbetsgruppernas förslag har behandlats i projektorganisationens ledningsgrupp. Till ledningsgruppen och arbetsgrupperna har utom lagberedningspersonalen hört juridiska experter och representanter för olika myndigheter. Under beredningen hördes sakkunniga på områdena i fråga.

Strafflagsprojektets förslag till totalrevideringens andra skede blev klart våren 1989 (justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 1/1989). Över etthundra myndigheter och organisationer ombads ge utlåtanden om förslaget. Utlåtandena har publicerats i sammandrag. Våren 1991 sände justitieministeriet ett på basis av förslaget och utlåtandena utarbetat propositionsutkast till laggranskningsrådet för utlåtande. Denna proposition grundar sig på justitieministeriets förslag, som i vissa avseenden har justerats med anledning av laggranskningsrådets utlåtande (laggranskningsrådets utlåtande 3/1991).

Arbetsgrupperna studerade motsvarande utländska lagstiftning i samband med att de utformade sina förslag. En rättsjämförelse om motsvarande stadganden i de nordiska länderna och vissa andra länder ingår i de särskilda utredningar som utarbetats vid justitieministeriet.

3. Vissa straffrättsliga frågor

3.1. Principerna för totalrevideringen

I denna proposition har samma principer iakttagits som i proposition om det första skedet av totalrevideringen. Detta gäller i synnerhet en enhetlig utformning av straffstadgandena, brottsrubrikerna, gradindelningen, straffskalorna samt definitionerna av grova och lindriga gärningsformer. Liksom i det första skedet har tillräknandet angivits så entydigt som möjligt i brottsrekvisiten. Om det inte uttryckligen nämns något om tillräknandet, förutsätts uppsåt för att en gärning skall vara straffbar. Oaktsamhet från gärningsmannens sida leder till straffbarhet endast i det fall att rekvisitet uttryckligen utsträcks till att gälla också oaktsamma gärningar.

En viktig målsättning har varit att de stadganden som skall förnyas om möjligt sammanställs till konsekventa helheter, oberoende av om motsvarande stadganden i den gällande lagen återfinns i just det sammanhanget eller i olika strafflagskapitel eller om de eventuellt är spridda i andra lagar. Det har i detta skede inte varit möjligt att ändra ordningsföljden mellan kapitlen, utan de har i allmänhet placerats i samma ordningsföljd som i den gällande lagen. När det gäller kapitlen 11 — 14 har ordningen dock ändrats såtillvida, att stadgandena om brott mot humaniteten, som för närvarande finns i 13 kap., i propositionen har hänförts till

11 kap., medan stadgandena om landsförräderibrott (12 kap.) kommer före stadgandena om högförräderibrott (13 kap.). Eftersom det fallit sig naturligt att anknyta de straffstadganden som för närvarande ingår i 14 kap. till vissa andra stadganden, har de stadganden om brott mot politiska rättigheter som närmast motsvarar gällande 15 kap. kunnat placeras i 14 kap. Förslaget innebär således att strafflagens 15 kap. blir ledigt och kan användas i ett senare skede av totalrevideringen.

Enligt förslaget fogas till strafflagen tre nya kapitel. Eftersom det i den gällande strafflagen inte finns några stadganden om arbetsbrott, miljöbrott och kränkning av immateriella rättigheter som dessa stadganden kunde anknytas till, fogas till slutet av strafflagen tre kapitel, dvs. 47, 48 och 49 kap.

De föreslagna straffstadgandenas utformning och språkdräkt överensstämmer i stort sett med den praxis som iakttogs i det första skedets proposition och som även annars har iakttagits under de senaste åren vid utformningen av straffstadganden. Detta gäller stadgandenas uppbyggnad, inbördes ordningsföljd, rubriker, gärningsbeskrivningar, gradindelning och straffskalor. Beroende på karaktären av det objekt som en straffreglering gäller varierar emellertid detaljnivån i gärningsbeskrivningarna.

Enligt nuvarande praxis ges varje paragraf i de förnyade kapitlen en rubrik. Paragrafen har samma namn som brottet. Brottsbenämningen kursiveras. Så långt som möjligt har såsom brottsbenämningar och paragrafrubriker används vedertagna och traditionella benämningar, om sådana funnits och om de ger en korrekt bild av stadgandets innehåll. På sådana straffstadganden som från speciallagstiftning överförts till strafflagen har använts möjligast träffande benämningar (t.ex. arbetarskyddsbrott, miljöförstöring). För vissa brott har det varit nödvändigt att skapa nya benämningar, eftersom den tidigare benämningen inte motsvarar innehållet i det nya straffstadgandet (som benämning på grundtypen av allmänfarliga brott föreslås sabotage i stället för mordbrand).

Vid bedömningen av brottens grovhet används en gradering med enhetliga straffskalor. Man har utgått från följande straffskalor:

böter
böter — fängelse i 6 månader
böter — fängelse i 1 år
böter — fängelse i 2 år
fängelse i 4 månader — 4 år
fängelse i 1 — 10 år
fängelse i 2 — 10 år.

I vissa av de föreslagna stadgandena används emellertid straffskalor som avviker från denna gradindelning. Propositionen innehåller en hel del sådana förslag till stadganden om exceptionellt allvarliga brott, som inte gradindelats. Straffskalorna uppvisar därför större variationer än i det första skedet av totalrevideringen. Det kan särskilt nämnas att vissa stadganden också inbegriper en möjlighet att döma till fängelse på livstid. I detta sammanhang har inte tagits någon principiell ståndpunkt till livstids fängelsestraff. Den frågan skall avgöras i samband med revideringen av påföljdssystemet.

I allmänhet föreslås inga större ändringar i straffskalorna. Avsikten med gradindelningen är att dra ihop onödigt vida straffskalor. Övergången från en detaljerad straffreglering till stadganden av mera allmän karaktär leder i vissa fall, t.ex. när det gäller några av brotten i 34 kap., till en lägre straffskala. Minimi- och maximistraffet för grov miljöförstöring kommer enligt förslaget i vissa avseenden klart att skärpas.

3.2. Reglering av åtalsrätten

Brotten kan indelas i sådana som lyder under allmänt åtal och i målsägandebrott. Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för ett målsägandebrott om inte målsäganden har anmält brottet till åtal. När det gäller övriga brott har allmänna åklagaren i allmänhet rätt och skyldighet att väcka åtal. De stadganden som föreslås innebär vissa ändringar i fråga om regleringen av åtalsrätten.

Målsägandebrott finns bl.a. i strafflagens gällande 21 och 25 kap., dvs. brotten mot liv och hälsa samt frihet. En principiell fråga av största vikt är huruvida misshandelsbrotten skall lyda under allmänt åtal eller vara målsägandebrott. Enligt gällande lag lyder endast grov misshandel alltid under allmänt åtal. För att åtal skall väckas för misshandel och lindrig misshandel förutsätts däremot alltid målsägandens åtalsbegäran, om inte brottet har begåtts på allmän plats, med ett livsfarligt redskap eller under förhållanden som närmare anges i lagen.

Frågan om åtalsrätten vid misshandelsrätt är

problematisk i synnerhet i samband med familjevåld. Maktförhållandena inom en familj eller andra nära förhållanden kan vara sådana att ett misshandelsoffer genom påtryckning förmås avstå från att yrka straff för gärningsmannen. För att myndigheterna skall kunna ingripa i våldsinfluerade närrelationer också utan att målsäganden begärt åtal, föreslås att misshandel skall lyda under allmänt åtal. Avsikten med förslaget är att över huvud taget uttrycka principen att det integritetsskydd som familjer och intima människorelationer åtnjuter inte skall få betyda att våld accepteras i dessa sammanhang. Förslaget innebär att de ofta konstlade distinktioner bortfaller vid tillämpningen av misshandelsstadgandena, som enligt den gällande lagstiftningen skall göras mellan offentlig respektive enskild plats. Lindrig misshandel skall enligt förslaget vara ett målsägandebrott också om den begås på offentlig plats, om det inte är fråga om misshandel som riktar sig mot en person under femton år.

Utöver ändringarna i fråga om misshandel innebär förslaget till 21 kap. en viss inskränkning av området för målsägandebrott såtillvida att framkallande av fara föreslås lyda under allmänt åtal.

När det gäller brott mot friheten (25 kap.) föreslås olaga hot och olaga tvång alltjämt vara målsägandebrott. Dessa brott föreslås emellertid lyda under allmänt åtal om ett livsfarligt hjälpmedel har använts. Också frihetsberövande av oaktsamhet föreslås vara ett målsägandebrott.

Informations- och kommunikationsbrotten (38 kap.) föreslås alltjämt i vissa fall vara målsägandebrott. Allmän åklagare får således inte utan målsägandens åtalsanmälan väcka åtal för brott mot sekretesstadganden i det fall att föremålet för brotten är en omständighet som gäller en enskilds personliga eller ekonomiska förhållande eller näringsverksamhet, om inte gärningsmannen vid brottets begående var anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet. Kränkning av kommunikationshemlighet och dataintrång föreslås vara målsägandebrott, om inte gärningsmannen när brottet begicks var anställd hos en inrättning som bedriver allmän televerksamhet eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Alla de arbetsbrott som föreslås bli reglerade i strafflagen skall lyda under allmänt åtal. Av de arbetsbrott som lämnas kvar i speciallagstiftningen föreslås ett fåtal förbli målsägandebrott. Merparten av målsägandebrotten, dvs. överträdelser av arbetstidslagarnas stadganden om betalningsskyldighet, föreslås bli avkriminaliserade.

En förutsättning för att åtal skall kunna väckas är i vissa fall ett särskilt förordnande eller en specialmyndighets utlåtande eller anmälan. För att åtal skall väckas i enlighet med strafflagens gällande 14 kap. om brott emot vänskaplig stat förutsätts att republikens president har förordnat om åtal. I 12 kap. om landsförräderibrott föreslås på motsvarande sätt ett stadgande enligt vilket väckande av åtal för vissa i kapitlet nämnda brott förutsätter åtalsförordnande av republikens president. Sådana brott är enligt förslaget missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning och äventyrande av internationella relationer samt upprätthållande av landsförrädisk förbindelse i syfte att begå sådana brott.

I de övriga lagar som föreslås bli ändrade finns vissa specialstadganden om åtalsrätten. Enligt kärnenergilagen (990/87) får allmänna åklagaren inte väcka åtal för brott som gäller kärnenergi, kärnavfall eller kärnladdning innan han i ärendet har inhämtat strålsäkerhetscentralens utlåtande. För sådan diskriminerande annonsering som avses i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86) får åtal väckas endast efter anmälan av jämställdhetsombudsmannen. För personregisterbrott och vissa andra brott som hänför sig till personregister får allmänna åklagaren inte heller enligt förslaget väcka åtal förrän han har hört dataombudsmannen.

3.3. Definition av begreppet uppsåt

Regleringen av det tillräknande som brottsrekvisiten förutsätter hänför sig till strafflagens allmänna del, som inte föreslås bli reviderad i detta skede. Den gällande lagen stadgar inte vad som avses med uppsåt. Det är meningen att i sinom tid ta in ett stadgande om saken i strafflagens allmänna del.

4. Ekonomiska och organisatoriska verkningar

Lagförslagen påverkar inte myndigheternas behörighet, organisation och förfaranden på ett

sådant sätt att detta borde beaktas i propositionen. Lagförslagen har inga nämnvärda personal- eller arbetskraftspolitiska verkningar.

Lagförslagen har inga direkta ekonomiska återverkningar på statsbudgeten. Inte heller medför de ökade kostnader för staten. Det är omöjligt att i mark bedöma propositionens totalekonomiska verkningar men de klarare utformade stadgandena kommer sannolikt att medföra åtminstone indirekt totalekonomisk nytta. Indirekta ekonomiska verkningar kan förväntas i synnerhet av de nya stadgandena om arbets- och miljöbrott samt kränkning av vissa immateriella rättigheter.

För att domarkåren, åklagarmyndigheterna, polisen och vissa andra myndigheter skall kunna tillämpa de nya stadgandena förutsätts att utbildning ordnas på olika håll i landet. Detta medför en tillfällig ökning av utbildningsutgifterna, i synnerhet för justitieministeriet och inrikesministeriet.

5. Andra omständigheter som inverkar på propositionen

5.1. Stadgandena om sammanträffande av brott

Den nya lagstiftningen om sammanträffande av brott, vars viktigaste element är strafflagens 7 kap. (697/91), trädde i kraft den 1 april 1992. Enligt den nya lagstiftningen skall för flera brott som behandlas samtidigt i allmänhet bestämmas ett enda gemensamt straff.

Propositionen är så utformad att de föreslagna stadgandena kan tillämpas också medan det nya 7 kap. är i kraft. Rekvisiten har utformats så att s.k. lagkonkurrenssituationer skall uppkomma i en så liten utsträckning som möjligt. Om flera rekvisit förefaller passa in på en gärning, är det alltid skäl att särskilt, utgående från de allmänna principerna om sammanträffande av brott, överväga om stadgandena står i ett sådant inbördes förhållande att de utesluter varandra eller om det verkligen föreligger flera brott. I det sistnämnda fallet skall det nya 7 kap. om gemensamt straff tillämpas.

5.2. Juridiska personers straffansvar

Frågan om juridiska personers straffansvar har diskuterats sedan 1970-talet. Med juridiska personers straffansvar avses det ansvar som olika typer av sammanslutningar och andra juridiska personer har för brott som begås inom deras verksamhet. Ofta används det kortare uttrycket samfundsansvar.

Samfundsansvar behövs inte i fråga om alla brottsgrupper. Förslaget till straffansvar för juridiska personer bygger därför på principen att samfundsstraff kan ådömas endast för brott om vilka så uttryckligen har stadgats. I fråga om de brott som tas upp i det andra skedet av totalrevideringen föreslås samfundsansvar endast för kriminaliseringarna i miljöbrottskapitlet.

5.3. Övriga aktuella reformer

5.3.1. Sambandet med det första skedet av totalrevideringen

Avsikten är att revideringen av strafflagen skall ske etappvis med iakttagande av enhetliga principer. Detta andra revideringsförslag bygger således, bl.a. vad gäller utformningen av stadgandena på samma riktlinjen som det första revideringsskedet som trädde i kraft den 1 januari 1991.

5.3.2. Vissa andra ändringsbehov

Utöver ändringarna i strafflagen föreslås ändringar i 158 andra lagars straffstadganden. Ministerierna i fråga bereder som bäst ändringarna av dessa lagar och vissa av dem kan revideras under behandlingen av denna proposition. De ändringar som faller utanför revideringen av strafflagen kan återverka på de straffstadganden som tas upp i propositionen. Sådana ändringar som inte kan beaktas under behandlingen av propositionen kommer att tas upp i en särskild proposition som avlåts senare.

Förnyandet av stadgandena om landsförräderi- och högförräderibrott förutsätter också ändring av ett stadgande (76 § 2 mom.) i kyrkolagen (635/64). Eftersom det enligt vår lagstiftningsordning är kyrkomötet som skall ta initiativ till ändring av kyrkolagen, har det inte varit möjligt att ta med förslaget till ändring av kyrkolagen i denna proposition. I regeringens proposition med förslag till ny kyrkolag (RP 23/1993 rd) har motsvarande bestämmelse utformats så att den inte behöver ändras med anledning av denna proposition.

Till riksdagen har hösten 1992 avlåtits en

proposition med förslag till komplettering av strafflagen med stadganden om narkotikabrott (RP 180/1992 rd). Avsikten är att de nya stadgandena skall träda i kraft före de lagar som föreslås i denna proposition. Enligt förslaget skall stadgandena om narkotikabrott tas in i 47 kap. strafflagen. Om riksdagen godkänner båda propositionerna, kommer kapitlet om narkotikabrott i samband med att det senare lagförslaget godkänns att flyttas till 50 kap. strafflagen. Detta sker genom att ett omnämnande om saken tas in i ingressen till strafflagsändringen. Också den ändring i 16 kap. 19 § strafflagen som föreslås i propositionen om narkotikabrott är det meningen att beakta i det stadgande som föreslås i det andra skedet av totalrevideringen.

6. Finsk rätt och Europarådets rekommendationer om databrott

6.1. Behandlingen av databrott i vissa internationella organisationer

I Europarådet behandlades databrotten i viss mån redan i den rekommendation om ekonomisk brottslighet som ministerkommittén gav år 1981 (Recommendation No, R(81)12 on Economic Crime). Rekommendationen ledde emellertid inte då till att Europarådet började bereda bestämmelser om databrott. Beredningsarbetet inleddes genom OECD:s försorg år 1984. OECD:s datapolitiska kommitté tillsatte år 1984 en arbetsgrupp som började undersöka möjligheterna att harmonisera OECD-ländernas strafflagar med avseende på databrottsbestämmelserna.

Europarådet tillsatte år 1985 en expertkommitté (PC-R-CC) med uppgift att reda ut de förekommande formerna av databrott, bedöma de behov av ändringar i lagstiftningen som dessa förorsakar och utveckla det internationella straffrättsliga samarbetet inom området. Kommittén skulle dessutom utarbeta riktgivande normer för de nationella lagstiftarna och i samband därmed även utveckla terminologin. Kommitténs arbete och rekommendationerna färdigställdes sommaren 1989 (Recommendation No. R (89) 9) och Europarådets ministerkommitté godkände rekommendationerna den 13 september 1989. Ministerkommittén rekommenderar att medlemsstaterna när de förnyar sin lagstiftning eller tar initiativ till ny lagstiftning beaktar databrottskommitténs rapport och i synnerhet dess rekommendationer till nationell lagstiftning. Medlemsländerna uppmanas dessutom år 1993 ge en rapport om hur deras lagstiftning utvecklats, om domstolspraxis och om erfarenheterna av det internationella samarbetet rörande databrottslighet.

Riksdagens lagutskott ansåg i sitt betänkande med anledning av regeringens proposition med de första förslagen till ändringar i strafflagen och vissa andra lagar i syfte att genomföra en totalrevidering av strafflagstiftningen (LaUB nr 7/1990 rd) det nödvändigt att i det följande skedet av totalrevideringen reda ut hur vår reviderade lagstiftning motsvarar Europarådets rekommendation om databrott. I enlighet med utskottets ställningstagande följer här sammandrag av Europarådets rekommendationer samt en jämförelse mellan dessa och de förslag rörande databrott som ingår i det första och andra skedet av strafflagens totalrevidering.

Europarådets databrottskommitté utarbetade rekommendationerna med sikte på att undvika en överbetoning av databrottslighetens och över huvud taget datateknikens betydelse. En minoritet inom kommittén var av den åsikten att datatekniken i kriminalpolitiskt hänseende bör definieras som ett helt nytt livsområde, och att det allmänna förtroendet för datatekniken på motsvarande sätt bör definieras som ett helt nytt, specifikt reglerat rättsgott. Enligt majoritetens åsikt är den automatiska databehandlingen en ny företeelse, som visserligen har fört med sig vissa nya brottsformer och tillfört flera traditionella brott nya drag. Datateknikens utveckling bör likväl vid moderniseringen av det straffrättsliga systemet betraktas som en integrerad del av detta och inte som en fristående företeelse.

6.2. Jämförelse mellan Finlands databrottsstadganden och Europarådets databrottskommittés rekommendationer

Europarådets databrottskommitté har för sina medlemsländer utarbetat rekommendationer till straffrättsliga normer. Utkasten till mallbestämmelser är uppdelade i en minimilista och en fakultativ lista. Den förstnämnda omfattar de gärningstyper om vilkas kriminalisering det redan nu i stort sett råder enighet. Den sistnämnda listan omfattar gärningar som

kommittén föreslår att medlemsländerna åtminstone överväger att kriminalisera. Följande framställning tar fasta på de finländska begreppen och refererar i huvuddrag de kriminaliseringsförslag som tagits upp på minimilistan respektive den fakultativa listan. Vidare redogörs för i vilken utsträckning Finlands gällande rätt och förslagen i denna proposition räcker för att uppfylla de nämnda rekommendationerna.

Enligt *minimilistan* bör man kriminalisera databedrägeri, dataförfalskning, skadande av data eller programvara, datasabotage, olovligt intrång i datasystem, olovligt uppsnappande av datakommunikation, olovlig framställning av skyddade datorprogram och olovlig framställning av kretsmönster för integrerade kretsar.

Som databedrägeri föreslås kriminalisering av inmatning av data eller programvara i datasystem samt ändring, förstöring eller förhindrande av användning av data eller programvara eller annat sådant ingrepp i databehandling som påverkar dess resultat, i det fall att gärningen åsamkar en annan person egendomsförlust eller ekonomisk skada. Alternativt kan syftet även vara att olagligen frånta någon annan dennes egendom.

I det första skedet av totalrevideringen togs i 36 kap. 1 § 2 mom. strafflagen in ett stadgande om s.k. databedrägeri. Enligt detta stadgande skall den dömas som för att bereda sig eller någon annan orättmätig ekonomisk vinning eller för att skada någon annan, genom att mata in oriktiga uppgifter i en dator eller på något annat sätt ingriper i maskinell databehandling förvanskar slutresultatet av databehandlingen och därigenom åsamkar en annan person ekonomisk skada. Finlands lagstiftning kan således väl anses motsvara Europarådets rekommendation om databedrägeri.

Med dataförfalskning avses i rekommendationen inmatning, ändring, förstöring eller hindrande av användning av data eller programvara eller annat ingrepp i databehandling, på ett sådant sätt och under sådana förhållanden att gärningen med stöd av nationell lagstiftning kan betraktas som ett förfalskningsbrott, om den hade riktat sig mot ett traditionellt objekt för ett förfalskningsbrott, t.ex. en handling eller något annat sådant bevismedel. I det första skedet av totalrevideringen ändrades stadgandena om förfalskningsbrott (SL 33 kap. 1 — 3 och 6 §§) så att föremål för förfalskning kan vara upptagningar som lämpar sig för automatisk databehandling, om de används eller kan användas såsom rättsligt betydelsefulla bevis om rättigheter, förpliktelser eller fakta. Förfalskning beskrivs på följande sätt: "Den som framställer en falsk handling eller annat bevismedel eller som förfalskar ett dylikt bevismedel för att användas som vilseledande bevis, eller såsom sådant bevis använder ett falskt eller förfalskat bevismedel". Finlands lagstiftning uppfyller således rekommendationens målsättningar också till denna del.

Till den del det är fråga om skadande av registrerade data eller en programvara gäller rekommendationen förstöring, skadande, försämring eller förhindrande av användningen av sådant material, då detta sker orättmätigt. Enligt strafflagens nya 35 kap. 1 § 2 mom. skall för skadegörelse dömas också den som för att skada någon orättmätigt förstör, skadar, döljer eller hemlighåller information som har upptagits på ett datamedium eller någon annan upptagning. Med förhindrande av användning avses i rekommendationen att en upptagning görs oåtkomlig för den som är berättigad att använda den t.ex. genom ändring av sökfunktionerna. Gärningsformerna "döljer eller hemlighåller" i det finländska skadegörelsestadgandet motsvarar denna punkt i rekommendationen. Också i detta avseende överensstämmer således Finlands lagstiftning med rekommendationen.

Rekommendationen om datasabotage avser en gärning varigenom data eller programvara matas in, ändras, förstörs eller görs oåtkomlig eller också ingrepp i datasystem i syfte att sätta en dator eller ett datakommunikationssystem ur funktion. De gärningsformer som rekommendationen avser är uppenbarligen alla sådana att de, om de begås i det syfte som nämns i rekommendationen, är straffbara såsom skadegörelse med stöd av ovan nämnda 35 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen. Man kan emellertid tänka sig fall där data som upptagits på ett datamedium eller någon annan upptagning ändras så att gärningen inte kan betraktas såsom skadegörelse. I så fall kan en gärning som avses i rekommendationen emellertid i enlighet med 28 kap. 7 — 9 §§ strafflagen vara straffbar såsom olovligt brukande.

De allvarligaste gärningarna som riktar sig mot datasystems funktion kan enligt rekommendationen betraktas som sabotage. Ett sabotagestadgande föreslås i 34 kap. 1 § strafflagen. Enligt paragrafens 2 mom. skall också

den dömas för sabotage som genom att obehörigen inbegripa i ett datasystems funktion förorsakar allvarlig fara för energiförsörjningen, den allmänna hälsovården, försvaret, rättsvården eller någon med dessa jämförbar viktig samhällsfunktion. Ingrepp i en för tele- eller radiokommunikationer använd anordnings funktion eller sändning av störande meddelanden av okynne med en radioanläggning eller över ett telenät eller annat obehörigt hindrande eller störande av tele- eller radiokommunikationer skall däremot i enlighet med förslaget till 38 kap. 5 — 7 §§ strafflagen bedömas med stöd av stadgandena om störande av post- och teletrafik. Det kan således anses att Finlands lagstiftning kommer att innehålla straffstadganden om sådant förfarande som avses i rekommendationen.

Dataintrång innebär att någon genom att bryta säkerhetsarrangemang obehörigen tränger in i datasystem eller datanät. Till denna del utgör en sådan gärning ofta olovligt brukande. Straffstadgandet därom gäller för närvarande obestridligen också olovligt distansbrukande av datasystem över kommunikationslinjer (SL 28 kap. 7 — 9 §§). Dessutom föreslås nu att i 38 kap. strafflagen tas in ett stadgande om dataintrång. Detta gäller uttryckligen sådant orättmätigt intrång i datasystem som sker genom brytande av säkerhetsarrangemang (8 § 1 mom.). Det föreslås således blir straffbart redan att tränga in i ett system, även om detta inte i egentlig mening blir olovligt brukat. Enligt den gällande lagstiftningen är det i och för sig straffbart att tränga in i datasystem, om objektet är ett sådant i personregisterlagen nämnt personregister som förs med automatisk databehandling. I strafflagens nya 30 kap. 4 § om företagsspionerі nämns som en gärningsform dessutom intrång i ett datasystem som är skyddat mot utomstående.

Uppsnappande av meddelanden som förmedlas över eller är på väg in i eller ut ur datasystem skall enligt rekommendationen kriminaliseras i det fall att gärningen har begåtts orättmätigt och med användning av tekniska hjälpmedel. Förslaget till kränkning av kommunikationshemlighet i 38 kap. 3 § strafflagen gäller även obehörigt skaffande av uppgifter om innehållet i samtal, telegram, text-, bild- eller dataöverföring eller något annat telemeddelande. Finlands lagstiftning uppställer således inte den uttryckliga förutsättningen att uppsnappandet skall ske med utnyttjande av tekniska hjälpmedel. Obehörigt skaffande av uppgifter om meddelanden som förmedlas genom telenät är visserligen knappast möjligt utan särskilda hjälpmedel. Förutsättningen att gärningsmannen skall handla obehörigen innebär å andra sidan att stadgandet inte kan tillämpas t.ex. på enbart avlyssning av samtal över mobiltelefon med en sedvanlig radiomottagare.

Enligt förslaget till 38 kap. 8 § 2 mom. strafflagen skall också den dömas för dataintrång som, utan att tränga in i ett datasystem eller en del av detta, med tekniska specialanordningar obehörigen tar reda på information som finns i datasystemet. Detta stadgande kompletterar det ovan nämnda stadgandet om kränkning av kommunikationshemlighet. Stadgandena innebär i vissa avseenden en vidsträcktare kriminalisering än den rekommenderade.

Enligt rekommendationen är det skäl att kriminalisera också obehörig framställning av genom lag skyddade datorprogram samt obehörig spridning och distribution av program till allmänheten. Rekommendationen innebär att det uttryckligen skall vara straffbart att obehörigen framställa program. En förutsättning för straffbarheten är således alltid att de exemplar som finns av programmet är upphovsrättsligt skyddade. Strafflagen spelar således i detta avseende en subsidiär roll; avsikten är inte att genom straffstadganden begränsa användningen av material som inte åtnjuter upphovsrättsligt skydd. Det har tidigare med stöd av upphovsrättslagen (404/61) ansetts oklart i vilken utsträckning datorprogram kan vara föremål för upphovsrätt. Enligt en ändring av upphovsrättslagen (34/91) anses även datorprogram utgöra upphovsrättsligt skyddade litterära verk. Också en upphovsrättslig kränkning som riktar sig mot ett datorprogram skall således betraktas som ett sådant upphovsrättsbrott som avses i föreslagna 49 kap. 1 § strafflagen. Straffet utsträcks till gärningar som innebär att datorprogram orättmätigt sprids eller tillhandahålls allmänheten och likaså till framställning av exemplar av datorprogram som är skyddade genom lag.

Det skall vidare vara straffbart att obehörigen framställa exemplar av genom lag skyddade kretsmönster för integrerade kretsar och likaså att obehörigen kommersiellt utnyttja och obehörigen i landet föra in kretsmönster och på basis av sådana framställda halvledarprodukter. Också till denna del har som en

förutsättning för straffbarheten således uppställts att den materiella lagstiftningen erbjuder skydd på grund av ensamrätt till kretsmönstret. Stadganden om saken finns i lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/91). Förslaget till 49 kap. 2 § strafflagen om brott mot industriell rätt innehåller också ett straffstadgande om kränkningar av kretsmönsterskydd. Stadgandet utsträcker straffbarheten till det område som rekommendationen avser.

På den av Europarådets databrottskommitté uppgjorda s.k. *fakultativa listan* över rekommenderade kriminaliseringar beskrivs gärningar vilkas kriminalisering medlemsstaterna anser det vara värt att åtminstone överväga. Sådana gärningar är ändring av data och programvaror, dataspionage, olovlig datoranvändning och olovlig användning av skyddade datorprogram.

I samband med rekommendationen om obehörig ändring av data och programvaror konstaterar kommittén att det finns straffstadganden om saken i flera länders lagstiftning även om motsvarande gärningsformer, beroende på tolkningslinjen, kommer att vara straffbara redan i enlighet med de bestämmelser som minimilistan förutsätter. Stadganden som kan komma i fråga är t.ex. sådana som gäller dataförfalskning, skadande av data och programvaror samt olovligt intrång i datasystem.

I vår gällande lagstiftning finns inget särskilt straffstadgande om ändring av data eller programvara som registrerats i en dator och något sådant stadgande föreslås inte heller nu. De ovan nämnda stadgandena och förslagen till stadganden om förfalskning och skadegörelse samt om olovligt brukande och dataintrång räcker helt uppenbart för att täcka det behov av straffreglering som kan anses motiverat med hänsyn till praktiska erfarenheter och de kunskaper man för närvarande har.

Med dataspionage avses i rekommendationerna anskaffning av yrkes- eller företagshemligheter med otillåtna metoder eller olovligt röjande eller olovlig överlåtelse av sådan hemlighet, om gärningen begås i syfte att åsamka hemlighetens lagliga innehavare ekonomisk skada eller att bereda sig själv eller någon annan olaglig ekonomisk vinning. Rekommendationen hänvisar till att den ökade användningen av datateknik i samband med såväl teknisk som företagsekonomisk planering har ökat möjligheterna att obehörigen komma åt yrkes- eller företagshemligheter med eller genom förmedling av datorer.

Stadganden om brott mot företagshemlighet förnyades i det första skedet av totalrevideringen av strafflagen. Det nya stadgandet om företagsspionerі (30 kap. 4 §) gäller obehörigt skaffande av uppgifter om en annans företagshemlighet, brott mot företagshemlighet (30 kap. 5 §) gäller obehörigt röjande av annans företagshemlighet som har åtkommits i ett uppdrag eller en syssla, medan missbruk av företagshemlighet (30 kap. 6 §) gäller obehörigt utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet som har åtkommits eller röjts genom en straffbar gärning. För att vara straffbart skall ett brott mot företagshemlighet och delvis även missbruk av företagshemlighet ha skett i vinnings- eller skadesyfte. Det straffbara området har således utsträckts i stort sett lika långt som rekommendationen anser vara rationellt.

Med olovligt brukande av dator avses sådant obehörigt utnyttjande av ett datasystem eller datanät som gärningsmannen ger sig in på medveten om att det föreligger en avsevärd risk för att gärningen skall åsamka en person som är behörig att använda systemet skada eller att gärningen är menlig för själva systemet och dess funktion. Gärningen kan också de facto orsaka sådan skada eller sådant men. Finlands strafflagstiftning har av tradition innehållit en synnerlig vidsträckt reglering av olovligt brukande. Europarådets databrottskommittés rekommendation återspeglar rättsläget utanför de nordiska länderna, där olovligt brukande endast i undantagsfall är straffbart. I Finland är kriminaliseringen av olovligt brukande av dator klart vidsträcktare än rekommendationen anger. Efter att stadgandet om olovligt brukande i det första skedet av totalrevideringen ändrades så att det inte längre skiljer mellan olika fall av olovligt brukande på grundval av vems besittning den olovligt brukade lösegendomen befinner sig i, är det obestridligen straffbart att olovligen bruka en dator.

Som den sista fakultativa rekommendationen föreslår kommittén en kriminalisering av olovligt brukande av skyddade datorprogram. Detta innebär straffbarhet för obehörig användning av sådana exemplar av ett genom lag skyddat datorprogram vilka har framställts obehörigen, när framställningen sker i syfte att bereda gärningsmannen själv eller någon annan orättmätig ekonomisk vinning eller att skada rättsinnehavaren. Om det olovliga brukandet av ett datorprogram innebär brott mot upphovsrättslagen, är det även förenat med straff-

hot. Användningen av ett verk inkluderas i och för sig inte i upphovsmannens ensamrätt i enlighet med upphovsrättslagen. En förutsättning för användning av ett datorprogram är emellertid alltid att det kopieras, vilket anses utgöra sådan framställning av exemplar som hänför sig till ensamrättens område. Efter den ändring av upphovsrättslagen som nämns ovan kommer olovligt brukande av datorprogram sannolikt ofta att inbegripa också brott mot upphovsrättslagen. I regeringens proposition med förslag till ändring av upphovsrättslagen och 2 mom. lagen om ändring av övergångsstadgandet i upphovsrättslagen (RP 211/1992 rd) föreslås att bestämmelserna om kopiering av dataprogram ytterligare skärps.

I kommitténs rekommendation nämns inte särskilt spridning av s.k. datavirus. Inte heller i Finlands förnyade stadganden eller i de stadganden som nu föreslås nämns uttryckligen spridande av datavirus som en straffbar gärningsform. Genom spridande av datavirus skadas i allmänhet data som lagrats i datasystem eller hela datasystemets funktionsduglighet. Virusspridaren gör sig således i allmänhet skyldig till ett skadegörelsebrott. Dessutom kan virusspridningen förutsätta intrång i samt olovligt brukande av datasystem. Det kan således anses att de gällande och föreslagna stadgandena redan i det närmaste också täcker de förkastligaste formerna av uppsåtligt spridande av datavirus.

DETALJMOTIVERING

1. Strafflagen

1.1. 1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

1.1.1. Kapitelmotivering

I 1 kap. strafflagen stadgas om tillämpningsområdet för finsk straffrätt. Detta kapitel hänför sig till strafflagens allmänna del, som står utanför detta skede av totalrevideringen. Det är emellertid nödvändigt att ändra 1 kap. 3 § 2 mom. som innehåller en förteckning över vissa brott, vilka om de begåtts av en utlänning är straffbara enligt finsk lag, oberoende av gärningsorten. Orsaken till detta är de ändringar som föreslås i stadgandena om de brott som nämns i förteckningen.

1.1.2. Paragrafmotivering

3 § 2 mom. Enligt momentet kan också en utlänning dömas enligt finsk lag för de brott som nämns här, även om hans brott inte är straffbart enligt lagen på gärningsorten. Brotten räknas upp i numrerade punkter. Av dem föreslås 1, 3 och 4 punkten bli ändrade. Ett brott som har begåtts i Finland eller av en finsk medborgare skall alltid bedömas enligt finsk lag.

1 punkten. I denna punkt nämns för närvarande krigsförbrytelse, kränkning av mänskliga rättigheter, folkmord och stämpling till folkmord. Om dessa brott stadgas för närvarande i 13 kap. strafflagen. Motsvarande stadganden föreslås bli intagna i 11 kap. På grund av att benämningarna på och rekvisiten för dessa brott mot humaniteten ändras föreslås att 1 punkten ändras så att den motsvarar stadgandena i föreslagets 11 kap. Enligt förslaget skall i 1 punkten nämnas krigföringsbrott, grovt krigföringsbrott, kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, folkmord och förberedelse till folkmord.

3 punkten. I den gällande 3 punkten nämns brott som avses i 25 kap. 1 a eller 9 a §. I kapitlets 1 a § stadgas straff för s.k. vit slavhandel och i 9 a § för tagande av gisslan.

Något stadgande som helt motsvarar stadgandet om vit slavhandel ingår inte i förslaget till 25 kap. Stadgandet ersätts delvis genom det föreslagna stadgandet om människorov i 25 kap. 3 § strafflagen. Eftersom internationella konventioner inte uttryckligen förutsätter kriminalisering av vit slavhandel oberoende av gärningsorten, är det inte nödvändigt att i den punkt som det här är fråga om föreslå något stadgande som ersätter gällande 25 kap. 1 a §.

Den internationella konventionen mot tagande av gisslan förutsätter däremot att denna gärning behålls i förteckningen över s.k. internationella brott. Finland ratificerade den 14 april 1983 den internationella konventionen mot tagande av gisslan (FördrS 38/83). I förslaget till 25 kap. 4 § finns ett straffstadgande om tagande av gisslan, vilket således måste nämnas i 3 punkten.

4 punkten. I denna punkt nämns för närvarande med anledning av förpliktande internationella konventioner kapning av luftfartyg, olagligt besittningstagande av luftfartyg, luftfartssabotage samt störande av luftfart. Internationella konventioner som i detta avseende förpliktar Finland är konventionen om förhindrande av olagligt besittningstagande av luftfartyg (FördrS 62/71) och konventionen om förebyggande av olagliga handlingar mot säkerheten inom den civila luftfarten (FördrS 56/73). Finland överväger dessutom att ansluta sig till den internationella konvention om förebyggande av brott mot sjöfartens säkerhet som undertecknades i Rom den 10 mars 1988.

Enligt förslaget skall ordalydelsen i 4 punkten ändras så att den motsvarar stadgandena i förslagets 34 kap. I punkten skall enligt förslaget nämnas kapning av fartyg samt trafiksabotage mot flygtrafik eller internationell handelssjöfart eller grovt sabotage. I fråga om trafiksabotage och grovt sabotage förutsätts gärningen ha riktat sig mot internationell handelssjöfart, eftersom den ovan nämnda konventionen gäller endast sådan.

1.2. 2 kap. Om straffen

1.2.1. Kapitelmotivering

Kapitlets ordalydelse föreslås bli justerad. Det är endast fråga om hänvisningen i 14 a §

till lands- och högförräderibrotten i 12 och 13 kap.

1.2.2. Paragrafmotivering

14 a §. I 14 a § 1 mom. strafflagen stadgas om förlust av militär grad. Straffet har karaktär av ett tilläggsstraff. Om någon har dömts till fängelse i minst två år eller till straff för högförräderi eller landsförräderi, går han samtidigt förlustig sin militära grad. Enligt vedertagen tolkning syftar begreppen "högförräderi eller landsförräderi" på samtliga de brott som regleras i gällande 11 och 12 kap.

Dessa begrepp, som hänvisar till gällande 11 och 12 kap. föreslås bli ersatta med de nya benämningar som föreslås i 12 och 13 kap. dvs. "landsförräderibrott" och "högförräderibrott". Dessa nya kapitel inbegriper även brott som i praktiken leder endast till obetydliga bötestraff. Det är inte ändamålsenligt att sådana brott sammankopplas med förlust av militär grad. Förlust av militär grad förknippas således i förslaget endast med sådana landsförräderi- och högförräderibrott, för vilka döms till fängelsestraff.

1.3. 11 kap. Om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten

1.3.1. Kapitelmotivering

1.3.1.1. Gällande lagstiftning och regleringsbehov

Strafflagens 13 kap. "Om brott mot humaniteten", som reviderades 1974, innehåller stadganden både om krigsförbrytelser och om fredstida brott, men stadgandena har det gemensamma syftet att skydda humaniteten. Med brott mot humaniteten avses brott som med hänsyn till gärningens vittgående konsekvenser eller synnerligen grova natur snarare måste anses riktade mot humaniteten och mänskligheten än mot någon enskild person. Stadgandena skall inte i första hand skydda enskilda individer utan i stället personer som tillhör en viss diskriminerad grupp eller en grupp som på grund av krig eller andra exceptionella tilldragelser har hamnat under någon stats tillsyn. Brotten kränker i allmänhet enskilda individer, men till åtskillnad från andra brott som riktar sig mot enskilda individer är det signifikativt för dessa s.k. människorättsbrott att gäringsobjektet tillhör en grupp som i något avseende blir eller löper risk att bli diskriminerad.

I strafflagens 13 kap. stadgas om brotten krigsförbrytelse (1 § 1 mom.), krigsföringsförseelse (1 § 3 mom.), kränkning av mänskliga rättigheter (2 §), grov krigsförbrytelse och grov kränkning av mänskliga rättigheter (3 §), folkmord (4 § 1 mom.), stämpling till folkmord (4 § 3 mom.), hetsande till diskriminering av folkgrupp (5 §) och diskriminering (6 §).

Kapitlets 1-3 §§ behandlar brott som begås under krigstid och de baserar sig på ett flertal för Finland förpliktande internationella konventioner om krigets lagar och sedvänjor. De viktigaste är de år 1907 undertecknade Haagkonventionerna, särskilt konventionerna om lagar och bruk i lantkrig respektive sjökrig (FördrS 11/24), det år 1925 upprättade Genèveprotokollet rörande förbud för användning i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser samt bakteriologiska krigsmetoder (FördrS 23/29) samt de år 1949 undertecknade fyra Genèvekonventionerna om förbättrande av sårades och sjukas behandling vid stridskrafterna i fält, om förbättrande av behandlingen av sårade, sjuka och skeppsbrutna tillhörande stridskrafterna till sjöss, om krigsfångars behandling och om skydd för civilpersoner under krigstid (FördrS 8/55). De sistnämnda konventionerna godkände Finland genom en lag år 1955.

Enligt bestämmelserna i de ovan nämnda Genèvekonventionerna från år 1949 är de fördragsslutande staterna förpliktade att vidta alla erforderliga lagstiftningsåtgärder för fastställande av effektiva straffpåföljder för personer, som begått eller givit befallning om begående av någon av de i konventionerna närmare angivna svåra överträdelserna. De fyra Genèvekonventionerna gäller dels dem som tjänstgör i väpnade styrkor, dels civilpersoner.

Genom stadgandena i kapitlets 1-3 §§ bringades Finlands strafflagstiftning i överensstämmelse med de konventionsförpliktelser som gäller krigets lagar och bruk. De särskilda straffstadgandena om brott begångna av krigsfångar kvarstod dock i militärbrottslagstiftningen. År 1983 fogades till strafflagen ett 45 kap. om militära brott, och detta innehåller också specialstadganden om krigsfångar, bl.a.

om rymning ur krigsfångenskap och om främjande av krigsfånges rymning (28 §).

För krigsförbrytelse döms enligt 13 kap. 1 § 1 mom. den som i krigshandling brukar i något för Finland förpliktande internationellt avtal förbjudet eller annat krigföringssätt, vapen eller stridsmedel som är ägnat att orsaka onödigt lidande. Enligt stadgandet är det också straffbart att på annat sätt bryta mot bestämmelser i för Finland förpliktande internationellt avtal angående krigföring eller i krig gällande lagar eller bruk, som står i överensstämmelse med allmänt erkända folkrättsliga grundsatser, förutsatt att strängare straff inte stadgas annorstädes i lag. Lagrummet hämtar således i stor utsträckning sitt innehåll ur bestämmelserna i internationella avtal och är till sin uppbyggnad, trots den relativt detaljerade och svårlästa exempelförteckningen, på sätt och vis ett s.k. blancostraffstadgande. Det är skäl att observera att stadgandet omfattar inte endast sådana gärningar som uttryckligen förbjuds i de internationella avtal som det bygger på utan också sådana krigföringsmetoder som den internationella sedvanerätten förbjuder.

Krigsföringsförseelse (SL 13:1[3]) är den lindrigare, dvs. privilegierade formen av krigsförbrytelse.

Kränkning av mänskliga rättigheter (SL 13:2) gäller förutom brott i samband med egentliga krigshandlingar också gärningar som begås s.a.s. bakom linjerna och som särskilt riktar sig mot sårade, sjuka, skeppsbrutna, krigsfångar och civilpersoner som skall skyddas enligt de fyra Genèvekonventionerna från år 1949. Närmast är det fråga om brott som i Genèvekonventionerna klassificeras som grova, men även andra brott mot konventionsbestämmelserna och allmänt erkända folkrättsliga principer kan bestraffas som kränkning av mänskliga rättigheter. Stadgandet tillämpas inte enbart i krig utan även i samband med ockupation och intern väpnad konflikt. Stadgandet om kränkning av mänskliga rättigheter är liksom stadgandet om krigsförbrytelse, trots den detaljerade exempelförteckningen i sista hand ett blancotraffstadgande, vars innehåll bestäms av internationella konventioner och internationella sedvanerättsliga normer.

Kapitlets 3 § innehåller ett s.k. kvalificeringsstadgande som är gemensamt för krigsförbrytelse och kränkning av mänskliga rättigheter, dvs. ett stadgande om grov krigsförbrytelse eller grov kränkning av mänskliga rättigheter. Såsom uttryckliga kvalificeringsgrunder anges i stadgandet att brottet är ägnat att utsätta flera personer för livsfara eller orsaka stor skada på egendom eller att brottet förövas på ett sätt som ådagalägger synnerlig råhet eller grymhet. Brottet skall dock i dessa fall eller annars i sin helhet vara grovt för att kvalificeringsstadgandet skall kunna tillämpas.

Kapitlets 4 § om folkmord och stämpling till folkmord baserar sig på den av Förenta Nationernas generalförsamling år 1948 godkända konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord. Konventionen godkändes i Finland genom en lag år 1959 (557/59). Såsom folkmord bestraffas ett flertal gärningar, t.ex. dödande, tillfogande av svår skada eller hindrande av födelser, vilka gärningar syftar till att helt eller delvis såsom grupp förinta människor av viss ras eller av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss religion. Gärningar som endast syftar till att skada gruppen straffas inte såsom folkmord.

Kapitlets 5 och 6 §§ om hetsande till diskriminering av folkgrupp och diskriminering baserar sig dels på den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, som antogs år 1965 i New York och trädde i kraft i Finland genom en förordning år 1970 (544/70) och dels på den av Förenta Nationernas generalförsamling år 1966 godkända internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, som bringades i kraft för Finlands del genom en förordning år 1976 (108/76).

För hetsande till diskriminering av folkgrupp straffas den som bland allmänheten sprider uttalanden eller andra meddelanden, i vilka folkgrupp av viss ras, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss religion hotas, förtalas eller smädas.

För diskriminering straffas den som i näringsutövning, yrkesutövning eller i tjänsteutövning inte betjänar en kund på allmänt gällande villkor på grund av kundens ras, nationella eller etniska ursprung eller religion och den som på ovan nämnda grunder förvägrar någon tillträde till en offentlig nöjestillställning eller allmän sammankomst. Om diskriminering i arbetslivet på grund av börd, religion, kön, ålder, politisk verksamhet eller fackföreningsverksamhet eller någon annan med dem jämförlig omständighet stadgas i 17 § 3 mom. och 54 § lagen om arbetsavtal (320/70). Ett nytt

stadgande om diskriminering i arbetslivet finns i förslaget till ny 47 kap. 3 § strafflagen. Syftet med lagstiftningens diskrimineringsstadganden är att förverkliga människornas rätt till jämlikt bemötande på olika områden i livet. Diskrimineringsförbuden har sin statsförfattningsrättsliga grund i 5 § regeringsformen, enligt vilken finska medborgare är likställda inför lagen. Den folkrättsliga grunden för diskrimineringsförbuden utgör de ovan nämnda internationella konventioner som är förpliktande för Finland.

I praktiken har inga nämnvärda problem förekommit vid tillämpningen av stadgandena i 13 kap. De har över huvud taget ytterst sällan behövt tillämpas. Inga straff har dömts ut med stöd av 1-4 §§. Åren 1977-1986 dömdes vid allmänna underrätter för hetsande till diskriminering av folkgrupp ut tre bötesstraff och för diskriminering 17 bötesstraff.

I vissa länder har inledande av anfallskrig kriminaliserats som ett brott mot humaniteten. Det s.k. Londonprotokollet som andra världskrigets segrarmakter godkände 1945 och de rättegångar som senare hölls på basis av protokollet har enligt en uppfattning som vunnit insteg i den internationella rätten skapat en folkrättslig grund för bestraffning av angripare. Enligt den anfallsdefinition som Förenta Nationernas generalförsamling godkände 1974 spelar säkerhetsrådet en central roll vid avgörandet av vad som skall anses som anfall. Genom nationell lagstiftning är det inte möjligt att begränsa eller styra internationella ingripanden mot aggressionshandlingar, och sådana ingripanden förutsätter inte heller nationell lagstiftning. Kriminalisering av anfallskrig är dessutom förenat med vissa lagstiftningstekniska problem. Det har därför inte ansetts motiverat att stadga om saken i 11 kap. Inte heller i de andra nordiska ländernas lagstiftning finns det straffstadganden som gäller inledande av anfallskrig.

I den gällande strafflagen finns det inte några stadganden om krigspropaganda. I regeringens proposition om revidering av 13 kap. strafflagen (RP 241/1973 rd) motiverades utelämnandet av stadganden om krigspropaganda med att Finland tillsammans med de övriga nordiska länderna och vissa andra länder i Förenta Nationerna röstade mot ett förbud mot krigspropaganda, i samband med att konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter godkändes. Finland gjorde, liksom de övriga nordiska länderna i samband med sin anslutning till konventionen, en reservation mot krigspropagandaförbudet i artikel 20 stycke 1. Som huvudorsak till reservationen angavs svårigheten att formulera ett stadgande som förbjuder krigspropaganda utan att yttrandefriheten kringskärs.

Inte heller i det föreslagna nya kapitlet finns något allmänt stadgande om förbud mot krigspropaganda. Däremot föreslås i 12 kap. ett stadgande som förbjuder krigsanstiftan (2 §). Enligt förslaget straffas bl.a. den som under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger, i syfte att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar offentligt sprider uttalanden eller andra meddelanden som syftar till att stämma den allmänna opinionen positiv till angreppshandlingar och därigenom klart ökar risken för att Finland skall bli indraget i ett krig eller utsättas för en krigshandling.

1.3.1.2. Förslagets huvudpunkter

I stället för den nuvarande kapitelrubriken föreslås rubriken "Om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten", som bättre motsvarar kapitlets innehåll. Rubriken anger att en del av de kriminaliserade gärningarna är sådana som begås under krig eller andra undantagsförhållanden, medan en del kan begås i fredstid. Den gemensamma nämnaren för krigsförbrytelser och brott mot humaniteten i fredstid är en viss allmänmänsklig synvinkel, till åtskillnad från sådana brott som riktar sig mot enskilda individer.

Enligt förslaget skall alla stadganden om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten placeras i strafflagens 11 kap. Stadgandena om högförräderi och landsförräderi överförs till 12 och 13 kap. En sådan kapitelindelning motiveras främst med karaktären av de intressen som skyddas. Förebilden är den stomplan straffrättskommittén (komm.bet. 1976:72) lade fram.

De gällande stadgandena i 13 kap. 1-3 §§ om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten är onödigt detaljerade och differentierade. De krav som de för Finland förpliktande internationella konventionerna ställer kan uttryckas koncisare genom enklare brottsstadganden, utan att tydligheten för den skull blir lidande. Sannolikt kommer stadgandena dessutom att tillämpas endast under undantagsförhållanden.

Stadgandena förenklas så att rekvisiten för krigföringsbrott i 1 §, som föreslås ersätta 13 kap. 1 § om krigsförbrytelse, uttryckligen anger endast två sätt att bryta mot krigets lagar och sedvänjor. Stadgandet om krigföringsförseelse placeras i en särskild paragraf (3 §) under benämningen "lindrigt krigföringsbrott". I det föreslagna stadgandet om kränkning av mänskliga rättigheter (4 §) hänvisas redan i brottsbenämningen till undantagsförhållanden, samtidigt som den gällande paragrafens långa exempelförteckning kortas ned. Stadgandet om grova gärningsformer delas enligt förslaget i två paragrafer, nämligen en om grovt krigföringsbrott (2 §) och en om grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden (5 §). Förslagen medför inga nämnvärda förändringar när det gäller kriminaliseringens omfattning.

För krigföringsbrott bestraffas den som vid en krigshandling använder förbjudet krigföringssätt eller stridsmedel, missbrukar internationellt igenkänningstecken som skyddar sårade eller sjuka eller på annat sätt bryter mot bestämmelserna i ett för Finland förpliktande internationellt avtal om krigföring eller mot allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga lagar eller sedvänjor som gäller krig.

Det anses vara fråga om ett grovt krigföringsbrott, om ett krigföringsbrott leder till 1) att flera personer utsätts för livsfara, 2) synnerligen stor och vidsträckt ekonomisk skada förorsakas eller om 3) brottet begås på ett synnerlingen rått eller grymt sätt och brottet även bedömt som en helhet är grovt.

Den privilegierade formen av krigföringsbrott är enligt förslaget lindrigt krigföringsbrott. Det är fråga om ett sådant brott, som med beaktande av dess följder eller övriga omständigheter i samband med brottet, bedömt som en helhet är ringa.

För kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållden skall enligt förslaget bestraffas den som bryter mot eller underlåter att fullgöra vad som enligt internationella avtal, som är förpliktande för Finland, eller enligt allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga regler skall iakttas för att värna om sårade, sjuka eller nödställda, vid behandlingen av krigsfångar eller skyddet av civilbefolkningen i krig eller under väpnad konflikt eller ockupation. Om kränkningen av de mänskliga rättigheterna under undantagsförhållanden bedömd som en helhet inte är allvarlig, skall gärningsmannen inte dömas för det brottet utan för de andra brott som gärningen innefattar.

En kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållden är enligt förslaget grov om 1) flera personer utsätts för livsfara eller 2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt och brottet även bedömt som en helhet är grovt.

En förutsättning för tillämpning av det gällande stadgandet om folkmord (SL 13:4) är att gärningsmannens avsikt varit att helt eller delvis förinta en viss folkgrupp. Enligt förslaget skall ett i sak motsvarande stadgande om brottet folkmord tas in i det föreslagna kapitlets 6 §. I stället för det gällande stadgandet om stämpling till folkmord (SL 13:4[3]) föreslås ett stadgande som utöver stämpling innefattar kriminalisering av förberedelse till folkmord (7 §).

Stadgandet om hets mot folkgrupp (8 §) ersätter det nuvarande stadgandet om hetsande till diskriminering av folkgrupp (SL 13:5). Stadgandet föreslås preciserat. En förutsättning för straffbarheten är att gärningen är ägnad att väcka aggressivitet eller fientlighet mot gruppen eller leda till diskriminering av den och att gärningsmannens syfte varit att åstadkomma en sådan verkan.

Det föreslås att straffbarheten i fråga om diskriminering skall bli mera omfattande, både vad gäller formerna och grunderna för diskrimineringen. Redan av konsekvensskäl är det motiverat att utsträcka straffbarheten till alla situationer där medborgarna använder sig av tjänster som är avsedda för allmänheten samt att utsträcka förteckningen över diskrimineringskriterier till alla sådana centrala personliga egenskaper som i praktiken läggs till grund för diskriminering. Detta innebär inte att all diskriminering som förekommer i samhället blir straffbar. Utanför regleringen lämnas bl.a. diskriminering som sker i privatlivet.

Sådan straffbar diskriminering som avses i 9 § kan förekomma i näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning eller i annat offentligt uppdrag eller i samband med offentliga tillställningar eller allmänna sammankomster. Det anses vara fråga om diskriminering när någon förvägras betjäning på allmänt vedertagna villkor, vägras tillträde till eller avlägsnas från en tillställning eller sammankomst eller försätts i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än

andra, om det föreligger någon sådan s.k. diskrimineringsgrund som nämns i lagen. De diskrimineringsgrunder som räknas upp i det föreslagna stadgandet är ras, nationellt eller etniskt utrsprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuell inriktning, hälsotillstånd samt religion, samhälleliga åsikter, politisk eller facklig verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet.

Krigföringsbrott, kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, de grova formerna av dessa brott samt folkmord är straffbara redan på försöksstadiet.

De brott som nämns i kapitlet står under allmänt åtal.

1.3.2. Paragrafmotivering

1 §. Krigföringsbrott

1 mom. Som krigföringsbrott bestraffas brott mot bestämmelserna i ett för Finland förpliktande internationellt avtal om krigföring eller mot allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga lagar eller sedvänjor som gäller krig. Lagrummet motsvarar krigsförbrytelsestadgandet i 13 kap. 1 § i den gällande strafflagen. Skrivsättet har förenklats genom en strykning av den gällande lagens synnerligen detaljerade exempelförteckning över krigföringssätt som förbjuds i internationella avtal. Lagutskottet uttalade sig om behovet av förenkling redan i samband med riksdagsbehandlingen av det gällande stadgandet (LaUB nr 12/1974 rd), med lade då inte fram något ändringsförslag.

Stadgandet är avsett att tillämpas på både soldater och civilpersoner, vilka under sådana omständigheter som nämns i lagrummet gör sig skyldiga till brott mot stadgandet.

Som exempel på brott mot avtalsbestämmelser eller folkrättsliga regler för krigföring nämns i förslaget endast två gärningsformer, nämligen användning av ett förbjudet krigföringssätt eller stridsmedel (1 punkten) och missbruk av ett internationellt igenkänningstecken som skyddar sårade eller sjuka (2 punkten). Förteckningen är inte uttömmande, utan också alla andra slag av brott mot dessa regler är straffbara (3 punkten).

Det föreslagna lagrummet gäller enbart gärningar som har samband med krigföring och utförs vid krigshandlingar, dvs. i samband med militäroperationer under krigstid. Således är icke auktoriserad användning av t.ex. Internationella Röda Korsets igenkänningstecken i det civila, t.ex. vid privat sjuktransport, inte straffbart som ett krigföringsbrott. Missbruk för kommersiella ändamål eller annan olovlig användning av kännetecken bestraffas med stöd av en särskild lag om användningen av vissa internationellt skyddade beteckningar (947/79). De andra exemplen i det nuvarande rekvisitet för krigsförbrytelse gäller direkt krigföring och krigshandlingar och är givetvis fortsättningsvis kriminaliserade, trots att de inte uttryckligen nämns i lagtexten.

Med uttrycket "för Finland förpliktande internationellt avtal om krigföring" avses både Förenta Nationernas stadga och andra internationella konventioner som Finland har ratificerat. De viktigaste har redan nämnts i motiveringen till kapitlet. Eftersom det kan finnas också andra internationella avtal eller allmänt erkända folkrättsliga principer som inte formellt förpliktar staterna men som är allmänt erkända och vedertagna, nämns för klarhetens skull också dessa i detta sammanhang. En sådan förpliktelse kan t.ex. ha sin grund i ömsesidighetsprincipen.

Krigsföringsbrott kan begås på ett sätt som samtidigt uppfyller rekvisitet för någon av brotten i 21 kap., t. ex. misshandel. Då skall stadgandena om sammanträffande av brott tillämpas.

Straffet för krigföringsbrott föreslås vara fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

2 mom. Försök till krigföringsbrott föreslås liksom för närvarande vara straffbart.

2 §. Grovt krigföringsbrott

1 mom. Gällande 13 kap. 3 § innehåller ett gemensamt s.k. kvalificeringsstadgande för krigsförbrytelse och kränkning av mänskliga rättigheter. Brottsbenämningen är grov krigsförbrytelse eller grov kränkning av mänskliga rättigheter. Eftersom kvalificeringsgrunderna när det är fråga om krigföringsbrott i någon mån avviker från dem som gäller kränkning av mänskliga rättigheter, är det motiverat att det finns två särskilda kvalificeringsstadganden. Differentieringen gör stadgandena åskådligare.

I den föreslagna 2 § stadgas om grovt krigföringsbrott. Kvalificeringsgrunderna är de-

samma som enligt den gällande lagen, om än delvis preciserade. Ett krigföringsbrott skall anses grovt, om

— flera personer utsätts för livsfara,

— synnerligen stor och vidsträckt ekonomisk skada förorsakas eller

— brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt.

Erfarenheterna från andra världskriget visar att brott mot folkrätten kan utvecklas till en systematisk, brottslig verksamhet som leder till att ett stort antal människor dör, skadas eller tillfogas annat lidande. Det är då ofta fråga om folkmord som lyder under särskilda stadganden. Om den brottsliga verksamheten inte riktar sig mot klart avgränsade folkgrupper, skall stadgandet om grovt krigföringsbrott tillämpas.

Förslaget avviker från den gällande lagen såtillvida att det inte innehåller uttrycket "är ägnat att" som avser framkallande av abstrakt fara. Kvalificeringsgrund enligt förslaget är alltså att flera personer konkret utsätts för livsfara eller att en synnerligen stor och vidsträckt ekonomisk skada har förorsakats. Som en synnerligen stor och vidsträckt ekonomisk skada skall enligt lagrummet även anses stor och omfattande miljöförorening eller miljöförstöring.

Förslaget avviker från den gällande lagen också i det avseendet att kriterierna för den andra kvalificeringsgrunden är mer restriktiva. Den ekonomiska skadan förutsätts nämligen vara synnerligen stor och vidsträckt. Den gällande lagen talar om stor skada på egendom. Å andra sidan är begreppet ekonomisk skada i viss mån mera omfattande än begreppet skada på egendom. Både rekvisitet "synnerligen stor" och rekvisitet "vidsträckt" måste uppfyllas. Stadgandet kan alltså inte tillämpas om en synnerligen stor skada tillfogats på ett begränsat område eller en stor mängd små skador på ett vidsträckt område.

Förslaget avviker från den gällande lagen dessutom i det avseendet att exempelförteckningen är uttömmande och inte upptar hänvisningar till andra fall, som kunde komma i fråga som kvalificeringsgrunder. Denna princip har omfattats genomgående i hela strafflagsrevisionen.

Dessutom gäller även här den principen att tillämpningen av ett kvalificeringsstadgande alltid förutsätter att brottet är grovt även bedömt som en helhet.

Straffet för grovt krigföringsbrott föreslås vara fängelse i minst två och högst tolv år.

2 mom. Liksom enligt gällande lag föreslås försök till grovt krigföringsbrott vara straffbart.

3 §. Lindrigt krigföringsbrott.

Enligt strafflagens gällande 13 kap. 1 § 3 mom. skall gärningsmannen dömas för krigsföringsförseelse om gärningen, med beaktande av den skada som därigenom orsakats eller andra omständigheter som framgått av brottet eller föranlett detsamma, bör anses ringa. Förslaget till 3 § motsvarar detta stadgande. En viss omformulering föreslås. Såsom lindrigt krigföringsbrott skall anses ett krigföringsbrott som med beaktande av dess följder eller övriga omständigheter i samband med brottet, bedömt som en helhet är ringa.

Ett stadgande om lindrigt krigföringsbrott är motiverat eftersom avsikten inte är att såsom krigföringsbrott bestraffa obetydliga brott mot internationella avtal om krigföring eller mot allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga lagar eller sedvänjor som gäller krig. I de internationella avtalen ingår även förpliktelser som närmast är att betrakta som ordningsregler, och brott mot dem har i allmänhet inga nämnvärda konsekvenser.

Vid bedömningen av om en gärning kan anses vara ringa skall enligt förslaget framför allt dess följder beaktas. Med följder avses förutom skada också fysiskt och psykiskt lidande, såsom smärtor eller skador eller någon annan situation som är svår att uthärda, såsom hunger, törst, köld, hetta eller mörker eller inkvartering som är klart otjänlig för människor. Om en gärning har orsakat psykiskt eller fysiskt lidande, skall den i regel anses vara allvarligare än en gärning som endast har orsakat skada. En gärning som orsakat lidande skall endast i undantagsfall kunna bestraffas som ett lindrigt krigföringsbrott. Bedömningen av om en skada skall anses ringa ställs i relation till de krigstida förhållandena. Skadans obetydlighet kan således inte uppskattas på samma sätt som vid tillgrepps- eller skadegörelsebrott.

Gränsdragningen mellan krigföringsbrott och den lindrigare gärningsformen sker i sista hand på basis av en helhetsbedömning. Därvid

beaktas även andra omständigheter än gärningens följder.

Straffet för lindrigt krigföringsbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader, vilket innebär att straffskalan delvis sammanfaller med skalan för krigföringsbrott.

4 §. Kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

1 mom. För kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden straffas den som bryter mot eller underlåter att fullgöra vad som enligt internationella avtal, som är förpliktande för Finland, eller enligt allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga regler skall iakttas för att värna om sårade, sjuka eller nödställda, vid behandlingen av krigsfångar eller skyddet av civilbefolkningen i krig eller under väpnad konflikt eller ockupation. Det föreslagna lagrummet motsvarar gällande 13 kap. 2 § om kränkning av mänskliga rättigheter.

Även här har skrivsättet förenklats. I förslaget ges inga exempel på förbjudna sätt att behandla sårade, sjuka, nödställa eller krigsfångar eller förbjudna sätt att kränka skyddet av civilbefolkningen.

I lagrummet avses särskilt brott som riktar sig mot sådana sårade, sjuka, skeppsbrutna, krigsfångar och civila som avses i de fyra Genèvekonventioner från år 1949 som nämns i kapitelmotiveringen. I förslaget till lagtext har ordet "skeppsbrutna" ersatts med "nödställda", eftersom skyddsförpliktelsen också utsträcker sig till offren för t.ex. en flygolycka.

I lagrummet avses närmast brott som enligt de internationella avtalen är grova. Sådana brott mot personer som skyddas enligt avtalen är t.ex. uppsåtligt dödande, tortyr eller därmed jämförlig omänsklig behandling, inklusive biologiska experiment, uppsåtligt förorsakande av stort lidande eller allvarlig kränkning av den kroppsliga integriteten eller hälsan, olaglig utvisning eller förflyttning, ogrundat anhållande eller ogrundad häktning, tvingande av personer som skyddas enligt avtalen att fullgöra militärtjänst som riktar sig mot det egna landet samt tagande av gisslan. Om en gärning samtidigt uppfyller rekvisitet för något annat brott, tillämpas stadgandena om sammanträffande av brott.

Kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden kan i fråga om allvarlighetsgraden jämställas med krigföringsbrott. Straffet föreslås därför vara detsamma, dvs. fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

2 mom. Försök till kränking av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden föreslås vara straffbart liksom för närvarande.

3 mom. I kapitelmotiveringen ovan konstateras att brott mot humaniteten inte direkt riktar sig enbart mot enskilda personer, utan framför allt mot humaniteten såsom ett skyddsobjekt i vidsträcktare bemärkelse. Dessa brott har i allmänhet vittgående konsekvenser och är till sin grundnatur grova. Det är därför inte nödvändigt att såsom kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden bestraffa obetydliga gärningar, även om de formellt förefaller uppfylla brottsrekvisitet. Kriminaliseringskriterierna bör därför ställas tillräckligt högt.

Enligt gällande 13 kap. 2 § förutsätter tillämpningen av stadgandet om kränkning av mänskliga rättigheter att gärningen är ägnad att orsaka kroppsligt eller själsligt lidande eller annan än ringa olägenhet eller skada. Kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden uppfyller i regel också rekvisitet för ett brott mot en enskild individ. Det är därför motiverat att i grundrekvisitet för kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden ta in ett liknande stadgande som i 31 kap. 1 § strafflagen om rån och som också föreslås i det nya stadgandet om fartygskapning (förslaget till 34:11).

I enlighet med det som anförs ovan döms en gärningsman inte för kränkning eller försök till kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, om inte gärningen eller försöket till en gärning som nämns i 1 mom., med hänsyn till överträdelsens art, dess obetydliga följder och övriga med gärningen förknippade omständigheter bedömd som en helhet är allvarlig. Straff döms i detta fall ut för de andra brott som gärningen innefattar. Det kan vara fråga om t.ex. misshandel eller brott mot frihet. Vid bedömningen av om gärningen skall anses allvarlig bedöms den brottsliga verksamheten som en helhet, varvid det särskilt beaktas hur vittgående följderna av gärningen har varit.

5 §. Grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

1 mom. Grov kränkning av mänskliga rät-

tigheter är nu straffbart enligt det s.k. kvalificeringsstadgandet i 13 kap. 3 § strafflagen, som är gemensamt för krigsförbrytelse och kränkning av mänskliga rättigheter. Eftersom kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden närmast är ett brott som direkt riktar sig mot människor och som inte förutsätter att några nämnvärda ekonomiska skador förorsakas, är det motiverat att kvalificeringskriterierna delvis formuleras på ett annat sätt än i fråga om krigföringsbrott.

I förslaget till 5 § stadgas om brottet grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden. Kvalificeringsgrunderna är i övrigt desamma som för krigföringsbrott, men som en särskild grund nämns inte förorsakande av synnerligen stor och vidsträckt ekonomisk skada. Kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden kan således anses grov, om

— flera personer utsätts för livsfara eller

— brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt.

Liksom förslaget till stadgande om grovt krigföringsbrott avviker också detta förslag från den gällande lagen såtillvida att det inte innehåller uttrycket "är ägnat" som betecknar framkallande av en abstrakt fara. En kvalificeringsgrund enligt förslaget är således att flera personer konkret har utsatts för livsfara.

Förslaget avviker från den gällande lagen också i det avseendet att uttrycket "är ägnat att orsaka stor skada på egendom" över huvud taget inte finns med som en kvalificeringsgrund. Ändringen är en följd av att den gällande lagen inte tillräckligt beaktar att kränkning av mänskliga rättigheter är ett brott som till sin natur uttryckligen riktar sig direkt mot människor, utan att några nämnvärda ekonomiska skador förorsakas. Till denna del innebär ändringen snarare ett förtydligande än en egentlig inskränkning av grunderna.

Exempelförteckningen är uttömmande och till åtskillnad från den gällande lagen innehåller den inga hänvisningar till andra fall som kunde utgöra kvalificeringsgrunder. Den principiella linje som valts förutsätter dessutom alltid att brottet också bedömt som en helhet är grovt.

Grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden kan med hänsyn till straffvärdet jämställas med grovt krigföringsbrott. Straffet föreslås vara detsamma för bägge brotten, dvs. fängelse i minst två och högst tolv år.

2 mom. Enligt förslaget skall försök till grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden vara straffbart, liksom enligt den gällande lagen.

6 §. Folkmord

1 mom. För folkmord straffas enligt förslaget den som för att helt eller delvis förinta en nationell, raslig, etnisk eller religiös grupp eller en med dessa jämställbar folkgrupp i denna dess egenskap

— dödar medlemmar av gruppen

— tillfogar medlemmar av gruppen svåra fysiska eller psykiska sjukdomar eller skador,

— vidtar tvångsåtgärder för att hindra fortplantning inom gruppen,

— tvångsförflyttar barn från en grupp till en annan eller

— på något annat motsvarande sätt avsevärt försämrar levnadsvillkoren för gruppen.

Skyddsobjekt är samma folkgrupper som enligt det gällande folkmordsstadgandet (SL 13:4), dvs. folkgrupper av en viss ras eller ett visst nationellt eller etniskt ursprung och religiösa grupper. Enligt förslaget skall straffbarheten dessutom utsträckas till vidtagande av åtgärder av ifrågavarande slag i syfte att förinta andra jämställbara folkgrupper. Skyddsobjekt blir således även folkgrupper som kan definieras utgående från språk, samhällsställning eller politisk åskådning. Dessa kategorier nämns inte i den konvention som ligger till grund för lagförslaget.

Syftet med folkmord är att utplåna en folkgrupp i denna dess egenskap. Uttrycket motsvarar den gällande lagens formulering, enligt vilken syftet skall vara att förinta gärningsobjektet såsom grupp. Det kan förekomma situationer där medlemmar av en folkgrupp dödas av andra orsaker än för att förinta själva gruppen. Folkmordsstadgandet kan inte tillämpas på dessa fall.

Gärningsformerna motsvarar dem som anges i folkmordskonventionen. Vissa smärre preciseringar har gjorts i jämförelse med ordalydelsen i gällande 13 kap. 4 §. Enligt förslaget är det straffbart att förorsaka inte bara kroppsskador utan även svåra fysiska eller psykiska sjukdomar. För klarhetens skull föreslås det att de åtgärder som vidtas för att förhindra fortplanting skall vara tvångsåtgärder, för att gärningen skall kunna anses som folkmord. För-

sämrande av levnadsvillkoren för en folkgrupp såsom gärningsform har placerats sist i förteckningen. Enligt denna punkt är det också straffbart att på något annat motsvarande sätt avsevärt försämra levnadsvillkoren för en folkgrupp. Stadgandets tillämpningsområde föreslås således i detta avseende bli något preciserat.

Om folkmord utförs genom att medlemmar av en folkgrupp dödas, uppfylls också rekvisitet för mord eller dråp. I så fall tillämpas stadgandena om sammanträffande av brott. Det kan uppstå problem speciellt därför att gärningssättet i paragrafens 1 punkt, dödande av medlemmar av gruppen, uppfyller även rekvisitet för dråp, som har fängelse i åtta år som minimistraff, medan minimistraffet för folkmord är fängelse i fyra år. Det kännetecknande för folkmord är att gärningen riktar sig mot en hel folkgrupp, medan det vid dråp och mord är fråga om uppsåtliga brott mot liv som riktar sig mot en viss person eller vissa personer. Därför är det vid dessa brott — i någon mån undantagsmässigt — befogat att tillämpa vardera stadgandet, varvid det inte heller är möjligt att gå under minimistraffet för dråp.

Straffet för folkmord föreslås vara fängelse i minst fyra år eller på livstid.

2 mom. Enligt folkmordskonventionen skall även försök till folkmord skall straffbart. En sådan kriminalisering finns nu i 13 kap. 4 § 2 mom. strafflagen.

7 §. Förberedelse till folkmord

I överensstämmelse med konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord kriminaliseras i gällande 13 kap. 4 § 3 mom. stämpling till folkmord. Med stämpling avses att två eller flera personer kommit överens om att begå folkmord.

Finsk straffrätt har redan länge varit främmande för straffstadganden av stämplingstyp, även om vissa sådana stadganden finns också i relativt ny lagstiftning. Då det har gällt att kriminalisera ett tidigare stadium av brottsligt förfarande än ett fullbordat brott eller försök till brott har man i stället valt att belägga förberedelse till ett brott med straff, men också denna utväg har tillgripits rätt sällan. Utgångspunkten för förslaget är emellertid att i överensstämmelse med folkmordskonventionen redan överenskommelse om, dvs. stämpling till folkmord fortsättningsvis skall vara straffbart. Lagrummet kompletteras med ett stadgande om att redan uppgörandet av en plan för folkmord infattar straffbar förberedelse. Det är alltså straffbart att planera folkmord, även utan någon föregående överenskommelse om folkmord. Uppgörande av en sådan plan är lika förkastligt som en överenskommelse om folkmord och därför är det konsekvent att belägga också sådan planering med straff.

Enligt förslaget straffas alltså den för förberedelse till folkmord som i sådan avsikt som nämns i stadgandet om folkmord

— med någon annan kommer överens om att begå folkmord eller

— gör upp en plan för folkmord.

Den föreslagna ordalydelsen innebär följaktligen en kriminalisering av sådan stämpling som avses i konventionen, men utsträcker sig dessutom till vissa förberedande åtgärder som vidtas för att skapa förutsättningar för folkmord.

För att brottsrekvisitet skall bli uppfyllt och gärningen bestraffas såsom förberedelse till folkmord förutsätts att en faktisk och allvarligt menad överenskommelse eller plan för folkmord föreligger. Ett "avtal" som två personer under ett krogsamtal ingår om att förinta någon folkgrupp faller således inte inom ramen för kriminaliseringen. Detsamma gäller fullständigt orealistiska avtal och planer. Syftet med stadgandet är att kriminalisera förberedelsehandlingar av sådana personer som vid ett lägligt tillfälle faktiskt kan börja förverkliga sin plan och uppgörandet av en seriös och genomförbar plan.

Om förberedelse till folkmord avancerar till försöksstadiet, tillämpas inte 7 § utan i stället 6 § 2 mom.

Straffet för förberedelse till folkmord föreslås vara fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Trots att det är fråga om kriminalisering av verksamhet på ett tidigare stadium än försök måste straffet vara förhållandevis strängt, eftersom folkmordsbrottet är den allvarligaste tänkbara typen av brott mot mänskligheten.

8 §. Hets mot folkgrupp

Kriminaliseringen av hetsande till diskriminering av folkgrupp infördes år 1970 genom ett

stadgande i 16 kap. 6 a § strafflagen som i samband med revideringen av 13 kap. överfördes till 13 kap. 5 §. Stadgandet bygger på konventionen av år 1965 om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och på konventionen av år 1966 om medborgerliga och politiska rättigheter. Båda konventionerna trädde i Finland i kraft på 1970-talet (FördrS 37/70 och 8/76).

Enligt förslaget skall gällande 13 kap. 5 § i strafflagen preciseras. Som brottsbenämning föreslås hets mot folkgrupp eftersom hot, förtal eller smädelse också kan leda till annat än diskriminering, bl.a. våldsamheter eller hat. En mindre utvidgning av kriminaliseringen består däri att även andra än rasliga, nationella, etniska och religiösa grupper ges skydd.

Enligt förslaget skall stadgandet göras mer restriktivt än för närvarande genom att straffbarheten begränsas till sådana fall, där gärningen är ägnad att väcka aggressivitet eller fientlighet mot en grupp eller diskriminering av den. Även uppsåtlighetskravet föreslås bli strängare. Straffbarheten förutsätter att gärningsmannen handlat i syfte att väcka aggressivitet eller fientlighet mot eller diskriminering av gruppen. Preciseringarna utesluter att stadgandet tillämpas t.ex. på skämtsamma, oöverlagda eller affekterade anmärkningar och yttranden, som det inte är skäl att ta på allvar.

Stadgandet kriminaliserar inte normal information kring temat hets, om inte själva informationen har karaktären av hot, förtal eller smädelse och om den inte heller syftar till att väcka, aggressivitet eller fientlighet mot eller diskriminering av en grupp.

Straffet för hets mot folkgrupp föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år. Straffet är lindrigare än enligt den gällande lagen. Medan den gällande lagen varit i kraft har straff för hetsande till diskriminering av folkgrupp dömts ut några gånger och straffet har alltid varit böter.

9 §. Diskriminering

Enligt det föreslagna stadgandet skall den dömas för diskriminering som i näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning eller annat offentligt uppdrag eller vid anordnandet av en offentlig tillställning eller en allmän sammankomt utan godtagbart skäl

— inte betjänar någon viss person på gängse villkor,

— förvägrar någon tillträde till tillställningen eller sammankomsten eller avlägsnar någon därifrån eller

— försätter någon i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än andra

på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuella inriktning, hälsotillstånd eller på grund av dennes religion, samhälleliga åsikter, politiska eller fackliga verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet.

Det föreslagna stadgandet är ett allmänt diskrimineringsstadgande. Det tillämps på alla andra situationer som omfattas av diskrimineringsförbudet utom diskriminering i arbetslivet, som skall regleras genom ett specialstadgande (förslaget till SL 47:3) vilket innefattar en vidare utveckling av nu gällande bestämmelser. I de fall då straffstadgandet om diskriminering i arbetslivet är tillämpligt, träder således det allmänna diskrimineringsstadgandet tillbaka. Med undantag av diskriminering i arbetslivet omfattar det allmänna diskrimineringsstadgandet således alla andra gällande diskrimineringsförbud.

I 7 § lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86) stadgas ett förbud mot diskriminering på grund av kön. Med diskriminering avses i lagen att kvinnor och män på grund av kön försätts i olika ställning, samt sådant förfarande som leder till att kvinnor och män faktiskt försätts i sinsemellan klart olika ställning. I lagens 8 § definieras diskriminering i arbetslivet. I 9 § beskrivs vissa förfaranden som inte skall anses vara diskriminering. Sådana är 1) särskilt skydd av kvinnor på grund av havandeskap och barnsbörd, 2) stadganden om att värnplikt endast gäller för män, 3) att antingen enbart kvinnor eller enbart män godkänns som medlemmar i en förening, om detta grundar sig på en uttrycklig bestämmelse i föreningens stadgar, och 4) förfarande som grundar sig på en plan och som går ut på att ändamålet med denna lag skall fyllas i praktiken.

Det föreslagna allmänna diskrimineringsstadgandet gäller även för sådan könsdiskriminering som avses i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Brott mot det i 14 § jämställdhetslagen stadgade förbudet mot diskriminerande annonsering skall dock bestraffas

enligt det nya 21 a § 2 mom. som skall fogas till jämställdhetslagen. I enlighet med vad som anförs ovan tillämpas det föreslagna allmänna straffstadgandet om diskriminering inte heller i det fall att könsdiskrimineringen uppfyller rekvisitet för diskriminering i arbetslivet.

I 17 § statstjänstemannalagen (755/86) finns ett diskrimineringsförbud. Enligt stadgandet skall tjänstemännen bemötas opartiskt i tjänsteförhållandet. Ingen tjänsteman får utan fog ges en annan ställning än andra på grund av börd, religion, kön, ålder, politisk verksamhet eller fackföreningsverksamhet eller av någon annan jämförlig orsak. Enligt 13 § 3 mom. är diskriminering på ovan nämnda grunder förbjuden även vid utnämning till tjänst. Lagens 46 § som reglerar grunderna för uppsägning av en tjänsteman skall förhindra uppsägning på diskriminerande grunder.

Om en statlig myndighet i sin egenskap av arbetsgivare diskriminerar en underlydande tjänsteman eller tjänsteinnehavare på det sätt som avses i förslaget till 47 kap. 3 §, är det fråga om diskriminering i arbetslivet, och det allmänna diskrimineringsstadgandet skall således inte tillämpas. Om en tjänsteman diskrimineras i något annat sammanhang, tillämpas det föreslagna allmänna diskrimineringsstadgandet. I och med det föreslagna diskrimineringsstadgandet kommer även kommunernas tjänsteinnehavare och befattningshavare i åtnjutande av diskrimineringsskydd. Om den som gör sig skyldig till diskriminering handlar i egenskap av arbetsgivare, är det fråga om diskriminering i arbetslivet, men i andra situationer skall det allmänna diskrimineringsstadgandet tillämpas. Förslaget till ett nytt 21 a § 2 mom. om diskriminerande annonsering i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män gäller även statens och kommunernas annonsering om utbildningsplatser.

Ett diskrimineringsförbud finns också i 50 c § (1169/88) värnpliktslagen. Enligt lagrummet får, vid fullgörande av tjänstgöringsplikt enligt denna lag, ingen utan godtagbar grund ges en annan ställning än andra på grund av ras, börd, språk, religion eller politiska eller andra åsikter eller av någon annan därmed jämförlig orsak. Det föreslagna allmänna diskrimineringsstadgandet tillämpas även på sådan diskriminering som avses i värnpliktslagen.

Förslaget ger en mera omfattande definition än gällande 13 kap. 6 § i strafflagen om de *livsområden* där diskriminering är förbjuden. Dessa är enligt förslaget näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning eller annat offentligt uppdrag eller anordnande av offentliga tillställningar eller allmänna sammankomster. Gärningsmannakretsen definieras i allmänna ordalag, vilket innebär att vid sidan av dem som idkar verksamhet av ovan nämnda slag också de som är anställda hos eller biträder dem, t.ex. en restaurangvaktmästare, en yrkesutövares mottagningsbiträde, en underlydande som biträder en tjänsteman eller någon som hjälper till med att ordna en offentlig tillställning, kan göra sig skyldiga till diskriminering.

Det föreslagna diskrimineringsstadgandet gäller inte avtalsförhållanden mellan privatpersoner. En privatperson får således oberoende av diskrimineringsstadgandet t.ex. sälja eller hyra ut sin bostad till någon inom en bestämd, avgränsad grupp. Diskrimineringsstadgandet kan tillämpas endast om försäljningen eller uthyrningen utgör yrkesutövning eller sker yrkesmässigt. Det anses inte heller utgöra diskriminering att någon ordnar en privat tillställning eller en tillställning eller sammankomst som är avsedd endast för en sluten krets personer, t.ex. för medlemmarna i en förening, och vägrar utomstående tillträde.

Om det finns ett *godtagbart skäl* för ojämlikt bemötande, är det inte enligt förslaget fråga om straffbar diskriminering. Skälet kan grunda sig på rättsordningen eller på medborgarnas vedertagna rättsuppfattning. Det är emellertid inte möjligt att i själva straffstadgandet eller motiveringen lägga fram en fullständig förteckning över de grunder som berättigar till ett bemötande som annars vore straffbart som diskriminering.

Ett ojämlikt bemötande kan t.ex. basera sig på lagstadganden och med stöd av dessa behörigen utfärdade myndighetsföreskrifter. Vägran att t.ex. sälja tobaksprodukter till personer under 16 år eller alkoholdrycker till personer som inte har rätt att köpa sådana är inte diskriminering på grund av ålder. En bilaffär kan vägra sälja en bil till en person som är så ung att det är uppenbart att han inte får köra den. En försäljare kan vägra sälja ett dyrt föremål till en minderårig, om det är uppenbart att han inte har rätt att förfoga över den behövliga penningsumman. Inträde till biföreställningar kan på grund av filmernas karaktär förvägras personer under en viss ålder. Det finns också ett flertal sociala och andra förmå-

ner som beviljas vissa åldersklasser samt sociala förmåner vilka är beroende av eller vilkas belopp fastställs på grundvalen av familjeförhållanden. Genom rättsregler bestäms t.ex. läroinrättningars språk och det kan således inte betraktas som diskriminering av andra att endast personer med inrättningens språk tas in där.

Varken regeringsformen eller föreningslagen (503/89) ställer några hinder för att begränsa medlemskap i en förening t.ex. på basis av tillhörighet till en viss folkgrupp eller på basis av modersmål, kön, åldersgrupp, civilstånd, religiös eller samhällelig åskådning eller liknande omständigheter, förutsatt att medlemskapet uttryckligen begränsas i föreningens stadgar. Om sådana föreskrifter finns kan föreningen även ordna tillställningar som är avsedda uteslutande för dess medlemskår eller för personer som kan bli medlemmar.

Diskrimineringsstadgandet hindrar inte ett företag att välja sina kunder för att upprätthålla en viss standard, om det är tillåtet enligt annan lagstiftning. Ett stadgande som tillåter val av kunder finns bl.a. i 10 § förordningen om inkvarterings- och förplägnadsrörelser. Om bevarandet av "rörelsens verksamhetsidé" förutsätter att en viss restaurangs kunder genomgående skall vara festklädda, får personer som inte uppfyller denna förutsättning vägras inträde. Däremot är det enligt diskrimineringsstadgandet förbjudet att avvisa en festklädd person på den grunden att hans dräkt är bunden till en viss folkgrupps klädkultur.

Godtagbara skäl till särbehandling kan även ha sin grund i arten av den verksamhet som bedrivs. T.ex. kan den som tillverkar folkloristiska kläder av en viss typ vägra tillverka kläder som är typiska för andra folkgrupper. Den som tillhandahåller utbildning kan ha vägande skäl att anpassa utbudet enligt deltagarnas modersmål. Inom vissa servicebranscher är det vedertagen praxis att tjänster erbjuds med beaktande av kundernas kön (t.ex. hälsovårdstjänster, motionsaktiviteter, badinrättningar, simhallar). Servicen kan vara så uppbyggd att den riktar sig till speciella åldersgrupper så som ungdomar och åldringar. Av kyrkor eller religionssamfund ordnade tillställningar kan vara avsedda endast för personer som bekänner sig till en viss tro. De politiska, samhälleliga och fackliga organisationerna upprätthåller läroinrättningar som förutsätter att eleverna omfattar organisationens ideologiska värderingar. Även massmedier kan ha ideologiska målsättningar som de är berättigade att förverkliga, även om det skulle innebära att de vägrar publicera en artikel på politiska grunder eller ett visst partis valreklam.

En godtagbar orsak till en vägran att betjäna personer som avses i stadgandet, kan vara att någon speciell yrkesskicklighet eller yrkeskunskap behövs som vederbörande själv inte förfogar över. Även avsaknad av de nödvändiga redskapen för erbjudande av sådana tjänster kan vara en godtagbar orsak. För att t.ex. en folkgrupp av ett visst nationellt eller etniskt ursprung skall kunna erbjudas specialservice förutsätts det eventuellt exceptionella insikter i folkgruppens sedvänjor och kultur. En klädtillverkare gör sig sålunda inte skyldig till diskriminering om han vägrar tillverka en viss folkdräkt, om han saknar de nödvändiga kunskaperna, färdigheterna och redskapen. Inom hälsovården måste det beaktas att vissa sjukdomar förekommer enbart hos det ena könet och att vården således förutsätter specialisering. Om tillhandahållandet av en tjänst förutsätter vissa språkkunskaper, kan en vägran att betjäna på grund av bristande språkkunskap inte betraktas som diskriminering på grund av språk.

Strävan att förstärka diskriminerade befolkningsgruppers eller sådana befolkningsgruppers ställning som annars är i behov av särskilt stöd, kan vara ett godtagbart skäl för särbehandling. Att en särskild boendeservice utvecklas för ensamförsörjare eller flyktingar kan inte betraktas som diskriminering. Mera problematiska är sådana situationer där flera intressegrupper konkurrerar om samma förmåner och där understödskriterierna är motstridiga. En godtagbar särbehandling borde i sådana fall i regel basera sig på uttryckliga, allmänt kända och omfattade program t.ex. av det slag som avses i 9 § lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Strävan att hålla avgöranden som faller inom privatlivets ram utanför straffstadgandets tillämpningsområde kan även återspegla sig i bedömningen av om ett förfarande som hänför sig till näringsverksamhet eller yrkesutövning skall anses vara godtagbart. Då t.ex. en näringsidkare inte erbjuder tjänster utan i stället själv söker tjänster eller affärskompanjoner, kan det inte anses straffbart att han utgår från personliga preferenser på ett sätt som är förbjudet t.ex. i myndighetsutövning.

Som en *diskriminerande åtgärd* nämns i paragrafens 1 mom. att gärningsmannen med anledning av någon diskrimineringsgrund inte betjänar någon viss person på gängse villkor. Lagrummet täcker dels vägran att acceptera eller betjäna en kund, dels uppställande av oförmånligare villkor för honom än för andra kunder. Som exempel kan nämnas sättande av ett högre pris, uppställande av klart sämre leveransvillkor eller vägran att ge den som köper en kapitalvara sedvanlig garanti. Förslaget innebär att det också är förbjudet att vägra sälja en konsumtionsvara på kredit, om det är sedvanligt att varan säljs på kredit. I flagranta fall anses det också vara fråga om underlåtenhet att betjäna en kund på gängse villkor, då kunden bemöts på ett förnedrande, föraktfullt eller annars kränkande sätt. Diskrimineringsstadgandet begränsar givetvis inte säljarens rätt att försäkra sig om kundens solvens och likviditet på ett inom respektive bransch sedvanligt sätt.

Den andra gärningsformen enligt förslaget är att någon förvägrar en annan tillträde till en tillställning eller ett möte eller avlägsnar någon därifrån (2 punkten). Av paragrafens inledning framgår att förbudet endast gäller offentliga tillställningar och allmänna möten. Lagrummet gäller således inte privata tillställningar och inte heller tillställningar och möten med en klart avgränsad deltagarkrets. Det föreslagna stadgandet gäller förutom sådana offentliga nöjestillställningar som avses i gällande 13 kap. 6 § även andra offentliga tillställningar.

Den tredje formen av diskriminering innebär att någon försätts i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än andra (3 punkten). Som diskriminering anses således inte en åtgärd som är av ringa betydelse eller som med fog kan bedömas på olika sätt. Att olika kriterier uppställs utgör inte i sig diskriminering, om följden inte i praktiken blir att någon försätts i en väsentligt sämre ställning än andra. Diskriminering på det sätt som denna gäringsform förutsätter kan t.ex. bestå i att inträdeskraven till en läroinrättning utan godtagbart skäl fastställs enligt grunder som innebär diskriminering eller i att patienter inom hälsovården prioriteras enligt diskriminerande grunder och i strid med vedertagna vårdprinciper. Uppsägning av t.ex. hyresavtal, försäkringsavtal, penninglån eller motsvarande förbindelser på diskriminerande grunder innebär också försättande av någon i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än andra. Detsamma är fallet om villkoren för uppsägning eller hävning av dylika avtal bestäms på diskriminerande grunder.

Gärningsformerna för diskriminering täcker både beslutsfattandet och verkställandet. Både den näringsidkare som instruerar sina anställda att vägra en viss grupp betjäning och de anställda som följer instruktionerna gör sig alltså skyldiga till diskriminering. En näringsidkare, som enligt de stadganden som reglerar hans verksamhet ansvarar för verksamhetens laglighet, kan hållas ansvarig för diskriminering också i det fallet att han är medveten om att hans anställda diskriminerar kunder och han tillåter detta genom att underlåta att ingripa i saken.

Som *diskrimineringsgrunder* nämns i stadgandet för det första sådana som hänför sig till en persons bestående egenskaper eller som hör till privatlivet. Dessa är ras, nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuell inriktning och hälsotillstånd. Innehållet i förbudet mot diskriminering på grund av kön preciseras i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, vilken också i övrigt kan användas som hjälp vid tolkningen av diskrimineringsförbudet. Såsom en grund för könsdiskriminering kan anses dels en persons kön i sig, dels sådana omständigheter som direkt hänför sig till eller är typiska för ett visst kön så som t.ex. graviditet eller barnafödsel.

Den andra kategorin av förbjudna diskrimineringsgrunder är enligt förslaget omständigheter som har samband med de medborgerliga friheterna. Paragrafen förbjuder diskriminering på grund av religion, samhälleliga åsikter, politisk eller facklig verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet. Med facklig verksamhet avses här förutom aktivitet inom fackföreningsrörelsen även yrkesutövning. Med annan därmed jämförbar omständighet avses t.ex. näringsverksamhet eller annan medborgerlig verksamhet än politisk aktivitet, t.ex. föreningsverksamhet eller någon form av fritidssysselsättning.

Om den som gör sig skyldig till diskriminering samtidigt bryter mot sin tjänsteplikt, skall på gärningen tillämpas både diskrimineringsstadgandet och tjänstebrottsstadgandena. Också om särbehandlingen har en sådan godtagbar orsak som avses i diskrimineringsstadgandet, kan det vara fråga om tjänstebrott.

För att diskriminering skall vara straffbart

förutsätts att gärningen är uppsåtlig. Straffbar diskriminering förutsätter emellertid inte någon uttrycklig, på de i lagrummet nämnda grunderna baserad diskrimineringsavsikt. T.ex. en närings- eller yrkesutövare som erbjuder sina tjänster kan ha det motivet att han vill öka sin vinst genom att välja kunder. Det oaktat kan det faktum att han väljer sina kunder t.ex. enligt ras eller nationalitet uppfylla paragrafens diskrimineringskriterier. För att det skall vara fråga om uppsåt förutsätts dock medvetenhet om att det föreligger en diskrimineringsgrund och att denna tillmäts betydelse vid bemötandet av en viss person.

Straffet för diskriminering föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader. Den gällande lagens straffskala är densamma.

1.4. 12 kap. Om landsförräderibrott

1.4.1. Kapitelmotivering

1.4.1.1. Gällande lagstiftning och regleringsbehov

Ett av kännetecknen på en självständig stat är att den har lagstiftning som tryggar landets suveränitetet och säkerhet i förhållande till främmande stater. Det centrala syftet med lagstiftningen är således att skydda statens suveränitet och yttre säkerhet samt dess internationella status. Till de viktigaste stadgandena i detta avseende hör de om landsförräderi och statens yttre säkerhet.

I gällande 12 kap. i strafflagen stadgas om landsförräderi och i 14 kap., som har rubriken "Om brott emot vänskaplig stat", stadgas om brott som indirekt äventyrar statens yttre säkerhet. Strafflagens 12 kap. fick sin nuvarande utformning huvudsakligen åren 1939 och 1942. Strafflagens 14 kap. stiftades däremot till största del redan innan landet blev självständigt.

Landsförräderibrotten kan indelas i militärt landsförräderi, om vilket stadgas i 12 kap. 1-5 §§, och i diplomatiskt landsförräderi som regleras i 12 kap. 6-8 §§. Den juridiska doktrinens vedertagna termer kan vara missvisande. Militärt landsförräderi är straffbart också då det begås av andra än militärer. Inte heller diplomatiskt landsförräderi har begränsats till gärningar som begås av diplomater.

Lagrummen om *militärt landsförräderi* har fortfarande samma utformning som de fick år 1942. Lagtexten anpassades då till det faktum att Finland blev självständigt år 1917. Samtidigt preciserades vissa uttryck som lämnade rum för tolkning och straffbarheten utsträcktes till att omfatta också kulpösa gärningar.

I 12 kap. 1 § stadgas om straff för finska medborgare som inträder i en krigshär med vetskap om att den är fientlig. Som fiende betraktas dels ett land som Finland för krig mot, dels ett land med vilket ett krig är omedelbart överhängande. Brottsrekvisitet kan också uppfyllas genom att en finsk medborgare som tjänar i en främmande stats armé inte lämnar den efter att den blivit fientlig. Enligt lagrummet kan endast en finsk medborgare vara gärningsman. Enligt 12 kap. 4 § kan också en utländsk medborgare som vistas i Finland eller är anställd i rikets tjänst vara gärningsman. I samband med revideringen av militärstrafflagstiftningen år 1983 fogades ett 2 mom. till paragrafen. Enligt det får en utlänning som hör till fiendens krigsmakt inte bestraffas för ett brott som avses i 1 §.

I 12 kap. 2 § 1 mom. 1 punkten strafflagen kriminaliseras gärningar som innebär att någon uppsåtligen hjälper fienden eller skadar Finland eller dess bundsförvanter sedan landet indragits i krig eller hotas av krig. Det är straffbart att i fiendens våld bringa krigsfolk, stad, hamn, fästning eller annan försvarspost, krigsfartyg eller annan farkost, flygmateriel eller andra för krigsmakten nödvändiga transportmedel, radiostation, krigskassa, vapen, ammunition eller andra krigsförnödenheter, utrustnings-, livsmedels- eller bränsleförråd eller annat dylikt. Enligt lagrummet är det också förbjudet att förstöra eller fördärva ovan nämnda objekt samt att skada industriell inrättning eller dess maskineri eller lager, vatten-, elektrisk- eller gasledning, fördämning, telegraf, telefon, väg, kanal, järnväg, bro, sjömärke eller annat därmed jämförligt.

I 2 punkten i paragrafens 1 mom. kriminaliseras olika former av informationsförmedling till fienden samt verksamhet som vägvisare eller spejare för fienden. Vidare straffas den som anskaffar vägvisare eller spejare åt fienden, bistår, hyser eller döljer fiendens spejare eller med dylik jämförlig person eller för fiendens räkning värvar eller anskaffar krigsfolk eller hjälper krigsfånge att fly eller hyser eller döljer förrymd krigsfånge.

Om straff för värvning till någon annan

främmande makts än en fiendes krigstjänst stadgas i 16 kap. 22 §.

I 12 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten stadgas om straff för den som gör väpnat motstånd mot Finlands eller dess bundsförvants krigsmakt eller hindrar krigsfolkets användande mot fienden eller förleder det att övergå till fienden eller att rymma eller att fly eller till uppror eller annan trolöshet eller i egenskap av vägvisare vilseleder avdelning av krigsfolket eller fartyg eller meddelar befälet eller vederbörande kunskapare falsk berättelse angående fienden eller om annat, som kan inverka på krigsföringen, eller underlåter att yppa vad han därom har erfarit.

I 12 kap. 2 § 2 mom. ingår ett mera allmänt hållet stadgande om en lindrigare straffbar form av militärt landsförräderi. Enligt lagrummet skall en finsk medborgare som, efter det riket indragits i krig eller då krig hotar, på annat än ovan nämnt sätt uppsåtligen bistår fienden eller fienden till fördel skadar Finland eller dess bundsförvant dömas för landsförräderi. De gärningar 2 mom. är tillämpligt på har alltså inte preciserats i detalj i lagrummet.

Som gärningsman nämns även i 12 kap. 2 § endast finsk medborgare. Enligt kapitlets 4 § straffas också en utlänning för dessa gärningar, förutsatt att han har begått dem medan han vistas i Finland eller är anställd i rikets tjänst. Den som hör till fiendens krigsmakt kan emellertid dömas för landsförräderi endast om han med hemlighållande av detta vistas i Finland eller på Finlands försvarsmakts krigsoperationsområde. Har den som hör till fiendens krigsmakt gjort sig skyldig till spionerі, får han inte dömas till straff för annat spionerі än det han blivit ertappad med.

Enligt 12 kap. 2 § 3 mom. är försök till de brott som nämns i paragrafen straffbart.

Enligt 12 kap. 3 § är sådant militärt landsförräderi som avses i 2 § 1 mom. straffbart om det begås av oaktsamhet eller av annat vållande. Däremot är en sådan gärning som avses i det generellt formulerade 12 kap. 2 § 2 mom., dvs. bistående av fienden eller skadande av Finland eller dess bundsförvant, inte straffbar om den begås av oaktsamhet.

Även det brott som nämns i 12 kap. 5 § strafflagen anses som militärt landsförräderi. I paragrafen stadgas straff för finsk medborgare som uppmanar främmande stats regering att börja eller fortsätta krig eller annan fientlig handling emot Finland eller bryta med Finland avslutat krigsförbund eller avböja ingående av sådant förbund, eller förrän krigsförklaring skett eller kriget börjat, för sig eller andra åt främmande stats regering utlovar biträde i dess krigsföretag mot Finland.

Brottet kan begås både under krig och krigshot samt i fredstid. Gärningsman kan endast en finsk medborgare vara — inte en utlänning ens om denne vistas i Finland eller är i rikets tjänst. I det sistnämnda fallet kan däremot stadgandena om tjänstebrott bli tillämpliga.

De gällande stadgandena om *diplomatiskt landsförräderi* i 12 kap. 6-8 §§ strafflagen tillkom år 1939. För det brott som i den juridiska litteraturen benämns egentligt diplomatiskt landsförräderi stadgas straff i 12 kap. 6 §. Enligt lagrummet straffas den, åt vilken uppdragits att å Finlands vägnar avsluta eller underhandla om fördrag med främmande stat, och vilken uppsåtligen missbrukat detta förtroende till uppenbar skada för Finland. Lagen definierar inte i detalj det sätt på vilket förtroendet kan missbrukas till skada för Finland och lagrummet kan således tillämpas i alla tänkbara fall där ett förtroende uppsåtligen missbrukas till skada för Finland. Brottet är straffbart endast om uppsåt föreligger. En utlänning kan vara gärningsman om han fått i uppdrag att på Finlands vägnar ingå ett avtal eller underhandla om ett sådant med en främmande stat. Försök är straffbart.

I 12 kap. 7 § strafflagen stadgas straff för *yppande av statshemlighet och förskaffande av uppgift* om sådana hemligheter. I den juridiska litteraturen och i rättspraxis kallas brottet även spionerі. Ett strängare straff är utsatt om brottet begås i syfte att bereda en främmande stat nytta eller för att skada Finland, än om det begås utan sådant syfte, men med vetskap om att uppgifterna bör hållas hemliga för främmande stat eller att anskaffandet av uppgifterna kan utgöra en fara för Finlands förhållande till främmande stat.

Begreppet statshemlighet definieras i lagrummet som en omständighet som för Finlands yttre säkerhet eller för skyddande av dess rätt eller fördel i ekonomiskt eller annat avseende bör hållas hemlig för främmande stat. Definitionen är alltså synnerligen generell. Utanför tillämpningsområdet faller sådana uppgifter om rikets säkerhet, vilkas yppande enligt 12 kap. 2 § är straffbart som militärt landsförräderi.

Enligt den juridiska litteraturen och rättspraxis kan de omständigheter som skall hemlighållas vara av varierande slag, t.ex. texter, ritningar, modeller, uppfinningar, produktionsmetoder, förhandlingar med främmande stater och förberedelserna inför sådana samt åsiktsriktningar bland befolkningen. Begreppet hemlighet anses vara relativt. Det som är ett allmänt känt faktum inom landet kan åtminstone under en viss tid alltjämt vara en hemlighet i förhållande till en annan stat. Å andra sidan innebär hemligstämplandet av en handling inte att den automatiskt blir en statshemlighet. Innehållet i handlingen måste vara hemligt med hänsyn till statens intressen.

Brottet begås genom att en hemlighet yppas eller genom att uppgifter skaffas om en hemlig omständighet. I lagrummet jämställs yppande av en statshemlighet eller anskaffning av uppgift om en sådan med anskaffning av upplysningar som kan utgöra en fara för Finlands förhållande till främmande stat. Försök till de gärningar som nämns i lagrummet är straffbart.

Enligt 12 kap. 7 § 3 mom. skall den dömas till straff som utan syfte att bereda främmande stat nytta eller skada Finland, men i vetskap om att omständigheterna bör hållas hemliga eller att anskaffningen av upplysningarna kan utgöra en fara för Finlands förhållande till främmande stat, yppar en sådan omständighet eller anskaffar upplysningar utan syfte att yppa dem. Enligt 12 kap. 7 § 4 mom. strafflagen är försök också till detta brott numera straffbart.

En förutsättning för att de gärningar som nämns i 12 kap. 7 § skall vara straffbara är inte att gärningen begås under krig eller krigshot. Lagrummet är emellertid tillämpligt på yppande av hemliga omständigheter eller anskaffning av upplysningar om sådana omständigheter också under kristid, om det inte är fråga om militärt spionerі av det slag som avses i 12 kap. 2 §.

Samtidigt som 12 kap. 6-8 §§ fick sin nuvarande utformning år 1939 fogades till 40 kap. en 6 a § för det fall att en tjänsteman av vållande uppenbarar en statshemlighet. I samband med revideringen av tjänstebrottslagstiftningen intogs inte något motsvarande stadgande i det nya 40 kap. Genom samma lag stadgades år 1939 i 42 kap. 1 § strafflagen om straff för den som mot en myndighets förbud eller svikligen förskaffar sig eller annan tillträde till fästning, örlogshamn eller vissa andra militärt viktiga ställen eller gör försök därtill. Straffstadgandet är subsidiärt i förhållande till 12 kap. 2 och 7 §§ strafflagen.

Enligt 12 kap. 8 § strafflagen straffas den som uppsåtligen förfalskar, förstör, skadar, undanskaffar eller undanhåller en handling som honom veterligen är av vikt med hänsyn till bevarandet av Finlands säkerhet eller dess rätt eller fördel. Försök är straffbart.

Landsförräderibrott anses i allmänhet vara synnerligen allvarliga. Detta framgår av de stränga straffen och av att landsförrädisk verksamhet har belagts med straff i ett så tidigt skede som möjligt. Stämpling till landsförräderi, dvs. avtal om begående av ett landsförräderibrott kriminaliseras i 12 kap. 9 § 1 mom. I paragrafens 2 mom. stadgas straff för s.k. försök till anstiftan av landsförräderibrott. Förledande av någon till landsförräderi är följaktligen straffbart även när förledandet blir resultatlöst. I Finland förekommer regleringar av detta slag endast i samband med ett fåtal brott. I 9 § 3 mom. stadgas straff för den som i syfte att begå ett landsförräderibrott träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent. Annan förberedelse till landsförräderi är inte straffbar.

Typiskt för landsförräderibrotten är att stadgandena om dem närmast tillämpas under undantagsförhållanden. I Finland har strafflagens 12 kap. rätt sällan tillämpats efter de senaste krigen. Det viktigaste stadgandet för rättspraxis under fredstid har varit 12 kap. 7 § om spionerі.

I 14 kap. stadgas om *brott emot vänskaplig stat*. Folkrätten, bl.a. konventionen om förebyggande och bestraffning av brott mot personer, som åtnjuter internationellt skydd, bland dem diplomatiska representanter (FördrS 62/78), som trädde i kraft i Finland geom en lag år 1978 (880/78), förutsätter att brott mot främmande staters representanter förebyggs och bestraffas på ett effektivt sätt. Grunden för bestraffning av sådana brott är att de riktas mot en främmande stat och sålunda äventyrar Finlands relationer till den kränkta staten. Därmed riktar de sig också mot Finland och äventyrar åtminstone indirekt Finlands internationella ställning.

I strafflagens 14 kap. stadgas för det första om livs- och våldsbrott mot främmande stats

överhuvud. Kapitlets 1 och 2 §§ har alltjämt samma utformning som i den urspungliga strafflagen år 1889. Mord, uppsåtligt och annat dråp är belagt med strängare straff än normalt när det riktas mot en vänskapligt sinnad stats överhuvud. Försök är straffbart. Annat våld mot en vänskapligt sinnad stats överhuvud eller försök därtill straffas enligt det lagrum som annars skulle tillämpas på gärningen, men den omständigheten att gärningen riktas sig mot en främmande stats överhuvud anses som synnerligen försvårande. Ärekränkning mot en vänskapligt sinnad stats överhuvud bestraffas enligt en strängare straffskala än annan smädelse och förolämpning.

Kapitlets 3 § fick sin nuvarande utformning i samband med att strafflagen trädde i kraft 1894: Förgriper sig någon mot vänskaplig stat genom en handling av sådan beskaffenhet som nämns i 11 kap. 2, 3 och 4 §§ (högförräderi, stämpling eller förberedelse till högförräderi), skall den skyldige straffas, därest emellan Ryska Riket och den främmande staten råder ömsesidighet i detta avseende.

Kapitlets 4 § fick sin utformning vid samma tillfälle. Lagrummet stadgar minst fyra månaders fängelsestraff för misshandel eller annat våld mot främmande stats hos Kejsaren anställde diplomatiske agent och en särskild straffskala för ärekränkning mot en sådan person. I lagrummet stadgas också straff för den som skymfar en vänskaplig stats offentligt utställda riksvapen eller makttecken eller bryter mot i vederbörlig ordning kungjord föreskrift om neutralitet.

År 1948 fogades till 14 kap. en 4 a §. Enligt lagrummet straffas den som medelst tryckalster, skrift, bildlig framställning eller annat uttrycksmedel eller eljest offentligen och uppsåtligen missfirmar främmande stat och därigenom framkallar fara för att Finlands förhållande till den främmande staten skadas.

Allmänna åklagarens åtalsrätt begränsas enligt 14 kap. 5 § strafflagen så att han inte får utföra åtal för brott som straffas jämlikt 1-4 §§, om inte åtal begärs av den främmande statens regering eller republikens president förordnar därom. För brott som avses i 4 a § får allmänna åklagaren inte utföra åtal, om inte republikens president förordnar därom. I fråga om landsförräderibrott begränsas däremot allmänna åklagarens åtalsrätt inte, men en underåklagare får dock inte besluta om väckande av åtal eftersom landsförräderimål alltid behandlas av hovrätten i första instans (rättegångsbalken 8:2 [2]).

Eftersom 12 och 14 kap. strafflagen sällan tillämpats i praktiken, kunde man måhända dra den slutsatsen att kriminaliseringarna i dessa kapitel saknar betydelse. Stadgandena om landsförräderibrott och brott som indirekt riktar sig mot landets yttre säkerhet är emellertid goda exempel på straffstadganden som är nödvändiga trots att de sällan tillämpas i praktiken. Stadgandena spelar en väsentlig roll genom sin blotta existens, eftersom de gör det möjligt att vid behov effektivt ingripa i förehavanden som allvarligt kan skada statens yttre säkerhet.

1.4.1.2. Problem med den nuvarande regleringen

Strafflagens 12 och 14 kap. är i behov av en totalrevision. Finlands internationella ställning är nu en helt annan än den var när de gällande stadgandena stiftades.

Strafflagens 12 kap. fick sin nuvarande utformning strax före och under senaste krig. De tillspetsade förhållanden som då rådde bidrog till att lagstiftningen fick ett innehåll som i dagens länge oavbrutna fredliga förhållanden inte längre allmänt anses motiverat. Även om landsförräderibrotten i sina grövsta former hör till de allvarligaste tänkbara brotten, finns det i 12 kap. flera onödigt stränga kriminaliseringar. I vissa avseenden är kriminaliseringarna onödigt omfattande.

I ännu högre grad har de förändrade politiska förhållandena inverkat på 14 kap. strafflagen. Det är över huvud taget inte längre möjligt att ordagrant tillämpa 3 § och 4 § 1 mom., i och med att Finland blivit självständigt. Kapitlets 1 § bygger på samma principer som 21 kap. i den ursprungliga strafflagen från år 1889 och inte på det nya 21 kap. om brott mot liv och hälsa från år 1969. Det kan i synnerhet ifrågasättas om bestämmelser i 14 kap. om våldsdåd och ärekränkning mot främmande stats överhuvud och representanter behövs. Redan de gällande stadgandena om mord, dråp och ärekränkning ger tillräckliga möjligheter att beivra sådana gärningar. Inte heller den av Finland ratificerade konventionen om förebyggande och bestraffning av brott mot

personer, som åtnjuter internationellt skydd, bland dem diplomatiska representanter, kräver separata straffstadganden.

Stadgandena i 12 och 14 kap. strafflagen är föråldrade också i språkligt hänseende. Detta gäller särskilt 14 kap., vars språkdräkt huvudsakligen härstammar från förra seklet. Strafflagens 12 kap. är till vissa delar onödigt detaljerat. Detta gäller särskilt 2 §, vars förteckning över straffbara gärningsformer gjorts så utförlig att överskådligheten har blivit lidande.

I 12 kap. och delvis också i 14 kap. finns stadganden vilkas brottsdefinitioner grundar sig på begrepp som är värdeladdade och lämnar rum för tolkning. Eftersom det är fråga om stadganden med stränga straffskalor är det viktigt att de straffbelagda handlingarna definieras så entydigt som möjligt.

1.4.1.3. Förslagets huvudpunkter

Det föreslås att i strafflagens 12 kap. om landsförräderibrott sammanförs stadgandena om de brott som direkt eller indirekt skadar eller äventyrar Finlands självständighet, yttre säkerhet, intressen i förhållande till främmande stater och internationella ställning. Kapitlet skall innehålla följande straffstadganden: äventyrande av Finlands suveränitet (1 §), krigsanstiftan (2 §), landsförräderi (3 §), grovt landsförräderi (4 §), missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning (5 §), spionerі (6 §), grovt spionerі (7 §), röjande av statshemlighet (8 §), oaktsamt röjande av statshemlighet (9 §), olovlig underrättelseverksamhet (10 §), äventyrande av internationella relationer (11 §), brott mot neutralitetsbestämmelserna (12 §) och upprätthållande av landsförrädisk förbindelse (13 §).

Förslaget till stadgande om äventyrande av Finlands suveränitet motsvarar det stadgande i 11 kap. 2 § 2 punkten strafflagen som härstammar från år 1894. Enligt det straffas den för högförräderi som i uppsåt att från riket lösrycka Finland eller en del därav eller annat till riket hörande område eller lägga någon del av riket under främmande makt begår en handling som innefattar uppsåtets fullbordande eller försök därtill. Med riket avses i lagrummet Ryska Kejsardömet. Eftersom Finland sedan stadgandet stiftades har blivit självständigt är det motiverat att klassificera gärningar, genom vilka någon syftar till att lägga Finland eller en del av Finland under en främmande stat, lösgöra en del av Finland från det övriga riket eller på något annat lika allvarligt sätt begränsa Finlands statliga självbestämmanderätt, såsom landsförräderi i stället för högförräderi. Straffbarheten förutsätter att gärningsmannen haft för avsikt att bruka våld, hota med våld eller utnyttja en främmande stats militära eller ekonomiska påtryckning eller stöd. En förutsättning är ytterligare att gärningen innebär fara för att uppsåtet förverkligas.

Krigsanstiftan kan enligt förslaget vara straffbart under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger. Krigsanstiftan kan enligt förslaget ske genom 1) en offentlig uppmaning till en främmande stat att angripa Finland eller till Finland att angripa en främmande stat, 2) offentligt spridande av uttalanden eller andra meddelanden som syftar till att stämma den allmänna opinionen positiv till angreppshandlingar, 3) systematiskt spridande av uppenbart osanna eller vilseledande uppgifter om Finlands försvar eller om landets militär- eller försvarspolitiska avsikter eller 4) en orättmätig våldshandling mot en främmande stat, dess representant, territorium eller egendom. En förutsättning för att gärningen skall anses straffbar är ytterligare att avsikten varit att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar. Stadgandet innebär alltså att det i en tillspetsad internationell situation är straffbart både att offentligt understöda ett anfallskrig i det syfte som nämns i stadgandet och att utföra direkta provokationer.

I fråga om landsförräderi motsvarar förslaget sådant militärt landsförräderi som regleras i gällande 12 kap. 1 och 2 §§. En radikal förenkling av stadgandena föreslås. Landsförräderi gör sig enligt förslaget för det första den skyldig till som under ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland eller när ett omedelbart hot därom föreligger ansluter sig till fiendens väpnade styrkor, deltar i krigshandlingar eller andra militära aktioner mot Finland eller i en fiendestats tjänst fullgör sådana civila uppgifter som direkt främjar krigshandlingar mot Finland. Också den gör sig skyldig till landsförräderi som under sådana förhållanden inleder samarbete med fienden eller på något annat motsvarande sätt skadar Finland till förmån för fienden. Den först nämnda gärningsformen kan endast en finsk medborgare göra sig skyldig till men den

sistnämnda också en utlänning, om han begår brottet medan han vistas i Finland eller medan han är i rikets tjänst. Landsförräderi är enligt förslaget straffbart också på försöksstadiet. Som samarbete med fienden betraktas enligt förslaget inte sådana åtgärder under en ockupation, vilka är uppenbart nödvändiga för att trygga befolkningens levnadsförhållanden, t.ex. distribution av livsmedel eller ordnande av hälsovård på ett ockuperat område.

Särskilt allvarliga fall av landsförräderi skall enligt förslaget bestraffas som grovt landsförräderi. Landsförräderi skall anses grovt om det förorsakar fara för att riket eller en del därav råkar under främmande välde eller Finland annars tillfogas synnerligen stor skada och landsförräderiet också bedömt som en helhet är grovt. Enligt den gällande lagen indelas landsförräderi i två grovhetsgrader. Strängast straffas enligt 12 kap. 1 § inträdande i fientlig krigshär och enligt 2 § 1 mom. militärt främjande av fiendens operationer. Lindrigare straffas enligt 12 kap. 2 § 2 mom. den som på annat sätt lämnar bistånd till fienden eller skadar Finland eller dess bundsförvant.

Det föreslagna stadgandet om missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning motsvarar gällande 12 kap. 6 § om diplomatiskt landsförräderi. Straffskalan är för närvarande sträng. Alternativen är fängelse i minst sex månader och högst tolv år samt fängelse på livstid.

Emedan avtalsförhandlingar mellan stater numera oftare än förr är offentliga och de moderna datakommunikationerna också annars underlättar övervakningen av förhandlare, har möjligheten att missbruka en utrikespolitisk förtroendeställning blivit mycket mindre än den var på den tiden då det gällande stadgandet om diplomatiskt landsförräderi stiftades. Då det emellertid fortfarande i vissa fall finns möjligheter till missbruk, kan ett straffstadgande alltjämt anses motiverat. Stadgandet bör dock moderniseras och förtydligas.

I det föreslagna stadgandet definieras den straffbara verksamheten noggrannare än i det gällande stadgandet. Missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning kan enligt förslaget den göra sig skyldig till som har till uppgift att på Finlands vägnar sluta internationella avtal eller förhandla om avtalsvillkor med en främmande stat eller att annars bevaka Finlands intressen i militära, politiska eller ekonomiska angelägenheter. Gärningen kan bestå i att en sådan person i sitt uppdrag vidtar en åtgärd som han inte har rätt till eller väsentligt försummar sina skyldigheter. En förutsättning för straffbarhet är ytterligare att gärningen tillfogar Finland avsevärd skada.

Stadgandet om spionerі skall enligt förslaget ersätta motsvarande stadgande i gällande 12 kap. 7 §. Enligt förslaget skall den dömas för spionerі som i avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland anskaffar en sådan uppgift om någon omständighet beträffande Finlands försvar eller beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning eller om någon annan på Finlands säkerhet inverkande omständighet av motsvarande betydelse som, om den kommer till en främmande stats kännedom, kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi. Som spionerі skall enligt förslaget också anses befordrande, lämnande, röjande eller offentliggörande av en sådan uppgift i samma syfte. Försök till spionerі föreslås vara straffbart. Spioneriet är grovt om det begås under undantagsförhållanden, berör en omständighet som är av synnerligen stor betydelse för Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller folkhushållning eller är ägnat att förorsaka synnerligen stor skada och spioneriet också bedömt som en helhet är grovt.

Den som utan ovan nämnda syfte uppsåtligen anskaffar, förmedlar, lämnar eller röjer en sådan uppgift skall inte längre dömas för spionerі utan eventuellt för röjande av statshemlighet. Avsikten är att stadgandet skall ersätta 12 kap. 7 § 3 mom. strafflagen om yppande av statshemlighet.

Den som av grov oaktsamhet obehörigen offentliggör, förmedlar, lämnar ut eller röjer upplysningar om någon omständighet som med hänsyn till Finlands yttre säkerhet har stadgats eller bestämts att hållas hemlig, skall enligt förslaget straffas för oaktsamt röjande av statshemlighet. Oaktsamt röjande av statshemlighet skiljer sig från det nu gällande och närmast motsvarande stadgandet i 12 kap. 3 § i det avseendet att straffbarheten begränsas till sådant röjande som skett av grov oaktsamhet. I detta avseende inskränks det straffbara området. Å andra sidan gäller det föreslagna stadgandet också gärningar som begåtts vid någon annan tidpunkt än under krig eller krigshot. I detta avseende utvidgas straffbarhetsområdet.

För olovlig underrättelseverksamhet straffas

enligt förslaget den som i avsikt att skada en främmande stat eller för att gynna en annan främmande stat skaffar upplysningar om en främmande stats försvar eller säkerhet eller om omständigheter med omedelbar inverkan på dem och därigenom skadar eller äventyrar Finlands utrikesrelationer. Stadgandet gör det möjligt att vidta åtgärder, om en främmande stat utnyttjar Finland för spioneri på en annan främmande stat. Olovlig underrättelseverksamhet är för närvarande straffbart såsom anskaffning av upplysningar enligt gällande 12 kap. 7 § 2 och 3 mom. Det gällande stadgandet är oklart utformat och straffhotet onödigt strängt. Försök till olovlig underrättelseverksamhet skall enligt förslaget fortfarande vara straffbart.

Enligt det föreslagna stadgandet om äventyrande av internationella relationer är det straffbart om någon i Finland eller en finsk medborgare utomlands deltar i en sådan gärning som avses i 13 kap., dvs. högförräderibrott mot en främmande stat. En förutsättning för att stadgandet skall kunna tillämpas är att gärningen förorsakar fara för att Finlands relationer till den främmande staten skadas.

För brott mot neutralitetsbestämmelserna döms enligt förslaget den som bryter mot neutralitetsbestämmelser som utfärdats om Finlands förhållande till krigförande främmande stater.

Förslaget innebär att landsförräderibrott i regel inte längre kommer att vara kriminaliserade före försöksstadiet. För upprätthållande av landsförrädisk förbindelse bestraffas dock den som träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent i syfte att begå ett sådant brott som avses i kapitlet. Stämpling till landsförräderi är emellertid enligt förslaget straffbart först då en överenskommelse börjar realiseras. Förledande till landsförräderi är straffbart som anstiftan eller medhjälp endast om huvudgärningen eller ett straffbart försök därtill utförs.

Landsförräderibrotten föreslås lyda under allmänt åtal. Eftersom det enligt statsförfattningen är republikens president som bestämmer om Finlands förhållande till utländska makter, är det motiverat att begränsa åtalsrätten i fråga om vissa brott så att den är beroende av ett förordnade av republikens president. Till denna kategori av brott hör enligt förslaget missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning och äventyrande av internationella relationer samt upprätthållande av landsförrädisk förbindelse i syfte att begå de nämnda brotten.

1.4.2. Paragrafmotivering

1 §. Äventyrande av Finlands suveränitet

Enligt 3 § regeringsformen är Finlands rikes område odelbart. Dess gränser kan ändras endast med riskdagens samtycke. I 69 § 2 mom. riksdagsordningen stadgas om det förfaringssätt som skall iakttas vid förslag till minskning av Finlands rikes område eller vid beslut om att Finland förbinder sig att upprätthålla vissa lagstadganden under en viss tid. Enligt statsförfattningen föreligger det alltså en begränsad möjlighet för Finland att själv begränsa sin självbestämmanderätt.

Syftet med ett strafflagsstadgande om äventyrande av Finlands suveränitet är att hindra försök att i strid med statsförfattningen minska Finlands territorium eller att på något därmed jämförbart sätt begränsa Finlands självbestämmanderätt. Med statlig självbestämmanderätt avses i det föreslagna lagrummet Finlands suveränitet i relationerna till främmande stater och rätten att oberoende av andra stater utöva den högsta makten inom sina egna gränser. I dagens förhållanden kan emellertid en stats självbestämmanderätt inte medföra absolut suveränitet. I praktiken begränsas staternas suveränitet dels av folkrättsliga principer, dels av internationell ömsesidighet, statsfördrag och andra därmed jämförbara faktorer.

Brottet fullbordas genom gärningar som medför fara för att 1) Finland eller en del av Finland läggs under en främmande stats makt, 2) en del av Finland lösgörs från det övriga riket eller 3) Finlands statliga självbestämmanderätt begränsas på något annat lika allvarligt sätt. Frågan om när fara föreligger avgörs enligt allmänna straffrättsliga principer. Med fara avses i lagrummet en så kallad konkret fara. En möjlighet att Finland eller en del av Finland läggs under en främmande stats makt, att en del av Finland lösgörs från det övriga riket eller att Finlands statliga självbestämmanderätt på annat sätt begränsas anses föreligga, om allmän politisk erfarenhet, med beaktande av de fakta som föreligger vid händelsetidpunkten, förutsätter att en dylik risk beaktas.

Det är inte möjligt att genom lagstadganden i detalj definiera de handlingar som kan med-

föra en sådan fara. Gärningen kan t.ex. bestå i att väpnade trupper uppbådas för att genomdriva krav på justering av Finlands gränser eller på att en del av Finland lösgörs. En annan tänkbar gärningsform är inledande av förhandlingar med representanter för en utländsk makt för att få den främmande makten att utöva påtryckning mot Finland. Såsom en gärningsform som avses i lagrummet kan även tänkas verksamhet i en organisation, vars syfte är att begränsa Finlands självbestämmanderätt på ett sådant sätt som nämns i lagrummet, t.ex. genom att uppnå statlig självständighet i någon del av Finland. Enligt lagrummet skall det däremot inte vara straffbart att uttrycka åsikter, inte ens om det sker offentligt, till stöd för en ändring av Finlands gränser eller en begränsning av Finlands självbestämmanderätt, förutsatt att vederbörande inte i samma syfte vidtar aktiva åtgärder som i och för sig eller tillsammans med de i offentligheten framställda kraven eller åsikterna utgör en sådan fara för Finlands suveränitet som avses i lagrummet.

Därmed att Finland eller en del av landet läggs under en främmande makt eller att en del av Finland lösgörs från det övriga riket jämställs i lagrummet med andra sätt att begränsa Finlands statliga självbestämmanderätt. Med detta avses t.ex. att någon i Finlands namn ingår en förbindelse om att en främmande stat eller övernationell organisation på ett för Finland bindande sätt får utöva lagstiftande makt, verkställande makt eller domsmakt på finskt territorium, eller att beslut av Finlands högsta statliga organ görs beroende av främmande makters eller övernationella organs godkännande. Det kan också vara fråga om begränsning av Finlands självbestämmanderätt då någon såsom företrädare för Finland men utan vederbörliga fullmakter ingår ett statsfördrag genom vilket Finlands möjligheter att själv bestämma sin politik de facto inskränks. Så är fallet t.ex. om någon utan vederbörliga fullmakter ansluter Finland till ett statsförbund, en militärpakt eller en överstatlig ekonomisk organisation.

Lagrummet begränsar inte de möjligheter till justering av Finlands gränser och till att ingå överenskommelser om vissa lagstiftningsåtgärder som statsförfattningen ger och som förverkligas på det sätt som statsförfattningen föreskriver. En förutsättning för att detta slags gärningar skall vara straffbara är att gärningsmannen har för avsikt att utnyttja sådana medel som nämns i lagrummet, dvs. våld och hot om våld eller utnyttjande av en främmande stats militära eller ekonomiska påtryckning för att uppnå något av de syften som nämns i lagrummet.

Straffbarheten förutsätter inte nödvändigtvis att gärningsmannen redan tillgripit våld eller hotat därmed eller att en främmande stat börjat utöva påtryckning mot Finland i fråga om krav på begränsning av Finlands självbestämmanderätt eller att det i strid med statsförfattningen fattats beslut som begränsar Finlands självbestämmanderätt. En förutsättning är däremot att gärningen ger uttryck för gärningsmannens avsikt att vid behov tillgripa sådana medel som nämns i lagrummet för att förverkliga sina syften.

Eftersom brottet äventyrande av Finlands suveränitet fullbordas redan i det skedet då gärningen medför fara för landets suveränitet, behöver försök till detta brott inte kriminaliseras särskilt.

Straffet för äventyrande av Finlands suveränitet föreslås vara fängelse i minst ett och högst tio år.

2 §. Krigsanstiftan

Kriminaliseringen av krigsanstiftan grundar sig på att det under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger är av största vikt för Finlands säkerhet att det inte utförs handlingar eller görs offentliga uttalanden som tillspetsar den internationella spänningen och bidrar till att öka faran för att Finland skall dras in i ett krig eller utsättas för krigshandlingar. Brottet krigsanstiftan kan fullbordas genom olika slag av provokationer som ökar krigsfaran.

Enligt förslaget gör sig envar som vistas i Finland och en finsk medborgare utomlands skyldig till krigsanstiftan om han under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger

— offentligt uppmanar en främmande stat att angripa Finland eller Finland att angripa en främmande stat,

— offentligt sprider uttalanden eller andra

meddelanden som syftar till att stämma den allmänna opinionen positiv till angreppshandlingar,

— systematiskt sprider uppenbart osanna eller vilseledande uppgifter om Finlands försvar eller om landets militär- eller försvarspolitiska avsikter eller

— orättmätigt begår en våldshandling mot en främmande stat, dess representant, territorium eller egendom,

— förutsatt att gärningsmannens avsikt är att Finland skall dras in i krig eller utsättas för krigshandlingar och han genom sin handling klart ökar faran för detta.

Straffstadgandet innebär att en finsk medborgare alltid är underkastad en trohetsförpliktelse gentemot Finland, oberoende av var han befinner sig. Motsvarande förpliktelse kan inte åläggas en utlänning och han kan därför dömas för krigsanstiftan endast om han begått gärningen medan han vistats i Finland. Krigsanstiftan som en utlänning utfört utomlands är enligt förslaget sålunda inte straffbar ens i det fall att dess verkningar når Finland, t.ex. genom förmedling av press, television eller radio. Det ankommer på det land där gärningen begås att kriminalisera handlingar av detta slag. De flesta länders strafflagar innehåller stadganden som motsvarar det som föreslås här.

Kriminaliseringen av krigsanstiftan har begränsats till att endast gälla gärningar som vidtas under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger. Provokationer i de internationella förhållandena är särskilt farliga när staternas inbördes relationer är tillspetsade, eftersom det under sådana omständigheter är svårare än normalt att förhandla om en lösning av konflikterna mellan staterna.

Som en militär eller internationell politisk kris som berör Finland anses en situation där det föreligger en fara för att Finland eller geografiskt närbelägna områden blir indragna i krig eller föremål för krigshandlingar. Som en kris i den bemärkelse som avses i lagrummet betraktas inte på annat håll i världen förekommande krig, krigshot eller krigshandlingar, om det är uppenbart att de inte har omedelbara verkningar på Finland eller områden som ligger nära Finland. En avlägsen kris skall inte anses beröra Finland i den bemärkelse som avses i förslaget heller i det fall att Finland i egenskap av medlem av en internationell organisation aktivt deltar i en fredlig avveckling av krisen.

Tillämpningen av paragrafen begränsas även av kravet att gärningsmannens syfte skall vara att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar. Avsikten med begränsningen är att även i kristider trygga en så fri offentlig debatt som möjligt samt rätten att framföra åsikter om frågor som har samband med krisen. Inte ens i yttrandefrihetens namn kan emellertid en medveten strävan att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar accepteras.

Som gärningsform nämns för det första en offentlig uppmaning till en främmande stat att angripa Finland eller till Finland att angripa en främmande stat. Det är inte en förutsättning för gärningens straffbarhet att angreppet utförs. Det räcker att uppmaningen klart ökar faran för att Finland skall bli indraget i krig eller föremål för krigshandlingar. En uppmaning till en främmande stat att börja ett krig mot Finland skall enligt gällande 12 kap. 5 § bestraffas som militärt landsförräderi. Ett anfallskrig anses enligt folkrätten utgöra ett brott mot freden. Kriminaliseringen av krigsanstiftan innebär till denna del att Finlands strafflagstiftning harmoniseras med folkrätten.

Definitionen av aggressionsbegreppet i folkrättslig bemärkelse har medfört stora svårigheter. Inom Förenta Nationerna har frågan ägnats mycken uppmärksamhet. FN:s folkrättskommission har föreslagit att planering, förberedelse, inledande och genomförande av ett anfallskrig skall bestraffas som ett brott mot freden. FN:s generalförsamling godkände 1974 en resolution som innebär att ett anfallskrig är ett brott mot folkrätten och att inledandet av ett sådant leder till folkrättsligt straffansvar. Redan domstolen i Nürnberg ansåg efter andra världskriget, med hänvisning till Parisprotokollet från år 1928, att den kunde bestraffa personer som gjort sig skyldiga till stämpling, planering, förberedelse och anstiftan till anfallskrig.

Svårigheterna med att definiera aggressionsbegreppet gäller framför allt gränsdragningsproblem. Aggressionsdefinitionen omfattar förutom tveksamma fall också sådana fall beträffande vilka det inte råder någon oklarhet om att de är aggressionshandlingar. Det faktum att aggressionsbegreppet i folkrättslig bemärkelse lämnar rum för tolkning, utgör alltså i och för

sig inget hinder för att ta in det i lagen som ett kännetecken på krigsanstiftan. Så länge någon entydig folkrättslig definition inte finns, måste straffstadgandet tolkas enligt sedvanliga straffrättsliga principer. I oklara fall skall stadgandet tolkas till det åtalades fördel. Enligt lagrummet är det alltså straffbart att uppmana någon till en handling som entydigt uppfyller kännetecknen på en aggressionshandling.

Som följande gärningsform nämns offentligt spridande av uttalanden eller andra meddelanden som syftar till att stämma den allmänna opinionen positiv till angreppshandlingar. Det är enligt förslaget straffbart att offentligt rekommendera anfallskrig som ett sätt att lösa mellanstatliga konflikter, antingen i allmänhet eller i en viss situation. Lagrummet förutsätter inte att den allmänna opinionen verkligen på ett mätbart sätt har blivit positivare till krig. För att brottsrekvisitet till denna del skall vara uppfyllt räcker det att någon har spritt uttalanden i syfte att påverka den allmänna opinionen. Med den allmänna opinionen avses en stor populations överensstämmande uppfattning i en fråga. Även om det vanliga sättet att försöka påverka opinionsbildningen är att direkt vända sig till den stora allmänheten, kan även uttalanden som sprids inom en mera begränsad krets, t.ex. bland företrädare för pressen, uppfylla brottsrekvisitet, förutsatt att spridningen sker i det syfte som nämns ovan.

En förutsättning för att också denna form av krigsanstiftan skall vara straffbar är att gärningen begås under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger och att gärningsmannens avsikt är att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar. Dessutom förutsätts det att gärningen klart ökar faran för att så skall ske.

Finland ratificerade år 1975 den 1966 godkända FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Enligt konventionens artikel 20 punkt 1 skall all propaganda till förmån för krig vara i lag förbjuden. Något stadgande som uppfyller detta konventionskrav finns inte i finsk lagstiftning. Finland har i stället gjort en reservation beträffande artikeln och hänvisat till att Finland i samband med behandlingen av konventionen röstade emot förbudet mot krigspropaganda med motiveringen att det stred mot den yttrandefrihet som garanteras i konventionens artikel 19. Bl.a. Sverige, Norge och Danmark har gjort motsvarande reservation.

Kriminaliseringen av krigsanstiftan innebär inte något ordagrant förbud mot all krigspropaganda. Enligt stadgandet kriminaliseras dock sådan krigspropaganda som under en kris eller vid överhängande hot om en kris ökar risken för krig, m.a.o. de farligaste formerna av krigspropaganda. Det är därför skäl att särskilt utreda om Finland efter att den föreslagna lagstiftningen trätt i kraft kan återta sin reservation.

Såsom tredje gärningsform nämns i förslaget systematiskt spridande av uppenbart osanna eller vilseledande uppgifter om Finlands försvar eller om landets militär- eller försvarspolitiska avsikter. Behovet att kriminalisera systematisk spridning av sådana uppgifter beror på att provokatoriska eller vilseledande uppgifter om t.ex. Finlands regerings åtgärder eller avsikter, försvarsmaktens åtgärder, planer, upprustning, krigsövningar alla andra sådana omständigheter kan leda till felbedömningar från en främmande stats sida.

Den förbjudna verksamheten förutsätts vara systematisk. Enstaka offentliga åsiktsyttringar uppfyller alltså ännu inte kännetecknen på krigsanstiftan. Spridningen av uppgifter behöver å andra sidan inte uttryckligen ske offentligt. Den krets som den uppenbart osanna eller vilseledande informationen riktas till kan också vara begränsad, t.ex. till främmande staters representanter i Finland.

Av det föreslagna stadgandets övriga innehåll framgår att spridning av osanna eller vilseledande uppgifter på nämnt sätt är straffbart endast om den sker under en kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger och endast om den sker i syfte att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar. Dessutom förutsätts det att gärningen klart ökar faran för dylika följder.

Det fjärde gärningssätt som nämns i förslaget är en orättmätig våldshandling mot en främmande stat, dess representant, territorium eller egendom. Det kan t.ex. vara fråga om förorsakande av väpnade skärmytslingar, gränskränkningar, bombexplosioner och annat sabotage, nedskjutning av flygplan eller vapenhot för att tvinga flygplan att landa, ambassadockupation, frihetsberövande åtgärder mot representanter för en främmande stat eller motsvarande handlingar.

För att gärningen skall anses straffbar förutsätts den vara orättmätig. En handling som riktar sig mot en främmande stat och uppfyller brottets yttre kännetecken är sålunda inte straffbar, om den varit nödvändig t.ex. för att avvärja ett angrepp från den främmande statens sida eller på grund av en gränskränkning som den främmande staten gjort sig skyldig till.

Brott av den typ som nämns ovan uppfyller i allmänhet samtidigt rekvisiten för något brott mot liv och hälsa, något faredelikt, något brott mot friheten eller något förmögenhetsbrott. I så fall tillämpas respektive stadgande och stadgandet om krigsanstiftan parallellt.

Straffet för krigsanstiftan föreslås vara fängelse i minst ett och högst tio år.

3 §. Landsförräderi

1 mom. Enligt detta moment kan finska medborgare straffas för landsförrädisk verksamhet under ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland eller när ett omedelbart hot därom föreligger. Som landsförrädiska handlingar nämns i förslaget anslutning till fiendens väpnade styrkor, deltagande i krigshandlingar eller i andra militära aktioner mot Finland, fullgörande av sådana militära eller civila uppgifter i en fiendes tjänst som direkt främjar krigshandlingar mot Finland eller inledande av samarbete med fienden eller motsvarande åtgärder som skadar Finland till förmån för fienden. Stadgandet motsvarar gällande 12 kap. 1 och 2 §§. Det föreslagna straffstadgandet fastställer grundrekvisitet för landsförräderi.

Landsförräderi kan enligt förslaget begås endast under ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland eller när ett omedelbart hot därom föreligger. Som ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland kan enligt stadgandet anses en situation där Finland är part i ett krig, i en väpnad konflikt eller en ockupation eller där ett pågående krig eller en väpnad konflikt hotar att utvidgas så att Finland dras in i den. Med en ockupation som berör Finland avses i första hand det fallet, att fienden har bemäktigat sig Finland eller en del av landet. Förslagets ordalydelse utgör dock i och för sig inget hinder för tolkningen att Finland självt berörs av en ockupation också när Finland uppträder som ockupationsmakt. Som ett krig eller en väpnad konflikt som berör Finland anses givetvis också den situationen att främmande stater sinsemellan utkämpar ett krig eller blir indragna i en väpnad konflikt på finskt territorium. Ett hot om krig, konflikt eller ockupation förutsätts vara omedelbart. Finlands geopolitiska läge är sådant att ett hot i en spänd världspolitisk situation kan förnimmas även om det är mycket avlägset. Avsikten är dock att begränsa landsförräderistadgandet så att det gäller endast då hotet är klart överhängande.

För att det skall vara fråga om landsförräderi förutsätts det att den i lagrummet nämnda krisen gäller Finlands relationer till främmande makter. Om ett inbördeskrig eller en intern väpnad konflikt bryter ut i Finland utan att främmande makter direkt är inblandade, kan det vara möjligt att i stället tillämpa högförräderistadgandena.

Avsikten med landsförräderistadgandet, liksom med de andra stadgandena i detta kapitel, är att skydda Finlands nationella intressen. En handling som är riktad mot någon av Finlands bundsförvanter kan bli straffbar som landsförräderi under förutsättning att den samtidigt på det sätt som avses i stadgandet kränker Finlands intressen.

Frågan om vilka främmande stater som under ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland skall betraktas som fiendestater bestäms utgående från Finlands utrikespolitiska linje, de faktiska händelserna samt på basis av de ställningstaganden som i behörig ordning har gjorts av de statsorgan som svarar för utrikespolitiken.

Enligt gällande 12 kap. 1 § kan brottet också fullbordas genom att en finsk medborgare tjänar i en främmande krigshär och inte utträder ur den sedan den blivit fientlig. Det har inte ansetts vara nödvändigt att i förslaget uppställa någon direkt skyldighet att i en situation av detta slag utträda ur fiendens väpnade styrkor, eftersom en sådan skyldighet kunde försätta personer med dubbelt medborgarskap i en oskälig konfliktsituation. En finsk medborgare som innan fientligheterna börjar anslutit sig till fiendens väpnade styrkor skall enligt förslaget dock straffas om han deltar i krigshandlingar eller andra militära operationer mot Finland.

Tillämpningen av momentets 1 punkt förutsätter inte att en finsk medborgare inträder i en stridande enhet av fiendens väpnade styrkor. Punkten gäller anslutning till fiendens väpnade

styrkor också i någon annan egenskap, t.ex. som militärläkare eller militärpräst, eller inträde i en transportenhet eller underhållstrupper.

Landsförräderi kan begås även genom deltagande i krigshandlingar eller andra militära aktioner mot Finland (2 punkten). Med tanke på straffbarheten är det därvid inte nödvändigt att gärningsmannen har anslutit sig till fiendens väpnade styrkor. Landsförräderi kan sålunda begås också utanför fiendens väpnade styrkor. Som exempel på sådana krigshandlingar och militära operationer som avses i lagrummet kan förutom väpnade operationer som riktar sig direkt mot Finlands väpnade styrkor, nämnas överlämnande av militära objekt, fartyg, flygplan, fordon, signalanordningar, vapen, arméförnödenheter, utrustnings- eller livsmedelsförråd eller motsvarande till fienden eller förstöring av militärt betydelsefulla fabriker, förråd, trafikförbindelser eller annat sådant.

Som landsförräderi anses också att någon i en fiendes tjänst fullgör sådana militära eller civila uppgifter som direkt främjar krigshandlingar mot Finland (3 punkten). Uppgifterna kan vara av varierande slag. Som exempel kan nämnas att någon tjänstgör inom fiendens underrättelsetjänst eller för fiendens räkning arbetar som vapenkonstruktör eller i vapen- eller krigsmaterielindustrin, utför observations- och avlyssningsuppdrag som berör informationsförmedlingen i Finland, dechiffrerar koder, som används därvid, stör kommunikationer i Finland eller medverkar i radiosändingar som från ett fientligt land riktas till Finland.

Punkt 4 i momentet gäller inledande av samarbete med fienden och andra åtgärder till förmån för fienden som skadar Finland. Till denna del motsvarar förslaget gällande 12 kap. 2 § 2 mom. strafflagen. Enligt det sistnämnda lagrummet kan en finsk medborgare dömas för landsförräderi, om han sedan Finland blivit indraget i krig eller då krig hotar, på annat sätt än vad som nämns i lagrummets 1 mom. uppsåtligen bistår fienden eller till förmån för fienden skadar Finland eller dess bundsförvant.

Samarbete med fienden eller åtgärder som skadar Finland till förmån för fienden under ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation eller när ett omedelbart hot därom föreligger kan förekomma i många former. Det kan t.ex. vara fråga om att fungera som fiendens vägvisare, ange finska motståndsmän för fienden, skaffa information åt fienden, överlämna kartor, radioanläggningar eller fordon till fienden, förse fienden med livsmedel eller motsvarande produkter eller om att hjälpa fientliga krigsfångar att fly från finska myndigheter. Medan syftet med de gärningar som nämns i punkterna 1-3 är att hjälpa fienden militärt, gäller punkt 4 annat främjande av fiendens verksamhet.

De allmänna ansvars- och straffihetsgrunderna kan eliminera landsförräderiets straffbarhet. Den kanske vanligaste ansvarsfrihetsgrunden är nödtillstånd. Straffbarheten för samarbete med fienden faller bort t.ex. om fienden framtvingat samarbetet med hot om arkebusering eller annat grovt våld. Det uppsåt som gärningen förutsätter kan elimineras på den grunden att kollaboratören trott sig sväva i livsfara. I förslagets 4 mom. ingår dessutom en speciell ansvarsfrihetsgrund för samarbete med fienden.

Landsförräderi är straffbart endast då det sker med uppsåt. Gärningen är straffbar endast om gärningsmannen kände till alla de fakta som gör att hans handlande bedöms som landsförräderi. Sålunda kan t.ex. en finsk medborgare som ansluter sig till en främmande stats väpnade styrkor inte straffas för landsförräderi, om han inte känt till att fientligheter inletts och inte heller kan en finsk medborgare som i en fiendes tjänst utför civila uppgifter straffas, om han inte varit medveten om att hans arbete direkt främjat krigshandlingar mot Finland.

Det är skäl att dessutom konstatera att ingen kan straffas för landsförräderi för att han innan fientligheterna inletts tjänat i en främmande stats väpnade styrkor eller skött civila uppgifter som gynnat krigshandlingarna. I vissa fall kan sådan tjänstgöring vara straffbar som någon annan gärning, t.ex. spioneri (6 § i detta kapitel) eller som röjande av statshemlighet (8 § i detta kapitel).

Straffet för landsförräderi föreslås vara fängelse i minst ett och högst tio år.

2 mom. En utlänning kan dömas för landsförräderi, om han begår en sådan gärning som nämns i 1 mom. 4 punkten medan han vistas i Finland eller medan han är i rikets tjänst.

Landsförräderi innebär ett brott mot den trohetsplikt som varje medborgare har gentemot sitt eget land. Finland kan sålunda endast i begränsad utsträckning kräva trohet av en utlänning. Framför allt är det otänkbart att kräva att en utlänning är så lojal mot Finland att han avhåller sig från att ansluta sig till sitt eget lands väpnade styrkor, delta i krigshand-

lingar eller andra militära operationer eller fullgöra sådana civila uppgifter som direkt främjar krigshandlingar, även om dessa åtgärder riktar sig mot Finland. Mot utlänningar kan närmast tillämpas krigets lagar och sedvänjor, som tillåter att krigshandlingar vidtas mot dem och att de t.ex. tas som krigsfångar. En utlänning kan således inte över huvud taget dömas till straff för landsförräderi för de gärningar som nämns i 1 mom. 1-3 punkten.

Enligt allmänna straffrättsliga principer, internationella avtal samt de folkrättsliga lagarna och sedvänjorna i krig skall en tillfångatagen person som kan identifieras som hörande till ett krigförande truppförband behandlas som krigsfånge, förutsatt att han själv har iakttagit krigets lagar och sedvänjor. Detta innebär att han inte får bestraffas för tidigare gärningar som han begått i samband med krigshandlingar eller för att främja sådana. I gällande 12 kap. 4 § 2 mom. finns ett begränsningsstadgande om landsförräderi. Eftersom principen gäller också för gärningar som regleras på andra ställen i strafflagstiftningen, har det inte ansetts motiverat att ta in ett uttryckligt stadgande om saken i detta kapitel.

I två fall kan en utlänning förutsättas visa lojalitet mot Finland. En utlänning som vistas i Finland åtnjuter det skydd som Finlands rättsordning erbjuder samt de andra rättigheter som tillförsäkras också utlänningar och kan därför, om han hjälper fienden, jämställas med en finsk medborgare. Att en utlänning som är i rikets tjänst jämställs med finska medborgare grundar sig på det lojalitetskrav som sammanhänger med den uppgift som ombetrotts honom.

En utlänning som deltar i krigshandlingar mot Finland men hemlighåller att han hör till fiendens krigsmakt åtnjuter inte det folkrättsliga skydd som nämns ovan. Begränsningen i det föreslagna landsförräderistadgandets 2 mom. innebär att en sådan person inte kan straffas för annat landsförräderi än för sådant som han begår medan han vistas i Finland eller är i rikets tjänst.

3 mom. Även försök till landsförräderi föreslås vara straffbart. I praktiken kommer ett straffbart försök i fråga närmast i samband med det brott som nämns i 1 mom. 4 punkten, dvs. samarbete med fienden. I fråga om punkterna 1-3 kan det ytterst sällan bli fråga om något straffbart försök, eftersom brottsrekvisitet uppfylls i ett så tidigt skede. Försök är enligt förslaget straffbart oberoende av om gärningsmannen är en person som avses i 1 eller 2 mom.

4 mom. Enligt förslaget skall som sådant samarbete med fienden som avses i 1 mom. 4 punkten inte betraktas sådana åtgärder under en ockupation, vilka är uppenbart nödvändiga för att trygga befolkningens levnadsförhållanden.

Ovan har redan nämnts att de allmänna ansvars- och straffrihetsgrunderna, t.ex. stadgandena om nödtillstånd, kan eliminera straffbarheten vid landsförräderi. Enligt gällande 3 kap. 10 § anses det vara fråga om nödtillstånd när någon för att rädda sin eller annans person eller egendom ur trängande fara har begått en med straff belagd handling, vilken var nödvändig för att avvärja faran. Befolkningen på ett ockuperat område försätts ofta i en svår situation på grund av att t.ex. livsmedelsförsörjningen eller hälsovården blir beroende av ockupationsmaktens åtgärder. I praktiken kan tryggandet av skäliga levnadsförhållanden på ett ockuperat område förutsätta något slag av samarbete mellan ockupationsmakten och representanter för den ockuperade befolkningen. I viss mening gagnar det givetvis den ockuperande makten att befolkningen på ett ockuperat område, som är beroende av ockupationsmakten, med ockupanternas medverkan kan sköta vissa livsuppehållande basfunktioner. Det kan vara fråga om att ombesörja t.ex. livsmedelsförsörjningen, sjukvården, inkvarteringen och liknande primära livsbetingelser för befolkningen på det ockuperade området.

Denna speciella ansvarsfrihetsgrund skiljer sig från nödtillstånd såtillvida att en förutsättning för att den skall kunna tillämpas inte är att några vissa personer som vistas på det ockuperade området har utsatts för konkret fara. Denna ansvarsfrihetsgrund ger uttryck för principen att åtgärder som gagnar befolkningen på ett ockuperat område inte kan anses kränka trohetsplikten, även om de eventuellt i formellt hänseende uppfyller rekvisitet för straffbart samarbete med fienden.

4 §. Grovt landsförräderi

1 mom. Stadgandet om grovt landsförräderi är formulerat i överensstämmelse med den princip som genomgående följts vid strafflagsrevisionen, dvs. att alla kvalificeringsgrunder

räknas upp men att tillämpningen av stadgandet ytterligare förutsätter att brottet är grovt bedömt som en helhet.

Landsförräderi skall enligt förslaget betraktas som grovt om därvid 1) förorsakas fara för att riket eller en del därav råkar under främmande välde eller 2) Finland annars tillfogas synnerligen stor skada och landsförräderiet också bedömt som en helhet är grovt.

Om genom landsförräderiet förorsakas fara för att ett till storleken eller med tanke på riket som helhet obetydligt område råkar under främmande välde, är det inte fråga om grovt landsförräderi. Om gärningsmannen sålunda förorsakat fara för att fienden genom en militär operation t.ex. kommer i besittning av vissa stridsställningar, ett mindre bosättningsområde, en industrianläggning, ett förråd eller motsvarande, är det inte ännu fråga om en del av riket i den bemärkelse som avses i lagrummet. Faran skall vara riktad t.ex. mot nyckelställningar i Finlands försvar, ett stort eller strategiskt viktigt område av Finlands territorium eller mot förhållandevis stora bosättningsområden, industriområden eller trafikknutpunkter. Landsförräderiet kan vidare betraktas som grovt om det inom ett till arealen litet området finns en industri, ett förråd eller motsvarande som är av synnerlig vikt för Finlands ekonomi, energiförsörjning, befolkningens levnadsvillkor eller av någon liknande orsak.

Såsom grovt landsförräderi som annars tillfogat Finland synnerligen stor skada kan anses t.ex. deltagande i sådana militära operationer på fiendens sida, vilka förorsakat omfattande och irreparabel skada på bosättningsområden, industrianläggningar eller kommunikationer eller som lett till att stora enheter av försvarsmakten förintats eller råket i krigsfångenskap. Sådan skada som avses i förslaget kan alltså bestå i att ett stort antal människor dör, invalidiseras eller tillfogas lidanden, en avgörande förskjutning av den militära balansen till Finlands nackdel, kännbara materiella skador som får konsekvenser för Finlands ekonomi eller en stor del av befolkningen eller också kan skadan vara sammansatt av flera skadetyper. Uttrycket "synnerligen stor skada" måste givetvis ställas i relation till den krissituation under vilken landsförräderiet begicks. I krig, väpnade konflikter och ockupationer hör det redan i och för sig till bilden att människor dör, tillfogas skador och lidanden samt att kommunikationer, industrianläggningar och liknande förstörs.

Vid bedömningen av om ett landsförräderibrott är grovt eller ej skall det inte enbart fästas avseende vid om gärningen förorsakat fara för att riket eller en del därav råkar under främmande välde eller om den annars tillfogat Finland synnerligen stor skada, utan också vid andra omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av brottets grovhet. Om fara eller skada av det slag som nämns ovan inte förorsakats, kan landsförräderiet emellertid inte anses vara grovt. Andra faktorer som är av intresse för bedömningen är t.ex. graden av uppsåt, gärningsmannens motiv och andra element som är av betydelse för skuldfrågan, landsförräderiets skadlighet eller farlighet i andra avseenden än de som uttryckligen nämns i lagrummet, gärningsmännens ställning samt sådana omständigheter som att verksamheten är exceptionellt välorganiserad eller noggrant planerad. De allmänna straffskärpningsgrunderna skall emellertid inte som sådana beaktas som omständigheter vilka gör landsförräderi grovt.

Straffet för grovt landsförräderi föreslås vara fängelse i minst fyra år eller, eftersom landsförräderi i dess grövsta former hör till de allvarligaste tänkbara brotten, fängelse på livstid.

2 mom. Försök till grovt landsförräderi är straffbart i samma utsträckning som försök till landsförräderi. I praktiken kan det knappast förekomma sådana försök till grovt landsförräderi i vilka det är fråga om försök till gärningar som nämns i 1 mom. 1—3 punkten i paragrafen om landsförräderi.

5 §. Missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning

Enligt förslaget kan den göra sig skyldig till missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning, som har till uppgift att på Finlands vägnar sluta internationella avtal eller förhandla om avtalsvillkor med en främmande stat eller att annars bevaka Finlands intressen i militära, politiska eller ekonomiska angelägenheter. Med internationella avtal avses i förslaget olika typer av statsfördrag, t.ex. internationella konventioner, mellanstatliga samarbetsavtal inom olika livsområden, ekonomiska avtal, handelsavtal, tullavtal, beskattningsavtal och liknande

avtal. Stadgandet gäller däremot inte avtal av privaträttslig natur, t.ex. entreprenadavtal, även om någon främmande stat och Finland är parter i avtalet.

Som en person som har till uppgift att annars bevaka Finlands intressen i militära, politiska eller ekonomiska angelägenheter kan anses den som representerar Finland i en främmande stat eller vid internationella mellanstatliga organisationer och konferenser eller som i egenskap av observatör eller motsvarande bevakar Finlands intressen i sådana sammanhang. Som exempel på sådana organisationer som avses i lagrummet kan nämnas Förenta Nationerna och dess fackorgan, Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), Europeiska gemenskaperna (EG), Nordiska rådet (NR), Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) samt Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT).

Enligt förslaget är missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning straffbart endast om det är uppsåtligt. I enlighet med en av principerna för totalrevisionen av strafflagen nämns det dock inte uttryckligen att gärningen förutsätter uppsåt.

Som gärningsform nämns i förslaget för det första att gärningsmannen i sitt uppdrag vidtar en åtgärd som han inte har rätt till. Med detta avses en åtgärd som står i strid med uttryckliga anvisningar eller stadganden om hur uppgiften skall skötas. Då det är fråga om ett relativt allvarligt brott kan bestraffning komma i fråga bara om de anvisningar och stadganden som gärningsmannen har haft att iaktta inte lämnar rum för tolkning när hans handlande bedöms.

Som andra gärningsform nämns i förslaget att gärningsmannen väsentligt försummar sina skyldigheter. Finlands representanter får inför förhandlingar med främmande stater ofta anvisningar om att åstadkomma vissa förhandlingsresultat. För att det skall vara fråga om straffbar försummelse förutsätts den vara väsentlig, vilket innebär att de instruktioner som givits representanten gäller någon för Finland betydelsefull omständighet och att gärningsmannens försummelse är uppenbar och klar.

En förutsättning för straffbarhet är att missbruket av den utrikespolitiska förtroendeställningen tillfogar Finland avsevärd skada. Skadorna kan vara av mångahanda slag. Gärningsmannens förfarande kan leda till att ett statsfördrag blir klart ofördelaktigare för Finland än vad det hade blivit utan missbruk. Skadan kan också bestå i att den främmande staten på grund av Finlands representants förfarande avbryter förhandlingarna med påföljd att det eftersträvade statsfördraget inte alls blir av. En avsevärd skada kan även vara resultatet av att Finlands relationer till främmande stater försämras eller att Finlands utrikespolitik märkbart förlorar i anseende.

Ett sådant lagstridigt eller annars felaktigt förfarande av en person i en utrikespolitisk förtroendeställning, som inte uppfyller brottsrekvisitet för missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning, kan i stället vara straffbart som tjänstebrott.

Straffet för missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning föreslås vara fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Eftersom ledningen av utrikespolitiken enligt statsförfattningen ankommer på republikens president föreslås det i 14 § att åtal för missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning inte får väckas utan förordnande av republikens president.

6 §. Spioneri

Brottsbenämningen "spioneri" förekommer inte i den gällande strafflagen. Med spioneri avses i allmänhet de brott som regleras i 12 kap. 7 § strafflagen, dvs. yppande av statshemlighet och anskaffning av hemliga uppgifter. Vissa former av militärt spioneri bestraffas enligt 12 kap. 2 § 1 mom. strafflagen såsom landsförräderi.

Spioneri kan indelas i militärt, politiskt och vetenskapligt-tekniskt-ekonomiskt spioneri. Militärt spioneri avser bl.a. de väpnade styrkornas numerär, gruppering, beväpning och övriga utrustning samt deras ledning och planer och även statens militära potential som helhet.

Politiskt spioneri avser politiskt betydelsefulla omständigheter som statsledningen vill hemlighålla för främmande stater och som inte behandlas i offentligheten eller inom ramen för det sedvanliga umgänget stater emellan. Det kan t.ex. vara fråga om detaljer i relationerna mellan Finland och något annat land eller förberedelserna inför viktiga politiska beslut som, om de avslöjas för främmande stater i ett alltför tidigt skede, kan vara till skada för Finland. Spioneriet kan även gälla sådana

ömtåliga uppgifter om personer i statsledningen som kan användas som påtryckningsmedel.

Föremål för vetenskapligt-tekniskt-ekonomiskt spioneri är sådana uppgifter om landets ekonomi samt om dess vetenskapliga och tekniska kunnande som, om de avslöjas för främmande stater, kan skada landet och därför bör hemlighållas för främmande stater. Vetenskapligt-tekniskt-ekonomiskt spioneri riktar sig mot sådana uppgifter om vetenskap, teknologi och ekonomi som på grund av sin betydelse för landet måste hemlighållas för främmande stater. Denna betydelse för hela landet samt den omständigheten att en främmande stats institutioner direkt eller indirekt är involverade i spioneriet, skiljer vetenskapligt-tekniskt-ekonomiskt spioneri från företagsspioneri, som innebär att ett företag spionerar på ett annat företags eller motsvarande subjekts företagshemligheter, t.ex. produktionsmetoder, produktutveckling, ekonomiska planer eller kontrakt.

I stadgandena om spioneri är det nödvändigt att sammanjämka motstridiga synpunkter. Å ena sidan måste stadgandena vara klart avgränsade och entydiga, med hänsyn till yttrandefriheten och särskilt den offentlighetsprincip som gäller i ett demokratiskt samhälle. Frågor som är betydelsefulla för hela samhället måste kunna diskuteras och behandlas offentligt. Å andra sidan måste stadgandena förbjuda anskaffning, förmedling, yppande och publicering av sekretessbelagda uppgifter, i sådana fall där statens och samhällets intressen klart kan skadas.

Det är uppenbart omöjligt att i sådana kortfattade brottsbeskrivningar som är brukliga inom lagstiftningen formulera så entydiga spioneristadganden att de inte lämnar rum för tolkning. Spioneristadgandena skall tolkas enligt de allmänna principer som gäller inom straffrätten. Straff får inte dömas ut för brott mot ett stadgande, om det är oklart huruvida stadgandet är tillämpligt på gärningen. Vid bedömningen av om avslöjandet av en uppgift orsakar skada måste också de allmänna principer beaktas som framgår av rättsordningen i övrigt, t.ex. principerna om yttrandefrihet, tryckfrihet, rörelsefrihet samt den offentlighetsprincip som gäller handlingar, politisk verksamhet, myndigheternas verksamhet och vetenskaplig forskning.

1 mom. Enligt förslaget skall för spioneri dömas den som i avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland skaffar en sådan uppgift om någon omständighet beträffande Finlands försvar eller beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning eller om någon annan på Finlands säkerhet inverkande omständighet av motsvarande betydelse som, om den kommer till en främmande stats kännedom, kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi.

Det föreslagna stadgandet gäller såväl militärt och politiskt som vetenskapligt-tekniskt-ekonomiskt spioneri. Spioneriet kan sålunda gälla rikets försvar eller militära säkerhet, politiska fakta eller planer om Finlands utrikesrelationer, vetenskapliga eller teknologiska fakta om statshushållningen, utrikeshandeln eller energiförsörjningen samt ekonomiska fakta, planer och andra omständigheter.

Den omständighet som skall hållas hemlig för en främmande stat skall vara så betydelsefull att den om den avslöjas kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi. För att stadgandet skall kunna tillämpas räcker det alltså inte att avslöjandet av den sekretessbelagda omständigheten för en främmande stat kan skada bara t.ex. ett enskilt företag eller vissa myndigheters verksamhet, utan att det finns risk för att de nämnda finländska intressena skadas.

De omständigheter som skall hållas hemliga för en främmande stat och som också kan kallas statshemligheter definieras i lagrummet materiellt, inte formellt. Uppgifternas betydelse är avgörande för om de skall hållas hemliga eller ej. Det är alltså inte nödvändigt att uppgifterna, handlingarna eller motsvarande omständigheter har hemligstämplats genom ett särskilt förfarande. Hemligheter i den mening som avses i spioneristadgandet är således fakta, skrifter, ritningar, modeller, scheman eller motsvarande samt antingen manuellt eller elektroniskt sammanställda filer av sådana data som endast en begränsad personkrets har tillgång till och som på grund av statens intressen skall hållas hemliga för främmande stater. Den personkrets som har tillgång till uppgifterna skall vara medveten om att uppgifterna är hemliga till sin natur. En uppgift som i princip vem som helst kan få reda på kan inte anses hemlig. En omständighet som endast en be-

gränsad personkrets känner till kan således inte anses vara en statshemlighet, om det inte finns några hinder för att den sprids.

Kännetecknande för sådana statshemligheter som är föremål för spionerі är att endast ett begränsat antal personer känner till dem. I och med att en hemlighet röjs eller på något annat sätt blir allmänt känd i de länder som kan ha nytta av den, är den inte längre någon statshemlighet. Däremot kan en omständighet fortfarande anses hemlig efter att den här i landet spritts även utanför den begränsade personkrets som den egentligen är avsedd för, förutsatt att den ännu inte är allmänt känd här i landet.

Statshemligheter enligt det förslagna spioneristadgandet är endast omständigheter som hänför sig till Finlands försvar eller beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning eller någon annan därmed jämförbar, på Finlands säkerhet inverkande omständighet. Föremål för spionerі kan sålunda vara också andra jämförbara omständigheter som inverkar på Finlands säkerhet. Om sådana andra omständigheter om vilka information anskaffas inte till sin natur är jämförbara med beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning, kan stadgandet inte tillämpas. För den närmare definitionen av begreppet statshemlighet kan ledning sökas i 9 § lagen om allmänna handlingars offentlighet samt 1 § i den därtill anslutna förordningen innefattande vissa undantag i fråga om allmänna handlingars offentlighet.

Genom förordning kan det föreskrivas att ett ärende eller en handling skall hemlighållas bl.a. om detta påkallas av statens säkerhet eller dess förhållande till främmande makter, försvarets intresse eller handhavande av statens eller självstyrelsesamfunds eller enskilds affärsverksamhet. I den ovan nämnda förordningen föreskrivs om hemlighållande av bl.a. statsrådets utrikesutskotts handlingar, utrikesministeriets och Finlands utrikesrepresentations politiska rapporter, urkunder rörande underhandlingar med främmande makter om politiska och ekonomiska förhållanden, chiffertelegram angående utrikesförvaltningen ävensom sådana handlingar beträffande finska statens eller dess medborgares förhållande till utländska myndigheter och medborgare, vilkas offentliggörande kunde försvåra statens förhållande till utländska makter.

Enligt förordningen skall även hemlighållas på åtgärd av försvarsväsendet eller annan myndighet uppgjorda handlingar, vilka är avsedda att nyttjas av dem och gäller försvarsmaktens utrustning, mobilisation och krigstida sammansättning, förläggning och nyttjande, anordningar rörande befolkningsskyddet, förvaltningen, trafiken, näringslivet och industrin med hänsyn till krigsfall, den tekniska krigsberedskapen samt för den gjorda uppfinningar, planer och experiment ävensom handlingar som innehåller för rikets försvarsberedskap införskaffade eller erhållna utredningar eller andra uppgifter vilkas offentliggörande kunde äventyra landets försvar.

Även vissa handlingar som gäller ekonomisk verksamhet har sekretessbelagts. Enligt förordningen skall med handlingar jämställas kartor, ritningar, bilder, filmer, ljudband och annat dylikt. Sålunda kan uppgifter som lagrats i en dators minne vara sekretssbelagda.

Enligt spioneristadgandet är endast mot Finland riktad anskaffning av uppgifter straffbart. Anskaffningen av uppgifter kan visserligen ske även utanför landets gränser. Anskaffning av uppgifter som riktar sig mot ett annat land än Finland kan under vissa förutsättningar vara straffbart såsom olovlig underrättelseverksamhet i enlighet med kapitlets 10 §.

I praktiken förekommer det att till Finland importeras högteknologiska anläggningar, produktionsmetoder eller motsvarande på villkor som förbjuder vidareexport till tredje land. Om det endast är fråga om ett avtalsvillkor mellan det företag som levererar anläggningarna till Finland och det finländska importörföretaget, är det inte straffbart att bryta mot avtalsvillkoret. Om villkoret däremot uppställts av en främmande stat, kan situationen vara en annan. Brott mot ett sådant förbud kan för det första vara straffbart som regleringsbrott eller smuggling. Detta förutsätter emellertid att det i Finland har utfärdats föreskrifter som begränsar exporten av sådana anläggningar, och straffbarheten kan basera sig endast på finsk lagstiftning. Dylika begänsningar är det fråga om i tillägget (506/92) till lagen om tryggandet av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt.

Förmedling av information om en anläggning kan för det andra vara straffbart också som röjande av statshemlighet enligt förslaget

till 8 §. I extrema fall kan det även bli fråga om att tillämpa spioneristadgandet. Spioneristadgandet förutsätter inte att det i Finland utfärdats några föreskrifter som begränsar exporten. Exporten av en anläggning kan dock i och för sig inte utgöra spioneri, om inte sekretessbelagda uppgifter avslöjas genom den. Även då är en förutsättning för straffbarhet att exporten av anläggningen uttryckligen avslöjar omständigheter beträffande Finlands försvar eller beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning eller om någon annan på Finlands säkerhet inverkande omständighet av motsvarande betydelse. Ytterligare krävs det att gärningen kan åsamka Finland skada. Skadan kan t.ex. bestå i försämrade relationer mellan Finland och uppgiftens ursprungsland eller i att avslöjandet gör det svårare att framdeles skaffa motsvarande anläggning eller information.

För att spioneri skall vara straffbart förutsätts uppsåt med ett speciellt innehåll. För att vara straffbar skall gärningen ha begåtts i avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland. Insamling av information t.ex. av ren mänsklig nyfikenhet uppfyller inte rekvisitet för spioneri. Om anskaffandet av uppgifter skett i avsikt att obehörigen offentliggöra, befordra, lämna eller röja uppgifterna kan det bli fråga om det brott som behandlas i 8 §, dvs. röjande av statshemlighet. Tidningsartiklar vilkas syfte endast är att avslöja missförhållanden kan alltså inte anses som spioneri, även om yppandet av hemligheter kan vara straffbart i enlighet med 8 eller 9 §.

Avsikten att gynna en främmande stat framgår t.ex. av att uppgifterna skaffats på uppdrag eller initiativ av en agent eller någon annan representant för en främmande stat eller av den omständigheten att en främmande stat har betalat kostnader och arvoden för anskaffningen av uppgifter eller utlovat sådan förmån. För att stadgandet skall kunna tillämpas förutsätts emellertid inte att gärningsmannen stått i kontakt med en främmande stats agent eller representant. Avsikten att gynna en främmande stat kan komma till synes även så att uppgifterna skaffats för att senare överlämnas till en främmande stats agent eller representant.

I det föreslagna lagrummet ges ingen detaljerad beskrivning av det sätt på vilket uppgifterna skall skaffas. Detta vore knappast heller möjligt. Uppgifterna kan skaffas på många sätt. Gärningsmannen kan t.ex. snoka sig till en hemlighet av någon som känner till den eller som har handlingar eller annat källmaterial om den, tränga in på det ställe där handlingarna eller uppgifterna förvaras, fotografera eller kopiera handlingar och annat källmaterial, med tekniska anordningar avlyssna eller iaktta ett möte där statshemligheter avhandlas eller göra intrång i en dator med sådana hemligheter eller i ett datanät.

Insamling av uppgifter ur källor som står till allmänt förfogande, t.ex. på bibliotek, i arkiv, ur offentliga handlingar som förvaras hos myndigheterna, ur vetenskapliga publikationer eller ur andra sådana källor, skall i allmänhet inte anses som spioneri. Det är dock möjligt att genom systematisk sammanställning av information som hämtas ur olika källor som är tillgängliga för allmänheten eller genom sammanställning av sådan allmän information med information som hämtas ur andra källor härleda uppgifter vilka inte som sådana finns tillgängliga för allmänheten och vilka i kombination kan utgöra information som skall hemlighållas för främmande stater. Lika litet kan t.ex. fotografering av ett enskilt militärt objekt från en plats som vem som helst har tillträde till skada Finlands försvar eller säkerhet. Däremot kan systematisk fotografering av militärobjekt med omgivande kommunikationsnät, anskaffning av kartor och motsvarande verksamhet vara till skada för Finlands försvar eller säkerhet. Väsentligt för tillämpningen av stadgandet är inte enbart vilka källor uppgifterna hämtas ur, utan det att uppgifterna i den form de skaffats utgör en omständighet som, om den kommer till en främmande stats kännedom, kan skada Finland på det sätt som nämns i lagrummet.

Straffet för spioneri föreslås vara fängelse i minst ett och högst tio år.

2 mom. I paragrafens 1 mom. anges grundrekvisitet för spioneri. Som enda gärningsform nämns där emellertid anskaffning av uppgifter. Det finns dock andra förfaranden som kan jämställas med anskaffning av uppgifter och genom vilka en främmande stat kan få reda på en statshemlighet.

För det första kan uppgifter som skall hållas hemliga förmedlas t.ex. i form av urkunder eller kopior från den som har anskaffat dem till en representant för en främmande stat eller till en mellanhand för vidarebefordran till en främmande stat. Spioneri kan även begås gen-

om lämnande av hemliga uppgifter t.ex. så att den som har handlingar i sin besittning överlämnar dem för kopiering eller själv kopierar dem och ger kopiorna till den som anskaffar uppgifter. Spioneri kan vidare begås genom att en hemlig omständighet avslöjas för en främmande stats representant eller för en mellanhand, t.ex. under ett samtal, eller också skriftligen, i form av ritningar, på chiffersprak, per telefon, genom överlämnande av ljudband eller film, över datanät eller på något annat sådant sätt.

Ett särskilt problem är publicering av uppgifter som skall hållas hemliga. Syftet med spioneristadgandet är inte att förhindra offentlig behandling av frågor som har en samhällelig betydelse. Med tanke på t.ex Finlands försvar och militära säkerhet är det rentav till fördel att medborgarna har en sanningsenlig allmän uppfattning om försvarsmaktens prestationsförmåga, strategi, balansen mellan de olika vapenslagen och liknande frågor. Saken blir en annan om det i offentligheten kommer ut detaljerade uppgifter om förläggningen av truppförbanden och om planerna i dessa avseenden, om taktiken i olika typer av krissituationer, om vapenteknologiska uppfinningar och om andra liknande omständigheter som, om de offentliggörs kan underlätta militära aktioner mot Finland.

Även med tanke på Finlands utrikespolitik är det av största vikt att medborgarna och främmande stater ges en sanningsenlig uppfattning om grunderna för den. Utrikespolitiken innehåller emellertid vissa konfidentiella element. Om inte det behöriga statliga organet anser tiden mogen för att ge ett visst ärende offentlighet kan det vara skadligt för Finlands utrikesrelationer om detaljerade uppgifter publiceras t.ex. om beredningen av republikens presidents framtida åtgärder, om diskussioner inom statsrådets utrikesutskott, om kommunikationen mellan utrikesministeriet och någon finska beskickning i utlandet eller om de politiska eller ekonomiska förhandlingar som förts med en främmande stat eller om i vilket skede förhandlingarna befinner sig.

En förutsättning för att det skall vara fråga om en straffbar form av förmedlande, lämnande, röjande eller offentliggörande av uppgifter är att gärningsmannen handlat med samma slag av uppsåt som gäller för spioneri enligt 1 mom. Även den form av spioneri som nämns i detta moment sker i avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland.

3 mom. Det är nödvändigt att bestraffa spioneri också i det fall att gärningsmannen försökt skaffa information om en statshemlighet men inte lyckats, i det fall att vidarebefordrad information inte har nått mottagaren samt i det fall att informationen trots gärningsmannens försök inte har nått offentligheten. Därför föreslås att försök till spioneri skall vara straffbart.

4 mom. Det föreslagna stadgandet motsvarar till sakinnehållet begränsningsstadgandet i gällande 12 kap. 4 § 2 mom. I samband med landsförräderistadgandena konstaterades det att det inte ansetts nödvändigt att i detta kapitel uttryckligen nämna de begränsningar som följer av allmänna straffrättsliga principer och av folkrätten i fråga om sådana personers ansvar vilka kan identifieras som hörande till fiendens väpnade styrkor. I Haagkonventionen från år 1907 finns emellertid ett specialstadgande om spioneri, enligt vilket den som tillfångatagits inte får dömas för tidigare spioneribrott, om har efter dem har återvänt till de väpnade styrkor som han tillhör. För klarhetens skull anses det vara nödvändigt att i detta sammanhang också hänvisa till principen att som spion inte anses den som inte på något sätt hemlighållit det faktum att han hör till fiendens krigsmakt.

7 §. Grovt spioneri

1 mom. Det föreslås att spioneribrottet skall gradindelas på samma sätt som även i övrigt följs vid totalrevisionen av strafflagen.

Enligt förslaget är ett spioneri grovt om det

— begås under undantagsförhållanden,

— gäller en omständighet som är av synnerligen stor betydelse för Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi eller

— är ägnat att förorsaka synnerligen stor skada av det slag som avses i 6 §

och om det bedöms vara grovt även bedömt som en helhet.

I 12 kap. i den gällande strafflagen beaktas den omständigheten att spioneri är särskilt farligt under undantagsförhållanden på så sätt

att militärt spionerі under krig eller då krig hotar anses som sådant landsförräderi som avses i 12 kap. 2 § 1 mom.

I den gällande lagstiftningen finns de viktigaste stadgandena om undantagsförhållanden och om åtgärder under undantagsförhållanden i 16 § regeringsformen samt i beredskapslagen (1080/91) och lagen om försvarstillstånd (1083/91), vilka trädde i kraft den 1 september 1991. Enligt regeringsformen kan i finska medborgares rättigheter genom lag fastställas sådana inskränkningar som "under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga". I beredskapslagen har begreppet undantagstillstånd i någon mån utvidgats, bl.a. hänvisas till krissituationer som orsakats av storolyckor. Eftersom det huvudsakliga syftet med stadgandena i detta kapitel är att skydda Finlands intressen mot yttre hot, måste begreppet undantagsförhållanden tolkas relativt snävt. I förslaget till stadgande om grovt spionerі avses med undantagsförhållanden närmast ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland eller omedelbart hot om dessa eller den situation som omedelbart följer på dessa, en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller ett omedelbart hot om en sådan.

Spionerі kan vara grovt också under normala förhållanden, om det gäller en omständighet som är av synnerligen stor betydelse för Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi. Som exempel kan nämnas spionerі som avser underhandlingar med en främmande stat om ett statsfördrag vars tillkomst är av exceptionellt stor ekonomisk eller politisk betydelse för Finland. När det gäller militärt spionerі kan t.ex. sådant spionerі anses grovt som gäller försvarsmaktens samtliga förläggningsplaner i händelse av en kris. Ekonomiskt spionerі kan anses grovt t.ex. om det gäller förhandlingar mellan Finland och en betydelsefull handelspartner som helhet.

Kapitlets 6 § om spionerі förutsätter inte att gärningen har skadat Finland. Det räcker att en omständighet som skall hållas hemlig kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi om den röjs för en främmande stat. Spioneriet kan anses grovt om det är ägnat att orsaka särskilt stor skada av det nämnda slaget. Uttrycket "är ägnat" är avsett att understryka att bedömningen av skadan sker på ett allmänt plan, genom frågeställningen om det är typiskt att spionerі av det ifrågavarande slaget åsamkar Finland särskilt stor skada. Om spionerі av samma typ i allmänhet skulle åsamka Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi synnerligen stor skada, kan det vara fråga om grovt spionerі.

I de tre fall som nämns i paragrafen är spionerі inte i och för sig grovt. Brottet skall också bedömt som en helhet vara grovt för att stadgandet skall kunna tillämpas. Rättssäkerheten förutsätter att straffstadgandet om grovt spionerі, som innebär en sträng kriminalisering, tillämpas efter noggrant övervägande och med största försiktighet.

Straffet för grovt spionerі föreslås vara fängelse i minst fyra år eller på livstid. I fråga om straffet jämställs sålunda grovt spionerі med grovt landsförräderi.

2 mom. Eftersom det föreslås att spionerі skall vara straffbart redan som försök, är det konsekvent att även försök till grovt spionerі är straffbart.

8 §. Röjande av statshemlighet

1 mom. De gärningar som uppfyller brottsrekvisitet för röjande av statshemlighet påminner i vissa avseenden om spionerі. Rekvisitet för det förstnämnda brottet skiljer sig emellertid i flera avseenden från spionerirekvisitet.

Uppsåt är en förutsättning för att stadgandet om röjande av statshemlighet skall tillämpas, däremot förutsätts inte avsikt att gynna en främmande stat eller att skada Finland. Uppsåtet inkluderar medvetenhet om att den omständighet som röjs har stadgats eller bestämts att hållas hemlig med hänsyn till Finlands säkerhet eller om att röjandet är ägnat att allvarligt skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi. Stadgandet om röjande av statshemlighet skall enligt förslaget visserligen tillämpas också i det fallet att gärningsmannen haft för avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland, om den omständighet som röjs inte är sådan som nämns i spioneristadgandet utan sådan som nämns i stadgandet om röjande av statshemlighet.

För att stadgandet om spionerі skall kunna tillämpas förutsätts det att den röjda informationen har sådan särskild betydelse för Finland som nämns i straffstadgandet. Även röjande av en mindre betydelsefull statshemlighet kan leda

till att stadgandet om röjande av statshemlighet tillämpas. Föremål för brottet kan för det första vara en omständighet som med hänsyn till Finlands yttre säkerhet har stadgats eller bestämts att hållas hemlig. Med avvikelse från spioneristadgandet förutsätts det inte att röjandet för en främmande stat kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi. En förutsättning är å andra sidan att hemligstämplingen har skett med hänsyn till Finlands yttre säkerhet och inte av någon annan orsak som nämns i 9 § lagen om allmänna handlingars offentlighet eller i 1 § i den därtill anslutna förordningen innefattande vissa undantag i fråga om allmänna handlingars offentlighet.

Brottet kan även gälla en omständighet som enligt vad gärningsmannen vet är av en sådan beskaffenhet att dess uppenbarande är ägnat att allvarligt skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi. Tillämpningströskeln är sålunda delvis högre än för spioneristadgandet. Till åtskillnad från spioneristadgandet räcker det inte med enbart möjligheten att röjandet av hemligheten kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi, utan avslöjandet skall vara ägnat att allvarligt skada de nämnda intressena. Stadgandet är å andra sidan mer omfattande än spioneristadgandet såtillvida att den information som brottet gäller inte behöver hänföra sig till Finlands försvar eller annan beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning eller därmed jämförbara omständigheter som inverkar på Finlands säkerhet, utan kan också gälla någon annan omständighet som, om den röjs har den effekt som nämns i stadgandet. I praktiken kommer stadgandet antagligen främst att tillämpas i fall där gärningsmannen inte har för avsikt att gynna eller skada på det sätt som avses i spioneristadgandet, men som i sin typiska form allvarligt äventyrar de intressen som stadgandena skyddar.

Den som t.ex. avslöjar planerna för förläggningen av försvarsmaktens truppförband kan anses yppa en hemlig uppgift. Som ett annat exempel kan nämnas offentliggörande av arrangemang kring bevakningen av Finlands gränser, territorialvatten eller luftrum, om följden är att det blir lättare att olovligen röra sig över Finlands gränser. Information som är sekretessbelagd till skydd för utrikesrelationerna kan tänkas gälla en omständighet som, om den blir allmänt känd i hemlandet, skadar Finlands relationer till en främmande stat. Som ett exempel på information som till skydd för Finlands samhällsekonomi skall hemlighållas också för andra än främmande stater kan nämnas beredning av sådana viktiga ekonomiskpolitiska åtgärder som, om de blir allmänt kända, leder till en betydande kapitalflykt från Finland.

Enligt det föreslagna stadgandet om röjande av statshemlighet kan gärningen begås så att någon obehörigen offentliggör, befordrar, lämnar eller röjer eller för sådant ändamål obehörigen anskaffar uppgift om någon omständighet. Gärningsformerna för detta brott avviker något från gärningsformerna för spioneri. Till den del gärningsformerna sammanfaller hänvisas här till motiveringen för det föreslagna spioneristadgandet.

Det är inte straffbart att obehörigen skaffa information i och för sig. Obehörig anskaffning av information är enligt förslaget straffbart endast om gärningsmannens avsikt är att obehörigen offentliggöra, förmedla, lämna eller röja den. Någon avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland förutsätts dock inte, såsom i spioneristadgandet. Avsikten att offentliggöra, förmedla, lämna eller röja en uppgift kan komma till synes t.ex. i att den som skaffat uppgifterna handlat på uppdrag av någon annan eller varit i kontakt med någon som är intresserad av informationen eller eventuellt kan publicera den. Även omfattande och systematiska förberedelser för att skaffa information kan ses som ett tecken på att gärningsmannens drivfjäder inte endast varit personlig nyfikenhet. För att stadgandet skall kunna tillämpas krävs emellertid inte att den som skaffat informationen verkligen har överlämnat den till någon annan.

Straffbarheten förutsätter att röjandet sker obehörigen. Den som har en lagstadgad rätt att lämna uppgifter om en hemlighet eller offentliggöra den handlar inte obehörigen. Om sådan prövningsrätt stadgas framför allt i lagen om allmänna handlingars offentlighet. Massmediernas insamling av uppgifter genom sedvanliga intervjuer och förfrågningar sker inte heller obehörigen. Däremot får inte ens en person som handlar för massmediernas räkning genom obehöriga metoder skaffa sekretessbelagda uppgifter i publiceringssyfte.

Straffet för röjande av statshemlighet före-

slås vara fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

2 mom. Enligt förslaget skall försök till röjande av statshemlighet vara straffbart, liksom för närvarande.

9 §. Oaktsamt röjande av statshemlighet

Enligt förslaget är det fråga om oaktsamt röjande av statshemlighet om någon av grov oaktsamhet obehörigen offentliggör, förmedlar, lämnar eller röjer upplysningar om någon omständighet som med hänsyn till Finlands yttre säkerhet har stadgats eller bestämts att hållas hemlig.

I motsats till de brott som innefattar uppsåtligt röjande av statshemligheter, skall begreppet hemlighet i fråga om oaktsamt röjande av statshemlighet enligt förslaget definieras endast formellt. Om begreppet ges en vidare, materiell definition, kan det resultera i att oskäliga krav ställs på personer som inte så ofta kommer i kontakt med hemliga uppgifter av det slag som avses i stadgandet.

Rekvisitet för oaktsamt röjande av statshemlighet uppfylls endast om en sådan omständighet avslöjas, som i behörig ordning har stadgats eller bestämts vara hemlig. Motiveringen för att det stadgas eller bestäms att en omständighet skall vara hemlig skall vara Finlands yttre säkerhet och inte någon annan av de grunder som nämns i 9 § lagen om allmänna handlingars offentlighet eller i 1 § i den därtill anslutna förordningen innefattande vissa undantag i fråga om allmänna handlingars offentlighet. Straffstadgandet gäller sålunda sådana handlingar och med dem förknippade omständigheter som det varit nödvändigt att sekretessbelägga med hänsyn till statens säkerhet i förhållande till utländska makter eller på grund av försvarets intressen.

Domstolarna har med stöd av lagen om offentlighet vid rättegång (945/84) rätt att i vissa fall bestämma att den muntliga behandlingen samt avkunnandet av domen eller utslaget skall ske inom stängda dörrar. Om den muntliga behandlingen helt eller delvis har skett inom stängda dörrar kan domstolen bestämma att rättegångsmaterialet, med undantag för tillämpade lagrum och domslutet, till behövliga delar skall hållas hemligt en viss tid, dock högst 40 år från det att utslaget gavs. Om en allmän domstol har givit en sådan sekretessföreskrift som avses i 9 § 2 mom. i den nämnda lagen, kan den som brutit mot föreskriften göra sig skyldig till oaktsamt röjande av statshemlighet, förutsatt att grunden för hemligstämplingen har varit att offentligheten kan skada statens yttre säkerhet.

Vid tillämpningen av det föreslagna lagrummet skall gränsen mellan grov oaktsamhet och vanlig oaktsamhet dras på det inom straffrätten sedvanliga sättet. Med grov oaktsamhet avses sålunda närmast skuld som gränsar till uppsåt och som innebär en väsentlig avvikelse från omsorgsfullhetskravet eller en övervägd risktagning.

Straffbarheten förutsätter att röjandet av upplysningen har skett obehörigen. Till denna del hänvisas till motiveringen till det föreslagna stadgandet om röjande av statshemlighet.

Straffet för oaktsamt röjande av statshemlighet föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

10 §. Olovlig underrättelseverksamhet

De allt livligare trafikförbindelserna och den tekniska utvecklingen har under de senaste decennierna klart ökat möjligheterna att utnyttja Finland för spioneri mot andra stater. Med tanke på Finlands internationella ställning är det nödvändigt att förhindra att främmande stater utnyttjar Finlands territorium för spioneri på andra främmande länder.

1 mom. Enligt förslaget skall det anses vara fråga om olovlig underrättelseverksamhet när någon i avsikt att skada en främmande stat eller gynna en annan främmande stat skaffar upplysningar om en främmande stats försvar eller säkerhet eller omständigheter med omedelbar inverkan på dem och därigenom skadar eller äventyrar Finlands utrikesrelationer.

Syftet med stadgandet om olovlig underrättelseverksamhet är inte i och för sig att skydda en främmande stat från spioneri som bedrivs av en annan främmande stat. Indirekt skyddar stadgandet visserligen också det lands intressen som spioneriet riktar sig emot. Det huvudsakliga syftet är emellertid att kriminalisera ett främmande lands spioneri mot ett annat främmande land, i det fall att anskaffningen av information skadar eller äventyrar Finlands utrikesrelationer. Eftersom syftet med kriminaliseringen av olovlig underrättelseverksamhet uttryckligen är att skydda Finlands statliga

intressen, kan den förbjudna verksamheten definieras något snävare än i stadgandet om spionerі.

Det område som olovlig underrättelseverksamhet kan omfatta föreslås bli snävare definierat än spionerі, för det första i det avseendet att de upplysningar som skaffas skall gälla en främmande stats försvar eller säkerhet eller omständigheter som har direkt inverkan på dem. Eftersom en stor mängd upplysningar inverkar på en stats försvar eller säkerhet, förutsätts det uttryckligen att inverkan på dessa omständigheter skall vara direkt. Anskaffning av information om en främmande stats utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning faller utanför stadgandets tillämpningsområde, såvida inte informationsanskaffningen till sin natur är sådan att den kan anses rikta sig mot den främmande statens försvar eller säkerhet.

Också definitionen av gärningsformerna för olovlig underrättelseverksamhet föreslås vara snävare än i fråga om spionerі. Rekvisitet för olovlig underrättelseverksamhet uppfylls endast genom anskaffning av information, inte genom förmedling, överlåtelse, yppande eller offentliggörande av sådan. I motiveringen till spioneristadgandet redogörs för de alternativa tillvägagångssätten vid anskaffning av information.

Den olovliga underrättelseverksamhet som stadgandet blir tillämpligt på kommer uppenbarligen i allmänhet att ske i Finland. Detta är emellertid inte en nödvändig förutsättning för tillämpningen. Det föreslagna stadgandet kan även tillämpas på underrättelseverksamhet som sker med utnyttjande av Finlands representanter i utlandet eller finska sammanslutningar eller finska medborgare som finns utomlands.

Som gärningsman kommer uppenbarligen i allmänhet i fråga någon som är anställd hos en främmande stats underrättelsetjänst eller motsvarande organisation eller någon som handlar på uppdrag av dessa. Eftersom gärningsmannens relation till den främmande statens underrättelsetjänst kan vara effektivt dold, finns det ingen anledning att i straffstadgandet ta in någon begränsning i detta avseende. Det är skäl att formulera straffstadgandet så att det kan tillämpas oberoende av vem det är som gjort sig skyldig till olovlig underrättelseverksamhet. Förutom utlänningar kan således också finska medborgare göra sig skyldiga till olovlig underrättelseverksamhet.

Det går inte att ge några allmänna regler för när olovlig underrättelseverksamhet har skadat Finlands utrikesrelationer. Att relationerna har skadats kan framgå genom en viljeyttring eller eventuella mot Finland riktade motåtgärder från den stats sida som blivit föremål för olovlig underrättelseverksamhet. För att gärningen skall vara straffbar förutsätts emellertid inte någon sådan reaktion — redan det faktum att den olovliga underrättelseverksamheten förorsakar sådan fara som avses i stadgandet är tillräckligt.

Straffet för olovlig underrättelseverksamhet föreslås vara fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

2 mom. Ur Finlands synvinkel kan olovlig underrättelseverksamhet ha skadliga verkningar också i det fall att gärningsmannen inte lyckats i sitt försök att skaffa information. Det är sålunda motiverat att föreslå att också försök till olovlig underrättelseverksamhet skall vara straffbart. Försök är även nu straffbart enligt gällande 12 kap. 7 § 4 mom.

11 §. Äventyrande av internationella relationer

Det primära syftet med förslaget till stadgande om äventyrande av internationella relationer är att förhindra ett sådant äventyrande av internationella relationer som kan bli en följd av att det i Finland bedrivs olaglig, mot en främmande stat riktad verksamhet eller att finska medborgare deltar i sådan verksamhet utomlands.

Äventyrande av internationella relationer innebär att någon i Finland eller en finsk medboragre utomlands deltar i en sådan gärning som avses i 13 kap. mot en främmande stat och därigenom förorsakar fara för att Finlands relationer till den främmande staten skadas.

Brottet utförs genom deltagande i en sådan gärning mot en främmande stat som nämns i 13 kap. strafflagen. Om gärningen utförs i Finland är den straffbar oberoende av vem gärningsmannen är, men om den utförs i utlandet förutsätts gärningsmannen vara finsk medborgare för att straffbarhet skall inträda. Det föreslagna stadgandet motsvarar närmast gällande 14 kap. 3 §.

Syftet med stadganden om politiska brott är att skydda den lagstiftande staten, inte stater i allmänhet. Strafflagens stadganden om politiska brott skyddar således endast finska stat-

en. Enligt förslaget skall strafflagens stadganden om högförräderibrott också tillämpas på brott som riktar sig mot en främmande stat, förutsatt att brottet begåtts i Finland eller att gärningsmannen är finsk medborgare och gärningen förorsakar fara för att Finlands relationer till en främmande stat skadas.

Stadgandena om högförräderibrott ingår i förslagets 13 kap. I kapitlet stadgas om högförräderi, grovt högförräderi, förberedelse till högförräderi samt olaglig militär verksamhet. Till denna del hänvisas till 13 kap. jämte motivering.

Rekvisitet för högförräderibrott mot en främmande stat bestäms utgående från högförräderistadgandena i Finlands strafflag. En främmande stats från dessa eventuellt avvikande straffstadganden kan ha betydelse endast om en finsk medborgare i utlandet begår en sådan gärning mot en främmande stat.

Avsikten med stadgandet är inte att i och för sig kriminalisera deltagande i verksamhet som ordnas av t.ex. nationella befrielserörelser eller sådana politiska organisationer som står i opposition till en främmande stats regering. De internationella relationerna kan inte heller anses bli äventyrade av gärningar som godkänns av för Finland förpliktande internationella konventioner och vedertagna folkrättsliga normer.

Kritik mot en främmande stats regering kan inte motivera ingripanden enbart på den grunden att de som ansvarar för utrikespolitiken uppfattar kritiken som felaktig eller pinsam. Tillämpningen av den föreslagna 11 § förutsätter att gärningsmannen deltar i en sådan gärning mot en främmande stat som enligt finsk lag anses vara ett högförräderibrott. Enligt finsk lag kan inte ens skarp kritik mot en regering betraktas som ett sådant brott. I ett demokratiskt samhälle kan begränsningar av yttrande- eller församlingsfriheten komma ifråga endast i undantagsfall, dvs. där en verksamhet antagit så extrema former att den allvarligt kan skada Finlands nationella intressen. Även i ett sådant fall kan det strida mot Finlands intressen att ärendet behandlas i en domstol. Det är därför motiverat att åtalsprövningen, liksom enligt gällande rätt, förbehålls republikens president, som står i ledningen för Finlands utrikespolitik.

Brottet äventyrande av internationella relationer fullbordas inte om inte gärningen förorsakar fara för att Finlands relationer till den främmande staten skadas. Det går inte att genom allmänna och entydiga regler fastställa när en sådan fara uppstått. Också denna omständighet talar för en avvikande reglering av åtalsprövningen. Det slutliga avgörandet fattas dock av en domstol.

Straffet för äventyrande av internationella relationer föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

12 §. Brott mot neutralitetsbestämmelserna

Finlands strävan att hålla sig utanför krigförande främmande staters konflikter är vedertagen i den internationella politiken.

I gällande 14 kap. 4 § 3 mom. stadgas om brott mot föreskrifter om neutralitet. Utgående från Finlands vedertagna internationella ställning kan ett sådant stadgande fortsättningsvis anses motiverat. Det gällande stadgandet tillkom 1894 och är därför föråldrat till utformningen.

Om Finlands inställning till krigförande främmande stater stadgas i förordningen innefattande neutralitetsbestämmelser (194/63). Förordningen tillämpas på krigförande stater från den tidpunkt som republikens president bestämmer. I förordningen finns detaljerade stadganden om med vilka begränsningar och på vilka villkor en krigförande främmande stat får utnyttja Finlands territorium.

Det föreslagna stadgandet om brott mot neutralitetsbestämmelserna innebär ingen utvidgning av kriminaliseringen jämfört med nuläget — det endast definierar gränserna klarare. T.ex. följande gärningar genom vilka de ovan nämnda stadgandena överträds skall enligt förslaget anses straffbara:

— en krigförande stats krigsfartyg kommer in på finskt territorialvatten i strid med neutralitetsbestämmelserna,

— den myndighet som ansvarar för neutralitetsövervakningen underlåter att vidta åtgärder mot en krigförande främmande stats krigsfartyg då detta i strid med neutralitetsbestämmelserna kommer in på finskt territorialvatten,

— en krigförande främmande stats krigsfartyg uppehåller sig längre än tillåtet på finskt territorialvatten,

— ett sådant fartygs militära utrustning ökas på finskt terrritorium,

— en krigförande stats ubåt kommer in på finskt territorialvatten,

— en krigförande stat vidtar fientliga åtgär-

der på finskt terrritorium, även i det fall att de riktar sig mot en annan krigförande part eller ett annat neutralt land än Finland,

— Finland utnyttjas som bas för krigshandlingar eller underrättelseverksamhet eller utnyttjas vid militär upprustning.

Enligt 20 § förordningen innefattande neutralitetsbestämmelser får en finsk medborgare, en i Finland bosatt eller eljest här i riket sig uppehållande utlänning eller person som saknar nationalitet, inte på något sätt medverka till att överträdelse sker av de neutralitetsbestämmelser som avses i förordningen

Straffet för brott mot neutralitetsbestämmelserna föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år. Gällande lag anger endast fängelse som straff, men det anses inte motiverat att bibehålla en så sträng straffskala.

13 §. Upprätthållande av landsförrädisk förbindelse

Gällande 12 kap. 9 § innehåller en relativt omfattande kriminalisering av gärningar som innebär förberedelse eller främjande av landsförräderi och liknande åtgärder. I paragrafens 1 mom. kriminaliseras stämpling till landsförräderi, dvs. avtal mellan två eller flera att begå i kapitlet nämnda brott. I 2 mom. kriminaliseras s.k. försök till anstiftan av landsförräderi. Enligt stadgandet straffas den som söker förleda annan att begå i kapitlet nämnt brott, även om förledandet inte lyckas. Enligt 3 mom. skall den straffas som för att begå i detta kapitel nämnt brott träder i förbindelse med främmande stat eller dess agent.

Stadgandena avspeglar de undantagsförhållanden som rådde vid tiden för deras tillkomst och kriminaliseringarna är därför onödigt långtgående. Förslaget till 13 § innebär en väsentlig inskränkning av kriminaliseringen. Landsförrädisk stämpling blir enligt förslaget straffbart först i det skedet då gärningsmännen börjar verkställa avtalet. Förledande av annan till landsförräderi är straffbart endast om den förledde påbörjar utförandet av ett straffbart landsförräderibrott. Däremot är det skäl att fortfarande straffa den som träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent i avsikt att begå landsförräderibrott.

Med upprätthållande av landsförrädisk förbindelse avses sålunda att någon träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent i avsikt att begå ett sådant landsförräderibrott som nämns i kapitlet. Förbindelsen kan i princip vara av vilket slag som helst, t.ex. personliga sammanträffanden, telefonsamtal, brevväxling, förmedling av budskap med elektronisk kommunikationsutrustning, med radioanläggningar eller på motsvarande sätt. Det väsentliga är att en klar avsikt med förbindelsen är att i framtiden begå ett landsförräderibrott.

Brottet förutsätter uppsåt. Uppsåtet innefattar att gärningsmannen är medveten om att den person med vilken han träder i förbindelse är en främmande stats agent eller annan representant. Uppsåtet förutsätter också att gärningsmannen inser att förbindelsen upprätthålls för att förbereda ett landsförräderibrott. Dessutom måste gärningsmannen ha för avsikt att begå ett landsförräderibrott.

Upprätthållandet av en förbindelse med en främmande stats agent eller med en därmed jämförlig person kan börja på ett sätt som ingenting har att göra med planeringen av ett landsförräderibrott. Samtal eller andra förbindelser med en agent för en främmande stats underrättelsetjänst är givetvis inte straffbara, inte ens när vederbörande känner till att samtalspartnern är agent eller något dylikt för en främmande stat. Förbindelsen blir straffbar först när den, på ett sätt som vederbörande är medveten om, börjar omfatta planer på att begå ett landsförräderibrott, t.ex. spioneri. En av avsikterna med straffstadgandet är att understryka att persongrupper som eventuellt kan bli utnyttjade t.ex. för spioneri mot Finland, är tvungna att iaktta större försiktighet än normalt i sitt umgänge med företrädare för främmande stater.

Straffet för upprätthållande av landsförrädisk förbindelse föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

14 §. Åtalsrätt

Enligt statsförfattningen skall republikens president leda landets utrikespolitik. Vid sådana landsförräderibrott som på ett känsligt sätt kan tänkas beröra relationerna mellan Finland och en främmande stat, är det motiverat att förbehålla republikens president rätten att besluta om åtal. Även om landsförräderibrotten enligt förslaget i allmänhet lyder under allmänt åtal, görs undantag beträffande miss-

bruk av utrikespolitisk förtroendeställning och äventyrande av internationella relationer samt upprätthållande av landsförrädisk förbindelse för begående av dessa brott. För dessa brott får åtal inte väckas utan förordnande av republikens president.

1.5. 13 kap. Om högförräderibrott

1.5.1. Kapitelmotivering

1.5.1.1. Gällande lagstiftning och regleringbehov

Syftet med stadgandena om högförräderibrott är att trygga stats- och samhällsordningens fortbestånd mot omstörtande verksamhet och ändringssträvanden som inbegriper våld, hot om våld eller andra ickekonstitutionella medel. Stadgandena om högförräderibrott är fast förbundna med statsförfattningen. Straffstadgandena skall å ena sidan trygga den i statsförfattningen tillförsäkrade friheten för alla politiska ideologier som syftar till att påverka samhällsfrågor med lagliga medel. Å andra sidan skall stadgandena om högförräderibrott definiera vilka verksamhetsformer som strider mot principerna för en demokratisk politisk verksamhet och göra det möjligt att förebygga dem genom straffhot.

För närvarande regleras högförräderibrotten i strafflagens 11 kap. Också i 16 kap. finns vissa straffstadganden som har nära anknytning till högförräderibrotten. Den gällande strafflagen behandlar högförräderi på två plan. Å ena sidan är det den sammanfattande benämningen på alla de brott som nämns i 11 kap. Å andra sidan är högförräderi benämningen på de gärningar som nämns i 11 kap. 1 och 2 §§.

Högförräderi enligt 11 kap. 1 § innebär att någon i uppsåt att döda Kejsaren och Storfursten berövar honom livet eller gör försök därtill. I och med Finlands självständighet förlorade detta stadgande sin betydelse. Enligt den gällande strafflagen åtnjuter den högsta statsledningen samma skydd mot brott mot liv som alla andra. Republikens president kan inte i detta avseende anses vara en efterträdare till statsöverhuvudena under autonomitiden.

Också rekvisitet för högförräderi i 11 kap. 2 § är utformat med tanke på förhållandena under autonomin. För högförräderi döms den som i uppsåt att

— beröva Kejsaren och Storfursten friheten, bringa honom i fiendes eller upprorsmäns våld, frånhända honom högsta makten eller hindra honom i utövningen av densamma,

— från Ryska Riket lösrycka Finland, eller del därav, eller annat till Ryska Riket hörande område, eller lägga någon del av Ryska Riket under främmande makt, eller

— olagligen upphäva eller ändra styrelsesättet i Kejsaredömet eller i Storfurstendömet, eller ordningen för tronföljden, begår en handling som innefattar uppsåtets fullbordande eller försök därtill.

Trots att stadgandet stiftades den 21 april 1894, då 1889 års strafflag trädde i kraft, har det ansetts gälla också sedan Finland blivit självständigt, till den del det över huvud taget kan tillämpas under de förändrade förhållandena.

Enligt den gällande strafflagen kan en gärning som är straffbar såsom högförräderi rikta sig antingen mot statens territorium eller mot dess regeringsform. Om en del av rikets område läggs under en främmande makt, är det fråga om högförräderi som riktar sig mot territoriet. Den gällande strafflagen håller alltså inte konsekvent fast vid indelningen enligt vilken högförräderi riktar sig mot statens inre och landsförräderi mot dess yttre säkerhet. Såsom högförräderi riktat mot regeringsformen anses upphävande eller ändring av regeringsformen genom olagliga metoder. I fråga om bägge formerna av högförräderi jämställs försök med fullbordat brott, men skillnaden kan beaktas vid fastställandet och mätningen av straffet.

Även om straffstadgandet om högförräderi stiftades före 1919 års regeringsform, kan det inte tolkas så bokstavligt att det endast gäller olagligt upphävande eller ändrande av den regeringsform som gällde vid tidpunkten för strafflagens tillkomst. I den juridiska litteraturen anses det i allmänhet att stadgandets skyddsobjekt är statsförfattningen som helhet. För högförräderi straffas sålunda den som olagligen upphäver eller ändrar statsförfattningen eller gör ett försök därtill.

Även en utlänning kan göra sig skyldig till högförräderi. Av en utlänning utanför Finland begånget förräderi som riktar sig mot Finland är enligt 1 kap. 3 § 1 mom. strafflagen straffbart enligt Finlands strafflag.

Enligt den gällande strafflagen är handlingar som utgör förberedelse till högförräderi i stor utsträckning straffbara. Stadgandena har sitt ursprung i politiska förhållanden som i många avseenden avviker från dagens.

Stämpling till högförräderi är straffbart enligt 11 kap. 3 § strafflagen. Om två eller flera har avtalat att begå högförräderi straffas envar av dem enligt detta stadgande, oberoende av om avtalet fullbordas eller inte. För förberedelse till högförräderi skall enligt 11 kap. 4 § strafflagen den dömas som i avsikt att begå högförräderi sätter sig i förbindelse med en främmande regering, missbrukar den ämbetsmyndighet som är honom anförtrodd, anskaffar vapen eller manskap eller företar annan sådan förberedelsehandling. Också den som sällar sig till ett sådant manskap straffas för förberedelse till högförräderi, men enligt en lindrigare straffskala.

Under de tillspetsade politiska förhållandena före de senaste krigen ansågs dessa kriminaliseringar otillräckliga. Till 11 kap. strafflagen fogades år 1931 en 4 a § om främjande av verksamhet som syftar till högförräderi. Till detta brott gör sig den skyldig som

— ansluter sig till en sådan förening, organisation eller annan sammanslutning som honom veterligen är verksam för våldsamt omstörtande av Finlands stats- och samhällsordning eller avser främjande eller medelbart eller omedelbart understödande av dylik verksamhet, eller vilken genom värvande av medlemmar, insamlande av medel, erläggande av avgift eller på annat därmed jämförligt sätt verkar till förmån för honom veterligen så beskaffad sammanslutning,

— deltar i möte, som honom veterligen sammankallats för främjande av högförrädisk verksamhet, eller på vilket underhandlas eller besluts om främjande av högförräderi åsyftande verksamhet eller grundande av i 1 punkten nämnd sammanslutning, därest det inte av omständigheterna framgår att hans avsikt inte har varit att befrämja en dylik verksamhet,

— i tal, skrift eller annorledes beprisar högförräderi eller förberedelse därtill eller utsprider skrifter eller framställningar om vilka han vet, att de innehåller uppvigling till högförräderi eller förberedelse därtill eller lovordande därav, eller

— på annat sätt i ord eller handling uppsåtligen främjar verksamhet som syftar till högförräderi.

Enligt 11 kap. 5 § skall vad som i 4 kap. 2 § stadgas om försök till brott, också tillämpas på försök till högförräderi samt förberedelse därtill. För högförräderi eller förberedelse därtill döms sålunda inte den som av egen vilja avstår från att fullborda eller förbereda brottet.

Enligt gällande 16 kap. 8 a § skall den dömas till böter eller fängelse i högst sex månader som inträder som medlem i förening eller annan sammanslutning, till vars ändamål hör att inverka på politiska angelägenheter och vilken i fråga om den lydnad, som fordras av medlemmarna, ävensom sammanslutningens uppdelning i truppformationer och grupper eller med avseende å utrustning med vapen, honom veterligen helt och hållet eller till någon del är organiserad på militäriskt vis eller avsedd att så organiseras, där han inte enligt annat lagrum är förfallen till strängare straff för sin handling. För grundare, ledare och anstiftare samt för den som offentligen uppmanar eller söker förleda annan att inträda som medlem i sådan sammanslutning, är straffskalan fängelse i högst ett år. Också till denna del är stadgandet subsidiärt i förhållande till straffstadganden med strängare straffhot. Enligt lagrummets 2 mom. har en tjänsteman, även om brottet inte har begåtts i tjänsten, dessutom kunnat dömas till skiljande från tjänstens utövning.

Stadgandena om högförräderi och därtill nära anslutna brott tillämpades i stor omfattning under de första decennierna av Finlands självständighet. Under förkrigstiden var det huvudsakligen personer som tillhörde kommunistiska organisationer eller organisationer som nära samarbetade med sådana som utsattes för straffrättsliga åtgärder. Efter den s.k. vapensmusselaffären i slutet av 1940-talet har dessa straffstadganden tillämpats bara i några enstaka fall.

Att stadgandena om högförräderi och därtill anslutna brott under de senaste decennierna har tillämpats endast i enstaka undantagsfall är närmast en följd av de fredliga samhällsförhållandena i Finland. Högförräderistadgandena är ändå inte onödiga. Alla moderna stater vill genom sin strafflag skydda statsskickets fortbestånd mot olagliga försök att upphäva och ändra statsskicket.

1.5.1.2. Problem i den gällande lagstiftningen

Stadgandena om högförräderi och därtill

anslutna brott är i behov av en totalrevision. Detta beror främst på två orsaker. För det första har stadgandena stiftats under förhållanden som i många avseenden skiljer sig från dagens samhälle. Redan högförräderistadgandenas ordalydelse är oförenlig med dagens förhållanden. För det andra är stadgandena om förberedelse till högförräderibrott onödigt omfattande. Onödiga är framför allt de kriminaliseringar som enbart gäller politiska åsiktsyttringar, medlemskap i föreningar eller andra sammanslutningar, deltagande i möten, kritik av statliga organs eller myndigheters verksamhet och motsvarande utövning av de grundläggande rättigheter som normalt förknippas med ett demokratiskt samhälle.

I samhällsdebatten framförs ofta åsikter som enligt en bokstavlig tolkning av de ovan nämnda stadgandena kunde anses vara straffbara. Den allmänna uppfattningen om vilka slags gärningar som borde vara straffbara såsom högförräderibrott motsvarar sålunda inte innehållet i den formellt gällande strafflagen.

1.5.1.3. Förslagets huvudpunkter

Förslaget till 13 kap. om högförräderibrott har två huvudsyften. För det första är syftet att effektivt skydda vår demokratiska statsordning mot gärningar som allvarligt äventyrar den. Avsikten är framför allt att förebygga politisk påverkning med väpnade och andra våldsamma metoder samt med därmed jämförliga medel. För det andra syftar förslaget till att garantera medborgarna en så stor frihet som möjligt att framföra politiska åsikter och att utöva sin förenings- och församlingsfrihet och sina övriga medborgerliga rättigheter. Förslaget till 13 kap. innehåller fyra straffstadganden, dvs. om högförräderi (1 §), grovt högförräderi (2 §), förberedelse till högförräderi (3 §) och olaglig militär verksamhet (4 §).

Enligt förslaget finns det två typer av högförräderi. Högförräderi fullbordas för det första av den som i avsikt att med våld eller hot om våld eller på ett jämförbart sätt genom orättmätigt tvång eller med överträdande av statsförfattningen upphäva eller ändra statsförfattningen eller ändra Finlands statsskick, företar en handling som innebär fara för att avsikten förverkligas.

För det andra kan högförräderi fullbordas genom att någon med våld eller hot om våld åsidosätter eller försöker åsidosätta republikens president, statsrådet eller riksdagen eller helt eller delvis hindrar eller försöker hindra dem att utöva sina maktbefogenheter. För närvarande finns ett delvis motsvarande stadgande i 15 kap 1 § 1 mom. strafflagen. Detta stadgande gäller dock endast den som med våld eller hot om våld stör landets ständers eller dess utskotts frihet i överläggning eller beslut eller hindrar deras sammanträde eller gör försök därtill. Stadgandet har fortfarande sin ursprungliga formulering från 1889 och motsvarar inte dagens förhållanden.

Enligt förslaget skall ett högförräderibrott anses grovt om

— gärningsmannen är republikens president, en statsrådsmedlem eller någon annan som hör till statens högsta politiska eller militära ledning,

— brottet begås med anlitande av en väpnad styrka,

— brottet begås genom att människor dödas eller

— brottet på grund av undantagsförhållanden är särskilt farligt och högförräderiet också bedömt som en helhet är grovt.

Straffbar förberedelse till högförräderi ges en noggrann definition i lagen. För förberedelse till högförräderi döms den som i syfte att begå högförräderi

— träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent,

— tillverkar, skaffar, samlar eller lagrar vapen, ammunition eller annan jämförbar utrustning som lämpar sig för våldshandlingar eller

— värvar eller samlar manskap eller utrustar manskap med vapen.

Enligt förslaget skall för förberedelse till högförräderi även dömas den som grundar eller organiserar en sammanslutning vars syfte är att med våld upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller statsskick, deltar i ledande ställning eller annars på ett framträdande sätt i en sådan sammanslutnings verksamhet eller, medveten om dess syfte, ger den ett betydande ekonomiskt, organisatoriskt eller annat sådant stöd.

Det föreslagna stadgandet om förberedelse till högförräderi innebär en väsentlig inskränkning av det kriminaliserade området jämfört med de gällande stadgandena. För förberedelse till eller främjande av högförräderi kan man inte dömas bara för att man ansluter sig till en

förening, deltar i ett möte, framför politiska åsikter eller kritiserar statliga institutioners verksamhet.

För olaglig militär verksamhet döms enligt förslaget den som olagligen grundar, organiserar eller utrustar en militärt uppbyggd sammanslutning med politiskt syfte, intar en ledande ställning i en sådan sammanslutning, ekonomiskt eller annars på ett betydande sätt stöder sammanslutningen eller inom den anordnar eller meddelar militär utbildning.

Det föreslagna stadgandet skiljer sig från det gällande framför allt såtillvida att det inte längre anses straffbart att endast bli medlem i en olagligen grundad militär sammanslutning. Enligt förslaget skall det inte heller längre vara straffbart att offentligt uppmana någon annan att ansluta sig som medlem till en olagligen grundad militär sammanslutning.

1.5.2. Paragrafmotivering

1 §. Högförräderi

De kränkningar av statsskicket som skall anses utgöra högförräderi kan enligt förslaget indelas i två typer. Det kan för det första vara fråga om att med olagliga medel upphäva eller ändra Finlands statsskick. För det andra kan det vara fråga om våld eller hot om våld mot de högsta statliga organen, i syfte att hindra dem att utöva de maktbefogenheter som statsförfattningen ger dem.

1 mom. I förslagets 1 mom. definieras högförräderi som riktar sig mot statsförfattningen eller statsskicket. Ett fullbordat brott skall uppfylla följande kännetecken:

1) Gärningsmannens mål skall vara att upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller ändra Finlands statsskick.

2) Gärningsmannen skall då han inleder sitt handlande ha för avsikt att nå sitt mål antingen med våld, dvs. genom att bruka våld eller hota med våld, eller genom därmed jämförligt orättmätigt tvång, eller också utan våld men med överträdande av statsförfattningen.

3) Gärningsmannen har förtagit en handling som syftar till att fullborda hans avsikt.

4) Det har uppkommit en fara för att Finlands statsförfattning på det ovan nämnda sättet upphävs eller ändras eller för att Finlands statsskick ändras.

5) En från straffrättslig synpunkt adekvat kausalitet föreligger mellan gärningsmannens handling och den farosituation som uppkommit.

Det finns således följande fyra alternativa grundformer av högförräderi: för det första kan gärningen ta sikte på Finlands statsförfattning eller Finlands statsskick och för det andra kan gärningsmannen försöka nå detta mål antingen genom våld eller genom överträdande av statsförfattningen. Givetvis kan en och samma gärning innefatta både våldsamma element och överträdande av statsförfattningen.

Våldet i samband med högförräderi kan framför allt bestå i att gärningsmannen använder eller hotar med militärt organiserad vapenmakt. Högförräderi kan genomföras t.ex. med en inom försvarsväsendets organisation bildad gruppering, som utnyttjas i syfte att ändra Finlands statsskick. En militärt uppbyggd organisation kan givetvis bildas även utanför försvarsmakten. I kapitlets 4 § föreslås att redan organisering av en sådan sammanslutning med politiskt syfte skall vara straffbart. Det våld eller hot som högförräderiet innefattar behöver emellertid inte vara militärt organiserat. Vid bedömningen av våldets eller hotets betydelse måste det emellertid även beaktas att brottet förutsätter en reell fara för att högförräderiet förverkligas.

Enligt förslaget kan högförräderi genomföras också genom orättmätigt tvång som är jämförbart med våld eller hot om våld. Tvång av det slag som avses här kan bestå i att gärningsmannen hotar med att förorsaka en sådan ekonomisk katastrof eller miljökatastrof som åtminstone indirekt äventyrar medborgarnas hälsa eller utkomst, t.ex. en kärnolycka eller omfattande spridning av växtsjukdomar som förstör skogar eller annan växtlighet.

Enligt finsk rätt är fackliga stridsåtgärder som används för politiska syften i och för sig inte förbjudna. Politiska arbetsstridsåtgärder kan vidtas t.ex. i syfte att påverka politiska organ, såsom riksdagen, riksdagens utskott, statsrådet eller dess medlemmar, kommunfullmäktige eller motsvarande institutioner i något ärende som de behandlar. Inte heller 8 § lagen om kollektivavtal innehåller något direkt förbud mot arbetsstridsåtgärder i syfte att ändra statsförfattningen. En politisk arbetsstridsåtgärd som riktar sig mot statsförfattningen kan emellertid innefatta handlingar som eventuellt utgör sådant orättmätigt tvång som avses i förslaget. Som exempel kan nämnas våldshand-

lingar och sabotage. Organisering av en arbetsstridsåtgärd på ett sådant sätt att funktioner som är oundgängliga för tryggande av befolkningens levnadsförhållanden (t.ex. livsmedelsförsörjningen, trafikförbindelserna eller energiförsörjningen) upphör att fungera, kan också anses som orättmätigt tvång.

Tjänstemännen har en mera begränsad rätt till arbetsstrid. Enligt 8 § 1 mom. (764/86) lagen om statens tjänstekollektivavtal får annan stridsåtgärd mot gällande anställningsförhållande än lockout eller strejk inte vidtas. Också strejk och lockout är förbjudna om de syftar till att påverka andra omständigheter än sådana om vilka avtal kan ingås enligt den nämnda lagens 2 § eller om så är särskilt stadgat i lag. Även om statsförfattningen och statsskicket indirekt påverkar tjänstemännens anställningsförhållanden, kan varken dessa eller andra politiska angelägenheter anses som sådana omständigheter om vilka tjänstekollektivavtal kan ingås. Det är sålunda inte tillåtet att uppställa politiska mål för en lockout som staten verkställt eller för en strejk som en tjänstemannaförening har beslutat om. I 8 § 1 mom. lagen om kommunala tjänstekollektviavtal (669/70) finns ett motsvarande stadgande. Om tjänstemän inleder en politisk arbetsstrid kan det i och för sig inte anses vara fråga om högförräderi. Det orättmätiga tvång som är förknippat med arbetsstriden måste vara av en så allvarlig art att det kan jämställas med våld eller hot om våld. Högförräderibrottets rekvisit måste också uppfyllas i andra avseenden.

I det föreslagna lagrummet nämns inte alternativet att gärningsmannen skaffar utländskt stöd för att försöka upphäva Finlands statsförfattning eller ändra Finlands statsskick. Det kan i ett sådant fall vara fråga om brottet äventyrande av Finlands suveränitet, varom stadgas i 12 kap. 1 § i förslaget.

Syftet med högförräderi är enligt det föreslagna lagrummets 1 punkt att upphäva eller ändra Finlands statsförfattning. Till statsförfattningen hör 1919 års regeringsform, 1928 års riksdagsordning, lagen om riksrätten (273/22) och den s.k. ministeransvarighetslagen, dvs. lagen angående rätt för riksdagen att granska lagenligheten av statsrådsmedlemmarnas och justitiekanslerns samt riksdagens justitieombudsmans ämbetsåtgärder (274/22). Det finns dessutom en mängd lagar som enligt sina ingresser har stiftats i grundlagsordning, dvs. i enlighet med 67 § riksdagsordningen. Dessa hänförs inte till statsförfattningen utan är vanliga lagar som uppvisar vissa särdrag i och med att de utgör undantag från statsförfattningen. Till statsförfattningen hänförs inte heller självstyrelselagen för Åland (1144/91) eller jordförvärvslagen för Åland (3/75).

Högförräderi förutsätter inte att gärningsmannens avsikt är att upphäva statsförfattningen i dess helhet. För att stadgandet skall kunna tillämpas räcker det att han har för avsikt att upphäva delar av statsförfattningen.

Med ändrade av statsförfattningen avses att statsförfattningen delvis ändras utan att hela statsförfattningen upphävs. Ändrande syftar på förfaranden där någon eller några av de ovan nämnda till statsförfattningen hörande lagarna ändras på ett sätt som med tanke på statsförfattningen är väsentligt, t.ex. genom att upphäva någon av lagarna. Däremot avser stadgandet inte att någon teknisk detalj i en till statsförfattningen hörande lag ändras i oriktig ordning. Med upphävande av statsförfattningen avses åter att samtliga delar av statsförfattningen upphävs.

I momentets 2 punkt nämns Finlands statsskick som objekt för högförräderi. Med statsskick avses det sätt på vilket statsförfattningen genomförs i vårt politiska system. Det är möjligt att ändra statsskicket utan att ingripa i statsförfattningen som sådan. Detta kan ske t.ex. genom en grundlös proklamation av krigs- eller undantagstillstånd, genom inskränkning av medborgarnas grundläggande rättigheter eller genom upplösning av partier eller arbetsmarknads- och intresseorganisationer. Statsskicket innefattar således sådana demokratiska principer för de statliga organens behörighet och verksamhetsförutsättningar och för medborgarnas grundläggande rättigheter som inte direkt regleras i statsförfattningen men som utgör ett element i vårt vedertagna politiska system.

Högförräderistadgandet begränsar inte möjligheterna att ändra Finlands statsförfattning eller statsskick, förutsatt att den gällande statsförfattningen iakttas. Syftet med stadgandet om högförräderi är att förhindra att de i lagrummet nämnda medlen används för att påverka beslutsfattande som avser statsförfattningen och statsskicket.

För att högförräderi skall vara straffbart förutsätts det inte nödvändigtvis att gärningsmannen redan har tillgripit eller hotat med våld eller på något jämförbart sätt orättmätigt

framtvingat åtgärder för upphävande eller ändrande av statsförfattningen eller ändring av statsskicket, eller att Finlands statsförfattning genom överträdelse av densamma till någon del upphävts eller statsskicket ändrats. En förutsättning är däremot att en handling har företagits som ger uttryck för gärningsmannens avsikt att vid behov utnyttja de nämnda medlen för att nå sitt mål. Beredskapen att använda eller hota med våld eller tillgripa därmed jämförligt orättmätigt tvång eller att överträda statsförfattningen kan i regel konstateras först då en våldshandling har utförts, ett hot har uttalats, sådant tvång som nämns i lagrummet har utövats eller statsförfattningen har överträtts. Om man förlägger tidpunkten för när ett högförräderi fullbordas till ett så sent skede kan det ge statsskicket ett alltfört svagt skydd. Särskilt när det gäller att avvärja planer på välorganiserade och hemlighållna kupper som skall genomföras med militära medel är det motiverat att anse att övergången från förberedelseskedet till det skede då brottet börjar fullbordas sker redan före de egentliga väpnade aktionerna eller hoten om sådana. Det kan vara fråga om att lägga fram ett mot statsskicket riktat ultimatum utan att gärningsmannen ännu i det skedet offentligt avslöjar sin militära beredskap att följa upp hotet. Också i detta fall förutsätts gärningsmannens avsikt vara att få till stånd en ändring av statsförfattningen eller statsskicket, antingen på det sätt som förutsätts i stadgandet med våld eller med överträdelse av statsförfattningen.

De våldsamma metoder som nämns i högförräderistadgandet uppfyller samtidigt rekvisiten för andra brott, t.ex. mot liv, hälsa eller frihet. Högförräderi kan alltså anses inkludera ett visst mått av orätt mot enskilda invivider. Såsom straffrättsligt skyddsobjekt skiljer sig statsförfattningen väsentligt från enskilda individers liv, hälsa, säkerhet och frihet. Den omständigheten att en gärning riktar sig både mot statsskicket och enskilda individer skall därför i dessa fall bedömas så att det våld, hot eller orättmätiga tvång som begåtts i samband med högförräderiet bestraffas också enligt de straffstadganden som gäller för sådant våld, hot eller tvång över huvud taget.

Enligt förslaget fullbordas högförräderi alltså i det skedet då gärningsmannen har företagit en handling som medför en i lagrummet angiven fara för Finlands statsförfattning eller statsskick. Enligt gällande 11 kap. 2 § fullbordas högförräderi då gärningsmannen begår en handling som innefattar uppsåtets fullbordande eller försök därtill. Den föreslagna ändringen innebär att den tidpunkt då högförräderirekvisitet kommer att uppfyllas infaller något tidigare. I praktiken blir skillnaden inte särskilt stor. Enligt den gällande lagen jämställs försök till högförräderi i fråga om straffbarheten med ett fullbordat brott. För att försök till högförräderi skall anses straffbart förutsätts en s.k. konkret fara för att avsikten uppnås. Den föreslagna ändringen gäller framför allt klassificeringen av högförräderi. Från att tidigare ha varit ett mot statsskicket riktat skadedelikt klassificeras högförräderi mera utpräglat som ett s.k. konkret faredelikt.

En förutsättning för att det skall vara fråga om straffbart högförräderi är enligt vad som anförs ovan således att gärningsmannens handlande resulterat i en fara för att statsförfattningen kan bli upphävd eller ändrad eller statsskicket ändrat. Detta innebär bl.a. att det våld som gärningsmannen är beredd att använda för att förverkliga sina avsikter skall vara allvarligt. Gärningsmannen skall ha möjligheter att använda sådant våld att fara för Finlands statsskick över huvud taget kan uppkomma. Sålunda kan t.ex. en liten grupp fanatikers ockupation av en radiostation för att offentliggöra uppenbart orealistiska krav på ändring av statsskicket knappast ännu betraktas som högförräderi.

Eftersom brottet högförräderi fullbordas redan i det skedet då gärningsmannens handlande medför fara för statsskicket, är det inte nödvändigt att särskilt kriminalisera försök.

Straffet för högförräderi föreslås vara fängelse i minst ett och högst tio år.

2 mom. Momentet handlar om högförräderi som riktar sig mot de högsta statsorganen. Enligt förslaget skall också den dömas för högförräderi som med våld eller hot om våld åsidosätter eller försöker åsidosätta republikens president, statsrådet eller riksdagen eller helt eller delvis hindrar eller försöker hindra dem att utöva sina befogenheter.

Enligt förslaget tillförsäkras alla de högsta statsorgan som deltar i utövningen av den lagstiftande makten samma skydd mot att bli åsidosatta eller hindrade att utöva sina maktbefogenheter genom våld eller hot om våld. Åsidosättandet kan ske t.ex. genom att nya, olagliga organ tillsätts i stället för de lagliga.

De högsta domstolarna och laglighetsöver-

vakarna föreslås inte bli inkluderade i det skydd som avses i det föreslagna högförräderistadgandet, eftersom de inte direkt deltar i de legislativa funktioner som behövs för att ändra statsförfattningen, utan endast i egenskap av eventuella remissinstanser. Våld eller hot om våld mot högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen, justitiekanslern eller justitieombudsmannen skall sålunda bedömas enligt stadgandena om straffrättsligt skydd för tjänstemän.

Det föreslagna stadgandet skyddar republikens president, statsrådet och riksdagen såsom högsta statsorgan. Våldet eller hotet om våld behöver inte nödvändigtvis rikta sig direkt mot presidentens person, enskilda statsrådsmedlemmar eller riksdagsmän. De direkta objekten för våldet eller hotet skall t.ex. vara de myndigheter som ansvarar för de högsta statsorganens säkerhet. Våldet eller hotet skall bedömas som högförräderi, om det syftar till att åsidosätta något av de högsta statsorganen eller till att hindra det från att utöva sin makt.

Att våld eller hot om våld riktas mot republikens president, en medlem av statsrådet eller en riksdagsman innebär å andra sidan inte i och för sig att gärningen skall bedömas som högförräderi. Våld eller hot om våld kan användas även av någon annan orsak än för att åsidosätta ett statsorgan eller förhindra dess verksamhet. Vid våldshandlingar som inte sker i avsikt att åsidosätta ett statsorgan eller hindra dess verksamhet har det dock en viss betydelse att gärningen riktas mot statens högsta ledning, särskilt då det gäller att bestämma och mäta straffet. Denna slutsats kan dras bl.a. av 15 § riksdagsordningen.

2 §. Grovt högförräderi

Enligt förslaget anses högförräderi vara grovt, om

— gärningsmannen är republikens president, en statsrådsmedlem eller någon annan som hör till statens högsta politiska eller militära ledning,

— brottet begås med anlitande av en väpnad styrka,

— brottet begås genom att människor dödas eller

— brottet på grund av rådande undantagsförhållanden är särskilt farligt

— och högförräderiet också bedömt som en helhet är grovt.

Att högförräderi som begås av någon som tillhör statens högsta politiska eller militära ledning kan anses grovt, beror på att en sådan person innehar en särskilt ansvarsfull ställning som förutsätter samhällsmedlemmarnas förtroende. Det är omöjligt att i lagen räkna upp alla de personer som har en sådan ställning. Till statens högsta politiska ledning hör också andra än republikens president och statsrådsmedlemmarna, t.ex. riksdagens talman. Även en person som är vida känd och har ett synnerligen starkt politiskt inflytande kan i undantagsfall anses tillhöra statens högsta politiska ledning, även om han inte har någon egentlig tjänsteställning, t.ex. ledaren för ett inflytelserikt parti även om han inte är medlem i statsrådet.

Enligt den föreslagna 1 punkten kan högförräderiet anses vara grovt också av den orsaken att gärningsmannen tillhör den högsta militära ledningen. Det är inte heller möjligt att i lagen exakt räkna upp hela den högsta militära ledningen. Det är dock motiverat att försätta de personer som tillhör den högsta militära ledningen i samma ställning som den högsta politiska ledningen, eftersom försvarsmakten förfogar över betydande väpnade styrkor. Det är därför av yttersta vikt att den högsta militärledningen avhåller sig från brott som riktar sig mot statsskicket. Det är skäl att avgränsa den personkrets som tillhör den högsta militära ledningen snävt. Den kan närmast anses bestå av försvarsministeriets ledande tjänstemän, försvarmaktens kommendör, kommendörerna för sjö- och luftstridskrafterna, huvudstabens ledande tjänstemän och stabschefer, cheferna för militärlänen och med dessa jämförliga militärer. En allmän gräns kan eventuellt dras vid de tjänster inom försvarsmakten som förutsätter minst generalmajors eller motsvarande militär grad.

I den föreslagna 2 punkten nämns som en grund för att högförräderi skall anses grovt att brottet begås med anlitande av en väpnad styrka. Den väpnade styrka som avses i lagrummet kan bestå av en militärt uppställd organisation som anlitas för högförräderi. Det är emellertid fråga om en väpnad styrka också då den är lösare organiserad än en militär sammanslutning. En styrka kan anses vara väpnad när den består av förhållandevis många medlemmar av vilka de flesta har tillgång till

skjutvapen eller därmed jämförbara vapen som kan användas för allvarligt våld. En liten beväpnad grupp med många obeväpnade anhängare uppfyller alltså ännu inte kännetecknen på en väpnad styrka. Det går inte att entydigt fastställa hur stor en beväpnad grupp skall vara för att betraktas som en väpnad styrka. Gränsdragningen beror inte enbart på antalet beväpnade personer utan också på vilka slags vapen de förfogar över, vilken träning de fått i vapenbruk och att fungera som grupp samt på andra sådana omständigheter.

Med uttrycket att människor dödas avses i 3 punkten uppsåtliga brott mot liv. Vid tolkningen av denna punkt är det inte väsentligt hur många personer som dödats i samband med högförräderiet. Enligt en ordagrann tolkning räcker det med två döda. Väsentligt för att 3 punkten skall kunna tillämpas är emellertid att allvarligt våld inte tillgripits endast tillfälligt. Att det i samband med högförräderi använda våldets allvarlighet och organiserade karaktär är avgörande i detta avseende framgår av att det faktum att brottet begås genom att människor dödas inte automatiskt leder till att brottet bedöms som grovt. En förutsättning också i detta fall är att högförräderiet även bedömt som en helhet är grovt.

I den föreslagna 4 punkten nämns som en kvalificeringsgrund att brottet på grund av rådande undantagsförhållanden är särskilt farligt. Med undantagsförhållanden avses här närmast ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland, omedelbart hot om eller tiden omedelbart efter sådana förhållanden, en militär eller politisk kris eller ett omedelbart hot om en sådan. Däremot avses inte utnyttjande av en krissituation som uppstått t.ex. efter en storolycka.

Enbart den omständigheten att högförräderiet har begåtts under undantagsförhållanden räcker inte till för att brottet skall bedömas som grovt. Enligt förslaget förutsätts högförräderiet vara särskilt farligt, vilket åtminstone delvis skall bero på de exceptionella förhållandena och inte enbart på gärningssättet.

De fyra punkterna i förslaget är en uttömmande förteckning över de grunder, enligt vilka högförräderi kan anses vara grovt. Avgörande vid gränsdragningen mellan högförräderi och grovt högförräderi är dock helhetsbedömningen av brottet. I de fall då någon av grunderna är tillämplig på högförräderiet, måste brottet dessutom som helhet betraktat vara grovt för att stadgandet skall kunna tillämpas.

Grovt högförräderi hör till de allvarligaste tänkbara brotten. Straffet föreslås därför vara fängelse i minst fyra år eller på livstid.

3 §. Förberedelse till högförräderi

Enligt förslaget kan förberedelse till högförräderi indelas i tre former. Rekvisitet kan för det första uppfyllas genom att gärningsmannen träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent i syfte att begå högförräderi. För det andra föreslås det vara straffbart att i syfte att begå högförräderi skaffa vapen och att göra motsvarande förberedelser för att ställa upp en väpnad styrka. För det tredje kan förberedelse till högförräderi bestå i att gärningsmannen utför betydelsefulla uppdrag i en organisation vars mål är att med våld upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller statsskick. De två första gärningsformerna regleras i 1 mom. och den sistnämnda i 2 mom.

1 mom. Enligt förslaget gör sig den skyldig till förberedelse till högförräderi som i syfte att begå högförräderi

— träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent,

— tillverkar, skaffar, samlar eller lagrar vapen, ammunition eller annan jämförbar utrustning som lämpar sig för våldshandlingar,

— ger utbildning i vapenbruk eller användning av annan utrustning som lämpar sig för våldshandlingar eller

— värvar eller samlar manskap eller utrustar detta med vapen.

Att träda i förbindelse med en främmande stat eller dess agent kan i princip ske på vilket sätt som helst. Det kan vara fråga om personliga sammanträffanden, telefonsamtal, brevväxling, förmedling av budskap med elektronisk dataöverföring, radioanläggningar eller motsvarande. Ur straffbarhetssynvinkel saknar det betydelse vilkendera parten som tagit initiativet till förbindelsen. Väsentligt är att avsikten med förbindelsen är att i framtiden utföra ett högförräderibrott.

Uppsåtselementet i den ovan beskrivna typen av förberedelse till högförräderi förutsätter att gärningsmannen är medveten om att den som han står i förbindelse med är en främmande stats agent eller representant. Dessutom måste gärningsmannen inse att avsikten med förbin-

delsen är att förbereda högförräderi. Samtal eller någon annan förbindelse med en främmande stats agent är givetvis inte straffbart i och för sig, inte ens då vederbörande är medveten om sin samtalspartners ställning. Förbindelsen blir straffbar först då vederbörande blir medveten om att den övergår i förberedelse till högförräderi och han medverkar i den för att begå högförräderi.

Enligt 1 § (262/53) lagen angående skjutvapen och skjutförnödenheter är tillverkning och införsel av, handel med samt anskaffande och innehav av skjutvapen och skjutförnödenheter tillåtna endast på grund av därtill meddelat tillstånd. Lagen om explosionsfarliga ämnen (263/53) och den med stöd därav utfärdade förodningen om explosiva varor (85/80) innehåller motsvarande stadganden. Enligt 2 och 3 §§ lagen om eggvapen (108/77) är det förbjudet att till landet införa, tillverka för försäljning och handla med farliga eggvapen samt att inneha sådana på allmän plats, vid allmän sammankomst eller vid annan offentlig tillställning.

Tillverkning, anskaffning, samling eller lagring av vapen, skjutförnödenheter och annan därmed jämförbar utrustning som lämpar sig för våldshandlingar kan alltså vara förbjuden enligt annan lagstiftning. I annan lagstiftning beaktas emellertid inte möjligheten att använda vapen, skjutförnödenheter eller annan motsvarande utrustning för begående av högförräderi. Det är därför nödvändigt att stadga att tillverkning, anskaffning, samling eller lagring av sådan utrustning är straffbart såsom förberedelse till högförräderi, såvida avsikten är att senare begå högförräderi.

Också den som ger utbildning i vapenbruk eller användning av annan utrustning som lämpar sig för våldshandlingar kan göra sig skyldig till förberedelse till högförräderi. Avsikten med utbildningen skall vara att förbereda högförräderi. Straffbart enligt förslaget är närmast att ge instruktioner om vapenbruk, tillverkning eller aptering av bomber eller att träna manskap för terrordåd eller militära operationer.

Stadgandet innebär givetvis inte ett förbud mot liknande utbildning som ordnas av vissa myndigheter. Inom försvarsmakten är en sådan utbildning en självklar sak. Också inom polis-, gränsbevaknings- och fängelseväsendet är det nödvändigt att ge utbildning i användning av maktmedel, för att skapa beredskap för eventuella våldsamma konflikter i samband med tjänsteutövningen.

Det finns även vissa populära fritidssysselsättningar som förutsätter undervisning i vapenbruk. Det är sålunda inte förbjudet för jaktmyndigheterna och jaktföreningarna att ge undervisning i vapenbruk och hantering av skjutförnödenheter, förutsatt att undervisningen överensstämmer med gällande lag. Detta gäller även träningen i vissa idrottsgrenar. Om syftena är högförrädiska, är däremot t.ex. skytte- eller skidskyttetäning straffbart såsom förberedelse till högförräderi.

Såsom utbildning av det slag som nämns i lagrummet anses inte sådan politisk och ideologisk utbildning som organisationer vilka understöder något alternativt statsskick ger sina medlemmar, anhängare och andra intresserade. Inte heller samhällsvetenskaplig forskning och därpå baserad undervisning utgör sådan utbildning som avses i lagrummet, ens om den ställer sig kritisk till det finländska statsskicket.

Enligt förslaget gör sig också den skyldig till förberedelse till högförräderi som värvar eller samlar manskap eller utrustar detta med vapen i syfte att begå högförräderi. Det skall inte längre vara straffbart i sig att ansluta sig till sådant manskap. Förslaget innebär en inskränkning i tillämpningsområdet för förberedelse till högförräderi jämfört med brottsdefinitionen i gällande 11 kap. 4 §.

Manskap kan värvas eller samlas på många olika sätt, t.ex. genom, annonser och anslag, genom uppsökande verksamhet vid olika slag av tillställningar, genom rekryteringsmöten eller genom tillhandahållande av lokaler för sådan verksamhet. Då folk samlas för att begå högförräderi skall de bestraffas för förberedelse till högförräderi, som på olika sätt aktivt organiserat folksamlingen.

Förberedelse till högförräderi föreligger inte om någon resultatlöst värvar eller uppmanar folk att samlas i syfte att begå högförräderi. En förutsättning för att gärningen skall vara straffbar är således att människor faktiskt hörsammar uppmaningen och ansluter sig.

Att utrusta manskap med vapen avser i första hand anskaffning av skjutvapen till manskapet i detta syfte eller överlåtelse av skjutvapen med vetskap om vad de skall användas till. Också den som utrustar manskap med andra vapen än skjutvapen gör sig skyldig till det brott som nämns i lagrummet. Överlå-

telse av ett enstaka vapen är inte detsamma som att utrusta manskap med vapen. Däremot är det enligt förslaget straffbart att samla vapen från olika håll för att användas av manskapet.

Straffet för förberedelse till högförräderi föreslås vara fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

2 mom. Enligt momentet straffas den som i ledande ställning eller annars på ett framträdande sätt deltar i en sammanslutning vars mål är att med våld upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller statsskick. Enbart medlemskap i en sådan sammanslutning, deltagande i dess möten, erläggande av smärre avgifter till sammanslutningen eller framförande av politiska åsikter till stöd för sammanslutningen skall inte anses som straffbar förberedelse till högförräderi. Förslaget innebär en väsentlig inskränkning av det straffbara området jämfört med främjande av högförrädisk verksamhet i enlighet med gällande 11 kap. 4 a §.

En sammanslutning vars syfte är att med våld upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller statsskick kan vara organiserad på många sätt. Ur straffbarhetssynvinkel har organisationsformen ingen större betydelse. Det kan t.ex. vara fråga om en i och för sig laglig förening eller organisation som genom uttryckliga beslut eller faktiska åtgärder ställer upp för sig ett sådant mål som avses i lagrummet. Sammanslutningen kan också bestå av relativt få personer som försöker ändra statsförfattningen eller statsskicket genom våldshandlingar mot enskilda personer, t.ex. politiker eller tjänstemän, eller eventuellt mot slumpmässigt utvalda personer. Som en sammanslutning av det slag som nämns i stadgandet kan även anses en hemlig organisation som har bildats t.ex. inom den offentliga förvaltningen eller en sammansvärjning inom försvarsmakten, vars syfte är att med våld upphäva eller ändra statsförfattningen eller statsskicket.

Det är också tänkbart att någon grundar en sammanslutning som offentligt kungör sitt mål vara att med våld upphäva eller ändra Finlands statsskick men som med hänsyn till sitt medlemstal och sin organisation i verkligheten är ofarlig för statsskicket och oförmögen att bruka våld. Det föreslagna stadgandet gäller inte sådana sammanslutningar, som visserligen kan väcka pinsam uppmärksamhet men i verkligheten är harmlösa. Även om det inte direkt sägs ut i stadgandet förutsätter straffrättens allmänna principer att det genom sådana aktiviteter som sammanslutningen bedriver, för att de skall anses såsom straffbar förberedelse till högförräderi, faktiskt bör vara möjligt att äventyra Finlands statsförfattning eller statsskick eller använda våld för att upphäva eller ändra det. Stadgandet tillämpas sålunda inte t.ex. på "sammansvärjningar" som endast är någons infall.

Straffbara såsom förberedelse till högförräderi är endast sådana handlingar till förmån för sammanslutningen som är av reell betydelse för dess verksamhet. Det är enligt förslaget straffbart att grunda och organisera en sammanslutning av det nämnda slaget, men inte att ansluta sig till den som medlem. Å andra sidan är det möjligt att delta i grundandet och organiseringen av en sammanslutning utan att formellt ansluta sig till den som medlem. En förutsättning för straffbarheten är sålunda inte formellt medlemskap i sammanslutningen.

Förberedelse till högförräderi kan enligt förslaget även den göra sig skyldig till som i en ledande ställning eller annars på ett framträdande sätt deltar i sammanslutningens verksamhet. I ledande ställning anses den vara som deltar i sammanslutningens beslutsfattande organ eller som ansvarar för beredningen eller verkställandet av dess beslut. Enbart medlemskap eller annat deltagande är inte straffbart. Eftersom den formella uppbyggnaden av en organisation som grundats i syfte att begå högförräderi inte nödvändigtvis motsvarar dess faktiska uppbyggnad, kan straffbarheten inte sammankopplas enbart med en formellt ledande ställning i organisationen. Det är möjligt att på ett framträdande sätt delta i en sammanslutnings verksamhet också utan att inneha någon ledande ställning i organisationen. Deltagandet kan t.ex. ta sig uttryck i en opinionsbildarroll eller i ett samtycke till att ta emot ett betydelsefullt politiskt uppdrag i det fall att ett planerat högförräderi kan genomföras framgångsrikt.

Enligt förslaget anses det också vara fråga om förberedelse till högförräderi då någon, väl medveten om en sammanslutnings avsikter, ger den ett betydande ekonomiskt, organisatoriskt eller liknande stöd. Det är inte möjligt att fastställa något markbelopp för det ekonomiska stödets storlek i detta fall. En årlig medlemsavgift anses under inga omständigheter vara ett betydande ekonomiskt stöd, förutsatt att den inte är markant högre än sedvanliga

medlemsavgifter. Ett ekonomiskt stöd kan bli betydande om regelbundna summor inbetalas med korta intervaller eller om ett engångsbelopp inbetalas som är väsentligt för sammanslutningens verksamhet. Bedömningen av om ett ekonomiskt stöd är betydande eller inte måste ske utgående från sammanslutningens verksamhet. Ett betydande ekonomiskt stöd kan också ges i form av en organiserad penninginsamling, vars resultat överlämnas till sammanslutningen.

Såsom organisatoriskt eller annat sådant stöd kan anses att någon t.ex. förbinder sig att medverka till att upphäva statsskicket med våld, under förutsättning att sammanslutningen börjar förverkliga högförräderibrottet, eller utfäster sig att förse sammanslutningen med vapen eller annan utrustning som lämpar sig för våldshandlingar eller på annat sätt förbinder sig att medverka till handlingar som uppfyller kännetecknen på högförräderi. Politiska åsiktsyttringar anses däremot inte i och för sig utgöra sådant stöd som avses i förslaget.

4 §. Olaglig militär verksamhet

Ett militärt organiserat hot mot statsskicket kan anses vara den farligaste av de hotbilder som kan komma i fråga. Med tanke på samhällsdemokratin och medborgarnas politiska frihet är det också viktigt att ingen av de politiska ideologierna organiserar sig militärt. I förslaget till 4 § stadgas att militär organisering i politiskt syfte under vissa förutsättningar är straffbart.

Till grund för stadgandet om olaglig militär verksamhet ligger tanken att endast organisationer som tillhör staten får vara militärt uppbyggda. Också i det fallet förutsätts att det finns uttryckliga lagstadganden om den militära organisationen. Den viktigaste militära organisationen är försvarsmakten. Enligt 1 § 1 mom. lagen om försvarsmakten (402/74) är försvarsmakten i förvaltningshänseende och militärt organiserad på det sätt som stadgas i lagen. Även gränsbevakningsväsendet, som hör till inrikesministeriets förvaltningsområde, är militärt organiserat. Om detta stadgas i 2 § lagen om gränsbevakningsväsendet (5/75). Däremot är inte t.ex. polis-, fångvårds-, tull-, brandskydds- och befolkningsskyddsmyndigheterna, trots vissa organisatoriska särdrag, militärt organiserade.

Enligt den föreslagna 4 § straffas den för olaglig militär verksamhet som olagligen grundar, organiserar eller utrustar en militärt uppbyggd sammanslutning med politiskt syfte, intar en ledande ställning i en sådan sammanslutning, ekonomiskt eller annars på ett betydande sätt stöder sammanslutningen eller inom den anordnar eller meddelar militär utbildning.

Enligt 3 § föreningslagen (503/89) är föreningar som helt eller delvis kan anses vara militärt organiserade på grund av den lydnad som fordras av medlemmarna och medlemskårens indelning i truppformationer eller grupper eller beväpning förbjudna.

Frågan om en militärt organiserad verksamhet är olaglig skall avgöras enligt de ovan nämnda stadgandena. En organisation får vara militärt uppbyggd endast om så stadgas i lag. För tillämpningen av stadgandet saknar det betydelse om en militärt organiserad sammanslutning eventuellt är anknuten till någon annan organisation. Det kan sålunda vara fråga om sådan olaglig militär verksamhet som avses i stadgandet t.ex. då en militär sammanslutning grundats i anslutning till ett politiskt parti, då en privatperson ställt upp en militärt organiserad väpnad styrka eller då det utanför den offentliga förvaltningen bildats ett ordnings- eller annat garde, som är militärt organiserat och har politiska syften. För bedömningen av en militärt uppbyggd organisations laglighet saknar det betydelse vilken samhällsideologi den representerar. Sådan militär organisering som syftar till att med våld upphäva eller ändra Finlands statsskick utgör i förslaget till 3 § 2 mom. nämnd förberedelse till högförräderi.

Med en militär organisation förknippas för det första klara subordinationsförhållanden, som grundar sig på medlemmarnas formella status. De underlydande har lydnadsplikt gentemot sina förmän, vilket innebär att förmännen kan ge bindande order. Av bl.a. 45 kap. och 3 kap. 10 a § strafflagen framgår subordinationens omfattning och förutsättningar inom Finlands försvarsmakt.

Ett annat utmärkande drag för en militär organisation är att medlemmarna tränas i disciplinerat vapenbruk och användning av annan utrustning som är avsedd för våldshandlingar, antingen i strid eller i liknande situationer. En styrka som är försedd med vapen men som inte är avsedd att anlitas i samband med militära operationer är en väpnad styrka men däremot inte en militärt organiserad sammanslutning. Å andra sidan kan en vapentränad

truppformation som är uppbyggd på klara subordinationsförhållanden och avsedd att anlitas i militära operationer anses vara militärt organiserad, också i det fall att den inte ännu eller endast delvis utrustats med vapen.

Olaglig militär verksamhet skall enligt det föreslagna stadgandet bestraffas om den har ett politiskt syfte. Det räcker alltså med ett sådant syfte, vilket innebär att straffbarheten inte förutsätter att den olagliga militära verksamheten har någon faktisk politisk betydelse. Det är däremot inte straffbart att verka t.ex. i en ideell skytte- eller annan idrottsförening för någon militärt präglad idrottsgren, även om föreningen är organiserad på ett sätt som påminner om en militär organisation. Enligt lagrummet är det inte heller straffbart att ställa upp en trupp för att vakta platser och föremål som eventuellt kommer att utsättas för brott eller att upprätthålla ordningen vid olika tillställningar.

Som en gärningsform nämns för det första grundande, organisering eller utrustning av en militärt uppbyggd sammanslutning. Det är inte straffbart att ansluta sig till en sådan sammanslutning, att stöda den genom åsiktsyttringar eller att delta i sammanslutningens evenemang. Överlåtelse av enstaka vapen jämställs inte med utrustande av sammanslutningen. Som utrustande anses däremot överlåtelse av större vapen- och ammunitionspartier till sammanslutningen, mot vederlag eller vederlagsfritt, samt insamling av militärutrustning från olika håll för sammanslutningens behov.

Som en andra gärningsform nämns i förslaget intagande av en ledande ställning i en sådan sammanslutning. Den kan anses inta en ledande ställning som har bestämmanderätt över hela sammanslutningen eller en del av den.

Som en gärningsform nämns även ekonomiskt eller annat betydande stöd till sammanslutningen. Som ekonomiskt stöd anses inte enstaka smärre penningsummor till sammanslutningen, t.ex. en årlig inbetalning som motsvarar en sedvanlig medlemsavgift i ideella föreningar. Som ekonomiskt stöd anses däremot direkt finansiering av sammanslutningens verksamhet, organisering av en penninginsamling till förmån för sammanslutningen eller deltagande i beslut som innebär att en organisations medel överlåts till en militär sammanslutning. Såsom annat betydande stöd kan anses t.ex. upplåtande av lokaler till sammanslutningens disposition eller överlåtande av utrustning för sammanslutningens militärutbildning.

Som en gärningsform nämns slutligen anordnande eller meddelande av militär utbildning inom sammanslutningen. Med militär utbildning avses träning i att såsom truppförband använda vapen och annan för våldshandlingar lämpad utrustning eller i därmed jämförliga situationer samt bibringande av andra kunskaper och färdigheter som behövs i militär verksamhet. Undervisning i vapenbruk t.ex. i en skytteförening utgör inte militär utbildning och inte heller undervisning i andra idrottsgrenar, även om idrottsgrenen eventuellt kan ha militär betydelse. Inte heller undervisning i normalt vapenbruk för jakt utgör sådan militär utbildning som avses i förslaget.

På senaste tid har efter utländska förebilder arrangerats s.k. krigsspel i terräng. Dessa påminner i många avseenden om militära manövrar men den utrustning som används ger inga fysiska skador. Även om aktiviteterna anses som sådan militär utbildning som nämns i förslaget uppfyller de inte straffbarhetsförutsättningarna. För att lagrummet skall kunna tillämpas förutsätts nämligen att den organisation som ordnar detta slags övningar är militärt uppbyggd och har ett politiskt syfte.

Brottet förutsätter uppsåt, dvs. medvetenhet om att sammanslutningen är militärt organiserad och har ett politiskt syfte. Dessutom förutsätts insikt om att den egna insatsen är av en sådan betydelse för sammanslutningens verksamhet som stadgandet förutsätter.

Också utan någon uttrycklig klausul om lagrummets subsidiära karaktär är det klart att olaglig militär verksamhet ingår i högförräderi eller förberedelse till högförräderi, om någotdera brottets rekvisit uppfylls.

Straffet för olaglig militär verksamhet föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

1.6. 14 kap. Om brott mot politiska rättigheter

1.6.1. Kapitelmotivering

1.6.1.1. Gällande lagstiftning

Stadganden om politiska rättigheter finns för närvarande i 15 kap. strafflagen, vars rubrik lyder "Om brott emot landets Ständer och störande af annans val- eller rösträtt". I riksdagsordningen stadgas om störande av riks-

dagsmäns verksamhet och valfrihet. Också i lagen om val av republikens president (1076/91), kommunala vallagen (361/72) och kyrkolagen (635/64) stadgas om störande av valfriheten. I sin stomplan placerade straffrättskommittén stadgandena om brott som äventyrar demokratin och medborgarnas politiska friheter i 13 kap., omedelbart efter stadgandena om äventyrande av Finlands internationella ställning, Finlands internationella relationer samt samhällsordningen. Nu föreslås att stadgandena placeras i 14 kap., som blir ledigt i och med att en del av dess lagrum inte tas med i den nya lagen och samtliga stadganden om landsförräderibrott föreslås bli placerade i 12 kap. medan stadgandena om högförräderibrott hänförs till 13 kap. Därmed blir 15 kap. ledigt för andra ändamål.

I gällande 15 kap. 1 § stadgas om hindrande av riksdagens eller dess utskotts sammanträdande och deras frihet i överläggning eller beslut eller försök därtill. Detta är ett brott som riktar sig mot statens högsta organ och stadgandena om sådana brott ingår i förslaget till 13 kap. om högförräderibrott. I överensstämmelse med denna systematik föreslås att det stadgande som ersätter gällande 15 kap. 1 § placeras i det nya 13 kap. i stället för i 14 kap., som endast stadgar om angelägenheter som hänför sig till de enskilda medborgarnas politiska handlingsfrihet men inte till deras handlingsfrihet i egenskap av medlemmar av något statligt organ.

Enligt gällande 15 kap. 2 § kan den straffas som med våld hindrar annan i utövning av hans valrätt eller rätt att rösta. Stadgandet tillämpas inte på störande av riksdagsmannaval. Det brottet kriminaliseras i 5 § riksdagsordningen. Stadgandet tillämpas inte heller på val av republikens president. I 31 § lagen om val av republikens president stadgas straff för brott i samband med presisisisisisiStadgandet motsvarar i sak stadgandet i 5 § riksdagsordningen. På andra allmänna val tillämpas 15 kap. 2 §, om specialstadganden inte finns. I kommunala vallagen (49 och 65 §§) och i kyrkolagen (197 §) förbjuds störande av valfriheten, men något straffhot stadgas inte i dessa lagar.

I gällande 15 kap. 3 § kriminaliseras köpande och säljande av röster i allmänna ärenden. Stadgandet tillämpas på riksdagsmannaval samt på val till andra offentliga värv och allmänna tjänster. I kyrkolagen finns ett särskilt stadgande om olovlig värvning av röster vid prästval (104 §). Stadgandet innehåller också ett straffhot. Ett motsvarande stadgande (47 §) finns i lagen om ortodoxa kyrkosamfundet (521/69).

I gällande 15 kap. 4 § stadgas om oredlighet vid val (1 mom.) och valsvek (2 mom.). Enligt 1 mom. straffas den som i annans namn deltar i val eller röstning i allmänna angelägenheter eller utövar sin rösträtt på mera än ett ställe eller eljest mera än en gång. För valsvek döms den som genom en i 1 mom. nämnd handling eller på annat sätt åsatadkommer att utgången av val eller röstning i allmänna angelägenheter inte blir riktig eller att den inte kan utrönas.

1.6.1.2. Problem i den gällande lagstiftningen

De stadganden som gäller brott vid val eller röstningar i allmänna angelägenheter finns huvudsakligen i strafflagen. Stadganden om brott i samband med statliga val finns dock även i riksdagsordningen och i lagen om val av republikens president. Strafflagens allmänna stadganden om bl.a. kommunala val skiljer sig i många avseenden från de nämnda specialstadgandena om statliga val. Detta är en av orsakerna till att regleringen av förlust av valrätt vid statliga och kommunala val inte i alla avseenden stämmer överens med stagandena om straff för valbrott.

Stadgandena i gällande 15 kap. har alla, med undantag av 4 §, kvar sin ursprungliga ordalydelse och behöver således redan av den anledningen ses över. Valbrottens straffbarhet borde omprövas i sin helhet, genom enhetliga regleringar som är tillämpliga på samtliga allmänna val och röstningar.

Stadgandena om förlust av valrätt är för närvarande olika för statliga respektive kommunala val. Enligt 6 § 2 mom. riksdagsordningen tillkommer valrätt inte den som konstaterats ha gjort sig skyldig till att vid riksdagsmannaval ha köpt eller sålt röst eller gjort försök därtill, eller på flera än ett ställe avgivit sin röst, eller genom våld eller hot stört valfriheten. En sådan person saknar också valrätt vid val av republikens president (RF 23 d § 1 mom.), men inte vid kommunala val. Valrätten behöver inte av domstol förklaras förverkad utan påföljden härleds direkt ur lagen.

I 15 § kommunallagen fanns tidigare ett

motsvarande stadgande, som emellertid inte togs in i 1976 års kommunallag. Inte heller den som gjort sig skyldig till ett sådant brott vid val av republikens president förlorar valrätten i något val. Regleringen av den påföljd som innebär förlust av valrätt är klart inkonsekvent.

Stadgandena i gällande 15 kap. i strafflagen är såtillvida bristfälliga att de huvudsakligen gäller missbruk vid val och röstningar. De skyddar däremot inte medborgarnas politiska rättigheter i övrigt. Också de övriga lagstadgade s.k. politiska grundrättigheterna behöver det skydd som en straffrättslig reglering erbjuder. Bristfälliga är också straffstadgandena om hindrande av politiska sammankomster och andra tillställningar.

I lagen den 20 februari 1907 om allmänna sammankomster finns stadganden om upprätthållande av ordning samt vissa straffstadganden, men ingen egentlig kriminalisering av hindrande av sammankomst. De gällande stadgandena om församlingsfrihet måste anses vara bristfälliga. Detta gäller såväl hela lagstiftningen om allmänna sammankomster som de därtill anslutna straffstadgandena. En ny lagstiftning om allmänna sammankomster har beretts vid justitieministeriet (lagberedningsavdelningens publikationer 10/1973, 6/1975 och 1/1976). I 1975 års lagförslag finns ett särskilt straffstadgande om störande av möte, demonstration eller procession.

Åsikts- och yttrandefrihet, församlingsfrihet och föreningsfrihet hör vid sidan av val- och röstningsfriheten till de grundläggande rättigheter som uttryckligen nämns t.ex. i flera artiklar (artiklarna 19, 21, 22 och 25) i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/76). Också Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna (FördrS 19/90) innehåller stadganden om tankefrihet, yttrandefrihet och frihet att deltaga i fredliga sammankomster (artiklarna 9-11). Finska medborgares yttrande-, församlings- och föreningsfrihet tryggas i 10 § regeringsformen. Närmare stadganden om och begränsningar av dessa rättigheter finns i vissa lagar (tryckfrihetslagen, lagen om allmänna sammankomster, föreningslagen). I dessa lagar finns emellertid inga stadganden som kriminaliserar begränsning av yttrande-, församlings- eller föreningsfriheten. Riksdagens lagutskott ansåg i sitt utlåtande om regeringens proposition med förslag till föreningslag (15/1988 rd.) det vara viktigt att både den positiva och den negativa föreningsfriheten tryggas med straffhot.

1.6.1.3. Förslagets huvudpunkter

I det föreslagna kapitlet stadgas om valbrott (1 §), röstköp (2 §), röstningsfusk (3 §), förvanskande av valresultat (4 §), kränkning av politisk handlingsfrihet (5 §) och hindrande av möte (6 §). Dessutom finns i kapitlet ett stadgande med definitioner av allmänna val och allmän omröstning (7 §).

För valbrott skall enligt förslaget dömas den som med våld eller hot försöker påverka någon annans röstande eller kandidatur vid ett allmänt val eller en allmän omröstning. Stadgandet skall ersätta gällande 15 kap. 2 § och innefattar bl.a. sådant störande av valfrihet som avses i det gällande lagrummet. Det föreslagna stadgandet skall gälla samtliga allmänna val och omröstningar och eliminerar således de nuvarande skillnaderna i den straffrättsliga regleringen av statliga respektive kommunala val. En nyhet är att stadgandet också gäller kandidatur i val.

Kapitlets 2 § gäller röstköp. Enligt stadgandet straffas den som utlovar, erbjuder eller ger någon en belöning eller en annan förmån för att påverka röstningen vid ett allmänt val eller en allmän omröstning. På motsvarande sätt straffas den som kräver en belöning eller någon annan förmån för att rösta eller avstå från att rösta vid ett allmänt val eller en allmän omröstning. Stadgandet skall ersätta gällande 15 kap. 3 § om köpande och säljande av röster.

Enligt stadgandet i 3 § om röstningsfusk straffas den som vid ett allmänt val eller en allmän omröstning röstar utan rösträtt, eller i någon annans namn eller mer än en gång. Försök till röstningsfusk är straffbart. Stadgandet motsvarar i stort sett gällande 15 kap. 4 § 1 mom.

Enligt förslaget till 4 § skall den dömas för förvanskande av valresultat som 1) räknar röster fel, 2) förstör, skadar, undangömmer eller tillför röstsedlar eller ändrar anteckningarna på dem eller 3) på något annat därmed jämförbart sätt ingriper i förrättandet av ett allmänt val eller en allmän omröstning. En förutsättning för straffbarheten är att gärningsmannen har handlat i syfte att åstadkomma att valresultatet inte blir riktigt eller inte kan

utrönas. I gällande 15 kap. 4 § 2 mom. finns en motsvarande kriminalisering (valsvek).

I den nya strafflagen förslås inget stadgande som motsvarar 5 § 3 mom. riksdagsordningen. Enligt det sistnämnda stadgandet skall en sådan arbetsgivare straffas med böter, som inte ger en hos honom anställd tillfälle att utöva valrätt. I 31 § 2 mom. lagen om val av republikens president stadgas på motsvarande sätt att en arbetsgivare som hindrar en anställd att utöva sin rösträtt skall dömas till böter.

I och med att förhandsröstning införts och möjligheten att utöva rösträtten på förhand blivit en etablerad och relativt allmän form av valdeltagande, har de ovan nämnda stadgandenas betydelse när det gäller tryggandet av rösträtten minskat avsevärt. Förhandsröstning kan enligt de gällande stadgandena ske på postanstalter, utomlands, i vårdanstalter och under vissa förutsättningar t.o.m. hemma hos den röstberättigade. Antalet förhandsröstningsställen har ökat från val till val.

Stadgandena om straffhot för arbetsgivare som hindrar arbetstagare att utöva sin rösträtt saknar numera praktisk betydelse. I flagranta fall är det möjligt att tillämpa det brottsrekvisit som stadgas i den föreslagna 1 § om valbrott. Det föreslås därför att de nämnda stadgandena i riksdagsordningen och lagen om val av republikens president upphävs.

Eftersom skillnaderna i kriminaliseringen av valbrott vid statliga respektive kommunala val enligt förslaget skall elimineras, är det även skäl att undanröja inkonsekvensen i stadgandena om förlust av valrätt. Då dessa stadganden inte haft någon betydelse i praktiken, föreslås de bli upphävda även med avseende på brott i samband med riksdagsmannaval. Det föreslås således att 6 § 2 mom. riksdagsordningen om förlust av valrätt upphävs.

Om förlust av valrätt till följd av vissa valbrott stadgas även i 269 § kyrkolagen och i 25 § lagen om ortodoxa kyrkosamfundet. Vid revideringen av dessa lagar är det skäl att överväga också dessa stadgandens behövlighet.

Till följd av ändringen av stadgandena om förlust av valrätt samt om valbrott och röstköp är det skäl att ändra också 2 § förordningen om anmälningar som skall göras med anledning av vissa domstolsavgöranden (138/86).

Enligt förslaget skall i 5 § stadgas om kränkning av politisk handlingsfrihet. Enligt stadgandet skall den dömas till straff som med våld eller genom hot som innebär trängande fara för en annans välbefinnande hindrar någon att 1) uttrycka sin åsikt om allmänna angelägenheter vid ett för detta avsett möte eller en för detta avsedd annan tillställning eller i ett massmedium eller annars offentligt, 2) delta i en sammankomst, ett demonstrationståg eller i någon annan tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller 3) grunda en förening för allmänna angelägenheter eller att ansluta sig eller höra till eller vara verksam inom en sådan.

För kränkning av politisk handlingsfrihet skall enligt förslaget också dömas den som på ett sådant sätt som avses i 1 mom. förmår någon att mot sin vilja yttra sin åsikt om någon allmän angelägenhet vid en sammankomst eller en annan tillställning eller i ett massmedium eller annars offentligt, att delta i en tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller att ansluta sig eller höra till eller verka inom en förening som grundats för sådana angelägenheter. Även försök till kränkning av politisk handlingsfrihet föreslås vara straffbart.

Det föreslagna straffstadgandet är helt nytt, i och med att det gäller kränkning av andra politiska rättigheter än valrätten.

För hindrande av sammankomst straffas enligt 6 § den som med våld eller hot om våld orättmätigt hindrar att ett möte, ett demonstrationståg eller en tillställning ordnas för allmänna angelägenheter. Också försök föreslås vara straffbart. Det föreslagna stadgandet är nytt i strafflagen. Gällande 10 kap. 3 och 4 §§ skyddar visserligen vissa religiösa eller därmed jämförbara tillställningar. Störande av annan allmän sammankomst kan enligt gällande 42 kap. 7 § vara straffbart som ofog.

Av definitionen i 7 § framgår att de stadganden som gäller brott mot val är avseddda att tillämpas på statliga val, lagtingsval, kommunala val och allmänna kyrkliga val samt på statliga och kommunala folkomröstningar.

Alla brott som regleras i detta kapitel skall enligt förslaget lyda under allmänt åtal.

De gärningar som nämns i kapitlet kan samtidigt uppfylla rekvisitet för något annat brott. Närmast kan det bli fråga om en del av stadgandena i 21 kap. om brott mot liv och hälsa, 25 kap. om brott mot friheten samt 33 kap. om förfalskning. I sådana fall tillämpas stadgandena om sammanträffande av brott.

1.6.2. Paragrafmotivering

1 §. Valbrott

Lagrummet om valbrott täcker bl.a. störande av valfriheten i sådana fall som avses i gällande 15 kap. 2 §. Enligt det föreslagna stadgandet skall den dömas till straff som med våld eller hot påverkar eller försöker påverka någon annans röstande eller kandidatur vid ett allmänt val eller en allmän omröstning.

Stadgandet gäller samtliga i 7 § avsedda allmänna val och omröstningar. Gällande 15 kap. 2 § om störande av valfriheten gäller inte riksdagsmannaval eller val av republikens president. För riksdagsmannaval gäller 5 § riksdagsordningen. Enligt 1 mom. i den straffas den som genom lockande eller tubbande stört valfriheten med högst tre månaders fängelse. Om gärningsmannen använde våld eller hot, är straffet fängelse i minst en månad och högst ett år. En arbetsgivare som inte ger en valberättigad anställd möjlighet att utöva sin valrätt straffas med böter (RO 5 § 3 mom.). I 31 § lagen om val av republikens president finns ett stadgande som motsvarar 5 § riksdagsordningen.

I 49 och 65 §§ lagen om kommunala val stadgas ett förbud mot att störa valfriheten, men i den lagen stadgas inga straffhot. För störande av valfriheten vid kommunalval döms till straff med stöd av 15 kap. 2 § strafflagen. Även i 197 § kyrkolagen förbjuds störande av valfriden, men något straffhot stadgas inte i kyrkolagen. Straff för störande av valfriheten även vid prästval kan påföras enligt 15 kap. 2 § strafflagen.

Det föreslagna stadgandet eliminerar de skillnader som för närvarande råder när det gäller reglerna om störande av valfriheten vid statliga respektive andra allmänna val. I strafflagen föreslås en enhetlig reglering av störande av valfriheten. Om förslaget godkänns, blir straffstadgandena i 5 § 1 mom. riksdagsordningen och 31 § 1 mom. lagen om val av republikens president överflödiga. Paragraferna bör därför ändras.

Skyddsobjektet vid valbrott är enligt förslaget den röstandes valfrihet samt rätten att delta eller avstå från att delta i omröstningar och val. Enligt förslaget är det straffbart att med våld eller hot påverka någon annans röstande, dvs. vem eller vilket alternativ någon annan röstar på. Det skall likaså vara straffbart att hindra eller tvinga någon att rösta. Den som påverkar en röstande med en ekonomisk förmån skall enligt förslaget till 2 § straffas för röstköp.

Enligt det föreslagna stadgandet är det straffbart att kränka rösträtten och dessutom att med våld eller hot påverka någons kandidatur i allmänna val. För en kandidatur förutsätts enligt lagarna om allmänna val bl.a. att ett parti, en valmansförening eller en grupp av personer nominerar en viss person till kandidat, att denne samtycker till att ta emot det uppdrag som valet avser samt försäkrar att han inte har ställt upp som kandidat för någon annan grupp eller i någon annan valkrets. Vid val av president måste kandidaten avge en försäkran att han går med på att kandidera för det parti eller den grupp som ställt upp honom som kandidat och att ta emot presidentuppdraget. Den som påverkar avgivandet av dessa samtycken med våld eller hot skall dömas till straff för valbrott. För valbrott skall också den straffas som på något av dessa sätt hindrar någon att kandidera.

I valbrottsstadgandet anges inte närmare vilket slags hot det skall vara fråga om. Vilket hot som helst kan därför komma i fråga, förutsatt att det enligt allmän livserfarenhet är så allvarligt att det påverkar röstningen eller kandidaturen.

Försök föreslås bli jämställt med fullbordat brott. Straff för valbrott kan sålunda ådömas också då det inte finns några bevis för hur den hotade de facto har röstat. På grund av valhemligheten är det knappast möjligt att få fram bevis på denna omständighet.

Straffet för valbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Maximistraffet föreslås alltså vara högre än enligt de gällande stadgandena om störande av valfrihet. Ett valbrott kan i extrema fall vara synnerligen allvarligt, eftersom det kan avse kandidatuppställningen t.o.m. vid val av republikens president.

Dessutom kan 269 § kyrkolagen och 25 § lagen om ortodoxa kyrkosamfundet, vilka stadgar om förlust av rösträtt till följd av störande av valfriheten, bli tillämpliga vid valbrott eftersom valbrottsstadgandet närmast motsvarar gällande 15 kap. 2 § strafflagen om störande av valfriheten.

2 §. Röstköp

Gällande 15 kap. 3 § om köpande och

säljande av röster föreslås bli ersatt med ett stadgande om röstköp.

Det har ytterst sällan uppdagats mutförsök i samband med val, vare sig utlovande, erbjudande, givande eller krävande av förmåner. Det är t.o.m. tänkbart att något stadgande om röstköp inte behövs, eftersom den röstberättigade fritt kan välja hur han röstar. Försök att påverka röstningsbeslutet genom ett löfte om eller ett krav på personlig belöning eller någon annan förmån kan emellertid minska värdigheten kring ett val och i vissa fall rentav ha en osaklig inverkan på valresultatet. Ett viktigt syfte med röstköpsstadgandet är att understryka det förkastliga i att påverka val med osakliga metoder. Genom ett stadgande om röstköp blir det möjligt att ingripa t.ex. i ett förfarande som innebär att någon i ett massmedium erbjuder sig att köpa röster eller öppet bjuder ut sina familjemedlemmars röster till högst bjudande. Brevröstning, som möjliggjorts genom de nya stadgandena om rådgivande kommunala folkomröstningar (655 och 656/90) ökar dessutom i viss mån chanserna att försöka påverka de röstande och minskar möjligheterna att övervaka röstningen.

Liksom valbrottsstadgandet gäller även röstköpsstadgandet allmänna val och omröstningar. I 7 § stadgas om vad som avses med allmänna val och omröstningar.

Enligt paragrafens 1 punkt skall den dömas för röstköp, som utlovar, erbjuder eller ger någon en belöning eller en annan förmån för att påverka röstningen vid ett allmänt val eller en allmän omröstning. Löftet eller erbjudandet kan ges såväl muntligt som skriftligt. Straffbarheten förutsätter inte att löftet eller erbjudandet accepteras. Erbjudandet skall dock rikta sig till en viss person eller vissa personer. Sedvanliga vallöften som riktar sig till väljarkåren i allmänhet uppfyller inte brottsrekvisitet, även om väljarna skulle utlovas vissa förmåner om kandidaten blir vald. Skillnaden mellan vallöften och röstköp ligger ofta i att vallöftet gäller kandidatens verksamhet i förtroendeuppdraget efter att han blivit vald, medan den förmån som utlovas, erbjuds eller ges vid röstköp i allmänhet inte förutsätter att vederbörande väljs. Med en belöning avses i stadgandet penningersättning eller någon därmed jämförlig förmån. Såsom framgår av stadgandet kan också vilken annan förmån som helst komma ifråga. Det förutsätts emellertid alltid att syftet med förmånen är att försöka påverka röstningsbeteendet. Det är t.ex. inte straffbart att transportera röstande till röstningsstället eller att betala deras resekostnader, om man inte samtidigt försöker påverka deras röstning.

Påverkan av röstningen innefattar dels försök att påverka den röstandes rätt att fritt välja sin kandidat, dels även försök att påverka den röstandes beslut om han över huvud taget skall utöva sin rösträtt. Det är straffbart att utlova, erbjuda eller ge en belöning till en röstande dels i syfte att påverka hans eget röstningsbeteende, dels också i syfte att förmånstagaren skall påverka någon annans, t.ex. en familjemedlems, röstning.

I paragrafens 2 punkt stadgas straffhot endast för krav på belöning eller någon annan förmån. Stadgandet gäller således inte accepterande eller mottagande av en belöning, om en sådan erbjudits den röstande utan att han krävt den. Den som kräver belöningen eller förmånen skall som vederlag lova att han röstar eller avstår från att rösta. Med röstning avses även i detta fall inte enbart röstning på ett viss sätt, utan i princip också att en röstande mot belöning lovar att utöva sin rösträtt. Också krav på belöning för att försöka påverka en annans röstningsbeteende är enligt förslaget straffbart.

För straffbarhet förutsätts inte i någondera punkten att den röstande verkligen röstar på det avtalade sättet. På grund av valhemligheten går det endast att bevisa att rösträtten har utövats eller ej.

Straffet för röstköp förelås vara böter eller fängelse i högst ett år. Skalan är densamma som för köpande eller säljande av röster enligt gällande 15 kap. 3 §.

Enligt 269 § kyrkolagen förlorar inte bara den sin rösträtt som stört valfriheten utan också den som köpt eller sålt röster, varom finns ett särskilt stadgande i 104 § kyrkolagen. Även röstköp kan bestå i att gärningsmannen köper eller säljer röster på det sätt som avses i 269 § kyrkolagen. Eftersom stadgandet i kyrkolagen till sin utformning stämmer bättre överens med gällande 15 kap. 3 § strafflagen än med det föreslagna röstköpsstadgandet, borde det ändras, om det inte anses helt överflödigt.

3 §. *Röstningsfusk*

Det föreslagna stadgandet ersätter 15 kap. 4 § 1 mom.om oredlighet vid val.

Strafflagens 15 kap. 4 § ändrades år 1970, och indelades då i två moment. Det första stadgar om en gärning av bedrägerityp och det andra om en gärning av förfalskningstyp. Tidigare ingick vardera gärningsformen i samma stadgande. Den direkta orsaken till lagändringen var det förhandsröstningssystem som infördes genom 1969 års lag om riksdagsmannaval (391/69) och som ansågs öka möjligheterna till dubbelröstning. Avsikten med ändringen var att understryka att även sådan flerfaldig röstning som inte påverkar de slutliga röstetalen ansågs vara rättsstridig och därför måste kriminaliseras.

Eftersom alla de gärningar som föreslås bli straffbara begås genom röstning, föreslås en brottsbenämning som bättre beskriver paragrafens innehåll. Benämningen röstningsfusk anger att det klandervärda förfarandet gäller uttryckligen röstningen och inte valet i allmänhet. Innehållsmässigt skiljer sig det föreslagna stadgandet från det gamla om oredlighet vid val såtillvida, att som en gärningsform även nämns röstning utan rösträtt.

1 mom. Stadgandet gäller samtliga i 7 § avsedda allmänna val och omröstningar. För röstningsfusk straffas den som röstar utan rösträtt, i någon annans namn eller mer än en gång. Gärningen är straffbar oberoende av om förfarandet påverkar röstningssiffrorna eller valresultatet, dvs. vem eller vilket alternativ som segrar.

Enligt detta stadgande bedöms således både sådana fall där gärningen inte inverkar på valresultatet eller ens röstetalen och sådana fall där röstningsfusket leder till ett oriktigt röstetal eller rentav inverkar på vem eller vilket alternativ som segrar. Någon särskilt stadgande föreslås alltså inte för det sistnämnda fallet. Den som gör sig skyldig till röstningsfusk vill väl i allmänhet åtminstone åstadkomma ett oriktigt röstetal. Däremot kan han knappast veta eller ens särskilt noggrant beräkna hur hans fusk påverkar själva valresultatet. Om det dock undantagsvis går att påvisa att gärningsmannen kunde veta att hans fusk skulle leda till att en viss person blev vald eller att ett visst alternativ segrade, är det skäl att beakta gärningens särskilda klandervärdhet vid bestämmandet av straffet.

Som den första gärningsformen nämns röstning utan rösträtt. Om någon av misstag fått sitt namn upptaget i vallängden och utnyttjar denna möjlighet att rösta i ett val eller på något annat sätt lyckas rösta utan rösträtt, kan han dömas för röstningsfusk. Om gärningsmannen har förlett en myndighet att göra en oriktig anteckning i vallängden om att han är röstberättigad, trots att han i verkligheten inte är det, kan på fallet tillämpas strafflagens nya 16 kap. 21 § om registeranteckningsbrott, som tillkom i strafflagsrevisionens första skede.

Den som förleder en valfunktionär att tro att han är en viss person som upptagits i vallängden och på den grunden utnyttjar en annans rösträtt, gör sig skyldig till att rösta i någon annans namn. Att rösta i någon annans namn är straffbart också i det fall att gärningsmannen själv har rösträtt och inte ens utnyttjar sin egen rösträtt. Om ett valbiträde på valsedeln antecknar en annan röst än den röstande önskar, gör sig biträdet inte skyldigt till röstande i någon annans namn utan till förvanskande av valresultat enligt förslaget till 4 §.

Som tredje gärningsform nämns röstande mer än en gång. I och med att förhandsröstningssystemet tagits i bruk har möjligheterna till sådant missbruk ökat, eftersom det i samband med förhandsröstningen inte kontrolleras om rösträtten eventuellt redan har utövats. Det räcker med att den röstande utreder sin identitet. Det är sålunda i praktiken möjligt att rösta två ett eller flera röstningsställen. Om valfunktionärerna går omsorgsfullt till väga blir gärningen emellertid med säkerhet uppdagad.

Straffet för röstningsfusk föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år. Detta motsvarar straffskalan i gällande 15 kap. 4 § 1 mom.

2 mom. Försök till röstningsfusk föreslås vara straffbart.

4 §. Förvanskande av valresultat

Syftet med det föreslagna stadgandet är att säkerställa att valresultatet vid ett allmänt val eller en allmän omröstning blir riktigt och kan utrönas på grund av gärningen, genom att straffbelägga gärningar som äventyrar förrättandet av valet eller omröstningen.

I gällande 15 kap. 4 § 2 mom., som det föreslagna stadgandet skall ersätta, förutsätts att utgången av ett val eller en röstning inte blir riktig eller inte kan utrönas på grund av gärningen. Med ett oriktigt valresultat avses i den juridiska litteraturen röstningssiffror som förvanskats genom valfusk. Valresultatet är

oriktigt också i det fall att rätt person blir vald, men med fel röstetal, dvs. ett röstetal som inte ger en riktig bild av styrkeförhållandena.

1 mom. En förutsättning för straffbarhet är enligt förslaget att gärningsmannen syftar till att åstadkomma att resultatet av ett allmänt val eller en allmän omröstning inte blir riktigt eller inte kan utrönas. Till åtskillnad från det gällande stadgandet förutsätts däremot inte att gärningsmannens handlande faktiskt förorsakat ett oriktigt val- eller röstningsresultat. Liksom för närvarande avses med valresultatet också röstetalen, inte enbart slutresultatet, dvs. vem eller vilket alternativ som segrar. Enligt förslaget räcker det att gärningsmannen försöker förvanska röstetalen.

Straffbart är t.ex. ett förfarande som innebär att anteckningarna på valsedlarna ändras i syfte att öka någon kandidats röstetal, även om avsikten inte är att åstadkomma att fel person blir vald. Självfallet förtjänar en gärningsman, som strävar efter att åstadkomma ett oriktigt slutresultat, ett strängare straff än den som endast avsett att ändra röstetalen.

Åtgärder som vidtas för att valresultatet inte skall kunna utrönas, kan t.ex. rikta sig mot det adb-system som används vid rösträkningen. Gärningsmannen kan skada systemet så att en korrekt rösträkning omöjliggörs.

Det föreslagna stadgandet gäller samtliga i 7 § avsedda allmänna val och omröstningar.

Som första gärningsform anges i paragrafen att någon räknar röster fel. Detta kan i praktiken endast den göra sig skyldig till, som deltar i röstningsförfarandet eller valförrättningen. Med rösträkning avses inte endast räkning av röstsedlarna, utan samtliga skeden som hör till rösträkningen. Det kan vara fråga om t.ex. att en oriktig anteckning åstadkoms i rösträkningsförteckningen eller valprotokollet, antingen genom oriktig anteckning av röstetal som någon annan räknat, genom att själv räkna röster fel eller genom förfalskning av protokollsanteckningar som hänför sig till rösträkningen.

Den andra gärningsformen som anges i stadgandet, dvs. den som innebär att gärningsmannnen förstör, skadar, gömmer eller tillför röstsedlar eller ändrar anteckningarna på dem, kan även en person som inte är involverad i valförrättningen göra sig skyldig till, förutsatt att han kommit åt röstsedlarna.

Som tredje gärningsform nämns att någon på något annat sätt som är jämförbart med de ovan nämnda ingriper i förrättandet av ett allmänt val eller en allmän omröstning. Det kan t.ex. vara fråga om att ett valbiträde handlar i strid med den röstandes önskan och anvisningar eller att den som förrättar valet tillåter någon som han vet saknar rösträtt att rösta. Det är också möjligt att i ett sådant syfte som anges i stadgandet påverka förrättandet av ett val eller en omröstning med utnyttjande av det datasystem som används vid rösträkningen.

Med förrättande av val avses här inte endast handlingar som hänför sig till själva röstningen utan även rösträkningen, dvs. valförrättningen som en helhet. Att gärningen skall vara jämförbar med dem som nämns i 1 och 2 punkten understyrker det faktum att gärningen skall rikta sig mot val- eller röstningsarrangemangen och inte t.ex. mot valreklamen eller de röstande. Inte ens omfattande hot mot de röstande i syfte att påverka valresultatet skall bedömas enligt denna paragraf. På en sådan gärning skall valbrottsstadgandet tillämpas. På skadegörelse som riktar sig mot valreklam kan de allmänna skadegörelsestadgandena tillämpas.

Straffet för förvanskande av valresultat föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. I det gällande stadgandet om valsvek är straffet fängelse i högst två år.

2 mom. Också försök föreslås vara straffbart.

5 §. Kränkning av politisk handlingsfrihet

1 mom. Också andra politiska fri- och rättigheter än valfriheten måste skyddas mot orättmätiga kränkningar. Enligt förslaget straffas den för kränkning av politisk handlingsfrihet som med våld eller genom hot som innebär allvarlig fara för annans välbefinnande hindrar någon 1) att uttrycka sin åsikt om allmänna angelägenheter vid ett för detta avsett möte eller en för detta avsedd annan tillställning eller i ett massmedium eller annars offentligt, 2) att delta i en sammankomst, ett demonstrationståg eller i någon annan tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller 3) att grunda en förening för allmänna angelägenheter eller att ansluta sig eller höra till en sådan eller att vara verksam inom den.

Som förbjudna sätt att hindra någon annan nämns i förslaget våld eller hot som innebär allvarlig fara för någons välbefinnande. Lindrigt hot eller tvång, genom vilket ett sådant handlande som nämns i stadgandet hindras,

kan alltså inte bestraffas med stöd av detta lagrum. Gärningen kan emellertid uppfylla något av rekvisiten i 25 kap. om brott mot friheten.

Som exempel på ett hot som innebär allvarlig fara för en annans välbefinnande kan nämnas det fallet att någon försöker tvinga en annan att utträda ur ett parti eller en fackförening vid hot om att han annars blir avskedad från sitt arbete, att hans avancemangsmöjligheter väsentligt försämras eller att hans hyresavtal eller banklån sägs upp. Trots att ett hot som riktar sig mot en annans välbefinnande i praktiken närmast gäller det ekonomiska välbefinnandet, begränsas begreppet välbefinnande inte uttryckligen i stadgandet. Ett hot mot välbefinnandet kan sålunda också bestå i ett hot om att göra sådana ändringar i arbetsförhållandena som allvarligt skulle äventyra en annans fysiska välbefinnande. Vid bedömningen av hotets allvarlighet skall gärningsmnannens ställning och inflytande beaktas.

Hotet kan riktas mot den vars politiska verksamhet gärningsmannen försöker påverka eller mot någon närstående person, t.ex. en nära anhörig till den hotade.

Det är i stadgandet fråga om att hindra någon att uttrycka sin åsikt om allmänna angelägenheter eller att utnyttja sin församlings- eller föreningsfrihet i allmänna angelägenheter. Med uttrycket "allmän angelägenhet" avses i förslaget politiska eller allmänna samhällspolitiska frågor. Ordet politisk har, trots sin inexakta betydelse, en relativt vedertagen innebörd i det allmänna språkbruket. Detta framgår bl.a. av att ordet politisk och uttrycket politisk rättighet inte definieras i konventionen om politiska och medborgerliga rättigheter, trots att de termer som förekommer i texten vanligen definieras i dylika konventioner.

Stadgandet är inte tillämpligt på det fall att t.ex. en partikongressdeltagare genom påtryckning förmås att inta en viss ståndpunkt i en intern organisationsfråga. Det är då inte fråga om en allmän samhällelig angelägenhet utan om en intern angelägenhet. I det politiska beslutsfattandet normalt accepterade försök att påverka ett organs medlemmar anses inte heller utgöra en kränkning av den politiska handlingsfriheten, inte ens i det fall att påtryckningen innehåller t.ex. ett hot om försvårad politisk karriär för vederbörande.

Kränkning av politisk handlingsfrihet uppfyller i allmänhet samtidigt rekvisitet för olaga tvång (förslaget till 25 kap. 7 §). Eftersom det sistnämnda stadgandet innehåller en konkurrensklausul som förutsätter jämförelse av straffens stränghet, kan stadgandet om olaga tvång emellertid inte tillämpas i dessa fall. Om ett förfarande som kränker den i 3 punkten nämnda föreningsfriheten samtidigt uppfyller rekvisitet för kränkning av arbetstagares organiserade verksamhet (förslaget till 47 kap. 5 §), är det motiverat att tillämpa endast det förstnämnda stadgandet. Stadgandet om kränkning av arbetstagares organiserade verksamhet är avsett att skydda arbetstagarnas ställning i sådana fall där deras rätt till organiserad verksamhet hotas på något annat sätt än genom våld eller hot som innebär allvarlig fara för välbefinnandet. Om det stadgande som har den strängare straffskalan är tillämpligt, är det inte nödvändigt att tillämpa ett stadgande som utvidgar straffbarhetsområdet.

Straffet för kränkning av politisk handlingsfrihet föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

2 mom. Till de politiska friheterna hör också rätten att inte delta i samhällelig verksamhet eller att uttrycka sin åsikt om allmänna angelägenheter. Uttryckliga stadganden om sådan s.k. negativ frihet finns beträffande religionsfriheten i regeringsformen, vars 8 § ger finsk medborgare frihet att utträda ur det religionssamfund han tillhör, och enligt 9 § regeringsformen är en finsk medborgares rättigheter och skyldigheter inte beroende av huruvida han tillhör något religionssamfund. I 10 § om yttrande-, församlings- och föreningsfrihet finns inget motsvarande stadgande. Det kan ändå anses att 10 § regeringsformen garanterar också rätten att avstå från att utöva de rättigheter som nämns i lagrummet.

Också denna negativa yttrande-, församlings- och föreningsfrihet är i behov av straffrättsligt skydd. Det föreslås därför att för kränkning av politisk handlingsfrihet skall dömas också den som på ett sådant sätt som nämns i 1 mom. förmår någon att mot sin vilja yttra sin åsikt om någon allmän angelägenhet vid någon tillställning eller annars offentligt, delta i en tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller att ansluta sig eller höra till eller verka inom en förening som grundats för sådana angelägenheter. Stadgandet är således i sak en spegelbild av 1 mom. om motsvarande positiva friheter.

Stadgandet skyddar rätten att avstå från ett

yttra sin åsikt, delta i en tillställning och ansluta sig eller höra till eller verka inom en förening. Som ett exempel på en gärning som avses i detta moment kan nämnas den situationen att någon mot sin vilja tvingas ansluta sig till en förening, vid hot om att han annars förlorar sin arbetsplats.

3 mom. Försök till kränkning av politisk handlingsfrihet är straffbart. Det förutsätts alltså inte att våldet eller hotet faktiskt leder till det resultat som gärningsmannen eftersträvar.

6 §. Hindrande av möte

1 mom. För hindrande av möte skall enligt förslaget den dömas, som med våld eller hot om våld orättmätigt hindrar att ett möte, ett demonstrationståg eller en tillställning ordnas för allmänna angelägenheter.

Stadgandet gäller dels möten som ordnats för behandling av allmänna angelägenheter, dels demonstrationståg och tillställningar som ordnats i samma syfte. Med "allmän angelägenhet" avses detsamma som i föregående stadgande om kränkning av politisk handlingsfrihet. Det kan vara fråga om politiska möten, demonstrationståg och tillställningar. Själva sammankomsten behöver emellertid inte vara allmän, utan stadgandet avser även enskilda sammankomster, demonstrationståg och tillställningar i vilka endast uttryckligen inbjudna får delta, förutsatt att allmänna angelägenheter behandlas.

Med möte avses en tillställning där ett antal personer sammankommer för att behandla vissa ärenden. Där förs diskussioner och fattas eventuellt samfällda beslut. Ett demonstrationståg framför i allmänhet åsikter och krav antingen till en viss målgrupp eller till en på förhand odefinierad publik. Deltagarna i ett demonstrationståg förflyttar sig från ett ställe till ett annat. Bland andra tillställningar som avses i lagrummet kan nämnas manifestationer. Sådana ordnas i samma syfte som demonstrationstågen men är inte lika rörliga. Manifestationens former kan variera beroende på sak, plats och situation. En sammankomst och ett demonstrationståg förutsätter flera deltagare medan en enda person räcker för en manifestation. Gemensamt för de tillställningar som avses i lagrummet är att de är arrangerade av någon och inte uppstår spontant.

Enligt förslaget är det straffbart att med våld eller hot om våld hindra ordnandet av ett möte, ett demonstrationståg eller en tillställning. En förutsättning för straffbarhet är dock inte att det går att utpeka ett visst offer som utsätts för våldet eller hotet. Däremot förutsätts att hindrandet av mötet eller motsvarande tillställning har skett orättmätigt. Det är naturligvis inte orättmätigt att en enskild medborgare skyddar sin hemfrid. Det är inte heller orättmätigt att myndigheterna inom lagens gränser anlitar maktmedel för att upprätthålla ordningen vid ett möte eller för att under lagliga förutsättningar upplösa ett möte.

Straffet för hindrande av ett möte föreslås vara detsamma som för valbrott och kränkning av politisk handlingsfrihet, nämligen böter eller fängelse i högst två år.

2 mom. Försök till hindrande av sammankomst är straffbart.

7 §. Definitioner

1 mom. Med allmänna val avses i kapitlet statliga val, lagtingsval i landskapet Åland, kommunala val och allmänna kyrkliga val. Statliga val är för tillfället riksdagsval och val av republikens president. Med kommunala val åsyftas f.n. kommunalval och val av kommundelsfullmäktige. Allmänna kyrkliga val är inom den evangelisk-lutherska kyrkan t.ex. prästval, val av kyrkofullmäktige och val av församlingsråd samt inom det ortodoxa kyrkosamfundet val av präst, diakon och kantor. Även om definitionen av val är avsedd att vara en uttömmande förteckning över i kapitlet avsedda val, så innehåller den inte ett uttryckligt omnämnande av alla ifrågakommande val. Om nya allmänna statliga eller kommunala val skulle införas, så skall stadgandet även tillämpas på dem. Däremot skulle det vara skäl att i stadgandet nämna val av länsdelfullmäktige och andra nya val till beslutsorgan, om de införs på landskapsnivå, eftersom i stadgandet nämns endast val till lagsting för landskapet Åland.

Med allmänna val avses val i vilka rösrätten är allmän och inte förbehållen endast en viss grupp. I Finland ordnas flera viktiga val där rösträtten likväl inte är allmän. På sådana, t.ex. på val inom fackföreningsrörelsen, telefonföreningarna och försäkringsbolagen, tillämpas stadgandet inte. Med allmänna val avses inte heller interna val inom partierna vid val av

riksdagsmannakandidater eller presidentkandidater. Stadgandet är inte heller avsett att tillämpas på val till universitetens och högskolornas beslutande organ.

2 mom. Med allmänna omröstningar avses statliga och kommunala folkomröstningar. De grundläggande stadgandena om dessa finns i III a kap. regeringsformen och 10 a kap. kommunallagen.

1.7. 15 kap. Om brott emot landets ständer och störande af annans val- eller rösträtt

Det gällande 15 kap. innehåller fem paragrafer. Bestämmelsernas målsättning är att trygga riksdagens verksamhet mot yttre störningar samt att röst- och valrätten kan utövas fritt. Stadgandena har behandlats ovan i redogörelsen för stadgandena i gällande 14 kap. och missförhållandena i den nuvarande regleringen. Såsom av motiven till 14 kap. framgår, placeras stadgandena i det gällande 15 kap. i reviderad form i de föreslagna 13 och 14 kap. Därför föreslås det att hela 15 kap. upphävs.

1.8. 16 kap. Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

1.8.1. Kapitelmotivering

1.8.1.1. Gällande lagstiftning

I 16 kap. strafflagen finns straffstadganden som har nära beröringspunkter med de övriga stadganden som denna proposition gäller.

I 16 kap. 7 § stadgas straff för samlande av beväpnat manskap eller hemförlovat krigsfolk. Om manskap eller vapen samlats i avsikt att begå högförräderi, är det fråga om förberedelse till högförräderi för vilket stadgas straff i 11 kap. 4 §.

I 16 kap. 8 § 2 mom. kriminaliseras som offentlig uppmaning till grovt brott att någon offentligen i folksamling eller genom skrift eller annan framställning som bringats till allmän kännedom uppmanar eller försöker förleda till brott som nämns i lagrummet. Offentlig uppmaning till brott är straffbart även om ingen hörsammar uppmaningen, utan gärningen endast utgör ett s.k. försök till anstiftan.

I 16 kap. 8 a § stadgas straff för den som inträder såsom medlem i förening eller annan sammanslutning som har till ändamål att inverka på politiska angelägenheter och vilken i fråga om den lydnad, som fordras av medlemmarna, ävensom sammanslutningens uppdelning i truppformationer och grupper eller med avseende på utrustning med vapen honom veterligen helt eller till någon del är organiserad på militäriskt vis eller avsedd att så organiseras. För grundare, ledare och anstiftare samt för den som offentligen uppmanar eller försöker förleda annan att inträda såsom medlem i sådan sammanslutning är straffskalan strängare.

Även vissa sätt att visa vanvörnad för statsmakten har kriminaliserats. Enligt 16 kap. 16 § 1 mom. döms den till böter för skymfande av Finlands flagga eller vapen som olovligen avlägsnar Finlands flagga eller vapen, som anbringats på allmänt synlig plats, eller offentligen förstör eller på vanvördigt sätt använder Finlands flagga eller vapen eller ock genom skriftlig eller bildlig framställning på annat sätt offentligt skymfar Finlands flagga eller vapen.

Medborgarna har ingen allmän skyldighet att varsko myndigheterna eller den som hotas av ett brott om brott som är på färde. I 16 kap. 19 § finns likväl ett stadgande som straffbelägger underlåtelse att varsko om grova brott som är på färde.

I 16 kap. 24 § finns ett straffstadgande för den som offentligen i folksamling framställer eller genom skrift eller annorledes sprider grundlösa uppgifter, vilka är ägnade att nedsätta regeringen, folkrepresentationen eller dess utskott eller offentlig myndighet, eller att väcka missaktning för deras åtgärd eller för den lagliga samhällsordningen eller att äventyra allmän ordning. Lagen är densamma, om någon genom hemlighållande av väsentliga omständigheter eller eljest genom förvrängning eller med användande av kränkande eller nedsättande uttryck eller framställning på ovan nämnt sätt framställer eller sprider uppgifter eller uttalanden som är ägnade att åstadkomma sådan verkan som ovan sägs. Straffskalan är stängare om framställningen eller uppgiften åsyftade att äventyra den allmänna ordningen.

Enligt 16 kap. 25 § bestraffas den som offentligen skymfar annan eller tvingar eller försöker tvinga honom till förödmjukande handling av orsak att han tagit del i verksamhet som avser landets försvar eller den lagliga samhällsordningens upprätthållande. Straffstadgandet hör klart samman med tiden för

dess stiftande. Avsikten med stadgandet var att förhindra påtryckning bl.a. på arbetsplatserna mot dem som under inbördeskriget kämpat på den vita sidan.

1.8.1.2. Förslagets huvudpunkter

Enligt förslaget innehåller 7 § ett straffstadgande om väpnat störande av allmän ordning. I stadgandet konstateras exaktare än i den gällande lagen för vilka slags brott väpnad förberedelse är straffbar.

Ändringen av 8 § 2 mom. och 19 § 1 mom. beror på att benämningarna på brott som nämns i dem ändras.

Stadgandet som gäller medlemskap i militärt organiserade sammanslutningar, som har som ändamål att inverka på politiska angelägenheter (gällande 8 a §) föreslås bli upphävt. Stadgandet ersätts med förslaget till straffstadgande om olaglig militär verksamhet (13 kap. 4 §).

Gällande 16 § föreslås ändrad så att paragrafen gäller endast förstörande av offentlig kungörelse. Straffstadgandet om skymfande av Finlands flagga eller vapen (gällande 1 mom.) flyttas över till lagen om Finlands flagga (380/78). Stadgandet begränsas att gälla endast flagga men inte vapen. Även förteckningen över straffbara tillvägagångsätt inskränks.

Enligt förslaget upphävs gällande 24 §. Det finns inte behov för att behålla kriminaliseringen. Enligt straffstadgandet kan det t.o.m. vara straffbart att framföra riktiga uppgifter. Kritik av regeringen, riksdagen eller myndigheterna genom spridning av oriktiga uppgifter kan bäst rättas till genom att offentliggöra riktiga uppgifter i saken. Skymfande av myndighet kan även vara ärekränkning och därför behövs inte en särskild kriminalisering för skymfande av myndighet. Det är uppenbart att det är mycket svårt att tillämpa 16 kap. 24 § i rättspraxis och tillämpningen är beroende av tillämparens samhälleliga åsikter. Tillämpningen av stadgandet kan bli slumpartad, eftersom det inte finns en fast praxis.

Det föreslås att även 16 kap. 25 § upphävs. Stadgandet hör till ett förflutet historiskt skede. Det finns inte heller annars skäl att behålla kriminaliseringen. Våld, hot eller någon annan form av påtryckning som utövas av skäl som nämns i paragrafen kan bestraffas som brott mot individen, t.ex. misshandel, ärekränkning eller olaga tvång.

1.8.2. Paragrafmotivering

7 §. Enligt den gällande lagen bestraffas den som samlar beväpnat manskap eller håller hemförlovat krigsfolk samlat för att begå brott mot allmän säkerhet och ordning. Hänvisningen till allmän säkerhet och ordning är oklar och mångtydig. Veterligen har stadgandet dock inte någonsin tillämpats t.ex. på förberedelse av stöld eller rån som sker genom att samla beväpnat manskap. Detta är konsekvent med tanke på att enligt finsk strafflagstiftning är förberedelse straffbart endast i undantagsfall. För att råda bot på stadgandets mångtydighet föreslås stadgandet ändrat så att endast sådant värvande eller samlande av väpnat manskap skulle vara straffbart som syftar till landsförräderi eller brott mot offentlig myndighet eller allmän ordning. Som ny benämning för brottet föreslås "väpnat störande av allmän ordning". Väpnad förberedelse att begå högförräderi skulle bestraffas enligt förslaget till 13 kap. 3 § om förberedelse till högförräderi.

De ändringar som föreslås i paragrafen beror på att den nu har en hänvisning till 11 kap. som ersätts med en hänvisning till 12 kap. Utöver de nödvändiga tekniska ändringarna preciseras stadgandet. En genomgripande revidering av paragrafen kan göras först i ett senare skede av totalrevideringen av strafflagen. Först när stadgandena om brott mot den allmänna ordningen revideras är det möjligt att avgöra om ett dylikt stadgande över huvud behövs.

Som straff för väpnat störande av allmän ordning föreslås böter eller fängelse i högst två år.

8 § 2 mom. Enligt momentet döms den för offentlig uppmaning till grovt brott som på det sätt som anges i 1 mom. uppmanar eller försöker förleda till de brott som nämns i momentet. De i momentet nämnda brottsbenämningarna måste ändras, eftersom stadgandena om de brott som nämns i momentet ändras.

I det gällande momentet nämns "högförräderi" och landsförräderi" och därför hänvisar momentet till samtliga högförräderi- och landsförräderibrott. Det föreslås att förteckningen i lagrummet skall omfatta endast de grövsta landsförräderi- och högförräderibrotten, eftersom stadgandet gäller endast grova brott. Sådana är äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri,

grovt spionerі, högförräderi och grovt högförräderi. Utöver mord nämns av brotten i förslagets 21 kap. dråp och dråp under förmildrande omständigheter. Av konsekvensskäl nämns även grovt rån, trots att stadgandena om rånbrott inte ändras i detta sammanhang. Hänvisningen till allmänfarliga brott preciseras genom att de brott som avses i 34 kap. 1-6 §§ och 11 § nämns.

Som straff för offentlig uppmaning till grovt brott föreslås samma straff som för de flesta grova brott, dvs. fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

8 a §. Paragrafen, som gäller medlemskap i militärt organiserade sammanslutningar till vilkas ändamål hör att inverka på politiska angelägenheter, föreslås bli upphävd. Om detta stadgas i förslaget till 13 kap. 4 § (olaglig militär verksamhet). Paragrafens 2 mom. har upphävts i samband med revideringen av stadgandena om tjänstebrott.

16 §. Paragrafen föreslås ändrad så att den endast gäller förstörande av offentlig kungörelse, vilket för närvarande regleras i 2 mom. I detta lagrum skall inte längre stadgas straff för skymfande av Finlands flagga eller vapen. Detta straffstadgande ersätts delvis med ett straffstadgande som placeras i 8 § 1 mom. lagen om Finlands flagga.

19 § 1 mom. Lagrummet innehåller ett straffstadgande för underlåtenhet att anmäla vissa grova brott som räknas upp i lagrummet. Förteckningen måste justeras eftersom brottsstadgandena i denna proposition ändras. I det föreslagna momentet nämns av landsförräderi- och högförräderibrotten och de allmänfarliga brotten de samma som ovan i 8 § 2 mom. Som en följd av förslaget till 21 kap. fogas dråp under förmildrande omständigheter till förteckningen. Människorov och tagande av gisslan nämns genom brottsbenämningarna och inte liksom i den gällande lagen genom hänvisningar till paragraferna i fråga.

Som straff för underlåtenhet att anmäla grovt brott föreslås även framgent böter eller fängelse i högst sex månader.

24 §. Paragrafen gäller offentligt kränkande av myndighet. Av de skäl som nämns i kapitelmotiven föreslås att paragrafen upphävs.

25 §. Paragrafen, som kriminaliserar skymfande av annan för att han tagit del i verksamhet som närmare beskrivs i stadgandet, föreslås bli upphävd på de grunder som nämns i kapitelmotiven.

1.9. 21 kap. Om brott mot liv och hälsa

1.9.1. Kapitelmotivering

1.9.1.1. Systematik och regleringsbehov

Med brott mot liv och hälsa avses uppsåtliga brott mot liv, misshandelsbrott av olika grader samt vållande av död eller personskada. I många länders strafflagar är systematiken, innehållet och straffskalorna när det gäller dessa brott rätt likartade. Stadgandena om brott mot liv och hälsa kan anses vara ett av strafflagens traditionella tyngdpunktsområden. Under olika perioder och i olika länder har dessa brott förenats med varierande specialrekvisit. Ofta har även allmänna rekvisit för orsakande av fara för liv och hälsa hänförts till detta sammanhang. Farekriminaliseringar till skydd för livet och hälsan finns emellertid också på många andra ställen i strafflagen.

I detta förslag finns inga stadganden om fosterfördrivningsbrott (22 kap. i den gällande strafflagen). I flera andra länders strafflagar har sådana stadganden tagits in i kapitlet om brott mot liv och hälsa. Utformningen och placeringen av dessa stadganden tas till övervägande i ett senare skede av totalrevideringen.

Strafflagens 21 kap. om brott mot liv och hälsa reviderades genomgripande år 1969. Reformen föregicks av ett långvarigt beredningsarbete, som lades till grund för en regeringsproposition (RP 68/1966 rd). Under riksdagsbehandlingen gjordes viktiga ändringar i propositionen. Ändringarna kan betraktas som ett första uttryck för de principer som sedermera följts vid revideringen av strafflagen. Därför och framför allt med beaktande av dessa brotts centrala position inom straffrätten, måste ändringen av stadgandena om brott mot liv och hälsa också i samband med denna totalrevidering ske med varsamhet.

I straffrättskommitténs betänkande föreslogs radikalare principiella ändringar i kapitlet än i detta lagförslag. Detta gällde särskilt relationen mellan å ena sidan oaktsamhetsdelikt och å andra sidan faredelikt. Kommittén föreslog att de s.k. allmänfarliga brotten skulle hänföras till samma helhet och underströk vikten av att prioritera kriminaliseringen av uppsåtligt framkallande av fara, jämfört med kriminaliseringar där straffbarheten beror på hur allvarlig effekten av ett oaktsamt förfarande har varit (död eller personskada).

Den aktsamhetsplikt som oaktsamhetsdelik-

ten ger uttryck för spelar fortfarande en så självständig roll i vårt straffrättsliga tänkande att den inte helt kan ersättas med faredelikt. Inga principiella ändringar föreslås därför i fråga om oaktsamhetsdelikten. I detta förslag upprätthålls sålunda både strafflagens traditionella systematik och de traditionella oaktsamhetsdeliktens ställning. De allmänfarliga brotten har inte tagits med i samma kapitel som brotten mot liv och hälsa, utan de hänförs fortfarande till ett särskilt kapitel (34 kap.).

Trots att man utifrån dagens värderingar är benägen att anse ett flertal andra brott inom strafflagens traditionella kärnområde som mindre klandervärda än vad fallet var vid tiden för strafflagens tillkomst, är det snarast skäl att starkare än tidigare framhäva det klandervärda hos brotten mot liv och hälsa. Inga egentliga ändringar föreslås när det gäller dessa brotts straffbarhet och straffskalor. Gradindelningen av oaktsamhetsbrotten medför vissa mindre sänkningar av minimistraffen. Straffskalornas övre gränser bibehålls i stort sett oförändrade. Avsikten med de föreslagna straffskalorna är fortsättningsvis att betona skyddet av liv och hälsa och att fördöma våld.

1.9.1.2. Om uppsåt och oaktsamhet

De olika slagen av tillräknande (varav indelningen i uppsåt och oaktsamhet är viktigast) har knappast en lika stor betydelse i något annat sammanhang som i detta kapitel. Definitionen av uppsåt är således av avgörande betydelse för om ett brott skall betraktas som dråp eller dödsvållande eller om en skada skall anses förorsakad genom uppsåtlig misshandel eller vållande av personskada. Teorierna om innebörden av de skilda slagen av tillräknande baserar sig på rättsvetenskapen och praxis.

En av principerna för strafflagsrevideringen är att en gärning som uppfyller ett rekvisit, om inte annat stadgas, är straffbar endast om den förövats uppsåtligen. Uppsåtskravet behöver därför inte explicit nämnas i straffstadgandet. I de gällande straffstadgandena i detta kapitel nämns uttryckligen kravet på uppsåt. Att kravet inte nämns i de föreslagna stadgandena innebär inte att det frångås.

Förhållandet mellan uppsåt och oaktsamhet har dryftats inom rättsvetenskapen och i rättspraxis alldeles speciellt i samband med livs- och misshandelsbrotten.

Dolus determinatus är en central och tämligen oomtvistad form av uppsåt. Med sådant uppsåt handlar den som vill uppnå eller som avser eller eftersträvar ett visst resultat. Även om det finns nyansskillnader mellan en vilja, en avsikt och en strävan, står de rätt nära varandra. Också den handlar uppsåtligen som inte direkt eftersträvar den förbjudna effekten men som inser att även den förbjudna effekten med säkerhet inträder om han uppnår det eftersträvade målet. Denna följdverkan kan antingen vara en förutsättning för att nå målet eller en extra effekt av att målet nås (dolus directus).

Utöver dessa uppsåtskategorier opererar man i den finländska rättsvetenskapen traditionellt med ytterligare en form av uppsåt, nämligen dolus eventualis. Dolus eventualis beskrivs i doktrinen som en sådan inställning hos gärningsmannen att han visserligen har insett att hans handlande eventuellt kommer att leda till att effekten inträder (t.ex. någons död) men han har accepterat eller förhållit sig likgiltigt till denna möjlighet.

Det är synnerligen vanskligt att definiera och i efterhand konstatera dolus eventualis. Denna form av uppsåt har därför beskrivits på olika sätt. I Finland har en definition som baserar sig på den s.k. positiva viljeteorin varit förhärskande. Detta innebär att gärningsmannen innan han handlar tänker på följande sätt: Jag gör detta även om mitt handlande möjligen kommer att leda till den rättskränkning som jag inser att den kan medföra. I Sverige omfattar man snarare den hypotetiska viljeteorin. Enligt den hade gärningsmannen handlat som han gjorde också om han med säkerhet insåg att den effekt skulle inträda som han endast ansåg vara sannolik. I Danmark och Norge fastställs en nedre uppsåtsgräns utgående från det s.k. sannolika uppsåtet. En gärning är således uppsåtlig, om gärningsmannen ansett det vara högst sannolikt att effekten inträder.

Högsta domstolen i Finland har i flera avgöranden på 1970- och 1980-talen uppenbarligen omfattat principen om sannolikt uppsåt. Avgöranden som stöder en sådan tolkning är HD 1978 II 24 och 111, 1984 II 142 samt 1988:8, 21 och 73. I dessa avgöranden har uppsåtsbedömningen ofta baserat sig på den grad av sannolikhet varmed gärningsmannen har insett effekten av sin gärning. Dödande har ansetts uppsåtligt om "gärningsmannen måste ha insett att hans handlande med största sannolikhet skulle leda till offrets död".

Det är problematiskt att en så viktig fråga

som skillnaden mellan dråp och dödsvållande enbart är beroende av hur uppsåtsbegreppet vid en viss tidpunkt definieras i doktrin och praxis. De viktigaste slagen av tillräknande borde definieras i strafflagen. Även om uppsåtsdefinitionen har en synnerligen stor betydelse för de rekvisit i detta kapitel som föreskriver straff för uppsåtligt förorsakande av en viss effekt (t.ex. död eller personskada), är det inte motiverat att i detta skede ställa upp någon regel för vad som just i detta kapitel avses med uppsåt. En sådan definition skulle resultera i stora tolkningsproblem när det gäller strafflagens övriga kapitel. Uppsåtsbegreppet borde definieras i samband med att strafflagens allmänna del förnyas.

Den närmare preciseringen av uppsåtskravet kommer således alltjämt att vara beroende av doktrin och praxis. Den allmänna trenden kan anses vara att en gärning inte längre anses uppsåtlig enbart på den grunden att gärningsmannen inser att effekten kan inträda och förhåller sig likgiltigt därtill, utan utvecklingen går i riktning mot ett strängare uppsåtskrav.

Strängare krav på uppsåt får konsekvenser för kriminaliseringen av oaktsamma gärningar. Detta gäller särskilt grov oaktsamhet. Utmärkande för vanlig oaktsamhet är en sådan inställning som både i brottsrekvisiten och i vardagsspråket beskrivs som vårdslöshet (den som av vårdslöshet orsakar något, den som av vårdslöshet gör något), medan grov oaktsamhet kan innehålla nyanser som betecknar vårdslöshet i en vidare bemärkelse. Denna inställning kan även beskrivas med orden likgiltighet eller hänsynslöshet. Det är således fråga om grov oaktsamhet dels vid sådant vårdslöst åsidosättande av synnerligen viktiga förpliktelser som ådagalägger en särskild likgiltighet för förpliktelserna, dels vid medvetet risktagande, som dock inte är uppsåt. Grov oaktsamhet av detta slag kommer ofta till uttryck genom ett beteende, där gärningsmannen uppsåtligen företar en straffbar handling (t.ex. misshandlar någon eller kör bil i berusat tillstånd) men inte bryr sig om de uppenbara riskerna (t.ex. att misshandeln eller rattfylleriet kan förorsaka dödsfall). Typiskt för oaktsamhetskriminaliseringarna i detta kapitel är att de sällan tillämpas separat. Gärningsmannen döms vanligen samtidigt till straff för något annat, i allmänhet uppsåtligt brott.

Förslaget tar inte ställning till vilken betydelse som skall tillmätas berusningstillstånd. De som begår sådana brott som kriminaliseras i detta kapitel är ofta berusade. Regeln är för närvarande att berusning inte är en straffnedsättningsgrund (SL 3:4[2]). Gärningsmannen kan vara så kraftigt berusad att han i själva verket inte vet vad han gör. Berusade gör ofta sådant som de inte kan tänka sig i nyktert tillstånd. Hela problematiken med rusets betydelse för tillräkneligheten måste lösas i samband med att strafflagens allmänna del förnyas.

1.9.1.3. Gällande lagstiftning

Strafflagens gällande 21 kap. inleds med stadganden om uppsåtliga brott mot liv. Kapitlets 1 § handlar om dråp och 2 § om den grova formen, dvs. mord. Även om det i lagrummet om dråp stadgas en särskild lindrig straffskala med tanke på "synnerligen mildrande" omständigheter, finns det i kapitlet därutöver två särskilda rekvisit med ännu lindrigare straffskalor för dråp, nämligen i 3 § om dödande på annans begäran och i 4 § om barnadråp.

I de följande tre paragraferna stadgas om misshandel. Efter grundrekvisitet (5 §) följer rekvisiten för grov (6 §) och lindrig (7 §) misshandel. Ett specialstadgande om slagsmål finns i 8 §. Därefter följer stadganden om dödsvållande (9 §) och vållande av kroppsskada eller sjukdom (10 §).

I slutet av kapitlet stadgas om utsättande (11 §), vållande av fara (12 §) samt om försummande av räddningsåtgärd (13 §). Dessutom stadgas om åtalsrätten (14 §).

1.9.1.4. Ändringsbehov och de viktigaste ändringarna

Det finns ingen orsak att ändra kapitlets grundstruktur eftersom systematiken är ändamålsenlig.

Det föreligger inte heller något principiellt behov att förnya de gällande stadgandena. Flera av stadgandena motsvarar emellertid inte de grundläggande lösningar som godkänts i det första skedet av totalrevideringen. Med smärre ändringar är det möjligt att ytterligare betona det fördömliga i uppsåtligt våld och således understryka skyddet av liv och hälsa. Eftersom det redan förflutit ett par decennier sedan den grundliga revisionen av kapitlet, är det skäl att

på nytt ta ställning till vissa av de lösningar som då kom till. Det är emellertid här inte fråga om de viktigaste elementen i kapitlet.

Det finns inget allmänt behov av att inskränka straffbarhetsområdet. Förslaget innebär dock vissa ändringar, som samtidigt innebär justeringar när det gäller kriminaliseringen av vissa gärningar.

I 8 § om *slagsmål* stadgas straff för den som deltar i ett slagsmål eller överfall där någon dödas eller tillfogas allvarlig skada, såvida den delaktiga hade anledning att befara utgången. Straffet är böter eller fängelse i högst fyra år.

Stadgandet har kritiserats ur principiell synvinkel. Det har ansetts ge uttryck för principen om s.k. objektivt överskott som det uttryckligen var meningen att frångå i samband med 1969 års revision. Med objektivt överskott avses att gärningsmannen bestraffas för sådant som inte omfattas av hans skuld. Även om stadgandet förutsätter att gärningsmannen hade haft anledning att befara att ett slagsmål skulle leda till en annans död eller till att en annan blev svårt skadad, är stadgandet problematiskt i detta hänseende. Det innebär att den som varit delaktig i ett slagsmål ansvarar för de övrigas handlande, i det fall att någon eller några orsakar en sådan allvarlig påföljd.

Som argument för att bibehålla stadgandet kan för det första anföras att det vid ett slagsmål eller ett överfall som en folksamling deltar i råder en sådan gemensam anda att varje deltagare för sin del bidrar till vad kollektivet förorsakar. Begreppet "kollektiv skuld" är emellertid komplicerat och stadgandet kan ur den synvinkeln inte anses vara lyckat.

För ett bevarande av stadgandet har även bevisningssvårigheterna åberopats. Om ett slagsmål som flera personer deltar i leder till ett dödsfall, är det ofta mycket svårt att bevisa vem som var den skyldige. Mot detta argument kan anföras att motsvarande bevisningssvårigheter kan aktualiseras i samband med de mest skiftande brott. Inte heller i andra sammanhang godkänns det att samtliga gruppmedlemmar bestraffas för att någon i gruppen begått ett brott, men det inte kan utredas vem som är den skyldige. Inte heller detta argument kan alltså anses vara tillräckligt för att bibehålla slagsmålsstadgandet, som således föreslås utgå ur strafflagen.

I praktiken har stadgandet tillämpats ett fåtal gånger per år. Något motsvarande stadgande finns inte i t.ex. Sveriges lag. I Norges lag finns ett betydligt lindrigare slagsmålsstadgande.

Ett annat stadgande som föreslås utgå ur strafflagen är den nuvarande 11 § om *utsättande*. För utsättande kan enligt den gällande lagen straffas den som uppsåtligen försätter annan i hjälplöst läge. Med hjälplöst läge avses enligt paragrafens 2 mom. omständigheter som innebär fara för liv eller hälsa. Av en större praktisk betydelse är det slag av underlåtenhet som beskrivs i paragrafen, nämligen "i sådant läge lämnar den, om vilken han är skyldig att draga försorg". Straffet är fängelse från sex månader till högst åtta år. Om utsättandet endast innebär ringa fara för den utsattes liv eller hälsa, är straffet böter eller fängelse i högst fyra år. I samband med 1969 års revision höjdes maximistraffet för utsättande. Motiveringen var att faredelikten inte alltid är förenade tillräckligt stränga straff.

Stadgandet har blivit tillämpat i en viss utsträckning, bl.a. i situationer där deltagande i ett dryckeslag anses ha skapat en skyldighet att ta hand om supbröderna. I praktiken har utsättandet oftast lett till en sådan påföljd att straff ådömts även på basis av en oaktsamhetskriminalisering. I vissa fall kan det bli fråga om sådana i detta kapitel reglerade uppsåtliga livs- och misshandelsbrott som också kan förövas genom underlåtelse. Om t.ex. någon lämnar en annan, som han är skyldig att ta hand om, under sådana omständigheter som avses i stadgandet om utsättande och anser det vara högst sannolikt att den utsatte i dessa förhållanden dör, kan gärningen betraktas som dråp eller dråpförsök genom underlåtelse. Stadgandet om utsättande gäller i praktiken nästan alltid ett förfarande som kan bestraffas enligt 12 § såsom framkallande av fara. Maximistraffet för framkallande av fara är visserligen lägre och det gällande stadgandet tillämpas på grund av klausulen om dess subsidiära karaktär inte i situationer där något annat stadgande kan tillämpas.

Ibland har tillämpningen av stadgandet om utsättande även aktualiserats i situationer där det varit fråga om en brottslings skyldighet att ta hand om sitt hjälplösa offer. Det är då i allmänhet fråga om en icke straffbar eftergärning.

I förslaget till 25 kap. om brott mot friheten nämns i rekvisitet för brottet frihetsberövande dels berövande av rörelsefriheten, dels isolering

av någon från dennes omgivning. I rekvisitet för grovt frihetsberövande, för vilket maximistraffet enligt förslaget är fängelse i fyra år, nämns som en kvalificeringsgrund orsakande av allvarlig fara för en annans liv eller hälsa. Det i läroböckerna ofta förekommande exemplet med en guide som lämnar en fotvandrare ensam och hjälplös i fjällen kan eventuellt också betraktas som i detta förslag avsett frihetsberövande eller grovt frihetsberövande genom underlåtelse.

Relationen mellan utsättande och andra brott är inte helt klar. Det är även skäl att beakta att straffskalan för utsättande är oproportionerligt sträng i förhållande till kapitlets övriga straffskalor. Den står inte i en korrekt relation till straffskalorna för ett flertal sådana brott, där rekvisitet uttryckligen innefattar äventyrande av någons liv eller hälsa.

Något motsvarande stadgande finns inte i Sverige, men väl i Norge och Danmark.

Även om stadgandet kunde ha en viss betydelse när det gäller att poängtera omsorgsskyldigheten, finns det vägande straffrättsliga konsekvenssynpunkter som talar för att stadgandet lämnas bort ur strafflagen. Straffbarhetsområdet inskränks inte genom en sådan åtgärd. Nuvarande straffmaximum bör under alla omständigheter anses vara onödigt högt. Enbart en sänkning av det leder till överlappande regleringar med ungefär samma straffskalor.

Om stadgandet om utsättande lämnas bort ur strafflagen måste även hänvisningen i 101 § vägtrafiklagen (267/81) om smitning ändras.

Det tredje rekvisitet som inte föreslås ingå i det nya 21 kap. gäller *dödande på annans begäran*, som nu regleras i 3 §. Enligt denna paragraf straffas den som dödar en annan på dennes allvarliga begäran. Maximistraffet är fängelse i sex år medan minimistraffet, fängelse i sex månader, klart underskrider minimistraffet för dråp.

Specialstadgandet om dödande på annans begäran har samband med lagens inställning till självmord. I allmänhet har de stater, vilkas strafflag har ett specialstadgande om dödande på annans begäran, även en särskild bestämmelse om medhjälp till självmord. Sådana stadganden var vanliga i strafflagsrevisionerna i slutet av 1800-talet, särskilt inom den tysk-språkiga kultursfären och i länder som hade kontakter med den. Också i Finlands strafflag intogs, närmast till följd av det internationella inflytandet, ett specialrekvisit om dödande på annans begäran. Trots officiella förslag i den riktningen intogs emellertid inte något stadgande om medhjälp till självmord.

De legislativa avgörandena från 1800-talet kvarstår både i Finlands och i andra länders straffrätt. I t.ex. Sverige har inte stadganden av någotdera slaget tagits in i lagstiftningen trots att frågan varit aktuell flera gånger. I Danmark intogs däremot stadganden av vartdera slaget i slutet av 1800-talet. Norges strafflag innehåller förutom stadganden om dödande på annans begäran och om främjande av annans självmord även bestämmelser om s.k. barmhärtighetsmord som en privilegierad form av dråp. I inget av dessa länder har den grundläggande inställningen förändrats trots att dessa frågor varit föremål för diskussion och trots att officiella ändringsförslag har lagts fram.

Stadgandet om dödande på annans begäran är problematiskt. I praktiken tillämpas detta rekvisit mycket sällan. I den straffrättsliga litteraturen brukar stadgandet tolkas som om gärningen förutsatte medlidande. Ett ofta använt exempel är en svårt sårad soldat som ber en kamrat göra slut på hans lidanden. Mot detta kan invändas att rekvisitet inte förutsätter medlidande utan en allvarlig begäran som alltså, för att kunna godtas, måste grunda sig på en rättsligt giltig viljeakt av en tillräknelig person som är psykiskt frisk. Det kan ifrågsättas om en begäran av en person som kämpar med svåra plågor är rättsligt giltig. Tack vare den medicinska vetenskapens utveckling är det ofta möjligt att bota personer som tror sig dö inom kort och som endast önskar få ett slut på sina lidanden. I sådana fall skulle den sjuke antagligen inte önska dö om han fick adekvat vård.

Ett annat ofta använt exempel är att två personer begår ett gemensamt självmord, som den ena emellertid överlever. I denna mycket ovanliga situation vore det oskäligt att döma den överlevande som försökt ta också sitt eget liv för dråp eller ens för dråp under synnerligen förmildrande omständigheter. Det är emellertid fråga om en så exceptionell situation att strafflagens stadganden om underskridande av straffskalan kan tillämpas. Något specialrekvisit behövs inte för sådana fall.

Stadgandet har ibland ansetts gälla också *eutanasi* och så kallad passiv dödshjälp. Stadgandet lämpar sig illa för detta ändamål. I den

mån dödshjälp anses vara berättigad måste den lämnas helt obestraffad.

Stadgandet om dödande på annans begäran ställer inga sådana moraliska krav på gärningsmannens inställning som skulle motivera en lindrigare straffbarhet än i fråga om dråp. Gärningsmannen förutsätts endast handla av hjälpsamhet. Då utgångspunkten är den att liv skall skyddas, kan man inte tillmäta en begäran som är förenad med en mycket stor ångerrisk någon rättslig betydelse. Därför föreslås i den nya strafflagen inget specialstadgande om dödande på annans begäran. Sådana exceptionella situationer där det vore oskäligt att döma till straff enligt grundskalan för dråp, kan beaktas genom tillämpning av det föreslagna allmänna stadgandet om *dråp under förmildrande omständigheter* (3 §). Med stöd av 3 kap. 5 § 2 mom. strafflagen kan även detta stadgandes straffskala underskridas.

Ändringen begränsar inte straffbarheten. Det är inte fråga om en avkriminalisering utan om slopande av en särskild privilegieringsgrund.

Vid beredningen av förslaget har man övervägt att i kapitlet ta med ett begränsningsstadgande om terminalvård. Begränsningsstadgandet som skulle ha gällt uppsåtliga brott mot liv skulle ha inneburit att man i lagen hade tagit med en hänvisning till tillvägagångssätt som stämmer överens med godtagbar medicinsk praxis. Avsiken skulle inte ha varit att ändra gällande praxis. Men eftersom behovet av ett stadgande har ifrågasatts, har det ansetts ändamålsenligare att även i fortsättningen lämna frågan om avstående från vårdåtgärder som upprätthåller en dödssjuk patients livsfuktioner att bero på sedvanerättslig praxis.

Det finns inte något väsentligt behov att utvidga det kriminaliserade området enligt detta kapitel. I förslaget ingår emellertid tre punkter som kan tolkas som en sådan utvidgning.

Stadgandena om brott mot hälsa bygger på tanken att man numera med hälsa avser mycket mer än blott och bart avsaknad av fysiska skador och sjukdomar. Det har i många sammanhang föreslagits att även psykisk misshandel skall kriminaliseras. Begreppet psykisk misshandel är emellertid så vagt att det inte som sådant kan tas in i ett brottsrekvisit. Förslaget eftersträvar med begreppet skadande av hälsan att sådan psykisk misshandel som skadar den mentala hälsan skall jämställas med fysisk misshandel som leder till kroppsskador. I samma riktning verkar även utvidgningen av misshandelsrekvisitet, som innebär att misshandel kan begås också genom att någon annan försätts i medvetslöshet eller något annat sådant tillstånd.

Också förslaget att kriminalisera försök till misshandel innebär en utvidning av straffbarhetsområdet. En lagändring om detta trädde i kraft år 1989. Ändringen var närmast av principiell betydelse eftersom den förutsattes av konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FördrS 60/1989).

Vanlig misshandel och lindrig misshandel är för närvarande vanligen målsägandebrott. Undantag från denna regel utgör t.ex. lindrig misshandel på offentlig plats eller lindrig misshandel av barn under femton år. Det har visat sig oändamålsenligt att göra en sådan skillnad mellan offentliga och enskilda platser. I praktiken har det förekommit fall där några meter varit avgörande för om en misshandel lytt under allmänt åtal eller varit ett målsägandebrott.

Av större betydelse är dock det faktum att gränsdragningen mellan offentliga och enskilda platser har lett till att sådant familjevåld som inte utgör grov misshandel betraktas som målsägandebrott. Lagen återspeglar därmed uppfattningen att familjevåld är en privat angelägenhet som det straffrättsliga systemet inte befattar sig med på myndigheternas initiativ. Särskilt under 1980-talet har man börjat betrakta familjevåld som ett samhällsproblem. Det har framhållits att förlikningen vid misshandelsfall inom en familj ofta kommer till stånd efter påtryckning, som endast utgör en fortsättning på familjevåldet. Enligt en allmänt accepterad uppfattning får familjens integritet inte innebära att våld godtas som ett sätt att lösa familjens interna konflikter.

Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/83), som förbjuder kroppsaga, ger uttryck för lagstiftarens förändrade inställning till familjevåld. Samma attitydomsvängning kom till uttryck i Sverige år 1981, då lagen ändrades så att alla misshandelsfall ställdes under allmänt åtal. I Norge ställdes misshandel i olika släkt- och familjerelationer under allmänt åtal år 1988. I Danmark har misshandel stått under allmänt åtal sedan 1989.

I syfte att betona att våld inte kan tillåtas i familjekretsen föreslås det att vanlig misshandel skall lyda under allmänt åtal. I enstaka fall

kan oskäliga och onödiga rättegångar undvikas genom tillämpning av de nya stadgandena om åtalseftergift (301/90).

Endast lindrig misshandel förblir ett målsägandebrott, med det undantaget att lindrig misshandel av ett barn under 15 år även framgent lyder under allmänt åtal. Det har inte ansetts motiverat att i normalfall utsträcka den allmänna åtalsrätten till de lindrigaste fallen av misshandel, utan det har ansetts ändamålsenligt att låta målsäganden avgöra om åtal skall väckas eller inte.

Rekvisitet för försummande av räddningsåtgärd har utvidgats så att stadgandet utöver livsfara även gäller underlåtenhet att hjälpa den som befinner sig i allvarlig fara för hälsa. Syftet med utvidgningen är att betona medborgarnas allmänna ansvar för den som befinner sig i fara.

I övrigt är de ändringar som föreslås i detta kapitel huvudsakligen en följd av principerna för totalrevideringen av strafflagen. Enligt dem är t.ex. rekvisiten för grova och lindriga gärningsformer utformade. Ändringar har också gjorts för att framhäva sådana omständigheter som enligt nutida uppfattning gör våld särskilt förkastligt.

1.9.2. Paragrafmotivering

1 §. *Dråp*

1 mom. I grundrekvisitet för dråp föreslås endast språkliga ändringar. Enligt gällande lag gör sig den skyldig till dråp som uppsåtligen dödar en annan. Enligt förslaget bibehålls dråp som grundformen av uppsåtligt dödande. I den finska texten har ordet "surmaa" ("dräper") ersatts med det mer allmänspråkliga "tappaa" ("dödar"). Ordbytet är inte avsett att ha någon betydelse i sak.

Det är inte nödvändigt att i rekvisitet nämna uppsåtskravet, eftersom dödande redan i och för sig innebär att man uppsåtligen berövar en annan livet. Vid totalrevideringen av strafflagen har den principen omfattats att endast uppsåtliga gärningar är straffbara, om inte annat uttryckligen stadgas. Utelämnandet av ordet uppsåtligen är endast en följd av övergången till det nya skrivsättet. Med tanke på rättssäkerheten föreligger det uppenbarligen snarare ett behov av att man i rättspraxis skärper uppsåtskravet än att det görs lindrigare.

Minimistraffet är enligt förslaget fängelse i åtta år, dvs. detsamma som för närvarande enligt grundskalan. Maximistraffet är enligt förslaget detsamma som för närvarande, dvs. 12 år, vilket är det längsta möjliga tidsbestämda fängelsestraffet.

Den nuvarande straffskalan för gärningar som begåtts under synnerligen förmildrande omständigheter utgår. För sådana fall föreslås ett nytt stadgande, dvs. 3 § om dråp under förmildrande omständigheter.

2 mom. Försök skall fortsättningsvis vara straffbart. Gränsen mellan försök och en fullbordad gärning dras utgående från den medicinska dödsdefinitionen.

2 §. Mord

1 mom. Mord skall fortfarande vara benämningen på den grova formen av dråp. De föreslagna grunderna för bedömning av grovheten är i huvudsak desamma som enligt den gällande lagen. En väsentlig ändring är dock att förteckningen över grunderna inte är exemplifierande utan uttömmande. Därutöver förutsätts en helhetsbedömning. Denna lösning motsvarar principen för formuleringen av brottsrekvisiten för andra grova brott. Det finns ingen anledning att i detta avseende göra något undantag i fråga om mordrekvisitet.

Det nuvarande kriteriet att brottet sker efter moget övervägande bibehålls i sak som den viktigaste kvalificeringsgrunden. Det anses inte vara motiverat att ersätta den med t.ex. särskild planmässighet, som anges som kvalificeringsgrund i fråga om vissa andra brott.

Däremot nämns i förslaget inte egennytta som en kvalificeringsgrund. Egennytta förutsätter moget övervägande. Stadgandet får inte heller skapa den uppfattningen att som mord betraktas endast sådana brott mot liv som sker av särskilt förkastliga motiv. Sålunda skall t.ex. ett av osjälviska politiska motiv begånget brott mot liv kunna anses som ett mord lika väl som ett mord som begåtts mot betalning.

Formuleringen "med ådagaläggande av särskild råhet eller grymhet" föreslås ändrad till "på ett synnerligen rått eller grymt sätt". Den nya formuleringen motiveras med att stadgan-

det skall beskriva det faktiska gärningssättet i stället för det intryck som gärningen ger utåt.

Den nuvarande grunden "på ett sätt, som förorsakar allmän fara" föreslås bli formulerad "så att allvarlig allmän fara förorsakas". Avsikten med ändringen är att understryka arten av den allmänna faran genom att förutsätta att den skall vara allvarlig. I och med att kriminaliseringen av faredelikt blivit allt allmännare i lagstiftningen finns det ett flertal exempel på brott som orsakar allmän fara (t.ex. för trafiksäkerheten). Med hänsyn till detta är det konsekvent att i mordrekvisitet förutsätta något utöver allmän fara. Formuleringen "på ett sätt" i den nuvarande lagen är såtillvida misslyckad att den endast refererar till vissa gärningssätt som till sin natur anses vara sådana att de orsakar allmän fara. Den föreslagna formuleringen är avsedd att betona att det som avses inte är något visst gärningssätt (t.ex. användning av sprängämnen) utan den omständigheten att dödandet förorsakar en allvarlig allmän fara.

Formuleringen "dödar någon tjänsteman, medan denne på tjänstens vägnar upprätthåller ordning eller säkerhet, eller för tjänsteåtgärds skull" föreslås bli ändrad så att lagrummet gäller endast dödande av en tjänsteman för att förhindra honom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

Offret förutsätts enligt det föreslagna rekvisitet vara en tjänsteman. Tjänstemannabegreppet, som definieras i 2 kap. 12 § strafflagen, är synnerligen omfattande. Som tjänstemän kan anses ordningsmän som utsetts i enlighet med stadgandena om offentliga nöjestillställningar samt härbärgerings- och förplägnadsrörelser. Som tjänstemän torde däremot inte kunna anses väktare som nämns i lagen om bevakningsföretag (237/83).

Kvalificeringsgrunden gäller enligt förslaget endast då offret är en tjänsteman, vars uppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Avsikten är att ge de tjänstemän, vilka i tjänsten är tvungna att utsätta sig för våld, ett särskilt straffrättsligt skydd. Syftet med dödandet skall vara att förhindra upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Tjänstemannen behöver inte, till åtskillnad från vad som nu är fallet, fullgöra ordningsuppdrag vid gärningstidpunkten, utan det räcker att gärningen riktar sig mot upprätthållandet av ordning. Om någon däremot av privata skäl, så som svartsjuka, dödar en tjänsteman som har till uppgift att upprätthålla ordning, t.ex. en polis som dirigerar trafiken, kan gärningen inte enligt denna kvalificeringsgrund betraktas som mord. Dödande av en tjänsteman som hämnd kan inte hänföras till denna kvalificeringsgrund, men hämndsyftet kan likställas med sådant moget övervägande som avses i 1 punkten.

Tillämpningen av stadgandet förutsätter alltid en helhetsbedömning. Rekvisitet upptar den sedvanliga klausulen i samband med grova brott, även om brotten mot liv i allmänhet alltid är grova. I detta sammanhang syftar grovheten uttryckligen på grundrekvisitet för dråp och inte på bedömningen av brottet som sådant. Endast en gärning som är klart grövre än grundrekvisitet för dråp kan klassificeras som mord.

De övriga ändringar som föreslås i rekvisitet är språkliga.

För närvarande kan endast fängelsestraff på livstid komma ifråga för mord. Det har emellertid framförts kritik mot att det inte finns någon alternativ påföljd. Det faktum att det inte finns något straffalternativ för mord har uppenbarligen lett till att valet av tillämpligt lagrum kan bli beroende av om domstolen anser att gärningen borde bestraffas med livstids fängelse eller inte. I princip bör det emellertid först avgöras om det är fråga om dråp eller mord, varefter straffet skall fastställas. Det föreslås därför att som alternativt straff stadgas maximistraffet för fängelse på viss tid, dvs. tolv år.

Vidare har möjligheten övervägts att för fängelsestraffet på viss tid bestämma ett något lägre minimum, t.ex. tio år. Mot en sådan lösning kan anföras att straffskalan för mord i så fall skulle sänkas alltför mycket jämfört med den nuvarande skalan. Det är viktigt att mord förblir strafflagens grövsta brott. Brottsbenämningen skall reserveras för gärningar vilka även såsom brott mot liv betraktade är exceptionellt grova, vilket även bör framgå av straffskalan. En möjlighet till straffmätning med ett par års marginal skulle i allmänhet vara skenbar. Vid ett så grovt brott är det svårt att påvisa omständigheter som gör ett mord mer eller mindre grovt. Som argument som talar för en viss straffmätningsmarginal kan å andra sidan anföras situationer där gärningsmannaskap föreligger och där domstolarna eventuellt kan vara betjänta av andra alternativ än livstidsfängelse och fängelse i tolv år vid graderingen av medgärningsmännens skuld.

2 mom. Mordförsök skall fortsättningsvis vara straffbart.

3 §. Dråp under förmildrande omständigheter

1 mom. Enligt principerna för totalrevideringen av strafflagen förses rekvisiten inte med särskilda straffskalor för gärningar begångna under synnerligen förmildrande omständigheter. För lindrigare straffbara gärningar avfattas i stället särskilda rekvisit. Det föreslås därför att den nuvarande särskilda skalan för dråp ersätts med ett eget rekvisit.

Den sveska brottsbenämningen är enligt förslaget "dråp under förmildrande omständigheter". Detta är en något mångordig men beskrivande motsvarighet till den nya finska brottsbenämningen "surma". Den finska benämningen har hittills förekommit närmast i folkdiktningen, men den anses ha goda förutsättningar att fungera i sitt nya sammanhang. En direktare översättning vore "dödande", som dock inte kan tänkas som svenskspråkig benämning på det brott som det här är fråga om. En benämning av typen "lindrigt dråp" skulle låter bagatelliserande.

Rekvisitet är öppet, liksom alltid då det är fråga om lindrigare gärningsformer än grundformen av ett brott. Inte heller enligt gällande lag förutsätter den lindrigare straffskalan för dråp annat än att "omständigheterna äro synnerligen mildrande". Denna helhetsbedömning skall enligt förslaget fortfarande utgöra kärnan i rekvisitet. Även om ordet "synnerligen" inte längre finns med, innebär detta ingen förändring jämfört med nuläget. Stadgandet skall fortsättningsvis tillämpas endast i undantagsfall.

Som exempel på omständigheter som motiverar tillämpning av detta stadgande nämns exceptionella förhållanden vid brottets begående och gärningsmannens motiv.

Exceptionella förhållanden kan det vara fråga om i situationer som påminner om nödtillstånd. I vissa fall kan en situation bedömd enligt gärningsmannens utgångspunkter i så måtto påminna om ett nödtillstånd, att ett brott mot liv förefaller honom vara den enda utvägen. Som ett exempel på detta kan ur norsk rättspraxis nämnas ett fall där en kvinna som utsatts för upprepad misshandel av sin make dödade honom, eftersom hon på grund av hans våldsamhet inte vågade begära äktenskapsskillnad eller ens vända sig till utomstående. I Norge bedömdes fallet som nödtillstånd, vilket innebar att hon inte dömdes till straff. Bedömningen av fallet skulle uppenbarligen ha varit en annan med stöd av gällande lag i Finland. Det är ännu oklart hur stadgandet om nödtillstånd kommer att utformas i vår strafflagsrevision. Oberoende härav kan det, med tanke på sådana fall som det ovan relaterade, behövas ett rekvisit av den typ som nu föreslås. Som exempel kan ytterligare nämnas det fallet att någon dödar en annan i ett exceptionellt upprört tillstånd, utan att hans tillräknelighet kan anses nedsatt.

Enligt stadgandet om dråp under förmildrande omständigheter kan brottsmotiven tillmätas betydelse. Eftersom stadgandet om dödande på annans begäran föreslås bli upphävt, kan sådant dödande som sker av medlidande och som beskrivs ovan i samband med dödande på annans begäran, anses som dråp under förmildrande omständigheter.

Straffet föreslås vara fängelse i minst fyra och högst tio år. Minimistraffet är detsamma som enligt den nuvarande sidoskalan för dråp. Det föreslagna maximistraffet för dråp under förmildrande omständigheter är strängare än minimistraffet för dråp. Straffskalornas delvisa överlappning kan motiveras med att rekvisiten för de båda brotten lämnar rum för prövning. Sannolikt kommer det i vissa situationer, där stadgandet om dråp under förmildrande omständigheter kan tillämpas, att finnas grunder för att med stöd av 3 kap. 5 § 2 mom. strafflagen underskrida minimistraffet.

2 mom. För konsekvensens skull föreslås försök vara straffbart.

4 §. Barnadråp

1 mom. Den finskspråkiga brottsbenämningen föreslås bli ändrad. I övrigt är ändringarna obetydliga och närmast språkliga till sin karaktär.

Det har ifrågasatts om det över huvud taget behövs ett straffstadgande som detta. Stadgandet har emellertid tillämpats i viss utsträckning. Det existerar ett särskilt sjukdomsartat tillstånd som kan leda till att en kvinna kort efter förlossningen dödar sitt barn. Tillståndet har samband med hormonella rubbningar. I sådana fall kan kvinnan ofta anses otillräknelig eller förminskat tillräknelig.

Det föreslås emellertid att rekvisitet bibe-

hålls, närmast för att brottsbenämningen och den lindrigare straffbarheten har en väsentlig betydelse med tanke på de berörda, ofta mycket unga kvinnornas framtid.

I det gällande stadgandet definieras utförligt den situation som avses. Beskrivningen föreslås bli ersatt med uttrycket tillstånd av utmattning eller ångest på grund av nedkomsten. Gärningen kan begås under eller efter förlossningen.

För närvarande sträcker sig straffskalan från minimitiden för fängelsestraff till åtta år. Eftersom det är fråga om en mycket exceptionell situation är en så vid skala inte motiverad. Minimistraffet föreslås därför vara fängelse i fyra månader och maximistraffet fyra år. I den mån den som begår gärningen bedöms vara fullt tillräknelig finns det ingen orsak att tillämpa fängelsestraffets minimimum för ett brott som dock är ett uppsåtligt brott mot liv. Avsikten med höjningen av minimistraffet är att betona att barnets liv måste skyddas.

2 mom. Försök föreslås fortfarande vara straffbart. Omnämnandet i gällande 4 § 3 mom. om att den som är delaktig i detta brott inte får räkna sig till godo förmånen av den lindriga gärningsformen är obehövligt. Samma sak framgår av 5 kap. 4 § strafflagen.

5 §. Misshandel

1 mom. I den gällande lagen beskrivs misshandel med uttrycket "den som uppsåtligen förorsakar annan kroppsskada eller sjukdom". Av rekvisitet för lindrig misshandel i gällande 7 § framgår likväl att det också kan vara fråga om "annan misshandel". En sådan konstruktion kan inte anses lyckad. Det bör klart framgå av själva grundrekvisitet vad misshandel är.

Såsom vanlig misshandel kan för närvarande bestraffas endast sådan misshandel som har förorsakat kroppsskada eller sjukdom.

Den gällande lagen kan anses beteckna två skilda saker som misshandel. Med misshandel avses å ena sidan gärningar som inbegriper fysiskt våld. Detta framgår tydligast av rekvisitet för lindrig misshandel. Med misshandel i ordets allmänspråkliga bemärkelse avses just detta. Med misshandel avses å andra sidan gärningar genom vilka någon avsiktligt tillfogas skada eller sjukdom. Själva gärningen behöver inte innefatta någon form av våld i ordets allmänspråkliga bemärkelse. Enligt vedertagen tolkning anses uppsåtlig nedsmittning av en annan som misshandel, om inte gärningen t.ex. utförts med samtycke som eliminerar straffbarheten. Sådan nedsmittning kan t.o.m. ske genom smekningar.

Rekvisitet för misshandel föreslås också i fortsättningen vara uppbyggt huvudsakligen av två gärningsformer. För det första betraktas fysiskt våld som misshandel. Det är då fråga om misshandel som en handling som kränker en annans kroppsliga integritet. Detta element i rekvisitet består således av en fysisk handling som kan förorsaka en kroppsskada eller annars skada hälsan, men det är också möjligt att misshandeln inte lämnar några synliga spår.

Den andra gärningsformen förutsätter att någon form av effekt förorsakas. Den består i att någon skadar en annans hälsa eller tillfogar honom smärta på annat sätt än med fysiskt våld. Att skada en annans hälsa är ett allmännare uttryck för att tillfoga honom skada eller förorsaka sjukdom. Skada och sjukdom uppfattas i allmänhet endast som kroppsliga skador eller sjukdomar. Genom att i stället använda formuleringen "skadar någons hälsa", kommer straffbarheten att omfatta också gärningar som förorsakar sinnessjukdomar eller mentala störningar.

Utöver skadande av hälsan nämns i det föreslagna rekvisitet tillfogande av smärta. Som misshandel betraktas sålunda smärta som tillfogats någon utan fysiskt våld. I allmänhet är smärtan förknippad med skadande av hälsan, men i vissa fall kan smärta vara den enda följden av misshandeln.

De ovan nämnda grundformerna av misshandel, dvs. misshandel i form av fysiskt våld, skadande av hälsan och tillfogande av smärta, innebär en viss utvidgning av straffbarhetsområdet. Avsikten är uttryckligen att stadgandet skall tolkas så att en annans hälsa uppsåtligen kan skadas eller någon tillfogas smärta också på annat sätt än med knytnävarna eller eggvapen och att sådana gärningar skall jämställas med våldsbegreppet i dess traditionella innebörd.

Rekvisitet för misshandel föreslås ytterligare omfatta en sådan gärning eller underlåtenhet som inte innefattar fysikt våld, men som innebär att någon försätts i medvetslöshet eller annat sådant tillstånd. Som exempel kan nämnas ofarlig nedsövning eller hypnos mot någons vilja.

Misshandelsbegreppet omfattar inte situationer där offret har gett sitt samtycke. Den kränktes samtycke eliminerar straffbarheten hos en handling som uppfyller misshandelsrekvisitet. Det händer ofta att någon tillfogas smärta utan att det är fråga om misshandel. Som exempel kan nämnas vårdåtgärder. Även om lagens ordalydelse antyder att även dylika åtgärder kunde betraktas som misshandel, elimineras straffbarheten i allmänhet av den skadades samtycke eller av någon annan ansvarsfrihetsgrund.

Den gällande misshandelsparagrafens 2 mom. stiftades i samband med 1975 års revision. Den utvidgar stadgandet om vanlig misshandel till att omfatta misshandel av en värnlös person, även om kroppsskada eller sjukdom inte förorsakas. Denna specialsituation regleras uttryckligen som en följd av att den nuvarande lagen är så uppbyggd att vanlig misshandel i regel förutsätts resultera i en skada eller sjukdom. Om grundrekvisitet för misshandel revideras på det sätt som föreslås blir stadgandet onödigt.

Misshandel förutsätter uppsåt. En icke uppsåtlig gärning som skadar någons hälsa betraktas inte som misshandel utan som vållande av personskada.

Inga ändringar föreslås i straffskalan. Den går från böter till fängelse i högst två år. Visserligen har maximistraffet för t.ex. stöld sänkts, men det finns ingen orsak att förfara på samma sätt då det gäller misshandel. Genom att straffskalan för misshandel bibehålls oförändrad betonas våldshandlingars förkastlighet och skyddet för hälsan.

För närvarande är misshandel i regel ett målsägandebrott. Enligt den föreslagna 15 § blir misshandel ett brott som lyder under allmänt åtal.

2 mom. Försök till misshandel kriminaliserades år 1989. Då detta förutsätts i den internationella tortyrkonventionen, som Finland godkänt, föreslås försök fortfarande vara straffbart.

6 §. Grov misshandel

1 mom. Den viktigaste ändringen i rekvisitet för grov misshandel är att samtliga kvalificeringsgrunder räknas upp i paragrafen i stället för vissa exempel, som i den gällande lagen. Denna lösning överensstämmer med utformningen av rekvisiten för övriga grova brott.

De föreslagna grunderna är i sak de samma som enligt den gällande lagen. Endast smärre ändringar föreslås.

Momentets *1 punkt* gäller situationer där följderna av misshandeln är allvarliga. Den gällande lagen nämner svår kroppsskada, allvarlig sjukdom och livsfara. Den sistnämnda följden föreslås bli ändrad till försättande i "livshotande läge". Härmed avses ingen ändring i sak. Även den gällande lagen torde i allmänhet ha tolkats så att med livsfara uttryckligen avses att offret försätts i livshotande läge och inte att brottet begås på ett sätt som är förenat med livsfara. Lagrummet förutsätter att gärningsmannens uppsåt sträcker sig till orsakandet av de allvarliga följderna.

I momentets *2 punkt* nämns som kvalificeringsgrund att brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt. Denna grund ges i förslaget en något annorlunda språklig utformning än i den gällande lagen. Eftersom det finns en nyansskillnad mellan råhet och grymhet skall båda orden fortsättningsvis nämnas i stadgandet. En spark i huvudet kan i allmänhet anses vara en rå handling, medan misshandel av en försvarslös person är en grym handling.

Momentets *3 punkt* motsvarar det gällande lagrummet om användning av vapen eller annat livsfarligt medel som en kvalificeringsgrund. Denna punkt föreslås bli så preciserad att i lagrummet nämns skjut- eller eggvapen eller något annat sådant livsfarligt hjälpmedel. Motiveringen är att de mest varierande medel kan anses vara livsfarliga. T.ex. en sten, en brädstump, en väska och ett flertal husgeråd kan användas på ett livsfarligt sätt. Avsikten med begränsningen till egg- och skjutvapen och med dem jämförliga livsfarliga medel är att understryka normen att det är särskilt förkastligt att använda egentliga vapen. Den föreslagna ordalydelsen används också i rekvisitet för grovt rån (SL 31:2).

Den gällande straffskalan är vid och den motsvarar ingen typstraffskala. Den övre delen av skalan används inte av domstolarna, om det enbart är fråga om grov misshandel. En sänkning av straffskalan för uppsåtliga grova våldsbrott skulle emellertid strida mot den allmänna kriminalpolitiska målsättningen att skärpa attityderna mot våldsbrott. Därför föreslås ingen ändring av maximistraffet som är tio år. Minimistraffet skall likså även framgent vara sex månader.

2 mom. Försök till grov misshandel skall fortfarande vara straffbart.

7 §. Lindrig misshandel

Enligt den gällande lagen bestäms gränsen mellan lindrig och vanlig misshandel utgående från om misshandeln orsakat skada eller sjukdom. En gradering som endast tar hänsyn till brottets effekt är inte lyckad. Också i praktiken har stadgandet om lindrig misshandel tolkats extensivare än vad ordalydelsen skulle förutsätta — det har ibland tillämpats på gärningar som orsakat obetydliga skador.

Rekvisitet för lindrig misshandel föreslås bli utformat på samma sätt som för övriga lindriga brottsformer. Om misshandeln bedömd som en helhet är ringa skall den betraktas som lindrig. Vid bedömningen skall avseende fästas bl.a. vid huruvida våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats någons hälsa har varit mindre betydande.

Straffet föreslås, liksom för närvarande, vara böter. Försök skall inte vara straffbart. I fråga om flera andra motsvarande lindriga brott, t.ex. snatteri, är försök visserligen straffbart. Det finns emellertid inte något kriminalpolitiskt behov att kriminalisera försök till lindrig misshandel. Kriminalisering av försök skulle dessutom kunna leda till problem när det gäller rättsskyddet, eftersom det rör sig om ett lindrigt brott som i allra högsta grad endast berör relationen mellan gärningsmannen och offret, vilket innebär att parternas subjektiva uppfattningar om händelseförloppet kan uppvisa stora olikheter.

Enligt den föreslagna 14 § är lindrig misshandel ett målsägandebrott utom i det fall att den riktar sig mot ett barn som inte fyllt femton år. Enligt den gällande lagen lyder även lindrig misshandel på offentlig plats under allmänt åtal. Enligt förslaget blir dessa brott målsägandebrott.

8 §. Dödsvållande

För närvarande sträcker sig grundstraffskalan för dödsvållande från böter till fängelse i högst fyra år. Det gällande lagrummet upptar en särskild sidoskala för grovt dödsvållande. Enligt den är straffet fängelse i minst sex månader och högst fyra år. Lagförslaget har separata paragrafer för dödsvållande och grovt dödsvållande.

Rekvisitet för dödsvållande, förorsakande av en annans död genom oaktsamhet, är i förslaget i sak detsamma som för närvarande. I den gällande lagen förekommer uttrycket "av vårdslöshet eller oaktsamhet". Uttrycket är på ett ålderdomligt sätt mångordigt. Oaktsamhet räcker för att uttrycka den inställning som straffbarheten i fråga om dödsvållande förutsätter.

För att orsakande av en annans död skall kunna bestraffas som dödsvållande, måste effekten vara en följd av gärningsmannens oaktsamhet. I praktiken förekommer dödsvållande ofta i förening med något annat brott, t.ex. äventyrande av trafiksäkerheten.

Enligt gällande 3 kap. 5 § 1 mom. får till straff inte dömas för en gärning som prövas ha skett mera av våda än av vållande. Då numera praktiskt taget all farlig verksamhet regleras i detalj och det finns straffsanktionerade föreskrifter om förebyggande av farosituationer, bör avseende särskilt fästas vid sambandet mellan brott mot en sådan norm, brott mot aktsamhetsplikten och den förorsakade effekten.

Den moraliska betydelsen av oaktsamhetskriminaliseringarna över huvud taget, i och med att de betonar aktsamhetsplikten, förutsätter att dödsvållandestadgandet i enlighet med gällande 3 kap. 5 § 1 mom. inte tillämpas på dödsfall som inträffat snarare av våda än av oaktsamhet. Sålunda skall t.ex. en förare som brutit mot trafikreglerna inte dömas för dödsvållande, om dödsfallet snarare anses orsakat av våda än av att föraren inte iakttagit den aktsamhet som kan förutsättas av en genomsnittsförare i motsvarande situation.

Straffet för dödsvållande föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

9 §. Grovt dödsvållande

I den gällande lagen finns en strängare straffskala för dödsvållande för det fall att "gärningsmannen ådagalagt grov vårdslöshet eller oaktsamhet". Lagförslaget har en separat paragraf om den kvalificerade gärningsformen grovt dödsvållande.

Det föreslagna stadgandet förutsätter att döden förorsakats genom grov oaktsamhet.

Begreppen grovt vållande eller grov oaktsamhet definieras inte i strafflagen, liksom inte heller de övriga typerna av tillräknande. Inte heller rättsvetenskapen tillhandahåller någon entydig definition. Begreppet har emellertid redan tidigare använts i strafflagen.

Grov oaktsamhet placerar sig mellan uppsåt och vanlig oaktsamhet. Avsikten med uttrycket grov oaktsamhet är att beskriva en viss inställning hos gärningsmannen. Vid bedömningen beaktas att beteendet har varit farligt, att risken för en skadlig effekt har varit avsevärd och att gärningsmannen har varit medveten om allt detta. Eftersom grov oaktsamhet inte ligger lika högt på tillräknandeskalan som uppsåt, förutsätter grov oaktsamhet att gärningsmannen inte bedömer effektens inträdande som särskilt sannolikt.

Vid bedömningen av om oaktsamheten skall anses grov och därmed dödsvållandet grovt även som helhet betraktat, skall i varje fall beaktas

— hur stor risken för dödlig utgång är,

— gärningsmannens medvetenhet om risken,

— i vilken mån gärningsmannens handlande avviker från den aktsamhet som situationen kräver, dvs. i vilken mån gärningsmannen bryter mot aktsamhetsplikten samt

— gärningsmannens möjligheter att iaktta aktsamhetsplikten.

Maximistraffet föreslås vara detsamma som enligt den gällande lagen, dvs. fängelse i fyra år. Minimistraffet föreslås vara fyra månader. Straffskalan motsvarar alltså typskalan för grova brott. Det bör likväl observeras att grovt dödsvållande sällan förekommer som ett särskilt brott. I allmänhet döms gärningsmannen också för något annat (ofta uppsåtligt) brott och detta verkar straffskärpande.

10 §. Vållande av personskada

Liksom i samband med dödsvållande skall enligt förslaget också vid vållande av personskada göras skillnad mellan vanlig och grov oaktsamhet. Den gällande lagens 10 § gör ingen skillnad mellan olika grader av oaktsamhet.

Den nuvarande brottsbenämningen vållande av kroppsskada eller sjukdom är otymplig och föreslås bli ersatt med vållande av personskada. Vållandet uttrycks med begreppet oaktsamhet, liksom i rekvisitet för dödsvållande. Några andra ändringar föreslås inte i detta rekvisit.

Straffbarheten förutsätter fortsättningsvis att någon åsamkas en kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa. I rättspraxis har det utvecklats kriterier för vilka typer av skador och sjukdomar som når över denna gräns. Det är inte skäl att utsträcka straffbarheten till obetydligare kroppsskador. I fråga om en skada som snarare orsakats av våda än av oaktsamhet hänvisas till det som anförs i samband med dödsvållande.

Straffet föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader.

11 §. Grovt vållande av personskada

Rekvisitet för grovt vållande av personskada föreslås bli formulerat på samma sätt som rekvisitet för grovt dödsvållande. Inte heller detta stadgande kommer att gälla obetydliga skador, eftersom den effekt som rekvisitet anger förutsätter en sådan kroppsskada eller sjukdom som nämns i 10 §. I och med klausulen om en helhetsbedömning kommer skadans allvarlighet att inverka på prövningen av om gärningen skall anses som grovt vållande av personskada.

I fråga om motiveringen hänvisas i övrigt till det som anförs i samband med grovt dödsvållande.

Straffet föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

12 §. Framkallande av fara

För framkallande av fara döms enligt den gällande lagen den som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet eller oaktsamhet framkallar allvarlig fara för annans liv eller hälsa. Straffet är böter eller fängelse i högst två år. Stadgandet är subsidiärt och tillämpas således endast om inte något annat stadgas om gärningen på annat ställe i lag.

Stadgandet förutsätter en konkret fara. En sådan fara kan i många avseenden jämställas med en effekt. En väsentlig skillnad består emellertid i att uppsåt sällan föreligger i fråga om själva faran. Gärningsmannen eftersträvar ytterst sällan t.ex. enbart möjligheten att någon dör. I allmänhet förorsakas en konkret fara genom oaktsamhet.

Särskilda faredelikt finns för situationer där

det i allmänhet föreligger risker för liv och hälsa. Det är därför inte nödvändigt att generellt kriminalisera orsakande av fara för liv eller hälsa genom lindrig oaktsamhet.

Det föreslagna stadgandet förutsätter därför, liksom det gällande stadgandet, grov oaktsamhet eller uppsåt.

Eftersom lagförslaget innebär att stadgandet om utsättande upphävs, kommer en del av utsättandefallen att bedömas enligt stadgandet om framkallande av fara.

En precisering av farebeskrivningen föreslås. Enligt den gällande lagen syftar ordet allvarlig snarare på effektens sannolikhet än på de eventuella följdernas allvarlighet. Ordalydelsen "allvarlig fara till liv eller hälsa" skall betona att det vid bedömningen av allvarlighetsgraden dels är fråga om effektens sannolikhet, dels hur allvarliga de eventuella följderna är.

Klausulen om att stadgandet är subsidiärt föreslås bli ändrad. Enligt den gällande lagen åsidosätts stadgandet alltid om det stadgas särskilt om gärningen annorstädes i lag. Straffskalan för det brott som det stadgas om på annat ställe i lag kan vara lindrigare än, lika sträng som eller strängare än straffskalan för framkallande av fara. I lagen kan sålunda i princip för något lika klandervärt förfarande finnas stadganden vilkas straffskala är lindrigare än universalstadgandets. Detta kan inte anses vara konsekvent från straffrättslig synpunkt. Även om det finns specialstadganden bör en gärning som uppfyller rekvisitet för framkallande av fara bedömas enligt skalan för detta brott, om denna är strängare. Det föreslås därför att stadgandet om framkallande av fara träder tillbaka endast för ett sådant stadgande på något annat ställe i lag, som stipulerar ett lika strängt eller strängare straff för gärningen.

Straffskalan föreslås vara densamma som enligt den gällande lagen, dvs. böter eller fängelse i högst två år.

På de grunder som anförs i samband med 14 § skall framkallande av fara lyda under allmänt åtal.

13 §. Försummande av räddningsåtgärd

Stadgandet om försummande av räddningsåtgärd uppställer en allmän medborgerlig plikt att undsätta den som man vet befinner sig i livsfara. Stadgandet flyttades från 44 kap. till 21 kap. år 1969. Samtidigt kompletterades straffskalan med fängelsestraff. Det är nödvändigt att bibehålla stadgandet om en allmän undsättningsskyldighet.

Den gällande lagen beskriver den situation där undsättningsskyldighet föreligger med orden "med vetskap om, att en annan befinner sig i verklig livsfara". Ordet verklig föreslås slopat såsom uppenbart överflödigt, eftersom livsfara i och för sig räcker för att beskriva den situation som stadgandet förutsätter. Om det senare visar sig att livsfaran inte var verklig uppfylls brottsrekvistet inte, eftersom det förutsätter underlåtelse i en situation där livsfara förelegat. Det föreslås att stadgandet utvidgas så att räddningsskyldigheten skall gälla även i situationer där det är fråga om allvarlig fara för hälsa.

Undsättningsskyldigheten beskrivs i den gällande lagen som en skyldighet att ge eller förskaffa sådan hjälp som man "utan att försätta sig själv eller annan i fara, kan åstadkomma". Ordalydelsen är misslyckad. Vilken som helst fara för en själv eller någon annan skulle berättiga en att avstå från att hjälpa. Avsikten har givetvis inte varit att stadgandet skall ges en sådan tolkning. Begränsningen av räddningsskyldigheten beskrivs i det föreslagna lagrummet med uttrycket "hjälp som skäligen kan krävas av honom med beaktande av hans möjligheter och situationens art". Denna formulering uttrycker visserligen att undsättningsskyldigheten är allmän, men hjälpens art begränsas samtidigt till vad som i en given situation kan krävas av var och en. Det finns situationer som förutsätter att man utsätter sig för en viss fara. Den som t.ex. deltar i frivillig sjöräddningsverksamhet kan förväntas ta sådana risker som han med sina kunskaper och sin skicklighet kan behärska. Vad som skäligen kan krävas varierar beroende på envars förmåga och situationens art.

Straffet föreslås vara oförändrat, dvs. böter eller fängelse i högst sex månader.

14 §. Åtalsrätt

Det finns för närvarande ett flertal invecklade regler för åtalsrätten i samband med brott mot liv och hälsa. Misshandel, lindrig misshandel, vållande av kroppsskada och vållande av fara är i regel målsägandebrott.

Trots att misshandel och lindrig misshandel i

regel är målsägandebrott görs i gällande 14 § flera undantag från huvudregeln. De nämnda brotten lyder under allmänt åtal om

— brottet begås på en offentlig plats eller vid en offentlig förrättning eller inför en myndighet,

— brottet begås av en tjänsteman i tjänsteutövning,

— brottet begås av någon som förvaras på en sluten anstalt,

— brottet riktar sig mot ett barn under 15 år eller

— vid brottet används ett livsfarligt medel.

Det viktigaste stadgandet är i praktiken det som förutsätter att det görs skillnad mellan enskilda och offentliga platser. Gränsdragningen leder till tolkningsproblem och till att handlingar som annars har samma betydelse behandlas olika. Frågan är av principiell betydelse när det gäller familjevåld. I kapitelmotiveringen påtalas det faktum att misshandel som är lindrigare än grov och som sker på enskilt område enligt lagen betraktas som en privat angelägenhet. Detta kan inte anses acceptabelt utgående från normen som förbjuder våld. Förslaget innebär att det med hänsyn till åtalsrätten inte skall ha någon betydelse om en misshandel sker på en enskild eller offentlig plats.

Något undantag i fråga om åtalsrätten för lindrig misshandel som utförs av en tjänsteman vid tjänsteutövning behövs inte, eftersom en sådan gärning i allmänhet är ett tjänstebrott och således redan i och för sig lyder under allmänt åtal. Om målsäganden inte vill att åtal väcks för lindrig misshandel i en sluten anstalt, bör det anses tillräckligt att saken sköts genom disciplinärt förfarande. Om slutligen en misshandel begås med ett livsfarligt medel kan det knappast vara fråga om lindrig misshandel, och något undantagsstadgande behövs således inte heller för det fallet.

Av den gällande lagens undantag i fråga om åtalsrätten vid misshandel är det skäl att bibehålla endast stadgandet om misshandel riktad mot barn under 15 år. Betydelsen av detta undantag minskas visserligen av att en vårdnadshavares brott mot den som han har vårdnad om enligt 18 § 2 mom. förordningen om införande av strafflagen också annars lyder under allmänt åtal. Avsikten med stadgandet är att betona vikten av att barn skyddas också mot denna lindriga form av våld.

Med stöd av vad som anförs ovan skall enligt lagförslaget av misshandelsbrotten endast lindrig misshandel vara ett målsägandebrott, och även det med undantag för sådan lindrig misshandel som riktas mot barn under 15 år.

Vållande av skada eller sjukdom är för närvarande ett målsägandebrott, om inte skadan eller sjukdomen är allvarlig. Brottsrekvisitet utesluter obetydliga skador. Det finns emellertid en hel del skador som varken är obetydliga eller allvarliga. De brott genom vilka sådana skador orsakas är sålunda målsägandebrott.

Den ovan nämnda regleringen av åtalsrätten vid vållande av skada kompliceras av förslaget om att grovt vållande av personskada föreslås vara ett särskilt brott. Det föreslås därför att åtalsrätten i dessa fall förenklas så att den direkt blir beroende av brottsbenämningen. Vållande av personskada föreslås vara ett målsägandebrott oberoende av skadans art, medan grovt vållande av personskada föreslås lyda under allmänt åtal.

I fråga om framkallande av fara måste en ändring göras i åtalsrätten, eftersom en stor del av den specialreglering som gäller framkallande av motsvarande konkret fara lyder under allmänt åtal. Då dessa specialstadganden enligt förslaget kommer att träda tillbaka, uppkommer det en situation där målsägandens eventuella åtalsanspråk är avgörande för om det allmänna stadgandet kan tillämpas. Detta är inte konsekvent. Det föreslås därför att framkallande av fara skall lyda under allmänt åtal.

1.10. 25 kap. Om brott mot friheten

1.10.1. Kapitelmotivering

1.10.1.1. Systematik och regleringsbehov

I vårt rätts- och samhällssystem hör friheten till människans grundvärden. Begreppet är i flera avseenden centralt.

I rättsligt hänseende är frihetsbegreppet viktigt för relationerna människor emellan, som en motsats till tvång. En förutsättning för att brott skall vara straffbara är i flera fall att gärningsmannen har handlat mot någon annans vilja. Vissa straffstadganden skyddar dessutom "den genuina fria viljan".

En annan rättslig aspekt på friheten ankny-

ter till humaniteten och den personliga integriteten. Historiskt sett har frihet som motsats till träldom varit ett av de mest centrala inslagen i frihetbegreppet. I dagens läge sammankopplas friheten med sådana begrepp som individualism och integritet. Frihetsbegreppet är i hög grad förknippat med element som avspeglar vår uppfattning om människan som en individ med rätt till ett människovärdigt liv.

Den ekonomiska verksamheten baserar sig på avtalsfrihet. I likhet med individens handlingsfrihet i övrigt kan den ekonomiska verksamheten begränsas endast genom lagstiftning. Friheten i sina olika betydelser uppfattas ofta som en motsats till statligt tvång.

På grund av begreppets mångtydighet utgör brotten mot friheten inte någon systematisk och konsekvent helhet. Strafflagens 25 kap. är rubricerat "Om brott mot frihet". Stadganden som på ett eller annat sätt berör begreppet frihet och frihetskränkningar ingår även i många andra strafflagsstadganden.

Under kapitelrubriken "Om brott mot frihet" har de brott sammanställts som kränker friheten och som inte lämpligen kan regleras i andra sammanhang. Den historiska utvecklingen kommer till synes i att de kriminaliseringar som skall skydda den sexuella integriteten år 1971 överfördes från kapitlet om brott mot frihet till ett eget kapitel, dvs. 20 kap. om sedlighetsbrott.

I många länders strafflagar hänförs frihetsbrotten till någon annan helhet, t.ex. i Sverige till fridsbrotten. I andra länder, t.ex. Danmark och Norge, har frihetsbrotten däremot ägnats ett eget kort kapitel.

Även om strafflagen som helhet både skyddar och begränsar friheten i dess vidaste bemärkelse, är det motiverat att bibehålla ett särskilt kapitel för frihetsbrotten. Kapitlet kan i överensstämmelse med nuvarande praxis stadga om sådana brott som det inte är rationellt att reglera i andra sammanhang. Straffstadgandena om t.ex. den sexuella självbestämmanderätten hör samman med sedlighetsbrotten, straffstadgandena om den ekonomiska självbestämmanderätten med egendomsbrotten medan straffstadgandena om politisk frihet hör samman med brott mot politiska rättigheter. Till 25 kap. kan närmast hänföras kränkning av rörelsefriheten (dvs. frihetsberövande) och kränkning av annans fria vilja genom tvång. Kapitlets övriga stadgandena är variationer på dessa grundrekvisit.

Brotten mot friheten sammanförs i mån av möjlighet till ett fåtal grundtyper. Därigenom blir rekvisiten färre. Det är å andra sidan en strävan att åstadkomma en konsekventare relation mellan grundrekvisitens privilegierade och kvalificerade former.

1.10.1.2. Gällande lagstiftning och missförhållanden i den

Många av stadgandena i 25 kap. strafflagen har fortfarande sin ursprungliga utformning. Vissa internationella konventioner har dock föranlett ändringar i kapitlet. Dessutom upphävdes kapitlets 3-6 §§ i samband med att 20 och 21 kap. strafflagen förnyades 1969 och 1971.

I gällande 25 kap. 1 § kriminaliseras *människorov*. Stadgandet har inte ändrats sedan strafflagen stiftades. Den som "med våld, hot eller list bemägtigar sig annan, i afsigt att bringa honom i annat lands krigs- eller sjötjenst, eller i slafveri eller lifegenskap, eller i annat tvångstillstånd utom landet, eller i hjelplöst läge å sådant ställe, der fara är för hans lif" straffas för människorov. Så straffas också den som gjort sig skyldig till slavhandel eller slavforsling. Straffet är fängelse från fyra till tolv år. Försök är straffbart.

Människorov indelas vanligen i egentligt människorov, barnarov och kvinnorov. Det förstnämnda brottet behandlas i 1 §, barnarov i 2 § och kvinnorov i 7 §.

Människorovsstadgandet måste ses med slaveriet som historisk bakgrund. Ett annat historiskt inslag med anknytning till människorovsstadgandet gäller värving av soldater genom list eller våld. Båda aspekterna kommer till synes i den gällande lagen. Syftet med den tredje förutsättningen i människorovsstadgandet, nämligen avsikten att bringa någon i "annat tvångstillstånd utom landet", är att förhindra att människor med tvång fråntas det skydd som det egna landet erbjuder. Som fjärde gärningsform nämns lämnande av någon i hjälplöst läge på ett ställe där det är fara för hans liv. Denna gärning påminner om brottet utsättande.

Finland har anslutit sig till 1926 års Genévekonvention angående slaveriet (FördrS 27/27) samt ett protokoll innefattande ändring av konventionen (FördrS 8/54). Finland har likaså ratificerat tilläggskonventionen angående un-

dertryckande av slaveri, slavhandel samt med slaveri jämförbara institutioner och sedvänjor (FördrS 17/59). Konventionerna förpliktar Finland att förhindra och strängt bestraffa slavhandel.

I 1 a § stadgas straff för s.k. *vit slavhandel*. Enligt stadgandet bestraffas den som "i syfte att överlämna annan till otukt förmår denna att emottaga anställning, bortför sådan person eller avlägsnar honom eller henne från deras omgivning". Stadgandet förutsätter enligt vad som uttryckligen nämns i rekvisitet inte att gärningen utförs i strid med offrets vilja. Straffet är fängelse i minst sex månader eller högst åtta år. Dessutom stadgas ett strängare straffmaximum, dvs. tio års fängelse för yrkesmässigt brott och för det fall att den mot vilken brottet förövats blivit offer för otukt. Försök är straffbart.

Stadgandet om vit slavhandel tillkom år 1926. Det togs in i strafflagen som en följd av att Finland anslöt sig till 1921 års internationella konvention om undertryckande av handeln med kvinnor och barn (FördrS 3/27). Finlands anslutning till denna konvention innebar samtidigt en anslutning till den i Paris 1904 avslutade internationella överenskommelsen om skydd mot den brottsliga rörelse, som är känd under namn av den "vita slavhandeln" samt till den i Paris 1910 avslutade konventionen angående bekämpande av den vita slavhandeln. Stadgandet ändrades åren 1935, 1961 och 1963 i överensstämmelse med internationella konventioner.

Finland har anslutit sig till 1933 års internationella konvention angående undertryckande av handeln med myndiga kvinnor (FördrS 29/37) samt till 1950 års konvention angående bekämpande av handeln med människor och utnyttjande av andras prostitution (FördrS 33/72). Koppleristadgandet i 20 kap. 8 § strafflagen uppfyller de krav på kriminalisering som konventionerna ställer. Ett specialstadgande om vit slavhandel kan inte längre motiveras med internationella förpliktelser.

I 25 kap. 2 § strafflagen kriminaliseras *barnarov*. Enligt paragrafen straffas den som "olovligen bemäktigat sig och bortfört barn, som ej fyllt femton år, eller skilt barn från fader, moder eller annan, under vars vård och lydnad barnet står". Straffet är fängelse i minst sex månader och högst fyra år. En strängare straffskala gäller för fall där brottet förövats för att "begagna barnet till tiggeri eller annat egennyttigt eller osedligt ändamål eller sysslande". Försök är straffbart.

Barnarovsstadgandet är subsidiärt i förhållande till stadgandena om människorov och vit slavhandel. Stadgandet har kvar den utformning det fick då strafflagen stiftades. Då stadgandet om vit slavhandel intogs i strafflagen gjordes en mindre ändring även i barnarovsstadgandet. Barnarovsstadgandets tillämpningsområde har också begränsats av 9 a § om tagande av gisslan.

Ett av syftena med stadgandet har sagts vara att skydda under 15-åriga barns frihet. Det huvudsakliga skyddsobjektet är emellertid den lagliga vårdnadshavarens maktrelation till barnet, i en form som vår nuvarande lagstiftning om barn inte längre erkänner.

Objektet för brottet *kvinnorov*, varom stadgas i 7 §, är en kvinna som fyllt femton år. En förutsättning för straffbarheten är att någon bemäktigar sig en kvinna och emot hennes vilja bortför eller i sitt våld kvarhåller henne. Dessutom förutsätts syftet vara att ingå äktenskap eller öva otukt med henne. Straffet är fängelse i minst sex månader eller högst åtta år. Försök är straffbart.

Kvinnorov är ett målsägandebrott. Om gärningsmannen och den som blivit utsatt för brottet ingått äktenskap med varandra, får åtal inte väckas, om det inte gjorts en ansökan om att äktenskapet skall återgå. Om en sådan ansökan har gjorts, får allmänna åklagaren väcka åtal t.o.m. mot målsägandens vilja.

Historiskt sett var kvinnorov i första hand ett brott mot giftomannen eller maken. Strafflagens kvinnorovsstadgande gäller emellertid redan klart ett brott mot kvinnan. Det innefattar två olika typer av brott. I den ena brottstypen är det fråga om tvingande av en kvinna till äktenskap eller om förberedelse av detta brott, i den andra om förberedelse till koppleri. Stadgandet avspeglar ett samhälle där kvinnorna var försvarslösa mot männen, som genom tvång eller list kunde frånta kvinnorna deras självbestämmanderätt.

I 8 § stadgas straff för s.k. *enlevering*. Med enlevering avses bortförande av en femton år fylld kvinna, med hennes vilja men utan giftomannens eller en eventuell annan målsmans samtycke, i avsikt att ingå äktenskap eller öva otukt med kvinnan. Om syftet är ingående av äktenskap, är straffet böter eller fängelse i högst ett år medan det om syftet är övande av

otukt kan uppgå till fängelse i två år. Stadgandet är subsidiärt i förhållande till stadgandet om vit slavhandel. Brottet är ett målsägandebrott med samma regler i fråga om äktenskapets återgång som beträffande 7 § om kvinnorov. Målsägande med avseende på detta brott är emellertid kvinnans målsman. Enlevering är sålunda den ursprungligaste formen av kvinnorov och riktar sig uteslutande mot kvinnans målsman. Stadgandet måste anses ha blivit obsolet i och med utvecklingen inom äktenskapslagstiftningen.

I 9 § kriminaliseras *olaga häktning*. Till detta brott gör sig den skyldig som genom fängslande, inspärrande eller annorledes berövar annan friheten. Med frihet torde i detta sammanhang närmast avses rörelsefrihet. Straffet är fängelse i högst fyra månader. Om frihetsberövandet fortgår längre än trettio dagar eller om brottet annars är grovt, sträcker sig straffskalan från fängelse i sex månader till sex år.

Ytterligare rekvisit som gäller olaga häktning finns i kapitlets 10 §. I 1 mom. kriminaliseras olaga häktning som skett i god tro ("med förment rätt") och under lagliga former. Straffskalan sträcker sig från böter till fängelse i högst sex månader. Om olaga häktning i god tro inte skett under lagliga former, skall gärningsmannen straffas enligt 9 §.

I paragrafens 2 mom. kriminaliseras en tredje form av olaga häktning, nämligen häktning av laga skäl men utan iakttagande av lagliga former. Straffet är i så fall endast böter. Är omständigheterna emellertid synnerligen försvårande, skall gärningsmannen dömas enligt 9 §.

Rekvisiten för olaga häktning har inte ändrats sedan strafflagen stiftades.

Till kapitlet fogades år 1983 en 9 a §. Paragrafen kriminaliserar *tagande av gisslan*. Även om stadgandet placerats mellan 9 och 10 §§ om olaga häktning, gäller det i själva verket ett brott av tvångskaraktär, där frihetsberövandet används som påtryckningsmedel mot en tredje part. Rekvisitet är så formulerat att det avser en gärning där någon "olagligen berövar annan friheten i syfte att tvinga tredje part att göra, tåla eller underlåta att göra någonting under hot om att den tillfångatagne eljest inte friges, att han dödas eller att hans hälsa skadas". Maximistraffet är fängelse i tio år. Försök är straffbart.

Stadgandet om tagande av gisslan baserar sig på en internationell konvention från år 1979 om tagande av gisslan (FördrS 38/83). Konventionen ansågs förutsätta att ett sådant brottsrekvisit som beskrivs i artikel 1 tas in i finsk lagstiftning RP 55/1982 rd). Konventionen hör till serien av överenskommelser om förhindrande av terrorism och kapning av luftfartyg. Brottsrekvisitet är emellertid så formulerat att det kan tillämpas även på andra gärningar än terrorism. T.ex. "kidnappning" av ett barn i utpressningssyfte bestraffas numera såsom tagande av gisslan.

I 11 § kriminaliseras *pinande till bekännelse*. Enligt paragrafen bestraffas den som pinar en annan för att tvinga honom till bekännelse "i någon sak" med fängelse i högst fyra år. Stadgandets tillämpningsområde sammanfaller med tillämpningsområdet för stadgandena om misshandel och olaga tvång. Ett motsvarande stadgande finns t.ex. inte längre i de andra nordiska länderna.

I 12 § ingår ett grundläggande stadgande om *nödgande*. Enligt denna paragraf skall den straffas som utan laga rätt med våld eller hot tvingar någon annan att göra, tåla eller underlåta något. Straffskalan är böter eller fängelse i högst två år. Stadgandet är subsidiärt i förhållande till alla sådana gärningar för vilka stadgas strängare straff.

Stadgandet förnyades i samband med att 21 kap. reviderades år 1969. I det sammanhanget förnyades själva rekvisitet endast språkligt. Maximistraffet höjdes dock från fängelse i ett år till fängelse i två år.

Samtidigt förnyades straffstadgandet i 13 § om *olaga hot*. Ursprungligen kriminaliserades hotande med vilket som helst brott, om omständigheterna vara sådana att det var sannolikt att hotet skulle verkställas. I samband med ändringen begränsades stadgandet till att gälla endast hot om brott mot liv, hälsa, den personliga säkerheten i övrigt eller egendom. Eftersom samtidigt det gamla 21 kapitlets stadgande om resande av vapen mot annan upphävdes, intogs i stadgandet ett uttryckligt omnämnande om lyftande av vapen som en gärningsform vid hot som riktar sig mot en annans personliga säkerhet. Stadgandet ändrades också i det avseendet att hotets allvarlighetsgrad numera entydigt skall bedömas från den hotades synpunkt.

Tidigare kunde såsom straff för olaga hot följa endast böter eller fängelse i högst sex månader. I samband med revideringen höjdes maximistraffet till två år fängelse.

Samtidigt ändrades 14 § om åtalsrätten så, att nödgande och olaga hot, som annars är målsägandebrott, lyder under allmänt åtal enligt samma principer som misshandel och lindrig misshandel.

Enligt underrättsstatistiken har människorovsstadgandet under femårsperioden 1982-1986 i praktiken tillämpats endast en gång. Årligen har 2-10 personer dömts för barnarov. Straffet har i allmänhet varit böter. Detta visar att domstolarna ofta använt sig av möjligheten att döma till straff som underskrider den stadgade skalan.

För olaga häktning (9 och 10 §§) har i genomsnitt 30 personer dömts årligen. Också i dessa fall har man rätt ofta underskridit den stadgade straffskalan. För pinande till bekännelse har sammanlagt sju åtalade dömts under de nämnda fem åren.

För nödgande döms ungefär femtio personer per år och för olaga hot ca trehundra. Det sistnämnda brottet leder i allmänhet till bötesstraff, och för det förstnämnda brottet döms i stort sett lika ofta till fängelse som till böter.

De övriga lagrummen i detta kapitel har inte blivit tillämpade under den ifrågavarande perioden.

Kapitlets stadganden är till vissa delar föråldrade — enleveringsstadgandet rentav obsolet. Stadgandena om vit slavhandel och kvinnorov motsvarar inte kvinnans ställning i dag och inte heller de har på länge tillämpats av domstolarna.

Barnarovsstadgandet avspeglar en sådan maktrelation mellan föräldrar och barn som vår lagstiftning om barnets ställning inte längre erkänner. Stadgandet har närmast tillämpats i situationer som det ursprungligen inte var tänkt för, dvs. då föräldrar i samband med äktenskapsskillnad tvistar om vårdnaden om barnen. Med tanke på dessa situationer är straffskalan oskäligt sträng, vilket även visas av det faktum att domstolarna rätt ofta utnyttjar möjligheten att underskrida normalskalan.

Kapitlets äldsta stadganden motsvarar inte längre dagens uppfattning om vilka gärningar som allvarligast kränker friheten. I brottsrekvisiten ingår begrepp som saknar relevans i dagens samhälle. I vissa avseenden är regleringarna alltför detaljerade. Rekvisitens uppbyggnad motsvarar inte de principer som gäller för totalrevideringen av strafflagen.

1.10.1.3. Förslagets huvudpunkter

Enligt förslaget skall strafflagen fortfarande ha ett separat kapitel om brott mot friheten. Det skall huvudsakligen vara av samma innehåll som den gällande lagens. Rekvisiten i kapitlet indelas i två huvudtyper, dvs. frihetsberövande och tvång. De övriga rekvisiten avser speciella grövre och lindrigare former av grundrekvisiten.

De viktigaste ändringarna i jämförelse med det gamla 25 kap. är att barnarovsstadgandet, kvinnorovs- och enleveringsstadgandena, stadgandet om vit slavhandel och stadgandet om pinande till bekännelse föreslås bli upphävda.

Förslaget att barnarovsstadgandet skall utgå understryker att ett barn åtnjuter ett fullvärdigt straffrättsligt skydd också i relation till sina vårdnadshavare. Brott mot barns frihet straffas i princip på samma sätt som brott mot vuxna personers frihet.

De övriga stadganden som föreslås utgå är föråldrade och överflödiga specialstadganden.

Många av kriminaliseringarna i kapitlet föreslås dessutom bli ändrade i en riktning som understryker det straffrättsliga skyddet av friheten. Det straffbara området förblir i stort sett oförändrat och inga ändringar i sak föreslås i grundrekvisiten.

I kapitlet skall enligt förslaget också stadgas om vissa brott som veterligen inte förekommer i Finland (t.ex. slaveri i samband med människorov). Dessa stadganden är emellertid principiellt nödvändiga för att understryka de viktigaste mänskliga rättigheterna. De kan dessutom behövas i praktiken eftersom de möjliggör lagföring i Finland för brott som begåtts utomlands, om gärningsmannen t.ex. har flytt till Finland men av någon anledning inte kan utlämnas till ett annat land för att bli dömd där. I dessa fall förutsätter internationella konventioner ofta att samtliga konventionsstater har ensartade straffstadganden i sin lagstiftning. I motiveringen till detta kapitel behandlas därför vissa gärningsformer som med hänsyn till förhållandena i Finland förefaller relativt främmande.

Enligt det första grundläggande stadgandet i detta kapitel, dvs. 1 § om frihetsberövande, straffas den som orättmätigt berövar någon rörelsefriheten eller isolerar någon från dennes omgivning. Som exempel på gärningsformer nämns inspärrande, fjättrande eller bortförande. Den nya gärningsbeskrivningen innebär

inte att det kriminaliserade området ändras i jämförelse med gällande 9 § om olaga häktning.

Till de grövre formerna av frihetsberövande hör för det första grovt frihetsberövande varom stadgas i 2 §. Som kvalificeringsgrunder nämns frihetsberövandets längd och verkningar samt gärningssättet. Stadgandet formuleras med rekvisiten för andra grova brott som förebild. Kvalificeringsgrunden när det gäller frihetsberövandets längd, som för närvarande är 30 dygn, sänks till tre dygn. Ändringen grundar sig på att den allmänna uppfattningen om att tidens värde har förändrats.

Specialformer av grovt frihetsberövande är enligt förslaget människorov (3 §) och tagande av gisslan (4 §).

Människorovsstadgandet förutsätter liksom för närvarande att någon bemäktigar sig en annan genom våld, hot eller list. Detta skall ske i ett bestämt syfte. Grunderna föreslås bli väsentligt ändrade i jämförelse med den gällande lagens ålderdomliga beskrivningar. I det föreslagna rekvisitet nämns förhållanden som kränker människovärdet, tvångsarbete samt människohandel med barn som inte fyllt femton år. Som människorov straffas sålunda barnarov i syfte att bedriva människohandel, vilket i allmänhet sker med sikte på barnprostitution.

Som människorov skall även anses sådana aktiviteter vid slavhandel som Finland genom att ansluta sig till internationella konventioner har förbundit sig att kriminalisera. Även för närvarande bestraffas handel med och forsling av slavar som människorov.

Även om slaveri och slavhandel är främmande företeelser i våra förhållanden, vill man bibehålla den stränga kriminaliseringen av dessa gärningar. Detsamma gäller människohandel med barn.

Stadgandet om tagande av gisslan bibehålls i övrigt oförändrat, men i sin nya utformning förutsätter det att gärningen bedömd som en helhet är grov. Motsvarande stadgande om en helhetsbedömning fogas även till rekvisiten för grovt frihetsberövande och människorov.

Det har inte ansetts föreligga behov av något allmänt stadgande om lindrigt frihetsberövande utan de lindriga fallen kan beaktas vid straffutmätningen, eftersom straffskalan även innehåller böter.

Frihetsberövande av oaktsamhet (5 §) kan förekomma i två situationer. För det första kan det vara fråga om en av oaktsamhet förorsakad frihetsförlust som inte är ringa, för det andra om orättmätigt frihetsberövande med förment rätt. Det förstnämnda fallet innebär en utvidgning av det straffbara området. Avsikten är att understryka deras ansvar som genom oaktsamhet kan inskränka andra personers rörelsefrihet. De nya stadgandena innebär ett slopande av den nuvarande graderingen av frihetsberövanden som skett i god tro, beroende på om gärningen begåtts med iakttagande av stadgandena om laga häktning. Samtidigt slopas specialkriminaliseringen av brott mot formkraven vid häktning som i själva verket är laglig. Dessa procedurstadganden gäller numera endast tjänstemän, vilket innebär att brott mot dem kan bestraffas som tjänstefel.

Stadgandet om olaga hot (6 §) bibehålls i sak oförändrat. Maximistraffet föreslås bli sänkt till fängelse i ett år.

Även rekvisitet för olaga tvång (7 §) skall enligt förslaget bibehållas oförändrat, men maximistraffet sänks till fängelse i ett år. I samband med att maximistraffet för nödgande år 1969 höjdes till två år anfördes ingen övertygande motivering. Den sänkning som nu föreslås baserar sig närmast på att stadgandet är subsidiärt. I alla sådana fall då tvång skulle förtjäna ett strängare straff än fängelse i ett år kan andra stadganden tillämpas, t.ex. stadgandena om våldtäkt eller utpressning.

I 8 § om åtalsrätt stadgas att frihetsberövande av oaktsamhet, olaga hot och olaga tvång är målsägandebrott. Om ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid brottet lyder olaga hot och olaga tvång dock under allmänt åtal. Däremot föreslås att det nuvarande sambandet mellan å ena sidan åtalsrätten vid nödgande och olaga hot och å andra sidan åtalsarrangemangen vid misshandel slopas.

1.10.2. Paragrafmotivering

1 §. Frihetsberövande

Stadgandet ändrar i sak inte det straffbarhetsområde som gällande 25 kap. 9 § har ansetts omfatta. Uttrycket "berövar annan friheten" avser också för närvarande närmast rörelsefriheten. Fängslande och inspärrande innebär uttryckligen en kringskärning av rörelsefriheten. Frihetsberövandet behöver inte vara så fullständigt att någon berövats alla sina friheter. Det nuvarande uttrycket "fängslande"

kan anses vara ålderdomligt och har därför bytts ut. Brottsbenämningen moderniseras i den finskspråkiga lagtexten men inte i den svenskspråkiga.

Med frihetsberövande avses att någon orättmätigt berövas rörelsefriheten eller isoleras från sin omgivning. Som exempel nämns i stadgandet att någon spärras in, fjättras eller bortförs. Om någon bortförs med tvång innebär detta att han berövas sin rörelsefrihet. Däremot kan den vara isolerad från sin omgivning som med tvång eller list har bortförts någonstans men inte där hindras att röra sig fritt. Som exempel på isolering från omgivningen kan även nämnas det fallet att ledaren för en ödemarksvandring lämnar fotvandrarna åt sitt öde ute i vildmarken. Även om de där har sin rörelsefrihet kan avsaknaden av en guide innebära att de isoleras från den omgivning som de tänkt återvända till.

Frihetsberövande kan även ske genom att någon fråntas ett hjälpmedel som är nödvändigt för att han skall kunna förflytta sig. Om en person som befinner sig på en öde ö fråntas öns enda båt, uppfylls rekvisitet för frihetsberövande. Däremot leder en bilstöld sällan till en så definitiv begränsning att någon av den anledningen kan anses berövad sin rörelsefrihet. Det samma gäller tillgrepp eller undangömmande av resebiljetter.

Sådan isolering från omgivningen som nämns i rekvisitet kan också avse små barn. Frihetsberövande som riktar sig mot ett barn, vars rörelseförmåga är begränsad, sker i allmänhet just genom isolering från omgivningen. Vissa sådana gärningar som för närvarande betraktas som barnarov kommer att bli straffbara med stöd av detta stadgande.

Med omgivning avses en persons normala vardagsmiljö med därtill hörande människorelationer. Begreppet omgivning har i detta sammanhang en accentuerat social innebörd och avviker sålunda från det miljöbegrepp som används i 48 kap.

Både berövandet av rörelsefriheten och isoleringen från omgivningen skall vara så genomgripande att de inte enbart begränsar någons rörlighet eller kontakter till omgivningen. Att någon tvingas välja en annan rutt än han tänkt sig innebär inte att han berövats rörelsefriheten. Begreppet "att spärra in", som nämns som en gärningsform, innebär att någon anses ha blivit berövad sin rörelsefrihet i den bemärkelse som avses i stadgandet, även om han kan röra sig på ett begränsat utrymme inomhus. Om någon blir utestängd begränsas hans rörelsefrihet däremot i allmänhet endast såtillvida att han hindras ta sig in en viss lokal. Avskärning av t.ex. en telefonlinje leder normalt inte till isolering från omgivningen utan endast till begränsning av kontakterna med omvärlden. I undantagsfall kan dock en person, t.ex. en gravt rörelsehindrad, som är helt beroende av sina telefonförbindelser, helt isoleras från sin omgivning genom att en telefonlinje skärs av. Barn och rörelsehindrade kan, i den bemärkelse som rekvisitet avser, även isoleras från sin omgivning genom åtgärder som riktar sig mot deras vårdare.

Något stadgande som motsvarar gällande 21 kap. 11 § om utsättande ingår inte i förslaget till nytt 21 kap. Det brott som avses i den gällande lagen kan ofta bestraffas som frihetsberövande.

Även ett barn kan vara föremål för frihetsberövande. Gärningen skall dock inte anses utgöra frihetsberövande om barnet har givit ett giltigt samtycke. Också ett barn kan ge ett giltigt samtycke till en gärning, om barnet är så utvecklat att det förstår samtyckets innebörd. Situationen kan bli problematisk om barnets vilja avviker från vårdnadshavarens. Ibland blir det nödvändigt att fastställa barnets uppenbara vilja genom en presumtion. Motsvarande principer kan tillämpas om gärningen riktar sig mot en psykiskt handikappad person.

Frihetsberövande förutsätter uppsåt.

För klarhetens skull nämns i rekvisitet att frihetsberövandet skall vara orättmätigt. Avsikten härmed är inte enbart att utesluta myndigheternas tvångsåtgärder från lagrummets tillämpningsområde. Det är klart att lagliga tjänsteåtgärder inte kan utgöra straffbart frihetsberövande. Att gärningen skall vara orättmätig har betydelse särskilt i sådana situationer där rätten att beröva någon rörelsefriheten eller isolera honom från hans omgivning kan härledas ur någon mindre exakt angiven ansvarsfrihetsgrund. T.ex. de rättigheter som den har som uppfostrar ett barn kan utgöra en sådan grund.

De tillåtna uppfostringsmetoderna preciseras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. I 1 § 3 mom. fastställs att barn inte får undertryckas, agas eller utsättas för annan kränkande behandling. En vårdnadshavare som i uppfostrande syfte begränsar ett barns rörelsefrihet t.ex. genom att förbjuda det att

vistas utomhus nattetid, bryter emellertid inte mot detta förbud. Husarrest kan inte i och för sig anses som frihetsberövande, om den inte överskrider gränserna för vad som kan anses som skäliga uppfostringsmetoder. Fostrarrollen innebär således en rätt att i förhållande till ett barn vidta åtgärder som annars skulle utgöra olagligt frihetsberövande. Gränsdragningen är beroende av vad som vid envar tidpunkt anses vara förenligt med fostrarrollen. Också en vårdnadshavare kan göra sig skyldig till frihetsberövande gentemot ett barn. Den som isolerar ett barn på ett sätt som hämmar dess fysiska och psykiska utveckling och i extrema fall fjättrar det, gör sig skyldig till frihetsberövande, även om han är barnets vårdnadshavare.

I en viss uträckning blir gränsdragningen mellan straffbart och icke straffbart berövande av rörelsefriheten också i övriga fall beroende av samhällskulturen. Ju längre utvecklat ett samhälle är, desto kortvarigare åtgärder betraktas som frihetsberövande. Det grundläggande stadgandet uppställer inga tidsgränser. Beroende på situationen kan också ett mycket kortvarigt ingrepp i rörelsefriheten anses utgöra frihetsberövande av det slag som stadgandet avser.

Straffet för frihetsberövande föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Brottet lyder under allmänt åtal.

2 §. Grovt frihetsberövande

Stadgandet om grovt frihetsberövande är på sätt och vis nytt, även om kvalificeringsgrunderna utgörs av omständigheter som redan nu beaktas vid grovhetsbedömningen i samband med motsvarande stadganden i 25 kap. I det föreslagna rekvisitet nämns tre kännetecken som kan göra frihetsberövandet grovt, dvs. frihetsförlustens längd och verkningar samt gärningssättet.

För det första nämns att frihetsförlusten utsträcks över tre dygn. För närvarande är motsvarande tid 30 dygn. Tiden tillmäts nu ett annat värde än då strafflagen stiftades. Numera måste redan ett olagligt frihetsberövande som pågått över tre dygn anses långvarigt och gärningen därmed grov, om en helhetsbedömning talar för detta. Den föreslagna ändringen motsvarar den utveckling inom lagstiftningen som skett i fråga om längden på tillåtet frihetsberövande såsom tvångsmedel, t.ex. tiden för anhållande.

Att tiden anges i dygn orsakar knappast några tolkningssvårigheter — den räknas från det klockslag då frihetsberövandet började, till samma klockslag tre dygn senare.

Den andra grund som nämns i stadgandet är frihetsberövandets verkningar, dvs. att någons liv eller hälsa orsakas allvarlig fara. Faran skall vara konkret och av allvarlig karaktär. Också ett kort frihetsberövande är ofta förknippat med någon grad av fara för hälsan. Faran är allvarlig, om frihetsberövandet t.ex. leder till att en sjuk person inte får den medicinering han behöver. Faran behöver inte vara riktad mot den vars frihet berövas. Om t.ex. modern till ett spädbarn berövas friheten med påföljd att hon inte kan amma sitt barn, kan barnets hälsa äventyras.

Gärningsmannen måste vara medveten om den fara han orsakar.

Den tredje kvalificeringsgrunden är synnerlig grymhet eller hot om allvarligt våld i samband med frihetsberövandet. Om någon stängs in i ett mörkt och skrämmande rum eller om någon som förts till en vilt främmande plats intalas att han inte har några möjligheter att rädda sig, kan man tala om särskild grymhet. Med grovt våld avses t.ex. att den som berövats friheten hotas till livet om han försöker rymma.

I samtliga fall förutsätts en helhetsbedömning av gärningens grovhetsgrad.

Som straffskala föreslås normalskalan för grova brott, dvs. fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

3 §. Människorov

1 mom. Brottsrekvisitet för människorov påminner till sin uppbyggnad om det gällande stadgandet.

Momentets *1 punkt* förutsätter att någon bemäktigar sig en annan med våld, hot eller list. Samma ord används som i den gällande lagen och avsikten är att de skall tolkas på samma sätt. Bemäktigandet förutsätts här vara mer genomgripande än vid frihetsberövande. Det är alltså inte fråga om bemäktigande då endast rörelsefriheten begränsas, utan att den som är föremål för gärningen hamnar i frihetsberövarens våld.

Tolkningen av våld och hot är relativt

vedertagen. List kan det anses vara fråga om t.ex. då gärningsmannen lurar föräldrarna att låta honom ta hand om deras barn, under förevändning att han skall ge barnet utbildning utomlands, trots att han i själva verket ämnar utnyttja barnet för människohandel.

Rekvisitet förutsätter ytterligare att bemäktigandet sker i ett visst syfte. I detta avseende ändras stadgandet väsentligt jämfört med det nuvarande människorovsstadgandet.

För det första nämns syftet att försätta någon i förhållanden som kränker människovärdet. Rekvisitet "förhållanden som kränker människovärdet" är onekligen värdebundet. Bedömningen påverkas av den rådande samhällskulturen. En s.k. primitiv kultur uppfyller emellertid inte automatiskt kriteriet. Som exempel på förhållanden som kränker människovärdet kan nämnas att den som blivit utsatt för människorov tvingas försörja sig på prostitution eller narkotikahandel.

För det andra kan syftet med bemäktigandet vara att försätta en annan i tvångsarbete. Med tvångsarbete avses ett sådant permanent tillstånd, där den arbetande inte har sedvanlig rätt att vägra utföra vissa uppgifter eller säga upp sig eller att få lön. Tolkningen kan baseras på artikel 8 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/76) samt på artikel 4 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/90), i vilka det preciseras vad som i de nämnda konventionerna avses med tvångsarbete .

I momentets *2 punkt* förutsätts samma slags bemäktigande som i punkt 1. Avsikten med bemäktigandet skall vara att idka människohandel med ett barn som inte har fyllt 15 år. Enligt förslaget upphävs som nämnts specialrekvisiten för både barnarov och vit slavhandel. Ett upphävande kunde möjligen leda till att tillräckligt stränga straff inte alltid kan tillgripas mot barnhandel, som fortfarande på vissa håll i världen förefaller vara ett problem. Det föreslagna människorovsstadgandet kan tillämpas t.ex. på den som med löfte om adoption lockar ett barn från dess föräldrar, men som i själva verket överlämnar barnet till människohandel t.ex. för barnprostitution.

I det gällande människororvsstadgandet nämns bemäktigande av någon i syfte att bringa denne i slaveri eller livegenskap. För människorov straffas också den som bedrivit handel med eller forslat slavar.

I *punkt 3* kriminaliseras försättande av en annan i slaveri eller hållande av någon i en sådan ställning, slavhandel och transport av slavar. Finland har genom internationella överenskommelser förbundit sig att bestraffa dessa gärningar. Jämfört med den nuvarande kriminaliseringen består den väsentliga skillnaden däri att förslaget till nytt stadgande inte förutsätter bemäktigande genom våld, hot eller list i syfte att försätta någon i slaveri. Gärningssätten beskrivs för enkelhetens skull så att både försättande och hållande i slaveri är straffbart. Brottet kan begås också utan våld, hot eller list. Formuleringen motsvarar bättre syftet med de internationella överenskommelserna.

I rekvisitet används uttrycken slaveri och "sådan ställning". Ordalydelen avser slaveri i den traditionella bemärkelsen, dvs. att en slav underkastas tvångsarbete utan de grundrättigheter som tillkommer "fria medborgare". Officiellt torde slaveri inte längre förekomma någonstans i världen. Med begreppet avses därför sådant faktiskt slaveri, där en person försätts i en ställning som motsvarar klassiskt slaveri. I de internationella överenskommelserna nämns med slaveri jämförbara situationer, vilka enligt detta stadgande dock inte skulle bestraffas som människorov. Som exempel kan nämnas en sådan tradition att en kvinna, sedan hennes make har avlidit, kan överlåtas som arv till en annan. Det finns andra stadganden som tillräckligt effektivt förhindrar detta slags traditioner. Människorovsstadgandet behöver inte omfatta sådana fall.

För konsekvensens skull förutsätts det att gärningen enligt en helhetsbedömning skall vara grov för att människorovsstadgandet skall bli tillämpligt. Redan straffskalan anger att människorov är ett grövre brott än t.o.m. grovt frihetsberövande. Avsikten är inte att rekvisitets begrepp "slaveri" eller "människovärde" skall tolkas extensivt. Syftet med klausulen om helhetsbedömning är att garantera att begreppen ges den snäva tolkning som den stränga straffskalan förutsätter.

Straffet för människorov föreslås vara fängelse i minst två och högst tio år.

Det särskilda stadgandet i det nuvarande människorovsstadgandets 2 mom. om konfiskation av fartyg som begagnats till slavhandel föreslås inte bli intaget i det nya 25 kap. De internationella överenskommelserna förutsätter inte något sådant stadgande. Vid konfiskation kan tillämpas det fakultativa stadgandet i 2

kap. 16 § strafflagen, som är ett senare tillkommet allmänt stadgande om förverkande av föremål som använts för begående av brott.

2 mom. Liksom enligt den gällande lagen skall försök vara straffbart. I fråga om slavhandel förutsätter också de internationella överenskommelserna att försök är straffbart. I de fall som nämns i 1 mom. 1 punkten har gärningen fullbordats redan i och med att gärningsmannen bemäktigat sig någon i det syfte som nämns i lagrummet. Syftet behöver inte ha uppnåtts. Försöksstadgandet gäller sålunda endast försök till bemäktigande. Jämfört med gällande rätt kommer gränsen mellan försök och fullbordad gärning att förskjutas något i sådana fall där någon försätts i slaveri. Den föreslagna lösningen uppfyller likväl de förpliktelser som de internationella konventionerna om slaveri uppställer för Finland.

4 §. Tagande av gisslan

1 mom. Den väsentligaste ändringen i stadgandet om tagande av gisslan består i att det föreslagna rekvisitet uttryckligen förutsätter att gärningen bedöms vara grov. Minimistraffet är därför högre, dvs. fängelse i ett år. Den föreslagna ändringen är en följd av den kritik som i samband med riksdagsbehandlingen 1982 av den gällande bestämmelsen framfördes av vissa sakkunniga som hördes i lagutskottet och som gällde den vida straffskalan. Det hänvisades då till möjligheten att rätta till saken i samband med totalrevideringen av strafflagen (Lagutskottets betänkande 9/1982).

Trots att stadgandet har sitt upphov i kampen mot den internationella terrorismen, kan det också tillämpas t.ex. på barnarov i utpressningssyfte. Om tillämpningen inte begränsades till fall som enligt en helhetsbedöming anses vara grova, kunde stadgandet komma att tillämpas även på helt ofarliga gärningar, som åtminstone inte förutsätter något strängt straff. Man kan t.ex. tänka sig ett fall där far- eller morföräldrarna håller sitt barnbarn hos sig och hotar att inte låta det återvända hem förrän föräldrarna har uppfyllt något som far- eller morföräldrarnas kräver. Stadgandet togs i tiden inte in i lagen med tanke på sådana fall, även om rekvisitet enligt sin ordalydelse annars kunde tillämpas på dem.

Om gärningen inte är grov bedömd som en helhet, tillämpas stadgandena om olaga tvång eller frihetsberövande.

Vissa språkliga ändringar föreslås i brottbeskrivningen. Sålunda har uttrycket "tredje part" ersatts med "någon annan". Eftersom "någon annan" inte behöver vara en förhandlingspart, faller sig den föreslagna ordalydelsen naturligare. Uttrycket "den tillfångatagne" har ersatts med ordet "gisslan". Omnämnandet av att frihetsberövandet skall ske "olagligen" har lämnats bort såsom onödigt.

Gränsdragningen mellan ett försök och ett fullbordat brott föreslås vara oförändrad. Gärningen är fullbordad redan då frihetsberövandet har fullbordats för att användas till sådant tvång som nämns i stadgandet. Med andra ord behöver den som påtryckningen skall rikta sig mot inte ens ha fått vetskap om att någon berövats friheten — än mindre behöver han ha blivit utsatt för något påtryckningsförsök. Den konvention som stadgandet bygger på förutsätter att brottet fullbordas i ett så tidigt skede.

Straffet för tagande av gisslan föreslås vara fängelse i minst ett och högst tio år.

2 mom. Försök till tagande av gisslan föreslås vara straffbart. Ett sådant försök innefattar försök till frihetsberövande i det syftet att någon annan än gisslan tvingas göra, tåla eller underlåta något, genom ett hot mot gisslan.

5 §. Frihetsberövande av oaktsamhet

1 mom. Momentet stadgar om frihetsberövande som skett av oaktsamhet. För närvarande finns det inget allmänt stadgande om frihetsberövande av oaktsamhet.

Stadgandet gäller närmast de yrkesgrupper som skall se till att ingens rörelsefrihet orättmätigt begränsas. Momentet gäller för det första myndigheter med befogenheter att vidta frihetsberövande åtgärder. Dessa skall se till att frihetsförlusten inte t.ex. på grund av oaktsamma räkne- eller skrivfel varar längre än vad lagen tillåter.

En annan viktig kategori som momentet kan komma att tillämpas på är personer med uppgift att stänga olika typer av lokaler. De skall se till att ingen blir instängd. Graden av omsorgsfullhet och försiktighet är beroende av vad som skäligen kan förutsättas av dessa personer.

Det föreslagna stadgandet förutsätter att gärningen inte är ringa. Med gärning förstås

vid detta kulpösa brott ofta en underlåtelse som leder till att någon annan berövas sin frihet. Brottets betydelse bedöms på basis av den olägenhet eller skada som frihetsförlusten orsakat. Viktiga faktorer är härvid t.ex. hur länge frihetsförlusten varat samt de omständigheter som den som berövats sin frihet tvingats leva under. Den exakta längden på den frihetsförlust som stadgandet förutsätter blir enligt förslaget beroende av lagtillämparens prövning, men det är uppenbart att t.ex. en frihetsförlust som är längre än ett dygn i allmänhet inte kan anses obetydlig. Det är dock inte skäl att utsträcka straffbarheten så långt att den omfattar t.ex. en vaktmästare som låser en dörr utan att förvissa sig om att lokalen är tom, med påföljd att någon blir instängd och kanske får vänta några timmar på hjälp utifrån. Emellertid kan också en kortare instängning under särskilt otrevliga eller skrämmande förhållanden förorsaka betydande olägenhet eller skada och därmed enligt stadgandet vara straffbar.

Straffskalan föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader.

Frihetsberövande av oaktsamhet är enligt 8 § ett målsägandebrott.

2 mom. Detta moment motsvarar i många avseenden gällande 10 § 1 mom. Det avser fall av villfarelse. Frihetsberövande förutsätter enligt det grundläggande stadgandet uppsåt. Det är emellertid relativt lätt att göra sig skyldig till frihetsberövande i tron att man handlar riktigt. Villfarelsen kan i så fall undanröja uppsåtligheten. Ett frihetsberövande innebär dock ett så väsentligt ingrepp i en annans rättigheter, att den som vidtar sådana åtgärder måste iaktta särskild noggrannhet.

Lagrummet gäller villfarelse i fråga om rätten till frihetsberövande. Det gäller således inte t.ex. den situationen att en behörig polis anhåller någon som misstänkt för ett brott, men åtalet sedermera förkastas i brist på bevis.

För frihetsberövande av oaktsamhet döms enligt detta moment den som orättmätigt fastän han anser sig ha rätt till det, berövar någon friheten. Stadgandet gäller t.ex. personer som har rätt att utöva en viss ordningsmakt och som tror att de därmed också har rätt att verkställa frihetsberövanden. Det gäller också över huvud taget medborgare som i god tro tolkar den allmänna rätten att gripa misstänkta brottslingar alltför extensivt. I sådana fall kan också en kort frihetsförlust uppfylla rekvisitet.

6 §. Olaga hot

Rekvisitet för olaga hot kvarstår i sak oförändrat. En smärre justering av stadgandet föreslås dock. Den gällande ordalydelsen (SL 25:13) "allvarligen frukta" är mångtydig. Den kan uppfattas så att någon anser det vara ytterst sannolikt att hans eller någon annans personliga säkerhet eller egendom är i fara. Då räcker det med en helt liten fara. Eftersom det alltid förutsätts föreligga en grundad anledning till fruktan, dvs. att rädslan skall vara befogad, är det överflödigt med ett förstärkande ord i detta sammanhang. Däremot behövs ett förstärkande ord för att understryka farans allvar. Därför föreslås bestämningen *allvarlig* framför ordet fara. Det avser både farans sannolikhet och storleken av den eventuella skadan.

Också den som riktar ett leksaksvapen mot en annan kan göra sig skyldig till en gärning som uppfyller rekvisitet. Bara ett sådant leksaksvapen som företer så få likheter med ett äkta vapen att det omedelbart kan konstateras vara en leksak faller utanför. Bombhot som föranleder allmän fara regleras i stadgandena om allmänfarliga brott (förslaget till SL 34:9 och 10).

Stadgandet om lagrummets subsidiära natur innebär att t.ex. begränsning av någons rörelsefrihet under vapenhot endast bestraffas som frihetsberövande eller grovt frihetsberövande. Också stadgandena om rån, misshandel och grov misshandel går framom stadgandet om olaga hot.

Straffet för olaga hot föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år. Sänkningen av maximistraffet från två till ett år grundar sig på att det inte är motiverat att sätta ut ett strängare straff än så för ett brott som stannat vid hot.

Enligt 8 § är olaga hot ett målsägandebrott, om inte ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid brottet.

7 §. Olaga tvång

Stadgandet om olaga tvång bibehålls oförändrat, frånsett några smärre språkliga justeringar. Av de skäl som anförs i kapitelmotiveringen föreslås att maximistraffet sänks från två till ett års fängelse.

Brottet olaga tvång förutsätter våld eller hot. Våldet behöver inte vara straffbart som ett våldsbrott och hotet behöver inte avse våld mot

person. Det finns många orättmätiga påtryckningsmedel som kan komma i fråga, t.ex. ekonomiska påtryckningar. Tvånget kan också bestå av ett hot om att någon närstående till den som skall tvingas kommer att tillfogas något ont. Väsentligt är att påtryckningsmedlet kan påverka någons vilja så att denne gör eller tål något som gärningsmannen eftersträvar eller på grund av tvånget underlåter att göra något han själv skulle vilja göra.

Tvånget skall vara orättmätigt. Uttrycket "utan laga rätt" i gällande lag har ersatts med ordet "orättmätigt". Ändringen är enbart språklig. Inte heller den gällande lagen har tolkats så att ordalydelsen uttryckligen avser en i lagen definierad rätt. Orättmätigheten hänför sig till påtryckningsmedlet, det som eftersträvas genom tvånget eller förhållandet mellan dessa. Hot om indrivning av en fordran som skall betalas vid anfordran, dvs. med en i och för sig rättmätig sak, betraktas som olaga tvång, om gärningsmannen inte har rätt att kräva det handlande eller den underlåtelse som han vill framtvinga. Som olaga tvång bektraktas också det att någon med hot om olagliga medel får någon att uppfylla ett i och för sig rättmätigt krav. Orättmätigheten skall uttryckligen tolkas utgående från om det är förbjudet att använda just det påtryckningsmedlet som använts för att hos den utsatte framkalla just det beteendet som eftersträvats. Gränsdragningen är beroende av vilka metoder vår kultur i vart och ett fall godkänner för att påverka andra människors vilja i olika angelägenheter. Det förekommer en hel del påtryckning, t.ex. i relationerna mellan föräldrar och barn, som inte betraktas som olaga tvång.

Stadgandet om olaga tvång är ett generellt stadgande som alltid träder tillbaka, om det på något annat ställe i lag stadgas strängare straff. Det räcker därför med ett års fängelse som maximistraff för olaga tvång.

Enligt 8 § är olaga tvång ett målsägandebrott, om inte ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid brottet.

8 §. Åtalsrätt

Enligt förslaget är frihetsberövande av oaktsamhet ett målsägandebrott, eftersom det kan anses relativt ringa.

Även olaga hot och olaga tvång är i regel målsägandebrott. För närvarande lyder de i undantagsfall under allmänt åtal, under samma förutsättningar som lindrig och vanlig misshandel. Förslaget till 21 kap. innehåller inget sådant särskilt åtalsrättsarrangemang i fråga om misshandelsbrott. Det föreslås därför att olaga hot och olaga tvång skall lyda under allmänt åtal endast om ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid brottet. Livsfarliga hjälpmedel är bl.a. skjut- och eggvapen. Ett leksaksvapen, som kan vara ett hjälpmedel vid olaga hot, är likväl inte ett sådant livsfarligt hjälpmedel som avses i stadgandet om åtalsrätt.

34 kap. Om allmänfarliga brott

1.11.1. Kapitelmotivering

1.11.1.1. Gällande lagstiftning

Strafflagens 34 kap. stadgar om allmänfarliga brott. Kapitlet har i huvudsak kvar sin ursprungliga utformning från tiden då strafflagen stiftades. Rubriken ändrades dock i samband med att 21 kap. reviderades år 1969. Den ursprungliga rubriken lydde "Om brott, hvilka innebära allmän fara".

De gällande bestämmelserna i 34 kap. relateras närmare i samband med paragrafmotiveringarna. I detta sammanhang redogörs endast allmänt för vilka brott som regleras i 34 kap. samt för de ändringar som gjorts efter att strafflagen stiftades.

Det grundläggande stadgandet när det gäller de allmänfarliga brotten avser mordbrand. De fyra första paragraferna i 34 kap. gäller olika former av mordbrand. Trots den ålderdomliga benämningen innebär mordbrand framkallande av fara och skada genom antändning av olika slag av egendom. Skillnaderna i straffvärde för de olika mordbrandsbrotten beror på egendomens beskaffandet. Grundbrottet (1 §) gäller antändande av en bostad. Den som sätter i brand t.ex. en kyrka eller någon annan värdefull byggnad gör sig skyldig till ett grövre brott (2 §). Lindrigare straffas den som sätter i brand en lagerbyggnad (4 §). Särskilt strängt straffas mordbrand under krig och andra exceptionella förhållanden, och även det att gärningsmannen i syfte att förhindra släckningen har undanskaffat släckningsredskap (3 §). Maximistraffet är då fängelse på livstid.

Med mordbrand jämställs i fråga om gärningssättet och straffnivån sådan sprängning

som riktar sig mot samma slags egendom som mordbrand (5 § 1 mom.). Även annat slag av sprängning, som innebär fara för annans liv eller hälsa eller åstadkommer betydande förstöring av annans egendom, bestraffas som sprängning (5 § 2 mom.).

Sammanförande av antändnings- eller sprängämnen i avsikt att föröva mordbrand eller sprängning bestraffas som förberedelse till dessa brott (6 § 1 mom.). Även anskaffning av sprängämnen i avsikt att begå brott av något annat slag är kriminaliserad (6 § 2 mom.). Om en gärning som nämns i 6 § 2 mom. sker i syfte att begå högförräderi, skall gällande 11 kap. 4 § tillämpas (6 § 3 mom.).

Den som av vårdslöshet eller oaktsamhet vållar mordbrand eller sprängning bestraffas enligt en särskild paragraf (7 §).

Åstadkommande av översvämning (8 §) är straffbart både som en uppsåtlig och som en oaktsam gärning. Detsamma gäller åstadkommande av fara vid järnvägs begagnande (9 §). Då det gäller uppsåtligt åstadkommande av fara vid järnvägs begagnande fäster lagen avseende vid om brottet förövats i avsikt att åstadkomma fara för annans liv eller hälsa, eller om sådan avsikt saknades.

Allmänfarlig skadegörelse straffbeläggs i 10 §. Paragrafen innehåller en lång förteckning som räknar upp sådana objekt som ångpanna, ångmaskin, kruttillverkningsanläggning, gruva, gas- och vattenledning, hamn, bro, färja, väg, gata och varningsmärke. Skadande eller förstörande av dessa objekt har indelats i tre straffkategorier beroende på om gärningsmannen utfört dådet uppsåtligen i avsikt att åstadkomma fara för annans liv eller hälsa, uppsåtligen men utan sådan avsikt eller av oaktsamhet.

I 34 kap. stadgas även om förorsakande av allmän störning i vissa trafikformer. Den som hindrar eller uppehåller järnväg eller kanal- eller slussverk bestraffas enligt 11 §, oavsett om gärningen begås uppsåtligen eller av oaktsamhet. Den som uppsåtligen hindrar eller stör användning av telegraf- eller telefonanstalt bestraffas på motsvarande sätt enligt 12 §. I 12 § finns dessutom detaljerade stadganden om gärningar som stör kabelutläggning i havet.

Straffet för den som förorsakar fartygs sjunkande, grundsättning eller strandning är beroende av om han uppsåtligen ämnat framkalla fara för annans liv eller hälsa eller om han handlat utan sådan avsikt eller om gärningen berott på oaktsamhet (13 §). En motsvarande gradering görs i 14 §, som gäller förstörande eller ändrande av sjömärken och andra anordningar till ledning för sjöfarten.

De nyaste stadgandena i 34 kap. gäller luftfartyg. För att uppfylla vissa förpliktelser som följer av internationella överenskommelser intogs i strafflagen på 1970-talet nya stadganden i kapitlets 14 a och 14 b §§. Den förstnämnda paragrafen gäller kapning av luftfartyg och dess privilegierade form, dvs. olagligt besittningstagande av luftfartyg. Den senare paragrafen stadgar om luftfartssabotage och störande av luftfart.

Den som förgiftar vatten, mat, dryck eller annat ämne avsett att användas av någon annan, eller på något annat sätt gör sådant ämne farligt för hälsan bestraffas enligt 15 §. Med förgiftande jämställs försäljning och annan spridning av ett för hälsan farligt ämne med förtigande av dess farliga egenskaper. Även förgiftnande av oaktsamhet är straffbart.

Uppsåtligt spridande av farsot bland människor straffas enligt 16 § 1 mom. och bland djur enligt 18 § 1 mom. Brott mot föreskrift till förekommande eller hämmande av farsot bland människor eller djur bestraffas särskilt enligt 3 mom. i de ovan nämnda paragraferna.

I 19 § kriminaliseras förgiftande av betesmark, äng, foderförråd eller födryck. Det sista egentliga straffstadgandet i 34 kap., dvs. 20 §, gäller brott mot avtal om anskaffande av livsmedel eller andra förnödenheter för krigsmakten eller för lindrande av nöd på grund av krig, missväxt el.dyl. Brottet är straffbelagt både när det begås uppsåtligt och av oaktsamhet.

Försök till ett i 34 kap. straffbelagt uppsåtligt brott är i allmänhet straffbart. Från regeln att försök är straffbart undantas störande av trafik enligt 11 och 12 §§ .

I 21 § ingår ett speciellt stadgande om straffrihet för gärningar som begåtts av oaktsamhet. Enligt paragrafen kan rätten fria den från straff som av oaktsamhet har begått en i 34 kap. nämnd gärning, om denne genom egen åtgärd eller anmälan undanröjer den fara han förorsakat för annans liv, hälsa eller egendom innan skada har uppkommit.

Såsom ovan konstateras har endast smärre ändringar gjorts i 34 kap. efter att strafflagen stiftades. T.ex. mordbrandsstadgandena är helt oförändrade. En del ändringar har dock gjorts i kapitlet under de gångna hundra åren. Redan i samband med att strafflagen trädde i kraft år

1894 ändrades 12 §. De flesta ändringarna gjordes år 1919, då fyra paragrafer (5, 6, 7 och 14 §§) ändrades. Det rörde sig inte om några större ändringar, utan främst om komplettering av stadgandena om sprängämnen och sjömärken. I samband med ändringen av kapitelrubriken år 1969 upphävdes 17 §, vari hänvisades till en samtidigt upphävd bestämmelse i 21 kap. Åren 1971 och 1973 fogades till kapitlet nya 14 a och 14 b §§ om luftfartyg.

1.11.1.2. Uppgifter om antalet allmänfarliga brott

I detta avsnitt ges vissa sifferuppgifter om tillämpningen av 34 kap. Uppgifterna är från 1991 och grundar sig på den officiella statistiken (Finlands Officiella Statistik, Rättsväsendet 1993:2). De gäller straff som ådömts vid allmänna underrätter.

För mordbrand (1 §) åtalades 78 personer. Av dem dömdes 61 till straff som alla var fängelsestraff, av dem 28 villkorliga. Straffen var överlag långa, eftersom straffminimum är två år. I ca hälften av fallen dömdes visserligen till straff som underskred straffminimum. För försök till mordbrand dömdes 22 personer. För lindrig mordbrand (4 §) dömdes 46 personer, i regel till fängelsestraff. För sprängning dömdes 16 personer.

Det mest tillämpade straffstadgandet i 34 kap. var 7 § som gäller åstadkommande av brand eller sprängning genom vårdslöshet eller oaktsamhet. Med stöd av stadgandet dömdes nästan hundra personer, huvudsakligen till bötesstraff. Det näst vanligaste brottet var vållande av fara vid järnvägs begagnande, för vilket över femtio personer dömdes till bötesstraff. Brotten uppsåtligt eller oaktsamt störande av telefon- eller telegraftrafik och hindrande av järnvägs eller kanals begagnande förekom vardera i över tio fall om året. De övriga brotten förekom endast några få gånger per år eller inte alls.

1.11.1.3. Regleringsbehov

Som allmänfarliga kan sådana straffbelagda gärningar betraktas, som förorsakar eller är ägnade att förorsaka fara för en på förhand icke avgränsad grupp människor eller en obestämd egendomsmassa. Ett utmärkande drag för dessa brott är att uppmärksamheten huvudsakligen riktas mot den fara gärningen förorsakar och inte mot de yttre följderna av brottet. Effekten av ett allmänfarligt brott är själva den fara det förorsakar. Om brottet förutom fara nedför en konkret effekt så är det fråga om en biverkan som kan inträda slumpmässigt. Också när det är fråga om en extremt farlig verksamhet behöver den inte leda till något annat än en farosituation. I praktiken förorsakar emellertid de allmänfarliga brotten ofta omfattande skador. Även stadgandena om brott mot liv och hälsa eller stadgandena om skadegörelse kan bli tillämpliga i samband med dessa brott.

Det viktigaste syftet med förslaget till nytt 34 kap. är att reformera stadgandena om allmänfarliga brott så att de stämmer överens med det moderna samhällets behov. Detta innebär att de nuvarande kasuistiska gärningsbeskrivningarna ersätts med en generellare regering av det straffbelagda beteendet.

I det gällande kapitlet kriminaliseras gärningar vilka i dagens läge har en helt annan betydelse än de hade för hundra år sedan. Straffstadgandenas ytterst detaljerade gärningsbeskrivningar avspeglar sin tids samhällsstruktur och tekniska utvecklingsnivå. En gärnings farlighet beror på under vilka omständigheter den begås. De gällande stadgandena kriminaliserar gärningar som enligt rådande värderingar inte kan klassificeras som allmänfarliga. T.ex. mordbrandsstadgandet täcker situationer vilka lämpligen kan bestraffas som ovarsamhet med eld eller som skadegörelse.

Det nya kapitlet om allmänfarliga brott skall gälla sådana gärningar som innebär allmän fara för människor och som därför bör kriminaliseras. Däremot är det inte skäl att i kapitlet stadga om gärningar som med stöd av andra stadganden i strafflagen kan bestraffas tillräckligt strängt på grundvalen av deras följder.

Stadgandena har utformats så generellt som det är möjligt utan att legalitetsprincipen kränks. De gäller i främsta rummet gärningar som förorsakar allmän fara för människors liv eller hälsa. Framkallande av fara för en individ, vilket kriminaliseras i 21 kap. 12 §, kan ses som en motsats till förorsakande av allmän fara.

Kapitlet är uppbyggt på det centrala innehållet i de gällande stadgandena. Övergången från den kasuistiska metoden till en mera allmänt hållen gärningsbeskrivning om förorsakande av fara innebär att ingen direkt jäm-

förelse kan göras mellan de föreslagna och de gällande stadgandena. Strävan har varit att snarare betona skyddet av liv och hälsa än egendomsskyddet, som i första hand tryggas genom andra straffstadganden. Kapitlets stadganden skyddar emellertid både egendom och miljö därigenom att förorsakande av allmän fara ofta riktar sig inte bara mot liv och hälsa utan också mot egendom och miljö.

En ledande princip vid de senaste decenniernas strafflagsrevideringar har varit strävan att ersätta effektdelikten med faredelikt. Denna princip genomfördes för första gången i större utsträckning i samband med att 21 kap. förnyades år 1969. Även straffrättskommittén underströk denna princip. Förslaget till 34 kap. har avfattats som en kriminalisering av faredelikt och inte som en kriminalisering av brott med objektivt överskott.

Stadganden om allmänfarliga brott finns också på annat håll än i 34 kap. strafflagen. De lindrigare allmänfarliga brotten regleras i 44 kap. De numerärt sett viktigaste allmänfarliga brotten är trafikbrotten. De vanligaste av dessa, dvs. vägtrafikbrotten, regleras i vägtrafiklagen (267/81). Även i annan lagstiftning utanför strafflagen finns det stadganden om allmänfarliga brott. De strängaste av dessa finns i kärnenergilagen (990/87) och strålskyddslagen (592/91).

En av de viktigaste principerna för strafflagsrevisionen är att till strafflagen överföra sådana stadganden i andra lagar som bör innehålla fängelsestraff som en möjlig påföljd. Det är därför nödvändigt att i samband med 34 kap. utreda om straffstadgandena i kärnenergilagen och strålskyddslagen borde tas in i detta kapitel. I vissa andra lagar finns dessutom hänvisningar till 34 kap. strafflagen, vilka måste ändras. I ett senare skede, när 44 kap. förnyas, blir det aktuellt att överväga överföringen av ett flertal straffstadganden från speciallagstiftningen till strafflagen.

I 1 kap. 3 § 2 mom. samt 16 kap. 8 och 19 §§ strafflagen hänvisas till 34 kap. Även dessa lagrum måste ändras i detta sammanhang.

1.11.1.4. Förslagets huvudpunkter

Grundformen av ett allmänfarligt brott är enligt förslaget sabotage (1 §). Stadgandet räknar upp gärningar som är ägnade att förorsaka allmän fara för människors liv eller hälsa eller förorsakar fara för en betydande ekonomisk skada. Faran skall orsakas av en eldsvåda, sprängning, översvämning eller naturkatastrof. Sabotagestadgandet ersätter de gällande stadgandena om mordbrand, sprängning och åstadkommande av översvämning.

Sabotage kan även utföras genom andra skadliga handlingar som resulterar i allvarlig fara för någon i stadgandet nämnd vital samhällsfunktion så som energiförsörjningen, den allmänna hälsovården, försvaret eller rättsvården.

Allmänfarlig verksamhet som riktar sig mot trafiken straffbeläggs enligt förslaget genom ett separat stadgande (2 §). Detta beror på att allmänfarlig verksamhet i det sammanhanget kan individualiseras på ett annat sätt än allmän sabotageverksamhet. För ett särskilt stadgande talar även den omständigheten att trafiken i vårt moderna samhälle är det i praktiken viktigaste specialområdet där sabotage kan tänkes förekomma. Som brottsbenämning föreslås trafiksabotage. Trafiksabotage kan vara riktat mot väg- och sjötrafik, spårbunden trafik och luftfart. Till trafiksabotage gör sig den skyldig som förstör, skadar eller ändrar ett trafikmedel eller dess tillbehör eller en trafikled, en trafikanordning eller någon annan trafikutrustning. Andra gärningsformer är lämnande av oriktig information om något som angår trafiken och utövande av våld mot någon som befinner sig i ett trafikmedel eller på en flygplats eller som sköter trafikledningsuppgifter. I fråga om alla dessa gärningsformer förutsätts det att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa i trafiken.

I fråga om sabotage och trafiksabotage föreslås ett gemensamt kvalificeringsstadgande om grovt sabotage (3 §). Stadgandet skall tillämpas då gärningen begås så att en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa eller någon viktig samhällsfunktion utsätts för synnerligen allvarlig fara. Sabotage kan likaså bedömas som grovt om det begås under krigs- eller andra undantagsförhållanden. Den fara som förorsakas ett stort antal människor och viktiga samhällsfunktioner skall vara konkret. Ytterligare krävs det att brottet i dessa fall även bedömt som en helhet är grovt.

Den andra grundformen av allmänfarliga brott är enligt förslaget äventyrande av andras hälsa (4 §). Till detta brott gör sig den skyldig som förgiftar livsmedel eller något annat ämne

som är avsett att förtäras eller användas av människor eller på något annat sådant sätt gör det hälsovådligt eller håller ett sådant hälsovådligt ämne tillgängligt för andra, sprider en allvarlig sjukdom eller använder kärnenergi, kärnämne, kärnavfall eller strålning så att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa.

Om äventyrande av andras hälsa begås så att en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa och brottet även bedömt som en helhet är grovt, är det fråga om grovt äventyrande av andras hälsa (5 §).

Enligt förslaget överförs flera av kärnenergilagens straffstadganden till strafflagen. Klarast kommer detta till synes beträffande kärnladdningsbrott (6 §), där stadgandet överförs direkt, med endast smärre ändringar i ordalydelsen. Till kärnladdningsbrott gör sig den skyldig som för in i landet eller här tillverkar eller spränger en kärnladdning eller innehar en sådan.

Försök till samtliga ovan nämnda brott är straffbart. Brotten förutsätter uppsåt. Uppsåtet skall avse både själva gärningen och den fara som därigenom förorsakas, om förorsakande av fara ingår i brottsrekvisitet.

De allmänfarliga brott som behandlas ovan förutsätter olika slag av fara. Den lindrigaste formen uttrycks i rekvisitet med orden "är ägnad att förorsaka allmän fara". Denna förutsättning gäller grundformen av sabotage (1 § 1 mom.), trafiksabotage och äventyrande av andras hälsa. En allvarligare fara förutsätts när det gäller den andra formen av sabotage (1 § 2 mom.), grovt sabotage som avses i 1 och 2 punkterna av 3 § och grovt äventyrande av andras hälsa. I dessa fall skall gärningen förorsaka allvarlig fara.

Det är skäl att kriminalisera även sådana allmänfarliga gärningar som begås av oaktsamhet. För sabotage, trafiksabotage och äventyrande av andras hälsa föreslås ett gemensamt straffstadgande om vållande av allmän fara. För detta brott skall enligt förslaget (7 §) den dömas, som uppsåtligen eller av oaktsamhet begår en gärning som avses i de berörda straffstadgandena, om han därvid av oaktsamhet förorsakar sådan fara som förutsätts vid uppsåtligt brott mot respektive stadgande. Vållande av allmän fara skiljer sig från ett uppsåtligt brott såtillvida att gärningsmannen i detta fall inte förorsakat faran uppsåtligt. Själva initialgärningen, dvs. den som förorsakar faran, kan vara uppsåtlig.

I praktiken kan man emellertid ofta anse att den uppsåtliga initialgärningen inkluderar ett uppsåtligt förorsakande av fara, särskilt i fråga om brott vilkas rekvisit enbart förutsätter att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara. Vid sådana brott skulle stadgandet sannolikt huvudsakligen tillämpas på gärningar som till alla delar är oaktsamma. Även den som av oaktsamhet begått ett kärnladdningsbrott bestraffas för vållande av allmän fara.

För vållande av allmän fara finns ett särskilt stadgande om åtgärdseftergift, vars förebild är gällande 34 kap. 21 §. Enligt förslaget kan för ett sådant brott beviljas åtals- eller påföljdseftergift, om gärningsmannen självmant undanröjer faran innan någon väsentlig skada uppkommit därav.

Om vid vållande av allmän fara en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa och brottet även bedömt som en helhet är grovt, betraktas gärningen som grovt vållande av allmän fara (8 §).

Enligt vårt straffrättsliga system kriminaliseras i regel inte förberedelse till brott. I fråga om de allmänfarliga brotten är det emellertid skäl att göra ett undantag. På grund av att dessa brott kan orsaka omfattande fara är det nödvändigt att straffbelägga redan vissa förberedande åtgärder. Också enligt gällande 34 kap. är förberedelse till mordbrand och brott där sprängämnen används straffbart.

För förberedelse till allmänfarligt brott (9 §) skall enligt förslaget den dömas som i avsikt att begå ett uppsåtligt brott som nämns i 1-5 §§ innehar en bomb, en annan sprängladdning, en farlig anordning eller ett farligt ämne. För förberedelse till allmänfarligt brott döms också den som i avsikt att begå ett kärnladdningsbrott skaffar anordningar eller ämnen eller formler eller ritningar som behövs för att tillverka en kärnladdning.

Enligt stadgandet om falskt alarm (10 §) straffas den som beträffande bomb, eldsvåda, sjönöd, storolycka eller annan sådan nöd eller fara gör en grundlös anmälan, som är ägnad att utlösa räddnings- eller säkerhetsåtgärder eller väcka panik. I den gällande lagen motsvaras detta stadgande i fråga om luftfart av 34 kap. 14 b § 4 mom. samt i övrigt av det föråldrade stadgandet i 44 kap. 24 § om utsändande av budkavle eller annan offentlig kallelse för att hopbringa folk i oträngt mål samt om illvillig anmälan om vådeld. På falsk anmälan

om fara har också ofogsstadgandet i gällande 42 kap. 7 § tillämpats.

Stadgandet om kapning av fartyg (11 §) baserar sig på gällande 34 kap. 14 a § om luftfartyg och den internationella Romkonventionen av den 10 mars 1988 om sjösäkerhet, som Finland har undertecknat men ännu inte ratificerat. Enligt det föreslagna stadgandet är det förbjudet att ingripa i manöveringen av ett luftfartyg under flygning eller av ett fartyg i handelssjöfart. Därmed jämförbara gärningar är att på ett sätt som äventyrar flyg- eller sjösäkerheten bemäktiga sig en luftfarkost eller ett fartyg. En förutsättning är i vartdera fallet att gärningarna genomförs obehörigen och med våld eller hot om våld. Även försök till kapning av fartyg är straffbart.

Om kapningen endast har medfört obetydlig fara för flyg- eller sjösäkerheten och brottet med beaktande av våldets eller hotets art och andra omständigheter vid gärningen också bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen enligt förslaget inte dömas för kapning av fartyg utan för de andra brott som gärningen innefattar. De brott som då närmast kommer i fråga är olaga tvång, misshandel eller olovligt brukande.

Förslaget till 34 kap. är avsett att ersätta det gällande kapitlet. I det nya kapitlet saknas helt stadganden som motsvarar gällande 12, 18 och 20 §§. Tillämpningsområdet för 12 § kommer huvudsakligen att behandlas i samband med informations- och kommunikationsbrotten. Spridning av farsot bland husdjur, som nu regleras i 18 §, kan vid behov bestraffas enligt andra stadganden, t.ex. som skadegörelse. Kriminaliseringen av brott mot anskaffningsskyldighet under undantagsförhållanden, varom stadgas i gällande 20 §, är onödig. Om undantagsförhållanden stadgas i beredskapslagen.

Förslaget medför också en ändring av 1 kap. 3 § 2 mom. 4 punkten samt 16 kap. 8 § 2 mom. och 19 § 1 mom. strafflagen. Samtidigt ändras eller upphävs vissa stadganden i kärnenergilagen, strålskyddslagen , ellagen, dammsäkerhetslagen (413/84), vattenlagen (264/61), lagen om radioanläggningar (8/27) och lagen om skydd för vissa undervattensledningar (145/65).

1.11.2. Paragrafmotivering

1 §. Sabotage

Grundbrottet i det föreslagna kapitlet om allmänfarliga brott är sabotage. Brottsbenämningen är ny. Den ersätter ett flertal gamla brottsbenämningar, såsom mordbrand, sprängning och åstadkommande av översvämning. Benämningen sabotage anger att det rör sig om ett uppsåtligt handlande av en människa och att handlingen kan förorsaka omfattande skador. Sabotage förutsätter emellertid inte att en skada inträder, utan brottet fullbordas i och med att en allmän farosituation uppkommer. Sabotage är ett faredelikt och inte något effektdelikt i egentlig mening.

Rekvisitet för sabotage omfattar gärningar som kriminaliseras på flera olika håll i den gällande lagen. Avsikten är att med ett enda stadgande täcka ett antal likartade gärningar som utåt sett företräder varierande brottsliga beteenden. I stället för en kasuistisk reglering av de olika formerna av straffbart beteende har de vanligaste gärningarna genom vilka allmän fara förorsakas sammanförts i rekvisitet för sabotage. Den nuvarande kasuistiska metoden att ange straffbarhetsområdet har inneburit att gärningar som inte uttryckligen nämns i stadgandet inte kan bestraffas som allmänfarliga brott, trots att de kanske är lika förkastliga som de gärningar som räknas upp. Avsikten med stadgandet är att fylla denna lucka i lagen.

Sabotagestadgandet ersätter sålunda flera stadganden i gällande 34 kap. Dessutom täcker det vissa gärningar som straffbeläggs i andra lagar än i strafflagen.

Sabotage är alltid ett uppsåtligt brott. Om vållande av allmän fara, dvs. sabotage av oaktsamhet, stadgas särskilt (7 §).

I 1 § 1 respektive 2 mom. beskrivs två grundformer av sabotage. Momenten skiljer sig från varandra i fråga om rekvisitens uppbyggnad: 1 mom. innehåller ett slags kasuistisk förteckning över grundgärningar, medan 2 mom. i fråga om gärningssätten är generellare formulerat och lägger tonvikten vid den fara som förorsakas olika samhälleliga funktioner. I 2 § finns ett specialstadgande om trafiksabotage.

1 mom. Ett sabotagebrott består av två element. Det första är själva gärningen, t.ex. anläggande av en eldsvåda. Det andra elementet är förorsakandet av fara. Detta uttrycks så att gärningen förutsätts vara ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa eller att av handlingen uppstår fara för en synnerligen betydande ekonomisk skada för någon annan.

Uppsåtskravet innebär att båda brottsele-

menten skall kunna tillräknas gärningsmannen såsom uppsåtliga. Gärningsmannen skall inte endast begå gärningen uppsåtligen, utan han skall också vara medveten om dess farliga natur.

Gärningsformen uttrycks på olika sätt beroende på vilket slags företeelse gärningsmannen utlöser genom sitt sabotage. I stället för ett allmänt uttryck används uttrycken anlägger en eldsvåda respektive åstadkommer en översvämning. Avsikten är att på detta sätt precisera den tidpunkt då brottet fullbordas. Ordvalet skall ange att det straffbara beteendet inte begränsas till några vissa handlingsformer, utan att den yttre gärningen kan ta sig varierande uttryck. Det kan likaväl vara fråga om en underlåtenhet som om en aktiv gärning. Emedan den yttre gärningen är tämligen generellt beskriven, begränsas stadgandet genom en förteckning över de negativa effekter som måste inträda för att sabotagerekvisitet skall bli uppfyllt.

De negativa effekter som sabotagestadgandet förutsätter är en eldsvåda, en explosion, en översvämning eller en annan naturkatastrof. Förteckningen är uttömmande. På fenomen som inte nämns i förteckningen kan 1 mom. inte tillämpas.

Fenomen av det slag som nämns i det föreslagna stadgandet kan även uppkomma genom naturens nycker, utan mänskligt ingripande, eller av våda som inte bestraffas. Straffbart sabotage är det fråga om när händelseförlopp av detta slag utlöses genom medvetna mänskliga handlingar.

Eldsvåda är traditionellt den viktigaste orsaken till allmän fara för människor, egendom och miljö. Den oförutsägbara skada som uppkommer om elden kommer lös har lett till att uppsåtligt anläggande av eldsvåda i många länders strafflagar hänförs till den strängast straffbara kategorin av brott. Eldsvådor kan skada både liv, hälsa och egendom. Liv och hälsa är i dagens läge högt prioriterade som skyddsobjekt. Egendomsförluster är inte så ödesdigra som förr, då materiella skador hade betydligt större inverkan på människornas levnadsvillkor.

Trots att egendomsskador är den vanligaste följden av anlagda bränder, utgör liv och hälsa också enligt gällande rätt ett centralt skyddsobjekt. Detta avspeglar sig på ett synnerligen framträdande sätt i den nuvarande brottsbenämningen mordbrand.

Som mordbrand anses enligt gällande 34 kap. 1 § under vissa omständigheter uppsåtlig antändning av hus, byggnad, fartyg eller något annat sådant objekt. Det antända objektet skall vara bebott av människor eller sådant där människor vid den tidpunkten brukar uppehålla sig eller där gärningsmannen vet att någon just befinner sig. De objekt som straffstadgandet gäller räknas alltså upp.

Enligt ett undantagsstadgande skall en handling inte bestraffas som mordbrand om det i brand satta tillhörde gärningsmannen och antändningen inte innebar fara för annans liv, hälsa eller egendom.

Straffskalan för mordbrand är fängelse i minst två och högst tio år. Försök till mordbrand är straffbart.

Enligt gällande 34 kap. 2 § är det fråga om grov mordbrand, om gärningsmannen antänt en kyrka, ett fäste, kronans förrådsrum eller tyghus, ett allmänt arkiv eller en allmän byggnad, där det finns ämbetsrum eller offentliga boksamlingar, handskrifter, vetenskapliga föremål eller alster av konst eller slöjd. Straffet är då fängelse i minst fyra och högst tolv år. En annan omständighet som gör mordbrand grov är enligt 3 § att gärningsmannen har undanskaffat släckningsredskap för att hindra eller försvåra släckningen, eller att brottet begås i en krissituation, dvs. när uppror, fiendens åträngande, allmän farsot eller annan dylik fara är för handen. Minimistraffet är då fängelse i sex år och maximistraffet fängelse i tolv år eller på livstid.

En lindrigare form av mordbrand anses enligt gällande 4 § föreligga om någon sätter i brand ett hus, en byggnad eller ett fartyg som inte är bebott på det sätt som avses i 1 §. Till lindrig mordbrand gör sig likaså den skyldig som sätter i brand vissa i paragrafen nämnda egendomsslag. Dessa är säd, hö- eller halmstack, skog, torvmosse, upplag av redskap, ved, kol, timmer, bräder eller andra förråd av förnödenheter eller varor. Enligt ett undantagsstadgande bortfaller straffbarheten om den antända egendomen tillhör gärningsmannen och branden inte utgör uppenbar fara för annans liv eller hälsa eller för annans egendom som är skyddsobjekt vid mordbrand eller som kan vara föremål för lindrig mordbrand.

Straffet för lindrig mordbrand är fängelse i minst sex månader och högst åtta år. Minimistraffet i det fall att gärningen begåtts under förmildrande omständigheter är fängelse i fyra månader.

Sprängning är ett allmänfarligt s.k. grundbrott som jämställs med anläggande av eldsvåda. Objekt för sprängning är enligt gällande 34 kap. 5 § samma slag av egendom som vid de olika formerna av mordbrand. Även de övriga förutsättningarna samt straffskalorna är desamma som i mordbrandsstadgandena.

I gällande 5 § 2 mom. straffbeläggs även användning av sprängämne på annat sätt än det som beskrivs i mordbrandsrekvisitet, förutsatt att gärningsmannen genom en uppsåtlig handling åstadkommer fara för annans liv eller hälsa eller för betydande förstöring av annans egendom. Straffet för sådan användning av sprängämne är fängelse i minst sex månader och högst åtta år.

Utöver anläggande av eldsvåda och sprängning stadgar den gällande lagen om en tredje form av sabotage, nämligen åstadkommande av översvämning. Enligt 34 kap. 8 § straffas den som uppsåtligen åstadkommer översvämning, ifall den innebär fara för människoliv, med fängelse från fyra till tolv år. Om översvämningen innefattar endast allmän fara för egendom, är straffet fängelse från två till åtta år. I motsats till vad som är fallet vid mordbrand, skall den fara som förorsakats genom översvämning vara konkret.

Även vattenlagen (264/61) innehåller ett stadgande om straff för åstadkommande av översvämning. I 1 kap. 15 § förbjuds sådan olovlig ändring av ett vattendrags läge, djup, vattenstånd eller vattnets lopp som medför bl.a. fara för översvämning eller skada på annans vattenområde eller egendom eller fara för hälsan. För brott mot detta förbud mot ändring av vattendrag kan med stöd av 13 kap. 1 § vattenlagen dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Enligt 4 § dammsäkerhetslagen (413/84) skall en damm byggas så att anläggningen med avseende på hållfastheten och konstruktionen uppfyller sådana krav att varken dammen eller användningen av den medför fara för säkerheten. Ägaren till en damm är skyldig att hålla dammen i sådant skick att den är säker och att den inte medför fara eller skadliga eller menliga påföljder som kränker allmänt eller enskilt intresse. Brott mot de skyldigheter som stadgas i 4 § bestraffas med stöd av 12 § 1 mom. med böter eller fängelse i högst två år.

Det föreslås att i vattenlagen och dammsäkerhetslagen görs de ändringar som det nya sabotagestadgandet förutsätter.

I sabotagestadgandet avses med åstadkommande av en naturkatastrof en gärningsform, som saknar direkt motsvarighet i den gällande lagen. I och med teknikens utveckling blir åstadkommande av naturkatastrofer en beaktansvärd möjlighet som måste förutses genom ett straffstadgande. Som exempel på handlingar som åstadkommer en naturkatastrof kan nämnas framkallande av torka eller någon annan artificiell klimatförändring på ett sätt som äventyrar människors hälsa. Även utlösande av ett farligt jordskred kan betraktas som en sådan naturkatastrof som avses i stadgandet.

I och med att sabotage även omfattar åstadkommande av en naturkatastrof, innebär stadgandet en utvidgning av straffbarhetsområdet. I vissa fall kan visserligen också något annat stadgande tillämpas, t.ex. det miljöbrottsstadgande som föreslås i 48 kap. eller eventuellt något stadgande utanför strafflagen. I så fall skall stadgandena om sammanträffande av brott tillämpas. Även om den gärningsform det här är fråga om sannolikt kommer att vara sällsynt, förutsätter dess farlighet en tillräckligt hög straffnivå. Som sabotage kunde man anse ett gas- eller giftutsläpp, som orsakats av en långvarig miljöförändring, trots att gärningen även uppfyller rekvisitet för miljöförstöring.

Vid beredningen av sabotagestadgandet övervägdes möjligheten att ta med gas- eller giftutsläpp som en gärningsform. Fiktiva exempel förefaller emellertid ge vid handen att förorsakande av sådana utsläpp uppfyller rekvisitet för miljöförstöringsbrott enligt förslaget till 48 kap. och därmed blir belagt med tillräckligt strängt straff. Åstadkommande av utsläpp föreslås därför inte bli nämnt som en sabotageform.

Den föreslagna paragrafens 1 mom. förutsätter att de uppräknade gärningarna är ägnade att åstadkomma allmän fara för liv eller hälsa. En annan förutsättning som innebär att farekravet uppfylls är att gärningen förorsakar fara för en synnerligen betydande ekonomisk skada för andra.

Det centrala och övergripande begreppet i 34 kap. är allmän fara. En fara kan anses vara allmän när den inte hotar en enda person eller vissa personer utan en mängd människor som inte på förhand kan definieras till antal eller övriga egenskaper. Då faran är allmän kan man inte på förhand veta vilkas liv eller hälsa som hotas eller eljest utsätts för fara.

Vid fara för liv eller hälsa är det tillräckligt

att gärningen till sin natur är sådan att den framkallar fara. S.k. abstrakt fara räcker för att till den delen uppfylla sabotagerekvisitet. För att beskriva farans abstrakta karaktär används i stadgandet samma uttryck som på annat håll i lagen, nämligen att gärningen "är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa". För att brottet skall anses fullbordat behöver det inte påvisas att gärningen just i det fallet har förorsakat fara för någons liv eller hälsa, utan det räcker att gärningstypen erfarenhetsmässigt i allmänhet förorsakar en sådan fara.

För att det skall vara fråga om en allmän fara förutsätts det inte nödvändigtvis att särskilt många personer är hotade. Antalet kan inte fastslås heller av den orsaken att faran för liv eller hälsa inte behöver vara konkret. Om i princip endast en person kan råka i fara, uppfylls inte kravet på en allmän fara. Det kan i så fall vara fråga om sådant framkallande av fara som avses i förslaget till 21 kap. 12 § eller om något annat brott eller försök till ett brott som nämns i 21 kap.

Om någon i samband med ett sabotage mister livet eller någons hälsa skadas, blir det oftast fråga om att tillämpa sabotagestadgandena tillsammans med stadgandena i 21 kap.

Den fara som riktar sig mot materiella eller ekonomiska intressen förutsätts vara konkret. Dessutom förutsätts den hotande faran, om den förverkligas, leda till en synnerligen betydande ekonomisk förlust. Även en fara för ekonomisk skada skall vara allmän såtillvida att skadeobjektet inte exakt kan fastställas på förhand. För att faran kan anses som allmän förutsätts att intressen som tillhör en utomstående krets av ägare äventyras. Stadgandet omfattar sålunda inte en fara som endast gärningsmannens egen egendom utsätts för. Sålunda gör sig inte den som sätter i brand ett särskilt värdefullt enstaka föremål, t.ex. en dyrbar bil, skyldig till sabotage utan till skadegörelse. Däremot kan anläggande av en eldsvåda på ett synnerligen värdefullt lagerområde betraktas som sabotage.

Frågan om när fara för en synnerligen betydande ekonomisk skada föreligger skall avgöras enligt en allmän måttstock. Betydelse skall inte tillmätas den uppfattning eller ställning som innehavarna av det hotade ekonomiska intresset har och inte heller den omständigheten att en uppkommen skada eventuellt täcks av en försäkring.

Faran för ekonomisk skada skall vara konkret. Gärningens allmänna karaktär räcker inte utan gärningen skall just i det konkreta fallet förorsaka fara för en betydande ekonomisk skada. Eftersom det är fråga om ett faredelikt förutsätts däremot inte att någon skada skett. Om en skada emellertid uppkommer, ingår denna i faredeliktet och gärningsmannen döms i så fall inte särskilt för skadegörelse. I fråga om skadegörelsestadgandena gäller en klausul om att dessa är subsidiära (SL 35:5), vilket innebär att de inte tillämpas om det på annat ställe i lag stadgas strängare eller lika strängt straff för gärningen.

En fara för ekonomisk skada är en subsidiär faretyp som i undantagsfall kompletterar regeln om fara för liv eller hälsa. I allmänhet framkallas egendoms- eller annan ekonomisk fara i samband med fara för liv eller hälsa. Sådana fall där enbart fara för ekonomisk skada förorsakats skall endast undantagsvis anses som sabotage. En eventuellt hotande ekonomisk skada förutsätts sålunda enligt nuvarande penningvärde vara i miljonklass.

2 mom. Utmärkande för de former av sabotage som nämns i 1 mom. är den noggranna definitionen av de yttre fenomen genom vilka faran förorsakas. Gärningsobjekten avgränsas däremot inte. En sådan avgränsning skulle innebära att vissa klart förkastliga gärningar föll utanför straffbarhetsområdet. Det är därför nödvändigt att i 2 mom. inta en parallell gärningsbeskrivning för sabotage där gärningssättet beskrivs i allmänna ordalag, medan objekten och de yttre kännetecknen anges mera exakt. Som objekt nämns i 2 mom. vissa viktiga samhällsfunktioner.

Sabotage enligt 2 mom. utförs så att någon genom att skada egendom eller på något annat sådant sätt förorsakar allvarlig fara för någon viktig samhällsfunktion. Av central betydelse vid denna gärningsform är att den skadliga handlingen direkt eller indirekt förorsakar en omfattande och mycket sannolik fara för de samhälleliga intressen som stadgandet skyddar. I gällande 34 kap. motsvaras det föreslagna 2 mom. närmast av 10 §, som innehåller en detaljerad förteckning över potentiella objekt.

Med skadande av egendom jämställs en ännu längre gående gärningsform, nämligen att egendom förstörs. Sabotage kan dessutom utföras genom obehörigt ingripande i ett produktions-, distributions- eller datasystems funktion. Med ett produktions- och distributionssystems funk-

tion avses framställning av nyttigheter och tillhandahållande av tjänster samt därtill hörande distribution. Ett datasystem kan vara antingen ADB-baserat eller upprätthållas med s.k. traditionella metoder. Sabotaget behöver inte leda till att produktions-, distributions- eller datasystemet direkt skadas. Det räcker att dess funktioner störs, t.ex. så att ett avbrott uppkommer. Stadgandet omfattar även skadande och störande av immateriella funktioner som t.ex. ingrepp i automatiska produktionsstyrningssystem.

Stadgandet skyddar energiförsörjningen, den allmänna hälsovården, försvaret, rättsvården och andra med dessa jämförbara viktiga samhällsfunktioner. Förteckningen är i princip uttömmande. Formuleringen "någon med dessa jämförbar viktig samhällsfunktion" ger dock lagtillämparen en viss prövningsrätt. Skyddsobjekten kan inte definieras med begrepp som är så exakta att de inte lämnar rum för tolkning. Tillämpningsproblemen torde emellertid underlättas av att den förorsakade faran skall vara allvarlig.

Den allvarliga faran skall vara konkret. I detta fall skall sannolikheten för att fara verkligen uppkommer vara stor. För att faran skall anses allvarlig förutsätts den också vara betydande. Den presumtiva skadan får inte vara obetydlig. Ordet allvarlig syftar sålunda både på sannolikheten för och omfattningen av skadan. Sannolikheten för skadan och den hotande farans storlek är såtillvida beroende av varandra att då den eventuella skadan är ytterst betydande, så kan faran anses vara allvarlig även om dess sannolikhet skulle vara lägre.

Energiförsörjningen anses behöva skydd av ett strängt straffstadgande, eftersom samhällsfunktionerna kan lamslås genom att tillförseln av värme-, el- eller motsvarande energi stryps. Med den allmänna hälsovården avses det hälsovårdssystem som samhället upprätthåller samt allt annat förebyggande av allmänna faror för hälsan. Med försvaret och rättsvården avses de offentliga myndigheternas verksamhet inom dessa sektorer. Till försvaret hänförs således i denna bemärkelse inte t.ex. reservistklubbarnas verksamhet och till rättsvården hänförs inte advokaternas verksamhet utanför rättegångsväsendet.

Som exempel på gärningar som på annat sätt äventyrar viktiga samhällsfunktioner och således skall betraktas som sabotage kan nämnas åstadkommande av sådana störningar i samhällsekonomin som leder till avsevärd osäkerhet i fråga om befolkningens utkomstmöjligheter och fysiska existens. Som viktiga samhällsfunktioner kan även betraktas polisens ADB-system, säkerhetsarrangemang i samband med statsbesök samt andra betydande säkerhetssystem.

Stadgandet förutsätter att ingripandet i ett produktions-, distributions- eller datasystem sker obehörigen. Av detta följer att t.ex. en arbetsstrid (strejk eller lockout) inte som sådan kan betraktas som sabotage, även om den kan äventyra någon viktig samhällsfunktion.

Som enda straffart för sabotage föreslås fängelse. Sabotage är nämligen ett så grovt brott att böter inte kan komma i fråga. Minimistraffet föreslås vara fängelse i fyra månader och maximistraffet fängelse i fyra år.

Vid en jämförelse med straffnivån enligt den gällande lagen måste det beaktas att straffskalan, i och med att rekvisiten sammanförts, inte kan vara lika vidsträckt som för närvarande. Straffskalorna i den gällande lagen är oskäligt stränga i förhållande till andra brott. Detta framgår även av att närmare hälften av de straff som ådömts för mordbrand underskrider stadgandets minimistraff. En allmän målsättning är att straffskalan skall motsvara de straff som i verkligheten brukas. Den föreslagna skalan är därför i många avseenden lindrigare än de gällande skalorna, både i fråga om minimistraffet och skalans omfattning.

Minimistraffet föreslås vara fängelse i fyra månader. Eftersom något särskilt stadgande om lindrigt sabotage inte föreslås, kommer även lindriga brott som uppfyller rekvisitet att bestraffas enligt 1 §. Också för närvarande är minimistraffet för mordbrand under förmildrande omständigheter fängelse i fyra månader.

Vid en jämförelse mellan straffskalorna är det även skäl att beakta den kvalificerade formen, dvs. grovt sabotage, för vilket maximistraffet är fängelse i tio år.

3 mom. Försök till sabotage föreslås vara straffbart. Enligt de gällande stadgandena är försök till motsvarande brott straffbart. Ett försök börjar i och med den första egentliga verkställighetshandlingen som kan leda till en rekvisitsenlig farosituation. Försöket fullbordas sålunda på ett rätt tidigt stadium. Det är viktigt att försök straffbeläggs så att man kan ingripa mot farlig verksamhet i tid.

2 §. Trafiksabotage

1 mom. Stadgandet om trafiksabotage gäller vägtrafik, spårbunden trafik samt sjö- och lufttrafik i alla former. Tillämpningsområdet omfattar såväl kollektiv- som privattrafik men även sådana speciella fortskaffningsmedel såsom snöskoter, ubåt och luftballong. Däremot omfattar det inte datakommunikationer som regleras i förslaget till 38 kap.

Trafiksabotage förutsätter att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara i trafiken. Faran kan vara abstrakt men den skall gälla trafiksäkerheten. Brottet fullbordas inte om bara egendom äventyras, utan stadgandet förutsätter fara för liv eller hälsa. Faran skall vara allmän i den bemärkelsen att den riktar sig mot ett på förhand icke bestämt antal människor i trafiken. En fara som berör en enda eller vissa enstaka personer är inte allmän. Faran skall yppa sig i trafiken, även om gärningsmannen finns på annat håll.

Rekvisitet uppfylls inte av en helt obetydlig fara eller av en gärning som betraktad som en helhet är obetydlig. T.ex. en olovlig, men med tanke på körsäkerheten obetydlig ändring på ett motorfordon utgör således inte trafiksabotage utan en trafikförseelse som bestraffas med stöd av vägtrafiklagen.

Enligt 2 § kan trafiksabotage begås på tre olika sätt som nämns i var sin punkt i paragrafen. Brottet kan begås genom att skada, ge oriktig information eller utöva våld.

Momentets *1 punkt* gäller det fallet att någon förstör, skadar eller ändrar ett trafikobjekt. Skillnaden mellan att förstöra och skada består i att ett förstört objekt är helt förintat medan ett skadat objekt finns kvar, om än mer eller mindre illa tilltygat. Att ändra innebär att objektet olovligen görs till föremål för någon förändring, utan att det skadas. Den som t.ex. placerar ett främmande föremål på ett järnvägsspår kan anses ändra en trafikled, eftersom en trafikled omfattar allt det utrymme som ett trafikmedel behöver för sin färd.

Punkt 1 i förslaget motsvaras närmast av gällande 34 kap. 9 § och 14 b § 1 mom. 2 och 4 punkten. Det förstnämnda lagrummet gäller järnvägstrafik och de senare luftfart. Stadgandet om järnvägstrafik är ursprungligt och har över huvud taget inte ändrats sedan strafflagen trädde i kraft. Stadgandet om luftfartssabotage i 14 b § stiftades 1973 och baserar sig på den år 1971 godkända Montrealkonventionen om förebyggande av olagliga handlingar mot säkerheten inom den civila luftfarten (FördrS 56/73).

Enligt gällande 34 kap. 9 § är det straffbart att åstadkomma fara vid järnvägs begagnande genom att skada järnvägen eller tillhörande fortskaffningsmedel eller annat tillbehör eller genom att lägga något på banan eller på annat dylikt sätt. Om gärningen begåtts i avsikt att åstadkomma fara, är straffet fängelse i minst två och högst åtta år. Om gärningen utförs uppsåtligen men utan avsikt att åstadkomma fara, är straffet fängelse i minst sex månader och högst fyra år. Har brottet begåtts av oaktsamhet är straffet böter eller fängelse i högst ett år. Försök till uppsåtligt brott är straffbart.

Till luftfartssabotage gör sig enligt 14 b § 1 mom. 2 punkten den skyldig som rättsstridigt förstör luftfartyg i trafik, gör det oanvändbart för flygning eller skadar det på annat sätt som är ägnat att äventyra dess flygsäkerhet samt, enligt 4 punkten, den som förstör eller skadar anläggning för flygnavigering eller stör dess verksamhet på ett sätt som är ägnat att äventyra säkerheten för luftfartyg under flygning.

Den i Rom år 1988 avslutade konventionen om förhindrande av gärningar som äventyrar sjöfartens säkerhet förutsätter kriminalisering av gärningar som riktas mot fartyg och motsvarar dem som beskrivs ovan i avsnittet om luftfarkoster.

Enligt förslaget kan trafikmedel eller dess tillbehör, trafikleder, en trafikanordning eller någon annan trafikutrustning vara objekt för trafiksabotage. Med trafikmedel avses alla trafikmedel, oberoende av trafikform. Trafikmedlet behöver inte nödvändigtvis vara motordrivet. Det kan lika väl vara en cykel som ett flygplan. Då det krävs att gärningen inte får vara obetydlig och att den skall vara ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa i trafiken måste det dock i allmänhet röra sig om ett motordrivet trafikmedel. Tillbehör av det slag som nämns i stadgandet är t.ex. räddnings- och släckningsredskap. Faran skall vara riktad mot någon annan än gärningsmannen själv.

Med trafikled avses leder för alla trafikformer. Då det gäller spårbunden trafik är begreppet helt klart. Spårbunden trafik förutsätter spår men till trafikleden hör hela det utrymme som trafikmedlet kräver. Även för vägtrafikens vidkommande är det rätt klart vad som avses med trafikled, nämligen vägar, gator, till dem

anslutna broar eller andra anordningar som är avsedda att användas som trafikleder. Vilken som helst markyta, t.ex. åker eller skog, kan inte anses vara en trafikled i vedertagen bemärkelse. Däremot omfattar stadgandet enskilda vägar.

Då det gäller sjö- och lufttrafik är det svårare att definiera vad som avses med en trafikled, eftersom både vatten och luft i vidsträcktare bemärkelse kan användas som trafikled. Emellertid kan inte vilket som helst trafikhinder som anbringas i vattnet eller luften uppfylla kravet på skadande eller ändring av en luft- eller sjötrafikled. När det gäller sjötrafiken kan fartygsleder, insjöfarleder och andra områden som normalt används för sjötrafik anses som trafikleder. Luftfartens trafikleder består av flygfälten och luftrummet i anslutning till dem, de ordinarie flyglederna samt reservlandningsplatserna. På andra ställen skall luftrummet hållas fritt från hinder ovanför minimiflyghöjden, som beroende på området är 150-300 meter från markytan eller de högsta hindren.

Trafikanordningar förekommer inom alla trafikformer. De kan innebära förbud, påbud eller rekommendationer. För att vara straffbar skall en ändring av en trafikanordning framkalla fara. Också avlägsnande eller flyttning till fel ställe av en trafikanordning kan betraktas som en straffbar ändring. En smärre ändring som inte förorsakar fara, t.ex. en obehörig sänkning av en fartbegränsning eller någon annan obetydlig ändring, utgör inte sabotage.

Det kompletterande begreppet annan trafikutrustning avser föremål som väsentligen hör samman med trafiken men som inte är trafikmedel, tillbehör till sådana eller trafikanordningar.

Enligt *2 punkten* i momentet skall den dömas för trafiksabotage som ger oriktig information om något som angår trafiken. Gällande 34 kap. 14 b § 1 mom. 5 punkten strafflagen innehåller ett motsvarande stadgande om säkerheten för luftfartyg under flygning. Också till denna del bygger stadgandet om luftfartssabotage på den för Finland förpliktande internationella konventionen om förebyggande av olagliga handlingar mot säkerheten inom den civila luftfarten. Den ovan nämnda Romkonventionen förutsätter kriminalisering av motsvarande gärningar mot fartyg.

I fråga om järnvägstrafik bestraffas enligt gällande 34 kap. 9 § den som åstadkommer fara vid järnvägs begagnande genom att ge falskt tecken eller på något annat motsvarande sätt.

Även i vägtrafik kan det vara farligt att ge oriktig information. Som exempel kan nämnas att någon ges rådet att välja en väg där en rallytävling pågår eller att någon ges felaktig information om väglaget. Det föreslås därför att stadgandet skall gälla samtliga trafikformer.

Momentets *3 punkt* gäller utövande av våld mot någon som befinner sig i ett trafikmedel eller på en flygplats eller som sköter trafikledningsuppgifter. Hot om våld jämställs med våld.

Gällande 34 kap. 14 b § 1 mom. 1 punkten stadgar om utövande av våld i trafikmedel. Denna form av luftfartssabotage innebär att gärningsmannen begår en våldshandling mot besättningen, passagerare eller någon annan ombordvarande på ett luftfartyg under flygning, på ett sätt som är ägnat att äventyra luftfartygets säkerhet. Stadgandet grundar sig på den ovan nämnda Montrealkonventionen.

Montrealkonventionen kompletterades den 24 februari 1988 med ett tilläggsprotokoll som innebär att konventionen även gäller på civilflygplatser förövade våldshandlingar mot person, om de äventyrar eller är ägnade att äventyra flygplatsens säkerhet. För att Finland skall kunna ratificera tilläggsprotokollet måste våldshandlingar på flygplatser jämställas med våldshandlingar i trafikmedel.

Med flygplats avses i det föreslagna stadgandet dels det område som reserverats för landnings- och startbanor, dels flygstationens serviceområden.

Avsikten med det föreslagna trafiksabotagestadgandet är inte att inkräkta på tillämpningsområdet för lagen om upprätthållande av ordning i kollektivtrafik (472/77) eller lagen om kontrollavgift i kollektivtrafik (469/79). Då straffstadgandena i dessa lagar är av subsidiär karaktär kan sådant våldsamt beteende i kollektiva trafikmedel som är ägnat att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa i trafik bestraffas som trafiksabotage.

Stadgandet om trafiksabotage skall i allmänhet inte tillämpas om gärningen uppfyller rekvisiten i 11 § för kapning av fartyg, eftersom det då oftast är fråga om s.k. lagkonkurrens.

Straffet för trafiksabotage är enligt förslaget fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Straffskalan är alltså densamma som för sabotage.

2 mom. Försök till trafiksabotage är straffbart.

3 §. Grovt sabotage

1 mom. Ett gemensamt kvalificeringsstadgande föreslås för sabotage och trafiksabotage. En förutsättning för att stadgandet om grovt sabotage skall kunna tillämpas är att både grundrekvisitet och de tilläggskrav som gäller för den grova gärningsformen är uppfyllda.

Tilläggsrekvisit är för det första de tre kvalificeringsgrunder som nämns i det föreslagna stadgandet. Någon av dem måste vara uppfylld för att sabotage skall kunna betraktas som grovt. Vidare förutsätts en helhetsbedömning, enligt vilken brottet även bedömt som en helhet är grovt. Båda tilläggskraven skall uppfyllas beträffande en och samma gärning.

Momentets *1 punkt* gäller farans karaktär och omfattning. En stor mängd människor förutsätts genom sabotaget eller trafiksabotaget bli utsatt för allvarlig fara för liv eller hälsa. Rekvisitet förutsätter en konkret allvarlig fara, dvs. att allvarlig fara uppstår just i det ifrågavarande fallet. Det skall föreligga en stor sannolikhet att gärningen leder till dödsfall eller skador för hälsan. Kravet att faran skall vara allvarlig innebär att den skada som hotar hälsan skall nå upp till en viss nivå. Allvarlig fara för hälsan kan dock inte preciseras genom hänvisningar till vissa sjukdomar eller skador, eftersom en och samma sjukdom eller skada kan ha synnerligen varierande individuella effekter. Vid livsfara är följdens allvarlighet alltid entydig, vilket innebär att det i så fall är av avgörande betydelse hur konkret faran är.

Den första punkten i stadgandet om grovt sabotage förutsätter uttryckligen att liv eller hälsa äventyras. Fara för en ekonomisk skada uppfyller inte detta rekvisit. Även om sabotaget har orsakat synnerligen stor egendomsskada eller fara därför, men inte inneburit allvarlig fara för liv eller hälsa, kan det inte på basis av 1 punkten betraktas som grovt sabotage.

Ett grundläggade krav vid sabotage är att den förorsakade faran är allmän. Detta innebär att man inte på förhand exakt kan veta vilka människor som kommer att bli utsatta för fara. Eftersom faran vid grovt sabotage skall vara konkret kan objektet för den eventuella skadeeffekten individualiseras. Faran skall enligt 1 punkten beröra en stor mängd människor. Någon exakt undre gräns för antalet personer kan emellertid inte fastställas, utan frågan måste avgöras in casu.

2 punkten gäller sabotage som resulterar i att någon viktig samhällsfunktion på grund av den hotande farans långvarighet, omfattning eller någon annan orsak utsätts för synnerligen allvarlig fara. Syftet med denna punkt är att stadgandet skall kunna tillämpas på sådana gärningsformer som inte kan definieras på förhand men som leder till omfattande skador. Denna kvalificeringsgrund är särskilt viktig vid bedömningen av grovhetsgraden vid sådant sabotage om vilket stadgas i 1 § 2 mom. Med viktiga samhällsfunktioner avses här detsamma som i det lagrummet.

Enligt *3 punkten* kan sabotage eller trafiksabotage anses grovt om det begås under krig eller andra undantagsförhållanden. I denna punkt ställs inga andra krav på grundbrottet än att gärningen skall ha begåtts under vissa exceptionella förhållanden.

Med undantagsförhållanden avses sådana förhållanden som beskrivs i 2 § beredskapslagen, dvs. mot Finland riktat väpnat angrepp och krig samt efterkrigstillstånd, allvarlig kränkning av Finlands territoriella integritet samt krigshot mot landet. Det kan också vara fråga om krig eller krigshot mellan främmande stater eller någon annan därmed jämförbar särskild händelse som har inträffat utanför Finland, om den kan vålla allvarlig fara för grunderna för den nationella existensen och välfärden. Undantagsförhållanden kan också vara en följd av sådant allvarligt hot mot befolkningens utkomst eller mot grunderna för landets näringsliv som beror på försvårad eller förhindrad import av nödvändiga bränslen och annan energi samt råvaror och andra varor eller på någon annan till sina verkningar därmed jämförbar plötslig störning i det internationella handelsutbytet, samt en storolycka, om myndigheterna inte med normala befogenheter kan få kontroll över situationen.

Minimistraffet för grovt sabotage är enligt förslaget fängelse i två år och maximistraffet fängelse i tio år.

2 mom. Även försök till grovt sabotage är straffbart.

4 §. Äventyrande av andras hälsa

Äventyrande av andras hälsa är liksom

sabotage en grundtyp av allmänfarliga brott. Även i fråga om straffnivån kan detta brott och dess kvalificerade form jämställas med sabotagebrotten.

1 mom. Äventyrande av andras hälsa kan ske på tre sätt som behandlas i var sin punkt i momentet.

En gemensam förutsättning för alla punkterna är att gärningen skall vara ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa. Här avses med allmän fara för liv alla hälsa detsamma som i samband med sabotage. Det är fråga om framkallande av en abstrakt fara.

Enligt *1 punkten* kan äventyrande av andras hälsa ske genom att förgifta livsmedel eller på något annat sådant sätt göra det hälsovådligt. Begreppet livsmedel omfattar bl.a. drycker och sötsaker. Stadgandet tillämpas också när det är fråga om andra ämnen som är avsedda att förtäras eller att användas av människor, t.ex. rengöringsmedel.

Denna punkt motsvaras i den gällande lagen av 34 kap. 15 §. Enligt det gällande lagrummet straffas den som uppsåtligen förgiftar vattenledning, brunn eller annan sådan vattensamling eller matvara, dryck, eller annat ting som tjänar till andras bruk eller är bestämt till försäljning, eller med sådant ting förenar ämne, vilket gärningsmannen vet vara ägnat att förstöra hälsan. Det är vidare straffbart att hålla till salu, sälja eller sprida ut sådana ting, som gärningsmannen vet vara mängda eller förenade med gift eller annat sådant farligt ämne och därvid förtiga tingets farliga egenskaper.

I det föreslagna stadgandet är det fråga om förgiftande av livsmedel eller andra ämnen som är avsedda att förtäras eller användas av människor. I stadgandet har förmålet för förgiftandet definierats på ett vidare och allmännare sätt än i 15 § i den gällande lagen. Det har inte ansetts nödvändigt att uttryckligen nämna vatten och drycker. Det straffbara området skall vid sidan av förgiftande även omfatta andra tillvägagångsätt att göra ämnen som är avsedda att förtäras eller användas hälsovådliga. Ett ämne kan sålunda göras farligt för hälsan även på något annat sätt än genom gift, t.ex. genom att dölja små vassa partiklar eller explosiva ämnen i livsmedel.

Med förgiftande eller att göra hälsovådligt avses i stadgandet att ämnet ges en sådan konsistens att den som använder det inte märker att det är farligt. Rekvisitet uppfyllas t.ex. genom att giftet kamoufleras till ett livsmedel som kan förtäras. Avsikten med stadgandet är att skydda människors hälsa mot att ämnet uppståtligen ändras så att det inte motsvarar användarens förväntningar. Stadgandet skall inte gälla framställning av farliga ämnen, utan till denna del skall man tillämpa den speciallagstiftning som gäller för ifrågavarande ämne. Sådana lagar är t.ex. kemikalielagen (744/89), läkemedelslagen (395/87), produktsäkerhetslagen (914/86), lagen om bekämpningsmedel (327/69) och livsmedelslagen (526/41). Ett stadgande om olovlig framställning och försäljning av gift eller andra livsfarliga ämnen finns även i 44 kap. 4 § strafflagen.

Med förgiftande och att göra hälsovådligt jämställs att ett ämne som gjorts hälsovådligt hålls tillgängligt för andra. Brottet kan begås även så att någon medveten om att ämnet gjorts hälsovådligt säljer eller överlåter det vidare. Stadgandet förutsätter att ämnet gjorts hälsovådligt och därför omfattar det inte försäljning av naturprodukter som ursprungligen är giftiga. Den som säljer giftiga produkter kan bestraffas för brott mot liv eller hälsa eller oaktsamhetsbrott enligt 21 kap. strafflagen.

Enligt momentets *2 punkt* gör sig den som sprider en allvarlig sjukdom skyldig till äventyrande av hälsotillståndet. Denna punkt motsvarar gällande 34 kap. 16 §, som gäller uppsåtligt utspridande av farsot bland människor.

Enligt förslaget höjs kravet på den sjukdom som sprids. Sjukdomen skall vara allvarlig. Det skall röra sig om det som enligt gammalt språkbruk kallades farsot eller epidemisk sjukdom, dvs. en sjukdom som kan spridas så att allmän fara för hälsotillståndet uppkommer. I modernt språkbruk används uttrycket smittsam sjukdom.

Om man smittar ner någon med en sjukdom så kan det vara fråga om misshandel enligt 21 kap. Om det däremot föreligger fara för att den som på detta sätt smittats ner med en allvarlig sjukdom i sin tur kommer att sprida sjukdomen till andra uppfylls kravet på allmän fara, vilket innebär att brottet även kan betraktas som äventyrande av andras hälsa.

Begreppet allvarlig sjukdom kan inte definieras uteslutande med medicinska termer, så att det skulle avse vissa angivna sjukdomar. En sjukdom kan anses allvarlig om den, i den form den sprids i, kan leda till döden eller medföra fara för en kronisk eller långvarig väsentlig försämring av hälsan.

Momentets *3 punkt* gäller användning av

kärnenergi eller strålning på ett sätt som förorsakar allmän fara för liv eller hälsa. Avsikten är att med denna punkt ersätta 69 § kärnenergilagen om kärnenergibrott och de grövsta uppsåtliga gärningsformerna i strålskyddslagen.

Enligt 69 § kärnenergilagen gör sig den skyldig till kärnenergibrott som uppsåtligen eller av vårdslöshet använder kärnämne eller kärnavfall som han har i sin besittning eller vid användningen av kärnenergi eljest förfar så att handlandet är ägnat att medföra fara för annans liv, hälsa eller egendom eller för miljön. Straffet för kärnenergibrott är fängelse i högst sex år. Om gärningsmannen handlar uppsåtligen och faran är allvarlig, är det fråga om ett grovt kärnenergibrott, för vilket straffet är fängelse i högst tolv och minst två år. Är faran och brottet med beaktande av andra omständigheter i samband därmed ringa, är straffet böter eller fängelse i högst två år.

I 60 § strålskyddslagen finns ett likadant stadgande som i 69 § kärnenergilagen. Stadgandet i strålskyddslagen gäller användning av strålkälla. Brotten har gradindelats på samma sätt som i 69 § kärnenergilagen, men straffskalorna är lindigare. För strålskyddsbrott stadgas böter eller fängelse i högst två år, för grovt strålskyddsbrott fängelse i minst sex månader och högst sex år och för lindrigt strålskyddsbrott böter eller fängelse i högst sex månader.

Med användning av strålning avses i förslaget det samma som i strålskyddslagen. Enligt 11 § 2 mom. i strålskyddslagen anses med användning av strålning användning och tillverkning av samt handel med strålkällor och funktioner i samband med detta.

Straffskalan för äventyrande av andras hälsa är densamma som för sabotage, dvs. fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

2 mom. Försök till äventyrande av andras hälsa är straffbart.

5 §. Grovt äventyrande av andras hälsa

1 mom. Äventyrande av andras hälsa skall anses grovt, om det begås så att en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa och brottet också bedömt som en helhet är grovt. Kravet motsvarar den kvalificeringsgrund som föreslås i 1 punkten i lagrummet om grovt sabotage.

En allvarlig fara förutsätter dels en hög sannolikhetsgrad för att en skada inträffar, dels att hälsan äventyras i något väsentligt avseende. Om risken för en negativ utgång är obetydlig, uppfyller brottet endast grundrekvisitet, om inte den hotande faran är verkligen betydande. Situationen är densamma om det är nästan säkert att hälsotillståndet äventyras, men följden endast är t.ex. ett lindrigt illamående.

Grovt äventyrande av andras hälsa förutsätter en konkret fara. En stor mängd människor skall utsättas för fara, vilket innebär att en gärning som berör endast ett fåtal människor inte uppfyller rekvisitet. Någon exakt gräns för vad som avses med en stor mängd människor kan inte ges, utan frågan om detta rekvisit uppfylls måste avgöras från fall till fall.

Liksom i fråga om andra kvalificerade brottsformer förutsätter rekvisitet, utöver att en stor mängd människor utsatts för allvarlig fara, en helhetsbedömning, enligt vilken brottet även bedömt som en helhet är grovt. Straffskalan är densamma som vid grovt sabotage, dvs. fängelse i minst två och högst tio år.

2 mom. Också försök till grovt äventyrande av andras hälsa är enligt förslaget straffbart.

6 §. Kärnladdningsbrott

1 mom. Enligt 4 § kärnenergilagen är det förbjudet att till Finland införa kärnladdningar samt att här framställa, inneha och spränga sådana. Enligt lagens 70 § 1 mom. bestraffas brott mot detta förbud såsom kärnladdningsbrott. Förbudet och straffstadgandet baserar sig på flera internationella konventioner som Finland har anslutit sig till. Enligt det s.k. kärnstoppsavtalet (FördrS 11/70) som år 1970 ingicks för förhindrande av spridning av kärnvapen, har Finland förbundit sig att inte skaffa kärnvapen eller andra kärnladdningar.

Ett stadgande som motsvarar stadgandet om kärnladdningsbrott bör intas i strafflagen, eftersom det rör sig om ett grovt brott. Straffskalan är för närvarande fängelse upp till det allmänna maximum för tidsbestämt fängelse, dvs. tolv år, dock minst fyra år.

Enligt förslaget till 6 § är gärningsformerna fortfarande sprängning, införande, tillverkning och innehav av kärnladdning. På grund av de stora risker som kärnladdningar är förenade med kan de andra gärningsformerna redan i

och för sig jämställas med sprängning, så att för dem kan stadgas ett lika strängt straff som för sprängning.

Kärnladdningsstadgandet är territoriellt begränsat så att det avser endast gärningar som begås i Finland. I fråga om införande i landet följer den territoriella begränsningen redan av gärningens natur. Enligt stadgandet är det, liksom enligt gällande kärneneregilag, straffbart att ha kärnladdningar ombord på fartyg som kommer in på finskt territorialvatten, även om avsikten inte är att föra in dem i landet.

Kärnenergibrottet avviker från de övriga brott som behandlas i detta kapitel såtillvida att rekvisitet inte förutsätter att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara. Det kan väl tänkas att en kärnladdning förs in i landet eller innehas utan att gärningen är ägnad att förorsaka fara. Orsaken till att också dessa gärningar är strängt kriminaliserade är presumtionen att en kärnladdning alltid är förenad med risker för synnerligen omfattande skador. När det gäller dessa gärningsformer kan det anses så uppenbart att någon grad av fara uppkommer, att det har ansetts onödigt att särskilt nämna detta i rekvisitet.

Straffet för kärnladdningsbrott föreslås vara detsamma som för grovt sabotage och grovt äventyrande av hälsotillståndet, dvs. fängelse i minst två och högst tio år.

2 mom. Även försök till kärnladdningsbrott förslås vara straffbart.

7 §. Vållande av allmän fara

1 mom. Sabotage, trafiksabotage och äventyrande av hälsotillståndet är uppsåtliga brott. De förutsätter att gärningsmannens uppsåt även sträcker sig till förorsakandet av fara. Uppsåtet skall sålunda helt täcka gärningens objektiva sida. Om förorsakandet av fara inte kan tillräknas gärningsmannen som en uppsåtlig gärning eller underlåtelse gör han sig inte skyldig till ett uppsåtligt allmänfarligt brott. Det är emellertid inte skäl att lämna en sådan gärning obestraffad, eftersom också gärningar som på grund av vårdslöshet eller oaktsamhet förorsakar allmän fara är så klandervärda att de måste bemötas med ett straffhot.

I paragrafen straffbeläggs vållande av allmän fara. Detta brott föreligger då gärningsmannen begår en gärning som nämns i 1, 2 eller 4 § och genom oaktsamhet vållar sådan fara som beskrivs i de nämnda paragraferna. Vållandet av fara sker således av vårdslöshet eller av oaktsamhet. Däremot kan den första delen av gärningen, dvs. själva verkställighetshandlingen, också vara uppsåtlig. Någon kan t.ex. uppsåtligen tända en eld, som sedan av någon oförutsedd anledning sprider sig och utvecklas till en eldsvåda som förorsakar allmän fara. Om den som tände elden handlade uppsåtligt eller åtminstone oaktsamt med avseende på själva verkställighetshandlingen och han i fråga om vållandet av faran gjorde sig skyldig till någon form av vårdslöshet, vilket innebär att det inte är fråga om en ren olyckshändelse, kan han dömas för vållande av allmän fara. Straffet för detta brott är enligt förslaget böter eller fängelse i högst ett år.

2 mom. Rekvisitet för kärnladdningsbrott uppfylls utan att gärningen behöver vara ägnad att förorsaka allmän fara. Sprängning, införsel, tillverkning och innehav av kärnladdningar bestraffas som sådana enligt 6 §. Då ingen fara förutsätts för att ett kärnladdningsbrott skall fullbordas, är det i fråga om en oaktsam gärning inte, liksom i samband med andra allmänfarliga brott, möjligt att hänvisa till den fara som nämns i straffstadgandet för det uppsåtliga brottet. Det är emellertid naturligt att också den döms för vållande av allmän fara, som av oaktsamhet för in i landet, tillverkar, innehar eller spränger en kärnladdning. Ett särskilt stadgande om detta föreslås i 7 § 2 mom.

3 mom. Vid vållande av allmän fara bereds gärningsmannen möjlighet att undgå straff genom eget ingripande. Detta anses vara ett med tanke på det allmänna intresset rationellt sätt att uppmuntra gärningsmannen att avvärja följderna av en brottslig gärning. Denna förmån kan beredas den som vållat en fara, om han självmant undanröjer faran innan någon direkt skada har upppkommit. Stadgandet gäller inte oaktsamt kärnladdningsbrott.

Det ankommer på åklagaren eller domstolen att bedöma när det är motiverat att avstå från bestraffningsåtgärder. Vid prövningen skall särskild uppmärksamhet fästas vid den grad av oaktsamhet som gärningsmannen ådagalagt och hur effektivt han försökt undanröja den farliga situationen.

8 §. Grovt vållande av allmän fara

Vållande av allmän fara kan ha omfattande

och vittförgrenade konsekvenser. I de allvarligaste fallen är den straffskala som stadgas i 7 § inte tillräckligt sträng. Det behövs därför ett separat stadgande för den kvalificerade formen av detta brott, dvs. grovt vållande av allmän fara.

Om vid vållande av allmän fara en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa, är det fråga om grovt vållande av allmän fara. Brottsrekvisitet är effektorienterat eftersom det är den förorsakade faran som är avgörande, inte oaktsamhetsgraden. Ytterligare förutsätts det att brottet även bedömt som en helhet är grovt. Vid helhetsbedömningen har givetvis också oaktsamhetsgraden en betydelse.

I rekvisitet för grovt vållande av allmän fara används uttrycket "en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa". Denna förutsättning är densamma som i fråga om de uppsåtliga brotten, dvs. grovt sabotage (3 §) och grovt äventyrande av hälsotillståndet (5 §). Faran skall vara konkret och sannolikheten för att en skada skall uppstå skall vara betydande. Beträffande tolkningen av "en stor mängd människor" gäller vad som sägs i motiveringen till 3 §.

Som straffskala föreslås fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

9 §. Förberedelse till allmänfarligt brott

Enligt vårt straffrättssystem är förberedelse till brott straffbart endast om så särskilt stadgas i lag. Ett uttryckligt stadgande om detta finns i 4 kap. 3 § strafflagen. I strafflagen finns några få lagrum enligt vilka förberedelse är straffbart. Som exempel kan nämnas förberedelse till högförräderi och penningförfalskning.

I gällande 34 kap. om allmänfarliga brott kriminaliseras förberedelse till mordbrand och sprängning samt sammanförande av sprängämnen uttryckligen i syfte att begå brott. Enligt gällande 34 kap. 6 § 1 mom. skall den som i avsikt att föröva mordbrand eller därmed jämförlig sprängning sammanför antändnings- eller sprängämnen, för sådan förberedelse dömas till fängelse i högst fyra år. Detta 1 mom. gäller alltså endast förberedelse till mordbrand eller sprängning. Kriminaliseringen har motiverats med att det i samband med dessa brott är svårt att dra gränsen mellan förberedelse och försök.

I gällande 34 kap. 6 § 2 mom. stadgas mer allmänt om förberedelse till brott genom anskaffning av sprängämnen eller redskap för tillredning av sådant ämne. Förberedelsbrottet kan förövas genom att tillverka, anskaffa eller hos sig förvara sprängämnen eller redskap för tillverkning av sådant ämne. En förutsättning är att detta sker i avsikt att föröva ett brott med hjälp av sprängämnet. Själva brottet kan vara vilket som helst, för lagen uppställer ingen nedre gräns för brottets grovhetsgrad. Straffskalan är densamma som enligt 1 mom.

I 2 mom. utvidgas straffbarhetsområdet ytterligare till den som medverkar vid tillverkning, anskaffning eller förvaring av sprängämne, trots att han vet eller har skäl att anta att sprängämnet är avsett att användas vid ett brott. Om den gärning som avses i 2 mom. sker i syfte att begå högförräderi, skall gärningsmannen enligt 3 mom. dömas till straff med stöd av gällande 11 kap. 4 §. Eftersom det i 13 kap. 3 § föreslås en uttömmande reglering av förberedelse till högförräderi, behövs inget stadgande om detta i 34 kap.

Enligt 34 kap. 14 b § 1 mom. 3 punkten straffas den för luftfartssabotage som ombord på luftfartyg i trafik anbringar eller låter anbringa anordning eller ämne som är ägnat att förstöra fartyget, göra det oanvändbart för flygning eller äventyra dess säkerhet. Straffet är fängelse från två till tolv år. Rom-konventionen om sjösäkerhet förutsätter motsvarande straffstadgande i fråga om fartyg.

Enligt 70 § 3 mom. kärnenergilagen straffas den som i syfte att begå ett kärnladdningsbrott anskaffar kärnämne eller anskaffar eller tillverkar sprängämne, del eller anordning som behövs för sprängning av kärnladdning, eller formel eller ritning som behövs för tillverkning av kärnladdning. Straffet är fängelse i högst sex år.

1 mom. Med stöd av detta lagrum bestraffas förberedelse till brott som nämns i 1-5 §§ av detta kapitel. Den som i avsikt att begå ett ovan nämnt brott innehar en bomb, en annan sprängladdning, en farlig anordning eller ett farligt ämne, gör sig enligt förslaget skyldig till förberedelse till allmänfarligt brott.

Det föreslagna stadgandet är snävare än det nuvarande förberedelsestadgandet i 34 kap. 6 §, i det avseendet att det endast gäller förberedelse till brott som nämns i 34 kap. 1-5 §§. Stadgandet är avsiktsorienterat då det är av avgörande betydelse att gärningsmannen haft för avsikt att begå de nämnda brotten. Rekvi-

sitet förutsätter förutom uppsåt även en klar avsikt att begå ett i stadgandet avsett allmänfarligt brott. De yttre kännetecknen på förberedelse är uppfyllda i och med att gäringsmannen innehar en bomb eller en motsvarande anordning.

De straffstadganden som annorstädes i lagstiftningen finns om sprängämnen förblir i kraft. I gällande 44 kap. 4 § 2 mom. stadgas om tillverkning, lagring och saluhållande av krut och annat sprängämne utan lov. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år. Enligt 11 § lagen om explosionsfarliga ämnen är straffet för brott mot den nämnda lagen böter eller fängelse i högst två år, om brottet har begåtts genom att lämna en falsk uppgift eller genom att hemlighålla kvalitet eller genom annat svikligt förfarande. I annat fall är straffet endast böter.

En bomb är ett med sprängladdning försett, plötsligt exploderande föremål som kan förorsaka skada på människor eller egendom genom spräng-, brand- eller strålningsverkan. Med en bomb jämställs andra, t.ex. långtidsverkande eller kedjekopplade sprängladdningar. Med en bomb kan likaså jämställas vilka som helst anordningar eller ämnen som kan förorsaka allmän fara. Ett ämne kan vara farligt t.ex. för att det är giftigt, frätande eller har någon annan sådan egenskap.

Gränsen mellan förberedelse respektive försök till ett i 1-5 §§ nämnt brott dras enligt hur långt gärningen framskridit utåt sett. Om gärningsmannen vidtagit någon verkställighetsåtgärd, t.ex. placerat en bomb på avsett ställe, är det fråga om ett straffbart sabotageförsök och inte längre om förberedelse till ett allmänfarligt brott. Om gärningsmannen endast är i färd med att transportera en farlig anordning till ett planerat ställe, är det i allmänhet ännu bara fråga om förberedelse.

Förberedelsen behöver inte ha framskridit så långt att den förorsakat fara. Det räcker att den planerade gärningen skulle uppfylla rekvisitet för något av de ovan nämnda allmänfarliga brotten.

Straffet för förberedelse till allmänfarligt brott är enligt förslaget böter eller fängelse i högst två år.

2 mom. Enligt förslaget skall även förberedelse till kärnladdningsbrott bestraffas som förberedelse till allmänfarligt brott. Brottsrekvisitet nämner skaffande av anordningar eller ämnen eller formler eller ritningar som behövs för att tillverka en kärnladdning. Även i fråga om detta brott ligger dock tyngdpunkten på den subjektiva sidan. Skaffandet av de förbjudna tillbehören förutsätts nämligen ha skett i avsikt att begå ett kärnladdningsbrott.

10 §. Falskt alarm

För att undvika och så långt som möjligt minimera skador av olika slag är det viktigt att människorna underrättar varandra om faror som de lagt märke till. I praktiken görs dock även uppsåtligen falska anmälningar om fara. En sådan falsk anmälan är förkastlig eftersom den förorsakar onödiga kostnader och splittrar resurserna eller skapar rädsla eller panik hos allmänheten. För närvarande tillämpas i dessa fall vanligen 42 kap. 7 § om ofog. Ofogsstadgandet är dock tänkt att huvudsakligen tillämpas på helt andra typer av gärningar. I 44 kap. 24 § strafflagen finns dessutom ett stadgande om illvilligt eller obefogat brandalarm.

I luftfartssammanhang bestraffas falskt alarm såsom störande av luftfart. För samma brott döms enligt 34 kap. 14 b § 4 mom. även den som uppsåtligen mot bättre vetande, utan grund anmäler att i luftfartyg placerats sprängämnen eller andra ämnen eller anordningar, som äventyrar luftfartygets säkerhet, eller lämnar annan sådan uppgift, som honom veterligt är falsk och sålunda förorsakar störningar i lufttrafiken.

Förslaget till 34 kap. 10 § innehåller ett gemensamt stadgande om falskt alarm för alla farosituationer. Enligt paragrafen bestraffas den som beträffande bomb, eldsvåda, sjönöd, storolycka eller annan sådan nöd eller fara gör en grundlös anmälan. Anmälan skall vara sådan att den är ägnad att utlösa räddnings- eller säkerhetsåtgärder eller väcka panik.

Nöd- och farosituationerna exemplifieras i stadgandet genom att de vanligast förekommande typerna av falskt alarm nämns. Oftast består ett falskt alarm i att någon per telefon eller brev anmäler att en bomb placerats i någon viss allmän lokal. Att sända en obefogad nödanmälan med radio skulle även bestraffas som faskt alarm. En till sjöss vanlig form av falskt alarm är okynnesanvändning av nödraketer. Med en storolycka avses i detta sammanhang detsamma som i 3 § lagen om undersökning av storolyckor (373/85). Utöver de exem-

pel på fara som nämns ovan kan falskt alarm även gälla andra faro- eller nödsituationer av motsvarande typ.

Anmälan skall vara av sådant slag att den enligt normala handlingsrutiner utlöser räddnings- eller säkerhetsåtgärder eller är ägnad att väcka panik. En anmälan som mottagaren med säkerhet vet vara falsk, faller inte inom stadgandets tillämpningsområde. Stadgandet förutsätter inte nödvändigtvis att räddnings- eller säkerhetsåtgärder vidtas, utan bara att alarmet är så beskaffat att sådana normalt hade bort vidtas.

Enligt stadgandet jämställs väckande av panik med utlösning av räddnings- eller säkerhetsåtgärder som en möjlig följd av ett falskt alarm. I paniksituationer är det vanligen en folkmassa som är direkt objekt för alarmet. Panik innebär ett starkt behov av att fly från en plats. Ordet panik avser här en plötslig känslomässig reaktion på ett alarm, som man i det skedet inte vet att är falskt. En paniksituation kan även t.ex. leda till att människor skadas. Stadgandet förutsätter emellertid inte annat än en anmälan som i en given situation är ägnad att väcka panik.

Straffet för falskt alarm föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år.

I detta sammanhang föreslås att ofogsstadgandet ändras så att dess senare del om falskt alarm stryks. Dessutom föreslås det att 44 kap. 24 § strafflagen upphävs.

11 §. Kapning av fartyg

Enligt gällande 34 kap. 14 a § 1 mom. döms den för kapning av luftfartyg, som ombord på luftfartyg genom våld eller hot olagligen tvingar befälhavaren eller medlem av besättningen till åtgärd vid fartygets förande eller att avstå från sådan eller på sagda sätt eljest bemäktigar sig fartyget eller ingriper i dess förande eller gång. Straffet är fängelse från två till tolv år.

Om kapningen inte är ägnad att framkalla allvarlig fara för luftfartygets passagerare eller besättning eller om brottet eljest, med beaktande av de omständigheter i deras helhet vilka föranlett brottet och som framgår av det, anses ringare än kapning av luftfartyg, skall gärningsmannen enligt den gällande paragrafens 2 mom. för olagligt besittningstagande av luftfartyg dömas till fängelse i högst fyra år.

Det gällande stadgandet om kapning av luftfartyg baserar sig på en i Haag den 16 december 1970 godkänd internationell konvention, som Finland anslutit sig till (FördrS 62/71). Haag-konventionen förutsätter att den bestraffas, som ombord på luftfartyg under flygning utan laglig rätt genom våld eller hot om våld tar luftfartyget i besittning eller utövar kontroll över detsamma eller försöker utföra eller är delaktig i sådan handling.

Den sjösäkerhetskonvention som den 10 mars 1988 godkändes i Rom förutsätter bl.a. att kapning av fartyg bestraffas. De stater som ansluter sig till konventionen förbinder sig att bestraffa den som utan laglig rätt och uppsåtligen med våld eller hot därom eller annars genom skrämseltaktik bemäktigar sig eller tar kontroll över ett fartyg i internationell handelssjöfart. Ett sådant stadgande om kapning som konventionen förutsätter måste tas in i strafflagen för att Finland skall kunna ratificera Romkonventionen.

1 mom. Det föreslås ett gemensamt straffstadgande för kapning av luftfarkoster och fartyg. Stadgandet omfattar alla typer av luftfartyg. Det skall vidare tillämpas på fartyg i handelssjöfart, men inte på krigs-, tull- eller polisfartyg eller på fartyg som är permanent förankrade i havsbottnen. Däremot skall stadgandet omfatta bärplans- och svävare. Enligt lagen om fartygsregister (211/27) skall fartyg som används i handelssjöfart anmälas till fartygsregistret, om deras nettodräktighet är minst nitton registerton. Även ett utländskt fartyg kan vara föremål för kapning.

Det föreslagna stadgandet om fartygskapning förutsätter att gärningsmannen använder olagligt våld eller hot om våld. Denna förutsättning avviker beträffande kapning av luftfartyg från den gällande lagen såtillvida att hotet skall avse våld. Till åtskillnad från den gällande lagen behöver kaparen enligt förslaget inte själv befinna sig ombord då han brukar våld eller hotar därmed. Kapningen kan således i princip utföras varsomhelst, t.ex. på en flygledningsplats eller ett annat fartyg.

Ingreppet i manövreringen eller bemäktigandet av fartyget bör ske obehörigen. T.ex. en flygledare eller lots kan i sitt uppdrag bli tvungen att lagligen vidta sådana åtgärder, som annars kunde synas uppfylla kapningsrekvisitet.

Enligt förslaget kan ett kapningsbrott begås på två sätt. Antingen kan gärningsmannen ingripa i manövreringen av farkosten eller också kan han bemäktiga sig farkosten på ett sätt som äventyrar flyg- eller sjösäkerheten. Gärningsformerna beskrivs med kortare och generellare formuleringar än i den gällande lagen.

I det mest typiska fallet ingriper gärningsmannen i manövreringen av farkosten på så sätt att han tvingar befälhavaren eller en besättningsmedlem att ändra kursen eller landa med ett flygplan. Ingripandet kan även ske så att kaparen själv övertar manövreringen, efter att ha eliminerat den ordinarie personalen.

För att det skall vara möjligt att ingripa i manövreringen av en luftfarkost förutsätts den vara under flygning. Detta begrepp definieras i artikel 3 i den nämnda Haag-konventionen. I den gällande strafflagen definieras begreppet under flygning i samband med luftfartssabotage, i 34 kap. 14 b § 5 mom.

Även om kapning av luftfartyg genom ingripande i manövreringen förutsätter att fartyget är under flygning, har det inte ansetts nödvändigt att i 34 kap. definiera begreppet. Definitionen i artikel 3 i Haag-konventionen kan emellertid även i fortsättningen tas till utgångspunkt vid tolkningen. Enligt den anses ett luftfartyg vara under flygning från det alla dess ytterdörrar efter embarkeringen stängts, till dess att någon av dessa dörrar öppnats för debarkering. I händelse av nödlandning anses flygningen pågå till dess behörig myndighet övertar ansvaret för luftfartyget samt för personer och egendom ombord.

Den andra gärningsformen vid kapning är att någon bemäktigar sig en luftfarkost eller ett fartyg på ett sätt som äventyrar flyg- eller sjösäkerheten. Bemäktigandet kan ske genom att besättningen försätts i en sådan belägenhet att den inte kan fatta självständiga beslut om manövreringen.

Det föreslagna stadgandet innehåller vissa förenklade gärningsbeskrivningar jämfört med det gällande stadgandet om kapning av luftfartyg. Straffbarhetsområdet begränsas emellertid inte genom dem. Förslaget uppfyller även de krav som Rom-konventionen om fartygskapning ställer. Lagförslaget går längre än konventionen, eftersom det inte såsom konventionen förutsätter att fartyget är i internationell trafik.

Straffet för kapning av fartyg föreslås vara fängelse i minst två och högst tio år. Kapning av fartyg jämställs sålunda i fråga om straffnivån med grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa samt kärnladdningsbrott.

2 mom. Försök till kapning av fartyg föreslås vara straffbart.

3 mom. I sin grundform klassificeras kapning av fartyg som ett grovt allmänfarligt brott. Det behövs därför inget särskilt straffstadgande för en grov gärningsform. Däremot behövs ett särskilt stadgande för gärningar som formellt uppfyller kapningsrekvisitet men är mindre farliga och dessutom lindriga till gärningssättet. I den gällande lagen finns ett sådant stadgande om olagligt besittningstagande av luftfartyg (SL 34:14 a[2]). Också i sin lindrigaste form uppfyller kapning av fartyg emellertid alltid rekvisitet för något annat brott. Det är ofta fråga om misshandel eller olaga tvång, men också något annat brott kan komma i fråga.

Det behövs inte något särskilt straffstadgande för en lindrigare form av kapning. Gärningen kan bestraffas enligt de andra stadganden vilkas rekvisit den uppfyller. Det kan i ett sådant fall vara fråga om ett eller flera brott. I 11 § om kapning av fartyg föreslås ett 3 mom. enligt vilket gärningsmannen inte döms för kapning av fartyg, om gärningen endast har medfört obetydlig fara för flyg- eller sjösäkerheten och brottet med beaktande av våldets eller hotets art och andra omständigheter vid gärningen även bedömt som en helhet är ringa.

Avsikten med undantagsstadgandet är att avgränsa tillämpningsområdet för kapningsstadgandet så att det inte omfattar gärningar som saknar nämnvärd betydelse för flyg- eller sjösäkerheten. Särskilt i samband med flygtrafik kan också en handling som förefaller obetydlig ha en klart fareökande inverkan. Undantagsstadgandet kan därför tillämpas endast då gärningen bedömd som en helhet kan anses ringa.

1.12. 38 kap. Om informations- och kommunikationsbrott

1.12.1. Kapitelmotivering

1.12.1.1. Systematik och regleringsbehov

Informationen har blivit en allt viktigare resurs i det moderna samhället. Den kräver ett särskilt, ändamålsenligt rättsskydd. Detta är

framför allt en följd av den nya datatekniken. Samtidigt som datatekniken har tillfört samhällsfunktionerna effektivitet har den också skapat nya sårbara sektorer. Dessa problem kommer till synes på åtminstone följande tre områden:

— det behövs garantier för tillförlitligheten i de nya formerna av registrering, behandling och överföring av data,

— det måste gå att skydda de nya ekonomiska värden som informationen representerar och

— medborgarnas integritet måste kunna tryggas mot de faror som den nya tekniken innebär.

Dessa problem ställer en hel del krav på det traditionella rättstänkandet. Som en följd av den moderna datatekniken har informationen på sätt och vis lösgjorts från sitt fysiska underlag, medan rättsnormerna för det mesta förutsätter pappersbundna arrangemang och en klassisk indelning å ena sidan i muntliga och å andra sidan i skriftliga framställningar. Samtidigt ställs offentlighets- och sekretessproblemen i en ny dager.

De begrepp som används inom datatekniken samt inom post- och teletrafiken är inte i alla avseenden fastslagna. Telelagen (183/87) och radiolagen (517/88) innehåller visserligen några begreppsdefinitioner. Fortfarande har dock framför allt vissa vidsträcktare begrepp en varierande innebörd. T.ex. det finska ordet *tieto* kan betyda antingen information, vetande eller data. Ordet *data* står i regel för kommunikationsanpassad eller behandlingsbar information, dvs. information i teckenform. *Information* avser själva budskapet i kommunikationen.

Dataskydd avser i första hand att bevara dataintegriteten och värna om den med tekniska metoder. *Datasekretess* avser åtgärder och funktioner som skall förhindra obehöriga att komma åt konfidentiell information. Någon klar och entydig gräns kan emellertid inte dras mellan dataskydd och datasekretess. Integritetsbegreppet inbegriper å ena sidan envars rätt att bestämma om information som gäller honom själv samt att, om han så önskar, förvissa sig om att känsliga uppgifter inte obehörigen förvanskas. Å andra sidan förutsätter integriteten ett visst sekretesskydd, vilket innebär att möjligheterna att gå in i datasystemen måste kontrolleras och begränsas.

Kommunikation avser funktionerna kring sändning och mottagning av information. Det brukar göras skillnad mellan masskommunikation och riktad kommunikation, även om den nya datatekniken har lett till att gränserna inte längre är helt klara. Trots att dessa kommunikationsformer har olika syften kan som ett argument för att de behandlas i samband med varandra anföras bl.a. att samma dataöverföringsteknik lämpar sig i båda fallen. I fråga om den av samhället organiserade kommunikationsservicen som en helhet kan man i en snävare bemärkelse också tala om post- och teletrafik i stället för kommunikation.

Informationen samt post- och teletrafiken måste i första hand säkerställas med tekniska metoder. Datatekniken ger också möjligheter att utveckla behandlings-, registrerings- och överföringssystemens säkerhet. Innehållet i elektronisk kommunikation kan skyddas nästan hundraprocentigt genom kodning. Det behövs dock straffrättsliga regleringar. De problem som den moderna datatekniken skapar accentuerar på sätt och vis regleringsbehovet, eftersom utvecklingstakten varit för snabb för att det etiska normsystemet skulle ha hunnit utvecklas. Gränsen mellan vad som är tillåtet respektive förbjudet är inte alltid ens tillnärmelsevis entydig. Det är därför viktigt att strafflagen också med tanke på dessa nya problemkomplex ställer upp klara beteendenormer och därmed bidrar till utformningen av etiska principer för informations- och kommunikationssektorn.

Utomlands används ibland *informationsbrott* som benämning på brottslighet med anknytning till post- och teletrafik. Som begrepp är informationsbrott emellertid mycket omfattande. I samband med nästan all mänsklig aktivitet används någon form av information. Utgångspunkten kan anses vara att också informationsbrotten kan vara antingen allmänna eller speciella. T.ex. företagsspionerі kan anses vara ett speciellt informationsbrott, eftersom gärningsmannen i det fallet obehörigen skaffar en viss typ av värdefulla uppgifter. Allmänna informationsbrott är det fråga om i sådana fall då det straffrättsliga skyddet avser information över huvud taget eller informationssystemens tillförlitlighet i allmänhet. Härvid är det inte själva informationens innehåll och karaktär som är väsentlig, utan informationsanvändarnas och andra parters förtroende för att informationssystemet fungerar oklanderligt. Det är alltså fråga om att skydda inte bara med-

borgarnas integritet utan också registreringen, behandlingen och överföringen av information. Också kränkningar av sekretesstadganden kan hänföras till de allmänna informationsbrotten.

Kommunikationsbrott kan användas som benämning på gärningar som kränker kommunikationssekretessen, dvs. informationsöverföringens integritet, eller som hindrar eller stör post- och teletrafik. Till kommunikationsbrotten i vidsträckt bemärkelse hänförs också sådana rättsstridiga handlingar som riktar sig mot informationens frihet och ansvar samt mot tillstånds- och kvalitetskontroll.

Det är emellertid i den moderna datateknikens tidevarv varken möjligt eller värt besväret att dra upp någon skarp gräns mellan statisk och dynamisk information. Numera är det varken lätt eller alltid ens nödvändigt att skilja åt elektronisk behandling, registrering och överföring. Datasekretessen, dataskyddet, de allmänna sekretessfrågorna samt förutsättningarna för en fungerande och pålitlig post- och teletrafik är allt frågor som hänger nära samman med varandra.

Det är framför allt den automatiska databehandlingen och de nya dataöverföringsformernas genombrott som har aktualiserat behovet att granska informations- och kommunikationsfrågorna som en särskild helhet också med avseende på den straffrättsliga regleringen. Den automatiska databehandlingens tillämpningar och olika datafunktioner berör numera nästan alla former av mänsklig aktivitet. De krav som detta medför måste beaktas inom alla sektorer av lagstiftningen. I samtliga OECD-länder, bortsett från USA, har man stannat för att någon särskild lag om ADB-brott inte behövs, utan att de gällande straffstadgandena i så stor utsträckning som möjligt skall tillämpas också på denna typ av brottslighet.

Begreppsapparaten måste naturligtvis ses över, om den datatekniska utvecklingen förutsätter det. I det första skedet av totalrevisionen av strafflagen moderniserades därför rekvisiten för olovligt brukande, bedrägeri, skadegörelse och förfalskning så att dessa stadganden kan tillämpas också på gärningar som kan förekomma i samband med automatisk databehandling. I det nya stadgandet om företagsspioneri togs samtidigt in ett rekvisit som beaktar den moderna datatekniken. Motsvarande justeringar blir det sannolikt nödvändigt att göra också senare, i och med att datatekniken utvecklas vidare.

Det förefaller emellertid ändamålsenligt att i den nya strafflagen behandla de ovan beskrivna allmänna typerna av informations- och kommunikationsbrott som en helhet i ett och samma kapitel, även om de utgående från en traditionell indelning enligt s.k. rättsgoda utgör en i viss mån oenhetlig grupp. De riktar sig nämligen dels mot individen, dels mot hela samhället och innehåller element av brott som kränker och äventyrar medborgarnas frihet, hemfrid, ära och privatliv likaväl som allmän ordning. Å andra sidan kan också fungerande datasystem och tryggheten i post- och teletrafiken i ett modernt samhälle ses som självständiga rättsgoda i samma bemärkelse som den allmänna trafiksäkerheten med avseende på den del av straffrätten som behandlar trafikbrottslighet.

Placeringen av informations- och kommunikationsbrotten i ett och samma kapitel är ägnad att understryka informationens och kommunikationernas växande betydelse. Samtidigt underlättar denna lösning skapandet av en helhetsbild av de fenomen som anknyter till dessa brott. Också för Finlands internationella handels- och informationsförbindelser kan det vara till fördel att vår strafflagstiftning kan uppvisa klara stadganden till skydd för post- och teletrafiken samt datasystemen.

Det är möjligt att databrottsligheten i framtiden antar nya former, vilkas straffrättsliga reglering det är rationellt att koppla samman med kapitlet om informations- och kommunikationsbrott. Det kan t.ex. vara fråga om införsel eller framställning av sådana anordningar eller dataprogram som kan användas för informationsbrott. Det är således viktigt att ge akt på den datatekniska utvecklingen också från straffrättslig synpunkt. Än så länge är det dock inte möjligt att skapa sig en så klar bild av sådan illegal verksamhet och det föreligger inte heller något tillräckligt empiriskt faktaunderlag som kunde motivera ett förslag till förebyggande stadganden.

1.12.1.2. Gällande lagstiftning

Strafflagen har ett flertal stadganden om *hemlighållande av uppgifter*. De gäller inte bara kommunikationssekretess utan också tjänste-, stats-, affärs- och yrkeshemligheter samt personliga hemligheter, dvs. sådana som gäller en enskild person eller familj. Enligt den systema-

tik som beskrivs ovan hänförs sekretessbrott som gäller tjänste-, stats- och affärshemligheter inte till de allmänna informationsbrotten, utan stadgandena om dem skall alltjämt finnas där de sakligt sett hör hemma. Stadgandena om tjänstemäns brott mot tystnadsplikt förnyades i samband med ändringen av tjänstebrottslagstiftningen (792/89). Stadgandena om statshemligheter föreslås bli förnyade på det sätt som framgår av förslaget till 12 kap. I det första skedet av strafflagsrevisionen stadgades om brott mot företagshemlighet i 30 kap., som gäller näringsbrott. I kapitlet om informations- och kommunikationsbrott intas allmänna sekretessbrottsstadganden som dels motsvarar stadgandena i strafflagen om yrkeshemligheter och personliga hemligheter, dvs. enskilda personers och familjers hemligheter, och dels gäller annorstädes i lagstiftningen reglerade sekretessbrott.

Gällande 38 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen stadgar om brott mot tystnadsplikt som begås av sakförare eller annan ombudsman, läkare, fältskär, barnmorska eller apotekare eller en sådan persons biträde i yrket. Om dessa olovligen uppenbarar en enskild persons eller en familjs hemlighet som de fått kännedom om i sin yrkesutövning, skall de straffas med böter eller fängelse i högst sex månader. Lagrummet är alltså ett s.k. fullständigt straffstadgande, i och med att det också normerar själva tystnadsplikten.

Sjukskötares och barnmorskors tystnadsplikt påverkas också av vissa stadganden utanför strafflagen, t.ex. lagen om utövning av sjukvårdsyrke (554/62). Lagen gäller sjukskötare, barnmorskor, fysioterapeuter, sinnessjukvårdare, barnskötare och motsvarande yrkesutövare. Lagens 3 § stadgar om tystnadsplikt medan 7 § 2 mom. är ett straffstadgande om brott mot tystnadsplikten. Stadgandet är dock subsidiärt i förhållande till det strängare stadgandet i 38 kap. 3 § strafflagen. Vidare innehåller lagen om specialiserad sjukvård (1062/89) ett stadgande om tystnadsplikt samt ett straffstadgande som gäller även läkares tystnadsplikt (57 §). Också detta straffstadgande är subsidiärt på samma sätt som straffstadgandet i lagen om utövning av sjukvårdsyrke.

I 10 § lagen om utövning av läkaryrket (562/78) hänvisas i fråga om tystnadsplikten till vad som stadgas särskilt. Hänvisningen avser, förutom den allmänna kriminaliseringen av läkares brott mot tystnadsplikten i gällande 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen, också vissa andra kriminaliseringar av läkares brott mot tystnadsplikten, som regleras på andra ställen i lagstiftningen, t.ex. i 15 och 16 §§ lagen om utredande av dödsorsak (459/73) samt i 42 § (788/76) folkhälsolagen. I fråga om tandläkare har tystnadsplikten i lagstiftningen sammankopplats med vad som särskilt stadgats eller stadgas om läkares tystnadsplikt.

I fråga om advokater baserar sig tystnadsplikten på gällande 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen. För dem som är anställda vid allmänna rättshjälpsbyråer gäller dessutom redan nu tystnadsplikt enligt 30 § lagen om allmän rättshjälpsverksamhet (88/73). Begreppet "annan ombudsman" som ingår i strafflagsstadgandet är däremot oklarare. Det förefaller i princip avse vilket som helst civilrättsligt uppdrag. Det i 17 kap. 23 § rättegångsbalken stadgade förbudet att avfordra vittnesmål gäller "ombud eller rättegångsbiträde". Även om innebörden i begreppet "annan ombudsman" i det först nämnda lagrummet inte exakt kan definieras och det inte heller finns någon förtydligande rättspraxis i detta avseende, torde man dock kunna utgå ifrån att stadgandet åtminstone i första hand avser olika slags rättegångsombud.

Ett allmänt stadgande om tjänstemäns brott mot tystnadsplikt finns i 40 kap. 5 § strafflagen. Stadgandet gäller dels statstjänstemän, dels offentliga samfunds anställda i arbetsavtalsförhållande (offentligt anställda arbetstagare). Paragrafen går framom övriga straffstadganden om brott mot tystnadsplikt, vilket innebär att det alltid skall tillämpas på tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares brott mot tystnadsplikten. Brott mot tystnadsplikten är straffbart inte bara om gärningen begåtts uppsåtligen utan också om den begåtts av vårdslöshet eller oförsiktighet. Gärningen begås genom obehörigt röjande av en uppgift som skall hållas hemlig eller genom utnyttjande av sådan kunskap till egen eller annans nytta. I statstjänstemannalagen (755/86) finns ett grundläggande stadgande om tystnadsplikten, enligt vilket en tjänsteman inte får utnyttja eller olovligen för annan röja sådan omständighet som kommit till hans kännedom i tjänsten och som enligt vad som särskilt stadgats eller bestämts skall hållas hemlig eller som gäller annans hälsotillstånd eller som på grund av sakens beskaffenhet annars uppenbarligen inte får röjas (23 §).

Ett allmänt stadgande om röjande av s.k.

statshemligheter finns i gällande 12 kap. 7 § strafflagen, som relateras ovan i motiveringen till 12 kap. Det föreslås där att dessa stadganden förnyas.

Allmänna stadganden om olovligt anskaffande, röjande och utnyttjande av affärshemligheter finns i lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/78) och i 30 kap. 4-6 §§ strafflagen. Den förstnämnda lagens 4 § stadgar om förbjudna förfaranden men lagen innehåller inte längre några andra straffstadganden om missbruk av affärshemlighet än 10 §, som handlar om missbruk av teknisk förebild eller anvisning. De nämnda stadgandena i strafflagen gäller företagsspioneri, brott mot företagshemlighet och missbruk av företagshemlighet. Begreppet företagshemlighet definieras i 30 kap. 11 § strafflagen.

Merparten av stadgandena om tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt finns emellertid i andra lagar än de nyss nämnda. Vår lagstiftning innehåller för närvarande sammanlagt ca 400 stadganden om tystnadsplikt och sekretessbrott. Som orsaker till sekretessen anges i dessa specialstadganden bl.a. statens säkerhet, relationerna till andra stater och internationella samfund, finans-, penning- och valutapolitiken, myndigheternas övervaknings-, kontroll- och brottsförebyggande verksamhet, offentliga ekonomiska intressen, enskilda personers personliga eller ekonomiska förhållanden samt insamlingen av tillförlitliga statistiska uppgifter. Stadgandena är i allmänhet förenade också med ett straffhot. Gärningsmannen kan ofta vara endast en tjänsteman eller en ovan nämnd offentligt anställd arbetstagare.

När det gäller regleringen av brott mot tystnadsplikten i lagstiftningen utanför strafflagen kan man skilja mellan tre olika huvudtyper:

— lagen innehåller ett stadgande som stipulerar tystnadsplikt, och brott mot stadgandet bestraffas enligt det blancostraffstadgande som lagen innehåller,

— lagen innehåller ett speciellt straffstadgande om brott mot tystnadsplikten, vilket också innehåller själva sekretessnormen, eller

— lagen innehåller enbart en sekretessnorm medan den i fråga om straffet hänvisar till strafflagen eller så skall strafflagens stadganden tillämpas också utan någon uttrycklig hänvisning.

I vissa fall stadgas det genom en förordning inte bara om tystnadsplikten utan t.o.m. om straff för brott mot den.

Stadgandenas straffskalor varierar mellan enbart bötesstraff och sådana som innehåller upp till två års fängelse. Vissa straffstadganden innehåller en subsidiaritetsklausul enligt vilken stadgandet inte skall tillämpas om strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag. Vissa stadganden innehåller en särskild straffskala för det fall att gärningen har begåtts i vinningssyfte eller i syfte att skada. I flera fall är brotten målsägandebrott.

Det har av tradition ansetts viktigt att skydda *kommunikationssekretessen* genom lagstiftning. Det centrala stadgandet är 12 § regeringformen, som stadgar om brev-, telegraf- och telefonhemlighetens okränkbarhet. Kränkningar av dessa kriminaliseras i 38 kap. 8 och 9 a §§ samt 40 kap. 5 § strafflagen. Straffstadgandena gäller numera alla medborgare på enahanda grunder, utom i det avseendet att på brott mot tystnadsplikten tillämpas antingen 38 kap. 9 a § eller 40 kap. 5 §, beroende på om gärningsmannen är anställd hos en enskild teleinrättning eller är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare.

Den som obehörigen öppnar ett brev eller annat tillslutet meddelande som är adresserat till någon annan, eller skaffar eller försöker skaffa uppgifter om innehållet i samtal, telegram, text-, bild- eller dataöverföring eller något annat motsvarande telemeddelande som förmedlas genom telenät skall dömas enligt 38 kap. 8 § strafflagen. Om gärningsmannen är en tjänsteman kan på gärningen dessutom tillämpas vad som i 40 kap. strafflagen stadgas om brott mot tjänsteplikt.

Enligt paragrafen döms dessutom den som obehörigen skadar, förstör, döljer eller hemlighåller ett tillslutet meddelande eller ett telemeddelande. Paragrafen gäller således dels brott mot kommunikationssekretessen, dels gärningar som stör datakommunikationerna. Benämningen på brottet är intrång i brev- och telehemligheten.

För telesekretessbrott (SL 38:9a) straffas den som i egenskap av anställd hos en teleinrättning som utövar allmän televerksamhet obehörigen lämnar ut uppgifter om ett telemeddelande eller utnyttjar sådana uppgifter till nytta för sig eller någon annan.

Stadgandet i 12 § regeringsformen gäller inte kränkning av sekretessen i radiokommunikationer. Det med tanke på radiosekretessen

viktigaste stadgandet är numera 7 § radiolagen samt det öppna straffstadgandet i lagens 20 §, enligt vilket också brott mot radiosekretessen är straffbart. Skyddet av radiosekretessen skiljer sig från regeringsformens skydd av telefonhemligheten. Eftersom radiovågorna utbreder sig fritt är det inte tekniskt lika lätt att skydda radiokommunikation som t.ex. kabelbunden kommunikation. Det har därför inte ansetts vara ändamålsenligt att utsträcka skyddet av radiosekretessen lika långt som t.ex. skyddet av telefonsekretessen, inte ens i det fall att det är fråga om riktad kommunikation. Enligt radiolagen är det inte i och för sig förbjudet att ta emot en radiosändning som är avsedd för någon annan. Denna princip har även godkännts i rättspraxis (HD 1991:76). Däremot är det förbjudet att registrera, röja eller utnyttja en sådan radiosändning. Förbudet gäller såväl radiosändningens innehåll som dess existens.

Radiolagen skyddar radiosekretessen också på så sätt att den förbjuder innehav av utrustning som är avsedd att avlägsna ett särskilt tekniskt skydd för en radiosändning. Lagstiftaren vill på detta sätt främja användningen av tekniska skyddssystem.

Också 24 kap. 3 b § strafflagen om olovlig avlyssning skyddar kommunikation. Enligt stadgandet är det straffbart att med teknisk apparat avlyssna eller uppta vad som sker på en plats eller ett område som skyddas av hemfriden. Också förberedelse till olovlig avlyssning är straffbar. I det nämnda rättsfallet (HD 1991:76) ansågs att stadgandet om olovlig avlyssning med hänsyn till 7 § radiolagen inte kan tillämpas på olovlig avlyssning av polisradio och på iakttagande av vad som tilldrar sig i jourhavandens tjänsterun som sker genom avlyssningen.

Stadganden om obehörig anskaffning av information och olika former av spioneri finns dessutom i lagrummen om landsförräderi, hemfridsbrott samt brott mot företagshemlighet och otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (SL 12, 24 och 30 kap. samt lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet 4 § 1 mom. och 10 §). Dessa stadganden skyddar i första hand andra rättsgoda än envars rätt att ha hemligheter över huvud taget, dvs. rätten att hålla sitt för sig och hindra andra från att snoka reda på det. Spioneri hotar huvudsakligen landets inre och yttre säkerhet. Hemfridsbrott hotar envars rätt till ett skyddat privatliv. Brott mot företagshemligheter och näringsverksamhet undergräver möjligheterna till en hederlig konkurrens och därmed den ekonomiska utvecklingen.

Om *störande av post- och teletrafik* stadgas för närvarande i strafflagens kapitel om allmänfarliga brott. Enligt gällande 34 kap. 12 § skall den dömas som uppsåtligen på allmän telegraf- eller telefonanstalt eller dess tillbehör förövar en handling som hindrar eller stör anstaltens begagnande (1 mom.). Det är också straffbart att vålla sådant hinder (2 mom.). Enligt 3 mom. bestraffas i vissa fall hindrande av kabelutläggningsfartyg eller underhållsfartyg och enligt 4 mom. bestraffas underlåtelse att avlägsna fisknät eller annat fiskeredskap som ligger alltför nära en utmärkt kabel. Paragrafens 5 mom. stadgar en strängare straffskala för det fall att någon begår något av de nämnda brotten trots uppmaning av den person under vars ledning kabelns utläggning eller iståndsättning sker. Enligt 6 mom. skall befälhavaren på ett fartyg som är sysselsatt med här avsett arbete dömas i det fall att han underlåter att iaktta vad som föreskrivs beträffande signaler till förekommande av fartygs sammanstötning till sjöss.

I 6 § lagen angående radioanläggningar hänvisas till 34 kap. 12 § strafflagen och konstateras att lagrummet i tillämpliga delar skall gälla också för radioanläggningar. I radiolagen stadgas särskilt om avstörning eller minskning av störningarna, om en radiosändare stör radiokommunikationen eller andra radioanläggningar. Eftersom det i radiolagen finns ett öppet straffstadgande (20 § 1 mom.) är det åtminstone i princip straffbart att bryta också mot dessa bestämmelser.

I 63 § 2 mom. ellagen hänvisas för närvarande till 34 kap. 12 § strafflagen och stadgas straff för den som hindrar eller stör användningen av kraftverk eller elöverföringsanläggning. Till straff för en sådan gärning skall således dömas enligt 34 kap. 12 § strafflagen.

I 20 § 2 mom. radiolagen finns dessutom ett straffstadgande som gäller sändning av obefogat nödanrop samt störande och äventyrande av radiokommunikation. Straffet för ett sådant grovt brott mot stadgandena om radioanläggningar är fängelse i högst två år, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag.

Inte bara post- och teletrafiken utan också olika typer av datasystem behöver straffrättsligt skydd mot obehörigt intrång. I detta

avseende kan de skyddade rättsgoda jämställas med hemfriden. Det finns för närvarande inga straffstadganden om obehörigt öppnande av låst förvar eller utrönande av dess innehåll. Gällande 38 kap. 8 § i strafflagen gäller endast "brev eller annat tillslutet meddelande som är adresserat till någon annan". Visserligen stadgar 44 kap. 18 § om det fall att en smed olovligen öppnar ett lås eller tillverkar en nyckel därtill. Enligt detta lagrum straffas också en smed som anförtror en dyrk eller falsk nyckel åt den som han har skäl att misstro. Enligt paragrafens 2 mom. är det straffbart att uppbevara en dyrk eller falsk nyckel vårdslöst. Också detta brott kan endast en smed göra sig skyldig till. Strafflagens inbrottsstadgande (tidigare SL 28:3) upphävdes år 1972, eftersom det ansågs att på de gärningar som stadgandet gällde kunde tillämpas vad som stadgades om stöldförsök, skadegörelse, hemfridsbrott och ofog. Inbrottsstadgandet gällde endast fall där gärningsmannen hade för avsikt att stjäla.

Strafflagen har inte heller några sådana allmänna stadganden om *intrång i datasystem* som skyddar elektroniskt registrerade data. I 45 § personregisterlagen (471/87) finns däremot ett stadgande om intrång i personregister. Enligt stadgandet är det straffbart att orättmätigt bereda sig tillgång till ett personregister som förs med automatisk databehandling. En straffbarhetsförutsättning är att intrånget sker genom att gärningsmannen använder en kod som han inte har rätt till eller på något annat beräligt sätt bryter en identifieringskontroll eller motsvarande säkerhetsarrangemang.

I vissa fall kan intrång i ett datasystem, vari elektroniskt eller med någon motsvarande teknisk metod behandlas, lagras eller överförs data, bestraffas enligt 38 kap. 8 § strafflagen som en kränkning som riktar sig mot ett telemeddelande. Enligt stadgandet om företagsspioneri i 30 kap. 4 § är det dessutom straffbart bl.a. att tränga in i ett datasystem som är skyddat mot utomstående, i syfte att obehörigen skaffa uppgifter om en annans företagshemlighet. Ytterligare en förutsättning är att gärningen begås i syfte att obehörigen röja eller utnyttja hemligheten.

Personregisterlagen, som trädde i kraft i början av år 1988, kan betraktas som en allmän datasekretesslag. Lagen gäller både myndigheternas register och privata register. Regleringen avser inte bara personregister som förs med automatisk databehandling utan också kartotek, förteckningar och andra sedvanliga register.

Personregisterlagen stadgar dessutom om registrering av känsliga uppgifter, om rätt till insyn i register, om godtagbara användningsändamål för register, om utlämnande av uppgifter ur personregister samt om samkörning av personregister. I personregisterlagen stadgas straff för sådant mot lagen eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser stridande förfarande som gör intrång i en registrerads integritetsskydd eller åsamkar honom annan skada eller betydande men. Den som gör sig skyldig till ett sådant *personregisterbrott* kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år (43 §). Lagen innehåller dessutom ett straffstadgande om personregisterförseelse (44 §). Vidare finns i lagen det redan nämnda stadgandet om intrång i personregister (45 §) samt ett stadgande om sekretessbrott som gäller personregister (46 §).

1.12.1.3. Olägenheter i den gällande regleringen och tidigare ändringsförslag

Stadgandena om *tystnadsplikt och sekretessbrott* har tillkommit vid olika tidpunkter och utifrån olika behov. De är således relativt oenhetliga till innehållet och uppbyggnaden. Också straffen för brott mot tystnadsplikt kan uppvisa t.o.m. stora skillnader dels sinsemellan, dels i förhållande till straffen för brott som är jämförliga till sin förkastlighet. Det är svårt att bilda sig en helhetsuppfattning om sekretessbrottsstadgandena. I och med att det hela tiden kommer till nya, blir systemet ännu oenhetligare. Trots att problemen huvudsakligen hänger samman med offentlighetslagstiftningen, är det i synnerhet för att skapa en helhetsbild av straffstadgandena motiverat att i strafflagen ta in ett allmänt sekretessbrottsstadgande, som det vid behov kan hänvisas till i speciallagarna. Härigenom blir det möjligt att klart minska totalantalet straffstadganden. Den faktiska betydelsen av sekretessfrågorna har ökat så pass mycket att de nuvarande splittrade straffregleringarna inte längre kan godtas. Offentlighetskommissionen har lagt fram ett betänkande (kommittébetänkande 1992:9) om en revision av offentlighetslagstiftningen. I betänkandet föreslås bl.a. att stadgandena om myndigheternas tystnadsplikt i mån av möjlighet skall samlas i förslaget till offentlighetslag.

I samband med att det nya straffstadgandet stiftas kan också de tolkningsfrågor som ansluter sig till gällande 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen elimineras. Detta kan ske så att de oklarheter som sammanhänger med den nuvarande definieringen av de potentiella gärningsmännen avgörs uttryckligen i respektive speciallagar.

Däremot förefaller det inte vara nödvändigt att med det allmänna stadgandet om sekretessbrott sammanslå de i samband med revisionen av tjänstebrottslagstiftningen stiftade stadgandena om tjänstemans brott mot tystnadsplikt eller de i det första skedet av strafflagsrevisionen stiftade stadgandena om brott mot företagshemlighet. Det är inte heller ändamålsenligt att bryta ut stadgandena om röjande och skaffande av statshemligheter från den övriga regleringen av landsförräderibrott på grund av dessa brotts speciella karaktär. Statens yttre säkerhet är ett så viktigt skyddsobjekt att det är mest rationellt att behandla kränkningar som riktar sig mot den som en särskild helhet.

De gällande stadgandena om *kommunikationssekretess* är såtillvida bristfälliga att de inte beaktar samtliga ibrukvarande former av elektromagnetisk riktad kommunikation och inte heller i alla avseenden sådan till sin karaktär riktad radiokommunikation som t.ex. mobiltelefontrafiken. Det förekommer i praktiken ovisshet om huruvida de nuvarande stadgandena kan tillämpas t.ex. på olovlig avlyssning av mobiltelefonsamtal.

Vikten av kommunikationsskydd betonas t.ex. i den parlamentariska poliskommitténs betänkande (kommittébetänkande 1986:16). I betänkandet anses det bl.a. att det behövs lagstiftning om kommunikationsskydd.

Under de senaste decennierna har teletekniken undergått en genomgripande utveckling och telekommunikationernas betydelse har klart ökat. Nya kommunikationsformer är t.ex. telex, dataöverföring mellan datorer, text- och bildöverföring, videotex och mobiltelefonnäten. Telekommunikationerna sker fortfarande huvudsakligen via kabelnät, men också radiolinkstationer och satelliter används. Eftersom även traditionell masskommunikation såsom radio- och televisionssändningar kan skötas över telenät, är gränserna mellan riktad kommunikation och masskommunikation inte längre klara.

Även s.k. elektronisk post, som innebär att meddelanden överförs från en dator till en annan dators minne för att vid behov tas fram och läsas av en viss mottagare, förekommer redan ganska allmänt. Till sin funktion kan denna kommunikationsform jämföras med ett slutet brev. Också på detta sätt elektroniskt förmedlade konfidentiella meddelanden bör omfattas av det straffrättsliga skyddet, både i överföringsskedet och då de finns lagrade i ett datorminne.

Ett nytt drag i kommunikationen är att i synnerhet informationen mellan och inom olika organisationer i allt större utsträckning sker i form av elektronisk data-, text- och bildöverföring. Också databanksservicen har skapat en till innehållet ny typ av elektronisk kommunikation. Man planerar redan att också i Finland i stor utsträckning ta i bruk dataterminaler som hjälpmedel för de enskilda hushållen.

Kommunikationens förändrade karaktär och dimensioner i förening med den tekniska utvecklingen accentuerar behovet att utvidga och effektivera den typ av kommunikationsskydd som i centrala avseenden genomfördes i samband med revisionen av tjänstebrottslagstiftningen. I samband med att strafflagens stadganden om informations- och kommunikationsbrott förnyas är det emellertid skäl att se över systematiken i straffstadgandena, eftersom detta inte var möjligt då tjänstebrottsstadgandena förnyades.

I samband med att skyddet av post- och teletrafiken regleras måste det också avgöras i vilken utsträckning telesekretessen skall gälla uppgifter om kommunikationsparterna. Riksdagens justitieombudsman har i ett beslut (nr 1884/30.5.1979) ansett att den genom regeringsformen skyddade telefonsekretessen inbegriper samtalsbeställarens och mottagarens telefonnummer och identitet samt samtalets tidpunkt och längd. Också i telelagstiftningen är utgångspunkten den att telefonhemligheten så som en grundläggande rättighet måste anses inbegripa mera än enbart innehållet i telefonsamtal. Till teleförordningen har följaktligen fogats en 15 a § (847/89) som begränsar utlämnande av uppgifter som gör det möjligt att identifiera parterna i telekommunikationen.

De medborgare och sammanslutningar som anlitar olika former av telekommunikation utgår i sin uppfattning om hur skyddad kommunikationens integritet är i första hand från den kommunikationsteknik som används. Vilken inrättning som förmedlar meddelandena

tillmäter de en mindre betydelse. Det är t.ex. klart att en medborgare inte kan förvänta sig att ett samtal via mobiltelefonnätet är lika väl skyddat som ett sedvanligt kabelsamtal. Däremot föreligger det inte en lika klar skillnad mellan det fallet att ett samtal förs av arbetstagare inom ett internt arbetsplatsnät och det fallet att ett samtal via det allmänna telenätet förmedlas till en annan arbetsplats på samma eller någon längre bort belägen ort. Det är uppenbarligen inte motiverat att inskränka telesekretessen till att gälla enbart samtal som förmedlas av allmänna inrättningar, utan den bör utsträckas till att gälla över huvud taget all kommunikation som sker inom telenät.

Avlyssningsteknikens utveckling ökar hela tiden risken för att medborgarnas integritet kränks. Radiosändare som är praktiskt taget omöjliga att upptäcka kan döljas t.ex. i en persons kläder, vilket innebär att det är enkelt att i smyg följa alla hans samtal och andra förehavanden. Inte heller av denna anledning kan den gällande lagens stadgande anses vara adekvat, eftersom det tryggar rätten till oavlyssnade privata samtal endast på områden som skyddas av hemfriden. Personer som uppsöker en enslig plats för att kunna samtala utan att bli avlyssnade av utomstående har således samma rätt till integritetsskydd som i det fall att de för sitt samtal i en lokal som skyddas av hemfriden, även om hemfriden omfattar också annat än rätten till privata samtal. Straffbarheten för olovlig avlyssning kan således inte i första hand grunda sig på att en viss fysisk lokal är "fredad", utan det är fråga om att envar inom ramen för sin personliga integritet måste ha rätt att föra samtal utan att bli avlyssnad.

Den gällande lagen graderar inte tillräckligt grovheten i kränkningar av kommunikationssekretess. Ett sätt att styra rättspraxis i detta avseende vore att uttryckligen nämna kännetecken som gör en kränkning grov.

De gällande straffstadgandena om *störande av post- och teletrafik* är dels onödigt detaljerade, dels vagt utformade. T.ex. gärningsbeskrivningen i 34 kap. 12 § strafflagen är såtillvida otydlig att den gärning varmed teletrafiken hindras eller störs inte på något sätt individualiseras, medan stadgandet å andra sidan synnerligen detaljerat beskriver konfliktsituationerna mellan fiskaren och kabelutläggaren. Stadgandena i denna paragraf samt hänvisningarna till den i ellagen och lagen angående radioanläggningar innebär straffrättsligt skydd endast för inrättningarna och deras tillbehör men däremot inte för teletrafiken som sådan. Gärningsbeskrivningarna i den gällande lagen inbegriper t.ex. över huvud taget inte det fallet att dessa inrättningars anställda störs i sitt arbete.

Med hänsyn till legalitetsprincipen är det dessutom betänkligt att i ellagen och lagen angående radioanläggningar har tagits in stadganden som utvidgar strafflagens rekvisit. Ellagens stadgande om hindrande eller störande av användningen av "kraftverk eller elöverföringsanläggning" hör inte heller annars på ett naturligt sätt ihop med störande av post- och teletrafik. Å andra sidan är det skäl att uttryckligen nämna störande av radiotrafik i ett strafflagsstadgande. Det i radiolagen stadgade två års fängelsestraffet för grovt brott mot stadgandena om radioanläggningar är dessutom ett så strängt straffhot att dessa stadganden, i överensstämmelse med den koncentrationsprincip som iakttas i samband med strafflagsrevisionen, i vilket fall som helst hör hemma i strafflagen. Radio- och televisionskommittén, vars betänkande huvudsakligen låg till grund för den nya radiolagen, föreslog på sin tid att 34 kap. 12 § strafflagen skulle kompletteras med stadganden om äventyrande av radiokommunikation som sker i säkerhetssyfte samt om störande av radiokommunikation (kommittébetänkande 1984:7).

De nuvarande brotten som innebär hindrande eller störande av post- och teletrafik har inte grovhetsgraderats. Post- och teletrafikens ökade betydelse förutsätter en möjlighet att tillämpa en strängare straffskala på grova brott.

Öppnande av ett *låst förvaringsställe* och utrönande av dess innehåll kan jämställas med olovligt öppnande av brev. Om avsikten är att förbättra skyddet av information, kan en avgörande förutsättning för att ge sådant rättsskydd inte vara i vilken form informationen uppbevaras. Det är av större betydelse att den som innehar informationen vill hålla den hemlig och skyddar den så att vem som helst inte kommer åt den.

Intrång i ett låst förvaringsställe uppfyller emellertid i allmänhet rekvisitet för något annat brott. Åtminstone ett skadegörelsebrott kommer oftast i fråga. I praktiken förblir endast sådana gärningar obestraffade som innebär att gärningsmannen tar reda på innehållet, utan att tränga in i eller skada förvarings-

stället. Eftersom det med hjälp av modern teknik i flera fall är möjligt att undersöka innehållet i ett låst förvaringsställe utan att öppna eller bryta upp det, kan det på sätt och vis anses vara en brist att det inte är straffbart att ta reda på vad ett låst förvaringsställe innehåller. Också i dessa fall gör sig emellertid gärningsmannen i allmänhet skyldig åtminstone till hemfridsbrott. Det anses därför inte vara nödvändigt att kriminalisera intrång i låst förvaringsställe.

S.k. *hackerintrång* har skapat problem inom ADB-branschen. Genom att olovligen ta reda på eller bryta skyddssystem, t.ex. användaridentifikationer, kan en hacker tränga in i datasystem. Även om en del av dessa operationer bara går ut på att hackern vill visa sin skicklighet i att utnyttja systemen, är det skäl att se allvarligt på hackerverksamheten. Datasystemen innehåller nämligen delvis så känslig eller för hela rikets säkerhet viktig information att sådana intrång inte kan accepteras ens som en "sport". En hacker som lyckas tränga in i ett datasystem kan t.o.m. oavsiktligt förorsaka stora skador i systemet och i verksamhet som är beroende av det. Om det dessutom vore tillåtet att utan ont uppsåt ta reda på användaridentifikationer, skulle det bli omöjligt att skilja sådana fall från intrång som sker i syfte att missbruka eller skada systemet. Denna typ av verksamhet är ofta dessutom förenad med oegentligheter i fråga om telefon- och andra avgifter. I synnerhet i den internationella diskussionen har det höjts röster för lagstiftning som klart framhäver det förkastliga i detta slags verksamhet.

I det första skedet av strafflagsrevisionen utformades stadgandet om olovligt brukande så att det också kan tillämpas på fjärranvändning av en dator via telenätet. Detta innebär att sådana "hackerfall" kriminaliseras, där någon olovligt utnyttar en systemansluten dator. Stadgandet gäller emellertid inte rena intrångsfall. Med tanke på datasystemens trygghet är det emellertid viktigt att redan intrång i ett system är straffbart, oberoende av om det går att bevisa försök till olovligt brukande, kränkning av kommunikationshemlighet eller företagsspionerі. Också om hackern inte utnyttjar systemet kan han skada det genom intrånget. Av den anledningen betraktas s.k. hackerverksamhet redan i och för sig som farlig.

Det anses vara nödvändigt att kriminalisera *intrång i datasystem* också när gärningen inte är förenad med något annat brott eller försök till brott och trots att det inte är frågan om personregister. Ett sådant förslag lägger ADB-delegationen fram i sitt betänkande om Finland och datatekniken (kommittébetänkande 1985:8). Också OECD och Europarådet rekommenderar denna typ av kriminaliseringar. På grund av datasystemens internationella förgreningar är det särskilt viktigt att också Finland har ett stadgande som kriminaliserar intrång i datasystem. Annars föreligger det en risk för att Finland blir en "frihamn", där internationella databrottslingar kan operera utan straffhot. Särskilt i det fall att ett datasystem är vederbörligen skyddat kan det anses motiverat att stadga om straff för intrång som gärningsmannen begår genom att bryta säkerhetsarrangemangen.

Systematiska försök att ta reda på identifikationer som skyddar datasystem eller andra säkerhetssystem och att sprida dem bland andra som sysslar med dylik verksamhet är speciellt oroväckande med tanke på datasystemens säkerhet. Vid dessa försök används ofta program som framställts särskilt för att ta reda på identifikationer och dessa ökar på ett avgörande sätt möjligheterna till intrång samtidigt som de gör det svårare att skydda systemen. För dylika systematiska och orättmätiga försök att bryta säkerhetssystem kan man inte lägga fram godtagbara skäl. Det är därför befogat att straffbarheten för intrång i datasystem omfattar även dylika förfaranden.

Det finns numera tekniska möjligheter att utröna data också utan något intrång i datasystem och utan observation av kommunikationen mellan olika datorer. Vissa komponenter i ett datasystem, framför allt bildskärmen, ger ifrån sig elektromagnetisk strålning som gör det möjligt att med tekniska apparater "avläsa" den information som behandlas i systemet. Sådan strålningsavläsning utgör inte heller olovlig observation enligt 24 kap. 3 b § 2 mom. strafflagen, eftersom den inte riktar sig mot en person. Genom avläsningen uppnås emellertid samma resultat som genom intrång i dataöverföring eller datasystem.

Personregisterlagen innebär en tidsenlig utformning av lagstiftningen om registrering av personuppgifter och integritetsskydd. Också personregisterlagens straffstadganden motsvarar på det hela taget de krav som kan ställas på denna typ av lagstiftning. De övervakande

myndigheterna har emellertid konstaterat att lagens straffreglering är bristfällig såtillvida att den inte gäller registrering av uppgifter i strid med det s.k. anknytningskravet (5 § 1 mom.), trots att detta krav är ett av de centrala med avseende på personregistrens sakinnehåll. Det är dessutom motiverat att de grövsta kränkningarna av personregisterlagens stadganden straffbeläggs i strafflagen. På så sätt är det möjligt att betona de nya stadgandenas allmänna vikt och samhälleliga betydelse. Detta förutsätts också av att de viktigaste av dessa stadganden är förenade med hot om fängelsestraff.

1.12.1.4. Förslagets huvudpunkter

De föreslagna stadgandena om *sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse* (1 och 2 §§) skall ersätta stadgandet om uppenbarande av yrkeshemlighet i 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen och de utanför strafflagen stående stadgandena om straff för brott mot sekretess- och tystnadsplikt. De föreslagna stadgandena innehåller endast ett straffhot och en beskrivning av förbjudna gärningar, men innebörden av själva sekretess- och tystnadsplikten grundar sig i sin helhet på annan lagstiftning än strafflagen. I detta sammanhang ändras inte stadgandena om tjänstemäns brott mot tystnadsplikt och om brott mot företagshemlighet. De nya stadgandena om röjande av statshemligheter placeras i 12 kap.

Eftersom något mot gällande 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen svarande stadgande inte föreslås bli intaget i det nya 38 kapitlet blir det nödvändigt att företa justeringar i lagstiftning utanför strafflagen, för att komplettera den materiella sekretessregleringen i fråga om de yrken som nämns i det gällande stadgandet. I lagen om advokater (496/58) föreslås ett stadgande om tystnadsplikt för advokater. Däremot behövs inga nya stadganden om allmänna rättsbiträden och anställda vid allmänna rättshjälpsbyråer.

Mera problematiskt är det att till lagstiftningen foga ett stadgande om tystnadsplikt för den gällande lagens kategori "annan ombudsman". En "annan ombudsman" är troligen för det mesta en person som för en juristbyrå eller annars sköter sakföraruppdrag utan att vara medlem i Advokatförbundet. Vår lagstiftning innehåller inga allmänna stadganden om detta slags ombudsmän. En möjlighet vore att i 18 kap. handelsbalken ta in ett allmänt stadgande om tystnadsplikt för alla ombudsmän som handlar på någon annans vägnar. Att handla på någon annans vägnar är emellertid ett så pass vagt uttryck, att ett straffhot med denna generellt definierade gärningsmannakrets kunde bli alltför omfattande med tanke på enskilda människors inbördes relationer.

Eftersom det är uppenbart att med uppgifter som en "sakförare eller annan ombudsman" fått reda på i sin yrkesutövning, enligt gällande lagstiftning avses närmast uppgifter som advokater och andra jurister eller rättegångsbiträden får reda på när de sköter detta slags uppdrag, är det skäl att begränsa också tystnadsplikten så att den gäller endast sådana uppgifter. Naturligast vore det att ta in ett sådant stadgande om tystnadsplikt i den gällande rättegångsbalken. Därför föreslås att i 15 kap. rättegångsbalken tas in ett för samtliga rättegångsbiträden gällande stadgande om tystnadsplikt. Det skall gälla även tillfälliga rättegångsbiträden och ombud, på samma sätt som det förbud att vittna som stadgas i 17 kap. 23 § rättegångsbalken. Eftersom rättegångsbalken inte tillämpas på förvaltningsärenden, föreslås att förvaltningsförfarandelagen (598/82) kompletteras med ett likadant stadgande om tystnadsplikt för ombud eller biträde eller deras medhjälpare.

Slopandet av strafflagens stadgande om läkares tystnadsplikt förutsätter att ett stadgande om saken tas in i lagen om utövning av läkaryrket, tillsammans med en hänvisning till strafflagens stadganden om sekretessbrott. Eftersom det alltjämt finns grunder för att utsträcka motsvarande tystnadsplikt också till läkarbiträden, föreslås stadgandet gälla också sådana.

Den tystnadsplikt för barnmorska och "fältskär" som för närvarande nämns i strafflagen, bestäms med stöd av lagen om utövning av sjukvårdsyrke, vilket innebär att upphävandet av strafflagsstadgandet endast leder till att de i detta avseende försätts i samma ställning som övriga utövare av sjukvårdsyrke. Både barnmorskor och fältskärer kan anses vara sådana andra utövare av motsvarande yrke som avses i den nämnda lagen.

Ett stadgande om apotekares och dessas biträdens tystnadsplikt föreslås bli fogat till läkemedelslagen (395/87), som innehåller också

andra stadganden om apoteksväsendet och apotekares skyldigheter.

Alla i olika lagar ingående straffstadganden om brott mot tystnadsplikt behöver inte upphävas och ersättas med hänvisningar till det nya allmänna stadgandet i strafflagen. Det räcker med att göra endast vissa nödvändiga ändringar i speciallagarna. Offentlighetskommissionens betänkande innehåller ett förslag till revision av offentlighetslagstiftningen. Därför är det inte skäl att i samband med strafflagsrevisionen befatta sig med offentlighetslagstiftningens innehåll eller tekniska utformning i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att målen med totalrevisionen av strafflagen skall kunna nås. Förslaget är därför uppbyggt på följande sätt.

Samtliga uttryckliga straffstadganden som gäller brott mot tystnadsplikten föreslås bli upphävda och ersatta med hänvisningar till strafflagen. I de lagar enligt vilka brott mot tystnadsplikten bestraffas med stöd av ett öppet straffstadgande görs ändringar endast i det fall att maximistraffet är fängelse i ett år eller mera. Dessa stadganden innehåller oftast en subsidiaritetsklausul som förutsätter strånghetsjämförelse, vilket innebär att de föreslagna sekretssbrottsstadagandena i och med att de är förenade med ett strängare straffhot i allmänhet måste tillämpas också annars. För att det inte skall uppkomma oklarhet om huruvida de öppna straffstadganden som blir kvar i andra lagar än strafflagen skall tillämpas på sekretessbrott också efter att strafflagsstadgandena trätt i kraft, föreslås en särskild övergångsbestämmelse i strafflagens ikraftträdelsestadgande. Enligt övergångsbestämmelsen skall 38 kap. 1 och 2 §§ strafflagen i stället för de tidigare stadgandena tillämpas också på sådana gärningar vilka innebär brott mot tystnadsplikten på vilka före strafflagens ikraftträdande skulle ha tillämpats något straffstadgande utanför strafflagen.

Det föreslagna hänvisningsstadgandet anger att det är strafflagens sekretessbrottsstadganden som skall tillämpas då det är fråga om brott mot sekretess eller tystnadsplikt som stipuleras i den beröda lagen. Stadgandet är framför allt klarläggande till sin natur, men av det framgår dessutom huruvida på ett brott mot tystnadsplikt kan tillämpas både 38 kap. 1 § som innehåller en fängelsestraffskala och 2 § som är förenad med hot om bötesstraff, eller endast det sistnämnda stadgandet. Stadgandet kan således hänvisa antingen både till sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse eller endast till sekretessförseelse.

Den omständigheten att till en lag som stadgar om tystnadsplikt inte har fogats någon hänvisning till strafflagens sekretessbrottsstadganden utgör således inget hinder för att tillämpa dessa stadganden. Hänvisningsstadgandena är avsedda att underlätta tillämpningen av lagen, men de avgränsar inte straffbarheten på annat sätt än ett de i vissa fall anger gränsdragningen mellan 38 kap. 1 § respektive 2 §.

I flera av de sekretessbrottsstadganden som finns utanför strafflagen anges som gärningsmän, antingen uteslutande eller vid sidan av andra, personer som enligt strafflagen skall anses som tjänstemän eller som offentligt anställda arbetstagare. Många hänvisningsstadganden föreslås därför bli så utformade att i dem nämns också tjänstemäns eller offentligt anställdas brott mot tystnadsplikt.

Det är meningen att det inte längre utanför strafflagen skall finnas några uttryckliga straffstadganden om brott mot tystnadsplikt. Också i framtida lagar kan man i fråga om kriminaliseringen av brott mot tystnadsplikten hänvisa till strafflagen. Några särskilda straffstadganden behövs således inte längre.

Samtidigt som brott mot tystnadsplikten i princip alltid skall vara straffbara med stöd av strafflagen, skärps maximistraffet för dessa brott i flera fall från det för närvarande typiska sex månaders fängelsestraffet till fängelse i ett år. Som motivering till ändringsförslaget kan anföras att det moderna samhället förutsätter att också lagstiftningen betonar vikten av en klar och enhetlig reglering av tystnadsplikten. Konfidentiella uppgifter om medborgarna behandlas allt oftare utanför den offentliga förvaltningen, vilket innebär att sekretesstadgandena för tjänstemän och offentligt anställda inte kan tillämpas. Ändringen kan motiveras också med att skillnaden mellan tystnadsplikten för tjänstemän och privata yrkesutövare inte får bli alltför stor. Samtidigt innebär förslaget att de gällande sekretessbrottsstadgandenas synnerligen varierande straffnivå blir enheltig.

Å andra sidan har i de lagar, i vilka stadgandena om tystnadsplikt bedöms ha en mindre betydelse, tagits in hänvisningar enbart till sekretessförseelsestadgandet med dess hot om bötesstraff.

En större betydelse än straffnivåns enhetlighet kan emellertid tillmätas den omständigheten att förslaget i vissa fall innebär en utvidgning av det straffbara området. Eftersom strafflagens sekretessbrottsstadgande i princip gäller alla brott mot tystnadsplikt som stadgas i lag eller förordning eller föreskrivs av myndigheter med stöd av lag, blir också sådant mot vissa sekretessregler stridande förfarande straffbart, som för närvarande antingen inte alls är straffbart eller vars straffbarhet är begränsad genom snävare förutsättningar än de som stadgas i föreslagna 38 kap. Sådana stadganden finns t.ex. i, lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar (656/67), lagen om arbetsavtal (320/70) och i förordningen om hälsovårdsläroanstalter (501/87). I dessa stadganden är det närmast fråga om förhållandet mellan en arbetsgivare och en arbetstagare eller en person i motsvarande ställning samt om de påföljder som är förenade med röjande av affärs- och yrkeshemligheter. I flera fall kan olovligt röjande av affärshemligheter redan nu vara straffbart enligt strafflagens förnyade stadgande om brott mot företagshemlighet, men förutsättningarna att tillämpa det är dock snävare än enligt föreslagna 38 kap. 1 och 2 §§. Eftersom förslaget eftersträvar konsekvens anses det inte vara skäl att utesluta straffbarheten heller i fråga om brott mot tystnadsplikten i sådana fall.

En väsentlig ändring som verkar i en annan riktning är att endast uppsåtliga brott mot tystnadsplikten kommer att vara straffbara enligt 38 kap. strafflagen. De flesta i andra lagar ingående straffstadgandena om brott mot tystnadsplikten är så utformade att de inte gör skillnad mellan uppsåtliga och oaktsamma gärningar. Eftersom på sådana brott i framtiden alltid skall tillämpas strafflagens sekretessbrottsstadganden, kan oaktsamma sekretessbrott bestraffas endast om de begås av tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare med stöd av 40 kap. 5 § strafflagen.

Även om regleringen av sekretessbrott föreslås bli koncentrerad till strafflagen, syftar förslaget inte direkt till en allmän skärpning av gällande praxis i fråga om dessa brott. Ändringen beror i första hand på att det är meningen att flytta samtliga stadganden som är förenade med hot om fängelsestraff till strafflagen. Det är alltjämt ändamålsenligt att till myndigheterna för prövning hänskjuta olovligt röjande i synnerhet av enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, endast i sådana fall där målsäganadens fördel kräver det. Vid detta slags brott är det i första hand fråga om kränkning av förtroende som åtnjuter skydd och inte om något offentligt intresse. I kapitlets 11 § stadgas att om föremålet för ett sekretessbrott av enskild eller en sekretessförseelse är en omständighet som gäller en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden eller näringsverksamhet, så skall brottet anses vara ett målsägandebrott. Om gärningsmannen vid brottets begående var anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet, lyder dessa brott emellertid under allmänt åtal.

Eftersom förslaget innebär en principiell utvidgning av regleringen av sekretessbrotten, återverkar det också på det s.k. källskyddet, som regleras i 17 kap. 24 § rättegångsbalken. På grund av den utvidgade straffbarheten för brott mot tystnadsplikten blir det eventuellt nödvändigt att justera stadgandena om källskydd så att förslaget inte inskränker detta skydd. Det har emellertid inte varit möjligt att i samband med förnyandet av strafflagen lägga fram något sådant förslag.

Ett annat alternativ som har övervägts är att också den kunde dömas för sekretessbrott, som utan rätt röjer eller utnyttjar en uppgift som någon annan avslöjat för honom i strid med sin tystnadsplikt, trots att han inte själv orättmätigt har kommit åt uppgiften. Enligt den gällande lagen är det i allmänhet inte straffbart att i andra hand föra vidare olovligen röjd sekretessbelagd information. Som ett specialstadgande kan däremot nämnas det i första skedet av strafflagsrevideringen i 30 kap. 6 § intagna stadgandet om missbruk av företagshemlighet, som gäller röjande eller utnyttjande av en olovligen yppad företagshemlighet.

Det kriminalpolitiska syftet med att förebygga vidareförande eller utnyttjande av olovligt röjd information vore detsamma som t.ex. i fråga om kriminalisering av häleribrott. I vissa fall kommer rentav initiativet till ett brott mot sekretessplikten från en sådan tredje person som vill få reda på en sekretssbelagd uppgift som någon annan sitter inne med. Det anses emellertid att ett sådant stadgande, utsträckt till att omfatta all slags sekretessbelagd information, skulle leda till en alltför omfattande och delvis också oförutsägbar kriminalisering, som det inte finns tillräckliga grunder för. En sådan kriminalisering kunde t.ex. äventyra pressens möjligheter att använda sig av

sekretessbelagd information som avslöjats för den och således begränsa den i 10 § regeringsformen stadgade yttrandefriheten. Åtminstone på de allra allvarligaste fallen av denna typ vore det dessutom möjligt att tillämpa stadgandena om delaktighet.

Gällande 38 kap. 8 § om intrång i brev- eller telehemligheten föreslås huvudsakligen bli ersatt med stadganden om *kränkning av kommunikationshemlighet* och *grov kränkning av kommunikationshemlighet* (3 och 4 §§). Det gällande lagrummets 3 punkt om skadande, förstörande, döljande eller hemlighållande av ett tillslutet meddelande, föreslås bli ersatt med lagrum om störande av post- och teletrafik (5 och 6 §§). Stadgandet om kränkning av kommunikationshemlighet kan tillämpas både på utomstående och teleanställda.

Det stadgande om telesekretessbrott som infördes i strafflagen (38:9 a) i samband med revideringen av tjänstebrottslagstiftningen, blir överflödigt i och med att denna brottstyp enligt förslaget skall bedömas antingen som ett sekretessbrott eller en sekretessförseelse som avses i föreslagna 38 kap. 1 respektive 2 § eller som ett sådant brott mot tystnadsplikt som avses i 40 kap. 5 § strafflagen. Om tystnadsplikt i samband med televerksamhet stadgas i 29 § telelagen.

Det föreslagna stadgandet om kränkning av kommunikationshemlighet gäller dels kränkning av brev- och telehemlighet, dels avlyssning. Med kränkning av brevhemlighet skall enligt förslaget också jämställas obehörigt öppnande av tillslutet meddelande och brytande av en kod för att skaffa uppgifter om information som har upptagits elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod. Gärningssättet i fråga om en telehemlighet motsvarar det som omfattades vid tjänstebrottsreformen såtillvida, att objekt för det olovliga skaffandet av information kan vara dels ett samtal eller ett telegram, dels text-, bild- eller dataöverföring eller något annat motsvarande telemeddelande. Stadgandet föreslås bli så kompletterat att det dessutom gäller obehörigt skaffande av information också om avsändande och mottagande av telemeddelanden.

För att vara straffbar som kränkning av kommunikationshemlighet skall avlyssningen innefatta obehörig avlyssning i smyg med tekniska specialanordingar av någon annans tal, som inte är avsett att komma till utomståendes kännedom, eller upptagning av det i smyg med teknisk apparat. Gärningens straffbarhet skall inte längre vara beroende av om de ord som avlyssnas eller upptas i smyg uttalas på ett ställe som skyddas av hemfriden eller någon annanstans. Det gällande avlyssningsstadgandet i 24 kap. 3 b § 1 mom. strafflagen förblir i kraft åtminstone tills vidare. I ett senare skede av strafflagsrevisionen, dvs. i samband med förnyandet av stadgandena om hemfridsbrott, blir det aktuellt att förnya också detta stadgande.

En omständighet som utvidgar straffbarheten är att också försök till kränkning av kommunikationshemlighet kriminaliseras. För närvarande är försök straffbart endast i fråga om brott mot telefon- eller telehemlighet.

Ett brott mot brev- eller telehemligheten kan anses vara särskilt klandervärt om det begås av någon som är anställd hos ett företag som bedriver allmän telegraf-, radio- eller telefontrafik och vars uppgift är att förmedla eller på annat sätt behandla telegram eller radiomeddelanden eller samtal. Det är vidare motiverat att anse det vara en kvalificerande grund att en kränkning av kommunikationshemlighet begås i någon annan särskild tjänste- eller förtroendeställning.

Särskilt klandervärt handlar också den som begår brottet med hjälp av någon teknisk specialanordning eller annars särskilt planmässigt. Också den omständigheten att föremål för brottet är ett meddelande av synnerligen konfidentiell karaktär samt att gärningen i hög grad kränker integritetsskyddet, har en särskild betydelse för bedömningen av allvarligheten i en kränkning av kommunikationshemlighet.

Kvalificeringsgrunderna i det föreslagna stadgandet om grov kränkning av kommunikationshemlighet (4 §) gäller uttryckligen de nyss berörda omständigheterna.

De gällande stadgandena om *störande av post- och teletrafik* föreslås bli ersatta med nya stadganden om störande av post- och teletrafik, grovt störande av post- och teletrafik och lindrigt störande av post- och teletrafik. Störande av post- och teletrafik (5 §) ersätter gällande 34 kap. 12 § och den ovan nämnda förnyade 8 § 3 punkten i 38 kap. Den föreslagna paragrafen gäller dels ingripande i en för posttrafik eller för tele- eller radiokommunikationer använd anordnings funktion, dels sändande av störande meddelanden i okynnessyfte eller annat hindrande eller störande av post-, tele- eller radiotrafik.

Radiolagens straffstadgande om grovt brott mot stadgandena om radioanläggningar föreslås bli ersatt med en hänvisning till strafflagens stadganden om störande av post- och teletrafik. Eftersom kränkning av kommunikationshemlighet och grov kränkning av kommunikationshemlighet inbegriper sådana brott mot radiolagens stadganden som bedöms vara allvarliga, skall enligt förslaget endast det med bötesstraff förenade straffstadgandet lämnas kvar i radiolagen.

Störande av post- och teletrafik förslås vara straffbart endast som ett uppsåtligt brott. Detta innebär att det straffbara området inskränks i förhållande till den gärning som för närvarande nämns i 34 kap. 12 § 2 mom. och som hädanefter endast kan leda till skadeståndsskyldighet. Strafflagen bygger på principen att endast uppsåtliga gärningar är straffbara. En oaktsam gärning kan blott i undantagsfall anses vara så förkastlig att den görs straffbar. Det torde inte finnas något behov av att kriminalisera oaktsamt störande av post- och teletrafik.

Förslaget innebär en klar förenkling jämfört med den nuvarande kasuistiska 34 kap. 12 §. I kapitlet om informations- och kommunikationsbrott kommer inte längre att finns något straffstadgande för försummelser som begås av befälhavaren på ett fartyg som är sysselsatt med kabelarbeten. En sådan gärning kan dock i vissa fall med stöd av annan lagstiftning vara straffbar som ett brott mot sjötrafikstadgandena. Det i gällande 63 § 2 mom. ellagen nämnda brottet hindrande eller störande av användningen av kraftverk eller elöverföringsanläggning kan i framtiden bestraffas som sabotage eller grovt sabotage, enligt förslagen till 1 respektive 3 § i 34 kapitlet om allmänfarliga brott.

Stadgandet om grovt störande av post- och teletrafik (6 §) kan tillämpas på fall där gärningsmannen utnyttjar sin ställning som anställd eller sin särskilda förtroendeställning eller där det är fråga om att störa kommunikationer som används för att skydda människoliv. Kapitlets 7 § gäller lindrigt störande av post- och teletrafik.

Till skydd för datasystemens integritet föreslås stadganden om *dataintrång* (8 §). Paragrafens 1 mom. gäller sådana obehöriga intrång i ADB-system eller i en särskilt skyddad del av ett sådant system som sker genom brytande av säkerhetsarrangemang. Straffbarheten förutsätter inte att gärningen har begåtts i dataanskaffnings- eller skadegörelsesyfte, utan intrånget är straffbart i sig. Enligt paragrafens 2 mom. är det också straffbart att utan att tränga in i datasystemet obehörigen med tekniska anordningar ta reda på information som finns i systemet. Speciellt med tanke på att bekämpa en systematisk utredning av användaridentifikationer som skyddar datasystem förslås att även försök till dataintrång skall vara straffbart.

Förlaget till *personregisterbrott* (9 §) motsvarar i stort sett det lika benämnda straffstadgande som för närvarande finns i personregisterlagen. Det är fråga om att i strid med personregisterlagen införa känsliga uppgifter i personregister, att hindra eller försöka hindra rätten till insyn i personregister, att använda personregistret eller uppgifter i det för olagliga ändamål, att lämna ut personuppgifter ur personregister samt om att samköra personregister. Enligt förslaget är det dessutom straffbart att i personregister föra in uppgifter om personer som inte har någon saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet. Eftersom det i stadgandet är fråga om en reglering som hänför sig till datasekretessen, är det naturligt att placera det i kapitlet om informations- och kommunikationsbrott.

Paragrafen om personregisterförseelse lämnas kvar i personregisterlagen. Med beaktande av de stadganden som ovan föreslås om dataintrång och brott mot tystnadsplikt kan personregisterlagens specialstadganden om intrång i personregister och sekretessbrott som gäller personregister ersättas med hänvisningar till de föreslagna stadgandena i strafflagen. I personregisterlagen kvarstår endast straffstadganden som är förenade med böteshot.

Enligt stadgandet om *åtalsrätt* (10 §) är merparten av de brott som behandlas i kapitlet målsägandebrott. Sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse är målsägandebrott i det fall att föremålet för brottet eller förseelsen är en omständighet som gäller en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden eller näringsverksamhet. Också kränkning av kommunikationshemlighet, grov kränkning av kommunikationshemlighet och dataintrång föreslås vara målsägandebrott. Vid samtliga de nämnda brotten har dock allmän åklagare självständig åtalsrätt, om gärningsmannen vid brottets begående var anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet. Allmän åklagare

har dessutom självständig åtalsrätt vid kränkning av kommunikationshemlighet, grov kränkning av kommunikationshemlighet och dataintrång, om ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Personregisterbrott skall lyda under allmänt åtal, men allmän åklagare måste höra dataombudsmannen innan han väcker åtal. Också i samband med domstolsbehandlingen skall dataombudsmannen beredas tillfälle att bli hörd. Personregisterlagstiftningen är fortfarande så pass ny att dataombudsmannes möjlighet att påverka åtalsavgörandena och att delta också i domstolsbehandlingen för bibehållas.

1.12.2. Paragrafmotivering

1 §. Sekretessbrott av enskild

Den föreslagna paragrafen är ett allmänt stadgande om brott mot tystnadsplikt. Den ersätter gällande 38 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen samt de kriminaliseringar av sekretessbrott som finns i andra lagar än strafflagen. Det föreslagna lagrummet är ett s.k. ofullständigt straffstadgande, i den bemärkelsen att det beskriver gärningsformerna vid sekretessbrott medan tystnadspliktens materiella innehåll regleras i annan lagstiftning.

I det juridiska språkbruket används begreppen sekretess och tystnadsplikt för att beteckna ett förbud mot att röja någon viss omständighet. Det är dock inte alltid helt klart vilken innebörd dessa begrepp har och hur de förhåller sig till varandra. I synnerhet när det är fråga om sekretessbelagda handlingar talar man ofta om sekretess endast i den bemärkelsen att en handling som myndigheterna har i sin besittning inte får visas eller kopieras åt utomstående. Det är då fråga om s.k. handlingssekretess. I en vidsträcktare bemärkelse, särskilt med avseende på tjänstemän, används ofta begreppet tystnadsplikt. Det är då fråga om vilken som helst på tjänstens eller yrkets vägnar eller i någon annan syssla erhållen sekretessbelagd information, oberoende av i vilken form den framställts eller upptagits. Det är dock omöjligt att i vår lagstiftning påvisa någon systematisk skillnad mellan handlingssekretess och annan tystnadsplikt. Ett och samma stadgande kan innebära en förpliktelse att hemlighålla en handling samt att tiga också om andra omständigheter i ärendet.

Sekretess används också som ett slags samlande begrepp som inbegriper inte bara skyldigheten att iaktta handlingssekretess utan också skyldigheten att hemlighålla annat. I detta förslag används ordet sekretess i dess vidsträckta bemärkelse, som i allmänt språkbruk är lättfattligare och klarare än ordet tystnadsplikt. Sekretessbegreppet användes på motsvarande sätt i samband med förnyandet av tjänstebrottslagstiftningen.

1 mom. Förslaget befattar sig inte med tystnadspliktens omfattning. Begreppets innebörd lämnas helt att bero av den övriga lagstiftningen. Tystnadsplikten kan grunda sig på lag eller förordning eller på en föreskrift som en myndighet särskilt har meddelat med stöd av lag. Även om det inte uttryckligen konstateras i paragrafen förutsätts gärningsmannen subjektivt sett handla uppsåtligt. En del av sekretesstadgandena är synnerligen vagt utformade. Tystnadsplikten har t.ex. kunnat utsträckas till omständigheter som skall hemlighållas på grund av sakens natur. En förutsättning för tillämpning av straffstadgandet är i så fall att gärningsmannen har kunnat inse att han handlar i strid mot en för honom bindande förpliktelse.

Av det föreslagna ikraftträdelsestadgandet framgår att strafflagens sekretessbrottsstadganden skall tillämpas också i sådana fall då före strafflagsändringens ikraftträdande skulle tillämpas ett straffstadgande i någon annan lag. Det är meningen att ikraftträdelsestadgandet skall förtydliga lagen i sådana fall där i en författning utanför strafflagen inte har tagits in någon hänvisning till strafflagen och där det utanför strafflagen finns kvar ett öppet straffstadgande som i princip skulle kunna tillämpas också på ett brott mot en tystnadsplikt som stipuleras i författningen i fråga.

Paragrafen gäller inte sådana brott mot tystnadsplikten som är straffbara som tjänstebrott. Detta framgår av brottsbenämningen samt av paragrafens subsidiaritetsklausul. Den begränsning som gäller tjänstebrott innebär att stadgandet inte kan tillämpas i sådana fall då gärningsmannen har gjort sig skyldig till ett sekretessbrott i egenskap av tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare i strafflagens bemärkelse. Till följd av de allmänna principerna om sammanträffande av brott träder paragrafen oftast tillbaka även i sådana fall då ett brytande av sekretessen utgör en del av något allvarligare brott. Det kan vara fråga

t.ex. om straffbart röjande av en statshemlighet eller företagshemlighet.

Gärningsmannakretsen är synnerligen varierande, vilket beror på att personer i olika ställning enligt gällande rätt kan ha eller bli ålagda tystnadsplikt av många olika skäl. I stadgandet föreslås ingen exemplifierande förteckning över gärningsmannakretsen, utan definitionen av personer med tystnadsplikt blir beroende av speciallagstiftning. Gärningsmannakretsen enligt det föreslagna stadgandet omfattar dels advokater, läkare samt ett flertal andra yrkesutövare och deras biträden, dels personer som utför olika slags lagstadgade uppgifter, ombud, sakkunniga, förrättningsvittnen och vissa kategorier av förtroendevalda.

Sekretessbrottens klandervärdhet kan uppvisa stora variationer, t.ex. om man jämför en läkares ansvar och uppgifter med en semesteravbytares inom lantbruket. Vid bedömningen av dessa brott är det alltid skäl att beakta både vilken typ av ansvar som kan förutsättas av en person i en viss uppgift och hur viktig den sekretessbelagda informationen är i det enskilda fallet. Det är skäl att beakta skillnaderna både när straffarten väljs och vid straffmätningen.

Sekretessbrott kan indelas i två gärningsformer. Det föreslås vara straffbart både att röja en omständighet som skall hållas hemlig, dvs. att avslöja en hemlighet, och att utnyttja den till sin egen eller någon annans nytta. Det är här fråga om s.k. enskild nytta. Det skall vara fråga om en omständighet som den som har tystnadsplikt har fått kännedom om på grund av sin ställning, i sin syssla eller vid fullgörandet av ett uppdrag. Ett sekretessbrott kan avse endast omständigheter som är sekretessbelagda för att gärningsmannen har fått kännedom om dem på grund av sin ställning, i sin syssla eller i ett uppdrag. Också till denna del framgår således stadgandets närmare innehåll alltid av den författning i vilken tystnadsplikten stadgas eller av en föreskrift som en myndighet meddelat med stöd av lag.

Gärningssättet "röjer" avser såväl muntligt och skriftligt yppande av uppgifter ur en handling som avslöjande av andra sekretessbelagda omständigheter muntligen eller på något annat rätt.

Enligt vissa stadganden om tystnadsplikt är det endast förbjudet att röja hemligheter för utomstående, men däremot inte att använda dem till sin egen eller någon annans nytta. I dessa fall är 1 mom. 2 punkten inte tillämplig. Paragrafen är så utformad att också utnyttjandet skall ske i strid med en stadgad eller förskriven tystnadsplikt. Paragrafen utsträcker således inte heller till denna del kriminaliseringen längre än till det i speciallagstiftningen avgränsade förbjudna förfarandet. Det är å andra sidan klart att om utnyttjandet till egen eller någon annans nytta sker genom att uppgifterna röjs för en utomstående, är det möjligt att tillämpa 1 punkten, även om det i lagstiftningen inte finns något förbud mot utnyttjandet.

Den nämnda begränsningen innebär inte heller att andra straffstadganden inte kunde tillämpas på utnyttjandet av information av detta slag. T.ex. enligt 41 och 46 §§ personregisterlagen är det straffbart att för utomstående röja uppgifter som gäller en annans personliga förhållanden eller ekonomiska ställning. Denna begränsning av straffbarheten hindrar inte att stadgandet om personregisterbrott tillämpas på sådant utnyttjande av uppgifter som strider mot den i 16 § personregisterlagen stadgade ändamålsbundenheten eller på utlämnande av personuppgifter i strid med 18 eller 19 §.

Den lagstadgade sekretessen upphävs i vissa fall på grund av annorstädes i lag stadgad informationsskyldighet. T.ex. 17 kap. 23 § 3 mom. rättegångsbalken stadgar om i vilka fall den som hörs såsom vittne i rätten är skyldig att yppa sådant som annars skall hållas hemligt. Det är klart att det inte är straffbart att röja en sekretessbelagd uppgift i ett sådant fall. Det är nämligen inte fråga om en gärning som strider mot "en sådan tystnadsplikt varom stadgas i lag eller förordning eller som en myndighet särskilt har ålagt med stöd av en lag". Gärningen är i detta fall inte ens rättsstridig, dvs. en allmän förutsättning för straffbarhet saknas.

Straffpåföljden för ett sekretessbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år. Såsom ovan konstateras är det fråga om en skärpning både i förhållande till gällande 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen och i förhållande till de flesta straffskalor som enligt speciallagstiftning ansluter sig till sekretessbrott. Ändringen kan motiveras dels med att sekretessfrågor numera har en större betydelse än de hade förr och dels med att det inte får uppkomma en alltför stor skillnad i sekretesshänseende mellan tjänstemän och privata yrkesutövare. Förslaget är samtidigt ägnat att förenhetliga den för närvarande

synnerligen varierande straffnivån i de sekretessbrottsstadganden som finns utanför strafflagen.

Eftersom brytande av sekretessen ofta sanktionerats enbart med bötesstraff och i många fall inte försetts med någon sanktion över huvud taget, är det i allmänhet inte förnuftigt att i dessa fall tillämpa det föreslagna hotet om fängelsestraff. Därför har med tanke på lindrigare fall i speciallagstiftningen tagits in hänvisning endast till stadgandet om sekretessförseelse, som bara innehåller bötesstraff.

2 §. Sekretessförseelse

Eftersom sekretessbrott ofta uppvisar stora variationer när det gäller klandervärdheten, är det ändamålsenligt att i strafflagen ta in ett stadgande även om en lindrigare gärningsform. Till sin uppbyggnad avviker stadgandet från de flesta av de förseelsestadganden som föreslagits i samband med strafflagsrevideringen, såtillvida att det skall tillämpas dels då brottet på det sätt som anges i stadgandet är ringa, dels också i det fall att i den författning där tystnadsplikten stadgas uttryckligen hänvisas endast till denna lindrigare form av sekretessbrott. Ovan har redogjorts för de fall där det inte ansetts nödvändigt att över huvud taget införa någon möjlighet att tillämpa stadgandet om sekretessbrott av enskild.

1 mom. Såsom grunder som i allmänhet skall tas i betraktande vid prövningen av om ett brott mot tystnadsplikt skall anses som en sekretessförseelse nämns gärningens betydelse för skyddet för privatlivet och integriteten. Också andra omständigheter i samband med brottet kan leda till att stadgandet om den lindrigare gärningsformen skall tillämpas. Om brottet på grund av de nämnda omständigheterna bedömt som en helhet kan anses vara ringa, är det inte fråga om ett sekretessbrott av enskild utan om en sekretessförseelse.

Straffet för sekretessförseelse föreslås vara böter.

2 mom. Momentet gäller sådana fall då ett sådant brott mot tystnadsplikten som åsyftas i 1 §, enligt den författning som stadgar om tystnadsplikten uttryckligen är straffbart enbart som en sekretessförseelse. I så fall kan stadgandet om sekretessbrott av enskild inte tillämpas över huvud taget, utan gärningen skall alltid bedömas enbart på basis av stadgandet om sekretessförseelse. En sådan hänvisning till sekretessförseelse ingår t.ex. i förslaget till ändring av 62 § lagen om depositionsbankernas verksamhet.

3 §. Kränkning av kommunikationshemlighet

1 mom. Den föreslagna brottsbeskrivningen består av tre gärningsformer. Den första innefattar traditionell kränkning av brevhemligheten kompletterad med ett tillägg om ett meddelande som har lagrats elektroniskt, den andra avlyssning och den tredje kränkning av telefon-, telegram- eller annan telehemlighet. Paragrafen gäller således i vidsträckt bemärkelse alla gärningar som riktar sig mot sekretessen i medborgarnas kommunikationer och som anses förutsätta hot om fängelsestraff.

Momentets 1 punkt gäller också andra försändelser än brev, förutsatt att de är tillslutna och innehåller ett meddelande som är riktat till en viss mottagare. Brevhemligheten inbegriper inte tillslutna varuförsändelser. Däremot är det meningen att stadgandet skall gälla t.ex. dokument som sänds i postpaket. Även om stadgandet som exempel nämner brev, behöver meddelandet inte vara skriftligt till sin form. Också ett slutet paket med ADB-registreringar skall åtnjuta sådant skydd som avses i 1 punkten. Stadgandet förutsätter inte heller att brevet eller meddelandet tranporteras per post. Eftersom stadgandet gäller endast tillslutna meddelanden måste det emellertid framgå av försändelsens omslag att den är avsedd att öppnas endast av en namngiven mottagare.

Utöver traditionella brev och andra tillslutna meddelanden skall 1 punkten gälla information som har upptagits elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod. Härmed avses närmast s.k. elektronisk post, dvs. sådana från en dator till en annans dators minne sända meddelanden som är avsedda att läsas endast av en eller flera bestämda användare. Skyddet inbegriper också meddelanden som utan överföring registreras i en dators minne för att bli lästa av en eller flera bestämda personer. En straffbarhetsförutsättning är emellertid att meddelandet genom någon teknisk metod har skyddats mot utomstående och att den som skaffar uppgifter om informationen bryter skyddet. Detta kan ske på samma sätt som i fråga om dataintrång enligt 8 § 1 mom. Om gärningsmannen snappar upp informationen

medan meddelandet förmedlas genom ett telenät, skall gärningen bedömas i enlighet med momentets 3 punkt.

Gärningsmannen skall handla obehörigen när han öppnar försändelsen och skaffar information om ett meddelande som upptagits elektroniskt eller på något motsvarande sätt. Stadgandet gäller således inte lagstadgade begränsningar av brevhemligheten och inte heller öppnande av en försändelse med mottagarens uttryckliga eller på ställningsfullmakt baserade tillstånd. T.ex. med stöd av 4 kap. 4 och 8 §§ tvångsmedelslagen (450/87) kan ett brev eller en annan postförsändelse i vissa fall beslagtas samt öppnas och undersökas. I enlighet med sin ordalydelse skall stadgandet också gälla sådana tillslutna reklam- och andra massbrev som adresseras till en namngiven mottagare, men det ringa behovet av skydd för sådana försändelser är det skäl att beakta både vid bedömningen av gärningens orättmätighet och vid straffmätningen.

Momentets 2 punkt om avlyssning utsträcker det straffrättsliga skyddet av kommunikationshemlighet till att gälla också sedvanlig samtalskommunikation. Stadgandet skyddar således den allmänna rätten till integritet.

Avlyssning kan bestå i att gärningsmannen avlyssnar eller registrerar ljud, förutsatt att han handlar i smyg och obehörigen och att gärningen riktar sig mot en annan människas tal. Gärningens straffbarhet skall inte vara beroende av var den talande befinner sig. Om gärningen emellertid begås på ett område som skyddas av hemfriden, tillämpas 24 kap. 3 b § strafflagen om olovlig avlyssning.

Den tekniska specialanordning som används vid avlyssningen kan vara en mikrofon, en radiosändare eller motsvarande. Enbart en hörapparat använd på sedvanligt sätt kommer emellertid inte i fråga, eftersom den endast är avsedd att hjälpa en lomhörd att höra lika bra som en person med normal hörsel. En sådan teknisk avlyssningsapparat som avses i stadgandet förutsätts förstärka ljud så att detta kan höras på ett betydligt längre avstånd än normalt.

På en anordning som används för upptagning av ljud ställs endast kravet att den skall vara teknisk. Redan en helt vanlig bandspelare eller diktafon uppfyller detta kriterium. Det väsentliga är att gärningsmannen registrerar talet i smyg. Däremot tillämpas detta stadgande inte på upptagning av tal genom anteckningar.

Den talade kommunikation som avlyssnas eller registreras kan bestå av ett samtal, en diktamen eller en monolog. Föremålet för avlyssningen är således mera begränsat än enligt det gällande stadgandet om olovlig avlyssning. T.ex. en avlyssningsanordning som dolts i en persons kläder eller medhavda utrustning är sannolikt avsedd för avlyssning just av vad vederbörande säger eller samtalar om. Sådana andra till privatlivet hörande aktiviteter som eventuellt intresserar en tjuvlyssnare äger i allmänhet rum på något ställe som skyddas av hemfriden.

Det tal som avlyssnas får inte vara offentligt eller annars avsett att komma till utomståendes kännedom. T.ex. ett samtal som två personer för i en restaurang eller på en parkbänk åtnjuter skydd mot avlyssning endast under förutsättning att utomstående under de rådande förhållandena inte kan förmodas kunna avlyssna det utan särskilda anordningar. Om samtalet däremot är högljutt eller annars förs inom hörhåll för utomstående, kan det föreslagna stadgandet inte tillämpas, även om innehållet i samtalet inte varit avsett att komma till utomståendes kännedom. I ett sådant fall måste de samtalande vara beredda på att personer som vistas i deras omgivning kan avlyssna och rentav registrera deras samtal. Frågan om ett samtal skall anses vara privat i den bemärkelsen att det åtnjuter avlyssningsskydd är således beroende av de yttre förhållandena i en given situation och inte av vad det handlar om.

Enligt detta stadgande är det inte straffbart att ens i smyg registrera ett samtal som den som registrerar samtalet själv är med om. Det tal som registreras får nämligen inte heller vara avsett att komma till den registrerandes egen kännedom. Också det gällande stadgandet om olovlig avlyssning har tolkats på detta sätt, även om stadgandets ordalydelse inte är särskilt klar härvidlag.

Avlyssningen skall vara "obehörig", vilket utesluter sådana gärningars straffbarhet där det föreligger en lagstadgad rätt till avlyssning. T.ex. enligt tvångsmedelslagen har polisen i vissa fall rätt att handla utan hänsyn till lagstadgade begränsningar. Det är däremot ifrågasatt om polisen enbart på basis av sedvanerätt har befogenheter att verkställa sådan avlyssning som avses i förslaget. Polisens befo-

genheter borde nämligen över huvud taget inte få grunda sig på annat än stadfästa normer.

I samband med behandlingen av regeringens proposition om kriminalisering av olovlig avlyssning och observation (RP 63/1972 rd) fäste riksdagens lagutskott i sitt betänkande uppmärksamhet vid det faktum att polisen när den utför brottsundersökningar kan bli tvungen att med tekniska anordningar iaktta personer som befinner sig på ett område som skyddas av hemfriden. Utskottet konstaterade att det inte finns några uttryckliga stadganden om sådan observation. Lagutskottet ansåg emellertid att de i den aktuella propositionen föreslagna straffstadgandena inte i rättsligt hänseende påverkade polisens befogenheter att utföra observation av det nämnda slaget, utan att polisen oavsett stadgandena hade rätt att utföra observation i den utsträckning som den innan stadgandena trädde i kraft hade möjlighet till, i enlighet med lag och sedvanerätt.

Frågan om polisens avlyssningsrätt har också behandlats i parlamentariska poliskommitténs betänkande (kommittébetänkande 1986:16). Kommittén, som bl.a. noterade lagutskottets ovan nämnda ställningstagande, ansåg att det för att stärka integritetsskyddet inom hemfridssfären och skyddet av kommunikationerna och för att få till stånd en detaljerad reglering av sådana ingrepp i dem som måste tillåtas i allmänt intresse, var nödvändigt att i lag stadga om skyddet av integriteten och kommunikationerna. Kommittén ansåg att ingrepp bör tillåtas endast när detta är stadgat i lag och att polisen med domstols tillstånd skall få göra sådana ingrepp för undersökning eller förebyggande av grova brott. Också i dessa fall vore tillståndet i sista hand baserat på lag.

Enligt artikel 8 stycke 1 i Europarådets konvention om mänskliga rättigheter har envar rätt att åtnjuta respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Enligt artikel 8 stycke 2 får offentlig myndighet inte störa åtnjutandet av denna rättighet med undantag för vad som är stadgat i lag och är nödvändigt av vissa orsaker som närmare anges i stycket. Artikelns hänvisning till legalitetsprincipen förutsätter att de stadganden som berättigar myndigheterna att ingripa i privatlivet skall vara tillräckligt exakt formulerade. Den omständigheten att som en straffbarhetsförutsättning enligt 3 § anges att gärningsmannen handlar obehörigt, är inte avsedd att antyda att avlyssning kan vara tillåten t.ex. på någon sedvanerättslig grund. Enbart kriteriet att gärningsmannen skall handla obehörigt kan inte åberopas som ett lagstadgande som berättigar till avlyssning, eftersom det är så obestämt att det inte uppfyller exakthetskravet i legalitetsprincipen i artikel 8 stycke 2.

Utgångspunkten för propositionen är att polisen inte kan ha enbart på sedvanerätt grundade befogenheter att avvika från ett förbud som klart uppställts i lagstiftningen. Om lagförslaget godkänns innebär det ett klart hinder även för polisen att bedriva avlyssning, om inte polisen beviljas sådan rätt i annan lagstiftning. Det är emellertid inte ändamålsenligt att i samband med denna proposition utreda behovet att bevilja sådan rätt. Saken kunde lämpligen redas ut i samband med en allmän översyn av lagstiftningen om polisens befogenheter.

Momentets 3 punkt gäller det fallet att uppgifter skaffas om innehållet i telemeddelanden samt om avsändande eller mottagande av sådana budskap. Med telemeddelande avses riktad kommunikation som sker med elektromagnetiska vågor. Med "telenät" avses en helhet bestående av överföringsledningar samt övriga teleanordningar och telekonstruktioner, genom vilken samtal och andra meddelanden kan sändas med elektromagnetiska vågor. Med telenät avses i detta stadgande således detsamma som i telelagen. Redan t.ex. en organisations interna telefon- eller datakommunikationsnät kan utgöra ett telenät. Som exempel på telemeddelanden nämns utöver sedvanliga samtal och telegram också text-, bild- och dataöverföring, men stadgandet skall även gälla andra motsvarande telemeddelanden. Begreppet telemeddelande i stadgandet skall även omfatta nya typer av telemeddelanden som i framtiden eventuellt tas i bruk, ifall de påminner om nämnda meddelanden. Huruvida det föreligger motsvarighet skall avgöras speciellt med hänsyn till hur viktigt meddelandet är ur integritetssynpunkt. Stadgandet skall t.ex. inte gälla masskommunikation i telenät.

Det finns televerksamhet av både allmänt och särskilt slag. Allmän televerksamhet, som innebär att användningen av telenätet inte har begränsats till en viss personkrets, bedrivs dels av post- och televerket, dels av sådana sammanslutningar som statsrådet beviljat koncession. Särskild televerksamhet utövar t.ex. vissa statliga verk för eget behov och dessutom

används särskilda telenät för förmedling av t.ex. bank- och bibliotekstjänster. Det föreslagna stadgandet gäller således både allmän och särskild televerksamhet, vilket innebär att det skall tillämpas på telenät som används för vilket slags riktad kommunikation som helst. Såsom ovan konstateras innebär stadgandet till denna del en utvidgning av kommunikationssekretessen.

Stadgandet skall skydda telemeddelanden uttryckligen i det skedet då de förmedlas genom telenät. Det gäller således inte t.ex. ett telegram då det överlämnats till televerket för att frambefordras i skriftlig form. Ett telegram i skriftlig form kan däremot, som ett tillslutet meddelande, åtnjuta skydd enligt 1 punkten eller också kan det skyddas genom stadgandena om brott mot tystnadsplikt.

Uppgifter om avsändande eller mottagande av telemeddelande avser information om varifrån eller vart ett telemeddelande har sänts. Det skall således vara straffbart att obehörigen skaffa uppgifter t.ex. om till vilka nummer det ringts med en viss telefon. Förutsättningen att gärningsmannen skall ha handlat obehörigen anger att stadgandet inte är avsett att kriminalisera t.ex. det att man i en central bara kan ta reda på hur många gånger en viss telefon använts. Avsikten med stadgandet är uttryckligen att trygga kommunikationssekretessen med avseende på de kommunicerande parterna.

Också en gärning av det slag som avses i momentets 3 punkt måste således vara obehörig. T.ex. med en radiomottagare som är avsedd för mottagning av rundradiosändningar och som numera får användas utan någon särskild licens, är det lätt att förutom rundradiosändningar ta in också meddelanden över polisradion och mobiltelefonnätet. Om sådan mottagning i och för sig är tillåten och inte straffbar t.ex. i enlighet med det gällande stadgandet om olovlig avlyssning, vore det inte ändamålsenligt att kriminalisera själva mottagningen av konfidentiella uppgifter som erhållits på detta sätt. Det skulle vara omöjligt att övervaka efterlevnaden av ett sådant stadgande och inte heller mottagaren själv kunde på förhand veta vilka med radiovågor sända meddelanden som hör till en rundradioutsändning och vilka som är konfidentiell kommunikation. Om den som avlyssnar ett konfidentiellt meddelande emellertid registrerar eller röjer det eller om han utnyttjar meddelandet eller vad han vet om dess innehåll, gör han sig eventuellt skyldig till ett sådant brott mot stadgandena om radioanläggningar som avses i 20 § radiolagen.

Det är kriminalpolitiskt önskvärt att radiomeddelanden som är avsedda att vara konfidentiella skyddas genom tekniska kodningsmetoder. På så sätt är det möjligt att förebygga såväl avsiktlig som oavsiktlig avlyssning och därmed minska möjligheterna att olagligen röja eller utnyttja sådana meddelanden. Den i praktiken viktigaste kategorin av konfidentiella radiosamtal är de som talas över mobiltelefoner i bilar och båtar eller i andra transportabla telefoner samt de radiomeddelanden som förmedlas inom polisradiotrafiken.

Förutsättningen att gärningsmannen skall handla obehörigt är viktig också vid bedömningen av om vissa sätt att skaffa information skall anses vara godtagbara. Enligt RF 12 § är telefon- och telegrafhemligheten okränkbar, såvida undantag inte stadgas i lag. Det kan inte vara obehörigt att på något lagstadgat sätt skaffa uppgifter om ett telemeddelande. T.ex. i 13 a och 13 b §§ (455/87) lagen om rannsakningsfängelse stadgas om rätt till avlyssning av rannsakningsfångars telefonsamtal. Det finns också andra grunder som kan eliminera gärningens lagstridighet. Den kränkte kan t.ex. ha gett sitt samtycke. Med beaktande av att telefonhemligheten åtnjuter grundlagsskydd är det dock uppenbarligen skäl att förhålla sig synnerligen restriktivt till den verkan som ett samtycke skall tillmätas i dessa sammanhang.

En fråga som i praktiken har varit problematisk är om bandinspelning av samtal skall godtas. Problemet kan lösas uttryckligen med beaktande av obehörighetskriteriet. T.ex. bandinspelning av samtal där den som spelar in samtalet själv är den ena parten har inte lett till åtal för brott mot telefonhemligheten. Om ett samtal förs mellan personer som är personligen närvarande och någon av dem spelar in det utan den andras samtycke eller ens vetskap, gör han sig inte skyldig till sådan olovlig avlyssning som avses i 24 kap. 3 b § strafflagen (HD 1981 II 182). Inte heller då samtalet förs per telefon förefaller det naturligt att tillämpa det föreslagna straffstadgandet i 3 punkten, om någon som deltar i samtalet spelar in det på band; han är ju i så fall också annars medveten om samtalets innehåll.

Å andra sidan strider det otvivelaktigt mot RF 12 § att spela in andras telefonsamtal på band. Gärningen utgör också en straffbar

kränkning av kommunikationssekretessen, om någon ansvarsfrihetsgrund inte är för handen. Mest problematiska är de situationer där ett samtal har spelats in på band med en parts samtycke men på åtgärd av en utomstående och för dennes behov. I dessa fall uppstår frågan om samtycket är tillräckligt, eftersom det finns en risk för att åtminstone den ovetande samtalspartnerns telefonhemlighet kränks. Det har emellertid inte ännu uppkommit någon klar praxis beträffande förfarandets laglighet respektive olaglighet (med undantag av de situationer som regleras i lagen om rannsakningsfängelse). Med tanke på tillämpningen av strafflagen är det av avgörande betydelse om förfarandet skall anses strida mot den i RF 12 § stadgade telegraf- och telefonhemligheten eller ej. Strafflagen anger inte självständigt några gränser för telefonhemligheten.

Det föreslagna stadgandet skyddar såväl post- och teletrafiken som medborgarnas rätt till integritet. Enligt det föreslagna stadgandet om åtalsrätt (11 § 2 mom.) är kränkning av kommunikationshemlighet ett målsägandebrott, om inte gärningsmannen vid brottets begående har varit anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet eller om inte ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Till åtskillnad från gällande 38 kap. 8 § gäller den föreslagna paragrafen inte förstörande, undanskaffande eller undanhållande av ett meddelande. Alla gärningar som innebär att ett meddelande inte når adressaten skall, beroende på situationen, bedömas antingen som störande av post- och teletrafik (5-7 §§), stöldsbrott, skadegörelsebrott eller besittningsintrång.

Straffet för kränkning av kommunikationshemlighet föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år.

2 mom. Också försök till kränkning av kommunikationshemlighet föreslås vara straffbart. Det är speciellt motiverat att utsträcka straffbarheten till försöksstadiet, eftersom skillnaden mellan ett försök och en fullbordad gärning i vissa fall är tidsmässigt obetydlig och eftersom å andra sidan också ett försök när det gäller vissa gärningsformer förutsätter omfattande förberedelser och en tydlig vilja att begå brott. Det är t.ex. motiverat att öppning av postförsändelser är kriminaliserad också i det fall att gärningen avbryts innan försändelsen helt har öppnats. Likaså är det motiverat att försök till olovlig avlyssning som innefattar kränkning av kommunikationshemlighet är straffbart, även om avlyssningen misslyckas t.ex. av tekniska orsaker. Det bör också redan i försöksskedet vara straffbart att skaffa information om innehållet i ett telemeddelande.

Enligt 24 kap. 3 b § är det också straffbart att i avlyssningssyfte placera för ändamålet lämplig apparatur på ett ställe eller område som skyddas av hemfriden. Maximistraffet för förberedelse till sådan avlyssning är emellertid lindrigare (fängelse i 6 månader) än för ett egentligt avlyssningsbrott.

Förslaget till stadgande om avlyssning såsom kränkning av kommunikationshemlighet skiljer sig från det gällande stadgandet om olovlig avlyssning framför allt i det avseendet, att straffbarheten inte inskränker sig till avlyssning som inriktas på en plats eller ett område som skyddas av hemfriden. Förberedelse till sådan avlyssning skulle inte förutsätta att gärningsmannen tränger in i en sfär som skyddas av hemfriden och den skulle således inte utgöra en lika allvarlig kränkning av hemfriden som förberedelse till olovlig avlyssning av det slag som avses i gällande 24 kap. 3 b § strafflagen. Även om t.ex. utplacering av en avlyssningsanordning på något ställe där det är möjligt att avlysna ett samtal som är avsett att vara konfidentiellt i och för sig är en förkastlig gärning, är det inte skäl att kriminalisera sådan förberedelse. Om straffbarheten utsträcks så långt, kan följden bli att den kommer att omfatta också bagatellartade fall där det är oklart om någon brottslig avsikt ännu ens föreligger.

4 §. Grov kränkning av kommunikationshemlighet

1 mom. Enligt förslaget kan en kränkning av kommunikationshemlighet bedömas som grov på tre olika kvalificeringsgrunder. Dessutom förutsätts alltid att gärningen är grov också bedömd som en helhet.

Den första kvalificeringsgrunden är att gärningsmannen för begående av brottet utnyttjar sin särskilda ställning. Denna grund gäller för det första alla dem som är anställda hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet. Med allmän televerksamhet avses här sådan allmän televerksamhet som definieras i telelagen. Stadgandet gäller således också post- och

televerkets tjänstemän. I fråga om tjänstemän är det dock skäl att observera att på dem kan tillämpas också det allmänna stadgandet om brott mot tjänsteplikt. Vid bestämmandet av straffet är det härvid skäl att beakta att den särskilda klandervärdhet som ett dylikt brott begånget av en tjänsteman ådagalägger delvis inverkar på bedömningen redan därigenom att han är anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet, vilket innebär att på honom tillämpas lagrummet om den grövre formen av kränkning av kommunikationshemlighet.

Också missbruk av annan särskild förtroendeställning kan leda till tillämpning av denna kvalificeringsgrund. En sådan förtroendeställning intar t.ex. en person som har hand om driftsfunktionerna inom ett enskilt telenät eller svarar för dess underhåll. Det väsentliga är att gärningsmannen vid begåendet av brottet har utnyttjat en sådan särskild förtroendeställning.

Den andra kvalificeringsgrunden föreslås vara att gärningsmannen använder ett för begående av brottet planerat eller omvandlat databehandlingsprogram eller tekniska specialanordningar eller att brottet annars begås särskilt planmässigt. Programmet eller anordningen skall uttryckligen ha tillverkats eller utvecklats för att lämpa sig för avlyssning eller olovlig uppsnappning av meddelanden. Planmässigheten kan också ta sig uttryck i målmedvetna och omfattande förberedelser.

Den tredje kvalificeringsgrunden avser innehållet i det meddelande som är föremål för brottet eller den omständigheten att gärningen i hög grad kränker integritetsskyddet. Om gärningsmannen vet att ett meddelande är av en särskilt konfidentiell karaktär eller att hans gärning annars i hög grad kränker integritetsskyddet, kan en strängare straffskala tillämpas på kränkningen, förutsatt att också en helhetsbedömning av brottet förutsätter det.

Särskilt konfidentiell kommunikation brukar vanligen skyddas med speciella säkerhetsarrangemang, t.ex. anlitande av specialkurirer eller användning av kodsystem. Emellertid är det inte graden av det yttre skyddet av ett meddelande som är avgörande, utan dess faktiska innehåll. Det är således inte nödvändigt att ett brev uttryckligen hemligstämplats, om bara gärningsmannen när han begick brottet visste att brevet innehöll hemligheter som avsändaren särskilt har velat skydda mot utomstående. Sådana hemligheter kan likaväl vara personliga som t.ex. yrkesrelaterade.

En gärning kan för övrigt i hög grad kränka integritetsskyddet t.ex. om gärningsmannen genom brottet kommit åt en avsevärd mängd hemligheter eller en konfidentiell uppgift av ett sådant innehåll att dess röjande skulle leda till att någons rykte eller personliga relationer blir svårt lidande. Om gärningen inbegriper brott som kränker t.ex. någons hemfrid, ära eller privatliv, skall stadgandena om sammanträffande av brott tillämpas.

Straffet för grov kränkning av kommunikationshemlighet föreslås vara fängelse i minst 14 dagar och högst tre år. Det är således fråga om en skärpning av straffskalan. Orsaken till ändringsförslaget är att kommunikationssekretessen fått en ökad betydelse speciellt i och med att post- och teletrafiken blivit mångsidigare. Allt viktigare samhälleliga funktioner sköts numera genom elektronisk dataöverföring.

2 mom. Också försök till grov kränkning av kommunikationshemlighet föreslås vara straffbart.

5 §. Störande av post- och teletrafik

Det föreslagna stadgandet gäller posttrafiken samt tele- och radiokommunikationerna i sin helhet, således både riktad kommunikation och masskommunikation. Till den sistnämnda kategorin hör t.ex. rundradioverksamhet. Enligt radiolagen avses med radiokommunikation all överföring, sändning eller mottagning av meddelanden i form av tecken, signal, text, bild eller ljud eller något annat med hjälp av radiovågor. Enligt förslaget skall det således vara straffbart att störa t.ex. radiokommunikation i form av televisionssändningar. Tillämpningen av stadgandet beror inte på innehållet i kommunikationen och därför kan det tillämpas också på störande av musikprogram eller filmsändringar i radiokommunikation.

Straffbart störande kan ske t.ex. genom att gärningsmannen fysiskt ingriper i en anordnings funktion eller genom att gärningsmannen på annat sätt försvårar sändning eller mottagning av meddelanden. Som exempel nämns sändning av störande meddelanden i okynnessyfte med en radioanläggning eller via ett telenät. Det kan också vara fråga om ingripande i sådana anordningars eller fordons funktion som används inom posttrafiken. Stadgandet

gäller således också gärningar som stör frambefordrandet av traditionella brev eller andra tillslutna meddelanden.

Stadgandet innehåller inte en uttömmande förteckning över gärningsformer som hindrar eller stör post- och teletrafiken, utan det är också möjligt att brottet begås på något annat motsvarande sätt. På något annat motsvarande sätt behöver inte nödvändigtvis innebära att gärningen begås med tekniska medel, utan motsvarande störande av post- och teletrafiken kan vara t.ex. att en tjänsteman vid en post- eller teleinrättning hindras att sköta sina uppgifter. Gärningen måste emellertid innebära att posttrafiken eller tele- och radiokommunikationerna obehörigen hindras eller störs. Det är inte obehörigt i den bemärkelse som avses i stadgandet att en myndighet med stöd av sin lagstadgade rätt ingriper i post- och teletrafiken.

Endast uppsåtligt störande av post- och teletrafik skall vara straffbart. Gärningsmannen skall således inse att han genom sitt handlande hindrar eller stör posttrafiken eller tele- och radiokommunikationerna.

Om en gärning som skall anses som störande av post- och teletrafik samtidigt innefattar något annat brott, t.ex. skadegörelse på kommunikationsutrustning, datamedier eller i dem lagrad information eller våldsamt motstånd mot tjänsteman, skall stadgandena om sammanträffande av brott tillämpas.

Straffet för störande av post- och teletrafik föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Samma straffmaximum föreslås således som i gällande 34 kap. 12 § 1 mom.

6 §. Grovt störande av post- och teletrafik

Störande av post- och teletrafik kan anses vara grovt på två grunder. Dessutom förutsätts i dessa fall alltid att störandet är grovt också bedömt som en helhet.

Som den första kvalificeringsgrunden nämns att gärningsmannen för begående av brottet utnyttjar sin särskilda förtroendeställning. Som ett exempel nämns uttryckligen att gärningsmannen utnyttjar sin ställning som anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet eller rundradioverksamhet. Med en inrättning som utövar allmän televerksamhet avses också i detta sammanhang en sådan inrättning som definieras så i telelagen. Med en inrättning som utövar rundradioverksamhet avses dels Oy Yleisradio Ab, dels också andra sådana inrättningar som fått koncession för rundradioverksamhet.

Såsom konstateras ovan avses med post- och teletrafik också meddelanden som förmedlas över andra än allmänna telenät. Det kan således vara fråga om en sådan särskild förtroendeställning som avses i stadgandet också i det fall att gärningsmannen sköter en sådan befattning vid någon enskild sammanslutnings interna telenät att han har möjlighet att hindra eller störa teletrafiken. För den händelse att gärningsmannen begått brottet i egenskap av tjänsteman hänvisas till det som ovan i samband med 4 § sägs om grov kränkning av kommunikationshemlighet.

Den andra kvalificeringsgrunden föreslås vara att brottet hindrar eller stör radiokommunikationer för nödanrop eller andra sådana tele- eller radiokommunikationer som används för att skydda människoliv. Med nödanrop avses detsamma som i definitionen i 3 § radiolagen. Det är alltså fråga om radiokommunikation i säkerhetssyfte för att meddela att en fara som hotar människoliv kräver omedelbara räddningsåtgärder.

Stadgandet gäller inte all sådan radiokommunikation i säkerhetssyfte som avses i radiolagen, eftersom denna kvalificeringsgrund inte inbegriper kommunikation för att skydda och rädda egendom. Enligt radiolagen inbegriper radiokommunikation i säkerhetssyfte också kommunikation för att skydda och rädda egendom. Utgångspunkten för förslaget är att allt skyddande av radiokommunikation i säkerhetssyfte inte förutsätter en möjlighet att tillgripa ett så strängt maximistraff, eftersom redan maximistraffet för störande av post- och teletrafik är lika strängt som straffskalan i radiolagens nuvarande straffskala — som också avser äventyrande av radiokommunikation i säkerhetssyfte — dvs. fängelse i högst två år.

De allra grövsta formerna av störande av post- och teletrafik kan allvarligt äventyra sådana viktiga samhällsfunktioner som energiförsörjningen, den allmän hälsovården eller försvaret. I dessa fall är det möjligt att tillämpa det föreslagna 34 kap. 1 § 2 mom. om sabotage.

Straffet för grovt störande av post- och teletrafik föreslås vara fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

7 §. Lindrigt störande av post- och teletrafik

Störande av post- och teletrafik kan ofta också vara av en tillfällig och relativt harmlös natur. Det är därför viktigt att i lagen stadga om lindriga gärningsformer, vilket gör det möjligt att döma endast till bötesstraff.

Vid bedömningen av om gärningen kan anses vara lindrig är det skäl att beakta den förorsakade skadans art eller omfattning eller andra omständigheter vid brottet. Det är dessutom skäl att beakta om brottet bedömt som en helhet är ringa.

8 §. Dataintrång

Syftet med stadgandena om dataintrång är dels att skydda datasystemen mot inkräktare, dels att skydda integriteten vid sådant arbete som utförs med datorer mot sådan yttre observation som inte utgör olovlig avlyssning eller olovlig observation.

1 mom. Momentet gäller obehörigt intrång i ett datasystem eller särskilt skyddad del ett av sådant. Kontakt med ett datasystem kan upprättas med ett modem och en telefonlinje. Också det alternativet kan tänkas, att gärningsmannen har rätt att stå i kontakt med ett datasystem men obehörigen tränger in i en sådan skyddad del av det som han inte har rätt att gå in i.

Med datasystem avses i allmänhet ett inom en viss organisation uppbyggt nät av databehandlings- och överföringsanordningar. Datasystem kan också utgående från de tjänster de producerar uppfattas som funktionella helheter, varvid det inte nödvändigtvis är den tekniska helheten som är avgörande. För att det inte skall uppkomma oklarhet om huruvida stadgandet också gäller intrång i en viss skyddad funktionell helhet, nämns också detta alternativ uttryckligen i stadgandet. Med en särskilt skyddad del av ett datasystem avses just en sådan funktionell helhet.

Det föreslagna stadgandet gäller uttryckligen automatisk databehandling och s.k. dataöverföring. Stadgandet föreslås gälla uteslutande datasystem där data behandlas, lagras eller överförs elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod. Det skall inte gälla manuella datasystem.

Dataintrång innebär att gärningsmannen skaffar sig tillgång till data som behandlas eller lagras i eller överförs inom ett system. Han kan således skaffa sig tillgång antingen till data som lagras i ett datorminne eller till data som överförs via en datakommunikationslinje. Den moderna datatekniken har lett till att databehandlingen numera är så långt integrerad med dataöverföringen att det inte är någon idé att reglera dessa områden skilt för sig.

En straffbarhetsförutsättning är att intrånget sker genom att systemets säkerhetsarrangemang bryts. Som exempel på säkerhetsarrangemang nämns kravet på användaridentifikation. Med en användaridentifikation avses en specifik teckenkedja som den som vill gå in i ett datasystem måste känna till för att komma åt de data som finns i systemet. Det kan också vara fråga om att bryta en identifieringskontroll av något annat slag.

Det förutsätts att säkerhetsarrangemanget bryts genom en aktiv åtgärd från gärningsmannens sida. Stadgandet kan t.ex. inte tillämpas i det fall att säkerhetsarrangemanget tillfälligt är i olag på ett sådant sätt att en utomstående kan gå in i systemet. Stadgandet förutsätter inte att intrånget sker systematiskt, t.ex. med utnyttjande av ett program för koddechiffrering. Också en slumpmässig upptäckt av en kod uppfyller rekvisitet, om gärningsmannens avsikt är att obehörigen tränga in i datasystemet. Med avseende på brottets fullbordan saknar det betydelse hur gärningsmannen kommit på den rätta användaridentifikationen eller upptäckt metoden att bryta identifieringskontrollen. Han kan t.ex. ha snokat reda på användaridentifikationen hos den rätte innehavaren. Om gärningsmannen med den rätte innehavarens tillstånd "lånat" användaridentifikationen och med dess hjälp kommit åt skyddade data, kan intrånget inte anses vara obehörigt utan situationen måste bedömas på samma sätt som i det fallet att någon på en handling tecknat en annan persons namn med dennes tillstånd.

Intrånget skall vara uppsåtligt, vilket innebär att inkräktaren bör vara medveten om att han obehörigen tränger in i ett datasystem eller en del av det. Sättet på vilket gärningsmannen klarar av säkerhetsarrangemanget beskrivs i stadgandet med ordet "bryta", vilket till åtskillnad från ordets traditionella användning här används som en språklig bild just för att betona att intrånget skall vara olovligt. Det kan inte vara straffbart att någon av misstag kommer eller hamnar in i ett datasystem, t.ex. genom att mata in en oriktig användaridenti-

fikation när han försöker gå in i ett system som han har rätt att använda. Å andra sidan är det specifikt för 1 mom. att intrånget inte förutsätts ske i något särskilt syfte. Stadgandet kan således tillämpas också i sådana fall då någon sportar med att ta reda på och missbruka användaridentifikationer.

Datasystemets karaktär och användningsändamål saknar betydelse med avseende på brottets fullbordan. Det kan lika väl vara fråga om en enskild som en offentlig databank, ett personregister eller ett bokföringssystem. Datasystemet kan vara antingen av simplextyp, vilket innebär att det enbart ger ut data, eller av duplextyp, vilket innebär att en användare som passerat identifieringskontrollen också själv kan ändra, komplettera eller avlägsna data som lagrats i systemet eller som behandlats eller överförts inom det.

Förslaget innebär att brottet fullbordas så snart gärningsmannen klarat identifieringskontrollen. Om säkerhetsarrangemanget består av många faser, förutsätts gärningsmannen ha klarat av också den sista fasen. Dessförinnan är det fråga om försök till dataintrång. Däremot förutsätts det inte nödvändigtvis att gärningsmannen efter att ha brutit säkerhetsarrangemanget har gått ut ur datorns operativsystem.

För att det skall vara fråga om ett intrång förutsätts inte heller att gärningsmannen på något som helst sätt utnyttjar eller ens läser eller avsöker de data som finns i systemet. Om brottet har framskridit ända till användning av systemets data, skall stadgandena om olovligt brukande i strafflagens 28 kap. tillämpas. Det kan emellertid ännu inte anses vara fråga om olovligt brukande då en hacker genom sitt intrång t.ex. lyckas aktivera operativsystemet i den dator som han riktat in sig på. På denna typ av gärningar skall således, om gärningsmannen lyckas bryta säkerhetsarrangemanget, tillämpas det föreslagna stadgandet om dataintrång.

Straffet för dataintrång föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år.

2 mom. För dataintrång skall också den dömas som utan att tränga in i ett datasystem eller en del av det, med tekniska specialanordningar obehörigen tar reda på information som finns i systemet. Om gärningsmannen skaffar informationen genom att tränga in i datasystemet eller en del av det, är det fråga om ett dataintrång av det slag som avses i 1 mom. eller eventuellt om någon ännu strängare straffbar form av informationsanskaffning, t.ex. kränkning av kommunikationshemlighet eller företagsspionerі.

Stadgandet avser t.ex. sådant skaffande av information som sker genom att gärningsmannen med en anordning analyserar den strålning som datasystemet ger ifrån sig och på så sätt tar reda på innehållet i data som finns i datasystemet. Stadgandet kan tillämpas också då ett meddelande i överföringsskedet "snappas upp", i det fall att stadgandet om kränkning av kommunikationshemlighet inte kan tillämpas t.ex. på grund av att dataöverföringen inte sker inom ett telenät. Med datasystem avses detsamma som i 1 mom.

3 mom. Även försök till dataintrång skall vara straffbart. Straffbarheten skall avse både i 1 och 2 mom. avsedda försök till dataintrång. Härigenom utvidgas straffbarheten för hackerintrång väsentligen i förhållande till vad som är fallet enligt gällande rätt. Det är straffbart redan att försöka utreda den användaridentifikation som skyddar datasystemet eller att försöka bryta andra säkerhetsarrangemang, om gärningen begås i avsikt att orättmätigt tränga in i datasystemet. Däremot är det inte fråga om ett försök till dataintrång, om någon av misstag försöker ta kontakt med ett datasystem som han inte har rätt få tillträde till. Nuförtiden är det emellertid möjligt att med tekniska medel övervaka datasystem så att man kan skilja mellan tillfälliga försök att komma i kontakt med systemet och systematiska försök att bryta säkerhetssarrangemangen. Avsikten med att kriminalisera försök till dataintrång är att underlätta ingripande mot just sådana systematiska försök att ta reda på användaridentifikationer eller andra säkerhetsarrangemang som är oroväckande med tanke på datasystemens tillförlitlighet och säkerhet.

4 mom. Stadgandena om dataintrång föreslås vara subsidiära. De träder tillbaka då det är fråga om intrång i ett datasystem i samband med t.ex. företagsspionerі, skadegörelse som riktar sig mot lagrade data eller mot själva systemet eller om kränkning av kommunikationshemlighet. Som det konstaterades ovan kan stadgandet om olovligt brukande tillämpas i det fall att den som tränger in i datasystemet använder detta på något för systemet typiskt sätt, t.ex. så att han skaffar sig gratis information ur en avgiftsbelagd databank. Om det är möjligt att påvisa en sådan avsikt redan när

intrånget sker, kan det vara fråga om ett försök till olovligt brukande.

På sådant dataintrång som avses i 2 mom. är det inte möjligt att tillämpa dataintrångsstadgandet t.ex. i det fall att gärningsmannen tar reda på data som finns i ett datasystem genom att med en anordning som möjliggör olovlig observation ge akt på en person som arbetar med en datorterminal på en plats eller ett område som skyddas av hemfriden. I så fall träder stadgandet om dataintrång tillbaka för det strängare stadgandet om olovlig observation i 24 kap. 3 b § strafflagen.

9 §. Personregisterbrott

Den föreslagna paragrafen motsvarar, med undantag av 1 punkten, personregisterlagens gällande stadgande om personregisterbrott. Till sin karaktär är det föreslagna stadgandet en kriminalisering av de allvarligaste kränkningarna av personregisterlagen. Det är nödvändigt att i rekvisiten hänvisa till personregisterlagen. Redan i regeringens proposition med förslag till personregisterlag och lagar i samband med den (RP 49/1986 rd) nämndes det att stadgandena om personregisterbrott och sekretessbrott som gäller personregister i ett senare skede skall överföras till strafflagen, varvid deras straffskalor eventuellt kan omprövas med beaktande av strafflagens övriga straffskalor.

Stadgandet om personregisterbrott upptar sex gärningsformer, dvs.

— införande av uppgifter i personregister i strid med det s.k. anknytningskravet,

— införande av känsliga uppgifter i personregister,

— hindrande eller försök till hindrande av rätten till insyn i personregister, genom att ge en registrerad oriktig eller vilseledande information,

— användning av ett personregister eller dess uppgifter för andra än lagstadgade ändamål,

— utlämnande av personuppgifter ur personregister och

— samkörning av personregister.

En gärning som avses här är straffbar om den strider mot personregisterlagen eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser och om den samtidigt kränker en registrerads integritetsskydd eller åsamkar honom annan skada eller betydande men.

Med personregister avses, i enlighet med definitionsstadgandet i 2 § personregisterlagen, en datamängd som innehåller personuppgifter och som behandlas med automatisk databehandling samt sådana förteckningar och kartotek, eller en på motsvarande sätt ordnad datamängd, som innehåller personuppgifter och ur vilka information om en bestämd person med lätthet och utan oskäliga kostnader kan erhållas.

För ett personregister får enligt 5 § 1 mom. personregisterlagen inhämtas och i registret införas uppgifter endast i fråga om personer som på grund av ett kund- eller tjänstgöringsförhållande eller något annat jämförbart förhållande har en saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet. Undantag från detta s.k. anknytningskrav kan göras endast med den registrerades samtycke eller tillstånd av datasekretessnämnden och i det fall att registret skall föras till följd av ett åliggande som den registeransvarige har enligt lag eller förordning.

Med känsliga uppgifter avses enligt 6 § personregisterlagen personuppgifter vilkas syfte är att beskriva ras eller etniskt ursprung, någons samhälleliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse, brottslig gärning eller straff eller annan påföljd av brott, någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder som gäller honom, någons sexuella beteende eller socialservice, utkomststöd och sociala understöd samt därmed sammanhängande socialvårdstjänster som någon erhållit.

I 11-14 §§ personregisterlagen stadgas i detalj om rätten till insyn i personregister samt om den registeransvariges skyldigheter. Lagens 18 § stadgar om utlämnande av uppgifter ur personregister. Enligt 4 § skall användningen av ett personregister vara sakligt motiverad med hänsyn till den registeransvariges verksamhet och administration och enligt 16 § får personuppgifter i allmänhet användas endast för det ändamål som har bestämts innan uppgifterna börjat inhämtas.

Gärningsmannen vid ett personregisterbrott är alltid den registeransvarige eller en företrädare för denne. De gärningar som ingår i ett personregisterbrott skall vara straffbara såsom personregisterbrott endast i det fall att de begåtts uppsåtligen. Om en sådan gärning

begåtts av grov oaktsamhet, är det fråga om en personregisterförseelse som fortfarande kommer att regleras i personregisterlagen. I stadgandet om personregisterförseelse regleras dessutom vissa andra lindrigare uppsåtliga och oaktsamma överträdelser av personregisterlagen.

En allmän förutsättning för att ett personregisterbrott skall anses fullbordat föreslås således vara att en gärning som avses i stadgandet kränker en registrerads integritetsskydd eller åsamkar honom annan skada eller betydande men. Denna begränsning anger att avsikten inte är att kriminalisera överträdelse av de i lagrummet angivna stadgandena i personregisterlagen i och för sig utan endast sådana brott som faktiskt åsamkar den registrerade skada eller betydande men.

Straffet för personregisterbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst ett år, vilket motsvarar den straffskala som för närvarande stadgas för brottet i personregisterlagen.

10 §. Åtalsrätt

1 mom. Sekretesstadgandena skall skydda både enskilda och offentliga intressen. Eftersom sekretessgrunderna är synnerligen varierande, måste också åtalsrätten i samband med sekretessbrott differentieras beroende på vilken typ av intressen respektive tystnadsplikt hänför sig till. Av den gällande lagens sekretessbrott är oftast de målsägandebrott, vid vilka det är fråga om brott mot en tystnadsplikt som gäller en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden eller näringsverksamhet. Sekretessbrott som hänför sig t.ex. till statens säkerhet eller myndigheternas verksamhet lyder däremot under allmänt åtal. Denna indelning följs också i förslaget.

Telesekretessbrott, varom stadgas i gällande 38 kap. 9 a §, lyder under allmänt åtal. Detsamma gäller sekretessbrott som begås av tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare. För att underlätta övervakningen av de inrättningar som utövar allmän televerksamhet och för att också annars betona den allmänna tillförlitligheten i televerksamheten är det alltjämt skäl att låta sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse lyda under allmänt åtal, i det fall att gärningsmannen är anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet. Med en inrättning som utövar allmän televerksamhet avses här detsamma som i 4 och 6 §§.

2 mom. Kränkning av kommunikationshemlighet och dataintrång riktar sig huvudsakligen mot enskilda, vilket innebär att det är rationellt att anse dessa brott som målsägandebrott. Störande av post- och teletrafik berör däremot i första hand allmänt intresse och detta brott föreslås därför lyda under allmänt åtal. I vissa fall kan ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräva att åtal väcks för kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång, också i det fall att målsäganden inte vill att brottet skall tas upp till domstolsbehandling. T.ex. då det är fråga om ett förfarande som mer allmänt äventyrar allmän ordning eller post- och teletrafikens funktion, måste enskilt intresse stå tillbaka för ett synnerligen viktigt allmänt intresse. Av den anledningen föreslås i 2 mom. en reservation för detta fall.

På grund av den allmänna betydelse som post- och telesekretessen har är det dessutom motiverat att sådana brott lyder under allmänt åtal, som begås av en anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet och som äventyrar post- och teletrafikens tillförlitlighet. Det föreslås därför att de brott som nämns i 2 mom. skall lyda under allmänt åtal också i det fall att gärningsmannen när brottet begicks varit anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet. Med en inrättning som utövar allmän televerksamhet avses också här detsamma som i 4 och 6 §§.

3 mom. Stadgandet om personregisterbrott står i samband med det i personregisterlagen reglerade rättssäkerhetsarrangemanget som innebär att dataombudsmannen är sakkunnigmyndighet när det gäller de funktioner som avses i personregisterlagen. Detta gäller också dataintrång samt sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse, i det fall att dessa brott riktar sig mot ett personregister. Eftersom dataombudsmannen är sakkunnig när det gäller tillämpningen av personregisterlagen är det skäl att dataombudsmannen hörs innan åtal väcks i ärenden av detta slag. Det är också skäl att dataombudsmannen bereds tillfälle att bli hörd i samband med att domstolen behandlar ärenden som gäller dessa brott. Dessa stadganden motsvarar det i personregisterlagen omfattade systemet, som infördes då det ansågs nödvändigt att försäkra sig om att de som behandlar brottmål med anknytning till denna lag har tillgång till tillräcklig sakkunskap inom

datasekretessens område samt om att lagstiftningen tillämpas på ett enhetligt sätt. Dessa målsättningar kommer att vara viktiga också efter att de centrala stadgandena om brott mot personregisterlagen har överförts till strafflagen.

1.13. 42. kap. Om brott emot föreskrift till statens säkerhet eller allmän ordning

1.13.1. Motivering till kapitlet

I 7 § finns ett omfattande stadgande om ofog. Till rekvisitet för ofog hör också falskt brandalarm eller grundlös anmälan om annan fara. Eftersom ett stadgande om falskt alarm föreslås bli 10 § i 34 kap. strafflagen föreslås att stadgandet om ofog samtidigt inskränks så att grundlös anmälan utgår ur dess rekvisit.

1.13.2. Motivering till paragrafen

7 §. Enligt den gällande paragrafen skall den straffas som på en allmän väg, gata, farled eller på ett annat offentligt ställe eller vid en offentlig förrättning eller allmän sammankomst stör lugnet genom oljud eller svordom eller förövar annat ofog. Dessutom skall enligt paragrafen den straffas som åstadkommer oro genom signal om eld eller annan fara som han vet att inte är för handen. Straffet är böter eller fängelse i högst tre månader.

Med stöd av ofogsstadgandet döms årligen mer än 2 000 bötesstraff ut. I allmänhet tillämpas stadgandet vid strafforderförfarande. Stadgandet behövs för att smärre störande gärningar skall kunna straffas. För att undvika en överlappning med förslaget till 34 kap. 10 § bör dock slutledet om grundlös anmälan om fara utgå ur stadgandet. I detta sammanhang är det inte annars nödvändigt att ändra ofogsstadgandet, eftersom dess innehåll och behovet av det bättre kan bedömas i samband med att stadgandena om brott som gäller fridsstörande revideras. Helt obetydliga språkliga ändringar har gjorts i det föreslagna stadgandet och det föreslås att brottsbenämningen, ofog, nämns i stadgandet. Det föreslås också att möjligheten till fängelsestraff skall slopas i straffskalan, eftersom ett bötesstraff också på grundval av hävdvunnen rättspraxis måste anses vara en tillräcklig påföljd.

1.14. 44 kap. Om brott emot föreskrift till skydd för lif, helsa eller egendomen

1.14.1. Motivering till kapitlet

I stället för den 14 § som tidigare har upphävts föreslås ett straffstadgande om störande av trafik. Paragrafen skall gälla störande av flyg-, spår- och sjötrafiken. Motsvarande gällande stadganden finns i 34 kap. 11 § och 14 b § 2 mom. Skyldig till störande av trafiken gör sig den som avsevärt stör den allmänna flyg-, spår- eller sjötrafikens gång. Utanför stadgandet står störande av vägtrafiken och datatrafiken vilket skall dömas enligt de straffstadganden som gäller dem.

Det föreslås att 24 § i kapitlet upphävs, eftersom den dels är onödig och dels överlappar 34 kap. 10 §.

1.14.2. Motivering till paragraferna

14 §. I den gällande 34 kap. 11 § om allmänfarliga brott finns ett straffstadgande om störande av trafiken. Till tillämpningsområdet för stadgandet hör järnväg, fortskaffningsmedel eller tillbehör som hör till den samt kanal- eller slussverk jämte tillbehör. Med stöd av stadgandet skall den straffas som orsakar endast hinder eller uppehåll vid inrättningens begagnande.

Beträffande flygtrafiken finns i det gällande 34 kap. 14 b § 2 mom. ett stadgande om störande av luftfart. Detta stadgande, vars straffskala är fängelse i högst två år eller böter, har inte ett självständigt brottsrekvisit, utan det är en lindrigare form av luftfartssabotage som regleras i 1 mom. i samma paragraf. I stället för luftfartssabotage döms för störande av luftfart, om brottet inte var ägnat att äventyra någon annas liv eller hälsa eller att tillfoga egendom betydande skada eller då brottet som helhet betraktat måste anses vara lindrigare än luftfartssabotage.

För störande av luftfarten straffas enligt det gällande 34 kap. 14 b § 4 mom. också en grundlös anmälan om att sprängämnen eller

andra ämnen eller anordningar som äventyrar luftfartens säkerhet och som sålunda orsakar störning i lufttrafiken har placerats i ett luftfartyg. För detta brott skall dömas enligt den föreslagna 34 kap. 10 §.

1 mom. För störande av vägtrafiken, som inte är trafiksabotage, behövs ett straffstadgande som i tillräcklig utsträckning täcker de gällande straffstadgandena i 34 kap. Eftersom det i första hand är fråga om störningar eller olägenheter för trafiken, lämpar sig stadgandet bättre i 44 kap. än i 34 kap.

Kriminaliseringen av störande av trafiken kan som för närvarande finnas i vägtrafiklagen. Ett särskilt straffstadgande behövs sålunda endast för luft-, spår- och sjötrafiken. Också för dessa trafikformer kan en begränsning göras så att privattrafiken lämnas utanför stadgandet. Med allmän luft-, spår- och sjötrafik avses trafik som står till allmänhetens tjänst. I allmänhet är det fråga om kollektivtrafik. Trafik t.ex. med ett litet flygplan eller en motorbåt i privatbruk är inte allmän trafik, men störande också av sådan trafik kan vara straffbart med stöd av annan lagstiftning, t.ex. vattenlagen eller lagen om båttrafik. Spårvagnstrafiken kommer inte att falla in under stadgandet, eftersom närmast samma stadganden som gäller övrig vägtrafik tillämpas på den med stöd av 47 § vägtrafiklagen.

Med störande av trafik avses en avsevärd olägenhet för trafikens gång. Syftet med stadgandet är att trygga att trafiken löper smidigt. En viss svårighetsgrad krävs av olägenheten för att den skall kunna anses vara avsevärd. Olägenheten tar sig ofta uttryck i att trafiken fördröjs. Vilken som helst liten fördröjning är inte en avsevärd olägenhet. Störande av trafik kan också vara äventyrande av trafiksäkerheten. Om trafiksäkerheten äventyras så att brottsbenämningen för ett annat brott, t.ex. trafiksabotage, kan tillämpas, skall inte stadgandet om störande av trafik tillämpas.

Störande av trafik förutsätter alltid att en handling är uppsåtlig. Straffet för detta är böter eller fängelse i högst sex månader.

2 mom. För att klargöra att vägtrafiken, inklusive spårvagnstrafiken, inte faller inom ramen för tillämpningsområdet för detta stadgande föreslås som 2 mom. en hänvisning till vägtrafiklagen.

24 §. Enligt den gällande paragrafen straffas den med böter som "utsänder en budkavle eller annan offentlig kallelse för att hopbringa folk antingen i oträngt mål eller i ärende, vari budkavle eller kallelse ej får utsändas, eller av illvilja eller eljest obefogat alarmerar folk att begiva sig till vådeld, som icke förefinnes".

Budkavle används inte längre. Missbruk av en annan offentlig kallelse kan straffas t.ex. som tjänstebrott eller som usurpation av ämbetsmyndighet (SL 16:4[2]). Eftersom avsikten är att i 34 kap. 10 § föra in ett stadgande om falskt alarm blir slutledet av 24 § som gäller obefogad alarmering av folk att bege sig till vådeld onödigt. Därför föreslås att paragrafen upphävs helt och hållet.

1.15. 45 kap. Om militära brott

1.15.1. Motivering till kapitlet

Det föreslås att det görs en liten precisering i en subsidiärklausul i ett stadgande. Ändringen beror på ändringen av straffstadgandena i 12 kap. strafflagen.

1.15.2. Motivering till paragrafen

20 § 2 mom. Straffstadgandet i 45 kap. 20 § strafflagen gäller grövre militära brott som har begåtts under krigstid. Enligt 2 mom. skall en krigsman som under krigstid löpt över till fienden, om han inte samtidigt gör sig skyldig till landsförräderi eller försök därtill, för överlöpning dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Straffstadgandet om överlöpning är alltså subsidiärt i förhållande till stadgandet om landsförräderi. Detta beror på att det gällande stadgandet om landsförräderi har en så sträng straffskala. Det föreslås i samband med revideringen att straffskalan för landsförräderi lindras så att för landsförräderi döms till fängelse i minst ett och högst tio år. Skalan är alltså lindrigare än straffskalan för överlöpning. För att subsidiärklausulen också framdeles skall vara konsekvent bör den ändras att gälla grovt landsförräderi, för vilket straffskalan är fängelse i minst fyra år eller på livstid.

1.16. 47 kap. Om arbetsbrott

1.16.1. Kapitelmotivering

1.16.1.1. Straff som regleringsmetod i arbetslivet

Arbetstagarens ställning bygger i grunden på

ett privaträttsligt avtalsförhållande mellan honom och arbetsgivaren. Detta rättsförhållande regleras genom arbetslagstiftningen och även genom andra normsystem, t.ex. kollektivavtal, arbetsreglementen och villkoren i själva arbetsavtalet. Av tradition är arbetslagstiftningen förenad med straffhot som skall garantera att den efterlevs. Dessutom vakar arbetarskyddsmyndigheterna med administrativa medel över iakttagandet av arbetslagstiftningen.

Tyngdpunkten i de system som skyddar arbetstagaren håller i viss mån på att förskjutas, i och med att förebyggande metoder i allt större utsträckning kommer till användning i stället för sedvanliga påföljder i efterhand för inträffade förseelser. För arbetsgivaren har i arbetarskyddsärenden stadgats skyldigheter när det gäller planeringen och dimensioneringen av arbetsmiljön (9 a och 9 b §§ lagen om skydd i arbete). Också för överlåtare av olika slags anordningar och hälsofarliga ämnen samt numera också av planer för arbetsmiljöer har stadgats vissa arbetarskyddsförpliktelser som det är möjligt att övervaka centralt på förhand. Enligt lagen om samarbete inom företag (725/78) och lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (651/88) förutsätts det att parterna på förhand, i ett särskilt samarbetsförfarande, förhandlar och avtalar om ett flertal på arbetsförhållandena inverkande omständigheter och förändringar i dem. Personalrepresentanterna har också rätt att delta i behandlingen av ärenden som skall avgöras eller beredas i de organ som hör till företagsledningen, i enlighet med vad som stadgas i lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning (725/90).

Bl.a. i arbetstids- och semesterärenden har å andra sidan arbetsmarknadsparterna berättigats att i ett flertal frågor ingå avtal som avviker från den i övrigt tvingande lagstiftningen. I dessa fall skall tvister biläggas och påföljder bestämmas med iakttagande av det förhandlings- och arbetsdomstolsförfarande som kollektivavtalssystemet förutsätter. När det gäller utvecklandet av den materiella arbetslagstiftningen går trenden i riktning mot större flexibilitet, vilket innebär att avtalsbaserade arrangemang och även lokala tillämpningar får en större betydelse. I motsvarande mån kommer uppenbarligen straffsanktionernas användningsområde att krympa tack vare de nya lagstiftningsåtgärderna.

Oavsett dessa utvecklingstrender kommer det alltjämt att behövas straffpåföljder som myndigheterna i sista hand kan tillgripa vid de allvarligaste kränkningarna av arbetarskyddet. Täckningsgraden i arbetarskyddsmyndigheternas tillsyn är än så länge relativt låg, eftersom i medeltal knappt hälften av arbetskraften är sysselsatt på de arbetsplatser som årligen inspekteras. Också den förebyggande tillsynen över arbetarskyddet, med därtill hörande förhandsinspektioner och typgodkännanden, gäller endast en del av de anordningar och ämnen som tas i bruk på arbetsplatserna. Förhandsgodkännandet kommer dessutom, i och med att den europeiska integrationen medför avveckling av de tekniska handelshindren, att ersättas av sådana lindrigare tillsynsformer som typkontroll och tillverkarförsäkring.

En faktor som minskar betydelsen av de civilrättsliga instrument som står till arbetstagarens förfogande är att skadestånds- och andra yrkanden i allmänhet framställs först efter arbetsförhållandets slut. Emellertid kan sådana straffhot som i och för sig förstärker civilrättsliga betalningsförpliktelser, t.ex. när det gäller försummelse att betala övertids- och semesterersättningar, numera anses överflödiga. Om arbetsgivaren är solvent kan ett fordringsmål tas upp och avgöras i en civilprocess — i annat fall kan arbetstagaren anlita det förfarande som stadgas i lagen om lönegaranti (649/73).

Enligt vad som anförs ovan behövs det straff för sådana gärningar och försummelser som allvarligt kränker arbetstagarnas ställning och för vilka det inte finns andra tillräckligt effektiva eller fungerande påföljder att tillgå. Straffpåföljderna är också ägnade att ge uttryck för samhällets fördömande inställning till rättskränkningar. Arbetsbrottens klandervärdhet betonas genom att de grövsta, med hot om fängelsestraff förenade kriminaliseringarna inom arbetslivet hänförs till ett särskilt arbetsbrottskapitel i strafflagen. Kapitlet innehåller även stadganden om två bötesbrott.

1.16.1.2. Gällande lagstiftning och dess brister

I strafflagen finns det för närvarande inga särskilda straffregleringar som uttryckligen gäller arbetslivet. Vållande av fara i samband med sprängnings- och byggnadsarbete kunde väl i vissa fall bedömas i enlighet med gällande 34 kap. 7 § och 44 kap. 10 §, men i praktiken

brukar straffstadgandena i lagen om skydd i arbete tillämpas.

De åtal som väckts med stöd av arbetslagarnas straffstadganden har oftast gällt just brott mot lagen om skydd i arbete. *Arbetarskyddsbrotten* är, på grund av att de direkt äventyrar arbetstagares liv eller hälsa, också till sin betydelse och klandervärdhet de viktigaste kriminaliseringsobjekten i arbetslivet. Enligt 49 § 1 mom. lagen om skydd i arbete skall en arbetsgivare eller en i 4-6 §§ avsedd person som bryter mot lagen om skydd i arbete eller med stöd av densamma utfärdade föreskrifter straffas med böter eller under försvårande omständigheter med fängelse i högst sex månader, om strängare straff för gärningen inte stadgas annorstädes i lag. Så straffas också den som olovligen eller utan giltigt skäl borttager eller skadar till förebyggande av olycksfall eller ohälsa avsedd anordning eller uppsatt anvisning eller varning (2 mom.), samt tjänstemän vars försummelse har till följd att stadgandena i lagen om skydd i arbete inte efterlevs i arbete som leds av honom (3 mom.). Paragrafens 4 mom. stadgar om det ansvar som åvilar en företrädare för arbetsgivaren och en företrädare för en person som nämns i 5 eller 6 §.

Med undantag av 2 mom. är 49 § lagen om skydd i arbete vad gäller rekvisitet ett öppet s.k. blankostraffstadgande. Merparten av de arbetarskyddsföreskrifter som tillämpas i praktiken har utfärdats med stöd av 47 § lagen om skydd i arbete och är hierarkiskt lägre normer som gäller olika branscher, anordningar och ämnen. Straffstadgandet har således ett synnerligen vidsträckt tillämpningsområde. Detta i fråga om rekvisitet helt öppna straffstadgande omfattar utöver materiella stadganden om arbetsmiljöns säkerhet också vissa normer av ren ordningsnatur, t.ex. om framläggande av författningar till påseende. Vissa arbetarskyddsföreskrifter och straffstadganden som hänför sig till tillämpningen av dem finns också i 24 § lagen om skydd för unga arbetstagare (669/67), 9 § lagen om företagshälsovård (743/78) samt i författningar om säkerheten i el- och gruvarbete. I 6 kap. lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (131/73) finns dessutom vissa kriminaliseringar som har samband med arbetarskyddsförpliktelser, bland dem ett med hot om fängelsestraff förenat stadgande om avsiktlig överträdelse av arbetarskyddsmyndighets bestämmelser i enskilda fall (26 §).

De kriminaliseringar som gäller arbetarskydd återfinns spridda i speciallagstiftningen. Det kan också anses vara ett missförhållande att straffskalorna inte motsvarar skalorna för lika klandervärda brott inom övriga livsområden. Den i 49 § 1 mom. lagen om skydd i arbete nämnda skalan för det fall att omständigheterna är försvårande har ytterst sällan tillämpats. Rekvisitet i 26 § lagen om tillsynen över arbetarskyddet är för sin del förenat med så snäva förutsättningar att detta stadgande veterligen har tillämpats endast ett par gånger. I de arbetarskyddsmål som högsta domstolen avgjorde åren 1981-1983 var de frekventaste straffen 20 eller 30 dagsböter. Det lindrigaste straffet var 8 och det strängaste 80 dagsböter. Något frihetsstraff användes inte, trots att åtalen i de flesta fallen väcktes och straffen ådömdes för i en gärning begångna brott mot lagen om skydd i arbete och dödsvållande eller vållande av kroppsskada. Underrättsstatistiken från år 1991 tyder inte på att rättspraxis undergått någon väsentlig förändring i detta avseende.

En faktor som minskar straffens förebyggande verkan är dessutom att påföljderna i de flesta fall riktas mot företrädare för mellanledningen eller den lägre arbetsledningen. Mellanledningens andel av samtliga domar var ca en tredjedel medan den lägre ledningens var ca hälften. Visserligen ändrades 49 § 4 mom. lagen om skydd i arbete år 1987 så att i stadgandet nämns vissa faktorer som påverkar ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare. Emellertid beror det också på av utformningen av rekvisiten om det är de högre förmännen som skall ställas till svars för förfaranden som allmänt och i stor utsträckning äventyrar arbetarskyddet och för försummelser avseende strukturella arbetarskyddsåtgärder eller om brottet skall betraktas som ett enstaka fall, där en lägre förman har varit försumlig i att leda och övervaka arbetstagarna.

Brott mot *arbetstidslagstiftningen* kriminaliseras i relativt likartade straffstadganden i alla arbetstidslagar. T.ex. enligt 23 § arbetstidslagen skall en sådan arbetsgivare som bryter mot arbetstidsstadgandena i lagens 5-16 §§ (bl.a. om övertidsarbete och vilotider) eller som av någon annan orsak än insolvens försummmar att i enlighet med lagens 17 eller 18 § betala ersättning för övertids-, nöd- eller söndagsarbete, straffas med böter. Under försvårande omstän-

digheter är straffet fängelse i högst sex månader. Enligt samma straffskala straffas också en arbetsgivare för förseelser och försummelser vid förandet av sådana arbetstidsförteckningar som avses i 20 § 2 mom. arbetstidslagen (23 § 2 mom.). Enligt paragrafens 3 mom. skall den straffas med böter som bryter mot arbetstidslagen på något annat sätt.

En till sin uppbyggnad liknande kriminalisering finns i 19 § i semesterlagen (272/73). Dess straffhot täcker på ett något varierande sätt brott mot olika i lagen stadgade skyldigheter, så som underlåtelse att ge semester (1 mom.), underlåtelse att betala semesterlön eller semesterersättning (2 mom.), underlåtelse att framlägga semesterlagen till påseende (3 mom.) och oriktig semesterbokföring (4 mom.). Om arbetstiden och semester inom olika näringar och yrkesgrupper har separata lagar stiftats. Straffhoten i dessa lagar är oenhetliga och gärningarna har inte gradindelats på ett konsekvent sätt i förhållande till deras förkastlighet.

Utöver de ovan relaterade, ofta omfattande straffstadgandena i den egentliga arbetarskyddslagstiftningen finns det i arbetslagstiftningen vissa kriminaliseringar som hänför sig närmast till *arbetsavtalslagstiftningen* och den kollektiva arbetsrätten. Den viktigaste av dessa är 54 § (935/87) lagen om arbetsavtal. Enligt paragrafens 1 mom. skall en arbetsgivare dömas till böter för det första om han bryter mot det kvittningsförbud som stadgas i lagens 26 §, mot stadgandena om arbetsintyg (47 §) och mot den föreningsfrihet som stadgas i lagens 52 §. Enligt den sistnämnda paragrafens 1 mom. får en arbetsgivare inte hindra en arbetstagare att tillhöra eller ansluta sig till eller verka inom en lovlig förening. Det skydd som stadgandet ger inskränker sig inte till fackliga föreningar utan gäller all slags föreningsverksamhet. I paragrafens 2 mom. stadgas om arbetstagarnas rätt att sammankomma på arbetsplatsen för behandling av frågor om arbetsförhållanden samt för skötsel av organisationsuppgifter.

I 54 § lagen om arbetsavtal stadgas vidare ett straffhot för brott mot stadgandena om förtroendemans uppsägningsskydd (53 § 2 mom.). Senare har stiftats ett liknande straffstadgande om kränkning av arbetarskyddsfullmäktigs uppsägningsskydd (26 § 2 mom. lagen om tillsynen över arbetarskyddet). Dessa stadganden skyddar inte förtroendemän eller arbetarskyddsfullmäktige t.ex. mot ogrundad permittering eller hävning av arbetsavtal.

Enligt 54 § 2 mom. lagen om arbetsavtal skall en arbetsgivare straffas med böter, om han bryter mot de diskrimineringsförbud som stadgas i lagens 17 § 3 och 4 mom. Arbetsgivaren skall enligt de nämnda lagrummen bemöta arbetstagare och arbetssökande opartiskt så att ingen utan fog ges en annan ställning än andra på grund av börd, religion, ålder, politisk verksamhet eller fackföreningsverksamhet eller någon annan därmed jämförlig omständighet. Förteckningen över diskrimineringsgrunderna i dessa lagar är relativt allmänt hållen.

Läroavtalslagen har egna straffstadganden i 30, 35 och 36 §§ liksom även 9 kap. sjömanslagen. I 17 § 1 mom. (394/89) lagen om arbetsförmedling stadgas att den som bedriver olovlig arbetsförmedling i förtjänstsyfte och den som olovligen förmedlar eller hyr ut arbetstagare till något annat land eller till Finland skall dömas för arbetsförmedlingsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. För annan verksamhet som strider mot lagen om arbetsförmedling kan gärningsmannen med stöd av 17 § 2 mom. i lagen för arbetsförmedlingsförseelse dömas till böter.

Inom *den kollektiva arbetsrätten* kriminaliseras för det första brott mot skyldigheten att anslå kollektivavtal på arbetsplatsen (13 § lagen om kollektivavtal. Som påföljd stadgas böter. I 17 § lagen om medling i arbetstvister (420/62) stadgas om bötesstraff för den som bryter mot den i lagens 7 § stadgade skyldigheten att på förhand meddela om arbetsinställelse eller som underlåter att iaktta ett på lagens 8 § grundat förbud mot att verkställa eller utvidga en arbetsinställelse. Enligt 16 § lagen om samarbete inom företag och 16 § lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar kan den som bryter mot vissa samarbetsförpliktelser dömas till böter. I 15 § lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning stadgas straff för den som kränker personalrepresentanternas och deras suppleanters uppsägningsskydd.

Den egentliga orsaken till de brister i regleringen som refereras ovan är att straffstadgandena är utspridda över olika speciallagar. Detta har för det första medfört luckor i regleringen. Den största principiella bristen är den som gäller tjänstemännens rättsliga ställning. De gärningar som riktar sig mot tjänstemän faller nämligen utanför kriminaliseringarna i arbetsavtalslagstiftningen, trots att den materiella

tjänstemannalagstiftningen i flera avseenden har utvecklats så att den skall stämma överens med arbetsavtalslagstiftningen. Delvis en följd av straffstadgandenas spridning är även det faktum att de mest klandervärda förfarandena inte framhävs särskilt eller tillräckligt tydligt skiljer sig från övriga förseelser mot arbetslagstiftningen.

En gemensam bristfällighet när det gäller de flesta arbetsbrotten är regleringen av ansvarsfördelningen. I fråga om vissa brott finns det över huvud taget inget stadgande om saken (t.ex. 54 § lagen om arbetsavtal). I vissa fall finns det ett lika generellt och till sin ordalydelse delvis vilseledande stadgande som det som år 1987 blev förtydligat och kompletterat i samband med ändringen av 49 § 4 mom. lagen om skydd i arbete (t.ex. 23 § 4 mom. arbetstidslagen och 19 § 5 mom. semesterlagen). Detta och övriga missförhållanden som nämns ovan kan rättas till genom att enhetliga och med det materiella arbets- och tjänstemannarättsliga normsystemet samordnade stadganden om de viktigaste arbetsbrotten tas in i strafflagens arbetsbrottskapitel.

1.16.1.3. Ärendets beredning

Den första totalutredningen och det första revideringsförslaget beträffande kriminaliseringen inom arbetslivet ingår i arbetsbrottskommissionens I betänkande (kommittébetänkande 1973:70). I detta omfattande och delvis oeniga betänkande, som också innehöll empiriska utredningar, föreslogs det att ett särskilt kapitel om arbetsbrott skall fogas till strafflagen och att de viktigaste kriminaliseringarna inom detta område samlas i kapitlet. I de utlåtanden som gavs om betänkandet kritiserades i synnerhet kommitténs förslag till samfundsbot som påföljd för arbetsbrott (ett sammandrag av utlåtandena finns i justitieministeriets lagstiftningsavdelnings publikation 15/1974).

En majoritet i straffrättskommittén var av den åsikten att arbetsförhållandena utgör ett centralt livsområde för vilket det är skäl att skapa särskilda kriminaliseringar som i huvudsak tas in i strafflagen. En minoritet inom kommittén ansåg att det inte fanns några skäl att i kapitlet om arbetsbrott ta in självständiga, enbart för arbetsförhållanden avsedda stadganden om äventyrande av hälsan, diskriminering och kränkning av politiska grundrättigheter, utan att det i dessa avseenden var möjligt att tillämpa strafflagens allmänna stadganden. I utlåtandena om betänkandet kritiserade i synnerhet arbetsgivarorganisationerna det faktum att de föreslagna kriminaliseringarna inte gällde arbetstagare. Ett sammandrag av utlåtandena finns i justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 18/1978.

1.16.1.4. Förslagets huvudpunkter

Utgångspunkten för kapitlet om arbetsbrott är att begreppen arbetsgivare, arbetstagare och representanter för dessa används enhetligt, oberoende av om kapitlets stadganden gäller brott i samband med privat- eller offentligrättsliga anställningsförhållanden. Avsikten med denna terminologiska enhetlighet är dels att vinna överskådlighet, dels att med avseende på det straffrättsliga skyddet jämställa löntagare i arbets- respektive tjänsteförhållande. Enligt förslaget skall skyddet för arbetstagarnas föreningsfrihet utvidgas att gälla även rätten att inte ansluta sig till en organisation. Även arbetstagare skall kunna bestraffas för kränkning av rätten. I andra avseenden kan arbetstagarnas ansvar följa de för alla medborgare gällande regleringarna i strafflagen och andra lagar. Huvudsyftet med kapitlet om arbetsbrott är alltjämt att i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare skydda dem som är i arbetstagarställning. Det straffansvar som gäller också för arbetstagarnas vidkommande föreslås emellertid bli så förtydligat att till *arbetarskyddsbrottet* fogas ett stadgande med en hänvisning till strafflagens stadgande om brott mot liv och hälsa.

I stadgandet om *arbetarskyddsbrott* beaktas uttryckligen att en bristfällighet eller ett missförhållande som strider mot arbetarskyddsföreskrifterna också kan förorsakas bl.a. genom försummelse av övervakningen eller genom bristande omsorg när det gäller organiseringen av arbetssamfundets verksamhet. Härigenom kriminaliseras försummelse av de allmänna förutsättningarna för arbetarskyddet, om försummelsen direkt medför ett äventyrande av arbetarskyddet i strid med de materiella stadgandena. Stadgandet om arbetarskyddsbrott innebär att straffmaximum höjs från sex månader till fängelse i ett år. Straffskalan skulle vara densamma som för närvarande i 26 § 1

mom. lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden.

I rekvisitet för *arbetstidsbrott* skall enligt förslaget sammanställas sådana i ett flertal lagar om arbetstid och semester för närvarande kriminaliserade gärningar för vilka redan enligt gällande stadganden kan ådömas fängelsestraff. Det föreslagna straffstadgandet beaktar samtidigt mera detaljerat än för närvarande sådana i lagen om skydd i arbete stadgade övervakningsåtgärder som, om de åsidosätts, bör kunna leda till frihetsstraff.

Den diskriminering som förekommer i arbetslivet hänför sig i stor utsträckning till anställningsskedet. Också diskriminering vid annonsering om en arbetsplats skall enligt förslaget straffbeläggas som *diskriminering i arbetslivet*. Samtidigt ges en exakt, dels uttömmande, dels exemplifierande förteckning över diskrimineringsgrunderna. Också sådan diskriminering på grund av kön blir straffbar som i samband med att lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86 *jämställdhetslagen*) stiftades ströks i det stadgande om förbud mot diskriminering som ingår i lagen om arbetsavtal.

Stadgandet om *kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter* skyddar fortsättningsvis förtroendemän och arbetarskyddsombud. Det skall vara straffbart att säga upp, permittera eller annars avskeda representanter för arbetstagarna. Arbetstagarnas kollektiva fördel skall enligt lagförslaget vidare skyddas genom att det i strafflagen tas in en kriminalisering av *kränkning av arbetstagares organisationsfrihet*. Skyddet av föreningsverksamhet föreslås i jämförelse med det gällande stadgandet i lagen om arbetsavtal bli så begränsat att det gäller endast deltagande i fackliga och politiska organisationers verksamhet. Å andra sidan föreslås ett nytt stadgande som skyddar rätten att ställa upp eller välja förtroendemän och arbetarskyddsombud. Rätten att välja personalrepresentant för en koncern skyddas redan nu i 11 e och 16 §§ samarbetslagen. En nyhet är skyddet för den s.k. negativa organisationsfriheten.

Stadgandet om *arbetsförmedlingsbrott* motsvarar innehållsmässigt i stort sett det gällande stadgandet i arbetsförmedlingslagen.

Ett gemensamt problem som gäller de flesta arbetsbrotten är frågan om *ansvarets fördelning*. Det stadgande som föreslås om saken gäller samtliga de paragrafer i arbetsbrottskapitlet där såsom gärningsman nämns arbetsgivaren eller dennes företrädare.

Ansvarsfördelningen är en central faktor när det gäller arbetsbrottsstadgandenas funktion. Ett straffhot kan väntas ha en viss effekt endast under förutsättning att de som hör till straffstadgandets gärningsmannakrets är medvetna om sin ställning och tillräckligt noga känner till vilka förpliktelser som vid hot om straff gäller just för deras vidkommande. Dessa omständigheter har en särskild betydelse när det gäller reglering av arbetslivet, eftersom det är typiskt för arbetslagstiftningen att den gäller arbetsgivare i form av sammanslutningar och dessutom dessa sammanslutningars interna organisationsstrukturer. Det blir i sista hand beroende av de personer som är verksammma inom strukturerna hur lagstiftningen tillämpas. Det bör vara möjligt att döma de rätta personerna till straff för arbetsbrott, inte bara av rättviseskäl utan också för att det skall vara möjligt att genom straffen uppnå de avsedda allmän- och individualpreventiva verkningarna.

När det gäller arbetsbrottens rekvisit — också de som föreslås här — har ansvarsfördelningen inte reglerats på annat sätt än att den personkrets preliminärt anges där ansvarssubjekten står att finna (i allmänhet en arbetsgivare och dennes företrädare). Endast rekvisitet för arbetarskyddsbrott i 1 § 1 mom. 2 punkten anger ansvarsfördelningen genom en sådan definition av de straffbara beteendeformerna, att det närmast är högre förmän som i praktiken kan göra sig skyldiga till det nämnda brottet.

I kapitlets 7 § föreslås stadganden om ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare i sådana fall där dessa ansvarssubjekt särskilt nämns i kapitlets rekvisit. I vissa utländska strafflagar har i lagens allmänna del ibland tagits in stadganden i avsikt att generellt reglera dessa ansvarsfördelningsfrågor med avseende på samtliga brott. Det är skäl att överväga en sådan lösning även hos oss. Detta förutsätter emellertid ett omfattande utredningsarbete samt en helhetsbild av de olika regleringar och avvägningar som kommer att göras vid strafflagsrevisionen. Vid lösningen av de problem i fråga om ansvarsfördelningen som än så länge inte har reglerats är det emellertid möjligt att i enskilda fall överväga tillämpning av de grunder som föreslås här.

Paragrafens utformning grundar sig väsentligen på den ansvarsfördelningsnorm (49 § 4 mom.) som stadgades i samband med att lagen om skydd i arbete delvis förnyades. Denna norm grundar sig i sin tur till vissa delar på vedertagen rättspraxis. En liknande norm har också tagits in i 30 § 4 mom. lagen om arbetstiden inom lantbruket (407/89). De ansvarsfördelningsgrunder som framgår av dessa stadganden utsträcks till att gälla också andra arbetsbrott. Regleringen är mera täckande också såtillvida att den gäller hela förmansorganisationen och inte, som fallet är enligt lagen om skydd i arbete och lagen om arbetstiden inom lantbruket, endast den inbördes ansvarsfördelningen mellan företrädare för arbetsgivaren. Utöver det föreslagna stadgandet påverkas ansvarsfördelningen naturligtvis även av de allmänna principerna om uppsåt och vållande, delaktighet samt underlåtelseansvar och av de övriga allmänna principerna för tillämpning av straffstadganden.

Arbetsbrottkapitlet innehåller stadganden om såväl sådana tillvägagångssätt som p.g.a. deras förkastlighet kan medföra fängelsestraff som bötesbrott. Det har ansetts att stadgandena om kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter och om kränkning av arbetstagares organisationsfrihet av pedagogiska skäl bör placeras i strafflagen trots att de endast är bötesbrott. Majoriteten av straffstadgandena skulle fortfarande bli kvar i respektive speciallagar. I arbetslagarna föreslås i respektive sammanhang hänvisningar till strafflagen, och arbetsbrottskapitlets stadgande om ansvarets fördelning kommer på grund av en uttrycklig hänvisning att tillämpas också på vissa sådana förfaranden som blir beroende av kriminaliseringar i speciallagar. Det kriminaliserade området föreslås i vissa avseenden bli mer inskränkt, t.ex. genom att straffhotet helt slopas i fråga om försummelser av sådan betalningsskyldighet som följer av arbetstids- och semesterlagarna.

Inga nya principer föreslås i fråga om regleringen av åtalsrätten. Arbetsbrotten föreslås liksom för närvarande lyda under allmänt åtal. Vad som i 24 § lagen om tillsynen över arbetarskyddet stadgas om arbetarskyddsmyndighetens skyldighet att göra anmälan till allmänna åklagaren föreslås bli så kompletterat och preciserat att stadgandet gäller också anmälan om sådana förfaranden som beläggs med straff i arbetsbrottskapitlet.

1.16.2. Paragrafmotivering

1 §. Arbetarskyddsbrott

1 mom. Det föreslagna stadgandet om arbetarskyddsbrott är avsett att ersätta gällande 49 § 1, 3 och 4 mom. i lagen om skydd i arbete samt straffstadgandena i de övriga arbetarskyddslagarna. Enligt förslaget till 47 kap. 1 § 1 mom. 1 punkten i strafflagen skall för arbetarskyddsbrott dömas en arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot arbetarskyddsföreskrifter. I kapitlets 8 § definieras vad som avses med en arbetsgivare och en företrädare för denne samt med arbetarskyddsföreskrifter.

Gärningsformen i 1 punkten består i ett uppsåtligt eller oaktsamt brott mot arbetarskyddsföreskrifterna. Med arbetarskyddsföreskrifter avses enligt definitionen i förslaget till 8 § 1 mom. 4 punkten sådana stadganden eller allmänna bestämmelser om arbetets säkerhet och hälsosamhet som ingår i lagen om skydd i arbete eller någon annan arbetarskyddslag eller som utfärdats med stöd av en sådan lag. Straffstadgandet gäller närmast brott mot säkerhetsföreskrifter som ingår i lagen om skydd i arbete eller i statsrådsbeslut som utfärdats med stöd av den. Straffhotet skall dessutom avse bl.a. de säkerhetsföreskrifter som gäller inom el- och gruvarbete samt andra sådana för specialområden utfärdade författningar som det hänvisas till i lagen om skydd i arbete. Här kan vidare nämnas lagstiftningen om företagshälsovård och skydd för unga arbetstagare.

Till de nämnda författningarna skall fogas eller i stället för de straffstadganden som nu finns i dem skall införas hänvisningar till strafflagens stadganden om arbetarskyddsbrott. Ett sådant uttryckligt hänvisningsstadgande skall emellertid enligt förslaget inte vara en direkt förutsättning för att ett brott mot arbetarskyddsföreskrifter skall vara straffbart. Det är inte ens nödvändigt att ta in en sådan hänvisning t.ex. i alla de hierarkiskt sett lägre föreskrifter som arbetarskyddsmyndigheterna meddelar. En hänvisning har dock tagits in den lag som föreskrifterna baserar sig på.

Med arbetarskyddsföreskrifter avses sådana officiella normer som blivit behörigen stiftade och utfärdade. I praktiken kan normerna få sitt innehåll från vedertagen praxis eller standarder. Det krav som föreslås i kapitlets 8 § att bestämmelsen skall vara *allmän* till sin natur

innebär att bestämmelser eller uppmaningar som myndigheterna ger i enskilda fall faller utanför tillämpningsområdet för 1 §. Något straffhot av det slag som avses i det föreslagna stadgandet är således i och för sig inte förenat med arbetarskyddsnormerna i sådana s.k. allmänt bindande kollektivavtal som skall iakttas i enlighet med 17 § lagen om arbetsavtal. Å andra sidan kan gemensamt straff ådömas t.ex. för ett brott mot arbetstidslagstiftningen och för ett arbetarskyddsbrott, om följden varit att arbetarskyddet äventyrats. En förutsättning för att en gärning skall vara straffbar såsom ett arbetarskyddsbrott är således att den innebär en överträdelse av ett stadgande eller en föreskrift som i första hand är avsedd att skydda säkerheten och hälsan i arbetet.

Straffbarheten omfattar inte till arbetarskyddslagstiftningen hänförliga skyldigheter av ren ordningskaraktär, så som skyldigheten att lägga fram en författning på en arbetsplats, eftersom förpliktelserna inte grundar sig på bestämmelser om arbetets trygghet och hälsosamhet. Inte heller stadgandena i 2 kap. lagen om tillsynen över arbetarskyddet, som gäller samarbete i arbetarskyddsangelägenheter, är sådana arbetarskyddsföreskrifter som avses i straffstadgandet.

Enligt 2 punkten kan en arbetsgivare eller en företrädare för denne dömas för arbetarskyddsbrott också i det fall att han uppsåtligen eller av oaktsamhet förorsakar en bristfällighet eller ett missförhållande som strider mot arbetarskyddsföreskrifterna, antingen genom att försumma övervakningen av att föreskrifterna iakttas i arbete som lyder under honom eller genom att underlåta att dra försorg om de ekonomiska, organisatoriska eller övriga förutsättningarna för arbetarskyddet.

Det föreslagna stadgandet bygger på tanken att brott mot arbetarskyddsföreskrifterna kan ha karaktären av samfundsbrottslighet. Merparten av arbetarskyddsföreskrifterna är nämligen så utformade att de framför allt leder tankarna till de skyldigheter som ankommer på arbetstagarens närmaste förmän. Den erforderliga säkerhetsnivån kan emellertid ofta uppnås endast genom samarbete mellan de ansvariga på olika nivåer av arbetsgivarorganisationen. Om det saknas allmänna förutsättningar för arbetarskyddet, t.ex. tillräckligt många kvalificerade förmän, är det ofta omöjligt att uppfylla säkerhetsförpliktelserna t.ex. i fråga om arbetshandledningen. I synnerhet inom en stor organisation är det också nödvändigt att särskilt övervaka att säkerhetsnivån upprätthålls. Dessa omständigheter har man fått lov att beakta också vid tillämpningen av den gällande lagen, även om det skett utan stöd i skriven lag.

Syftet att i detta avseende förtydliga och utvidga straffhotet grundar sig ytterligare på den omständigheten att det från arbetarskyddssynpunkt är effektivare att påverka de mer övergripande besluten om organiseringen av arbetet än att uteslutande inrikta sig på förseelser — eller försummelser — som yppar sig i det sista skedet av beslutsfattandet. Uttryckligen när det gäller regleringen av arbetarskyddsbrott är det motiverat att fästa avseende vid att överträdelser av bestämmelserna är ägnade att åstadkomma farosituationer och den därmed sammanhängande skyldigheten att beakta också mera avlägsna och indirekta konsekvenser av verksamheten. Delvis samma på betydelsen av förebyggande åtgärder baserade synpunkter kommer till uttryck i 9 a och 9 b §§ lagen om skydd i arbete. Brott mot dessa stadganden om planering och dimensionering av arbetet kan bestraffas redan med stöd av 1 mom. 1 punkten i den föreslagna paragrafen.

En förutsättning för att ett arbetarskyddsbrott skall vara straffbart enligt momentets 2 punkt är att arbetsgivaren eller en företrädare för denne uppsåtligen eller av oaktsamhet har förorsakat en bristfällighet eller ett missförhållande som strider mot arbetarskyddsföreskrifterna. Härmed avses sådant som strider mot de ovan refererade arbetarskyddsföreskrifterna över huvud taget, det må sedan vara fråga om den yttre arbetsmiljön, arbetsmetoderna eller vilket som helst materiellt arbetarskyddskrav som regleras i arbetarskyddslagstiftningen. Liksom enligt 1 punkten förutsätts gärningsmannen ha handlat uppsåtligt eller oaktsamt. Det straffbara består däremot i detta fall i att en ansvarsperson förorsakar ett missförhållande genom att han försummar övervakningen av att arbetarskyddsföreskrifterna iakttas i arbete som lyder under honom.

Enligt stadgandet innebär övervakningsskyldigheten två saker. För det första skall förmannen övervaka att arbetstagarna uppfyller de säkerhetsförpliktelser som ankommer på dem, t.ex. använder personlig skyddsutrustning. För det andra skall förmannen på det sätt som hans ställning förutsätter övervaka att de förmän som lyder under honom iakttar de säkerhetsförpliktelser som ålagts dem och bland annat

fullgör sin egen övervakningsskyldighet. Försummelse av övervakningsförpliktelserna är dock i och för sig inte en gärning som enligt detta stadgande kan leda till straff. Det förutsätts nämligen dessutom att försummelsen har lett till att en mot arbetarskyddsföreskrifterna stridande bristfällighet eller ett mot dem stridande missförhållande har uppkommit eller fortgått. Enligt normala principer måste följden kunna tillräknas den som döms för brottet. Däremot behöver bristfälligheten eller missförhållandet inte längre kunna tillräknas någon underlydande förman eller arbetstagare som ett arbetarskyddsbrott eller som ett annars klandervärt förfarande.

För att en underlåtenhet skall kunna bestraffas förutsätts enligt straffrättens allmänna läror att den övervakningsskyldige haft förutsättningar och praktiska möjligheter att uppfylla sin övervakningsskyldighet. På omfattningen av övervakningen kan man inte heller ställa oskäliga krav. Det kan t.ex. inte förutsättas att användningen av skyddsutrustning övervakas kontinuerligt på sådana arbetsställen där arbetstagarna arbetar självständigt. Om förmännen däremot över huvud taget inte reagerar då de märker att skyddsutrustning inte används, föreligger givetvis en underlåtelse att uppfylla övervakningsskyldigheten.

För arbetarskyddsbrott skall en arbetsgivare eller en företrädare för denne dömas också om han uppsåtligen eller av oaktsamhet förorsakar en bristfällighet eller ett missförhållande som strider mot arbetarskyddsföreskrifterna genom att underlåta att dra försorg om de ekonomiska, organisatoriska eller övriga förutsättningarna för arbetarskyddet. Inte heller i detta fall kommer en underlåtelse att dra försorg om de nämnda arbetarskyddsförutsättningarna i och för sig att vara straffbar, utan underlåtelsen skall ha som följd att förhållanden som överensstämmer med arbetarskyddsföreskrifterna rubbas eller inte kan uppnås. Ansvarspersonerna skall emellertid enligt de krav som verksamhetens art förutsätter när det gäller att förutse och följa upp de verkningar som deras avgöranden har på säkerheten i arbetet.

Med arbetarskyddets ekonomiska förutsättningar avses de materiella resurser, t.ex. anslag för arbetarskydd, som behövs för att föreskrifterna skall kunna iakttas. T.ex. förkastande av en motiverad framställning om sådana anslag eller investeringar kan anses vara ett brott mot det föreslagna stadgandet. Med organisatoriska förutsättningar för arbetarskyddet avses alla sådana organisatoriska villkor som måste uppfyllas för att garantera säkerheten i arbetet. Som en straffbar försummelse i detta avseende kan anses t.ex. att dimensioneringen av arbetstagarstyrkan eller arbetsledningen samt valet av dessa och handledningen av dem inte har ordnats på ett sådant sätt som arbetets farlighet förutsätter. Slutligen föreslås det också vara straffbart att underlåta dra försorg om övriga förutsättningar för arbetarskyddet, om underlåtelsen på ett sätt som kan tillräknas gärningsmannen har lett till en bristfällighet eller ett missförhållande som strider mot arbetarskyddsföreskrifterna. Det kan t.ex. vara fråga om att ge tillverkaren av en anordning, som skall levereras till företaget, med hänsyn till arbetarskyddet bristfälliga uppgifter om de förhållanden under vilka anordningen kommer att användas.

Det föreslagna stadgandet ändrar inte möjligheterna att överföra ansvar för arbetarskyddsärenden från högre till lägre nivåer inom organisationen. För att ansvarsfrihet skall inträda förutsätts även i fortsättningen att uppgifter delegeras endast till sådana personer som har tillräckliga färdigheter och behövliga befogenheter att på ett effektivt sätt sköta åliggandena.

De gärningar som för närvarande bestraffas enligt 26 § 1 mom. lagen om tillsynen över arbetarskyddet skall enligt förslaget bestraffas som arbetarskyddsbrott. Det kommer sålunda inte längre att finnas ett separat straffstadgande för sådana överträdelser av arbetarskyddsföreskrifter som begåtts genom brott mot bestämmelser som arbetarskyddsmyndigheterna i enskilda fall utfärdat. En sådan gärnings särskilda förkastlighet kan emellertid beaktas vid straffmätningen inom ramen för straffskalan i 1 §.

Arbetarskyddsbrottets straffskala är densamma som i den gällande 26 § i lagen om tillsynen över arbetarskyddet, dvs. böter eller fängelse i högst ett år. Fängelsestraff skall likväl kunna dömas ut även om det inte föreligger försvårande omständigheter.

2 mom. Det föreslagna 2 mom. är ett hänvisningsstadgande och avsikten med det är att påminna om att de stadganden i 21 kap. strafflagen som nämns i momentet kan tillämpas även vid brott mot arbetarskyddsbestämmelser. En betydande del av de straff som dömts för överträdelser av arbetarskyddsbe-

stämmelser har även gällt vållande av personskada eller dödsvållande. Tillämpningen av 21 kap. och arbetarskyddsbestämmelserna förblir i stort oförändrade.

Förhållandet mellan framkallande av fara och arbetarskyddsbrottet ändras likväl, eftersom subsidiaritetsklausulen i 21 kap. 12 § avviker från den gällande klausulen. För närvarande kan inte enligt stadgandets ordalydelse straff dömas för vållande av fara, såframt om gärningen stadgas särskilt i någon annan lag. En och samma gärning har veterligen inte bestraffats enligt både stadgandena i arbetarskyddslagen och stadgandet om vållande av fara. Enligt den nya ordalydelsen skall man kunna döma för framkallande av fara, om inte för gärningen stadgas ett lika strängt eller strängare straff på något annat ställe i lagen. Arbetarskyddsbrottets straffskala är lindrigare än straffskalan för framkallande av fara.

Den nya subsidiaritetsklausulen i stadgandet om framkallande av fara gör det möjligt att döma till straff både för framkallande av fara och för arbetarskyddsbrott. De allmänna lagkonkurrenslärorna begränsar likväl denna möjlighet och behovet av att tillämpa dessa ökade dessutom då stadgandena i det nya 7 kap. strafflagen, som höjer straffmaximum vid sammanträffande av brott, trädde i kraft. En sådan lagkonkurrenssituation är för handen, om den som utsatts för fara genom ett arbetarskyddsbrott genom samma gärning utsatts för i 21 kap. 12 § avsedd allvarlig fara till liv eller hälsa. Stadgandet om framkallande av fara, som förutsätter konkret fara, åsidosätter då stadgandet om arbetarskyddsbrott, eftersom farekravet i det sistnämnda stadgandet är på en klart abstraktare (potentiell) nivå. Om däremot genom arbetarskyddsbrottet en större grupp arbetstagare har utsatts för fara än den som utsatts för fara till liv eller hälsa enligt 21 kap. 12 §, skall man i allmänhet döma till straff både för arbetarskyddsbrott och framkallande av fara.

2 §. Arbetstidsbrott

I samtliga arbetstids- och semesterlagar finns för närvarande kriminaliseringar som påminner om varandra och av vilka en del är förenade med hot om fängelsestraff. För att göra straffregleringen överskådligare föreslås att de grövsta gärningsformerna sammanförs under ett enda rekvisit och flyttas till strafflagens kapitel om arbetsbrott. Eftersom också semesterlagstiftningen i vidsträckt bemärkelse kan hänföras till arbetstidsskyddet, föreslås arbetstidsbrott som brottsbenämning. Rekvisitet bygger med smärre justeringar på de straffnormer som för närvarande finns i arbetstidslagen.

För arbetstidsbrott skall enligt paragrafens 1 punkt dömas en arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till en arbetstagares nackdel försummar att föra bok över arbetstider eller semestrar, för sådan bok oriktigt, ändrar, döljer eller förstör bokföringen eller gör den oläslig. Arbetstidsbrottet skiljer sig t.ex. från gällande 23 § 2 mom. i arbetstidslagen såtillvida att brott mot skyldigheter som hänför sig till arbetstidsbokföringen föreslås vara straffbart även om de begås av grov oaktsamhet. Straffhot kommer att förenas också med sådana skyldigheter beträffande arbetstidsbokföringen som avses i lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande (951/77). Dessa berörs för närvarande inte av det straffhot som stadgas i lagens 33 §.

En förutsättning för straffbarheten är inte, så som i ett flertal gällande stadganden, att gärningsmannen har handlat i avsikt att bereda sig själv eller någon annan nytta. Denna med bevisningssvårigheter förenade tilläggsförutsättning har inte längre ansetts vara behövlig. Däremot kvarstår den straffbarhetsförutsättningen att brottet skall ha begåtts till nackdel för en arbetstagare. En här avsedd skada består t.ex. i att en del av semestern förblir outtagen eller att maximiantalet övertidstimmar överskrids på grund av felaktigheter i bokföringen. Eftersom det i allmänhet är oförmånligt för arbetstagarna att arbetstids- eller semesterbokföringen är otillförlitlig, är den nämnda förutsättningen endast ägnad att förtydliga det faktum att det inte är straffbart att t.ex. bokföra en kortare semester än den som arbetstagaren de facto hållit. Rekvisitet förutsätter inte heller något uttryckligt syfte att skada arbetstagaren, utan det i stadgandet beskrivna missbruket i fråga om arbetstids- eller semesterbokföringen föreslås vara straffbart oberoende av gärningsmannens avsikt. Den förorsakade skadan skall naturligtvis kunna tillräknas gärningsmannen på det sätt som stadgandet förutsätter, antingen såsom uppsåtlig eller såsom grovt oaktsam.

Till de gärningsformer som är förenade med

hot om fängelsestraff hänförs i förslaget som en ny gärningsform också försummelse att över huvud taget föra bok över arbetstider eller semestrar. I fråga om klandervärdheten kan ett sådant förfarande som bl.a. äventyrar tillsynen över arbetarskyddet och arbetstagarnas rätt till ersättningar, jämställas med förfalskning, ändring eller döljande av den nämnda bokföringen.

Enligt paragrafens 2 punkt skall för arbetstidsbrott dömas en arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet förfar på ett i arbetstids- eller semesterlagstiftningen straffbelagt sätt, trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, påbud eller förbud. För närvarande finns det i de flesta arbetstids- och semesterlagarna ett blancostraffstadgande som täcker lagens samtliga stadganden, och så kommer det att vara också enligt detta lagförslag. Gärningar som annars är straffbara som arbetstids- eller semesterförseelser anses emellertid vara arbetarskyddsbrott om de har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets åtgärder. Sådana åtgärder från en arbetarskyddsmyndighets sida kan t.ex. vara anvisningar som givits i samband med arbetarskyddsinspektion, eller beslut med anledning av en arbetsgivares meddelande om nödarbete, vari bestäms att utförandet av nödarbete skall begränsas eller upphöra. Om en myndighets uttryckliga påbud har överträtts, är det oftast fråga om en uppsåtlig eller oaktsam gärning. I fråga om semesterlagstiftningen innebär förslaget att straffskalan för dessa gärningar skärps.

I praktiken kan ett brott mot arbetstidslagstiftningen begås med arbetstagarnas samtycke. Ett sådant samtycke eliminerar inte gärningens straffbarhet men det kan ha betydelse för straffmätningen.

Det föreslagna rekvisitet innehåller en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. Stadgandet om arbetstidsbrott skall enligt förslaget tillämpas endast om strängare straff för gärningen inte är stadgat annorstädes i lag. Det blir närmast fråga om det fallet att ett arbetstidsbrott som innefattar förfalskning av arbetstids- eller semesterbokföring också uppfyller rekvisitet för ett sådant bokföringsbrott som avses i 30 kap. 9 § strafflagen eller ett sådant oaktsamt bokföringsbrott som avses i kapitlets 10 §. Härvid tillämpas endast de sistnämnda lagrummen, enligt vilka det är möjligt att döma till böter eller fängelse i högst tre eller två år.

Straffet för arbetstidsbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader. Maximistraffet är detsamma som i gällande 23 § 1 och 2 mom. i arbetstidslagen samt 19 § 4 mom. semesterlagen.

3 §. Diskriminering i arbetslivet

Rätten till att bli jämlikt bemött i arbetslivet är en del av medborgarnas grundtrygghet och samtidigt en dimension av de grundläggande rättigheterna. Sedan år 1970 har diskriminering i arbetslivet varit förbjuden med stöd av 17 § 3 mom. lagen om arbetsavtal. Ett motsvarande stadgande finns numera också i 15 § 3 mom. sjömanslagen. Dessa stadganden grundar sig på den konvention angående diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning som Internationella arbetsorganisationen ILO antog år 1958 och Finland ratificerade år 1970 (FördrS 63/70). Stadgandena har sedermera kompletterats så att de gäller också diskriminering i anställningssituationer. Arbetsavtalslagens diskrimineringsstadgande och det därmed förenade straffhotet har också då och då tillämpats av domstolarna. Nya stadganden om förbud mot könsdiskriminering finns i jämställdhetslagen, och en allmän förpliktelse till opartiskhet uppställs för statstjänstemännens vidkommande i 17 § statstjänstemannalagen.

Förslaget understryker klandervärdheten i diskriminering i arbetslivet genom att kriminaliseringen av detta brott flyttas till strafflagen, samtidigt som diskrimineringsförbudets innehåll preciseras och dess omfattning utvidgas. De viktigaste innehållsmässiga ändringarna är att det allmänna diskrimineringsförbudet utsträcks till att utöver arbetsförhållanden och statstjänstemän gälla också övriga tjänstemän.

En särskild kriminalisering av diskriminering i arbetslivet har ansetts befogad bl.a. av den anledningen att arbetet från medborgarnas synpunkt är ett centralt livsområde inom vilket det är skäl att förhålla sig strängare till diskriminering än när det gäller straffbeläggande av diskriminering i allmänhet. Det är möjligt att ytterligare förbättra styrningseffekten av en specialkriminalisering genom att i utformningen av stadgandet beakta vissa diskrimineringsgrunder som kan förekomma särskilt i arbetslivet.

Enligt denna paragraf döms en arbetsgivare eller en företrädare för denne som vid annonsering om en arbetsplats, vid valet av arbets-

tagare eller under ett anställningsförhållande utan vägande och godtagbart skäl försätter en arbetssökande eller arbetstagare i en ofördelaktig ställning, på sådana diskrimineringsgrunder som särskilt förbjuds i paragrafens 1 och 2 punkt.

Paragrafen innehåller först en kort beskrivning av situationer där förbjuden diskriminering kan förekomma. Dessa situationer inbegriper allt från arbetsplatsannonsering till anställningsförhållandets upphörande. Redan det föreslås således vara förbjudet att i tidningsannonsering för sökandena uppställa sådana förutsättningar som är diskriminerande för andra sökande, även om förfarandet inte ännu kan beröra någon viss person utan avser presumtiva sökande över huvud taget. Av detta framgår att stadgandets skyddsobjekt i annonseringsskedet är det jämlika bemötandet av sökandena i sig. Diskriminering vid valet av arbetstagare innebär däremot redan att någon som sökt arbetet förbigås på osakliga grunder vilket ger den diskriminerade ställning av målsägande.

Diskriminering i anställningsförhållande riktar sig mot en eller flera personer som redan är anställda hos en arbetsgivare. Oftast har diskrimineringssituationerna samband med bemötandet av arbetstagarna när arbetsgivaren utövar sin rätt att tolka anställningsvillkoren, organisera arbetet och besluta om arbetsmetoderna. T.ex. när det gäller att bestämma semestertidpunkter, befordra arbetstagare eller fördela ackord och övertidsarbete måste arbetsgivaren vid hot om straff iaktta sådan opartiskhet som förutsätts i paragrafen. Det är vidare fråga om diskriminering, om arbetsgivaren i praktiken tillämpar diskriminerande avtalsbestämmelser, t.ex. efter att i ett lokalt kollektivavtal eller i sådana arbetsreglementen som avses i lagen om samarbete inom företag ha avtalat om anställningsvillkor som strider mot kravet på opartiskhet. En arbetstagare får inte heller på diskriminerande grunder sägas upp, avskedas, överföras till deltidsarbete eller permitteras. I dessa fall skyddas arbetstagaren förutom av straffstadgandet naturligtvis också av ersättningsstadgandena i respektive arbetslagar.

En arbetsgivare eller en företrädare för denne gör sig skyldig till diskriminering, om han utan vägande och godtagbart skäl försätter en arbetssökande eller arbetstagare i en ofördelaktig ställning. I diskrimineringen ingår således ett visst jämförelseelement. Det är vanligen möjligt att såsom jämförelseobjekt använda andra arbetssökande eller andra sådana arbetstagare i arbetsgivarens tjänst som arbetar med likartade uppgifter eller annars under motsvarande förhållanden som den diskriminerade. Ofta är det överflödigt att särskilt söka ett jämförelseobjekt, såsom när det är fråga om att en förmån som ett företags samtliga arbetstagare kan söka, t.ex. bostadslån, beviljas på diskriminerande grunder.

Det är å andra sidan inte alltid en straffbarhetsförutsättning att ett individualiserat jämförelseobjekt skall kunna påvisas bland arbetsgivarens övriga arbetstagare. Något sådant jämförelseobjekt finns t.ex. inte i det fall att arbetsgivaren riktar disciplinära åtgärder mot hela sin personal för att den deltagit i en laglig arbetsstrid. Lagrummets ordalydelse "i en ofördelaktig ställning" kan även tillämpas så att till utgångspunkt för jämförelsen tas sådana arbetssökande och arbetstagare som andra arbetsgivare bemöter lagligt och opartiskt. I samtliga fall förutsätts det dock att arbetssökanden eller arbetstagaren enligt en objektiv bedömning försätts i en sämre ställning än andra. Enbart det att olika personer bemöts olika räcker inte för att göra en gärning straffbar.

Att någon på det sätt som nämns i paragrafen försätts i en ofördelaktig ställning är inte straffbart, om det finns ett vägande och godtagbart skäl till detta. I allmänhet skall detta skäl på ett eller annat sätt ansluta sig till arbetet. Så är fallet t.ex. när vid valet av en redaktör för ett partiorgan en sökande som i och för sig än mera meriterad men företräder en syn, som avviker från tidningens linje, förbigås. Likaså kan den som väljs till en kyrklig tjänst förutsättas ha en religiös övertygelse. En bestämd arbetsuppgift kan också vara könsbunden. Detta kan aktualiseras t.ex. vid val av en sångare eller skådespelare eller den som skall leda en kvinnoorganisation.

I vissa fall kan ett godtagbart skäl vara en integrerande del av ett förfarande varmed arbetsgivaren medvetet försöker förbättra ställningen för vissa arbetstagare som är i behov av särskilt skydd på bekostnad av andra. Det är inte fråga om diskriminering t.ex. om en ensamstående arbetstagare på grund av arbetsbrist permitteras i stället för en ensamförsörjare. Inte heller anses det vara fråga om straffbar diskriminering av manliga arbetssökande eller arbetstagare när kvinnors ställning

i arbetslivet förbättras på det sätt som stadgas i 9 § 1 och 4 punkterna lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Det är emellertid inte acceptabelt att någon eller några arbetstagare favoriseras godtyckligt, utan förfarandet skall vara grundat antingen på lag eller vedertagna verksamhetsprinciper eller, såsom i permitteringsexemplet, följa av ett kollektivavtal.

Det skall i samtliga fall finnas ett vägande skäl för att ojämlikt bemötande skall kunna godtas. I detta avseende skiljer sig kriminaliseringen av diskriminering i arbetslivet från strafflagens allmänna diskrimineringskriminalisering och ger uttryck åt behovet av ett effektiviserat diskrimineringsskydd inom detta livsområde.

I paragrafens 1 punkt nämns sådana diskrimineringsgrunder som accentuerat ansluter sig till arbetstagarens person och som han därför av olika orsaker inte kan påverka själv. Dessa grunder är ras, nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuell inriktning och hälsotillstånd.

Enligt förslaget skall könsdiskriminering bli straffbar trots att motsvarande kriminalisering ströks i lagen om arbetsavtal i samband med att jämställdhetslagen stiftades år 1986. En orsak till den ändring som nu föreslås är att det inte anses vara möjligt att lämna en enda diskrimineringsgrund, dvs. kön, utanför det skydd som den föreslagna strängare kriminaliseringen kommer att innebära. Den föreslagna lösningen innebär att skyddet mot könsdiskriminering blir mångsidigare i och med att den diskriminerade, utöver de nuvarande rättsskyddsmedlen, får en möjlighet att yrka straff för den som gjort sig skyldig till diskriminering.

Särskilt innebörden av förbudet mot könsdiskriminering har preciserats i jämställdhetslagen, som också i övrigt kan användas som hjälp vid tolkningen av det straffstadgande som skall förebygga diskriminering i arbetslivet. Grunden för könsdiskriminering kan dels anses vara själva könet och dels någon omständighet som direkt har samband med eller är typisk för detta, t.ex. graviditet.

Förbjudna diskrimineringsgrunder är enligt paragrafens 2 punkt olika omständigheter som har samband med utövandet av de medborgerliga friheterna. Enligt lagrummet är det straffbart att diskriminera en arbetssökande eller arbetstagare på grund av religion, samhälleliga åsikter, politisk eller facklig verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet. Diskrimineringsgrunderna är desamma som i det allmänna diskrimineringsstadgandet (förslaget till 11 kap. 9 §). Det som anförs i dess motivering kan användas som hjälp även vid tolkningen av 3 § i kapitlet om arbetsbrott.

Diskrimineringsförbudet innebär också att s.k. politiska tjänsteutnämningar a priori är förbjudna. Så är redan nu fallet enligt det diskrimineringsförbud som stadgas i 13 § 3 mom. statstjänstemannalagen och som omfattas av det allmänna tjänsteansvaret. Det föreslagna stadgandet kommer emellertid att bringa större klarhet i saken, i synnerhet när det gäller kommunala utnämningsärenden. Frågan om politiska tjänsteutnämningar skall tillåtas måste bedömas utgående ifrån om det finns något i lagrummet nämnt vägande och godtagbart skäl för att på politiska grunder förbigå en annars mera meriterad sökande. Ett sådant skäl kan enligt det som anförs ovan i allmänhet hänföra sig endast till arbets- eller tjänsteuppgifternas karaktär och således komma i fråga närmast när det gäller ledande administrativa uppgifter. Men även i dessa fall kan politiska meriter väga mycket olika beroende på arbetets natur. I vissa fall kan politisk erfarenhet i sig vara en sådan merit som gör det acceptabelt att förbigå en sökande som saknar sådan erfarenhet.

Vid valet mellan sökande som företräder olika politiska partier blir frågan om en politisk utnämningsgrund skall godtas beroende av vilka skillnaderna är i sökandenas övriga meriter. Ett medlemskap i ett parti som inte fört med sig sådan verksamhet i organisationer eller sådana förtroendeuppdrag, som är relevanta med tanke på en framgångsrik skötsel av tjänsten, får vid utnämningen varken ge en positiv eller negativ inverkan. Enbart fördelning av tjänster enligt ett s.k. tjänstepaket är inte något vägande och godtagbart skäl för att förbigå den mest meriterade sökanden.

Det på politisk verksamhet baserade diskrimineringsförbudet gäller även privata arbetsförhållanden. Ett dylikt straffsanktionerat förbud finns redan i arbetsavtalslagen. Veterligen har sådana överträdelser av diskrimineringsförbudet inte behandlats som brottmål vid domstolarna och det kan inte förväntas att det sker en ändring i detta avseende då stadgandet överförs till strafflagen.

Gemensamt för tolkningen av de diskrimineringsgrunder som nämns i paragrafens 1 och 2 punkt är att diskrimineringen för att vara

straffbar inte förutsätts vara begången uttryckligen i syfte att diskriminera på någon av de nämnda grunderna. Motivet för arbetsgivarens eller dennes företrädares handlande kan vara t.ex. en ekonomisk förmån eller en önskan att få arbetet att löpa smidigt, men det oaktat är det enligt paragrafen straffbart att säga upp en arbetstagare t.ex. på grund av graviditet. Diskriminering i arbetslivet kan emellertid vara uppsåtlig och sålunda straffbar enligt 3 § endast när gärningsmannen har varit medveten om diskrimineringsgrunden.

Förslaget till 3 § är ett specialstadgande i förhållande till strafflagens allmänna diskrimineringskriminalisering och går framom den sistnämnda i det fall att rekvisiten för båda brotten är uppfyllda. Straffet för diskriminering i arbetslivet föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader. Skalan är strängare än i det gällande diskrimineringsstadgandet i lagen om arbetsavtal, med densamma som i det allmänna diskrimineringsstadgandet.

4 §. Kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter

De som representerar arbetstagarna, t.ex. förtroendemän och arbetarskyddsfullmäktige, har en viktig ställning i samarbetet mellan arbetsgivaren och arbetstagarna samt när det gäller bevakningen av arbetstagarnas intressen. På grund av sin uppgift kan de som företräder arbetstagarna råka i en svår ställning i samband med konflikter mellan parterna. Bl.a. av dessa skäl finns det i den materiella arbetslagstiftningen särskilda skyddsstadganden som tryggar arbetstagarrepresentanternas ställning. Endast olaglig uppsägning av en förtroendeman eller en arbetarskyddsfullmäktig är straffsanktionerad (54 § arbetsavtalslagen och 26 § 2 mom. lagen om tillsynen av arbetarskyddet). I tjänsteförhållande anställda personalrepresentanter faller emellertid helt utanför det specialskydd som straffhotet ger. I syfte att förenhetliga ställningen för personalrepresentanter för tjänstemän och arbetstagare föreslås i 4 § gemensamma stadganden för dessa. Paragrafen skyddar emellertid endast representanter som valts till uppdraget och fortfarande sköter det. Den som uppställts som kandidat för ett sådant uppdrag eller som lämnat uppdraget kan å andra sidan få skydd enligt stadgandet om diskriminering i arbetslivet.

Enligt paragrafen döms en sådan arbetsgivare eller företrädare för denne, som orättmätigt säger upp, annars avskedar eller permitterar en förtroendeman eller arbetarskyddsfullmäktig. Med uppsägning jämställer stadgandet också övriga sätt att avsluta ett anställningsförhållande, t.ex. hävning av arbetsavtal.

En förutsättning för tillämpning av stadgandet är att en arbetstagarrepresentant har avskedats eller permitterats i strid med de grunder som anges på annat håll inom det arbetsrättsliga normsystemet, t.ex. lagen om arbetsavtal, ett tjänstereglemente eller ett kollektivavtal. Det behöver inte vara fråga om ett stadgande som speciellt skall trygga en arbetstagarrepresentants anställningsförhållande, för t.ex. förtroendemäns arbetsavtal kan hävas på samma grunder som arbetsavtalet med en vanlig arbetstagare. Det förutsätts inte heller att avskedandet eller permitteringen har skett på grund av arbetstagarrepresentantens uppdrag eller för att utöva påtryckning mot honom. Straff kommer dock inte i fråga för ett brott mot de procedurstadganden som skall iakttas i samband med avskedande eller permittering, så som stadgandena om uppsägningstid eller hörande av arbetstagaren.

Enligt förslaget skall 4 § tillämpas endast i det fall att gärningen inte är straffbar som diskriminering i arbetslivet. Såsom framgår ovan förutsätter rekvisitet för 4 § inte att föremålet för det straffbara förfarandet är en arbetstagarrepresentant, uttryckligen på grundval av dennes ställning. T.ex. den omständigheten att en förtroendeman permitteras orättmätigt medför straff enligt 4 §. Om emellertid den enda som permitteras är förtroendemannen och om han således utan något vägande och godtagbart skäl har försatts i en ofördelaktig, dvs. sämre ställning än andra arbetstagare, är det fråga om diskriminering av förtroendemannen. I det fallet tillämpas 3 § som har den strängare straffskalan.

Straffet för kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter föreslås vara böter. Straffskalan är densamma som i lagen om arbetsavtal och lagen om tillsynen över arbetarskyddet.

5 §. Kränkning av arbetstagares organisationsfrihet

Detta stadgande skall närmast skydda arbetstagares föreningsfrihet. Paragrafen grundar

sig delvis på gällande 52 § i lagen om arbetsavtal och ersätter till denna del straffhotet i 54 § lagen om arbetsavtal. Jämfört med lagen om arbetsavtal innehåller lagförslaget dock vissa kompletteringar och dessutom föreslås det gälla också för tjänstemän. En principiellt betydelsefull nyhet är att även en arbetstagare — utöver en arbetsgivare eller dennes företrädare — kan dömas till straff enligt straffstadgandet och att stadgandet även skyddar en arbetstagares rätt att inte vara organiserad.

1 mom. Enligt 1 punkten bestraffas en arbetsgivare eller en företrädare för denne eller en arbetstagare, som hindrar en arbetstagare att grunda en lovlig facklig eller politisk förening eller att utnyttja sin rätt att ansluta sig eller höra till en sådan eller att vara verksam inom den. Till sitt sakinnehåll skiljer sig stadgandet från 52 § 1 mom. lagen om arbetsavtal för det första såtillvida, att det uttryckligen nämner även grundande av en förening. Vidare beaktar det att 22 § statstjänstemannalagen begränsar s.k. arbetsgivartjänstemäns rätt att sköta intressebevakningsuppgifter i en tjänstemannaförening. I 45 kap. 26 § begränsas åter krigsmäns rätt att delta i politisk verksamhet. Dessa begränsningar anges i det föreslagna stadgandet med orden "att utnyttja sin rätt", som endast hänvisar till de rättigheter att delta i organisationsverksamhet som garanteras arbetstagare och statstjänstemän.

Kriminaliseringen begränsas i det avseendet att den skyddar endast facklig eller politisk verksamhet. Andra former av föreningsverksamhet anses inte behöva skyddas genom någon särskild arbetsrättslig reglering.

Enligt momentets 2 punkt bestraffas en arbetsgivare, en företrädare för denne eller en arbetstagare, som hindrar arbetstagarna eller deras fackorganisation att på arbetsplatsen ställa upp eller välja en förtroendeman eller ett arbetarskyddsombud eller en personalrepresentant i koncernsamarbete. Om den sistnämnda stadgas i 11 e § samarbetslagen. Stadgandet kompletterar 4 § genom att skydda avtalsenliga val av arbetstagarrepresentanter mot vissa åtgärder som syftar till att hindra valet, t.ex. mot sådana arbetsarrangemang genom vilka det i praktiken görs omöjligt att förrätta val av en representant.

Den som kränker arbetstagares organisationsfrihet kan dömas till böter, vilket också nu är fallet enligt 52 § arbetsavtalslagen.

2 mom. Det föreslagna momentet skyddar den s.k. negativa föreningsfriheten, närmast rätten att inte ansluta sig eller höra till en förening. Rätten att låta bli att organisera sig kan härledas ur stadgandet om föreningsfriheten i 10 § regeringsformen. Det föreslagna momentet innehåller inga begränsningar i fråga om gärningsmannakretsen, men i praktiken har det vanligen varit fråga om att fackföreningarna eller arbetsplatsens övriga arbetstagare utövat påtryckningar för att få någon att ansluta sig till en fackförening.

Påtryckning för att få någon att ansluta sig till en förening kan utövas på många sätt. I praktiken har det förekommit indirekt påtryckning där arbetstagarna eller någon arbetstagarorganisation utövar påtryckning mot arbetsgivaren för att förmå denne att överföra en icke-organiserad arbetstagare till en annan arbetsuppgift eller att uppsäga denne. Det föreslagna momentet kan tillämpas även på dylikt förfarande. Däremot skall utövande av lindrig psykisk påtryckning eller social diskriminering från de övriga arbetstagarnas sida inte vara straffbart. Om emellertid påtryckningen är så stark att en arbetstagare som inte hör till en fackförening i praktiken inte har något annat val än att ansluta sig till föreningen eller att säga upp sig, kan det föreslagna stadgandet vara tillämpligt.

Föreningsfriheten åtnjuter också straffrättsligt skydd med stöd av förslaget till 14 kap. 5 § 2 mom. om kränkning av politisk handlingsfrihet och förslaget till 25 kap. 8 § om olaga tvång. Det förstnämnda stadgandet gäller verksamhet i en förening som grundats för allmänna angelägenheter. Stadgandet om olaga tvång är ett allmänt stadgande som kan tillämpas på livsområden av synnerligen varierande slag, bl.a. fackföreningsverksamhet. I vartdera stadgandet är det fråga om relativt allvarliga och strängt straffbara brott, i vilka som påtryckningsmedel används våld och vissa slag av hot. Stadgandena kan tillämpas också på fall då en arbetstagare utövar påtryckning mot en annan. Om föremålet är sådan organiserad verksamhet bland arbetstagare som avses i det nu föreslagna stadgandet kommer det i allmänhet att råda lagkonkurrens mellan stadgandena, vilket innebär att straff ådöms bara enligt 14 kap. 5 § eller enligt 25 kap. 8 §.

3 mom. Försök till det brott som avses i paragrafen föreslås vara straffbart. Detta är motiverat av den anledningen att sådant hindrande som avses i 1 mom. föreligger endast i

fall där brottet leder till att t.ex. någon förening över huvud taget inte grundas eller att någon representant inte ställs upp. Avsikten med att kriminalisera försök till detta brott är att straffbelägga också sådana i och för sig klandervärda kränkningar som stör eller är till förfång för organisationsverksamheten, även om de inte har lett till ett slutresultat av det slag som avses i 1 mom.

6 §. Arbetsförmedlingsbrott

Avsikten med regleringen av rätten att bedriva arbetsförmedling är att trygga ett opartiskt bemötande av arbetssökande. Om arbetsförmedlingsverksamhet i förvärvssyfte bedrivs utan begränsningar kan detta också leda till att förmedlare utnyttjar arbetslösheten ekonomiskt, utan att de arbetssökande får ordentligt vederlag för sina inbetalningar. Avsikten med de föreslagna straffstadgandena är att ge eftertryck åt de begränsningar som stadgas i lagen om arbetsförmedling.

Stadgandet om straff för olaglig arbetsförmedling ingår för närvarande i 17 § lagen om arbetsförmedling. Enligt paragrafens 1 mom. bestraffas också den som olovligen hyr ut eller offentligt ger tillkänna att han förmedlar eller hyr ut arbetstagare till något annat land eller från utlandet till Finland. Straffskalan är böter eller fängelse i högst ett år. Enligt blancostraffstadgandet i paragrafens 2 mom. kan den som på annat sätt bryter mot lagen om arbetsförmedling dömas till böter.

Enligt den allmänna målsättningen för totalrevisionen av strafflagen föreslås att stadgandet om arbetsförmedlingsbrott i 17 § 1 mom. lagen om arbetsförmedling i en något ändrad utformning flyttas till strafflagens föreslagna kapitel om arbetsbrott. Däremot lämnas 17 § 2 mom. lagen om arbetsförmedling, vars straffskala upptar endast böter, kvar i lagen om arbetsförmedling med i sak oförändrat innehåll. För överskådlighetens skull föreslås att till 17 § fogas en hänvisning till strafflagens nya stadgande om arbetsförmedlingsbrott.

1 mom. Enligt förslaget till 6 § 1 mom. skall den bestraffas för arbetsförmedlingsbrott som i vinningssyfte bedriver arbetsförmedling utan tillstånd. Tillståndet kan basera sig direkt på lagen om arbetsförmedling eller också kan en förening beviljas tillstånd av arbetsministeriet.

Ett arbetsförmedlingsbrott kan i princip begås av vem som helst. En straffbarhetsförutsättning är att det begås i vinningssyfte. Den ekonomiska nyttan kan tillfalla antingen gärningsmannen själv eller också någon annan, t.ex. ett bolag på vars vägnar gärningsmannen handlar. Enligt detta stadgande är emellertid sådan arbetsförmedling inte straffbar som endast är till nytta för den som får arbete eller för arbetsgivare som får arbetskraft. Begreppsmässigt förutsätter arbetsförmedlingen en viss kontinuitet. Förmedling av en enstaka arbetsplats kan således inte bestraffas som ett arbetsförmedlingsbrott enligt 1 mom.

Typiskt för arbetsförmedling är att en förmedlare samlar in uppgifter om arbetssökande och lediga platser samt sammanför de arbetssökande med arbetsgivare. Det är inte ännu fråga om arbetsförmedling enligt 1 mom. då en förmedlare offentligt meddelar att han förmedlar arbete. Ett sådant tillkännagivande kan dock vara straffbart enligt det med bötesstraff förenade straffstadgande (17 §) som kvarstår i lagen om arbetsförmedling.

Enligt förslaget till 1 mom. straffbeläggs endast förmedling av en i Finland befintlig arbetsplats till en i Finland bosatt person. Detta framgår också av 2 mom. som är så utformat att det endast gäller verksamhet över gränserna. Inte heller olovlig uthyrning av arbetskraft inom landet kommer att vara straffbar enligt 1 mom. På gärningen kan däremot tillämpas 17 § lagen om arbetsförmedling. Också den som offentligt tillkännager att han hyr ut arbetstagare inom landet kan bestraffas enligt 17 § lagen om arbetsförmedling, men en sådan gärning betraktas inte som ett sådant arbetsförmedlingsbrott som avses i 6 §.

Straffet för arbetsförmedlingsbrott föreslås, liksom enligt den gällande lagen, vara böter eller fängelse i högst ett år.

2 mom. Detta lagrum föreslås gälla verksamhet som från Finland riktar sig till något annat land eller tvärtom, medan 1 mom. kan tillämpas endast på arbetsförmedling inom landet. Det är skäl att speciellt begränsa gränsöverskridande arbetsförmedling och uthyrning av arbetstagare eftersom en arbetstagare i en främmande omgivning har det svårare än i sitt hemland att utverka de rättigheter som tillkommer honom såsom arbetstagare. I det fall att arbetsförmedlingen är okontrollerad är möjligheterna ännu sämre än annars.

För att vara straffbar skall verksamheten

vara olovlig. Tillstånd beviljas av arbetsministeriet. En förutsättning för att det föreslagna stadgandet skall kunna tillämpas är å andra sidan inte att den som olovligen förmedlar arbetskraft från utlandet till Finland eller i andra riktningen har för avsikt att bereda sig eller någon annan ekonomisk vinning.

Enligt förslaget till 2 mom. är det också straffbart att hyra ut arbetskraft från utlandet till Finland eller tvärtom. Med uthyrning avses enligt 2 a § 1 mom. lagen om arbetsförmedling verksamhet som innebär att en arbetsgivare i betydande utsträckning mot vederlag ställer sina arbetstagare till en beställares förfogande för utförande av arbete som hör till dennes näringsverksamhet. En förutsättning för att det skall vara fråga om olovlig uthyrning av arbetskraft är således att vederlag erhållits för verksamheten. Skillnaderna mellan begreppen arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft utreds närmare i motiveringen till ändringen av lagen om arbetsförmedling (RP 125/1984 rd), som kan användas som material vid tolkningen också av det nu föreslagna stadgandet. Enligt förslaget till 2 mom. skall också den bestraffas som offentligen meddelar att han förmedlar eller hyr ut arbetstagare till utlandet eller från något annat land till Finland.

7 §. Ansvarsfördelning

Enligt paragrafen skall till straff för ett i kapitlet om arbetsbrott straffbelagt förfarande av en arbetsgivare eller dennes företrädare dömas den som genom gärningen eller försummelsen skall anses ha brutit mot sina förpliktelser. Vid bedömningen av detta skall beaktas arten och omfattningen av vederbörandes uppgifter och befogenheter samt hur klart de är definierade, hans yrkeskvalifikationer och även i övrigt hans andel i att den lagstridiga situationen uppkommit eller fortgått.

Den huvudsakliga grunden för ansvarsfördelningen är således att arbetsgivaren eller dennes företrädare genom ett sådant förfarande som avses i brottsrekvisitet har brutit mot förpliktelser som ankommer just på honom. Förpliktelserna kan i sin tur vara av varierande ursprung, men i allmänhet bestäms de dock på basis av arbetsgivarorganisationens interna arrangemang. Förmännens skyldigheter har kunnat bestämmas t.ex. i deras arbetsavtal eller i kompletterande befattningsbeskrivningar, i offentliga samfunds reglementen eller instruktioner eller också följer de av vedertagen praxis.

Enligt förslaget skall det alltjämt vara möjligt att inom en organisation delegera ansvar. Den som delegerar kan emellertid befria sig från ansvar endast i det fall att den som tagit emot uppgifterna har såväl förmåga som befogenheter att klara av dem på behörigt sätt. Straffansvaret utesluts naturligtvis inte på den grunden att ingen ålagts att sköta uppgifterna i fråga. En sådan oklarhet och bristfällighet när det gäller befattningsbeskrivningarna skall — med tillämpning av de grunder som anges i det föreslagna stadgandet — tillräknas de förmän som det ankommer på att bestämma uppgiftsfördelningen inom arbetsgivarens organisation. En sådan försummelse kan i det fall att rekvisitet uppfylls bestraffas som ett särskilt brott.

Såsom precisering av förpliktelserna nämns i paragrafen för det första arten och omfattningen av uppgifterna samt hur klart de är definierade. *Arten* av en förmans uppgifter och befogenheter avser direkt arbetsuppgifternas innehåll och t.ex. vederbörandes ställning som närmaste förman för arbetstagare i prestationsuppgifter eller som medlem av företagets mellanledning eller högsta ledning. Dessa omständigheter har i sin tur betydelse bl.a. för hur konkret förmannens övervakningsansvar är och i vilken mån det utsträcker sig till de enskilda arbetstagarna. Uppgifternas och befogenheternas *omfattning* står i nära samband med om förmannen hör till den lägre respektive högre ledningen. Omfattningen avser t.ex. de i markbelopp eller på annat sätt fastställda gränser som uppställts för förmannens beslutanderätt och frågan om förmannen i vissa ärenden har en helt självständig beslutanderätt eller endast rätt att komma med förslag till den högre ledningen. Synnerligen omfattande befogenheter och därmed ett stort ansvar har t.ex. den som i arbetsgivarens ställe har huvudansvaret för ledningen och övervakningen av arbete som utförs av hyrd arbetskraft. Om den som anlitar hyrd arbetskraft är en sammanslutning, skall ansvaret inom den fördelas vidare enligt de grunder som stadgas i denna paragraf.

Frågan om hur *klart* uppgifterna och befogenheterna är *definierade* har som grund för ansvarsfördelningen den betydelsen att en förman vars uppgifter och därmed skyldigheter i det enskilda fallet har varit oklara eventuellt

kan bli obestraffad, vilket innebär att ansvaret på det sätt som nämns ovan kan ankomma på de högre förmän vilka genom sina underlåtelser är skyldiga till oklarheten i befogenhetsförhållandena.

Arbetsgivarens eller dennes företrädares yrkeskvalifikationer ställer gränser för hur krävande uppgifter som kan delegeras till de närmast lägre förmännen. I vissa fall har bristfälliga kvalifikationer också som följd att ansvaret ökar, t.ex. i det fall att en förman trots sin bristande kompetens har åtagit sig att sköta eller leda uppgifter som förutsätter särskild yrkesskicklighet.

Utöver de omständigheter som nämns ovan är det i samband med ansvarsfördelningen skäl att beakta förmannens andel i att den lagstridiga situationen har uppkommit eller fortgått. T.ex. om en arbetsledare är medveten om ett missförhållande inom arbetarskyddet måste han reagera på något sätt. Arbetsledaren måste åtminstone rapportera om saken till sina egna förmän i det fall att han själv inte har befogenheter att avhjälpa missförhållandet. Också i det fall att uppkomsten av en lagstridig situation har berott på en förmans försummelse är de övriga förmännen skyldiga att hindra att situationen fortgår, genom att vidta de åtgärder som de har befogenheter till för att begränsa verkningarna av den lagstridiga situationen.

Tillämpningen av de föreslagna grunderna för ansvarsfördelningen behöver inte betyda att endast en person kan anses skyldig till ett visst brott. Det är meningen att i samband med förundersökningen, åtalsprövningen och domstolsbehandlingen få fram alla dem som på ett straffbart sätt har medverkat till att en lagstridig situation har uppkommit eller fortgått.

8 §. Definitioner

1 mom. Detta moment upptar för det första definitioner av de viktigaste begreppen i kapitlet om arbetsbrott. Definitionerna avviker i någon mån från de nuvarande, bl.a. av den orsaken att det är meningen att arbetsavtalsförhållanden och tjänsteförhållanden i så stor utsträckning som möjligt skall jämställas med varandra.

Med *arbetsgivare* avses i kapitlet om arbetsbrott den som låter utföra arbete i ett arbetsavtalsförhållande eller i ett tjänste- eller därmed jämförbart offentligrättsligt anställningsförhållande. Med en arbetsgivare som är part i ett arbetsavtalsförhållande avses detsamma som i arbetslagstiftningen över huvud taget. Till denna del kan tolkningen av arbetsgivarbegreppet baseras på stadgandena om tillämpning av arbetslagarna, i synnerhet på 1 och 9-12 §§ lagen om arbetsavtal. Arbetsgivaren kan vara en fysisk eller en juridisk person. Som arbetsgivare betraktas däremot inte längre den som är medlem av något organ hos en juridisk person, eftersom en sådan medlem inte i förhållande till arbetstagarna är part i arbetsavtalsförhållandet och eftersom ett sådant straffrättsligt begrepp således i onödan skulle stå i konflikt med den arbetsrättliga och skadeståndsrättsliga terminologin.

Som arbetsgivare definieras också den som i ett tjänste- eller därmed jämförbart offentligrättsligt anställningsförhållande låter utföra arbete. Till denna del skall arbetsgivarbegreppet ges en extensiv tolkning så att såsom ansvarssubjekt betraktas staten i egenskap av arbetsgivare för de ordinarie och övriga i 2 § statstjänstemannalagen nämnda tjänstemännen samt t.ex. kommunerna, församlingarna, Finlands Bank och folkpensionsanstalten i egenskap av arbetsgivare för den personal som står i offentligrättsligt anställningsförhållande.

Som *arbetsgivarens företrädare* betraktas för det första en medlem i ett lagstadgat eller annat beslutande organ hos en juridisk person som är arbetsgivare. Arbetsgivarens företrädare kan på denna grund vara t.ex. medlemmarna i ett aktiebolags styrelse eller medlemmarna i kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen. Företrädare för arbetsgivaren är för det andra den som i arbetsgivarens ställe leder eller övervakar arbetet. I fråga om den i arbetsförhållande anställda personalen motsvarar definitionen 8 § 1 mom. lagen om arbetsavtal samt det företrädarbegrepp som också i övrigt används i arbetslagstiftningen. Det viktigaste kännetecknet på en ansvarsställning är något slag av förmansställning. Frågan om en person intar en förmansställning skall i sin tur avgöras med ledning av hans faktiska uppgifter och beslutsbefogenheter och inte t.ex. på grundval av yrkesbenämningen. Den bestämmanderätt och de arbetsledningsbefogenheter som en förman förutsätts ha betyder att t.ex. ett arbetslags basar och arbetsledare i egenskap av vanliga arbetstagare i allmänhet inte intar en sådan ansvarsställning som avses i förslaget.

Av den föreslagna arbetsgivardefinitionen följer analogt att också en tjänsteman som leder eller övervakar arbetet anses vara arbetsgivarens företrädare. Härvid förutsätts motsvarande förmansställning som i 8 § 1 mom. lagen om arbetsavtal.

En arbetsgivare kan t.ex. i samband med uthyrning av arbetskraft eller i samband med ett avtal om arbetsledningsentreprenad också låta ledningen eller övervakningen av arbetet skötas utanför den egna organisationen. Också i detta fall anses de som de facto leder eller övervakar arbetet vara företrädare för arbetsgivaren.

En *arbetstagare* definieras i momentets 3 punkt så att alla de som utför arbete och står i anställningsförhållande till sådana arbetsgivare som avses i 1 punkten anses som arbetstagare. När det i definitionen talas om att utföra arbete i ett anställningsförhållande avses arbetstagarställningen som sådan, vilket innebär att tillämpningen av kapitlets stadganden inte begränsas enbart till den tidpunkt då arbetet utförs. Stadgandena kan således tillämpas också t.ex. på dem som är permitterade eller som tar ut ledighet i någon form. Offentliga samfunds olika kategorier av förtroendevalda betraktas inte som arbetstagare i denna sin ställning.

I momentets 4 punkt definieras begreppet *arbetarskyddsföreskrifter*. En redogörelse för stadgandet finns i motiveringen till 1 §.

2 mom. Momentet innehåller en hänvisning enligt vilken vissa ansvarssubjekt som avses i lagen om skydd i arbete och dessas företrädare, vid tillämpning av 1 och 7 §§ i kapitlet om arbetsbrott skall jämställas med en arbetsgivare och dennes företrädare. Lagen om skydd i arbete skall enligt dess 1 och 2 §§ tillämpas också i vissa andra rättsförhållanden än i privat- och offentligrättsliga arbetsförhållanden. Som exempel kan nämnas vissa arbeten som utförs av elever, av personer som är intagna på vårdanstalter och av värnpliktiga. Också de förmän som leder eller övervakar arbetet i dessa fall har ett sådant ansvar som avses i 1 § i kapitlet om arbetsbrott. Detsamma gäller sådana i 4 § lagen om skydd i arbete avsedda personer som arbetar i gemensamma företag samt i lagens 5 och 6 §§ angivna personer och deras företrädare, t.ex. personer som ansvarar för hamnförvaltning samt personer som överlåter maskiner, anordningar och ämnen samt utför planeringsarbete, vilka alla har sådana förpliktelser som avses i lagen om skydd i arbete. Också i dessa fall bestäms ansvarsfördelningen i enlighet med kapitlets 7 §.

1.17. 48 kap. Om miljöbrott

1.17.1. Kapitelmotivering

1.17.1.1. Miljön som föremål för straffrättsligt skydd

Miljöskyddet har i synnerhet under de senaste årtiondena såväl i vårt eget land som internationellt blivit en av de allra viktigaste frågorna. En orsak till detta är utvecklingen inom industri och produktion samt den förändring av samhällsstrukturen, i synnerhet i form av urbanisering, som denna utveckling har medfört. Användningen av naturtillgångar har ständigt ökat. Avfallet från produktion och boende belastar naturen mer än förr, samtidigt som människan är allt mer medveten om naturens grundläggande betydelse för att livet skall kunna bevaras och fortgå.

I statsrådets redogörelse för miljöpolitiken som den 31 maj 1988 gavs till riksdagen granskades miljöförändringarna och miljöns tillstånd i Finland. Trots de förändringar som skett och trots belastningen på miljön ansågs miljöns tillstånd ännu vara åtminstone tillfredsställande och till stora delar gott. Ur internationellt perspektiv ansågs miljöns framtid dock dyster. Naturtillgångarna minskar och klimatet förändras. De internationella miljöproblemen ansågs nu utgöra ett allvarligare hot för Finland än tidigare.

En målmedveten miljöpolitik förutsätter att olika former av styrning används metodiskt och koordinerat. Den materiella lagstiftningen på området liksom också miljöförvaltningen har utvecklats kraftigt under de senaste åren. En allt större uppmärksamhet har fästs vid miljöforskning och utbildning i miljöfrågor. Till de viktigaste formerna för styrning av miljöpolitiken hör de administrativa och ekonomiska metoderna, vilka också är effektivast med tanke på miljöns tillstånd. Dessa bör prioriteras i miljöskyddslagstiftningen.

Som ett komplement till de andra metoderna behövs också en effektivare straffrättslig reglering. Detta är nödvändigt för att det straffrättsliga systemets olika delar skall stå i pro-

portion till varandra. Miljöns stora betydelse skall avspeglas också i stränghetsgraden för påföljderna för miljöförstöring. Straffsystemet är av betydelse också när beteendenormer uppkommer och förstärks.

I strafflagen har miljön hittills inte setts som ett självständigt skyddsobjekt, dvs. ett s.k. rättsgott, och lagen saknar egentliga straffstadganden för miljöbrott. Miljövärden får visserligen ett indirekt skydd genom andra stadganden, även om de rättsgoda som egentligen skyddas genom dessa stadganden är liv, hälsa eller egendom.

Den materiella miljölagstiftningen, som under de senaste 15 åren har ökat märkbart, innehåller många straffstadganden. Straffstadgandena i lagarna gäller brott eller förseelser som hänför sig till det område som regleras i enskilda lagar. Det kan vara fråga om att straffbelägga dels gärningar som direkt skadar eller äventyrar miljön, dels rena procedurförseelser, såsom försummelser av anmälningsplikt och motsvarande. Många straffstadganden har lämnats öppna så att hotet om straff omfattar alla brott mot lagen eller mot stadganden eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den (s.k. blancostadganden).

Straffregleringen inom miljölagstiftningen är redan nu rätt heltäckande. Ett större problem än omotiverade luckor i lagstiftningen är att regleringen inte är differentierad, vilket lett till att de mest klandervärda förfarandena inte framträder tillräckligt klart i den materiella lagstiftningen och de förseelser som regleras i den. För att rätta till detta bör de gällande miljöbrottstadgandena förenhetligas och de centrala nya stadgandena tas in i strafflagen.

En av utgångspunkterna för totalrevideringen av strafflagen är att straffstadganden rörande de brott som är mest skadliga och klandervärda från samhällets synpunkt tas in i strafflagen. Detta innebär att de straffstadganden med stöd av vilka fängelsestraff kan ådömas skall ingå i strafflagen. Strafflagen är redan på denna grund den rätta platsen för flera av de straffstadganden som för närvarande ingår i den materiella miljölagstiftningen.

De gällande miljöbrottsstadgandena är utspridda i många lagar och utformade med varierande lagteknik. Tillämpningen försvåras av att stadgandena är splittrade och delvis överlappar varandra. I stället för att förseelsens klandervärdhet avgör vilken lag och straffskala som skall tillämpas, kan slumpartade detaljer bli avgörande. Splittringen gör det också omöjligt att gestalta miljön som ett självständigt objekt för straffrättsligt skydd.

Miljöns och miljövärdenas betydelse för samhället nu och i framtiden förutsätter att dessa värden beaktas också då strafflagstiftningen revideras och när den nya strafflagens innehåll och struktur slås fast. Straffrättskommittén (kommittébetänkande 1976:72) granskade grunderna för straffbarheten inom varje livsområde och ansåg att just miljön var ett av de viktigaste områdena i varje människas liv. Kommittén föreslog att miljöbrotten får ett eget kapitel i den nya strafflagen.

Begreppet miljö har definierats och indelats på olika sätt. I vid bemärkelse är miljön den helhet som utgörs av alla fenomen och allt material utanför människan. Till miljön hör därmed vattnet, luften, jorden samt naturens organismer och de helheter dessa bildar. Från den naturliga miljön kan man särskilja den byggda miljön. Vid indelningen av begreppet natur överlappar delområdena varandra. Dessa kan avgränsas antingen enligt skyddsobjekt eller enligt syftet med skyddet.

Det är inte ändamålsenligt att som utgångspunkt för den straffrättsliga regleringen försöka finna en allmängiltig definition av begreppet miljö som lämpar sig för alla sammanhang. I samband med olika stadganden kan miljöns delområden betonas på olika sätt. Vid formuleringen av de enskilda stadgandena och i detaljmotiven till dem har tillämpningsområdet för varje rekvisit utretts också i detta avseende.

De straffskalor som ingår i olika miljölagars straffstadganden gör det redan nu möjligt att i vissa fall döma ut t.o.m. mycket stränga fängelsestraff. I kapitlet om miljöbrott i strafflagen skall straffhoten förenhetligas och gradindelas på ett ändamålsenligt sätt. En förutsättning för att stadgandena skall ha en preventiv effekt är att de vid behov verkligen tillämpas och de påföljder som fastställs med stöd av dem är tillräckligt stränga för att avhålla någon från att vidta åtgärder som äventyrar miljön.

Miljöbrotten anses ofta som en del av den ekonomiska brottsligheten. Många miljöbrott hänför sig till industriell eller annan ekonomisk verksamhet som ofta bedrivs av juridiska personer. Ett problem i samband med miljöbrott, liksom också i fråga om andra ekonomiska brott, har i dessa fall varit hur man skall kunna ta ibruk tillräckligt kännbara ekonomiska på-

följder, som dessutom drabbar dem som ansvarar för verksamheten och som därför har en större brottsförebyggande verkan än för närvarande. I samband med totalrevideringen av strafflagen utvecklas vissa lösningar som gör det möjligt att använda sådana påföljder. Det är dels fråga om sådant som kan lösas genom allmänna stadganden i strafflagen, som t.ex. samfundsansvar, men samma mål kan också nås också genom regleringar i enskilda kapitel. Ett exempel på denna teknik är förslaget i detta kapitel till ett stadgande om ansvarsfördelningen.

1.17.1.2. Gällande lagstiftning och olägenheter i regleringen

1.17.1.2. 1. Strafflagen

Det finns för närvarande inga stadganden i strafflagen vilkas primära uppgift är att skydda miljön. Miljövärdena får i den gällande strafflagen skydd endast indirekt i de fall där verksamhet som riktar sig mot miljön samtidigt berör skyddet av den enskilda individens äganderätt eller skyddet av liv och hälsa.

Stadgandet i 28 kap. 10 § om olovlig fångst gäller endast sådan olovlig fångst som kränker någon annans äganderätt, och stadgandet har ingen nämnvärd betydelse för miljöskyddet. Fångst i strid med föreskrifter som har utfärdats med tanke på vården av naturtillgångarna är straffbart bl.a. med stöd av jaktlagen (290/62), lagen om fiske (286/82) och lagen om naturskydd (71/23).

Stadgandet om skadegörelse i 35 kap. 2 § strafflagen har större betydelse för miljöskyddet än de nämnda stadgandena i 28 kap. Enligt 35 kap. 2 § 3 punkten om grov skadegörelse är skadegörelse, som vållar avsevärd skada på egendom som är synnerligen värdefull i historiskt eller kulturellt hänseende, straffbar. Stadgandet kan tillämpas på skadande av skyddade byggnader. Straffet är fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Stadgandet är alltså strängare än straffstadgandena i de speciallagar som annars eventuellt kommer i fråga. Skadegörelsekapitlets betydelse för miljöskyddet minskas likväl av att stadgandena kan tillämpas endast på gärningar som riktar sig mot någon annans egendom.

I 34 kap. strafflagen stadgas om allmänfarliga brott och i 44 kap. om brott mot föreskrifter till skydd för liv, hälsa och egendom. En del av dessa stadganden har också betydelse för miljöskyddet. Exempel på sådana lagrum är gällande 34 kap. 8 § (igångsättande av översvämning), 15 § (förgiftande av vattensamling, brunn eller dylikt), 18 § (utspridande av farsot bland husdjur) och 19 § (förgiftande av betesmark eller foder) samt 44 kap. 22 § (orsakande av fara för skogsbrand).

1.17.1.2. 2. Stadganden utom strafflagen

De viktigaste straffstadgandena om miljöbrott finns utspridda i författningar utom strafflagen. Straffstadganden som skyddar miljön finns i ca fyrtio olika lagar.

I bl.a. luftvårdslagen (67/82), lagen om avfallshantering (673/78), lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/79), lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/74), lagen om förhindrande av havsföroreningar (298/79), vattenlagen och lagen om fiske stadgas straff för den som släpper ut eller lämnar skadliga ämnen i miljön.

Med stöd av lagen om avfallshantering dömdes år 1986 308 personer till böter för avfallshanteringsförseelse (35 §). För avfallshanteringsbrott (36 §) dömdes sex personer till bötesstraff och tre till villkorliga fängelsestraff. Med stöd av vattenlagen dömdes fem personer till bötesstraff.

I bl.a.lagen om naturskydd, marktäktslagen (555/81) och lagen om skyddsskogar (196/22) stadgas om naturlandskap och om marktäkt i naturen. År 1986 dömdes med stöd av 23 § 1 mom. lagen om naturskydd 32 personer till böter för naturskyddsförseelser och en person till böter för brott mot stadgandena i 17 § marktäktslagen.

Lagen om enskilda skogar (412/67) har inte i denna proposition klassificerats som miljövårdslagstiftning, eftersom avsikten med lagen i första hand är att säkerställa virkesproduktionen. Brott mot lagen om enskilda skogar föreslås därför inte bli bestraffat med stöd av det föreslagna kapitlet om miljöbrott.

Stadganden som gäller byggande och ingrepp i miljön finns också i byggnadslagen (370/58), byggnadsskyddslagen (60/85), vattenlagen, lag-

en om fornminnen (295/63), lagen om kontinentalsockeln (149/65) och gruvlagen (503/65).

Djur- och växtskyddet regleras i lagen om naturskydd och också i t.ex. lagen om skydd av valar (1112/82). Även i jaktlagen och lagen om fiske ingår bestämmelser och straffstadganden till skydd för den levande naturen.

Hälsovårdslagen (469/65) innehåller många stadganden som är betydelsefulla för miljövården. Som ett exempel kan nämnas de paragrafer som reglerar var olika slags inrättningar får placeras. Lagen innehåller också ett straffstadgande.

Andra straffstadganden som berör miljöns kvalitet eller användning finns bl.a. i lagen om båttrafik (151/69), lagen om transport av farliga ämnen på väg (510/74), lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon (151/75), terrängtrafiklagen (670/91), förordningen om transport av farliga ämnen på fartyg (357/80), vägtrafiklagen (267/81) och bullerbekämpningslagen (382/87).

Med stöd av terrängtrafiklagen och den lag om begränsning av användningen av motordrivna fordon i terrängen, som upphävdes av terrängtrafiklagen, dömdes år 1991 fyra bötesstraff för terrängtrafikförseelse. Med stöd av lagen om transport av farliga ämnen på väg ådömdes för brott och förseelse mot bestämmelserna angående transport av farliga ämnen (14 §) sammanlagt 137 bötesstraff. Med stöd av lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon dömdes 36 personer till bötesstraff för lämnande av fordon i terrängen (18 §).

En del straffstadganden som gäller brott mot liv, hälsa eller egendom har dessutom beröringspunkter med stadgandena om miljöbrott. Sådana stadganden finns t.ex. i följande författningar: lagen om explosionsfarliga ämnen (263/53), strålskyddslagen, lagen om skydd i arbete, lagen om enskilda vägar, lagen om tryckkärl (98/73), lagen om friluftsliv (606/73), lagen om brand- och räddningsväsendet (559/75), lagen om underhåll och renhållning av gator och vissa allmänna områden (669/78), ellagen, dammsäkerhetslagen, kärnenergilagen och kemikalielagen (744/89).

Med stöd av den gamla lagen om gifter som delvis motsvarade den gällande kemikalielagen dömdes år 1986 tre personer till bötesstraff. Motsvarande tal för lagen om explosionsfarliga ämnen var 29 personer.

Antalet speciallagar med anknytning till miljöns användning ökar hela tiden. På initiativ av statsutskottet fogades i riksdagen miljön till förteckningen över objekt för straffbara handlingar enligt kärnenergilagen. I utskottets betänkande (StUB nr 33, RP 16/1985 rd) påpekas att handlingen då närmast riktar sig mot sådana miljövärden som inte är i någons ägo eller besittning. Också kemikalielagen innehåller stadganden i enlighet med internationella rekommendationer om hur förhandstillsynen över nya kemikaliska ämnen skall ordnas och miljöskador på grund av kemikalier förebyggas.

Straffstadgandena är i många speciallagar öppet utformade så att kriminaliseringarna gäller verksamhet som strider mot stadgandena i lagen eller mot stadganden och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den. Bristen på enhetlighet i lagstiftningen om miljöskydd och det stora antalet stadganden har tidvis gett upphov till tolkningsproblem. Stadgandena kan å ena sidan överlappa varandra, medan å andra sidan har vissa situationer blivit oreglerade. Dessutom är straffskalorna i olika miljölagar ofta oenhetliga och motsvarar inte handlingarnas förkastlighet. Avsikten med ett enhetligt kapitel om miljöbrott i strafflagen är att avlägsna dessa olägenheter. Även om alla straffstadganden i speciallagarna inte kan omfattas av de stadganden som intas i strafflagen, är det på detta sätt möjligt att åtminstone minska möjligheterna att problematiska tolkningssituationer uppstår. Avsikten med att ta in miljöbrotten i strafflagen som en separat helhet är också att poängtera det förkastliga med brott som riktar sig mot miljön.

1.17.1.3. Tidigare förslag

Justitieministeriet tillsatte år 1972 en kommission med uppgift att utreda påföljderna för miljöförstöring. Miljöbrottskommissionen föreslog i sitt betänkande (komm.bet. 1973:49) att i strafflagen skulle intas enhetliga stadganden om miljöbrott. Kommissionen behandlade också förverkandepåföljderna, skadestånd, återställande i ursprungligt skick, domstolarnas interna behörighet samt inrättandet av en tjänst som miljöombudsman. Ett sammandrag av utlåtandena om betänkandet har gjorts (Justitieministeriet, Lagstiftningsavdelningens publikation 10/1974).

I straffrättskommitténs betänkande föreslogs

att endast fyra egentliga miljöbrottsstadganden tas in i det nya kapitlet om miljöbrott i strafflagen (miljöförseelse, miljöbrott, grovt miljöbrott och brott mot stadganden som givits till skydd för miljön). Dessutom föreslogs att stadganden om olovlig jakt och olovligt fiske skulle ingå i kapitlet. Enligt straffrättskommittén kunde en del av de stadganden som miljöbrottskommissionen föreslog placeras i andra kapitel eller i speciallagar. Också de utlåtanden som gavs om straffrättskommitténs betänkande finns i sammandrag (Justitieministeriet, Lagberedningsavdelningens publikation 18/1978).

Arbetsgruppen för utredning av den ekonomiska brottsligheten understödde i sitt betänkande tanken på att stadgandena om miljöbrott förenhetligas och förs in i strafflagen (Justitieministeriet, Lagberedningsavdelningens publikation 6/1983). I betänkandet ansågs det också nödvändigt att utveckla stadgandena om skadestånd och om återställande av miljön i ursprungligt skick.

1.17.1.4. Huvudpunkterna i förslaget

Det föreslås att till strafflagen fogas ett nytt 48 kap. som innehåller de viktigaste stadgandena om miljöbrott. Ingen definition av miljön skall ingå i kapitlet. Vid beredningen av förslaget har man utgått från ett tämligen snävt miljöbrottsbegrepp.

Utgångspunkten för kapitlet om miljöbrott är att de viktigaste miljövärdena skall särskiljas från annan lagstiftning, t.ex. från den som skyddar förutsättningarna för ekonomisk verksamhet. Äventyrandet av dessa värden skall förbjudas genom att i lagen definiera få, men sådana grundtyper av skadligt förfarande som har ansetts allvarligast. Utanför kapitlet lämnas därför också brott som i viss mån kan anses rikta sig även mot miljövärden. Det har t.ex. inte ansetts ändamålsenligt att ta med jakt- och fiskebrotten i detta kapitel.

Det går inte att direkt överföra straffstadgandena från den materiella miljölagstiftningen till strafflagen. De föreslagna stadgandena i det nya 48 kap. har förenhetligats utgående från de gällande stadgandena och är därför allmännare till sin natur. Metoden med öppna stadganden (den s.k. blancotekniken) har dock inte använts som sådan, utan i brottsbeskrivningen ges en så noggrann beskrivning som möjligt av innehållet i de straffbara handlingarna. Det har emellertid inte varit möjligt att utarbeta helt självständiga gärningsbeskrivningar, utan rekvisiten har knutits till den materiella miljölagstiftningen genom att förutsätta att handlingen har företagits mot vissa angivna stadganden, eller oftare, utan det tillstånd som krävs i lag.

Vid utformningen av kapitlet om miljöbrott har utgångspunkten inte varit att särskilja de olika elementen (vatten, luft, jord osv.). Detta hade lett till att samma beskrivningar skulle ha upprepats i olika stadganden, även om denna linje sannolikt inte skulle ha kunnat drivas konsekvent. Det är snarare handlingssättet som utgör grunden för utformningen, dvs. det att någon på ett skadligt eller farligt sätt ingriper i miljön. Sålunda innehåller föreslaget sammanlagt sex olika straffstadganden.

Miljöförstöring (1 §) kan anses utgöra ett slags grundbrott i kapitlet. Stadgandet om miljöförstöring kommer att ersätta flera stadganden i olika lagar, vilka kriminaliserar handlingar som förorenar eller ändrar miljöns olika element. Vid miljöförstöring i mom. 1 är det fråga om att ett föremål eller ämne, strålning eller något annat förs, släpps ut eller lämnas i miljön så att gärningen är ägnad att förorsaka fara för att miljön förorenas eller nedskräpas eller fara för hälsan. Den andra gärningsformen är att någon vid framställning, överlåtelse eller användning av ett ämne, ett fabrikat eller en produkt förfar i strid med en allmän föreskrift som har utfärdats med stöd av lagen om avfallshantering eller luftvårdslagen, eller försummar sin skyldighet att ordna avfallshantering, eller olovligen hanterar problemavfall. Paragrafens tredje del skall enligt förslaget behandla import, export och transitotrafik i strid med lagen om avfallshantering eller luftvårdslagen. Enligt punkten skall även bestraffas överträdelser av Baselavtalet (FördS 45/92) om övervakningen av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall. Enligt mom. 2 bestraffas den som gör ändringar i miljön i strid med lagen om skyddsskogar, byggnadslagen, vattenlagen eller om marktäktslagen.

Genom att på detta sätt sammanföra speciallagarnas splittrade stadganden, i vilka förutsättningarna för straffbarhet har definierats på t.o.m. mycket varierande sätt, kan olika fall av miljöförstöring behandlas utgående från samma brottsbeskrivning. Detta är en väsentlig förbättring såväl med tanke på enhetligheten som förutsebarheten.

Stadgandet om grov miljöförstöring (2 §) är avsett för de allvarligaste och mest klandervärda fallen av miljöförstöring. De särskilda rekvisiten för den grova gärningsformen anknyter dels till hur allvarliga följderna är och dels till likgiltighet för en myndighets påbud eller förbud. För att stadgandet skall kunna tillämpas krävs också att handlingen som helhet betraktad skall kunna anses grov.

Handlingar som uppfyller rekvisitet för miljöförstöring men som är lindrigare till sin natur skall bedömas enligt stadgandet om miljöförseelse (3 §). Också de grövsta brotten mot bullerbekämpningslagen skall bestraffas som miljöförseelser, liksom även underlåtelse att anhålla om miljötillstånd.

En förutsättning för att de ovan nämnda stadgandena skall bli tillämpliga är att handlingen har företagits uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Ett i 1 § avsett förfarande, där oaktsamheten har varit lindrigare än grov kan bestraffas som miljöförstörelse av oaktsamhet (4 §), om de förutsättningar som definieras i brottsbeskrivningen och som gäller följderna uppfylls.

Som naturskyddsbrott skall enligt 5 § i första hand bestraffas handlingar som förstör eller skadar ett naturområde eller en del därav som har skyddats, fredats eller underkastats åtgärdsförbud med stöd av lagen om naturskydd. I paragrafen skall dessutom stadgas om ingrepp i objekt som fredats med stöd av lagen om naturskydd och som på andra sätt strider mot fredningsbestämmelserna. I paragrafen finns ett särskilt moment om handlingar som enligt internationella konventioner om skydd av valar har kriminaliserats.

Kapitlets sista straffstadgande gäller byggnadsskyddsbrott. Enligt den föreslagna 6 § är det straffbart att riva, förstöra eller skada en fast fornlämning eller ett fartygsvrak eller en del därav eller ett objekt som hör till den byggda miljön.

Utöver straffstadgandena skall i kapitlet om miljöbrott ingå ett stadgande om ansvarsfördelning (7 §). Om ett brott har begåtts inom en verksamhet som bedrivs t.ex. av en sammanslutning, har det i praktiken ofta visat sig vara svårt att utreda de straffrättsliga ansvarsförhållandena. I det föreslagna stadgandet ges allmängiltiga direktiv som grund för fördelningen av det straffrättsliga ansvaret.

Samtidigt med denna proposition avlåts även en proposition med ett förslag till ett nytt kapitel i strafflagen om juridiska personers straffrättsliga ansvar. Miljöbrotten är typiska brott, med tanke på vilka denna form av ansvar är avsedd att tas i bruk. De kommer att utgöra det centrala området för juridiska personers straffansvar och ett stadgande om den nya påföljden föreslås bli intaget i 48 kap. 8 §.

Det nuvarande 34 kap. i strafflagen föreslås bli ersatt med ett nytt kapitel med rubriken "Om allmänfarliga brott". Stadgandena i det nya 34 kap. är dock enligt förslaget klart mer allmängiltiga än de nuvarande stadgandena. I vissa fall kan samma gärning uppfylla rekvisiten för både allmänfarliga brott och miljöbrott, varvid stadgandena om brottskonkurrens kan tillämpas. Åstadkommande av en översvämning eller någon annan naturkatastrof kan t.ex. bestraffas dels som sabotage (förslaget till 34 kap. 1 och 3 §§), dels som miljöförstöring.

De allmänna stadgandena om förverkandepåföljder, dvs. konfiskation, i 2 kap. 16 § strafflagen är tillämpliga också på miljöbrotten. Det finns dessutom särskilda specialstadganden om konfiskation i de olika miljölagarna. Ett hot om en förverkandepåföljd kan ha en viktig betydelse för att förebygga ett brottsligt förfarande och därför också utgöra en miljöskyddande faktor. I praktiken har domstolarna dock endast mycket återhållsamt tillämpat konfiskationsstadgandena, även om vissa avgöranden på senare tid förefaller återspegla en större beredskap än tidigare att tillgripa denna påföljd.

Förverkandepåföljderna skall i första hand regleras i strafflagens allmänna del med stadganden som gäller alla slags brott. Det anses inte ändamålsenligt att i det här sammanhanget föreslå att särskilda konfiskationsstadganden tas in i kapitlet om miljöbrott. Konfiskationsstadgandena i speciallagarna skall enligt förslaget i huvudsak förbli oförändrade och konfiskationsstadgandena i speciallagarna skall tillämpas också då straff döms ut med stöd av stadgandena i strafflagen, om den straffbara handlingen samtidigt har inneburit ett brott mot stadgandena i en speciallag.

I motsats till bl.a. miljökommissionens förslag kommer det inte heller att föreslås att särskilda stadganden om skadestånd eller återställande i ursprungligt skick skall tas in i 48 kap. strafflagen. Dessa påföljder, som inte hör till det snäva kapitlet om miljöbrott, har utvecklats på andra ställen i lagstiftningen efter att miljöbrottskommissionens betänkande pu-

blicerades. I synnerhet återställandet, som miljöbrottskommissionen ansåg vara särskilt viktigt och i princip en ny påföljd för miljöbrott, kan i mycket stor utsträckning användas med stöd av de stadganden om administrativa tvångsåtgärder som redan nu finns i gällande miljölagar.

Stadgandena i 48 kap. strafflagen kommer att ersätta ett stort antal straffstadganden som nu finns i olika lagar. Det föreslås att de här lagarna ändras samtidigt. Straffstadgandena i speciallagarna kan dock inte till alla delar ersättas med hänvisningar till 48 kap. strafflagen. I enlighet med principerna för totalrevideringen av strafflagen skall endast förseelser med böter i straffskalen bli kvar i de här lagarna.

Det har inte tagits in hänvisningstadganden i alla de speciallagar där ett förfarande i strid med dem enligt 1 § 1 mom. kan bli straffbart som miljöförstöring eller som specialformer av miljöförstöring som avses i 2-4 §§. Avsaknaden av ett hänvisningsstadgande i någon lag innebär därmed inte att man inte kan göra sig skyldig till miljöförstöring genom att bryta mot stadgandena i en sådan lag. Däremot har i de övriga stadgandena i det föreslagna 48 kap. nämnts alla de författningar som stadgandena hänvisar till. Till dessa speciallagar har också fogats hänvisande stadganden.

Då de föreslagna straffstadgandena med fängelse i straffskalan överförs till strafflagen, följer direkt av 14 kap. 5 § 2 mom. vattenlagen att merparten av de mål som gäller brott mot vattenlagen kommer att föras över från vattendomstolarna till de allmänna domstolarna. Ändringen står i samklang med den linje som har följts i Finland och enligt vilken ytterst få brottmål handläggs av specialdomstolar. Reformen går också väl ihop med den allmänna strävan att betona vattendomstolarnas karaktär av förvaltningsdomstolar.

Lagändringen minskar naturligtvis inte behovet av kännedom om vattenfrågor då brott mot vattenlagen handläggs vid domstolen. Det är emellertid möjligt att vid de allmänna domstolarna få kunskap genom sakkunnigbevisning, precis som i andra frågor som kräver specialkunskap. Dessutom kommer de allmänna domstolarna fortsättningsvis att ha möjlighet att enligt 14 kap. 6 § begära utlåtanden av vattendomstolen innan något avgörande i saken fattas.

De flesta miljöbrott kan ha internationella anknytningar och detta aktualiserar frågan om tillämpligheten av finsk strafflag. T.ex. utsläpp i luften sprider sig lätt från ett land till ett annat. Brottet (miljöförstöring) anses enligt 1 kap. 4 § strafflagen begånget såväl där den brottsliga gärningen företogs som där följden inträffade. Om någondera förutsättningen uppfylls anses brottet begånget i Finland och det råder ingen tvekan om att finsk strafflag kan tillämpas. I praktiken kan det också hända att den brottsliga gärningen såväl företas som följden inträffar utanför landets gränser. I vissa sådana fall stadgas direkt i lagen om tillämpligheten av finsk strafflag. Om t.ex. ett finskt fartyg i strid med lagen om förhindrande av havsföroreningar släpper ut spillvatten i havet, kan finsk lagstiftning tillämpas på gärningen både med stöd av denna lag och 1 kap. 2 eller 3 § strafflagen.

Svårare tolkningsproblem uppstår, om en finsk medborgare utanför Finland begår ett sådant miljöbrott beträffande vilket inte uttryckligen stadgats att det brottet är kriminaliserat enligt finsk lagstiftning. Utgångspunkten är att stadgandena om miljöbrott inte som grupp till sin natur är sådana att överträdelser skulle kunna beivras endast då brottet har begåtts i Finland. En del av brotten har emellertid en klart nationell natur. T.ex. stadgandena om fredning av djur och växter gäller endast i Finland. En växt som är fredad i Finland på grund av sin raritet kan någon annanstans vara så allmän att det inte skulle vara meningsfullt att bestraffa gärningar som begåtts utomlands. På motsvarande sätt torde marktäktslagen och vattenlagen vara rent nationella till sin natur. Å andra sidan skulle förbudet i lagen om skydd av valar sakna t.o.m. principiella tillämpningsmöjligheter, om det skulle gälla endast finska territorialvatten.

1.17.2. Motivering till paragraferna

1 §. Miljöförstöring

1 mom. Avsikten är att den föreslagna 1 punkten i momentet helt eller åtminstone delvis skall ersätta sådana gällande straffstadganden där i första hand olika slag av miljöförorenande verksamhet har kriminaliserats. Vid sidan av detta föreslås att 1 punkten skall täcka en del punkter i de gällande stadgandena om miljöbrott, där målet i första hand är ett annat än

att förhindra miljöförorening. Ett exempel på ett sådant stadgande är 109 § fiskelagen, i vilken fiskets förutsättningar skyddas.

Enligt de föreslagna 2 och 3 punkterna kan straff dömas ut för vissa handlingar som för närvarande är straffbara med stöd av lagen om avfallshantering eller luftvårdslagen och som inte omfattas av gärningsbeskrivningen i 1 punkten.

Det finns alltså för närvarande straffstadganden om miljöförstöring bl.a. i lagen om avfallshantering. Enligt lagens 36 § är det t.ex. straffbart som avfallshanteringsbrott att i miljön föra avfall till någon annan plats än en som är avsedd för avfall eller att försumma skyldigheten att ordna avfallshantering eller att framställa, importera eller använda en produkt i strid med förbud eller begränsningar som har utfärdats med stöd av lagen så att det vållar fara för människors hälsa eller avsevärda men för processerna i naturen. Enligt paragrafen bestraffas även import, export och transitotransport av avfall som skall övervakas internationellt enligt Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall. Om en verksamhet i strid med lagen om avfallshantering är ägnad att orsaka fara för att miljön förorenas eller nedskräpas eller fara för hälsan, skall gärningen enligt förslaget i allmänhet bestraffas enligt 1 mom. i den föreliggande 1 §.

Ett avfallshanteringsbrott kan f.n. anses vara grovt, om brottet är ägnat att vålla allvarlig fara för människors hälsa eller medföra särskild förorening av miljön och brottet som helhet betraktat är grovt (37 § lagen om avfallshantering). I vissa fall är det möjligt att gärningar som f.n. uppfyller rekvisiten för grovt avfallshanteringsbrott kan ses som brott enligt den föreslagna 1 §. Oftast kommer dessa brott dock att bedömas enligt stadgandet om grov miljöförstöring.

Enligt 23 § 2 mom. luftvårdslagen skall den dömas för luftvårdsbrott som uppsåtligen eller av grovt vållande bryter mot de skyldigheter som har ålagts honom med stöd av lagen, om luften förorenas på grund av gärningen.

I 28 § lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg, stadgas om straff för den som i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den vidtar åtgärder som kan medföra förorening av vattnen. Gärningen skall bestraffas strängare om brottet är ägnat att medföra en allvarlig risk för människors hälsa eller en vittomfattande och långvarig vattenförorening eller om en åtgärd vidtas i strid med en myndighets uttryckliga förbud och brottet i sin helhet anses vara grovt.

I 13 kap. 1 § vattenlagen kriminaliseras bl.a. åtgärder som ger upphov till att vattendrag eller vatten förorenas, samt andra åtgärder utan laglig rätt som innebär uppsåtligt åstadkommande av en skadlig förändring i vattenförhållandena. Om följden orsakas genom grov oaktsamhet, är straffhotet lindrigare.

I 11 § lagen om förhindrande av havsföroreningar kriminaliseras bl.a. sådana åtgärder i strid med lagen som kan leda till att det öppna havet eller en annan stats territorialvatten förorenas. Om brottet är ägnat att orsaka allvarlig fara för människors hälsa eller en vittomfattande och långvarig förorening av den marina miljön eller om åtgärden vidtas i strid med en myndighets uttryckliga förbud och brottet i sin helhet anses vara grovt, skall den som gjort sig skyldig till gärningen dömas för grovt förorenande av vattnet. Även om gärningar som enligt den gällande lagen också i detta fall skall anses vara grova närmast kommer att bedömas som grov miljöförstöring, kan grundstadgandet om miljöförstöring i vissa fall bli tillämpligt.

Enligt den gällande 9 § lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land skall den straffas som uppsåtligen eller av grovt vållande orsakar en oljeskada, om det inte stadgas strängare straff för gärningen i någon annan lag.

Karakteristiskt för alla dessa stadganden är att brott mot föroreningsförbuden i den materiella miljölagstiftningen har kriminaliserats. Också gärningar som är straffbara enligt andra lagar kan bli straffbara enligt de föreslagna 1-4 §.

I 91 § hälsovårdslagen finns t.ex. ett öppet straffstadgande där brott mot lagen eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den kriminaliseras. I 10 § lagen om bekämpningsmedel finns ett klart exaktare stadgande. I 52 § kemikalielagen finns detaljerade straffregler. Brott mot dessa lagar kan ge upphov till situationer där miljön eller hälsan äventyras på det sätt som avses i det föreslagna stadgandet eller där också de övriga förutsättningarna för att tillämpa stadgandet uppfylls. Enligt kemikalielagen är det en straffskärpande grund att

orsaka betydande skada för hälsa eller miljö (52 § 2 mom.).

Enligt 109 § lagen om fiske skall den som på annat sätt än genom att bedriva fångst uppsåtligen eller av vållande föranleder fara för eller skada på fiskbestånd eller fiskevatten eller på annat sätt uppsåtligen genom ett olovligt förfarande försämrar förutsättningarna för att bedriva fiske i vattendrag dömas för orsakande av fara för fiskevatten. Om faran för fiskbeståndet eller fiskevattnet är allvarlig, skall gärningsmannen dömas för orsakande av allvarlig fara för fiskevatten, om det inte stadgas strängare straff i någon annan lag. En sådan gärning kan alltså bli straffbar enligt den föreslagna 1 §.

Vid sidan av de nuvarande grundtyperna för miljöbrott kommer stadgandet om miljöförstöring att ersätta också delar av de former av miljöbrott som för närvarande skall bestraffas strängare, dvs. de kvalificerade gärningsformerna. Största delen av rekvisiten för dem kommer dock att falla under stadgandet om grov miljöförstöring. I en del fall kan gärningarna också bli straffbara enligt stadgandet om miljöförseelse eller miljöförseelse av oaktsamhet. Vilket av stadgandena i kapitlet om miljöbrott som skall tillämpas måste bedömas från fall till fall. Det föreslagna stadgandet kommer inte nämnvärt att förändra det straffbara området.

Enligt 1 punkten i det föreslagna momentet skall den dömas för miljöförstöring som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet i miljön för eller släpper ut eller lämnar ett föremål eller ämne, strålning eller något annat i strid med lag eller med stöd av lag utfärdade stadganden eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant tillstånd som lagen förutsätter, eller i strid med tillståndsvillkor, så att gärningen är ägnad att förorsaka fara för att miljön förorenas eller nedskräpas eller fara för hälsan.

Karakteristiskt för den föreslagna kriminaliseringen är att gärningen innebär att någonting förorenas. Gärningar genom vilka miljön förorenas, smutsas eller skräpas ned, eller vilka är ägnade att medföra sådan fara föreslås vara straffbara. Vilken som helst verksamhet som utgör en fara för förorening eller nedskräpning eller fara för hälsan skall dock inte vara straffbar som miljöförstöring. Den som t.ex. lämnar ett föremål som utgör en fara för trafiksäkerheten på en livligt trafikerad väg kan bestraffas enligt stadgandena om äventyrande av trafiksäkerheten, men inte enligt det föreslagna 48 kap., eftersom gärningen inte har en egen miljödimension.

Förbuden i miljölagstiftningen mot förorening av miljön ger en fingervisning om vilket slag av verksamhet som anses vara miljöförstörande. Förorening av vattendrag är enligt 1 kap. 19 § vattenlagen, om vattendomstolen inte gett tillstånd till det, ledande eller utsläpp av fast, flytande eller gasformigt ämne eller energi i vattendrag så att av åtgärden omedelbart eller under dess fortgång kan orsakas sådan förändring av vattnets eller bottnens beskaffenhet i vattendraget som 1) framträder som menlig uppgrundning av vattendraget, 2) medför skadlig förändring av vattennaturen och dess funktion eller uppenbar skada för fiskbeståndet, 3) vållar fara för hälsan, 4) leder till betydlig minskning av trivseln i omgivningen, av kulturvärdena eller vattendragets lämplighet för vattenförsörjning eller rekreationsändamål, eller 5) kan orsaka annan med de ovan nämnda påföljderna jämförlig kränkning av allmänt eller enskilt intresse.

Innebörden av begreppet förorening i den materiella lagstiftningen kan dock inte som sådan tillämpas vid tolkningen av 1 mom. T.ex. kan en gärning som enligt vattenlagens begreppsapparat anses stå i strid med förbudet mot ändring av vattendrag vid tillämpningen av 48 kap. bli straffbar som miljöförstöring 1 mom. På motsvarande sätt kan t.ex. brott mot föroreningsförbudet i vissa fall innebära miljöförstöring enligt den föreslagna 2 mom., på samma sätt som brott mot stängningsförbudet i vattenlagen.

De gärningsformer som enligt momentets 1 punkt innebär förstörningsbrott är att föra eller släppa ut och lämna. De två förstnämnda utgör i första hand aktiv verksamhet medan den sistnämnda utgör försummelse. Trots det kan det i alla dessa fall vara fråga om såväl ett aktivt handlande som en försummelse.

Som exempel på försummelse kan nämnas att någon farlig vätska kommer ut i miljön på grund av ett tekniskt fel i en industrianläggning. Även om det vore fråga om en ren olyckshändelse är någon på grund av sin ställning skyldig att försöka förhindra att mera vätska kommer ut i miljön. Om han försummar denna skyldighet kan han dömas för miljöförstöring, vilken i detta fall har skett genom att föra eller släppa ut vätska i miljön. Stadgandet om ansvarsfördelningen i kapitlets 7 § ger å sin

sida riktlinjer för vem som ansvarar för miljöförstörande verksamhet i olika situationer.

Miljön kan enligt förslaget förorenas med ett föremål, ämne eller strålning. Föremål som förstör miljön är t.ex. gamla ackumulatorer. Oftast torde förstöringen ske genom att ett skadligt ämne förs ut i miljön. Begreppet ämne används här i sin allmänspråkliga betydelse och har därmed ett flertal betydelser. Ett ämne förekommer oftast i form av en kemikalie men kan också vara organiskt, som t.ex. mikrober. Som exempel på farlig strålning kan nämnas radioaktiv strålning.

För att stadgandet på ett välavvägt sätt skall omfatta alla former av förstöring som kan jämställas med varandra uppfyller också "något annat", som är ägnat att medföra fara eller skada, kriterierna för att stadgandet skall kunna tillämpas. Därför kan det vara straffbart att t.ex. släppa ut en sådan mängd värme i ett vattendrag att det är ägnat att medföra sådan fara som avses i lagrummet.

En av de viktigaste utgångspunkterna inom miljörätten är förbudet mot miljöförorening. I princip får inga skadliga åtgärder som riktar sig mot miljön anses berättigade. Därför finns i vattenlagen ett direkt förbud att smutsa med grundvattnet. Det har dock inte varit möjligt att konsekvent hålla fast vid denna princip på grund av de många intressen som görs gällande i samhället. Därför finns på många av miljörättens områden ett tillståndssystem som ger myndigheterna behörighet att i sista hand avgöra hur mycket miljön kan belastas genom tillstånd. Likaså ges bestämmelser om åtgärder för att förhindra förorening. Som exempel på sådana tillstånd kan nämnas tillstånd enligt vattenlagen att leda ut avfallsvatten i ett vattendrag samt 2 § lagen om miljötillståndsförfarande (735/91) och tillstånd enligt 26 § hälsovårdslagen att placera en fabrik, anläggning eller ett lager så att det kan medföra skada för hälsan.

Tillståndssystemet lämnar sådana situationer utanför tillämpningsområdet för det föreslagna stadgandet där förorening av miljön till en viss grad har ansetts berättigat t.ex. på grund av viktiga national- eller företagsekonomiska eller sysselsättningspolitiska skäl eller för att ordna samhällstjänster eller av motsvarande orsaker. Om miljön emellertid förorenas utan ett sådant tillstånd som lagen kräver eller i strid med de villkor som har uppställts för tillståndet, kan stadgandet tillämpas, om de övriga kriterierna uppfylls.

Då lagen om miljötillståndsförfarande trädde i kraft ändrades anmälningsförfarandet enligt luftskyddslagen till en del av tillståndsförfarandet. Underlåtelse att ansöka om tillstånd kriminaliseras f.n. i 13 § lagen om miljötillståndsförfarande. Enligt luftvårdslagen skall en försummelse att iaktta bestämmelser som har utfärdats i miljötillståndet bestraffas som en luftvårdsförseelse (23 § 1 mom.). Om luften förorenas på grund av en luftvårdsförseelse som antingen är uppsåtlig eller har skett av grov oaktsamhet, skall gärningen enligt gällande lag bestraffas som luftvårdsbrott (2 mom.).

Enligt förslaget skall luftvårdsförseelser förbli straffbara enligt luftvårdslagen. Däremot skall de grövsta gärningarna, som medför att luften förorenas och som nu utgör lufvårdsbrott, vara straffbara enligt den föreslagna 1 § 1 punkten. Enligt denna punkt skall sålunda bestraffas bl.a. brott mot ett med stöd av 15 § luftvårdslagen meddelat miljötillstånd, då något släppts ut i luften och farerekvisitet i 1 mom. uppfyllts. Det har då skett ett brott mot en sådan enskild föreskrift som avses i punkt 1.

En i punkt 1 avsedd allmän föreskrift kan gälla t.ex. sådana kemikalier som statsrådet enligt 43 § kemikalielagen har förbjudit hanteringen av. Det föreslagna stadgandet täcker sålunda även fall av detta slag. Även genom brott mot allmänna föreskrifter som utfärdats med stöd av luftskyddslagen kan ämnen släppas ut i miljön så att förfarandet kan bestraffas enligt punkt 1.

Tillverkning, överlåtelse och användning i strid med en allmän föreskrift som utfärdats med stöd av luftvårdslagen bestraffas enligt den föreslagna 2 punkten, även om inga utsläpp ännu har skett.

Statsrådet kan med stöd av lagen om avfallshantering och luftvårdslagen utfärda sådana allmänna bestämmelser som nämns i 2 punkten. Om det i samband med framställningen av en produkt eller som en följd av att den används eller tas ur bruk uppkommer avfall som har konstaterats eller kan väntas medföra problem för avfallshanteringen eller förorening av miljön, kan statsrådet enligt 22 § 1 mom. lagen om avfallshantering föreskriva att produkten eller avfallet skall förses med sådan märkning som behövs för identifiering av produkten, eller fastställa en särskild överläm-

ningsavgift för den. Om ett ämne som anges i 1 mom. är problemavfall och medför betydande svårigheter för avfallshanteringen eller särskild förorening av miljön, kan statsrådet med stöd av 22 § 2 mom. begränsa eller förbjuda framställning, import, försäljning, överlåtelse eller användning av produkten samt meddela föreskrifter om detta eller om produkten eller om hanteringen av sådant problemavfall.

Enligt 9 § luftvårdslagen kan statsrådet meddela sådana allmänna anvisningar och föreskrifter som behövs för att förebygga förorening av luften och som gäller maximihalten av ämnen i luften och maximimängden ämnen i nedfall (1 punkten), maximihalten av ämnen i utsläpp i luften eller maximimängden ämnen som kommer ut i luften (2 punkten), sammansättningen av ämnen, fabrikat eller produkter som framställs, importeras, överlåts eller används (3 punkten), märkningar som behövs för identifiering av ämnen, fabrikat eller produkter (4 punkten) samt begränsning av tomgångskörning med motorfordon på andra ställen än på vägar som anges i vägtrafiklagstiftningen (5 punkten) samt förbränningsförhållandena i avfallsförbränningsanläggningars förbränningsugnar och pannor samt de åtgärder som skall vidtas när den reningsutrustning och de avskiljare som begränsar utsläppen från förbränningsanläggningars förbränningsugnar och pannor råkat i olag (punkt 6).

Syftet med sådana allmänna föreskrifter av statsrådet som avses i lagens 9 a § är att skydda atmosfären. Anvisningarna och föreskrifterna kan gälla begränsning av eller förbud mot framställning, import, överlåtelse och användning av ämnen, fabrikat eller produkter.

Enligt den föreslagna 2 punkten kan det alltså vara straffbart att bryta mot allmänna bestämmelser enligt lagen om avfallshantering eller luftvårdslagen, om brottet har varit ägnat att medföra en sådan fara som nämns i stadgandet. I den föreslagna 2 punkten har uttrycket "allmän föreskrift" använts för att i första hand visa att föreskrifterna skall vara bindande. Brott mot icke förpliktande anvisningar enligt 9 eller 9 a § luftvårdslagen kan alltså inte bli straffbart enligt stadgandet. Uttrycket anger dessutom att bestämmelserna inte endast kan gälla enskilda fall, utan gäller som normer i hela landet eller på något område. Enligt den föreslagna 2 punkten är därför endast brott mot sådana föreskrifter som statsrådet har meddelat antingen med stöd av 22 § lagen om avfallshantering eller 9 eller 9 a § luftvårdslagen straffbara.

Vid miljöförstöring skall det enligt den föreslagna 2 punkten vara straffbart att framställa, överlåta eller använda vissa ämnen, fabrikat eller produkter. För närvarande är framställning och användning av produkter i strid med ett förbud eller en begränsning straffbar som avfallshanteringsbrott enligt 36 § 1 mom. lagen om avfallshantering. Däremot nämns överlåtelse inte i 36 § och därför är brott mot förbud med stöd av 22 § straffbara endast som avfallshanteringsförseelser enligt 35 §. Till denna del kommer förslaget alltså att innebära en skärpning av regleringen.

Av de gärningar som för närvarande är straffbara enligt luftvårdslagen kommer den föreslagna 2 punkten närmast att omfatta brott mot allmänna föreskrifter som statsrådet har meddelat med stöd av 9 § 1 mom. 3, 4 och 6 punkten och 9 a §. Brott mot föreskrifter enligt 1 och 2 punkten i 9 § kan bli straffbara enligt den föreslagna 1 § 1 mom. 1 punkten. Brott mot vissa föreskrifter som avses i 9 a § kan dessutom bli straffbara med stöd av den föreslagna 3 punkten.

I princip kan den föreslagna 2 punkten tillämpas också vid brott mot bestämmelserna enligt 9 § 1 mom. 5 punkten luftvårdslagen om tomgångskörning på andra ställen än på vägar. I praktiken kommer det dock knappast att gå så, eftersom tomgångskörningen skall vara synnerligen omfattande för att kravet på fara i 1 mom. skall uppfyllas. Brott mot begränsningen av tomgångskörning skall alltså enligt förslaget bestraffas enligt 23 § 3 mom. med ordningsbot eller beivras med parkeringsbot. Också brott mot förpliktelser enligt 15-17 §§ kommer att bestraffas med böter, om rekvisitet i det föreslagna 1 mom. inte uppfylls. Stadgandena gäller enskilda föreskrifter som länsstyrelsen har utfärdat för en verksamhetsidkare. Vid sidan av straff kan i dessa fall utnyttjas vite, varigenom verksamhetsidkaren kan förmås att fullgöra sina skyldigheter. Brott mot den anmälningsskyldighet som stadgas i 11 och 12 §§ luftvårdslagen skall däremot enligt förslaget bestraffas som miljöförseelse enligt 3 § 3 mom.

Framställning i lagrummets bemärkelse är i allmänhet industriell till sin natur men i princip är det möjligt att framställa sådana produkter också utom näringsverksamhet. Överlåtelse innebär här olika sätt att överföra produkter

oavsett om besittningen eller äganderätten eller vardera övergår vid överlåtelsen. Ett av de centrala gärningssätten är försäljning, som dock inte nämns särskilt i det föreslagna stadgandet. Även straffbar användning hänför sig i allmänhet till näringsverksamhet, men användningen kan i undantagsfall också vara privat.

Enligt den föreslagna 1 § 1 mom. 2 punkten skall också den straffas som försummar sin skyldighet att ordna med avfallshantering. Innebörden av denna skyldighet framgår av 3 kap. lagen om avfallshantering som innehåller stadganden om avfallsinsamling, avfallstransport och avfallshantering, avfallshanteringsplaner och avfallshanteringsanmälningar, statsrådets och kommunernas bestämmelser om avfallshanteringen samt specialstadganden om problemavfall och avfall som skall övervakas internationellt.

Den föreslagna 2 punkten skall dessutom gälla behandling av problemavfall i syfte att oskadliggöra det. Angående tillstånd att behandla problemavfall stadgas i 23-23 e § lagen om problemavfall.

Import i strid med bestämmelserna kan för närvarande bestraffas både enligt lagen om avfallshantering och luftvårdslagen. Enligt den föreslagna 1 § 1 mom. 3 punkten kan import bestraffas som miljöförstöring, om farerekvisitet uppfylls. För att sådan import som avses i luftvårdslagen skall vara straffbar, förutsätts det att den sker i strid med en allmän föreskrift som utfärdats med stöd av 9 eller 9 a §. Import i strid med lagen om avfallshantering kan ske antingen som ett direkt brott mot lagen (23 f § 1 mom.), i strid med en allmän föreskrift (22 § 2 mom.) eller i strid med föreskrifter som utfärdats för ett enskilt fall (23 f § 3 mom.).

Begreppet "för in i landet eller för ut ur landet" används i stadgandet i samma bemärkelse som i stadgandet om smuggling i 46 kap. 4 § strafflagen. Som importör och exportör anses såväl den som konkret för något över gränsen som uppdragsgivaren.

Enligt lagen om avfallshantering bestraffas även import, transitotransport och export av i 23 f § avsett avfall som skall övervakas internationellt, om detta sker i strid med lagen om avfallshantering eller stadganden eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller i strid med Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall. I den föreslagna 1 § 1 mom. 3 punkten hänvisas till konventionen och därför skall brott mot konventionen bestraffas enligt strafflagen. För att export, import och transitotransport skall kunna bestraffas måste förfarandet vara ägnat att förorsaka i 1 mom. avsedd fara.

I luftvårdslagen förbjuds däremot inte export eller transport genom landet. Då straffbarheten i det föreslagna 1 mom. kopplats till brott mot speciallagar, kan inte t.ex. export av ett ämne som på grund av sin sammansättning utgör ett hot för luftförorening bestraffas som miljöförstöring.

I det föreslagna stadgandet förutsätts att den miljöförstörande gärningen är ägnad att medföra fara för att miljön förorenas eller nedskräpas eller fara för hälsan. Begreppet miljö är i stort sett klart utan att det vidare definieras. Atmosfären, vattnet, jorden, växter och djur faller otvivelaktigt inom ramen för begreppet. I denna paragraf nämns miljön emellertid i en något vidare betydelse, eftersom också helheter av landskap, vare sig de skapats av naturen eller människan, räknas till miljön, liksom också den byggda miljön. Också enskilda byggnader kan således vara delar av miljön i den betydelse som avses här.

Däremot hör egendomsvärden inte till begreppet miljö, om de inte samtidigt skall ses som delar av miljön. Fastän en bostadsbyggnad kan få skydd enligt det föreslagna stadgandet inbegrips inte en bil på gården i skyddet eftersom den inte har ett eget miljövärde. I praktiken har denna gränsdragning inte någon stor betydelse. Oftast är det så att också miljön är i fara då en gärning enligt 1 § medför skada eller fara för en utomståendes egendom. Även om en skog har ett avsevärt ekonomiskt värde, är skogsförintelse på grund av luftförorening otvivelaktigt en miljöskada. Dessutom är det skäl att minnas att tillämpningsområdet för bötesstadganden som blir kvar i speciallagarna förblir i huvudsak oförändrat och att stadgandena ofta avser skador som enbart har orsakats egendom. I en del fall kan gärningar som medför fara för egendom uppfylla brottsbeskrivningen för ett brott som medför allmän fara.

Begreppet fara betecknar i det föreslagna stadgandet förutom sådana faror som miljön utsätts för även hälsorisker som människor direkt eller indirekt utsätts för. En fara för hälsan eller ett hälsoskada måste likväl orsakas genom miljön, t.ex. så att ett hälsovådligt ämne

släpps ut i miljön. Som miljöförstöring kan t.ex. inte bestraffas åstadkommande av fara för att någon snubblar, om förfarandet inte har någon miljödimension.

En förutsättning för att brottsbeskrivningen uppfylls är inte att en skada verkligen har uppkommit, utan miljöförstöring skall vara ett s.k. farebrott. I olika brottsbeskrivningar har kravet på fara uttryckts på olika sätt. Av uttrycket "är ägnad att förorsaka fara" framgår att en direkt konkret farosituation där skadan redan har varit nära att ske, inte behöver ha uppkommit. Uttrycket hänvisar till den abstrakta faran med ett förfarande. Vid prövning av förutsättningarna för att stadgandet skall kunna tillämpas, skall avseende fästas vid om gärningen till sin natur är sådan att den i allmänhet medför fara för att miljön förorenas eller nedskräpas eller fara för människors hälsa. Det är naturligt att också den eventuella skadans svårighetsgrad kan inverka på denna prövning.

De gärningar som avses i brottsbeskrivningen kan ofta vara sådana att deras skadeverkan framträder först efter en lång tid, t.ex. då tunnor som har grävts ned i jorden rostar och problemavfallet i dem kommer ut i miljön. I dessa fall kan stadgandet tillämpas redan innan den konkreta faran har yppat sig, om gärningen har varit ägnad att medföra fara t.ex. för att grundvattnet smutsas ned.

Även om rekvisitet som en förutsättning för straffbarheten endast nämner orsakande av abstrakt fara, uppfylls brottet givetvis också då faran redan är konkret, dvs. klart hotar ett visst objekt. Likaså kan en ännu längre gående konsekvens, dvs. uppkomsten av skada, leda till att lagrummet blir tillämpligt.

Miljöförstöringsbrottet förutsätter att gärningen kan tillräknas gärningsmannen som uppsåtlig eller har skett av grov oaktsamhet. Enligt förslaget kan miljöförstörande gärningar som utvisar en lägre skuldgrad än grov oaktsamhet bli straffbara t.ex. som miljöförstöring av oaktsamhet enligt 4 § i detta kapitel.

Det föreslås att straffskalan för miljöförstöring skall vara böter eller fängelse i högst två år. Den föreslagna straffskalan är densamma som i de viktigaste av motsvarande gällande straffstadganden om miljöbrott.

2 mom. Mom. 1 som huvudsakligen avser gärningar som förorenar miljön skall kompletteras med ett 2 mom. som tar sikte på sådan förstöring av miljön som sker genom att i den görs olovliga ändringar. Många miljöförorenande handlingar, i synnerhet de grova, medför samtidigt skadliga ändringar i miljön. Å andra sidan är också sådana ändringar möjliga som medför skada, men eller fara för miljön men genom vilka miljön inte förorenas. För närvarande är straffstadgandena om olovliga ändringar i miljön utspridda i olika miljölagar. Av dessa finns de viktigaste straffstadgandena i lagen om skyddsskogar, byggnadslagen, vattenlagen och marktäktslagen.

Avsikten med lagen om skyddsskogar är bl.a. att förebygga skogsgränsens tillbakagång samt att skydda bosättning eller odlingar på områden som är synnerligen utsatta för vindar. På områden som jord- och skogsbruksministeriet har förklarat för skyddsskogsområden är det enligt lagen tillåtet att använda skogen endast i enlighet med skogsnämndens lov. För brott mot lagen om skyddsskogar eller bestämmelser enligt den är straffet enligt 10 § böter eller fängelse i högst ett år.

Rätten att bygga är enligt byggnadslagstiftningen olika på olika områden, beroende på byggnadstätheten. I regel behövs ett tillstånd av myndigheterna när ett nybygge skall uppföras. Enligt 124 a § byggnadslagen får inte grävning, sprängning, utjämning, fyllning, fällning av träd eller andra jämförbara åtgärder vidtas inom t.ex. stads-, byggnads- eller strandplaneområden utan tillstånd av kommunstyrelsen (åtgärdsförbud), om inte marksubstanser tas för eget eller någon annans sedvanliga bruk till husbehov eller det är fråga om någon annan obetydlig åtgärd.

Enligt 42 a § byggnadslagen är det förbjudet att utan byggnadsnämndens lov bl.a. ändra en byggnads användningssyfte inom ett område som har byggnadsförbud på grund av att stadsplan skall göras upp eller ändras. Ett motsvarande byggnadsförbud som hänför sig till byggnadsplan finns i lagens 100 a §.

Enligt 146 § byggnadslagen är det straffbart att uppföra en byggnad utan ett sådant tillstånd som krävs enligt lagen eller att vidta andra åtgärder i strid med lagen eller med stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller att underlåta att fullgöra förpliktelser enligt tillstånd.

Brotten har i byggnadslagen gradindelats i två grupper enligt grovhetsgrad. Den som gör sig skyldig till ett straffbart förfarande enligt brottsrekvisitet i sin grundform skall för överträdelse av stadgandena i byggnadslagen dö-

mas till böter eller fängelse i högst sex månader. Om en åtgärd eller försummelse är oåterkallelig till sin verkan och med hänsyn till värden som anknyter till miljön eller naturförhållandena är särskilt skadlig eller om den har medfört en allvarlig fara för någons liv, hälsa eller egendom och om brottet i dessa eller andra fall, med beaktande av de omständigheter i sin helhet som har lett till brottet och framgår av det skall anses som grovt, skall gärningsmannen för grov överträdelse av stadgandena i byggnadslagen dömas till fängelse i högst två år eller till böter.

I 1 kap. 15 § vattenlagen finns ett förbud mot ändring av vattendrag som är viktigt för vattenskyddet. Enligt det är det förbjudet, om inte annat följer av stadgandena i vattenlagen eller av tillstånd som meddelas med stöd av den, att leda vatten från vattendrag eller att vidta andra sådana åtgärder i vattendrag eller på marken, att förändringar kan orsakas i vattendragets läge, djup, vattenstånd eller vattnets lopp och detta 1) åstadkommer skada eller men på annans vattenområde, fiske, mark, byggnad eller egendom av annat slag; 2) medför fara för översvämning, allmän vattenbrist eller skadlig förändring av vattennaturen och dess funktion; 3) betydligt minskar naturskönheten, trivseln i omgivningen, kulturvärdena eller vattendragets användbarhet för vattenförsörjning eller dess lämplighet för rekreationsändamål, 4) försämrar vattnets reningsförmåga, ändrar kungsådran eller försvårar begagnande av allmän far- eller flottled, 5) medför fara för hälsan, eller 6) på annat därmed jämförligt sätt kränker allmänt intresse.

Enligt 13 kap. 1 § vattenlagen är straffbart förutom att förorena vattendrag eller vatten också att ändra vattendrag i strid med stadgandena i 1 kap. vattenlagen samt att annars utan laga rätt åstadkomma en skadlig förändring i vattenförhållandena. Straffpåföljden för en uppsåtlig gärning är böter eller fängelse i högst två år. Om följden har orsakats genom grovt vållande, begränsas straffskalan till böter eller fängelse i högst sex månader. En förutsättning för straffbarhet är då att kränkningen av ett enskilt eller allmänt intresse inte är obetydlig.

Enligt marktäktslagen är huvudregeln att det alltid förutsätts tillstånd att ta marksubstanser. Det behövs dock inget tillstånd om substanserna tas för eget eller någon annans sedvanliga husbehov. Enligt lagens 17 § är det straffbart att ta marksubstanser utan det tillstånd som krävs, att försumma att iaktta de tillståndsbestämmelser som har meddelats med stöd av lagen och att annars ta substanser i strid med lagen. Brotten har gradindelats i två grupper enligt grovhetsgrad. Enligt brottsbeskrivningen i sin grundform skall gärningsmannen dömas till böter för överträdelse av stadgandena i marktäktslagen. Om åtgärden eller försummelsen har orsakat betydande eller omfattande skadliga förändringar i naturförhållandena eller en allvarlig fara för någon annans liv, hälsa eller egendom och brottet i dessa eller andra fall, med beaktande av de omständigheter i sin helhet som har lett till brottet och framgår av det, anses grovt, skall gärningsmannen dömas till fängelse i högst ett år eller till böter för grov överträdelse av stadgandena i marktäktslagen.

Enligt det föreslagna 2 mom. skall den dömas för miljöförstöring som uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet på annat sätt än det som avses i 1 mom. börjar göra ändringar i miljön i strid med lagen om skyddsskogar, byggnadslagen, vattenlagen eller marktäktslagen eller i strid med stadganden, allmänna föreskrifter eller särskilda föreskrifter, planer eller tillstånd som har utfärdats med stöd av dessa lagar. Det föreslagna stadgandet grundar inga nya miljöförpliktelser. Med allmänna föreskrifter avses även här föreskrifter vilka är i kraft som normer, t.ex. föreskrifter i byggnadsordningar som fastställts med stöd av byggnadslagen. Med särskilda föreskrifter avses t.ex. ett åtgärdsförbud i anslutning till en generalplan, som gäller ett visst område och som kan utfärdas med stöd av 124 a § byggnadslagen. Brott mot föreskrifter som getts vid efterhandskontrollen på grund av att tillståndsvillkoren inte följts kan vara en straffskärpningsgrund och leda till att stadgandet om grov miljöförstöring i 2 § kan tillämpas.

Av de gärningar som för närvarande är straffbara enligt byggnadslagen kan enligt förslaget till 2 mom. närmast byggande som stör landskapet eller stadsbilden eller andra åtgärder som är olovliga eller står i strid med planläggningsbestämmelserna bli straffbara. Det är möjligt att dylika gärningar orsakar sådan försämring av miljön eller fara för det som avses i momentet. Det föreslagna 2 mom. är sällan tillämpligt på landsbygden, om verkningarna av byggande utan tillstånd i landskapshänseende begränsas till den egna gårdsplanen.

Ibland kan rivning av en byggnad eller en del av den (42 a § och 100 a § byggnadslagen) ha så stor betydelse i miljöhänseende att de föreslagna stadgandena om miljöförstöring kan tillämpas på gärningen. I allmänhet skall likväl stadgandet om byggnadsskyddsbrott i 6 § eller de bötesstadganden som blir kvar i byggnadslagen tillämpas.

Det föreslagna 2 mom. kommer också att omfatta överträdelse av bestämmelser som utfärdats med stöd av 135 § 1 mom. byggnadslagen. Enligt detta stadgande kan ett område skyddas genom bestämmelser i en plan bl.a. på grund av naturskönhet, säregna naturförhållanden eller historiskt eller konstnärligt värdefulla byggnader. På gärningar som avses i 135 § 3 mom. och som riktar sig mot den byggda miljön skall också här i första hand tillämpas specialstadgandet om byggnadsskyddsbrott i 6 §. Stadgandet om olovlig ändring i miljön kan bli tillämpligt på synnerligen grova gärningar.

I det föreslagna 2 mom. är det fråga om att ändra miljön på något annat sätt än genom att förorena den. Föroreningsbrotten utgör sådan miljöskadande verksamhet som i allmänhet sker genom att ett farligt ämne släpps ut eller lämnas på ett ställe där det kan förorena eller skräpa ned miljön. När det gäller orsakande av straffbara miljöförändringar är det däremot fråga om sådana ändringar i miljön genom vilka miljöförhållandena förändras på andra förbjudna sätt. I vissa fall kan en gärning vara straffbar med stöd av både 1 och 2 mom. Som exempel kan man tänka sig ett fall där ett vattendrag fylls med ämnen som samtidigt förorenar miljön. Som det konstaterades i motiveringen till 1 mom., används begreppen förorening och ändring inte på samma sätt i strafflagen som i t.ex. vattenlagen. I dylika fall skall det dömas till straff för endast en miljöförstöring. Detta är avsikten med att stadgandena i 1 och 2 mom. placeras i samma paragraf. Därigenom undviker man onödiga konkurrensproblem och höga maximistraff vid sammanträffande av brott.

Då 2 § om grov miljöförstöring eller 3 § om miljöförseelse är tillämpliga, åsidosätter de det föreslagna 2 mom.

I lagrummet har uttrycket "börjar göra ändringar i miljön" använts därför att en gärning inte ännu behöver ha orsakat en förändring i miljön för att vara straffbar. För att stadgandet skall vara tillämpligt räcker det att en verksamhet har inletts som är ägnad att orsaka fara för att miljön försämras. T.ex. skulle det ofta vara svårt att bevisa att fara för försämring av havsmiljön har orsakats till följd av att sand har tagits ur havet utan lov. I en del fall, som t.ex. när en byggnad rivs, kan själva ändringsåtgärden vara så snabb och oåterkallelig att verksamhetens karaktär kräver att gränsen för straffbarhet ställs genast då verksamheten inleds. Eftersom brottsrekvisitet uppfylls i ett så här tidigt skede, är det inte nödvändigt att kriminalisera försök.

Med försämring av miljön avses t.ex. att miljöfunktionerna undergår skadliga förändringar, landskapet fördärvas eller att trivseln minskar eller andra sådana miljöförändringar.

Utgångspunkten för valet mellan de straffstadganden som behålls i speciallagarnas straffstadganden och straffstadgandet i 2 mom. utgörs av farerekvisitet i 2 mom. Momentets ordalydelse "är ägnad att förorsaka fara för att miljön försämras" utesluter de gärningar som saknar relevans för miljön. På dylika gärningar som förbjuds i speciallagarna tillämpas de straffstadganden som lämnas kvar i dessa lagar. Detsamma gäller sådana gärningar som ändrar miljön så litet att man inte kan tala om försämring av miljön på det sätt som 2 mom. avser. Den som utan tillstånd t.ex. tar en mindre mängd sand, som dock överskriver husbehovet, kan bestraffas enligt marktäktslagen, men gärningen behöver inte nödvändigtvis anses ha förorsakat i 2 mom. avsedd fara. Om miljön har försämrats, men endast i obetydlig grad, kan även stadgandet om miljöförseelse i 3 § vara tillämpligt.

Graden av tillräknande som krävs i det föreslagna 2 mom. är densamma som i 1 mom., dvs. uppsåt eller grov oaktsamhet. De lindrigare, av oaktsamhet begångna miljöbrotten, som ger upphov till miljöförändringar med allvarliga följder eller fara för sådana skall vara straffbara enligt 4 §.

2 §. Grov miljöförstöring

Det föreslagna stadgandet skall i stort sett omfatta de grova gärningarna i de gällande stadgandena om miljöbrott. I en del fall kan dock grundstadgandena om miljöförstöring tillämpas på gärningar som enligt gällande lagar betecknas som grova. Å andra sidan kan fall som för närvarande bedöms enligt grund-

rekvisiten ibland anses vara grov miljöförstöring.

Gärningssätten vid grov miljöförstöring är enligt förslaget desamma som vid miljöförstöring. Dessa brott kan anses grova på två olika grunder. De förstnämnda hänför sig till verksamhetens skadlighet och farlighet och de senare till likgiltighet inför myndigheternas föreskrifter. Gemensamt för vardera grunden är att gärningen är mera klandervärd.

Enligt föreslaget döms för grov miljöförstöring, om vid miljöförstöring 1) den skada eller fara för skada som vållats miljön eller hälsan är synnerligen stor med beaktande av den orsakade eller hotande skadans långvarighet, omfattning och andra omständigheter eller 2) brottet begås trots en myndighets påbud eller förbud som har givits med anledning av ett förfarande som avses i 1 §. En ytterligare förutsättning är att brottet också bedömt som en helhet är grovt.

I den första kategorin är grunden i första hand att verksamhetens inverkan på miljön eller den verkning som kan befaras är långvarig. Med miljöverkningar avses förorening, nedsmutsning och försämring av miljön som nämns i 1 §. Det går inte att sätta tidsmässiga gränser för långvarigheten. Skadan skall dock vara så bestående till sin natur att det inte är fråga om en händelse som är snabbt övergående. Långvarigheten syftar på skador som fortgår under flera månader eller t.o.m. år eller är bestående.

Verksamhet med långvariga följder har i allmänhet varit fortgående. Emellertid kan också miljöförstörande verksamhet som har varit engångsföreteelser, så som olovligt hygge på skyddsskogsområden, ha sådana långvariga följder som nämns i stadgandet. Å andra sidan kan lagrummet inte tillämpas ens då ett oåterkalleligt miljöingrepp har orsakats, om ändringen inte är särskilt stor, utan t.ex. förekommer endast i en mycket liten del av miljön.

Skadans omfattning och långvarighet skall bedömas i ett. En kortvarigare skada skall därmed vara mera omfattande för att den föreslagna 2 § skall kunna tillämpas. Sammankopplingen av skadans varaktighet och omfattning betonas genom att stadgandet framhäver långvarigheten och omfattningen som grunder för bedömningen av skadans storlek. Skadans varaktighet är alltså en delfaktor vid bedömningen av hur allvarlig den är.

I lagrummet jämställs orsakande av en långvarig skada med att orsaka fara för en sådan skada.

Att en skada eller fara som har orsakats av miljöförstörande verksamhet är omfattande innebär att verksamheten utgör ett hot för miljön t.ex. på ett geografiskt stort område eller att ett flertal människor utsätts för fara. Det är i dessa fall fråga om större skador eller hot än normalt.

Med de grunder som har behandlats ovan jämställs ytterligare andra gärningar som orsakar synnerligen stora skador eller fara för sådana skador. Här avses sådana undantagsfall då den miljöförstörande verksamheten av någon särskild anledning, t.ex. för att skadan är oersättlig, förtjänar att bedömas strängare. Som exempel kan nämnas att en vacker grusås med en exceptionellt värdefull flora totalförstörs genom grustäkt.

Med fara avses i det föreslagna stadgandet, i motsats till t.ex. i grundrekvisitet för miljöförstöring, en konkret fara. Detta framgår av att i stadgandet används uttrycket "vållas". Det förutsätts att skadan redan har varit nära att uppkomma. Denna omständighet inverkar även på preskriptionstiden, som enligt 8 kap. 3 § strafflagen börjar löpa först då verkan av handlingen (i detta fall skadan eller faran för skada) inträtt.

Den andra kategorin av skärpningsgrunder avser situationer där brottet har begåtts trots en myndighets påbud eller förbud som har givits med anledning av ett förfarande som utgör miljöförstöring. Dessa termer har valts för att ange att föreskrifterna avser enskilda fall. Ett brott mot ett allmänt förbud som är i kraft och till sin karaktär är en norm kan därför inte i sig leda till att 2 § tillämpas.

Gemensamt för de situationer som avses här är att den som gjort sig skyldig till miljöförstöring trots ett ingripande av en myndighet fortsätter sin verksamhet som förut. Bindande påbud eller förbud meddelas inte lättvindigt i praktiken och inte i obetydliga ärenden. Om verksamheten fortsätts tyder det på en sådan likgiltighet att det behövs en möjlighet att vid bedömningen tillämpa ett stadgande som är strängare än vanligt.

För att det föreslagna stadgandet skall kunna tillämpas förutsätts ytterligare att domstolen bedömer gärningen i sin helhet som grov.

För att stadgandet om grov miljöförstöring skall kunna tillämpas krävs uppsåt eller grov oaktsamhet. I synnerhet vid sådan grov miljö-

förstöring som begås genom att någon inte bryr sig om myndigheternas beslut torde den normala graden av tillräknande vara uppsåt. Gärningar där skuldgraden är mindre än grov oaktsamhet kan bedömas som miljöbrott av oaktsamhet (4 §).

Straffskalan för grova miljöbrott föreslås bli fängelse i minst fyra månader och högst sex år. Det föreslagna maximistraffet är detsamma som t.ex. för grovt avfallshanteringsbrott (37 § lagen om avfallshantering).

3 §. Miljöförseelse

I 3 § stadgas om de lindrigare dvs. privilegierade formerna av miljöbrott. Enligt paragrafens 1 mom. skall en ringa miljöförstöring bestraffas som miljöförseelse, för vilken straffskalan är lindrigare än i grundrekvisitet. Enligt det föreslagna 2 mom. skall också vissa gärningar som för närvarande är straffbara enligt bullerbekämpningslagen bestraffas som miljöförseelser. Enligt 3 mom. bestraffas försummelse att anhålla om miljötillstånd.

Den föreslagna indelningen av miljöbrotten i tre svårighetsgrader, där de ringa gärningarna bestraffas som förseelser, svarar mot den allmänna linje som har iakttagits vid totalrevideringen av strafflagen.

1 mom. Med uttrycket miljöförstöring avses de brott som nämns i 1 §. Miljöförseelses grundform avser därmed likadana gärningar som miljöförstöringen. I förseelsestadgandet är det huvudsakligen fråga om fall där de gärningar som beskrivs i 1 § endast orsakar miljön eller hälsan en obetydlig skada eller fara för en sådan skada. Med skadans eller farans obetydlighet avses närmast en obetydlighet som kan påvisas objektivt och inte obetydlighet ur den skadelidandes synpunkt sett. Skadans obetydlighet hänför sig i första hand till den eventuella skadans storlek men också sannolikheten för att en skada uppkommer bör beaktas när stadgandet tolkas.

I stadgandet förutsätts att miljöförstöringen bedöms som en helhet. Som omständigheter som skall beaktas vid prövningen nämns uttryckligen att den orsakade faran eller skadan är mindre betydande och därutöver möjligheten att återställa miljön i ursprungligt skick. Avsikten är alltså inte att utan vidare tillämpa lagrummet i fall där ingreppet i miljön har blivit obetydligt t.ex. på grund av tillfälligheter eller effektiva korrigeringsåtgärder. Beaktas skall också bl.a. hur farlig gärningen är och vilka möjligheter som finns att återställa miljön i ursprungligt skick.

Med möjligheten att återställa miljön i ursprungligt skick avses omständigheter som kan påvisas objektivt — inte gärningsmannens personliga förmåga. Storleken av återställningskostnaderna inverkar på prövningen av huruvida den inträffade skadan eller ingreppet kan anses vara obetydligt.

Ett brott kan anses vara obetydligt också på grund av andra omständigheter som hänför sig till det. Sådana omständigheter kan vara t.ex. att den brottsliga gärningen har begåtts på grund av tanklöshet och utan vinningssyfte eller att gärningsmannen själv har tagit initiativ till att korrigera miljöskadorna. Ordalydelsen i lagrummet motsvarar till denna del det sätt att skriva s.k. privilegieringsstadganden som allmänt har använts i samband med revideringen av strafflagen. Genom dessa stadganden bestraffas brottet lindrigare än genom brottsrekvisitet i dess grundform. Eftersom det här är fråga om prövning av möjligheten att tillämpa ett lindrigare straffstadgande än normalt, förutsätter inte rättssäkerhetsskäl att grunderna för att straffet lindras anges uttömmande i lagen. Stadgandet kan i alla fall endast tillämpas, om gärningen bedömd som en helhet är obetydlig.

Stadgandet förutsätter samma grad av tillräknande som 1 §, dvs. uppsåt eller grov oaktsamhet. Miljöförstöring som har orsakats genom lindrigare än grov oaktsamhet skall inte heller bestraffas som miljöförseelse med stöd av detta stadgande. Lindriga culpösa gärningar kommer inte alls att bestraffas enligt förslaget, om de inte skall bestraffas med stöd av ett specialstadgande på något annat ställe i lag. Culpösa miljöbrott med allvarliga följder skall bestraffas enligt 4 §, om det inte är fråga om grov oaktsamhet.

2 mom. Vissa gärningar som för närvarande är straffbara enligt 23 § bullerbekämpningslagen skall enligt förslaget bestraffas enligt 2 mom. För det första blir det straffbart enligt strafflagen att bryta mot bindande föreskrifter som utfärdats av statsrådet, då föreskrifterna gäller bullernivån eller annat som nämns i 9 § 1 mom. bullerbekämpningslagen.

Enligt 2 mom. skall det också vara straffbart att bryta mot bindande föreskrifter enligt 10 § bullerbekämpningslagen. Miljöministeriet kan

utfärda dessa bestämmelser och de kan gälla bl.a. metoder för mätning av buller och anteckningar om buller som skall fogas till olika slags apparater. Däremot skall stadgandet inte gälla brott mot icke-bindande anvisningar enligt 10 §.

För det tredje kan enligt 2 mom. den straffas som bryter mot miljövårdsnämndens bindande föreskrifter om bullerbekämpning. Föreskrifterna hänför sig till tillfällig verksamhet som orsakar särskilt störande buller. Om dessa föreskrifter stadgas i 15 § bullerbekämpningslagen.

Det skall även, liksom enligt den gällande lagen, vara straffbart att försumma anmälningsskyldighet som avses i 13 §. Gärningen motsvarar till sin förkastlighet sådan försummelse att anhålla om tillstånd som avses i 3 mom.

Också miljöförseelse enligt 2 mom. förutsätter uppsåt eller grov oaktsamhet. Det föreslagna skuldkravet är detsamma som i 1 mom. Brott mot bullerbekämpningslagen som begåtts av normal oaktsamhet skall bestraffas enligt lagens 23 § 2 mom.

Som straffskala för miljöförseelse föreslås böter eller fängelse i högst sex månader. Skalan avviker från den allmänna linjen enligt vilken de lindrigaste gärningstyperna är bötesbrott. En strängare skala är befogad för att åstadkomma en gradindelning mellan bötesbrotten som kvarstår i de skilda lagarna och miljöförseelse. Samma skala har stadgats för gärningar av förseelsetyp i de flesta miljölagar.

3 mom. Det föreslås att straffstadgandet i 13 § lagen om miljötillståndsförfarande flyttas till 3 mom. I sak förblir stadgandet oförändrat, även om ordalydelsen ändras rätt mycket.

Enligt momentet bestraffas den som bryter mot den skyldighet att anhålla om tillstånd, göra anmälan eller förete en plan som grundar sig på lagen angående vissa grannelagsförhållanden, luftvårdslagen eller lagen om avfallshantering eller stadganden eller föreskrifter som utfärdats med stöd av dessa lagar. Skyldigheternas närmare innehåll framgår av lagarna i fråga.

Stadgandets subsidiaritetsklausul klargör stadgandets förhållande till stadgandet om miljöförstöring. Om en sådan verksamhet som har påbörjats utan behövligt miljötillstånd skadar miljön, skall stadgandena i 1 eller 2 § eller 3 § 1 mom. tillämpas. Då skall inte straff dömas ut särskilt enligt 3 § 3 mom.

På grund av straffstadgandet i det nya mom. 3 är det inte behövligt att foga ett straffstadgande till lagen angående vissa grannelagsförhållanden.

4 §. Miljöförstöring av oaktsamhet

Syftet med stadgandet om miljöförstöring av oaktsamhet är att det skall omfatta sådana situationer där ett ingrepp av oaktsamhet i miljön leder till en likadan allvarlig följd, eller fara för en sådan, som avses i 2 § 1 mom. om grov miljöförstöring. I vissa fall kan stadgandet tillämpas då förutsättningen för tillräknande (i allmänhet uppsåt) enligt gällande stadganden inte uppfylls. Det blir därför oftare straffbart att orsaka en allvarlig miljöskada eller risk för en sådan också vid oaktsamhet, vilket förstärker det straffrättsliga skyddet av miljövärden.

Enligt det föreslagna stadgandet skall den som på annat sätt än genom grov oaktsamhet gör ändringar i miljön på ett sätt som anges i 1 § 1 mom. 1 punkten eller 2 mom. eller på det sätt som anges i 1 § 1 mom. 2 eller 3 punkten bryter mot stadganden eller föreskrifter om avfallshantering eller luftvård dömas för miljöförstöring av oaktsamhet. I den föreslagna 4 § är den oaktsamhet som krävs alltså lindrigare än den grova oaktsamhet som krävs vid miljöförstöring. De sätt på vilka brottet begås är i övrigt desamma som i stadgandena om miljöförstöring.

För att stadgandet skall kunna tillämpas skall ett olovligt ingrepp i miljön, på samma sätt som enligt stadgandet om grov miljöförstöring, orsaka en skada eller åtminstone en konkret, nära förestående fara för miljön eller hälsan. Tröskeln för straffbarheten har också till denna del höjts i förhållande till 1 §, så att skadan eller risken för skada med beaktande av sin långvarighet, omfattning eller annars skall vara synnerligen stor.

Vållandekravet beskrivs i stadgandet med uttrycket ”oaktsamhet”. Sådan oaktsamhet kan vara t.ex. överdosering av en kemikalie som används i någon framställningsprocess, om överdoseringen är en engångsföreteelse och får sådana följder som anges i lagrummet, förutsatt att orsaken till feldoseringen var en försummelse att kontrollera att dosen var den rätta.

5 §. Naturskyddsbrott

Stadgandet om naturskyddsbrott skall så som namnet anger gälla den del av miljöskyddet som går under benämningen traditionellt naturskydd.

1 mom. Enligt 1 punkten döms den för naturskyddsbrott som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet orättmätigt förstör eller skadar ett naturområde eller en del därav, ett djur, en växt eller något annat naturobjekt som har skyddats, fredats eller underkastats åtgärdsförbud med stöd av lagen om naturskydd. Stadgandet omfattar däremot inte gärningar som riktar sig mot områden som har fredats genom ett förfarande enligt 135 § byggnadslagen, även om bakgrunden till fredningen i praktiken kan vara miljöskydd. Dessa gärningar kan enligt 1 § bestraffas som miljöförstöring.

En bestämmelse om fredning eller skydd kan på olika sätt grunda sig på lagen om naturskydd. En fredningsbestämmelse kan uttryckligen ingå i lagen om naturskydd. Enligt lagens 13 § 1 mom. är fåglar som inte är villebråd, på vissa undantag när, alltid fridlysta. En fredningsbestämmelse kan också finnas i en förordning som har utfärdats med stöd av ett fullmaktsstadgande i naturskyddslagen. Som exempel på detta kan nämnas förordningen om fridlysning av växter (450/92), som har utfärdats genom ett bemyndigande i 14 § 2 mom. naturskyddslagen. Länsstyrelsen å sin sida har med stöd av 9 § naturskyddslagen befogenhet att besluta att ett skyddsområde som inrättas på en enskild jordägares lägenhet skall fredas. Den föreslagna 5 § omfattar förstörelse av eller skada på naturobjekt oberoende av på vilket sätt de har skyddats med stöd av naturskyddslagen.

Ett fredningsbeslut är emellertid inte alltid undantagslöst. Om undantag kan stadgas direkt i lagen om naturskydd (14 a § 1 mom.) eller i en förordning som utfärdats med stöd av 4 § i lagen. Undantagslov kan även beviljas av länsstyrelsen (14 a § 2 mom.). För att dessa situationer inte skall beröras av 1 punkten, har i lagrummet intagits tilläggsförutsättningen, att handlingen skall ske "orättmätigt".

Det åtgärdsförbud som nämns i lagrummet kan vara interimistiskt och gälla ett område som staten avser att lösa in i syfte att bilda ett skyddsområde. Förbudet kan ges med stöd av lagen om naturskydd (18 § 2 mom.) eller så kan det hända att om förbudet stadgas direkt i lagen (18 § 3 mom.).

Förstörelse och skadande är som tillvägagångssätt tämligen klara. Efter förstörelse finns det knappast något kvar av skyddsobjektet. Ett fågelbo är förstört t.ex. då det har fällts ur ett träd. Skadande däremot är inte nödvändigtvis så fullständigt som förstörelse, men också på grund av skadande har det värde gått förlorat som var orsak till skyddet. Skada kan t.ex. vara att delvis barka ett skyddat träd. Begreppet förstörande avses även dödande av djur, även om djuret inte faktiskt förstörs.

Också de begrepp som beskriver skyddsobjekten, så som naturområde, är tämligen klara. Andra sådana naturobjekt som nämns i lagrummet kan vara t.ex. en naturskön plats eller en plats som annars på grund av sin natur är betydande. Bland naturobjekt kan också nämnas fågelbon, fågelägg eller en fridlyst sten.

Förteckningen över tillvägagångssätten i 1 punkten kompletteras av 2 punkten. De gärningar som nämns i punkten, d.v.s. att avskilja ett objekt från dess omgivning eller ta det i sin besittning, överlåta eller ta emot ett objekt som har avskilts från sin omgivning samt import till och export från landet kan närmast gälla vilda växter eller djur, delar eller produkter av dessa. Lagrummet skall gälla endast naturobjekt som har fredats med stöd av lagen om naturskydd eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den. Därmed skall t.ex. jakt på fridlyst villebråd i strid med jaktlagen inte omfattas av denna punkt, utan kommer fortsättningsvis att vara straffbart enligt jaktlagen. Om en gärning som skall bestraffas som naturskyddsbrott samtidigt är sådan olovlig fångst som avses i 28 kap. 10 § strafflagen, kan vardera lagrummet tillämpas på gärningen.

Andra stadganden med stöd av lagen om naturskydd som det kan bli straffbart att bryta mot enligt 2 punkten finns t.ex. i förordningen om fridlysning av vissa fågelarter (405/83).

Ett typiskt avskiljande från naturen enligt 2 punkten är att samla fridlysta, sällsynta fåglars ägg. Uttrycket för in i eller ut ur landet används här i samma bemärkelse som i 46 kap. 4 § strafflagen om smuggling. Som exportör eller importör anses både den som transporterat objektet över gränsen som hans uppdragsgivare.

Brottet begås genom att någon överlåter, köper eller tar emot egendom som erhållits genom brott. Dessa gärningar är straffbara

endast om de riktar sig mot något som olagligt avskilts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet. Till överlåtelse kan t.ex. den göra sig skyldig som till samlare förmedlar ägg som har samlats in i naturen. Den samlare som har fått äggen gör sig därefter skyldig till ett sådant emottagande som avses i lagrummet. En förutsättning för straffbarhet är alltid att gärningsmannen har känt till eller klart borde ha känt till att äggen var fridlysta. I det senare fallet är gärningen begången av grov oaktsamhet.

Enligt förslaget är det också straffbart att olovligt överlåta eller ta emot ett objekt som förts ut ur landet utan lov. I normalfall kan dessa brott endast ske utanför Finlands territorium. Av lagrummet framgår därför direkt dess territoriella tillämpningsområde, givetvis inom den ram som stadgas i 1 kap. strafflagen. Resultatet är i och för sig inte exceptionellt, eftersom många brott i regel är straffbara enligt finsk lag även om de begåtts utomlands.

Straffpåföljden för naturskyddsbrott skall enligt förslaget vara böter eller fängelse i högst två år. Straffskalan är densamma som i 23 § 2 mom. lagen om naturskydd för brott med samma benämning.

2 mom. Lagen om skydd av valar trädde i kraft år 1983. I lagens 4 § finns för närvarande ett straffstadgande enligt vilket böter eller fängelse i högst sex månader kan dömas ut.

I enlighet med principerna för revideringen av strafflagen föreslås att detta straffstadgande i sin helhet förs över till strafflagen. Området för straffbarheten förblir detsamma även om uttrycket av grov oaktsamhet kan ha en viss inskränkande effekt. Gärningar begångna av normal oaktsamhet lämnas då klart utanför lagrummets tillämpningsområde. Den föreslagna ändringen, som beror på att samma grad av tillräknande förutsätts i hela paragrafen, saknar praktisk betydelse. Dessutom föreslås det att maximistraffet höjs fyrfalt, dvs. till två år. Den praktiska betydelsen av denna kännbara höjning torde bli liten redan på grund av att det i Finland sällan begås brott mot lagen om skydd av valar. För konsekvensens skull skall straffskalan vara densamma som för andra naturskyddsbrott.

3 mom. I princip kan också synnerligen obetydliga gärningar uppfylla brottsrekvisiten i 1 och 2 mom. Det föreslagna maximistraffet på två år är dock för strängt för de obetydligaste brotten. Därför skall stadgandet om naturskyddsbrott inte alls tillämpas då gärningen endast har varit av ringa betydelse för naturskyddet.

Ett exempel på en obetydlig gärning ur naturskyddssynpunkt kan vara att någon i Uleåborgs eller Lapplands län plockar några fridlysta vitsippor på en plats där det finns rikligt av dem. På samma sätt kan det falla utanför tillämpningsområdet för 5 § att någon fridlyst djurart i onödan tillfälligt avskiljs från sin omgivning, om gärningen inte har till följd att djuret överger sina ungar eller någon annan skada för den störda arten.

Trots att gärningen inte är straffbar som naturskyddsbrott kan det bötesstadgande som blir kvar i 23 § 2 mom. lagen om naturskydd bli tillämpligt. Det föreslagna 3 mom. utgör alltså en gräns mellan naturskyddsbrott och naturskyddsförseelse.

4 mom. Uppsåtliga försök till naturskyddsbrott är straffbara. Straffbarhet för försök kräver enligt straffrättens allmänna läror alltid uppsåt. Eftersom naturskyddsbrott av grov oaktsamhet också är straffbara enligt paragrafens 1 och 2 mom., har i 4 mom. för tydlighetens skull uttryckligen sagts att straffbarheten endast gäller de uppsåtliga försök som nämns i paragrafen.

6 §. Byggnadsskyddsbrott

Medan syftet med 5 § om naturskyddsbrott är att skydda den ursprungliga naturen har i första hand den byggda miljön varit i blickpunkten i 6 § om byggnadsskyddsbrott.

1 mom. För byggnadsskyddsbrott skall den bestraffas som river, förstör eller skadar ett objekt i den byggda miljön som är skyddat enligt byggnadslagen eller genom en föreskrift som utfärdats med stöd av den (1 punkten) eller med stöd av byggnadsskyddslagen har skyddats eller beslutas att underkastas åtgärdsförbud (2 punkter). Lagrummet förutsätter inte att det inträffat en ändring i miljön på det sätt som avses i 1 § 2 mom.

Om byggnadsskydd på stads- och byggnadsplaneområden samt på områden med ett gällande byggnadsförbud på grund av stads- eller byggnadsplanläggning finns stadganden i byggnadslagen. Med stöd av byggnadsskyddslagen skyddas byggnader, grupper av byggnader och byggda områden samt olika slag av anläggningar och parker i anslutning till bygg-

nader som hänför sig till den kulturella utvecklingen eller historien. Byggnadsskyddslagen tillämpas i första hand på icke-planlagda områden men kan under vissa förutsättningar också tillämpas på planlagda områden.

Straffskalorna i byggnadslagen och byggnadsskyddslagen har för närvarande två grader. I vardera stadgandet är grundskalan böter eller fängelse i högst sex månader. För grovt brott mot lagarna kan dömas till fängelse i högst två år eller böter.

Det föreslagna straffstadgandet ersätter straffstadgandet i byggnadsskyddslagen till den del det är fråga om att riva, förstöra eller skada. Med rivande av ett objekt avses i allmänhet att en anläggning som har sammanställts av olika material eller som av sig själv i naturen har uppstått som en helhet och som har skyddats sönderdelas i sina enkla beståndsdelar. Med förstörande avses ett mera oåterkalleligt demolerande av objektet, t.ex. genom att bränna ner det. Med skadande avses att objektet förstörs, skadas eller fördärvas på något annat sätt. Skadande kan ske t.ex. genom en försummelse att sköta objektet eller genom att objektet flyttas från sin ursprungliga plats eller i vissa fall genom felaktig renovering.

Gärningsformerna avgränsar tillämpningen av 6 § i förhållande till 1 § 2 mom. Endast det sistnämnda stadgandet kan tillämpas t.ex. vid olovligt nybyggande eller vid olovliga grävnings- och sprängningsarbeten.

Stadgandet skyddar endast objekt som hör till den *byggda* miljön. Även detta attribut är av betydelse för gränsdragningen mellan 6 § och 1 § 2 mom. Enligt vartdera lagrummet kan man döma till straff för brott mot byggnadslagen. Av byggnadslagens gällande kriminaliseringar kan rivningsförbudet och förbudet mot att ändra bruksändamålet i stads- och byggnadsplaner som avses i 42 a och 100 a §§ gälla den byggda miljön. Brott mot skyddsbestämmelse som intagits i stads- eller byggnadsplan som avses i 135 § 3 mom. ansluter sig även till den byggda miljön. I vissa fall kan även en skyddsbestämmelse enligt 135 § 1 mom. gälla den byggda miljön, och ett brott mot bestämmelsen kan bestraffas som byggnadsskyddsbrott. På andra brott mot byggnadslagen kan den föreslagna 6 § inte tillämpas och därför skall t.ex. ett brott mot planbestämmelser som utfärdats med stöd av 135 § 1 mom. för att skydda naturens estetiska värden bestraffas som miljöförstöring enligt 48 kap. 1 § 2 mom.

Brottsrekvisitet för byggnadsskyddsbrottet kan i de fall som avses i 2 punkten uppfyllas när objektet har skyddats eller underkastats åtgärdsförbud. Ett objekt är skyddat då länsstyrelsens skyddsbeslut har vunnit laga kraft. Med tanke på möjligheten att tillämpa stadgandet är ett beslut att underkasta objektet åtgärdsförbud av större praktisk betydelse. Ett dylikt beslut skall länsstyrelsen fatta enligt 9 § 1 mom. byggnadsskyddslagen, när ett ärende som gäller skyddande av ett objekt har anhängiggjorts.

Enligt förslaget är straffhotet — i motsats till vad som gäller för närvarande — i kraft redan när beslutet om åtgärdsförbudet har fattats och inte från det beslutet har trätt ikraft, dvs. beslutet om förbudet har delgivits. Avsikten har varit att tillämpningsområdet för stadgandet också skall omfatta situationer där den gällande lagen har gjort det möjligt att riva byggnader som har skyddsvärde, utan något hot om straff enligt byggnadsskyddslagen, genom att den som beslutet om åtgärdsförbud skall delges håller sig undan.

Stadgandet förutsätter uppsåt eller grov oaktsamhet. Eftersom grov oaktsamhet räcker för att straff skall dömas ut, förutsätts inte i lagrummet uttryckligen att gärningsmannen var medveten om att objektet har skyddats eller underkastats åtgärdsförbud. Avsaknaden av denna vetskap skall dock ge uttryck för grov oaktsamhet hos gärningsmannen för att gärningen skall vara straffbar. Utgångspunkt vid tillämpning av lagen skall alltså anses vara att gärningsmannen åtminstone hade haft en väl grundad anledning att ta reda på dessa omständigheter.

Straffskalan för byggnadsskyddsbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Eftersom det i strafflagen finns en egen straffskala för grov skadegörelse och det i vissa fall är möjligt att tillämpa stadgandena om miljöförstöring och om grov miljöförstöring på brott mot byggnadslagen har det här inte ansetts nödvändigt med en särskild straffskala för de grova brotten. Om en grov gärningsform togs in i lagen, skulle dessutom maximistraffet för brott mot byggnadsskyddslagen höjas onödigt mycket. Ända fram till juli 1985 kunde för olovlig rivning av kulturhistoriska byggnader

enligt den då gällande lagen (572/64) dömas endast till böter.

2 mom. Fasta fornlämningar har fredats med stöd av lagen om fornminnen. Det är förbjudet att utgräva, överhölja, ändra, skada, ta bort och på annat sätt rubba dessa utan sådant tillstånd som nämns i lagen om fornminnen. För brott mot förbudet kan redan nu med stöd av 25 § lagen om fornminnen dömas till bötesstraff, om inte ett strängare straff skall dömas ut med stöd av någon annan lag.

Enligt detta moment skall för byggnadsskyddsbrott även den dömas som river, förstör eller skadar en fast fornlämning eller ett fartygsvrak eller en del därav. En ytterligare förutsättning är att handlingen utförs utan sådant tillstånd som lagen förutsätter eller i strid med tillståndsvillkoren. Detta innebär att lagrummet inte kan tillämpas på sådana gärningar som gäller fasta fornlämningar, för vilka beviljats sådant tillstånd som avses i 11 eller 13 § lagen om fornminnen.

Med en fast fornlämning avses detsamma som i 2 § lagen om fornminnen, dvs. i allmänhet olika fasta anläggningar, boplatser och naturföremål med tillhörande jordområden. Utanför tillämpningsområdet för lagrummet faller olika slag av mynt, vapen, arbetsredskap, prydnadsföremål, kärl, fortskaffningsmedel eller andra sådana föremål. Vrak av fartyg eller andra farkoster och delar av dem skall emellertid vid tillämpningen av lagrummet jämställas med fasta fornlämningar, medan åter föremål som anträffas i vrak och som härstammar från dem utgör lösa fornföremål. Straffstadgandet om överträdelse av bestämmelserna om lösa fornföremål skall fortsättningsvis finnas i lagen om fornminnen (25 §). Då en förbjuden gärning riktar sig mot en fornlämning som någon annan äger, kan också stadgandena om skadegörelse i 35 kap. strafflagen tillämpas.

3 mom. Försök till skadande av skyddsobjekt skall vara straffbart på samma sätt som försök till naturskyddsbrott enligt 5 §.

Enligt straffrättens allmänna läror skall ett försök anses ha inletts vid den tidpunkt då verkställighetshandlingen framskridit så långt att objektet för brottet försatts i en konkret fara att bli skadat. Enbart förberedelse för en brottslig gärning, som bara skapar förutsättningar för att skada objektet, skall alltså inte vara straffbart.

7 §. Ansvarsfördelning

I brottsrekvisiten i det föreslagna kapitlet har kretsen av gärningsmän inte begränsats genom att definiera i vilken ställning någon skall stå för att bära ansvar. Utgångspunkten är att såväl enskilda medborgare som t.ex. självständiga företagare, förmän, övriga arbetstagare i deras tjänst samt tjänstemän kan göra sig skyldiga till brotten.

Miljöfaror uppkommer emellertid ofta i samband med sådan produktion eller annan verksamhet som på ett eller annat sätt utövas i organiserad form. Om ett miljöbrott är en följd av sådan verksamhet måste det utredas vem eller vilka av flera eventuella ansvariga som skall dömas till straff. Regleringen av grunderna för ansvarsfördelningen behövs också för att det bl.a. inom företagen redan i preventivt syfte skall fästas uppmärksamhet vid dem så att försummelser på grund av oklar arbetsfördelning och oklara ansvarsförhållanden skall kunna undvikas. I 7 § kapitlet om miljöbrott skall ingå motsvarande ansvarsfördelningsgrunder som i den gällande 49 § 4 mom. lagen om skydd i arbete, men något exaktare. En bestämmelse om ansvarsfördelningen som är identisk med den föreslagna 7 § föreslås att tas in även i 47 kap. 7 §.

För ett miljöbrott skall den dömas till straff som genom gärningen eller försummelsen skall anses ha brutit mot sina förpliktelser. Vid bedömningen av detta skall enligt stadgandets andra mening för det första arten av hans uppgifter och behörighet beaktas. Genom uttrycket uppgifter och behörighet hänvisas till verksamhetsprinciperna i varje enskild organisation. De kan vara internt fastställda (så som uppgifter och beslutanderätt enligt personalens arbetsavtal) eller fastställda i stadganden och myndighetsbeslut (såsom tjänsteinnehavares skyldigheter eller företagsledningens uppgifter enligt ett miljötillstånd).

Med arten av uppgifter och behörighet avses direkt arbetsuppgifternas omfattning och bl.a. den berördes ställning antingen som arbetstagare på prestationsnivå eller som förman av något slag. Genom omfattningen av uppgifter och behörighet hänvisas till den självständighet hans ställning medför och bärvidden av de ärenden han beslutar om, i synnerhet vad gäller deras inverkan på miljön. En grund för fördelningen av ansvaret skall även vara att någon har handlat i strid med klart definierade

förpliktelser. Om fördelningen av uppgifter och befogenheter varit oklar, ökar detta ansvaret för de personer som hade till uppgift att besluta och informera om uppgiftsfördelningen.

Yrkeskompetens som nämns i stadgandet skall som ansvarsfördelningsgrund ha olika betydelse från fall till fall. En hög yrkeskompetens skall oftast vara något som understryker en persons ansvar och skyldighet att handla. Å andra sidan kan också en bristfällig yrkesfärdighet medföra ansvar, om en person utan den kunskap och färdighet som behövs har inlett en verksamhet som inverkar skadligt på miljön.

Därutöver skall enligt stadgandet också annars tas hänsyn till den berördes andel i att en lagstridig situation har uppkommit eller fortgått. Ansvaret skall t.ex. inte enbart läggas på den som genom att använda teknisk apparatur i sista hand åstadkommer det lagstridiga utsläppet, utan i första hand på dem som har gett order om att inleda det lagstridiga förfarande eller som har gett det i uppdrag åt någon eller har gett sitt samtycke till det.

8 §. Juridiska personers straffansvar

Miljöbrotten är ofta en form av ekonomisk brottslighet och därmed också samfundsbrottslighet. I 8 § föreslås därför ett stadgande, enligt vilket på de brott som nämns i detta kapitel skall tillämpas vad som stadgas om juridiska personers ansvar. Paragrafen innehåller en hänvisning till det nya 9 kap. i strafflagen om juridiska personers ansvar och gör det möjligt att döma en juridisk person, i vars verksamhet någon begått ett miljöbrott, till samfundsböter.

1.18. 49 kap. Om kränkning av vissa immateriella rättigheter

1.18.1. Kapitelmotivering

1.18.1.1. Systematik och regleringsbehov

Lagstiftningen om immateriella rättigheter skyddar immateriella prestationer. Enligt lagarna på området har rättsinnehavaren ensamrätt att utnyttja t.ex. ett verk, ett kretsmönster för integrerade kretsar, en uppfinning, ett mönster, en växtart eller ett varumärke på det sätt som framgår av respektive lag. Det är här fråga om immateriella prestationer som uttrycker en skapande insats, en teknisk idé eller något liknande. Däremot utsträcker sig skyddet inte direkt till de konkreta föremål som rättigheterna hänger samman med.

En av de centrala principerna för lagstiftningen om immateriella rättigheter är att uppmuntra till skapande intellektuellt arbete genom att ge dem som ägnar sig åt det ensamrätt att utnyttja resultatet av sitt arbete och genom att skydda ensamrätten. De rättspolitiska prioriteringarna varierar inom olika sektorer av de s.k. immateriella rättigheterna. T.ex. patenträtten syftar bl.a. till att främja spridningen av ny teknologi. Varumärkena skall göra det möjligt att i samband med marknadsföring särskilja olika näringsidkares varor och tjänster från varandra.

Det finns ett flertal beröringspunkter mellan de olika typerna av immateriella rättigheter. Ett och samma föremål kan vara förenat med flera ensamrätter — t.ex. både mönsterrätt och varumärkesrätt.

Den upphovsrättsliga lagstiftningen skyddar rätten för dem som utför skapande arbete att bestämma om resultaten av sitt arbete. Upphovsrätten utgör samtidigt en bas för kultur- och medieindustrin. Den snabba tekniska utvecklingen har lett till att det upphovsrättliga skyddet expanderat och blivit ett normsystem som reglerar konkurrensvillkoren inom vissa områden av näringslivet. T.ex. de genom den upphovsrättsliga lagstiftningen skyddade rättigheterna som tillkommer producenter av ljudupptagningar kan, liksom radio- och televisionsföretagens rättigheter, jämställas med industriella rättigheter.

Utöver ekonomiska rättigheter omfattar upphovsrätten skydd av upphovsmännens moraliska rättigheter. Upphovsrätten sammanhänger också indirekt med behovet av att skydda samhällets kultur- och bildningsintressen. I detta avseende skiljer sig de upphovsrättsliga kränkningarna från de i kapitlet om näringsbrott reglerade kränkningarna vid konkurrens inom näringsverksamheten.

I och med de senaste årens utveckling har de immateriella rättigheternas praktiska och ekonomiska betydelse ökat avsevärt. Samtidigt har kränkningstillfällena ökat. Det är numera möjligt att i en helt annan utsträckning än tidigare återge upphovsrättsligt skyddade verk och framföranden av dem. Likaså har t.ex. varumärkesskyddade produkter och deras kännetecken fått en allt större betydelse i marknads-

föringen, vilket innebär att de ofta har ett betydande goodwillvärde. En kontinuerlig produktutveckling har fått en accentuerad betydelse inom näringsverksamheten och det har således blivit allt viktigare att skydda de därmed sammanhängande investeringarna och resultaten av verksamheten.

Också i Finland förekommer det att exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk i förvärvssyfte tillverkas, förs in i landet och sprids utan rättsinnehavarnas samtycke. Sådan s.k. piratism kan inom upphovsrätten rikta sig mot olika typer av verk och mot fotografiska bilder. De i praktiken vanligaste formerna av upphovsrättslig piratism riktar sig mot ljud- och videoupptagningar. Piratism förekommer vidare bl.a. inom radio- och televisionsverksamhet samt inom ADB-branschen.

Piratismen gäller även industriella rättigheter. Ett problem inom den internationella handeln har under de senaste åren varit saluförande eller tillhandahållande av varor som medvetet försetts med kännetecken som antingen är helt identiska med originalmärken eller som lätt kan förväxlas med sådana. Det är fråga om kopiering framför allt av sådana yttre produktkännetecken som emblem, förpackningar och design. I allmänhet är det inte en varas goda egenskaper som kopieras utan gärningsmännens avsikt är att dra nytta av det marknadsvärde som en produkt representerar. Konsumenterna vilseleds således beträffande en varas ursprung genom att ett varumärke som tillhör någon annan används. Den yttre utformningen kan i sig vara föremål för otillåten kopiering genom att någon annans mönsterrätt utnyttjas. Vid patentintrång kopieras en uppfinning som kan utnyttjas industriellt. Gärningsmannens avsikt är då att utnyttja den tekniska idé som ligger till grund för en uppfinning, t.ex. vissa funktionella egenskaper.

Olovligt utnyttjande av industriella rättigheter kan samtidigt kränka flera ensamrätter. Kränkningsobjekt kan vara olika typer av varor, t.ex. lyx- och komsumtionsvaror, livsmedelsförpackningar, bildelar och läkemedel eller industriella metoder och produkter.

Kränkning av upphovsrätt medför i form av uteblivna ersättningar skada för upphovsmän, utövande konstnärer, producenter och fotografer. Dessutom åsamkas de offentliga samfunden ekonomiska förluster genom att de som tillverkar och distribuerar olagliga produkter i allmänhet inte deklarerar sina inkomster för beskattning.

De allvarligare formerna av upphovsrättskränkningar kan dessutom indirekt skada kulturproduktionen över huvud taget. T.ex. musik- och filmproduktionen kan drabbas av ökade risker och sämre lönsamhet, vilket i sin tur framtvingar en kommersiellt trygg produktionspolitik och därmed leder till en utarmning av kulturutbudet.

En näringsidkare som kränker immateriella rättigheter kan skaffa sig en ogrundad konkurrensfördel genom sitt intrång i någons ensamrätt. Härigenom kan också parti- och minuthandlare drabbas av kränkningen i form av minskad försäljning, eftersom gärningsmannen kan hålla lägre priser än andra. Den som gör intrång i en varumärkesrätt behöver t.ex. inte investera i marknadsföring eller kundservice — i stället utnyttjar han resultaten av den marknadsföring som originalproduktens tillverkare bedrivit. Den som gör intrång i patent- och mönsterrättigheter utnyttjar resultaten av någon annans forskning och produktutveckling. Det finns också en risk för att investeringar i produktion och produktutveckling blir mindre lönsamma, vilket inom kort leder till att utvecklingsarbetet stagnerar.

Olaglig framställning kan också äventyra konsumenternas intressen. En produkt eller kopia som tillverkats utan licens av ensamrättsinnehavaren kan vara av sämre kvalitet än originalprodukten. Plagiat av t.ex. läkemedel, bildelar och livsmedel kan t.o.m. vara farliga att använda, eftersom oftast endast de yttre egenskaperna plagieras. I sådana fall då en konsument inte med avsikt till ett dyrt pris har köpt billiga piratprodukter som eventuellt har ett högt marknads- och statusvärde, utan han har blivit vilseledd att tro att han köpt originalprodukter, kan försäljningen ofta jämföras med bedrägeri.

Det olagliga utnyttjandet av immateriella rättigheter har visat sig ha internationella kopplingar och i vissa fall stå i förbindelse med den organiserade brottsligheten. Internationella organisationer och sammanslutningar har påtalat de störningar i den internationella handeln som kränkningarna av immateriella rättigheter förorsakar. De har därför givit eller håller på att utarbeta rekommendationer som syftar till att effektivare förebygga kränkningar av detta slag. I flera länder har man skärpt

straffpåföljderna för grova intrång i ensamrätter.

För skyddet av immateriella rättigheter används både privaträttsliga metoder, t.ex. olika former av avtal, och offentliga register och administrativ övervakning av näringslivet. Såtillvida har straffen spelat en underordnad roll i rättspraxis, att de sällan kommit till användning i samband med kränkningar av industriella rättigheter. Från den skadelidandes synpunkt har de ekonomiska påföljderna varit viktigast. Straffen anger emellertid dessa gärningars förkastlighet. Användningen av straff är således ett sätt att undertrycka anlitandet av förbjudna konkurrensmetoder inom företagsverksamhet.

Allvarliga kränkningar av immateriella rättigheter kan på grund av den planmässighet de kräver och de skador de förorsakar jämställas med vissa näringsbrott, t.ex. företagsspionerі och missbruk av företagshemlighet. Också för att det skall vara möjligt att uppnå en tillräcklig förebyggande effekt måste straffhoten motsvara straffskalorna för dessa brott. Även annars är det skäl att utforma straffstadgandena om immateriella brott enligt samma principer som gäller för totalrevisionen av strafflagen.

1.18.1.2. Nuläget

1.18.1.2.1. Lagstiftningen om upphovsrätt och rätt till fotografisk bild

Vår lagstiftning om upphovsrätt består av upphovsrättslagen (404/61) och lagen om rätt till fotografisk bild (405/61). Närmare stadganden om tillämpningen av dessa lagar finns i upphovsrättsförordningen (441/61) samt i förordningen angående effektivisering av upphovsrättslagens efterlevnad (442/61). Upphovsrättslagen stadgar om författares, kompositörers, bildkonstnärers och övriga upphovsmäns rättigheter samt om de rättigheter som tillkommer innehavare till vissa upphovsrätten närstående rättigheter. Lagen om rätt till fotografisk bild reglerar fotografers rättigheter.

Upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild har reviderats flera gånger. Tack vare de partiella reformerna har den upphovsrättsliga lagstiftningen hållit jämna steg med den tekniska, samhälleliga och övriga utvecklingen inom lagstiftningen.

Upphovsrättsligt skydd åtnjuter enligt 1 § upphovsrättslagen litterära och konstnärliga verk. Med ett verk avses ett intellektuellt alster som uttrycker upphovsmannens skapande och originella insats. Det kan i praktiken vara svårt att avgöra om resultatet av ett skapande arbete överskrider tröskeln för ett s.k. självständigt verk och således åtnjuter upphovsrättsligt skydd. Lagen definierar varken ett verk eller den nämnda tröskeln, vilket innebär att definitionerna i sista hand blir beroende av domstolens avgörande i det enskilda fallet.

Enligt exempelförteckningen i 1 § kan ett verk utgöra en skönlitterär eller beskrivande framställning i skrift eller tal, ett musikaliskt eller sceniskt verk eller filmverk, ett alster av bildkonst, byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri. Ett litterärt eller konstnärligt verk kan komma till uttryck också på något annat sätt. T.ex. ett dataprogram, en databas eller en datafil kan, om de ger uttryck för skapande och originalitet, utgöra upphovsrättsligt skyddade verk.

Vissa stadganden om vad som hänförs till upphovsrätten finns i 2 § upphovsrättslagen, som huvudsakligen gäller de ekonomiska aspekterna på skyddet, samt i 3 § som gäller upphovsmannens moraliska rättigheter. Principen är att upphovsmannen skall ha rätt att utnyttja sitt verk i alla avseenden som har eller kan tänkas ha ekonomisk eller annan praktisk betydelse. I lagen uttrycks detta så att upphovsmannen tillerkänns en i princip uteslutande rätt att förfoga över sitt verk genom att framställa exemplar av det och göra det tillgängligt för allmänheten.

Att framställa exemplar av ett verk innebär att det anbringas på ett fysiskt underlag, t.ex. ett notpapper. Vilken metod och vilket underlag som används saknar betydelse i detta sammanhang. Det kan vara fråga t.ex. om duplicering, ljuskopiering eller avskrift. Ett framställt exemplar t.ex. av ett dataprogram kan vara tryckt på originalspråket, t.ex. i en bok, eller lagrat på maskinspråk på en diskett, ett magnetband eller i en integrerad krets. Enligt 2 § 2 mom. upphovsrättslagen anses såsom framställning av exemplar även att verket överförs på en anordning genom vilken det kan återges. Anordningar av det slag som avses i stadgandet är t.ex. grammofonskivor

och kassetter, filmer, videokassetter samt datorminne och disketter.

Enligt 2 § 3 mom. upphovsrättslagen görs ett verk tillgängligt för allmänheten då det framförs offentligt eller då exemplar av det utbjuds till försäljning, uthyrning eller utlåning eller eljest sprids till allmänheten eller visas offentligt. I vissa fall upphör upphovsmannens rätt att bestämma om spridningen av sitt verk. T.ex. exemplar som utgivits efter publiceringen av ett litterärt eller musikaliskt verk får fritt överlåtas vidare. I och med att upphovsmannen har överlämnat ett exemplar av ett konstverk till någon annan eller verket har publicerats, får de överlämnade eller publicerade exemplaren spridas vidare och verket får visas offentligt. Undantag stadgas i fråga om uthyrning av litterära och musikaliska verk till allmänheten samt i fråga om utlåning till allmänheten av maskinläsbara exemplar av dataprogram. Den som är upphovsman till något annat verk — exempelvis ett filmverk — har en obegränsad rätt att bestämma om verkets spridning. T.ex. på videokassetter upptagna exemplar av filmverk får således inte spridas utan tillstånd av den som innehar upphovsrätten.

Till upphovsmannens i lag skyddade moraliska rättigheter hör den s.k. paternitetsrätten: då ett verk görs tillgängligt för allmänheten skall upphovsmannen anges på det sätt som god sed kräver. Verket får inte heller ändras så att upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart kränks. Det får inte heller göras tillgängligt för allmänheten i en form eller i ett sammanhang som på det angivna sättet är kränkande för upphovsmannen (den s.k. respekträtten).

Upphovsrättslagens 5 kap. stadgar om vissa upphovsrätten närstående rättigheter, dvs. om utövande konstnärer, producenter av ljudupptagningar och rundradiobolag tillkommande begränsade rättigheter, vilka åtnjuter ett skydd som när det gäller vissa detaljer skiljer sig från det egentliga upphovsrättsskyddet för litterära och konstnärliga verk.

I 49 § stadgas om skydd mot olovlig kopiering av kataloger, tabeller, program och andra sådana sammanställningar av en stor mängd uppgifter (katalogskydd). Detta skydd kan motiveras med den stora arbetsinsats som har lagts ned på produkten. Också databaser och datafiler kan på basis av det i 49 § stadgade katalogskyddet skyddas mot olovlig kopiering.

I 50 § upphovsrättslagen stadgas om skydd för mottagare av utländska pressmeddelanden.

Stadgandena om rätt till fotografisk bild är parallella med de upphovsrättsliga stadgandena och gäller samma typ av skydd. Skyddsobjektet är i detta fall en fotografiskt eller på motsvarande sätt framställd bild. Alla fotografier skyddas på samma sätt, oberoende av bildens konstnärliga eller övriga värde. Skyddet av fotografiska bilder grundar sig således på tekniska kriterier, vilket innebär att något sådant tröskelkrav inte gäller som enligt upphovsrättslagen.

Fotografens rätt — eller uppdragsgivarens rätt i fråga om en beställd bild — innebär exklusiv rätt att framställa exemplar av bilden i oförändrad eller ändrad form. Lagen om rätt till fotografisk bild skyddar således inte bara den ursprungliga bilden och av den framställda exemplar utan också med utgångspunkt i den ursprungliga bilden genom olika förfaranden framställda bilder. Att göra ändringar i en fotografisk bild kan jämställas med att göra ändringar i ett verk på det sätt som avses i 2 § upphovsrättslagen. Ensamrätten till en bild omfattar inte enbart rätten att framställa exemplar av den utan också att visa den offentligt, t.ex. genom att ställa ut den i offentliga lokaler och utomhus på platser som allmänheten har tillträde till, samt rätten att visa den i televisionsutsändningar. Fotografen har emellertid inte ensamrätt att bestämma om en bild skall utbjudas till försäljning eller spridas på annat sätt. Också visningsrätten upphör att gälla sedan fotografen överlåtit exemplar av en fotografisk bild eller bilden publicerats (11 § 1 mom. lagen om rätt till fotografisk bild).

Den rätt som tillkommer en upphovsman och en fotograf samt en innehavare av vissa upphovsrätten närstående rättigheter har begränsats av praktiska skäl samt med hänsyn till kulturella och andra viktiga samhälleliga intressen. T.ex. biblioteksutlåning av litterära och musikaliska verk förutsätter inte upphovsmannens samtycke. Vidare får verk med iakttagande av god sed citeras i den omfattning som betingas av ändamålet och ett mindre antal kopior får tas för enskilt bruk. Dataprogram får i maskinläsbar form kopieras för enskilt bruk endast om programmet har publicerats. Exemplar av ett verk, en fotografisk bild eller någon annan prestation som har framställts för enskilt bruk får inte heller senare utan lov användas för något annat ändamål.

Upphovsmannens ensamrätt att bestämma om användningen av sitt verk begränsas också av vissa avtals- och tvångslicenser. Genom en avtalslicens kan den som vill använda ett verk, t.ex. av en organisation som representerar ett flertal finländska upphovsmän inom ett visst område få tillstånd att genom ljuskopiering eller på motsvarande sätt framställa exemplar av publicerade verk och fotografier. Ett sådant tillstånd binder också en upphovsman som organisationen inte företräder. I tvångslicensfall behövs inget särskilt avtal, men användaren måste betala en ersättning.

Det finns ett flertal internationella upphovsrättsliga konventioner som ger skydd också åt verk och prestationer som härstammar från andra stater. De viktigaste är Bernkonventionen om skydd för litterära och konstnärliga verk (FördrS 79/86), världskonventionen om upphovsrätt (FördrS 81/86), Genèvekonventionen av år 1971 om skydd för framställare av fonogram mot olovlig kopiering av deras fonogram samt Romkonventionen av år 1961 om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag.

Konventionerna förpliktar medlemsstaterna att ge rättsinnehavare till verk och prestationer som härstammar från andra länder det minimiskydd som anges i konventionerna (minimirättsprincipen). En upphovsman till ett litterärt eller konstnärligt verk eller en utövande konstnär som är medborgare i en stat som anslutit sig till någon av konventionerna, får i de övriga avtalsslutande staterna samma rättigheter som enligt dessa länders lagar tillförsäkras de egna medborgarna (principen om nationellt bemötande).

Finland har bringat i kraft den år 1971 reviderade Bernkonventionen och världskonventionen om upphovsrätt samt ratificerat Romkonventionen och fonogramkonventionen. Vår upphovsrättslag uppfyller de krav som dessa konventioner ställer.

Skadestånds- och straffpåföljder. Den som kränker en upphovsmans eller en fotografs rätt kan åläggas att betala skäligt vederlag för den lagstridiga användningen av skyddat material. Om kränkningen har varit uppsåtlig eller oaktsam, måste han betala full ersättning också för den immateriella och materiella skada han förorsakat. Dessutom finns det straffstadganden i båda lagarna. I 56 § upphovsrättslagen stadgas om upphovsrättsbrott och i 56 a § om upphovsrättsförseelse. I 18 och 18 a §§ lagen om rätt till fotografisk bild stadgas om fotografirättsbrott respektive fotografirättsförseelse. Vardera lagens straffstadganden reviderades år 1984.

För upphovsrättsbrott straffas den som uppsåtligen i förvärvssyfte i strid med upphovsrättslagen framställer exemplar av ett verk eller gör ett verk tillgängligt för allmänheten. Kränkningen kan anses vara grov t.ex. på grund av ett stort antal exemplar eller verksamhetens omfattning.

Stadgandet om fotografirättsbrott är av samma lydelse, utom i det avseendet att brottet här består i att någon i strid med lagen om rätt till fotografisk bild framställer exemplar av en bild eller sprider den till allmänheten. Att olovligen visa en fotografisk bild är inte straffbart som fotografirättsbrott, även om rätten att visa en bild ingår i fotografens ensamrätt.

För upphovsrätts- eller fotografirättsförseelse döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot stadgandena till skydd för upphovsrätten eller rätten till en fotografisk bild. En förutsättning är emellertid också att kränkningen inte skett i förvärvssyfte och att den inte kan anses vara grov. Enbart såsom upphovsrättsförseelse är det dessutom straffbart att uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

— handla i strid med föreskrift om upphovsrättens utövande som en upphovsman utfärdat i sitt testamente eller som en genom testamente bemyndigad person utfärdat (41 § 2 mom. upphovsrättslagen),

— handla i strid med 51 §, enligt vilken ett litterärt eller konstnärligt verk inte får göras tillgängligt för allmänheten under en sådan titel, pseudonym eller signatur att verket eller dess upphovsman lätt kan förväxlas med ett förut offentliggjort verk eller dess upphovsman,

— handla i strid med 52 § 1 mom., enligt vilket någon annan än upphovsmannen endast på uppdrag av denne får anbringa upphovsmannens namn eller signatur på exemplar av ett konstverk,

— handla i strid med 52 § 2 mom., enligt vilket upphovsmannens namn eller signatur inte får anbringas på ett sådant sätt på en efterbildning, att efterbildningen kan förväxlas med originalet eller

— efter upphovsmannens död, i strid med undervisningsministeriets förbud offentligt förfara på ett sådant sätt med ett litterärt eller

konstnärligt verk att den andliga odlingens intressen kränks (53 § 1 mom. och 13 § upphovsrättsförordningen).

På kränkningar av sådana upphovsrätten närstående rättigheter som nämns i 5 kap. skall med stöd av hänvisningsstadgandet i 60 § tillämpas bl.a. lagens straff-, skadestånds- och ersättningsstadganden. I enlighet med hänvisningsstadgandet är det straffbart

— att utan en utövande konstnärs samtycke uppta hans framföranden eller göra dem tillgängliga för allmänheten samt att olovligen kopiera framföranden som upptagits (45 §),

— att utan framställarens samtycke eftergöra en grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud upptagits (46 §),

— att utan sändarföretagets samtycke återutsända eller på en anordning som möjliggör återgivning uppta en radio- eller televisionsutsändning samt att mot betalning återge en televisionsutsändning för allmänheten i en biograf eller en därmed jämförlig lokal som allmänheten har tillträde till mot betalning (48 §),

— att utan framställarens samtycke eftergöra en katalog, en tabell, ett program eller något annat sådant arbete vari sammanställts ett stort antal uppgifter (49 §),

— att utan mottagarens tillstånd göra ett utländskt pressmeddelande tillgängligt för allmänheten (50 §) samt

— att till landet införa upptagningar om en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt upphovsrättslagen (56 § 2 punkten och 56 a § 2 punkten).

En kränkning av upphovsrätten närstående rättigheter kan utgöra antingen ett upphovsrättsbrott enligt 56 § eller en upphovsrättsförseelse enligt 56 a §, beroende på om kränkningen är uppsåtlig eller oaktsam och hur allvarlig gärningen bedöms vara.

Både enligt upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild är det straffbart att för spridning till allmänheten föra in exemplar av verk och bilder som framställts i strid med lagarna. Enligt upphovsrättslagen gäller detta också upptagningar som har framställts i strid med vissa upphovsrätten närstående rättigheter. Importören straffas i Finland antingen för respektive brott eller förseelse, oberoende av om framställningen är straffbar enligt upphovsrättslagstiftningen i framställningslandet.

Straffet för upphovs- och fotografirättsbrott är böter eller fängelse i högst två år. För motsvarande förseelser är straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

Till grund för gradindelningen av den gällande upphovsrättsliga lagstiftningens straffstadganden ligger tankegången att stadgandena om upphovs- och fotografirättsbrott skall täcka allvarliga kränkningar, framför allt s.k. piratism (56 § upphovsrättslagen och 18 § lagen om rätt till fotografisk bild) medan förseelsestadgandena skall tillämpas på lindrigare kränkningar (56 a § upphovsrättslagen och 18 a § lagen om rätt till fotografisk bild). Enbart som upphovsrättsförseelse kan därutöver, såsom ovan omtalats, bestraffas kränkningar av testamentsföreskrifter, kränkningar av det i 51 och 52 §§ upphovsrättslagen stadgade upphovsrättsliga namnskyddet samt kränkningar av den andliga odlingens intressen.

Det förekommer relativt sällan att åtal väcks för brott mot lagstiftningen om upphovsrätt. År 1990 dömde underrätterna ut nio straff för gärningar där huvudbrottet var brott mot upphovsrättslagen. Brotten bestod mestadels i olovlig kopiering, införsel, vidareförsäljning eller uthyrning av fonogram och bildupptagningar. Olovligt utnyttjande av upphovsrättsligt skyddat material förekom jämsides med i och för sig laglig försäljning och uthyrning. I vissa fall har framställningen och spridningen dock bedrivits utan samband med någon annan affärsrörelse. Antalet kopierade filmer eller fonogram har i allmänhet uppgått till minst 50 stycken och verksamheten har kunnat fortgå i flera månader. I de grövsta fallen har det varit fråga om hundratals kopior och om en verksamhet som fortgått t.o.m. över två år.

Straffpraxis har varit relativt lindrig, jämfört med t.ex. praxis i samband med stölds- och bedrägeribrott. År 1990 dömdes för upphovsrättsbrott ett sju månaders ovillkorligt och ett sex månaders villkorligt fängelsestraff. Medianen för de bötesstraff som dömdes för upphovsrättsbrott var 32,5 dagsböter.

Vid bedömningen av påföljderna för upphovsrättsbrotten och upphovsrättsförseelserna är det skäl att beakta att gärningsmannen i rättspraxis vanligen har ålagts att såsom skäligt vederlag utöver skadestånd betala två eller tre gånger det belopp som han borde ha betalt till upphovsmannen såsom normal bruksersättning. Å andra sidan har i praxis också ett mindre belopp än licensavgiften i undantagsfall ansetts vara skäligt.

Det finns inget särskilt stadgande om mätning eller sammanjämkning av vederlag och straffrättsliga påföljder. I praktiken kan de ekonomiska påföljderna vara tämligen stränga, vilket gör det motiverat att beakta dem vid straffmätningen. Vad gällande 6 kap. 4 § i strafflagen stadgar om undvikande av oskäliga påföljder skall således tillämpas också på upphovsrättsbrott.

1.18.1.2.3. Lagstiftningen om industriella rättigheter

Vår lagstiftning om industriella rättigheter och ensamrätt består av
— varumärkeslagen (7/64),
— patentlagen (550/67),
— mönsterrättslagen (221/71),
— firmalagen (128/79),
— lagen om kollektivmärken (795/80) samt
— lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/91, *kretsmönsterlagen*)
— lagen om nyttighetsmodellrätt (800/91
— *nyttighetsmodellagen*) och
— lagen om växtförädlarrätt (789/92, *växtförädlarlagen*).

Med stöd av vissa av dessa lagar har utfärdats förordningar om tillämpningen (varumärkesförordningen 296/64, mönsterrättsförordningen 252/71, patentförordningen 669/80, förordning om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar 946/91, förordning om temporär tillämpning av lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar på kretsmönster från vissa länder 947/91, förordningen om nyttighetsmodellrätt 1419/91).

Dessutom finns det särskilda lagar om uppfinningar av betydelse för landets försvar (551/67), om rätt till arbetstagares uppfinningar (656/67) samt om patentombud (552/67).

Ett *varumärke* är en symbol som en näringsidkare i kommersiellt syfte använder för att i marknadsföringen särskilja en vara från andra och för att främja försäljningen. Ett varumärke kan bestå av en figur, av ett eller flera ord, bokstäver eller siffror eller en säregen utstyrsel av en vara eller dess förpackning. Det kan också bestå av en kombination av dessa. Genom att utrusta varor som han bjuder ut till salu eller annars tillhandahåller i sin näringsverksamhet eller genom att utmärka sina tjänster med ett kännetecken, kan en näringsidkare särskilja dem från andra varor eller tjänster på marknaden. Enligt varumärkeslagen skiljer ett varumärke nyttigheter av ett visst kommersiellt ursprung från andra.

Genom att skaffa sig ensamrätt till ett varumärke får en näringsidkare exklusiv rätt att använda ett fabriks- eller handelsmärke som kännetecken på vissa varor. Varumärkesinnehavaren får på basis av ensamrätten använda sitt varumärke på en vara och på den förpackning eller det kärl som den förvaras i, på meddelanden, skyltar, priskataloger, affärsbrev samt i andra sådana affärssammanhang. Han har dessutom rätt att saluföra och tillhandahålla varor som är försedda med varumärket.

Innehavaren av ett varumärke har rätt att förbjuda konkurrenter att använda detta eller något förväxlingsbart annat kännetecken. Förväxlingsbarheten kommer till uttryck så att utseendemässiga, fonetiska eller betydelsemässiga likheter mellan märken som anbragts på samma eller liknande varuslag kan vilseleda en tredje person med avseende på varornas kommersiella ursprung. Förväxlingsbarheten är resultatet av att både varorna och varumärkena påminner om varandra. Varumärket behöver inte nödvändigtvis antyda varans kommersiella ursprung. Detta framgår direkt endast i det fall att näringsidkarens släktnamn eller firma används som kännetecken på produkterna. I undantagsfall kan förväxlingsbarhet åberopas även då det inte är fråga om liknande varuslag, om användning av ett annat liknande kännetecken skulle innebära ett otillbörligt utnyttjande av ett effektivt inarbetat och välkänt äldre märkes goodwill (6 § 2 mom. a-punkten varumärkeslagen, den s.k. Kodak-doktrinen). Förväxlingsbarheten kan åberopas också till förmån för ett inarbetat varumärke, om användningen av ett annat liknande kännetecken uppenbarligen skulle förringa det äldre märkets goodwill (6 § 2 mom. b-punkten, den s.k. råttgiftsdoktrinen).

Den ensamrätt som tillkommer en varumärkesinnehavare kränks av varje åtgärd genom ,vilken någon annans vara av samma eller liknande slag som den som ett varumärke anknyter till, tillhandahålls under täckmantel av varumärkesinnehavarens varumärke. Varumärkesinnehavaren kan exceptionellt behöva skydd med stöd av de ovan refererade bestämmelserna i 6 § 2 mom. varumärkeslagen. Den ene näringsidkaren skyddas i detta fall mot den andre.

”Tillhandahålla” innefattar alla åtgärder ge-

nom vilka en vara släpps ut i handeln eller annars bjuds ut till allmänheten. När en vara väl har börjat saluföras i Finland eller utomlands av varumärkesinnehavaren eller med hans samtycke, kan denne därefter inte längre hindra att varan återförsäljs eller på nytt släpps ut i handeln. S.k. gråimport, som innebär att varor som en gång vederbörligen försetts med ett varumärke och släppts ut i handeln förs in i landet förbi den auktoriserade importören, innebär alltså i och för sig inte någon kränkning av varumärkesrätten. Om en återförsäljare så genomgripande ändrar en vara att den inte längre kan anses vara ursprunglig måste varumärket avlägsnas, om inte varumärkesinnehavaren ger sitt samtycke till att det fortfarande får användas.

Ensamrätt till ett varumärke uppnås antingen genom registrering eller inarbetning. Registrering och inarbetning är likvärdiga grunder för ensamrätt. De gäller endast i Finland. Ensamrätten är således territoriellt begränsad. Märkesinnehavaren kan emellertid förhindra import av varor som är försedda med kännetecken som kan förväxlas med hans varumärke.

Kännetecknande för varumärket som ett rättsligt institut är att själva produkten i en viss bemärkelse är fristående från varumärket. Varukännetecknet eller rätten att använda det kan överlåtas separat. Syftet med ett varumärke är att individualisera en viss näringsidkare och inte en viss produkt.

En näringsidkare särskiljs från andra näringsidkare genom sin *firma*. Näringsidkaren kan få ensamrätt till sin firma genom att låta föra in den i handelsregistret eller genom inarbetning. Ensamrätten innebär att en annan näringsidkare inte får använda en förväxlingsbar firma.

En näringsidkare kan enligt 3 § 1 mom. varumärkeslagen använda sin firma som kännetecken för sina varor. T.ex. små och medelstora företag kan använda sin firma för att särskilja sina varor och tjänster, på samma sätt som storföretag använder varumärken.

Enligt lagen om *kollektivmärken* kan ett samfund av närings- eller yrkesidkare genom registrering eller inarbetning få ensamrätt till ett varumärke som är avsett att användas av samfundets medlemmar i deras närings- eller yrkesverksamhet (1 § 1 mom.). Lagen nämner också möjligheten att skaffa ensamrätt till ett särskilt kontrollmärke att användas för varor eller tjänster som är föremål för kontroll eller övervakning (1 § 2 mom.).

Patent kan erhållas på en uppfinning som kan tillgodogöras industriellt. Uppfinningen skall vara ny i förhållande till vad som blivit känt före dagen för patentansökningen och den skall väsentligen skilja sig från vad som är känt sedan tidigare. Uppfinningen förutsätts uppnå en sådan nivå att det tekniska resultatet av den inte är självklart för en sakkunnig person. Även om patentlagen inte definierar vad som avses med en uppfinning anses det allmänt att den skall avse en produkt, anordning eller en arbets- eller produktionsmetod som kan reproduceras och som har en teknisk karaktär och effekt.

Ensamrätten innebär att andra än patenthavaren kan förbjudas att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt. Formen för utnyttjande av uppfinningen saknar betydelse. Ensamrätten inbegriper också ett indirekt produktskydd, dvs. rätten att använda en produkt som tillverkats enligt den patentskyddade metoden. Oavsett att patent meddelats har dock den som yrkesmässigt utnyttjade en uppfinning när ansökan om patent på den gjordes eller som vidtagit väsentliga åtgärder för att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt rätt att fortsätta utnyttjandet (s.k. förhandsanvändningsrätt).

Patenthavarens lov krävs för att yrkesmässigt tillverka, utbjuda, bringa i omsättning eller använda ett patentskyddat alster. Patenthavarens lov krävs också för att få införa i landet eller inneha ett patentskyddat alster för något av de ändamål som nämns ovan.

När det är fråga om ett patentskyddat förfarande krävs patenthavarens lov för att få använda det samt, om vederbörande vet eller det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart att förfarandet inte får användas utan patenthavarens lov, för att få utbjuda det för användning här i landet. Ett alster som tillverkats enligt ett patentskyddat förfarande får inte utan patenthavarens lov utbjudas, bringas i omsättning eller användas och inte heller införas eller innehas för sådant ändamål som nämns ovan.

Med uttrycket ”bringa i omsättning” avses såväl försäljning som utlåning och uthyrning. Det är inte nödvändigt att försäljningen, utlåningen eller uthyrningen verkligen ägt rum. Det räcker att åtgärder vidtagits i sådant syfte.

Patentintrång kan enligt 3 § patentlagen in-

delas i direkta (1 mom.) och indirekta (2 mom.). Även om ett indirekt patentintrång främjar en annan persons direkta patentintrång, utgör det indirekta patentintrånget ett självständigt brott och inte medhjälp till den andres direkta patentintrång. Vissa gärningar kan således leda till straffrättsligt och skadeståndsrättsligt ansvar oberoende av om ett direkt patentintrång skett eller ej.

Förteckningen över ensamrättens innebörd i 3 § patentlagen är uttömmande, både när det gäller patentskyddade alster och patentskyddade förfaranden.

Enligt *mönsterrättslagen* avses med mönster förebilden för en varas utseende eller för ett ornament. Mönsterskyddet avser endast den yttre utformningen, oberoende av om denna samtidigt är förknippad med en teknisk idé. Skyddet gäller således endast sådana egenskaper hos mönstret som kan iakttas med synsinnet. Mönsterskydd kan ges inom samtliga industriområden. Det kan vara fråga om formgivningen av en tandpetare eller en oljeborrningsplattform likaväl som ett ornament eller nyttighetsmodeller.

Mönstret tjänar som en förebild. En färdig produkt kan vara mönsterskyddad endast om den används som förebild i en kontinuerlig framställning. Det finns således en principiell skillnad mellan ett mönster och ett föremål som har tillverkats med mönstret som förebild.

Ensamrätt till yrkesmässig användning av ett mönster uppkommer genom registrering hos patent- och registerstyrelsen. En förutsättning för mönsterskydd är att mönstret är resultatet av skapande intellektuellt arbete och inte t.ex. ett plagiat. Mönstret förutsätts dessutom uppfylla nyhetskravet och vara särskiljbart. Det skall objektivt sett representera någonting nytt. Nyhetskravet innebär att mönstret inte tidigare skall ha varit tillgängligt för allmänheten. Kravet på särskiljbarhet innebär att mönstrets hela utseende ger ett nytt helhetsintryck och väsentligt skiljer sig från vad som tidigare varit känt.

Den viktigaste användningsformen som härleds från den på mönsterskyddet baserade ensamrätten är rätten till yrkesmässig framställning av en vara. Ensamrättshavaren kan hindra att mönstret olovligen används som förebild vid yrkesmässig framställning av en vara som utseendemässigt inte väsentligen skiljer sig från mönstret eller vari upptagits något som inte väsentligen skiljer sig från mönstret. Denna rätt innefattar emellertid endast sådana varor för vilka mönstret registrerats och varor som liknar dem. Olovlig yrkesmässig framställning av en vara är således typfallet av mönsterintrång.

Införsel i landet jämställs med tillverkning som en sådan form av utnyttjande av ett mönster som tillkommer mönsterhavaren ensam. Det är således inte möjligt att kringgå ett framställningsförbud i hemlandet genom att flytta tillverkningen av en vara vars förebild är ett i Finland skyddat mönster till utlandet och därefter föra in varorna i landet.

Mönsterrättshavaren har också ensamrätt till försäljning av varan. Mönsterskyddet inbegriper sådana förberedande åtgärder som utbjudande och tillhandahållande av en mönsterenlig vara. Mönsterskyddet gäller också uthyrning.

I 5 § mönsterrättslagen finns en komplett förteckning över de former av utnyttjande som omfattas av mönsterskyddet. Mönsterhavaren kan inte med stöd av sin ensamrätt förbjuda någon att enbart använda ett mönsterenligt föremål.

Huvudsyftet med mönsterrätten är att främja ny design och stödja investeringarna i denna sektor. Mönsterskyddet har emellertid i praktiken för det mesta avsett tekniska anordningar.

Skyddsobjektet för *kretsmönsterlagen* är kretsmönster som kan användas för framställning av intregrerade kretsar. Ett kretsmönster är en immateriell tredimensionell helhetsbeskrivning av hur en fungerande integrerad krets är uppbyggd. Ett kretsmönster kan vara uttryckt t.ex. som ett tvådimensionellt kretsschema eller som s.k. maskregister i en dators minne. En integrerad krets består av tunna skikt av ledare, halvledare eller isolatorer på ett halvledarunderlag, vanligen en kiselbricka.

Det skydd som kretsmönsterlagen stadgar avser det immateriella resultatet av intellektuellt skapande arbete, dvs. ett kretsmönster för en integrerad krets. För att åtnjuta skydd skall kretsmönstret som en helhet vara originellt, vilket innebär att det skall vara resultatet av ett självständigt och skapande intellektuellt arbete.

Ensamrätt till ett kretsmönster uppkommer genom registrering. Det skydd som kretsmönsterlagen ger inkluderar ensamrätt till framställning av kretsmönstret i vilken form som helst samt införsel och spridning till allmänheten.

Med framställning av kretsmönsterexemplar avses all slags materiell realisering av mönstret.

Ett kretsmöster eller exemplar av det kan spridas till allmänheten t.ex. genom försäljning, uthyrning eller utlåning. Med allmänheten avses en personkrets som inte individualiserats på förhand. Rättsinnehavarens samtycke förutsätts således t.ex. för att bjuda ut integrerade kretsar till företag inom branschen. I och med att definitionen inbegriper kretsmönster i alla förekomstformer, innefattar rättsinnehavarens spridningsrätt inte bara kretsmönster t.ex. i schema- eller databasform, utan också konkreta exemplar av integrerade kretsar som framställts på basis av kretsmönstret.

Rätten till ett kretsmönster inbegriper även rätt att föra in kretsmönstret i landet för spridning till allmänheten på det sätt som nämns ovan. Införsel av integrerade kretsar och andra exemplar av kretsmönster i sådant syfte förutsätter således rättsinnehavarens samtycke, om inte spridningsrätten har förfallit. Rätten att sprida och importera en integrerad krets upphör i och med att kretsen för första gången lovligen spritts till allmänheten.

Att ha äganderätt till ett exemplar av ett kretsmönster är inte detsamma som att ha ensamrätt till ett kretsmönster. En överlåtelse av ett exemplar av ett kretsmönster inbegriper således inte överlåtelse av rätten till själva kretsmönstret. Ensamrätten till ett kretsmönster kan överlåtas helt eller delvis, t.ex. genom licensering av en eller flera tillverkare. Den överlåtna rätten kan överlåtas vidare utan den ursprungliga rättsinnehavarens samtycke.

Rättsinnehavarens framställnings- och spridningsrätt begränsas i vissa fall. Var och en får framställa kretsmönsterexemplar för enskilt bruk samt för undervisnings- och analysändamål. Sådana kopior får dock inte utan ensamrättsinnehavarens samtycke användas för andra ändamål, t.ex. spridas till allmänheten. Den som genom utnyttjande av analysresultat skapar ett nytt originellt kretsmönster, får i detta använda element ur det analyserade kretsmönstret.

Lagen innehåller dessutom undantagsregler om skydd för den som i god tro anskaffat en olaglig produkt samt ett stadgande som kan jämställas med patentlagens stadgande om s.k. förhandsanvändningsrätt.

För en integrerad krets kan gälla både det skydd som kretsmönsterlagen stadgar för själva kretsmönstret och t.ex. patentskydd för själva framställningstekniken. Det är i så fall emellertid fråga om två skilda skyddsobjekt. Möjligheten att tillämpa både upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild har dock uteslutits genom uttryckliga stadganden (10 § 2 mom. upphovsrättslagen och 1 § 3 mom. lagen om rätt till fotografisk bild).

Enligt *lagen om nyttighetsmodellrätt* avses med nyttighetsmodellrätt ensamrätt att yrkesmässigt utnyttja en uppfinning. Föremål för nyttighetsmodellrätten är en teknisk lösning som tar sig uttryck i ett föremåls form eller konstruktion eller i en kombination av dessa och som kan användas industriellt. Skyddsobjekt kan enligt lagen vara endast en uppfinning som kommer till uttryck i ett konkret föremål. För att en uppfinning skall kunna utnyttjas industriellt förutsätts den vara reproducerbar och ha betydelse inte bara för den egentliga industrin, utan också för övriga näringsgrenar och för den offentliga förvaltningen.

Den som gjort en uppfinning eller den till vilken uppfinnarens rätt övergått kan genom att registrera en nyttighetsmodell få ensamrätt till att utnyttja den yrkesmässigt. Ensamrätten innebär att ingen annan än registreringshavaren utan dennes tillstånd får utnyttja uppfinningen genom att tillverka, utbjuda, bringa i omsättning eller använda ett alster som har skyddats genom nyttighetsmodellrätt eller införa eller inneha ett sådant alster för ovan nämnt ändamål. Den ensamrätt som erhålls genom registrering av en nyttighetsmodell omfattar inte utnyttjande som inte sker yrkesmässigt. Ensamrätten omfattar inte heller utnyttjande av ett alster som har skyddats genom nyttighetsmodellrätt och som av innehavaren av rättigheten eller med dennes samtycke har bringats i omsättning här i landet, eller utnyttjande av uppfinningen för experiment som avser själva uppfinningen. En förhandsanvändningsrätt av den typ som patentlagen stadgar kan uppkomma också i fråga om en nyttighetsmodell.

Nyttighetsmodellrätten kan hänföras till förmögenhetsrätterna och kan således, i likhet med patent och mönsterrätt, vara föremål för privaträttsliga rättshandlingar och succession.

Växtförädlarrätt innebär att den som har förädlat en växtsort eller den till vilken förädlarens rätt har övergått genom registrering får ensamrätt att utnyttja sorten, dvs växtartens odlingsform. Genom förordning stadgas när-

mare om växtarter för vilkas sorter växtförädlarrätt kan beviljas.

Endast en sådan sort kan vara föremål för ensamrätt som genom minst ett viktigt kännetecken kan skiljas tydligt från andra sorter som blivit kända innan ansökan lämnades in. Andra centrala förutsättningar är att sortens växtbestånd är tillräckligt enhentligt och att de väsentliga kännetecknen är beständiga. Som en nyhet anses inte enligt huvudregeln en sort som har marknadsförts i Finland innan ansökan lämnades in.

Växtförädlarrättens innehåll är att sortägaren får ensamrätt till yrkesmässig framställning, utbjudande och marknadsföring av sortens förökningsmaterial. Även yrkesmässig import av sorten för att användas som förökningsmaterial omfattas av växtförädlarrätten. Ensamrätten innbär att ingen annan får vidta dessa åtgärder utan sortägarens samtycke. Annan användning av sorten omfattas inte av ensamrätten. Utanför ensamrätten står även framställning och försäljning av sortens växtmaterial för konsumtionsändamål, t.ex. som brödsäd eller foder. Enligt huvudregeln behövs inte heller tillstånd av sortens ägare för att använda sorten för att förädla nya sorter.

Växtförädlingsrätten han överlåtas helt eller delvis. Sortägaren kan antingen själv framställa, utbjuda eller marknadsföra sortens förökningsmaterial eller till någon annan överlåta en sådan bruksrätt.

Påföljder. Av 1 kap. i varumärkeslagen, patentlagen, mönsterrättslagen, kretsmönsterlagen och lagen om nyttighetsmodellrätt och av de allmänna stadgandena i firmalagen framgår vilka gärningar som betraktas som intrång i ensamrätt. Motsvarande stadganden finns i 1, 2 och 3 kap. lagen om växtförädlarrätt. I dessa lagar nämns också vissa grunder som eliminerar gärningens rättsstridighet. Påföljderna för intrång i varumärkes-, patent-, mönster-, kretsmönster-, nyttighetsmodell-, firma- och växtförädlarrätt är i stort sett desamma, dvs. förbudsdom, skadestånd och straff. Särskilt i varumärkeslagen stadgas om förbud mot att använda vilseledande varukännetecken (36 och 37 §§) samt om skyldigheten att återbetala vinst som erhållits genom intrång i varumärkesrätt (38 § 3 mom. samt om utsättande av vite i samband med förbud att använda firma (18 §).

De påföljder som varumärkeslagen stadgar skall tillämpas också på intrång i firma, samfundsmärke eller kontrollmärke, när dessa används som varumärke.

Om *förbudsdom* stadgas i 38 § 1 mom. varumärkeslagen, 57 § 1 mom. patentlagen, 35 § 1 mom. mönsterrättslagen, 37 § 1 mom. lagen om nyttighetsmodellrätt, 18 § firmalagen samt i 29 § lagen om växtförädlarrätt. I 39 § lagen om kretsmönster stadgas om med förbudsdom jämförbara åtgärder för att hindra fortsatta kränkningar.

Genom en förbudsdom förbjuds den som gjort intrång i den ensamrätt som ett patent eller en nyttighetsmodell medför, eller i en varumärkesrätt, en mönsterrätt eller en firmarätt att fortsätta eller upprepa handlingen. Svaranden kan t.ex. förbjudas att utnyttja en uppfinning, om det har skett ett intrång i det patent som skyddar den. I samband med en förbudsdom kan det dessutom, för att förhindra fortsatt intrång, på yrkande av käranden bestämmas att ett föremål eller en vara som förts in eller tillverkats på ett sätt som kränker ensamrätten skall ändras, nedsättas i förvar eller förstöras.

För att en förbudsdom skall kunna ges förutsätts det inte att intrånget i ensamrätten har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Det räcker att intrånget konstateras vara ett objektivt faktum. Talan kan således riktas mot envar som på ett eller annat sätt gjort intrång i rättsinnehavarens ensamrätt. En ny rättskränkning som skett efter en förbudsdom kan leda till att straffstadgandet tillämpas eftersom intrånget i ett sådant fall, med beaktande av att det upprepas, kan anses vara uppsåtligt. Domstolen kan i så fall i sitt utslag förena förbuds- och straffyrkandet samt dels yttra sig om straffet för intrånget, dels förbjuda svaranden att fortsätta eller upprepa sin handling.

Skadeståndsskyldighet är den i praktiken viktigaste påföljden för intrång i ensamrätt. Om ersättning stadgas i 38 § 2 mom. varumärkeslagen, 58 § 1 mom. patentlagen, 36 § 1 mom. mönsterrättslagen, 38 § kretsmönsterlagen, 38 § nyttighetsmodellagen, 31 § växtförädlarlagen och 23 § firmalagen.

Den som gör intrång i någons ensamrätt kan åläggas att betala skälig ersättning för den skada han förorsakat. Oberoende av om han handlat oaktsamt skall gärningsmannen till den skadelidande betala ersättning för utnyttjandet av mönstret eller patentet samt lämna ifrån sig den vinst han erhållit genom intrånget i varumärkesrätten. En förutsättning för att gär-

ningsmannen skall åläggas att ersätta annan skada är att kränkningen begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet. Det räcker således inte att det objektivt sett skett ett intrång i ensamrätten, så som i fråga om betalning av bruksersättning eller utgivning av vinst. En uppsåtlig eller culpös kränkning av kretsmodellrätt ger upphov till skadeståndsskyldighet och skyldighet att betala skäligt vederlag.

Ersättning för immateriell skada kan inte dömas ut, eftersom i de speciallagar som gäller industriella rättigheter inte, liksom i den upphovsrättsliga lagstiftningen, finns några uttryckliga stadganden om saken.

Om gärningsmannen har gjort sig skyldig till lindrig oaktsamhet kan skadeståndsskyldigheten jämkas. Om ett intrång i någons ensamrätt inte varit uppsåtligt eller oaktsamt, är det således möjligt att jämka den ersättning som gärningsmannen åläggs att betala för utnyttjandet av patentet eller mönstret eller den vinst som han åläggs att återbetala för sitt varumärkesintrång. Skälig ersättning för utnyttjande av patent- eller mönsterrätt eller den vinst som erhållits genom utnyttjande av ett varumärke utgör emellertid oftast minimiskadeståndet när det är fråga om uppsåtliga och oaktsamma intrång i patent- och mönsterrätt.

Om *straffen för kränkning av ensamrätten* stadgas i 39 § 1 mom. varumärkeslagen, 57 § 1 mom. samt 60 och 61 §§ patentlagen, 35 § 1 mom. mönsterrättslagen, 34 och 35 §§ kretsmönsterlagen, 40 § nyttighetsmodellagen, 22 § firmalagen samt 34 § växtförädlarlagen.

För uppsåtligt intrång i ensamrätten till patent eller nyttighetsmodell, i den rätt som enligt varumärkeslagen tillkommer innehavare av varukännetecken eller i mönsterrätt eller i växtförädlarrätt är straffet böter eller fängelse i högst sex månader. För firmaintrång stadgas endast böter som straff.

För kretsmönsterbrott straffas den som i strid med lagen uppsåtligen och i förvärvssyfte framställer en integrerad krets eller något annat exemplar av ett kretsmönster, sprider ett kretsmönster till allmänheten eller för in ett kretsmönster i landet för spridning till allmänheten. För att det skall vara fråga om ett kretsmönsterbrott förutsätts dessutom att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rättigheten avsevärd ekonomisk skada. Straffhotet för kretsmönsterbrott är böter eller fängelse i högst två år och för kretsmönsterförseelse böter.

Intrång i patent-, mönster-, varumärkes-, kretsmönster-, nyttighetsmodell- och växtförädlarrätt samt firmaintrång är målsägandebrott, men allmänna ålklagaren har rätt att självständigt väcka åtal för kretsmönsterbrott, om ett synnerligen viktigt allmänt intresse det kräver.

Det väcks sällan åtal för intrång i de nämnda rättigheterna. Kretsmönster-, nyttighetsmodell- och växtförädlarlagarna är rätt nya. Traditionellt kan kränkning av industriella rättigheter oftast ställas i samband med konkurrensen inom näringslivet. För ensamrättshavaren är det i dessa fall viktigast att förhindra att intrånget i ensamrätten fortsätter samt att utkräva skadestånd. I flera fall görs intrångsärendena upp utanför domstolarna.

En ny form av kränkning av de industriella rättigheterna utgör den systematiska och planmässiga importen, tillverkningen och marknadsföringen av olagliga plagiat. I Finland har detta inte ännu blivit ett lika stort problem som det är på den internationella marknaden. Enstaka fall har dock förekommit också hos oss. De åtta straff som 1990 dömdes för brott mot industruella rättigheter gällde alla brott mot stadgandena i varumärkeslagen. Även om det här främst var fråga om varumärkesintrång, kan också andra industriella rättigheter kränkas genom plagiering.

1.18.1.3. Motivering till ändringarna

Maximistraffet för upphovsrätts- och fotografirättsbrott är sedan år 1984 fängelse i två år. Maximistraffet för kretsmönsterbrott är detsamma. Dessa brott kan till sin karaktär och sina konsekvenser jämställas med vissa näringsbrott, t.ex. företagsspioneri och missbruk av företagshemlighet.

Syftet med förslaget är att effektivare skydda den ensamrätt som tillkommer innehavare av industriella rättigheter mot sådant olovligt utnyttjande i förvärvssyfte som är ägnat att åsamka rättsinnehavaren avsevärd ekonomisk skada. De allvarligaste kränkningarna av industriella rättigheter är ofta planmässiga och kan förorsaka synnerligen stora ekonomiska skador. I fråga om sin skadlighet och förkastlighet kan också allvarliga kränkningar av industriella rättigheter jämställas med bl.a. sådana näringsbrott som räknas upp ovan.

Med hänsyn till detta kan det nuvarande maximistraffet om sex månader inte anses vara tillräckligt strängt.

Straffstadgandena om allvarliga kränkningar av immateriella rättigheter kan i stort sett anses motsvara varandra — skillnaderna mellan kränkningarna beror bara på olikheter i de enskilda fallen. Det är således motiverat att samordna maximistraffen för dessa brott.

För att maximistraffen skall kunna samordnas samtidigt som ett tillräckligt straffhot upprätthålls, föreslås att det nuvarande två års maximistraffet för upphovsrätts-, fotografirätts- och kretsmönsterbrott bibehålls och att maximistraffet för kränkning av andra industriella rättigheter höjs från fängelse i sex månader till fängelse i två år.

Straffstadgandena om upphovsrätt och fotografirätt föreslås bli sammanförda och få en ny språklig utformning. De viktigaste skillnaderna mellan upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild gäller skyddsobjekten och skyddstiderna. Dessa skillnader har ingen väsentlig betydelse med avseende på tillämpningen av straffstadgandena. Det är således inte nödvändigt att reglera allvarliga kränkningar av dessa rättigheter i två separata strafflagsstadganden. Eftersom ett av målen för totalrevisionen av strafflagen är att sammanföra närliggande rekvisit för att på så sätt ge stadgandena en generellare karaktär, vore det rationellt att reglera upphovsrätts- och fotografirättsbrotten i samma strafflagsstadgande, under den gemensamma brottsbenämningen upphovsrättsbrott. Förenhetligandet, som dikteras av revisionen av strafflagstiftningen, påverkar inte skyddets innebörd. En fotografs rätt till en fotografisk bild och upphovsrätten förblir alltjämt enligt den materiella lagstiftningen olika slag av immateriella rättigheter.

I den gällande upphovsrättsliga lagstiftningens straffstadganden har de allvarligare gärningsformerna beskrivits med exempel. Även om exempelförteckningens kriterier formellt uppfylls kan det emellertid hända att en gärning innebär endast en ringa kränkning av upphovsrättshavarens rättigheter. Å andra sidan kan det hända att skadliga gärningar i vissa fall inte förenas med ett tillräckligt straffhot, eftersom de inte finns med i stadgandets förteckning. Den gällande gärningsbeskrivningen i stadgandet om upphovsrättsbrott tillkom på sin tid uttryckligen med tanke på upphovsrättslig piratism, dvs. storskalig olovlig framställning, införsel och spridning av exemplar av skyddade verk. Det är emellertid tänkbart att en allvarlig kränkning av upphovsrätten i ett enskilt fall inte kan jämställas med piratism trots att den innebär en allvarlig skada för rättsinnehavaren, t.ex. på grund av att den riktar sig mot hans moraliska rättigheter. Eftersom inte ens en detaljerad exempelförteckning över typiska kännetecken är fullständig, har straffbarhetskriterierna i de gällande stadgandena lämnats öppna genom hänvisningar till orsaker som kan jämställas med exemplen.

Upphovs- och fotografirättsbrotten lyder under allmänt åtal enligt en lagändring år 1984. Ändringen motiverades med att det blivit allt svårare för upphovsmän och övriga rättsinnehavare att bevaka sina intressen och med att allmän fördel krävde en sådan ändring. För den upphovsrättsliga lagstiftningen finns det emellertid vid sidan av de egentliga polis- och åklagarmyndigheterna ett eget täckande övervakningssystem bestående av branschorganisationer och andra tillsynsorgan. Även om samhället har ett indirekt behov att skydda kulturens och den andliga odlingens intressen, är det dock i de flesta fallen endast rättsinnehavaren som direkt kränks genom upphovs- och fotografirättsbrotten. Det är också tänkbart att en straffprocess medför mera skada än nytta för rättsinnehavaren. Det är därför i regel skäl att låta rättsinnehavaren besluta om åtal skall väckas eller ej. Straffstadgandena i detta kapitel uppvisar inte heller sådana inbördes olikheter att inte åtalsrätten kunde regleras enhetligt.

De gärningar som kapitlet skall tillämpas på kan emellertid inte utan vidare anses vara brott som det är skäl att låta enbart parterna bestämma om. Även om skyddsobjektet i piratismfall i första hand är den ensamrätt som tillkommer innehavaren av en upphovsrätt eller industriell rätt, kan ett sådant brott i hög grad beröra också konsumenternas intressen. En kränkning kan också från en enskild rättsinnehavares synpunkt vara av mindre betydelse, men sammantaget bli betydande i och med att den riktar sig mot många rättsinnehavare. Ett brott kan i det enskilda fallet kränka också samhällsekonomiskt betydelsefulla ekonomiska värden.

Av de skäl som nämns ovan är det påkallat att ge allmänna åklagaren en självständig, av rättsinnehavarens åtalsanmälan oberoende

åtalsrätt i fall där synnerligen viktigt allmänt intresse kräver det. Detta krav kan förverkligas t.ex. om den brottsliga verksamheten är fortgående eller omfattande men också i enskilda fall om den brottsliga verksamheten berör avsevärda förmögenhetsvärden. Det åtalsrättsarrangemang som föreslås är redan genomfört i fråga om ett flertal ekonomiska brott och förmögenhetsbrott som regleras i strafflagen.

De ändringar som behandlas ovan innebär att upphovsrättsbrotten från att ha lytt under allmänt åtal i regel kommer att förutsätta att målsäganden gör en åtalsanmälan. I fråga om kretsmönsterbrott har ett dylikt åtalsarrangemang redan förverkligats. På motsvarande sätt skall allmänna åklagaren även vid andra grova brott mot industriella rättigheter i undantagsfall få en självständig åtalsrätt.

Enligt förslaget skall det stadgas i respektive immateriellrättsliga speciallag om upphovsrätts-, fotografirätts-, patent-, varumärkes-, mönsterrätts-, kretsmönsterrätts-, nyttighetsmodell- och växtförädlarrättsförseelse. Med beaktande av arten av de gärningar som dessa förseelser utgör samt rättspraxis behov räcker det med böter som straffhot. Detsamma gäller även straffstadgandet i firmalagen som inte föreslås ändrad. I överensstämmelse med målen för totalrevisionen av strafflagen kvarlämnas i speciallagarna således inga straffstadganden som stipulerar fängelsestraff.

1.18.1.4. Förslagets huvudpunkter

1.18.1.4.1. Upphovsrätt och fotografirätt

Straffstadgandena i upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild (56 respektive 18 §) föreslås bli flyttade till strafflagen. Samtidigt sammanslås straffstadgandet i lagen om rätt till fotografisk bild med stadgandet i upphovsrättslagen. Något särskilt straffstadgande om fotografirättsbrott kommer därefter inte längre att finnas. Det stadgande om upphovsrättsbrott som föreslås i strafflagen kommer i fråga om tillämpningsområdet att i stort sett sammanfalla med de nuvarande straffstadgandena i den upphovsrättsliga lagstiftningen. Maximistraffhotet enligt det sammanslagna stadgandet föreslås fortfarande vara fängelse i två år.

I upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild kvarlämnas stadganden om upphovsrätts- respektive fotografirättsförseelse. Till stadgandena om de lindriga gärningsformerna fogas en ny hänvisning som anger att förseelsestadgandena är subsidiära i förhållande till strafflagens stadgande om upphovsrättsbrott och var detta stadgande står att finna. Hotet om fängelsestraff föreslås bli upphävt i gällande 56 a § upphovsrättslagen och 18 a § lagen om rätt till fotografisk bild. Påföljdsalternativen för dessa förseelser kommer därefter att vara skadestånd, vederlag och böter.

Den viktigaste grunden för upphovsrättsbrottens straffbarhet är gärningens skadlighet, som kommer till uttryck i att de skyddade rättigheterna äventyras och skadas. På denna grund föreslås rekvisitet bli så ändrat att förteckningen över typiska kännetecken på grova kränkningar ersätts med ett uttryckligt angivande av gärningarnas skadliga karaktär som en väsentlig grund för straffbarheten. Därmed blir lagrummet också täckande. I paragrafförslaget utformas rekvisitet så att det inte exemplifierar straffbarhetsförutsättningarna men ändå inte lämnar stadgandet öppet vad beträffar tillämpningsområdet. Allvarliga ensamrättsintrång skiljs från mindre allvarliga så att de på basis av skadlighetsgraden indelas i upphovsrättsbrott respektive upphovsrätts- eller fotografirättsförseelse.

Ett upphovsrättsbrott är fortfarande straffbart endast om det är uppsåtligt. Uppsåt förutsätter insikt, som emellertid inte är detsamma som visshet. Uppsåtskravet är uppfyllt om gärningsmannens anser det vara säkert eller högst sannolikt att ett verk, en prestation som skyddas av en upphovsrätten närstående rätt eller en fotografisk bild vid gärningstidpunkten skyddas genom upphovsrättslig lagstiftning, att verket, prestationen eller bilden skyddas av någon annans rätt och att han handlar utan rättsinnehavarens tillstånd. Gärningsmannen behöver emellertid inte veta vem som uttryckligen innehar ensamrätten.

En straffbarhetsförutsättning föreslås vidare alltjämt vara att gärningsmannens uppsåtliga kränkning av någons ensamrätt sker i förvärvssyfte. Han försöker med andra ord förtjäna på det olovliga utnyttjandet. Det väsentliga är gärningsmannens avsikt, inte om han sist och slutligen förtjänar något.

I samband med totalrevisionen av strafflagen har de straffbara gärningarnas inbördes allvar-

lighetsgrad beskrivits på ett annat sätt än i den gällande lagstiftningen om upphovsrätt. Eftersom benämningen "grov" i detta sammanhang inte vore i linje med det skrivsätt som används i strafflagen, föreslås den inte bli använd här.

I den gällande upphovsrättslagen framgår det endast av hänvisningen i 60 § till lagens straffstadganden, att kränkningar av upphovsrätten närstående rättigheter är straffbara. Det strängaste straffet för sådana kränkningar kan vara fängelse i två år. Kränkningar av närstående rättigheter förekommer i praktiken tämligen ofta. Det är i dessa fall vanligen fråga om verksamhet med karaktär av piratism. Eftersom det är möjligt att döma till t.o.m. stränga straff för kränkning av närstående rättigheter, måste de skyddade rättigheterna liksom även bestraffningsförutsättningarna klart framgå av strafflagen. De närstående rättigheter som skyddas enligt 5 kap. upphovsrättslagen föreslås därför bli inskrivna i förteckningen över rättigheter som kan kränkas genom upphovsrättsbrott. Enbart ett hänvisningsstadgande kan inte anses vara tillräckligt heller med tanke på legalitetsprincipen.

Den som bryter mot 50 § upphovsrättslagen om skydd för mottagare av utländska pressmeddelanden kan enligt den gällande lagen göra sig skyldig till antingen ett upphovsrättsbrott eller en upphovsrättsförseelse. I praktiken har straffstadgandet och fängelsehotet haft en minimal betydelse när det gällt regleringen av skyddet för mottagare av pressmeddelanden. De kränkningar som avses i stadgandet föreslås bli bestraffade endast som upphovsrättsförseelser, varvid fängelsehotet bortfaller och de blir rena målsägandebrott.

Inga ändringar föreslås i de stadganden i upphovsrättslagen och lagen om rätt till fotografisk bild, som gäller förverkandepåföljder, skadestånd och vederlag. Däremot föreslås ändringar i fråga om åtalsrätten. Upphovsrättsbrottet kommer i regel att vara ett målsägandebrott. Allmän åklagare får emellertid i vissa fall väcka åtal utan målsägandens åtalsanmälan. Upphovsrätts- och fotografirättsförseelse föreslås fortfarande vara målsägandebrott. Under allmänt åtal kvarstår brott mot 51 och 52 §§ upphovsrättslagen. Dessa har av tradition varit förenade med ett accentuerat behov av bevakning av allmänt intresse.

Skyddet för fotografer föreslås bli så preciserat att upphovrättsbrott kan gälla inte bara olovlig framställning och spridning av exemplar utan också olovlig visning av fotografiska bilder. Till denna del innebär förslaget en utvidgning av det straffbara området. Avsaknaden av ett effektivt straffrättsligt skydd mot olovlig visning av fotografiska bilder är en uppenbar inkonsekvens, eftersom fotografens ensamrätt inkluderar visning av sina bilder. Visningsrätten inbegriper samtliga metoder att använda en bild, bl.a. utställning i offentliga lokaler eller utomhus på platser som allmänheten har fritt tillträde till samt visning i televisionsprogram. Enligt lagförslaget täcker det straffrättsliga skyddet alla aspekter på en fotografs ensamrätt.

Syftet med propositionen är att stadgandet om upphovsrättsbrott alltjämt skall kunna tillämpas på sådan framställning och införsel av exemplar som klart har karaktären av piratism. Hotet om fängelsestraff behövs i synnerhet för att förhindra verksamhet som är menlig och skadlig uttryckligen på grund av att ett stort antal olovliga kopior framställs eller på grund av de betydande skador som verksamhetens volym leder till. En kränkning av upphovsrätten kan naturligtvis vara grov även som ett enskilt fall. Enligt propositionen kan stadgandet om upphovsrättsbrott tillämpas också på dessa fall, om kränkningen har begåtts i förvärvssyfte.

Stadgandet om upphovsrättsbrott tillämpas också på sådana i förvärvssyfte begångna kränkningar av en upphovsmans, fotografs eller utövande konstnärs moraliska rättigheter, som är ägnade att åsamka betydande men eller skada. Däremot kommer t.ex. smärre kränkningar av moraliska rättigheter, småskalig kopiering till självkostnadspris, kränkning av offentliga kulturella intressen eller försäljning av smärre antal olovliga kopior — dvs. gärningar som orsakar ringa men och skada — fortfarande att bestraffas såsom upphovsrätts- eller fotografirättsförseelser.

Eftersom brott mot 50, 51 och 52 §§ upphovsrättslagen och även andra kränkningar av upphovsrätten som begåtts i annat än förvärvssyfte enligt förslaget är straffbara endast som upphovsrättsförseelser, kommer det inte längre att vara möjligt att döma till fängelsestraff för dem. Uppgifter om ett litterärt eller konstärligt verks ursprung kan dock vara föremål för något annat strängare straffbart brott. Detta är fallet t.ex. när ett konstverk förses med en falsk signatur som skall användas som vilseledande bevis. Härvid kan stadgandena om förfalsk-

ningsbrott tillämpas, eftersom en med konstnärens namn försett verk kan anses uppfylla kännetecknen på en skriftlig handling.

De föreslagna ändringarna överensstämmer med de internationella upphovsrättsliga konventioner som Finland undertecknat.

1.18.1.4.2. De industriella rättigheterna

Det föreslås att straffstadgandena i varumärkes-, patent-, mönsterrätts-, kretsmönster-, nyttighetsmodell- samt växtförädlarrättslagen sammanslås till ett strafflagsstadgande om brott mot industriell rättighet. Avsikten med stadgandet om brott mot industriell rättighet är att särskilja allvarliga kränkningar av ensamrätt från dessa lagars stadganden om lindrigare förseelser, samtidigt som samma grovhetsgradering genomförs som i totalrevisionen av strafflagen i övrigt. Härmed dras en klar gräns mellan strafflagens och speciallagarnas straffstadganden. I speciallagarnas straffstadganden upphävs hotet om fängelsestraff. På andra förseelser än sådana som är straffbara såsom brott mot industriell rättighet skall enligt förslaget alltjämt tillämpas speciallagarnas straffstadganden. I speciallagarna tas in hänvisningar till strafflagens stadgande om brott mot industriell rättighet.

Förslaget innebär ingen utvidgning av området för straffbart beteende.

Med brott mot industriell rättighet avses allvarliga intrång i ensamrätt som följer av patent-, varumärkes-, mönsterrätts-, kretsmönster- och nyttighetsmodellagen samt lagen om växtförädlarrätt. Endast ensamrätt enligt dessa lagar kan vara föremål för brott mot industriell rättighet. Sålunda kan inte vilken överträdelse som helst av någon speciallag om industriell rättighet, t.ex. brott mot en rent administrativ bestämmelse, bestraffas enligt strafflagens stadgande om brott mot industriell rättighet. Liksom i den paragraf som föreslås om upphovsrättsbrott anges den skyddade ensamrätten i respektive lag och de vedertagna tolkningarna av den. När det gäller industriella rättigheter är det på grund av registreringssystemet lättare att konstatera att någon har ensamrätt än i fråga om upphovsrätt.

Fortfarande kommer endast ett uppsåtligt intrång i någons ensamrätt att bestraffas som brott mot industriell rättighet. Uppsåt har i detta sammanhang samma innebörd som när det är fråga om upphovsrättsbrott.

Avsikten med det föreslagna stadgandet om brott mot industriell rättighet är att skydda den som har en industriell ensamrätt mot intrång som förorsakar betydande ekonomisk skada eller risk för sådan. Bland de intressen som stadgandet är avsett att skydda kan nämnas bl.a. ekonomiska och immateriella investeringar i produktutveckling och marknadsföring samt genom investeringarna uppnådda konkurrensfördelar.

Avsikten med att stadga strängare straff för de grövsta gärningsformerna som kränker industriella rättigheter är att betona dessa gärningars skadlighet och förkastlighet. Maximistraffet föreslås bli höjt från sex månader till två år fängelse. I och med höjningen blir det möjligt att i samband med undersökning av brott mot industriella rättigheter företa husrannsakan samt att anhålla och häkta misstänkta. Dessutom förlängs preskriptionstiden för brottet.

Firmalagens straffstadgande om firmaintrång föreslås inte bli sammanslaget med stadgandet om brott mot industriell rättighet. Om intrånget riktar sig mot en firma som används som varumärke, ett kollektivmärke eller ett kontrollmärke, kan det bli aktuellt att tillämpa det föreslagna stadgandet om brott mot industriell rättighet, eftersom i så fall varumärkesstadgandena skall tillämpas. I annat fall är straffhotet för firmaintrång fortfarande böter.

Förslagets betydelsefullaste ändring gäller kretsmönsterlagens stadgande om kretsmönsterbrott. Kretsmönsterrätten anses nuförtiden allmänt som en industriell immateriell rättighet. T.ex. stadgandena om förfaringssättet i kretsmönsterlagen och nyttighetsmodellagen är i allt väsentligt identiska. Skyddsobjektet för kretsmönsterbrottet — de ekonomiska och immateriella investeringar som innehavaren av ensamrätten gjort bl.a. i produktutveckling och marknadsföring och den konkurrensfördel som uppnåtts genom dessa — är ensartad med skyddsobjektet för andra brott mot industriella rättigheter. Det är därför befogat att i samma straffstadgande stadga om kränkning av ensamrätten till kretsmönster och andra industriella rättigheter.

En sammanslagning av kretsmönsterbrottet med stadgandet om brott mot industriell rättighet och en överföring av stadgandet till strafflagen avlägsnar det separata stadgandet

om kretsmönsterbrott. Straffstadgandet blir samtidigt generellare, eftersom det inte längre innehåller en förteckning över olika skyddsobjekt. Kravet i den gällande lagens rekvisit att kretsmönstebrottet förutsätter förvärvssyfte upphävs. I praktiken är ändringen likväl inte betydelsefull med tanke på straffstadgandets tillämpningsområde, eftersom det alltjämt krävs att gärningen är uppsåtlig och att den åsamkat betydande ekonomisk skada.

Propositionen innebär en viss justering av stadgandena om åtalsrätten vid intrång i industriella rättigheter. Brott mot industriell rättighet kommer i regel att vara ett målsägandebrott. I undantagsfall har dock allmän åklagare rätt att väcka åtal för brott mot industriell rättighet, om ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

1.18.2. Paragrafmotivering

1 §. Upphovsrättsbrott

Förslaget till 1 § ersätter gällande 56 § upphovsrättslagen och 18 § lagen om rätt till fotografisk bild.

1 mom. Det föreslagna stadgandet begränsar inte den potentiella gärningsmannakretsen vid upphovsrättsbrott.

Stadgandet om upphovsrättsbrott ger straffrättsligt skydd åt sådana ekonomiska och moraliska rättigheter för upphovsrättshavare som avses i 1 och 5 kap. upphovsrättslagen. Stadgandet skyddar också de motsvararande rättigheter som enligt lagen om rätt till fotografisk bild tillkommer fotografer.

En straffbarhetsförutsättning är i dessa sammanhang alltid att den åtalade handlat i strid med stadgandena i den upphovsrättsliga lagstiftningen, dvs. upphovsrättslagen eller lagen om rätt till fotografisk bild. Att så skett framgår oftast genom att han utan tillstånd av ensamrättshavaren eller den upphovsrättsliga övervakningsorganisationen som representerar denne har tillverkat eller tillhandahållit allmänheten exemplar av skyddade verk, av prestationer som avses i 5 kap. upphovsrättslagen eller av fotografier. Det är tillåtet att framställa exemplar av skyddade verk för enskilt bruk samt med stöd av ett kollektivt tillstånd t.ex. för undervisning eller vetenskaplig forskning. Om framställningen sker i förvärvssyfte kan dessa inskränkningar i upphovsrätten inte tillämpas, om inte ett kollektivt tillstånd fåtts uttryckligen för verksamhet i förvärvssyfte.

Omnämnandet att gärningen skall strida mot upphovsrättslagen eller lagen om rätt till fotografisk bild är avsett att utsträcka straffstadgandets tillämpniningsområde också till sådana fall då det annars vore tillåtet att utnyttja ett verk utan ersättning men där det sker en kränkning av en upphovsmans, fotografs eller utövande konstnärs moraliska rättigheter. Det är således möjligt att — om även de övriga förutsättningarna är för handen — göra sig skyldig till ett upphovsrättsbrott t.ex. genom att i strid med god sed underlåta att ange upphovsmannens, den utövande konstnärens eller fotografens namn då skyddat material används. Ett verk får inte heller ändras på ett sätt som kränker upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart. Verket får inte heller göras tillgängligt för allmänheten i en sådan form eller i ett sådant sammanhang som på det nämnda sättet är kränkande för upphovsmannen. Ett verk kan också utnyttjas så att upphovsrätten kränks genom att citaträtten överskrids i strid med upphovsrättslagen.

Omnämnandet att gärningen skall strida mot upphovsrättslagen eller lagen om rätt till fotografisk bild visar att straffstadgandets egentliga innehåll bestäms i lagstiftning utanför strafflagen, dvs. enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen och dess vedertagna tolkningar. Avsikten är att ge de begrepp som används i straffstadgandet samma innebörd som i den upphovsrättsliga lagstiftningen.

Stadgandet följer samma systematik som upphovsrättslagen. Alla de i den upphovsrättsliga lagstiftningen skyddade rättigheter som kan kränkas genom en enskild gärning uppräknas uttömmande i lagrummet. Momentets punkt 1 skyddar de rättigheter som nämns i 1 kap. upphovsrättslagen och punkterna 2-5 de rättigheter som avses i 5 kap. upphovsrättslagen. Momentets punkt 6 ger straffrättsligt skydd för de rättigheter som avses i lagen om rätt till fotografisk bild.

Ett verk, en prestation, ett fotografi eller en sammanställning av sådana, som skyddas enligt den upphovsrättsliga lagstiftningen utgör ofta resultatet av ett samarbete mellan flera personer, bl.a. upphovsmän, utövande konstnärer och fotografer. Den som olovligen använder ett sådant arbetsresultat eller kopierar det gör sig således i allmänhet samtidigt skyldig till intrång

i flera sådana rättigheter som nämns i punkterna 1-6. T.ex. olovlig kopiering av bildupptagningar kan kränka bl.a. manusförfattares, regissörers, kompositörers och fotografers rättigheter. I ett sådant fall skall det emellertid anses föreligga endast ett brott, även om det riktas mot flera rättigheter och deras innehavare.

Momentets *1 punkt* skyddar en upphovsmans rätt till ett litterärt eller konstnärligt verk eller den till vilken rätten överförts. Brottet kan begås så att gärningsmannen i strid med upphovsrättslagen framställer exemplar av verket. Från straffbarhetssynpunkt saknar det betydelse hur många exemplar han framställer. T.ex. för personligt bruk är det tillåtet att framställa några exemplar av ett verk, men det är förbjudet att ge någon utomstående i uppdrag att framställa ens ett enda exemplar av ett musikaliskt verk, ett filmverk, ett bruksföremål eller en skulptur. Av ett dataprogram som inte publicerats får inte framställas exemplar i maskinläsbar form.

Framställning kan ske inte bara med sedvanliga duplicerings-, ljuskopierings- och tryckningsmetoder utan också så att ett litterärt eller konstnärligt verk överförs till en anordning som kan återge det. T.ex. överföring av ett filmverk från film till videoband och kopiering av videoupptagningar anses sålunda som olovlig framställning av exemplar. Olovlig framställning av exemplar kan också bestå i att skyddat material kopieras endast delvis, t.ex. endast illustrationerna men inte texten ur en bok eller också bara vissa väsentliga textavsnitt. Det förekommer även framställning av exemplar som så nära som möjligt skall påminna om originalet, t.ex. genom kopiering av en videofilms handling, kassettetikett och omslagsbild. En sådan produkt kränker ofta flera rättigheter.

Också den gör sig skyldig till ett upphovsrättsbrott som utan konstnärens tillstånd framställer nya exemplar av hans verk med hjälp av grafiska plattor, masterexemplar, gjutformar eller andra motsvarande hjälpmedel. Om de nya exemplaren utan lov i förfalskningssyfte förses med konstnärens signatur, kan det vara fråga om ett förfalskningsbrott.

Förutom genom olovlig framställning av exemplar av verket kan brottet begås även genom kränkning av ensamrättsinnehavarens rätt att göra verket tillgängligt för allmänheten. Detta kan ske genom att framföra verket offentligt, genom att sprida det till allmänheten eller genom att visa det offentligt. Ett verk skall anses ha blivit framfört offentligt, om den publik som sett eller hört verket inte har varit individuellt bestämd. En tillställning kan anses vara offentlig också i det fall att publikens närvarorätt har bundits till ett villkor som innebär att antalet närvarande kan stiga relativt högt, t.ex. en studentdans. I 2 § 3 mom. upphovsrättslagen stadgas dessutom att som offentligt också anses ett framförande som i förvärvssyfte riktar sig till ett större slutet sällskap. Vanligen görs ett verk tillgängligt för allmänheten genom att det sprids till allmänheten antingen i ursprunglig eller bearbetad form. Spridningen av ett verk omfattar oftast flera exemplar som har framställts för att säljas, lånas ut eller hyras ut.

Momentets *2 punkt* skyddar rättighetsinnehavarens rätt att framföra ett litterärt eller konstnärligt verk. Skyddet gäller en utövande konstnärs framförande mot olovlig upptagning och mot överförande av en upptagning till en annan anordning. Samtycke till upptagning och kopiering skall utverkas av den som framfört ett litterärt eller konstnärligt verk. Om flera konstnärer deltar i ett framförande, måste samtycke utverkas av alla. I praktiken är det ofta en upphovsrättslig organisation som har fullmakt att ge samtycket. Samtycke av den utövande konstnären behövs inte för att offentligt framföra ett verk som upptagits t.ex. på en grammofonskiva, ett ljudband eller ett bildband. Konstnären har emellertid enligt 47 § upphovsrättslagen rätt till ersättning för framförandet. En olovlig upptagning av ett framförande och kopiering av upptagningen kan kränka dels konstnärens ekonomiska rättigheter, dels hans moraliska rättigheter.

Momentets 2 punkt skyddar en utövande konstnär även mot att hans framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk utan hans tillstånd görs tillgängligt för allmänheten genom utsändning eller överföring. Överföringen kan ske direkt eller genom radio eller television. Det är fråga om direkt överföring till allmänheten t.ex. i det fallet att ett framförande som äger rum i en konsertsal på något tekniskt sätt överförs så att det kan avlyssnas i någon annan lokal.

Momentets *3 punkt* skyddar tillverkarens rätt till en grammofonskiva eller något annat medium för upptagning av ljud. Skyddet är

oberoende av vad för slags material som spelats in och vilken teknisk metod som använts.

Momentets *4 punkt* skyddar radio- och televisionsföretags rätt mot olovlig vidare- eller återutsändning eller inspelning av dess utsändningar. Företaget åtnjuter ett självständigt skydd som omfattar radio- och televisionsutsändningar som sker i Finland, oberoende av om de innehåller upphovsrättsligt skyddat material. Det är t.ex. förbjudet att utan samtycke av företaget spela in dess radioutsändning bestående av musik eller idrottsreferat och spela upp den för kunderna på en restaurang eller ett kafé. Däremot är det tillåtet att spela in utsändningen t.ex. för enskilt bruk.

Momentets *5 punkt* skyddar rättsinnehavaren mot olovlig kopiering av en sådan katalog eller motsvarande sammanställning som avses i 49 § upphovsrättslagen. T.ex. ordböcker, uppslagsverk, statistiskt material, teaterprogram och ADB-filer får således inte kopieras utan tillstånd av rättsinnehavaren.

Momentets *6 punkt* skyddar en fotografs rätt att bestämma om framställningen av exemplar av ett fotografi och ger fotografen skydd mot spridning av bilder som framställts i strid med lagen om rätt till fotografisk bild. Brottet kan begås genom att någon framställer exemplar av ett fotografi i strid med ovan nämnda lag. Även om en fotograf inte har ensamrätt till spridningen av en bild kan hans rätt kränkas genom att till allmänheten sprids bilder som framställts olovligen eller som kränker fotografens moraliska rättigheter.

Att upphovsrättsbrott är straffbara endast såsom uppsåtliga och i det fall att de begåtts i förvärvssyfte innebär att lagrummets tillämpningsområde inte inkluderar rättskränkningar som begåtts enbart i syfte att skada eller göra förtret, eller sådana gärningar där sambandet mellan en kränkning av upphovsrätten och ett eventuellt förvärvssyfte är oklart. Gärningar av det slaget kan bestraffas närmast såsom upphovs- eller fotografirättsförseelser.

Sådant olovligt utnyttjande av upphovsrätt som sker i förvärvssyfte är ofta förenat med planmässighet. Skyddat material kan användas omedelbart och konkret i förvärvssyfte, t.ex. i det fall att ett stort antal musikkassetter kopieras och sprids till allmänheten. Gärningsmannens uttryckliga syfte är i så fall att göra sig en förtjänst på det upphovsrättsligt skyddade materialet. En uppsåtlig upphovsrättskränkning i förvärvssyfte kan också i enskilda fall stå i samband med en annars laglig närings- eller yrkesutövning. Den uppsåtliga rättskränkningen kan i ett sådant fall ansluta sig endast indirekt till förvärsverksamheten och vara ett sätt att öka inkomsterna från någon annan inkomstkälla. T.ex. en säljare av videoanläggningar kan främja affärerna genom att på köpet ge sina kunder olagligt kopierade videokassetter. Uppsåtliga kränkningar av upphovsrätten kan också vara ett sätt för gärningsmannen att förbättra sin verksamhets lönsamhet. Som exempel kan nämnas det fallet att en arbetsgivare kopierar ett stort antal exemplar av ett verk som han använder för att skola sina arbetstagare i marknadsföring.

Rekvisitet i det föreslagna stadgandet om upphovsrättsbrott innehåller förutom gärningsmannens förvärvssyfte även kravet att gärningen skall vara ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande men eller skada. Kravet att de negativa verkningarna skall vara betydande har tagits med för att stadgandet inte skall tillämpas på obetydliga och triviala rättskränkningar. Straffstadgandet skall således tillämpas endast på kränkningar som har mer än obetydliga negativa konsekvenser för rättsinnehavaren.

Ordparet "är ägnad" anger att det inte nödvändigtvis förutsätts uppkomma betydande men eller skada eller någon konkret fara för sådana följdverkningar. En tillräcklig förutsättning för straffbarheten är att gärningen är av en sådan typ att den utgående från en förhandsbedömning empiriskt sett är ägnad att leda till att rättsinnehavaren åsamkas sådana skadliga följder som nämns i rekvisitet. Straffbarheten inkluderar således också handlingar som i sig utgör rättskränkningar men som ännu inte har framskridit så långt att gärningsmannen fått någon nytta eller rättsinnehavaren lidit någon skada. Som exempel kan nämnas det fallet att gärningsmannen har tillverkat ett stort antal kopior och vidtagit åtgärder för att sälja dem, men ännu inte lyckats sälja någonting.

Med men och skada som kan förorsakas genom ett upphovsrättsbrott avses förlust, lidande och annat förfång av det slag som nämns i 57 § upphovsrättslagen och 19 § lagen om rätt till fotografisk bild.

En materiell skada kan bestå t.ex. i att ett manuskript förstörs när det kopieras utan lov. Skadan är vanligen indirekt t.ex. i den bemärkelsen att upphovsmannen eller den utövande konstnären går miste om den upphovsrättsliga

ersättning som han annars skulle ha fått. Sådan skada som avses i straffstadgandet kan också bestå t.ex. i utebliven vinst, som en följd av konkurrerande försäljning av olovliga kopior. Rättsinnehavaren själv eller någon som denne bemyndigat hade kunnat få en större vinst genom utnyttjande av det skyddade materialet. Skadan kan också uppträda i form av sjunkande försäljningssifor för ett verk. Kvalitetsmässigt undermåliga kopior som lyckas vilseleda konsumenterna kan ha som följd att rättsinnehavarens kommersiella anseende på marknaden sjunker, vilket i sin tur försämrar verkens och prestationernas åtgång i framtiden. Begreppet materiell skada måste således uppfattas vara vidsträcktare än förlust i pengar och varor. Skadan kan uppträda antingen i form av en direkt förmögenhetsminskning eller i form av en utebliven ekonomisk förmån.

Även om gärningsmannen eftersträvar endast ekonomisk nytta, kan han förorsaka också immateriell skada. Ett intrång i upphovsmannens ensamrätt kan kränka hans skapande litterära eller konstnärliga personlighet och förorsaka honom lidande genom att skada hans anseende som upphovsman. En upphovsman, en utövande konstnär eller en fotograf kan lida skada också i det fall att utnyttjandet visserligen sker lovligen men på ett sätt som kränker hans moraliska rättigheter. Uttrycket "men eller skada" betyder att rekvisitet för brottet kan uppfyllas också genom annan än direkt ekonomisk skada. En rättskränkning kan vara menlig för upphovsmannen t.ex. genom att den sänker det konstnärliga värdet av exemplar som han själv eller någon annan med behörigt tillstånd framställt, eller genom att den försämrar hans möjligheter att få t.ex. konstnärsstipendier. Det kan vara meningslöst för upphovsmannen att publicera ett verk som redan givits ut olovligen. Sådan olovlig publicering förringar också upphovsmannens anseende som auktor. I vissa fall kan en kränkning av upphovsmannens ensamrätt avsevärt försvåra användningen av det skyddade materialet och kräva omfattande utredningar.

Det direkta skyddsobjektet för kapitlets stadganden är den som innehar en immateriell rätt, dvs. en upphovsman, en innehavare av prestationer som skyddas enligt stadgandena i 5 kap. upphovsrättslagen, en fotograf samt den som upphovsrätten övergått till enligt 3 kap. upphovrättslagen. Eftersom upphovsmannen endast i begränsad utsträckning kan avstå från sina moraliska rättigheter är det oftast en upphovsman, en fotograf eller en utövande konstnär som är målsägande i samband med kränkningar av moraliska rättigheter. Andra än innehavare av immateriella rättigheter kan åtnjuta straffrättsligt skydd med stöd av andra strafflagsstadganden eller stadganden i andra lagar.

Enligt det föreslagna lagrummet är det inte straffbart att inneha eller utnyttja material som kränker någons ensamrätt. I vissa fall kan utnyttjande emellertid innebära faktisk tillverkning eller tillhandahållande för allmänheten och således kränka upphovsrätten.

Även om rekvisitet för ett upphovsrättsbrott inte uppfylls, kan ett litterärt eller konstnärligt verk vara föremål för något annat allvarligt brott. Det kan vara fråga om ett bedrägeribrott i det fall att en uppskattad upphovsmans anseende utnyttjas i orättmätigt förvärvssyfte genom tillverkning av ett verk som konstnärligt eller kommersiellt är mindre värdefullt än ett äkta. Som exempel kan nämnas att en gärningsman i vinningssyfte imiterar en ansedd konstnärs stil eller vissa särdrag i den och vilseleder utomstående att tro att denne konstnär är upphovsman till verket.

Straffet för upphovsrättsbrott föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

2 mom. Enligt detta moment är också olaglig införsel straffbar som upphovsrättsbrott. Införsel till landet av olovligen framställda eller kopierade exemplar för spridning till allmänheten kränker ensamrättshavaren. Från hans synpunkt saknar det betydelse var exemplaren framställts. Olovligen framställda exemplar anses ha förts in i landet då de efter tullkontroll släppts ut på marknaden eller, om de inte behörigen förtullats, omedelbart då de importerats.

Syftet med stadgandet är att skydda rättsinnehavaren mot import av utomlands olovligen framställda exemplar. Det är t.ex. egalt om verket är upphovsrättsligt skyddat utomlands eller ej, förutsatt att det hade varit olagligt att under samma förhållanden framställa exemplaren i Finland. Enligt momentet är det således straffbart i Finland att för spridning till allmänheten föra in produkter som framställts utomlands utan upphovsmannens tillstånd, om motsvarande framställning i Finland hade förutsatt upphovsmannens tillstånd. Huruvida gärningen är straffbar som upphovsrättsbrott beror på de verkningar som importen har i

Finland. Avgörande är sålunda mängden av de utomlands framställda exemplaren samt det men och den skada som importen till Finland är ägnad att åsamka rättighetsinnehavaren.

Det föreslagna 2 mom. kan tillämpas endast i det fall att ett utomlands framställt exemplar förs in i Finland för att spridas till allmänheten. Införsel för importörens eget privata bruk eller införsel av ett olovligen framställt exemplar t.ex. enbart för utställningsändamål, är inte straffbart enligt detta moment.

Tillämpningsområdet för 2 mom. motsvarar de gällande införselstadgandena i den upphovsrättsliga lagstiftningen. Straffbarhetsförutsättningarna och föremålen för importen i 2 mom. är desamma som i 1 mom. De prestationer som stadgandet avser är

1) exemplar av ett litterärt eller konstnärligt verk eller en fotografisk bild,

2) en grammofonskiva, en film eller någon annan anordning på vilken en utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk upptagits,

3) en grammofonskiva eller annan anordning på vilken ljud upptagits,

4) en anordning på vilken en radio- eller televisionssändning upptagits, samt

5) en katalog, en tabell, ett program eller något annat i upphovsrättslagen avsett arbete vari ett stort antal uppgifter sammanställts.

2 §. Brott mot industriell rättighet

Brott mot industriella rättigheter är till sin karaktär förenade med förvärvssyfte. Skyddsobjektet för ensamrätten är i detta fall ett patent, ett varumärke, ett mönster, ett kretsmönster eller en växtsort som kan utnyttjas i samband med näringsverksamhet. Ensamrätten innefattar således inte sådant utnyttjande som inte sker yrkesmässigt. I rekvisitet för detta brott är det därför inte av nöden att utöver uppsåt nämna också att brottet skall begås i förvärvssyfte. Inte heller begränsas den potentiella gärningsmannakretsen. Även om skyddsobjekten för de industriella rättigheterna typiskt utnyttjas i förvärvsverksamhet, så kan även andra än näringsidkare begå brott mot industriell rättighet.

Kränkningen riktas mot de ensamrätter som anges i 1 kap. i varumärkeslagen, patentlagen, mönsterrättslagen, kretsmönsterlagen respektive lagen om nyttighetsmodellrätt eller 3 kap. lagen om växtförädlarrätt. Oftast begås brottet genom att någon utan tillstånd av rättighetsinnehavaren framställer, till allmänheten sprider eller importerar prestationer som är föremål för ensamrätten. I dessa lagar anges också vissa grunder som kan eliminera rättsstridigheten i ett intrång i ensamrätten. Sådana grunder ingår t.ex. i stadgandena om tvångslicens och förhandsanvändningsrätt samt ogiltigförklarande av patent i 60 och 61 §§ patentlagen. I stadgandet om brott mot industriell rättighet anses det inte vara nödvändigt att särskilt nämna dessa begränsningar, utan de ingår implicit i förutsättningen att kränkningen skall strida mot någon av de lagar som nämns i paragrafen.

Av innehållet i de ensamrätter som definieras i de nämnda lagarna följer att ensamrättsskyddet inte, och därmed inte heller stadgandet om brott mot industriell rättighet, inbegriper sådan framställning eller användning som enbart är avsedd att tillgodose enskilda och personliga behov och som därmed saknar ekonomisk betydelse.

Industriell rättighet innebär att ingen annan än rättsinnehavaren får vidta åtgärder för att börja utnyttja ensamrätten. Således kan redan förberedande åtgärder innebära intrång i en industriell rättighet. T.ex. intrång i en varumärkesrätt förutsätter inte att den felmärkta varan släpps ut på marknaden utan det räcker att den olovliga märkningen eller något därmed jämförbart nyttjande sker i syfte att förbereda sådan marknadsföring som avses i varumärkeslagen och att åtgärder har vidtagits för att få sådan till stånd.

Eftersom ensamrättsskyddet i rätt stor utsträckning inbegriper t.ex. åtgärder som syftar till att förbereda kommersiell verksamhet, har det inte ansetts påkallat att kriminalisera försök till brott mot industriell rättighet.

Vid bedömningen av ekonomisk skada som avses i paragrafen är det möjligt att beakta vad respektive lag stadgar om skada som skall ersättas. Det kan vara fråga om t.ex. att betala en skälig licensavgift för den olovliga användningen av en uppfinning eller ett mönster. Annan skada som skall ersättas är t.ex. sådan ekonomisk skada som förorsakats av minskad försäljning, förlorade beställningar och av att kapitalinvesteringar i produktionsmedel inte gett avsedd nytta. Den ekonomiska skada som en kränkning förorsakar kan också ta sig uttryck i rättsinnehavarens delvis felslagna reklamsatsningar, i det fall att reklamen gynnar

också någon som marknadsför konkurrerande produkter som säljs med vilseledande varumärke. Ett intrång i någons ensamrätt kan också t.ex. minska det kommersiella anseende som ett varumärke åtnjuter på marknaden, det s.k. godwillvärdet. Det kan bli aktuellt att ersätta också den förmögenhetsskada som detta medför.

Industriell ensamrätt inkluderar inte några moraliska rättigheter. Således skyddar också straffstadgandet endast rättsinnehavarens ekonomiska intressen. Obehag eller lidande som åsamkats genom ett uppsåtligt intrång i hans ensamrätt uppfyller således inte brottsrekvisitet.

Ordparet "är ägnad" används i detta stadgande i samma bemärkelse som i samband med upphovsrättsbrott. En obetydlig ekonomisk skada uppfyller inte rekvisitet — skadan skall vara betydande. På en kränkning som ger upphov till en skada som inte är tillräckligt stor för att uppfylla rekvisiten för ett brott mot industriell rätt kan däremot eventuellt tillämpas något förseelsestadgande i en speciallag om industriella rättigheter. Också sådana handlingar kan bestraffas som brott mot industriell rätt som innebär en rättskränkning men som inte ännu har framskridit så långt att gärningsmannen fått någon konkret nytta eller rättsinnehavaren lidit någon skada.

De ensamrätter som definieras i varumärkeslagen, patentlagen, mönsterrättslagen, kretsmodellagen, lagen om nyttighetsmodellrätt och lagen om växtförädlarrätt inbegriper — till åtskillnad från den upphovsrättsliga lagstiftningen — bl.a. rätten till införsel av skyddade varor. T.ex. olovlig införsel av en vara som är försedd med någon annans varumärke strider således mot varumärkeslagen och kränker den rätt som enligt varumärkeslagen tillkommer innevaren av varans kännetecken. Något särskilt stadgande om förbud mot import behövs således inte.

I fråga om varumärken bör det dock observeras att när märkesinnehavaren eller någon annan med hans samtycke redan har tillhandahållit en vara i Finland eller utomlands, kan han därefter inte längre hindra återförsäljning eller annan omsättning av varan. S.k. gråimport, som innebär att någon annan än den auktoriserade importören för in varor som på vederbörligt sätt är försedda med varumärken och utsläppta på marknaden, innebär således inte någon kränkning av varumärkesrätten och är alltså inte straffbart som ett brott mot industriell rättighet.

En gärning som utgör ett brott mot industriell rättighet kan kränka flera ensamrätter som ansluter sig till en och samma vara. En uppfinning kan t.ex. dels ha en mönsterrättsligt skyddad design och dels vara försedd med ett varumärke. Det oaktat kan gärningsmannen dömas endast för ett brott mot industriell rättighet, eftersom intrången i de olika ensamrätterna bara är olika sätt att uppfylla ett och samma rekvisit.

I samband med tillämpningen av stadgandet om brott mot industriell rättighet kan det bli aktuellt att tillämpa stadgandena om sammanträffande av brott. Det kan t.ex. hända att rekvisitet för ett marknadsförings- eller konkurrensbrott uppfylls i det fall att den som gör intrång i en ensamrätt ger vilseledande eller oriktiga uppgifter när han marknadsför en produkt som är försedd med ett varumärke som han inte har rätt till. Också straffstadgandena i produktsäkerhetslagen (914/86) kan tillämpas i det fall att en produkt som olovligen har försetts med ett skyddat varumärke inte uppfyller produktsäkerhetskraven och således är farlig att använda.

Straffet för brott mot industriell rätt föreslås vara böter eller fängelse i högst två år.

3 §. Åtalsrätt

En enhetlig reglering föreslås när det gäller åtalsrätten i samband med kränkningar av immateriella rättigheter. Upphovsrättsbrott och brott mot industriella rättigheter föreslås vara målsägandebrott. Allmänna åklagaren har emellertid, om ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver det, rätt att väcka åtal för dessa brott också på eget initiativ.

Upphovsrätts-, fotografirätts-, varumärkes-, patent-, mönster-, kretsmönsterrätts-, nyttighetsmodell- och växtförädlarrättsförseelse, som det stadgas om i respektive speciallagar, är däremot rena målsägandebrott, med undantag av överträdelser av 51 och 52 §§ upphovsrättslagen som alltjämt skall lyda under allmänt åtal.

I de gällande lagarna om varumärke, patent, mönsterrätt, kretsmönster och nyttighetsmodell samt i växtförädlarrättslagen stadgas att Helsingfors rådstuvurätt är exklusiv laga domstol i första instans i mål som gäller intrång i

ensamrätt. De gällande forumstadgandena anses också utan något särskilt omnämnande gälla samtliga uppsåtliga intrång i ensamrätt. Det anses inte vara nödvändigt att föreslå ändringar i de nämnda lagarnas forumstadganden. Helsingfors rådstuvurätt skall således alltid vara laga domstol också i mål som gäller brott mot industriell rättighet och kretsmönsterbrott.

1.19. Ikraftträdelsestadgandet

1 mom. De tillämpningsproblem som är förknippade med den ändrade strafflagstiftningens ikraftträdande kommer att avgöras enligt 3 § förordningen om införande av strafflagen. Därför föreslås inga särskilda övergångsstadganden för hela reformen.

2 mom. I samband med strafflagens ikraftträdelsestadgande föreslås emellertid i 2 mom. ett särskilt stadgande som anger att de i strafflagen föreslagna sekretessbrottsstadgandena är primära i förhållande till de öppna straffstadganden som kvarstår i andra lagar. Som det konstaterades ovan i motiveringen till 38 kap., är avsikten med propositionen att brott mot tystnadsplikt i framtiden alltid skall bestraffas med stöd av stadgandena i strafflagen. De föreslagna stadgandena i 38 kap. 1 och 2 §§ strafflagen om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse skall ersätta ett flertal stadganden om brott mot tystnadsplikt som för närvarande finns i andra lagar än strafflagen. Detta är fallet oberoende av om straffbarheten för närvarande grundar sig på ett uttryckligt eller på ett öppet straffstadgande. Redan tidigare har på brott mot tystnadsplikt ofta i stället för dessa stadganden tillämpats 40 kap. 5 § strafflagen om tjänstemans och offentligt anställd arbetstagares brott mot tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt av oaktsamhet, eller något annat strafflagsstadgande som innehåller en strängare straffskala, t.ex. brott mot företagshemlighet (30 kap. 5 §).

Enligt propositionen skall samtliga de uttryckliga stadganden om brott mot tystnadsplikt som finns utanför strafflagen ändras så att de blir hänvisningar till strafflagen. Till sådana lagar där straffbarheten för brott mot tystnadsplikten för närvarande regleras genom ett öppet straffstadgande, skall sådana hänvisningsstadganden däremot inte fogas. För att det inte skall uppkomma oklarhet om huruvida dessa öppna straffstadganden alltjämt kan tillämpas också på brott mot tystnadsplikt eller brott mot tystnadsplikt av oaktsamhet, föreslås ett särskilt övergångsstadgande om saken i samband med strafflagens ikraftträdelsestadgande.

Enligt övergångsstadgandet skall de föreslagna stadgandena i 38 kap. 1 och 2 §§ tillämpas i stället för de tidigare stadgandena på ett sådant brott mot tystnadsplikt på vilket innan de nämnda stadgandena trädde i kraft skulle tillämpas något straffstadgande i en annan lag. Såsom uttryckligen har konstaterats, åsidosätter övergångsstadgandet inte 3 § förordningen om införande av strafflagen vilket gäller strafflagstiftningens tillämpning i tiden. Detta betyder att den tidigare lagen skall tillämpas på sekretessbrott i det fall att den leder till ett lindrigare slutresultat. Merparten av de föreslagna ändringarna i sekretessbrottsstadgandena innebär att lagen blir strängare. Å andra sidan kommer lagen i fråga om sådana brott mot tystnadsplikt som regleras utanför strafflagen att bli såtillvida lindrigare, att ett sådant brott enligt den nya lagen är straffbart endast om det är uppsåtligt. I dessa fall skall den nya lagen tillämpas, vilket innebär att det med stöd av dessa stadganden inte längre efter att den nya lagen har trätt i kraft är möjligt att döma till straff för brott mot tystnadsplikt av oaktsamhet.

2. Regeringsformen för Finland

47 § 2 mom. I 47 § 2 mom. regeringsformen stadgas om vad justitiekanslern eller statsrådet skall göra, om de anser att presidenten begått högförräderi eller landsförräderi. På grund av presidentens särställning är det alltjämt befogat att justitiekanslerns eller statsrådets anmälan om presidentens lagstridiga förfarande skall gälla samtliga landsförräderi- och högförräderibrott. Stadgandets ordalydelse ändras så att den motsvarar de nya stadgandena om dessa brott i strafflagen. De övriga ändringarna är endast språkliga. Eftersom regeringsformen är en grundlag, måste förslaget behandlas i den ordning 67 § riksdagsordningen stadgar.

3. Riksdagsordningen

5 §. Paragrafen innehåller f.n. två moment.

Det tidigare 2 mom. som gällde tjänstemän upphävdes då stadgandena om tjänstebrott förnyades. Nu föreslås att paragrafen ändras till ett hänvisningsstadgande, bestående av ett enda moment.

Paragrafens nuvarande 1 mom. gäller störande av valfriheten vid riksdagsmannaval. Eftersom förslagen till 14 kap. 1 och 2 §§ om valbrott och röstköp kriminaliserar de kränkningar av valfriheten som är värda att bestraffas, blir specialstadgandet om riksdagsmannaval onödigt.

I det gällande 3 mom. stadgas straff för en arbetsgivare som inte ger en anställd tillfälle att utöva sin valrätt. Ett dylikt förfarande anses inte nödvändigt att straffbeläggas av de skäl som nämns i motiven till 14 kap. strafflagen och därför behövs ett sådant stadgande inte längre i riksdagsordningen. De allvarligaste typerna av sådana tillvägagångssätt kan bedömas enligt stadgandet i 14 kap. 1 § strafflagen om valbrott.

Ovan relaterade stadganden i riksdagsordningen kan således ersättas med en hänvisning till stadgandena i strafflagen. För fullständighetens skull gäller hänvisningen även de valbrott som riksdagsordningen inte stadgar om. Därför bör i 5 § konstateras att om straff för valbrott, röstköp, röstningsfusk och förvanskning av valresultat stadgas i 14 kap. 1 — 4 §§ strafflagen.

6 § 2 mom. I momentet finns ett stadgande om förlust av valrätt i riksdagsmannaval. Som grund för förlust av valrätt nämns vissa brott som begås i samband med riksdagsmannaval. På grund av dessa brott förverkas valrätten i riksdagsmannaval och val av republikens president. Däremot leder motsvarande brott, om de begås i val av republikens president eller kommunalval, inte till förlust av valrätt i något som helst val.

I 15 § kommunallagen fanns tidigare ett motsvarande stadgande, men det togs inte med när stadgandet ändrades 1976. I regeringens proposition (RP 173/75 II rd) ansågs också att stadgandets betydelse var liten. Det har inte heller funnits något särskilt behov att ha ett sådant stadgande i riksdagsmannaval. Eftersom stadgandet är uppenbart inkonsekvent både i fråga om tillämpningsgrunderna som verkningarna och eftersom det inte heller straffrättsligt sett är skäl att gynna dylika tilläggsstraff, föreslås det att stadgandet upphävs.

8 § 4 mom. Enligt momentet har riksdagen rätt att pröva om en riksdagsman, som efter valet har dömts för något annat än i 6 § 2 mom. avsett uppsåtligt brott till fängelse, alltjämt skall tillåtas att vara riksdagsman. Hänvisningen till 6 § 2 mom. beror på att den som begått ett i lagrummet avsett brott alltid förlorade sin valrätt och likaså sin rätt att bli vald, varvid hans riksdagsmannaskap upphörde direkt på grund av 8 § 1 mom. utan att riksdagen behövde besluta i saken.

Enligt förslaget medför att valbrott aldrig förlust av valrätt. Med tanke på riksdagens ställning är det likväl skäl att alltjämt behålla möjligheten att hindra en sådan person att vara riksdagsman som har begått ett brott i riksdagsmannavalet. Å andra sidan torde det inte vara nödvändigt att också ett obetydligt brott i riksdagsmannavalet direkt med stöd av lag skulle medföra förlust av valrätt. Därför föreslås att riksdagen skall ha rätt att besluta om huruvida den som valts till riksdagsman skall få fortsätta även då han i valet har begått ett i 14 kap. 1-4 §§ avsett brott.

Eftersom riksdagsordningen är en grundlag, måste förslaget behandlas i den ordning 67 § riksdagsordningen föreskriver.

4. Lagen om val av republikens president

31 §. I den nuvarande 31 § lagen om val av republikens president finns två moment. Det första gäller störande av valfriden i val i anslutning till val av republikens president. Momentet blir onödigt, eftersom förslagen till 14 kap. 1 och 2 §§ strafflagen om valbrott och röstköp gäller även val i anslutning till val av republikens president och straffbelägger sådana förfaranden som kan anses vara värda att bestraffas.

I mom. 2 stadgas straff för en arbetsgivare som hindrar en anställd att utöva sin rösträtt. En dylik kriminalisering anses inte längre motiverad på de grunder som redovisas i motiveringen till 14 kap. strafflagen. De allvarligaste fallen av hindrande att utöva valrätt kan bedömas enligt stadgandet i 14 kap. 1 § om valbrott.

De ovan nämnda stadgandena i 31 § lagen om val av republikens president kan ersättas med en hänvisning till strafflagens stadganden. I 31 § skall enligt förslaget stadgas att om straff

för valbrott, röstköp, röstningsfusk och förvanskande av valresultat stadgas i 14 kap. 1—4 §§ strafflagen. För fullständighetens skull gäller hänvisningen alltså även de brott som lagen om val av republikens president inte f.n. nämner.

5. Tvångsmedelslagen

1 kap. 9 § 1 mom. I momentet stadgas om vilken domstol som är behörig att besluta om häktning. I allmänhet beslutar den domstol om häktning som är behörig att handlägga åtal i saken. Innan handläggning inleds får emellertid beslut om häktning meddelas även av den allmänna underrätten på den ort där gripandet skett eller där den anhållne förvaras eller i brådskande fall av den allmänna underrätten på någon annan ort enligt vad justitieministeriet närmare bestämmer. Undantaget från huvudregeln har inte avsetts gälla om det är fråga om högförräderi eller landsförräderi (LaUB nr 9/11986 rd).

I lagrummet hänvisas till samtliga landsförräderi- och högförräderibrott i den gällande lagen. Stadgandets ordlydelse föreslås ändrad så att i stället för "högförräderi eller landsförräderi" används uttryck som motsvarar de föreslagna kapitelrubrikerna.

6. Förordningen om verkställighet av straff

2 kap. 11 a §. Paragrafen (612/74) innehåller bestämmelser om politiska fångars rättigheter. Som politiska fångar anses f.n. fångar som avtjänar straff för brott som avses i 11 kap. om högförräderi och 12 kap. om landsförräderi samt i 16 kap. 24 §.

Enligt förslaget skall 16 kap. 24 § strafflagen upphävas och det föreliggande stadgandet ändras i enlighet med detta. Samtidigt skall stadgandet ändras så att det hänvisar till ordningsnumren för de nya kapitlen om lands- och högförräderi.

7. Lagen om unga förbrytare

27 § 3 mom. Enligt momentet tillämpas lagens 14—22 §§ inte på brott som avses i 11—14 kap. eller 16 kap. 14 § strafflagen. Stadgandena i de gällande 11—14 kap. motsvaras i förslaget av 11—13 kap. och 16 kap. 24 § föreslås upphävt. Därför föreslås att momentet ändras så att hänvisningen till 16 kap. 24 § strafflagen avlägsnas och att det i stället för 11—14 kap. hänvisas till 11—13 kap. strafflagen, dvs. till kapitlen om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten samt om landsförräderibrott och högförräderibrott.

8. Rättegångsbalken

Ändringar föreslås i rättegångsbalkens 8 och 15 kap. De är en följd av de ändringsförslag som gäller högförräderi- och landsförräderibrotten samt sekretessbrotten.

8 kap. 2 § 2 mom. Enligt detta moment handlägger hovrätten i första instans mål om högförräderi och landsförräderi. Detta arrangemang skall bibehållas, vilket innebär att samtliga mål som gäller landsförräderibrott och högförräderibrott i första instans skall handläggas av hovrätten. Stadgandets ordalydelse ändras så att den hänvisar till de nya kapitelrubriker som föreslås i strafflagen.

Genom en lag av den 22 juni 1991 om ändring av 8 kap. rättegångsbalken (1052/91) har 8 kap. flyttats till 4 kap. Om ikraftträdandet av denna ändring stadgas genom en separat lag. Ifall denna ändring har trätt i kraft före detta lagförslag, skall sistnämnda ändring flyttas till 4 kap.

15 kap. 17 §. Rättegångsbalkens 15 kap. stadgar om rättegångsombud och rättegångsbiträden. Av de skäl som anges ovan i motiveringen till 38 kap. strafflagen föreslås att till 15 kap. rättegångsbalken fogas en ny 17 § om tystnadsplikt för ombud och rättegångsbiträden samt för dessas biträden.

15 kap. 17 § 1 mom. Enligt förslaget får ett ombud, ett rättegångsbiträde eller dennes biträde inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet, som en huvudman anförtrott honom, eller någon annan sådan konfidentiell omständighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag. Det föreslagna stadgandet gäller således samtliga ombud och rättegångsbiträden, oberoende av om de är advokater eller andra jurister eller om de över huvud taget har någon juridisk utbildning. Stadgandet gäller också sådana rättegångsbiträden som tillfälligt sköter biträdesuppgifter. Med ett ombuds eller rättegångsbiträdes biträde avses en person

som assisterar ett ombud eller rättegångsbiträde i dennes arbete, t.ex. en anställd vid en juristbyrå.

Med ombud avses i detta sammanhang däremot inte alla som fått i uppdrag att sköta någon annans angelägenheter, utan uttryckligen sådana personer som sköter uppgifter i egenskap av rättegångsombud eller rättegångsbiträde. En förutsättning är emellertid inte att ombudet har företrätt eller biträtt sin huvudman vid en rättegång, utan tystnadsplikten gäller också ombud som av sin huvudman fått information för ett uppdrag, även om han inte själv skött den rättsliga behandlingen av saken. Ett ombud har tystnadsplikt också med avseende på uppdrag som kan skötas utan någon egentlig rättegång, t.ex. ansökningsärenden vid domstolens kansli.

Avsikten är att kretsen av sekretessbelagda ärenden skall vara synnerligen omfattande. Tystnadsplikten gäller i princip alla uppgifter som huvudmannen gett i förtroende. Den omfattar givetvis inte notoriska fakta, även om ombudet fått vetskap om dem av sin huvudman.

Även om stadgandet gäller också advokater och allmänna rättsbiträden samt dessas medarbetare, blir dessas tystnadsplikt ännu mer omfattande än enligt detta stadgande som nu föreslås i rättegångsbalken. Det beror på att i lagen om advokater föreslås ett särskilt stadgande om tystnadsplikt för advokater och dessas biträden. I lagen om allmän rättshjälpsverksamhet finns redan ett sådant stadgande. Tystnadsplikt gäller således enligt dessa stadganden för advokaterna och de allmänna rättsbiträdena samt dessas biträden, också med avseende på omständigheter som de fått vetskap om när de skött andra uppdrag än sådana som ansluter sig till domstolsförfarande.

15 kap. 17 § 2 mom. I paragrafens andra moment föreslås en hänvisning till stadgandena i 38 kap. strafflagen om brott mot tystnadsplikt. Eftersom också ett sådant sekretessbrott som avses här enligt förslaget skall bedömas enligt stadgandena om tjänstebrott och brott begångna av offentlig anställda arbetstagare, förutsatt att gärningsmannen hör till någondera gruppen, föreslås i hänvisningstadgandet ett omnämnande också om detta. Stadgandet innehåller vidare en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. Klausulen avser t.ex. stadgandet om brott mot företagshemlighet (30 kap. 5 § strafflagen).

9. Lagen om förvaltningsförfarande

6 §. Eftersom rättegångsbalken inte tillämpas på förvaltningsförfarande, så skulle det stadgande om rättegångsombuds tystnadsplikt som föreslås i rättegångsbalken inte till alla delar täcka all sådan ombudsverksamhet som tystnadsplikten borde gälla. Därför föreslås att i lagen om förvaltningsförfarande (598/82) tas in ett stadgande om tystnadsplikt för ombud, biträden och dem som biträder dessa.

1 mom. Förvaltningslagens stadganden om ombud och biträden finns i 6 §. Om tystnadsplikt för ombud, biträden och dem som biträder dessa i ett förvaltningsförfarande skall enligt förslaget stadgas i 1 mom. i en ny 6 a §. I fråga om de i momentet använda begreppen hänvisas till vad som sägs i motiven till 15 kap. 17 § rättegångsbalken.

2 mom. En hänvisning till strafflagens stadganden om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse tas in i 2 mom.. Även till denna del kan det hänvisas till motiven för 15 kap. 17 § rättegångsbalken.

10. Tryckfrihetslagen

37 § 3 mom. Enligt momentet kan en tryckskrift genom beslut av domstol dras in för högst ett år, om dess innehåll innefattar ett brott som nämns i 12 kap. eller 16 kap. 8 eller 24 § strafflagen. Eftersom 16 kap. 24 § föreslås bli upphävd kan hänvisningen till den slopas.

11. Lagen om Finlands flagga

8 § 1 mom. Enligt förslaget ändras gällande 16 kap. 16 § i strafflagen, som gäller skymfande av Finlands flagga eller vapen och förstörande av offentlig kungörelse. Stadgandet om skymfande av Finlands flagga föreslås bli intaget såsom 8 § 1 mom. i lagen om Finlands flagga (380/78).

Det föreslagna stadgandet avviker från det gällande stadgandet i strafflagen såtillvida att det inte gäller Finlands vapen. Även beskrivningen av gärningsformerna föreslås förkortad genom att i lagrummet inte längre nämns skymfande genom skriftliga och bildliga framställningar eller genom ljud.

Enligt förslaget är det straffbart att offentligt förstöra Finlands flagga, att använda den på

ett vanvördigt sätt samt att olovligen avlägsna den då den anbringats på en allmänt synlig plats. Straffet för skymfande av Finlands flagga föreslås vara böter.

8 § 2 mom. Det gällande straffstadgandet i 8 § om brott mot stadgandena om Finlands flagga föreslås flyttat till paragrafens 2 mom.

12. Lagen om ortodoxa kyrkosamfundet

43 § 2 mom. I 43 § 2 mom. lagen om ortodoxa kyrkosamfundet (521/69) stadgas om en präst skyldighet i det fall att någon i enskild syndabekännelse eller eljest vid själavård uppenbarar att högförräderi, landsförräderi, för enskilds liv farligt eller annat sådant brott, som enligt allmän lag skall angivas, är på färde.

Med brott som enligt allmän lag skall angivas avses i stadgandet de brott som räknas upp i 16 kap. 19 § 1 mom. strafflagen. Stadgandet föreslås ändrat så att det motsvarar den föreslagna nya ordalydelsen i detta lagrum. Det är meningen att motsvarande ändring skall göras i 76 § 2 mom. kyrkolagen då denna lag reformeras.

13. Värnpliktslagen

35 §. Enligt 35 § (221/66) värnpliktslagen kan en värnpliktig som står under åtal eller är dömd till straff för högförräderi eller landsförräderi, i stället för att förständigas att inträda i aktiv tjänst eller inställa sig till reservövningar, beordras till arbete som direkt eller indirekt gagnar landets försvar.

Stadgandet föreslås ändrat så att i det införs de nya kapitelrubriker som föreslås i strafflagen. Lagrummet kommer således, liksom för närvarande, att gälla alla de brott som nämns i kapitlen. Stadgandet ger myndigheterna en möjlighet att bedöma om det är ändamålsenligt att tillämpa det också i samband med de lindrigaste lands- och högförräderibrotten.

14. Vägtrafiklagen

101 §. I 101 § vägtrafiklagen (267/81) stadgas om smitning. För smitning skall en förare av motordrivet fordon dömas om han med eller utan skuld har varit inblandad i en trafikolycka och försummar sin skyldighet att omedelbart stanna och efter förmåga bistå skadade, om inte gärningen enligt strafflagen är straffbar som utsättande. Straffet för smitning är böter eller fängelse i högst ett år.

Eftersom det i förslaget till 21 kap. strafflagen inte längre finns något stadgande om utsättande, blir det nödvändigt att ändra smitningsstadgandets subsidiaritetsklausul som hänvisar till stadgandet om utsättande. Enligt förslaget skall smitningsstadgandet i detta sammanhang inte ändras i något annat avseende än att hänvisningen till utsättande ersätts med en hänvisning till framkallande av fara, dvs. till 21 kap. 12 § strafflagen. Detta innebär att ett med hot om fängelsestraff förenat straffstadgande kommer att kvarstå i 101 § vägtrafiklagen, trots att ett av totalrevideringens mål är att stadganden av detta slag skall överföras till strafflagen. Vägtrafiklagen har också ett antal andra liknande stadganden som inte föreslås bli ändrade i detta sammanhang. Det är således ändamålsenligt att i ett senare skede av revideringen behandla stadgandena om vägtrafikbrott i ett sammanhang och att i det skedet överföra samtliga med hot om fängelsestraff förenade stadganden till strafflagen.

Stadgandet om framkallande av fara innehåller en subsidiaritetsklausul enligt vilken straff för detta brott inte skall dömas ut, om ett lika strängt eller strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag. Om gärningsmannen i samband med smitning gör sig skyldig också till dödsvållande, skall straff dömas ut för dessa brott och inte för framkallande av fara.

15. Lagen om internering av farliga återfallsförbrytare

1 § 1 mom. I 1 § 1 mom. (702/91) lagen om internering av farliga återfallsförbrytare stadgas om de formella förutsättningarna för internering av en förbrytare. I momentets 1 mom. räknas upp några brott och brottstyper som kan leda till att gärningsmannen förordnas bli internerad i tvångsinrättning. Eftersom ändringar föreslås i strafflagens stadganden om de i punkten nämnda brotten, måste motsvarande ändringar göras i interneringsförutsättningarna.

De i den gällande lagen uppräknade brotten

är mord, dråp, grov misshandel, rån eller våldtäkt varvid grovt våld använts, mordbrand som medfört livsfara samt andra brott som utvisar en grov våldsamhet eller synnerlig farlighet för annans liv eller hälsa.

I 21 kap. 3 § strafflagen föreslås en ny brottsrubrik, nämligen dråp under förmildrande omständigheter, som i den gällande lagen motsvaras av dråp under synnerligen förmildrande omständigheter. Dråp under förmildrande omständigheter är ett brott mot liv som skall fogas till den förteckning över brott som kan leda till internering. Förslaget till 34 kap. upptar inte längre benämningen mordbrand. Mordbrand som förorsakar livsfara kan närmast jämföras med grovt sabotage. Samtidigt kan stadgandet om rån i förening med grovt våld ersättas med en hänvisning till stadgandet om grovt rån i 31 kap. 2 §. Den föreslagna brottsförteckningen är inte uttömmande, utan i den punkt som det här är fråga om nämns annat brott som utvisar grov våldsamhet eller synnerlig farlighet för annans liv eller hälsa. De föreslagna ändringarna innebär i sak ingen ändring av tillämpningsområdet för stadgandet om internering i tvångsinrättning. Ändringen är inte heller avsedd som ett ställningstagande till behovet eller betydelsen av lagstiftningen om internering av farliga återfallsförbrytare över huvud taget. Dessa frågor kommer att tas till övervägande i samband med att påföljdssystemet förnyas.

16. Militära rättegångslagen

2 § 2 mom. I 2 § 2 mom. (773/90) militära rättegångslagen räknas upp ett antal brott för vilka åtal mot krigsman skall handläggas som militärt rättegångsärende. I momentet nämns bl.a. gärningar för vilka stadgas straff i 21 kap. 1—3 eller 5—13 §§ eller i 25 kap. 12 och 13 §§ strafflagen. Paragraferna i förslaget till 21 kap. är numrerade på motsvarande sätt som de gällande, vilket innebär att någon ändring inte behöver göras i fråga om 21 kap. I gällande 25 kap. 12 och 13 §§ stadgas om nödgande och olaga hot. Eftersom dessa brott regleras i förslagets 25 kap. 6 och 7 §§ föreslås motsvarande ändring i militära rättegångslagen. Alla andra informations- och kommunikationsbrott som regleras i 38 kap. föreslås bli behandlade som militära rättegångsärenden, utom personregisterbrotten. I fråga om samtliga dessa brott uppställs dessutom den allmänna förutsättningen att gärningen skall ha riktat sig mot försvarsmakten eller mot en annan krigsman.

17. Kärnenergilagen

De brott som kan begås i samband med kärnenergi är huvudsakligen allmänfarliga till sin karaktär. Straffnivån för dessa brott skärptes avsevärt år 1987. Maximistraffet enligt den tidigare atomenergilagen (356/57) var fängelse i två år. I kärnenergilagen togs in detaljerade stadganden (69-74 §§) om olika slag av kärnenergibrott. Maximistraffet enligt kärnenergilagen är fängelse i 12 år.

69 §. I den gällande paragrafen stadgas straff för kärnenergibrott av tre grovhetsgrader: en grundform, en grov form och en lindrig form.

Den gör sig skyldig till kärnenergibrott som uppsåtligen eller av vårdslöshet använder kärnämne eller kärnavfall som han har i sin besittning eller vid användning av kärnenergi eljest förfar så att hans förfarande är ägnat att medföra fara för annans liv, hälsa eller egendom eller för miljön. Straffet är fängelse i högst sex år.

Det är fråga om grovt kärnenergibrott i det fall att gärningen är uppsåtlig eller ägnad att medföra allvarlig fara. Straffet för grovt kärnenergibrott är fängelse i minst två och högst 12 år.

Ett kärnenergibrott bedöms som lindrigt när det har varit ägnat att medföra endast ringa fara eller om det med beaktande av andra omständigheter i samband med brottet är ringa. Straffet för detta brott är böter eller fängelse i högst två år.

Försök till ovan nämnda uppsåtliga brott är straffbart.

1 mom. Det största hotet i samband med kärnenergi riktar sig mot människors liv och hälsa. Uppsåtliga och oaktsamma brott mot liv och hälsa skall bestraffas i enlighet med strafflagens 21 kap., om genom gärningen har förorsakats en yttre följd eller om offret har misshandlats. Enligt förslaget till 21 kap. 12 § är det dessutom straffbart att framkalla allvarlig fara för annans liv eller hälsa.

Enbart straffstadgandena i 21 kap. räcker inte för att förebygga sådan fara som förorsakas av missbruk av kärnenergi. De faror som är förenade med användning av kärnenergi behöver inte nödvändigtvis rikta sig enbart mot

vissa individer, utan den utsatta gruppen kan vara synnerligen omfattande och svårdefinierbar. Det är härvid fråga om sådan allmän fara som avses i 34 kap. strafflagen. Sådant framkallande av fara för liv eller hälsa som sker genom användning av kärnenergi behöver inte kriminaliseras genom ett särskilt straffstadgande, utan det kan lämpligen tas upp som en gärningsform i det allmänna stadgandet om äventyrande av hälsotillståndet. En av gärningsformerna i förslagets 34 kap. 4 § är således användning av kärnenergi, kärnämne eller kärnavfall på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa. I 69 § 1 mom. kärnenergilagen föreslås en hänvisning till de stadganden i 34 kap. vilka kriminaliserar sådana uppsåtliga eller oaktsamma gärningar som begås i samband med användning av kärnenergi.

Om användning av kärnenergi skadar eller kan skada endast miljön föreslås gärningen vara ett sådant miljöbrott som avses i 48 kap. strafflagen. Eftersom det endast finns en teoretisk möjlighet att genom användning av kärnenergi skada egendom på ett sådant sätt att gärningen inte samtidigt är ägnad att framkalla allmän fara också för liv eller hälsa, behövs inget hänvisningsstadgande till eventuella andra tillämpliga strafflagsstadganden.

2 mom. Enligt 4 § kärnenergilagen är det förbjudet att till Finland införa kärnladdningar samt att här framställa, inneha och spränga sådana. Om straff för dessa gärningar stadgas för närvarande i lagens 70 §. Enligt dess 1 mom. är straffet för en uppsåtlig gärning fängelse i minst fyra och högst 12 år. Om gärningen har begåtts av oaktsamhet är straffet fängelse i högst sex år. För förberedelse till kärnladdningsbrott skall den bestraffas, som i syfte att begå ett uppsåtligt kärnenergibrott anskaffar kärnämne eller anskaffar eller tillverkar sprängämne, del eller anordning som behövs för sprängning av kärnladdning, eller formel eller ritning som behövs för tillverkning av kärnladdning.

Kärnladdningsbrott föreslås vara straffbart som en uppsåtlig gärning enligt 34 kap. 6 § och som en oaktsam gärning enligt 34 kap. 7 och 8 §§ strafflagen. Därför föreslås att i 69 § 2 mom. kärnenergilagen tas in en hänvisning till de ovan nämnda stadgandena i strafflagen.

3 mom. Förberedelse till kärnladdningsbrott föreslås vara straffbart enligt 34 kap. 9 § strafflagen. För klarhetens skull föreslås i 69 § 3 mom. kärnenergilagen en hänvisning till den nämnda paragrafen i strafflagen.

4 mom. Användning av kärnenergi kan utsätta också miljön för fara. I så fall kan gärningen uppfylla rekvisitet för något miljöbrott. Av den anledningen föreslås att i 4 mom. tas in en hänvisning till strafflagens nya 48 kap. 1—4 §§.

70 §. Denna paragraf föreslås bli upphävd. Den ersätts med förslaget till 34 kap. 6—8 §§ i strafflagen. En hänvisning till dessa paragrafer ingår i förslaget till 69 § 2 mom.

71 §. Denna paragraf innehåller ett straffstadgande för hotande med kärnladdning eller kärnenergibrott. Stadgandet är speciellt genom att den gärning det reglerar samtidigt uppfyller rekvisitet för olaga hot, som straffbeläggs i gällande 25 kap. 13 § strafflagen. I det nya 25 kap. som föreslås har i 6 § tagits in ett stadgande om olaga hot som i sak motsvarar det nuvarande stadgandet. Straffhotet i det nya stadgandet är böter eller fängelse i högst ett år. Straffhotet i 71 § kärnenergilagen är mycket strängare, dvs. fängelse i högst 6 år.

I samband med beredningen av förslaget till 34 kap. strafflagen övervägdes behovet av ett särskilt hotstadgande för allmänfarliga brott. Det ansågs inte nödvändigt att utveckla stadgandet om olaga hot så att ett särskilt straffstadgande skulle gälla hot med de grövsta brotten. Hot med brott uppfyller ofta rekvisitet för något strängare straffbart brott, vilket innebär att gärningen skall bedömas enligt stadgandet därom. I fråga om allmänfarliga brott är det skäl att beakta också att förberedelse till sådana brott är straffbart (förslaget till SL 34 kap. 9 §). Hot med en kärnladdning eller med användning av kärnenergi på ett sätt som äventyrar hälsan förverkligar, i och med att det finns grundad anledning att befara att någon annans liv eller hälsa äventyras, ofta rekvisitet för ett förberedelsebrott.

Därför föreslås det att 71 § kärnenergilagen upphävs.

72 § 2 mom. Enligt förslaget stryks det omnämnande om brott mot tystnadsplikt som för närvarande ingår i momentets 5 punkt samt hänvisningen till 40 kap. 5 § i slutet av momentet. I momentet skall enligt förslaget fortfarande stadgas straff för de gärningar som nämns i 1—4 punkten. Hänvisningsstadgandet om tystnadsplikten föreslås bli intaget i 78 §. I 72 § kärnenergilagen kommer enligt förslaget att kvarstå straffstadganden som är förenade med

hot om fängelsestraff. Det är meningen att dessa stadganden i ett senare skede av strafflagsrevideringen skall överföras till strafflagen.

73 § 1 mom. Stadgandet gäller förverkandepåföljd. I gällande 1 mom. finns hänvisningar till 69-71 §§. Eftersom 70 och 71 §§ föreslås bli upphävda ändras hänvisningen så att den avser endast de brott som nämns i 69 §. Förverkandepåföljden föreslås vara obligatorisk i fråga om samtliga där nämnda brott.

74 §. Paragrafen gäller rätten att väcka åtal. I den föreslås sådana ändringar i ordalydelsen som följer av de ändringar som görs i denna lags straffstadganden. Allmänna åklagaren skall innan han väcker åtal inhämta strålsäkerhetscentralens utlåtande. Enligt den gällande ordalydelsen skall allmänna åklagaren dessutom inhämta handels- och industriministeriets utlåtande. Eftersom det är exceptionellt att uppställa ett sådant villkor för väckande av åtal, är det skäl att inskränka antalet obligatoriska utlåtanden till ett. Strålsäkerhetscentralen utövar tillsynen över användningen av kärnenergin. Enligt förslaget skall utlåtandet i stället för av Strålsäkerhetscentralen inhämtas av handels- och industriministeriet endast när brottet har begåtts i en sådan verksamhet som ministeriet övervakar.

78 § 6 mom. Enligt 72 § 2 mom. 5 punkten kärnenergilagen är det straffbart att bryta mot den tystnadsplikt som stadgas i lagens 78 §. Maximistraffet enligt 72 § 2 mom. kärnenergilagen är fängelse i två år.

Ett brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 78 § kärnenergilagen är, om gärningsmannen är någon annan än en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare, knappast ett så allvarligt brott att ett straffhot på upp till två års fängelse är motiverat. Det kan också ifrågasättas om det i ett fall som detta över huvud taget är nödvändigt att kriminalisera oaktsamma brott mot tystnadsplikten. Det är uppenbart att straffskalan i det stadgande som det här är fråga om har tillkommit i något annat syfte än med tanke på brott mot den i stadgandet reglerade tystnadsplikten.

De i 38 kap. strafflagen föreslagna stadgandena om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse kan tillämpas också på de av brott mot tystnadsplikt som stadgas i 78 § kärnenergilagen, i det fall att gärningsmannen är någon annan än en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare. En tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare som begår en gärning av detta slag bestraffas med stöd av sekretessbrottsstadgandena i 40 kap. strafflagen.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 6 mom. vari hänvisas till strafflagens stadganden om sekretessbrott. Detta hänvisningsstadgande innehåller en subsidiaritetsklausul som dels gäller tjänstemäns och offentligt anställdas sekretessbrott, dels förutsätter stränghetsjämförelse. Om en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare gör sig skyldig till brott mot den tystnadsplikt som avses i 78 § kärnenergilagen kan han dömas till straff med stöd av sekretessbrottsstadgandena i 40 kap. strafflagen. Om det däremot är fråga om brott mot företagshemlighet skall 30 kap. 5 § strafflagen tillämpas.

Förslaget innebär att ett av oaktsamhet begånget brott mot tystnadsplikt inte längre kommer att vara straffbart om det har begåtts av någon annan än en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare. Dessutom kommer maximistraffet för brott mot tystnadsplikt att sjunka från två år till ett år.

18. Strålskyddslagen

60 §. Enligt 60 § 1 mom. strålskyddslagen skall den dömas för strålskyddsbrott som uppsåtligen eller av vårdslöshet använder en strålkälla så att förfarandet är ägnat att medföra fara för någon annans liv, hälsa eller egendom eller för miljön. Med strålkälla avses i lagen en strålningsalstrande apparat eller ett radioaktivt ämne. Straffet för strålskyddsbrott är böter eller fängelse i högst två år. Om förfarandet medför allvarlig fara för annans liv eller hälsa och gärningen begås uppsåtligen eller av grov vårdslöshet, skall gärningsmannen enligt paragrafens 2 mom. för grovt strålskyddsbrott dömas till fängelse i minst sex månader och högst sex år. Om den fara som ett strålskyddsbrott medför skall anses vara ringa, skall gärningsmannen för lindrigt strålskyddsbrott dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Försök till alla de uppsåtliga brott som nämns ovan är straffbart.

1 mom. Enligt förslaget till 34 kap. 4 § strafflagen är användning av strålning på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa straffbart såsom äventyrande av andras hälsa. Äventyrande och grovt äventyrande av andras hälsa

(föreslagna SL 34:5) förutsätter en uppsåtlig gärning. En gärning som har begåtts av oaktsamhet bestraffas som vållande av allmän fara eller som grovt vållande av allmän fara (förslaget till SL 34 kap. 7 och 8 §§). I 60 § 1 mom. strålskyddslagen föreslås en hänvisning till de paragrafer i 34 kap. strafflagen som gäller användning av strålning.

2 mom. Om användning av strålning medför fara för miljön, kan gärningen uppfylla rekvisitet för miljöbrott. I paragrafens 2 mom. föreslås därför en hänvisning till stadgandena om miljöbrott i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

De grövsta strålskyddsbrotten föreslås således bli bestraffade med stöd av strafflagen. I strålskyddslagen föreslås emellertid oförändrat kvarstå straffstadgandet i 61 § om vissa gärningar som strider mot lagen.

62 §. I 68 § strålskyddslagen finns ett stadgande om tystnadsplikt för den som i samband med tillsynen över att lagen följs eller i samband med undersökningar eller andra biträdande uppdrag som hänför sig till tillsynen, och för den som i egenskap av medlem eller sekreterare i strålsäkerhetsdelegationen har fått uppgifter om någon enskilds eller sammanslutnings ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons privata förhållanden. Dessa uppgifter får inte utan medgivande av den som saken gäller röjas för utomstående eller utnyttjas till egen eller annans fördel.

Om straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 62 § 1 mom. Av paragrafens 2 mom. framgår att det är fråga om ett målsägandebrott och i 3 mom. finns en hänvisning till sekretessbrottsstadgandet rörande tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare. På de grunder som anförs i samband med 78 § 6 mom. kärnenergilagen föreslås stadgandet bli ersatt med en hänvisning till strafflagens stadganden om sekretessbrott.

19. Ellagen

63 §. Enligt 63 § 1 mom. ellagen skall vad i 34 kap. 10 § strafflagen är stadgat om skadegörelse på där nämnd egendom eller om försök till sådan gärning tillämpas även då gärningen riktar sig mot elanläggningar jämte byggnader eller mot kraftverk. Enligt paragrafens 2 mom. skall den som hindrar eller stör användningen av kraftverk eller elöverföringsanläggning dömas till straff på sätt i 34 kap. 12 § strafflagen är stadgat.

Gällande 34 kap. 10 § i strafflagen motsvarar i förslaget närmast sådant sabotage varom stadgas i 34 kap. 1 § 2 mom. Rekvisitet för förstörelse av sabotagekaraktär inbegriper skadande av egendom varigenom förorsakas allvarlig fara för energiförsörjningen eller för andra viktiga samhällsfunktioner. Med sådan skadegörelse jämställs ingrepp i produktions- och distributionssystem. Också sabotagestadgandet i 34 kap. 1 § 1 mom. om förorsakande av allmän fara genom eldsvåda eller sprängning skyddar elverk.

Förutsättningarna för att en gärning som innebär skadegörelse eller ingripande skall uppfylla rekvisitet för sabotage är strängare än de nuvarande kraven i ellagen och i 34 kap. 10 § strafflagen, eftersom det inte är nödvändigt att vilken som helst gärning som riktar sig mot ett elverks byggnader skall vara på annat sätt straffbar än skadegörelsebrott i allmänhet. Det som i mindre utsträckning stör ett elverks drift förorsakar inte en sådan allvarlig fara för energiförsörjningen som sabotagestadgandet förutsätter. Avsikten med sabotagestadgandena är att skydda elverken mot grovt sabotage, medan smärre gärningar av ofogskaraktär närmast kan bestraffas som skadegörelse. Det föreslås därför att de hänvisningar till 34 kap. strafflagen som för närvarande finns i 63 § 1 och 2 mom. ellagen skall ersättas med en allmän hänvisning till föreslagets 34 kap.

20. Dammsäkerhetslagen

12 §. Dammsäkerhetslagen stadgar om säkerheten vid byggande och användning av dammar. Enligt lagens 4 § skall en damm byggas så att anläggningen med avseende på hållfastheten och konstruktionen uppfyller sådana krav att varken dammen eller användningen av den medför fara för säkerheten. Ägaren till en damm är skyldig att hålla dammen i sådant skick att den är säker och att den inte medför fara eller skadliga eller menliga påföljder som kränker allmänt eller enskilt intresse. Enligt dammsäkerhetslagens 12 § 1 mom. kan den som bryter mot sin i 4 § nämnda skyldighet dömas till böter eller till fängelse i högst två år.

Brott mot dammsäkerhetsstadgandena kan leda till miljöförstöring, varom föreslås stad-

ganden i 48 kap. strafflagen. Brott mot dammsäkerheten kan leda till en översvämning som uppfyller sabotagerekvisitet i 34 kap. strafflagen. Om gärningen inte är uppsåtlig, kan det vara fråga om vållande av allmän fara. Eftersom brott mot dammsäkerheten ofta sammanfaller med något miljöbrott eller allmänfarligt brott, kan det i stort sett täckas av straffstadgandena i 34 respektive 48 kap. strafflagen. Det föreslås därför att i 12 § 1 och 2 mom. dammsäkerhetslagen tas in hänvisningar till respektive paragrafer i de nämnda strafflagskapitlen.

En försummelse av de skyldigheter som stadgas i 4 § dammsäkerhetslagen uppfyller inte alltid nödvändigtvis rekvisitet för ett miljöbrott och inte heller förorsakar den alltid någon sådan översvämning som sabotagestadgandena förutsätter. Den som bygger en damm kan göra sig skyldig t.ex. till brott mot arbetarskyddsbestämmelserna. Gärningen kan då uppfylla rekvisitet för ett sådant arbetarskyddsbrott som avses i förslaget till 47 kap. 1 § strafflagen. Brottet kan också utgöra i 21 kap. strafflagen stadgat dödsvållande, vållande av personskada eller framkallande av fara. Skadande av annans egendom är i enlighet med 35 kap. straffbart såsom skadegörelsebrott. Brott mot dammsäkerhetsbestämmelserna kan uppfylla rekvisiten för så många allmänna brott att det inte är möjligt eller ens nödvändigt att på ett täckande sätt hänvisa till samtliga ifrågakommande brott. Även om de uppräknade stadgandena om allmänfarliga brott inte helt täcker det område som 12 § 1 mom. dammsäkerhetslagen gäller, förhåller det sig i allmänhet så att de förkastliga gärningarna uppfyller rekvisitet för något annat brott.

13 §. I 6 § dammsäkerhetslagen förutsätts det att ett säkerhetskontrollprogram uppgörs för varje damm. Detta program och ändringar i det skall godkännas av den behöriga vattenmyndigheten. Säkerhetskontrollprogrammet skall enligt 16 § inom en viss tid uppgöras också för dammar som var i användning när lagen trädde i kraft. Enligt gällande 12 § 2 mom. skall den som försummat någon skyldighet med avseende på säkerhetskontrollprogrammet straffas med böter eller fängelse i högst sex månader. I lagens 13 § finns dessutom ett med samma straffhot förenat öppet straffstadgande om annan överträdelse av dammsäkerhetsstadgandena.

Enligt 12 § 3 mom. dammsäkerhetslagen gäller vid tillämpningen av straffstadgandena i paragrafens 1 och 2 mom. på motsvarande sätt vad som är föreskrivet i fråga om stadgandena i vattenlagen. Detta stadgandes viktigaste betydelse består i att åtal i enlighet med 14 kap. 5 § vattenlagen kan väckas antingen vid behörig vattendomstol eller allmän domstol. Denna valmöjlighet gäller inte straffstadgandet i 13 §.

Eftersom straffstadgandena i 12 § 2 mom. och 13 § båda är av ordningsnatur, förutsätter de inte nödvändigtvis något hot om fängelsestraff. Det finns inte någon grund för att behandla det ena i den ordning som avses i vattenlagen och det andra vid allmän domstol. Eftersom vattendomstolens behörighet också när det gäller den ordning som vattenlagen avser endast är alternativ, kan också brottmål som hänför sig till ett säkerhetskontrollprogram behandlas vid allmän domstol. Därför föreslås i 13 § dammsäkerhetslagen ett öppet straffstadgande om brott mot denna lag eller med stöd därav utfärdade stadganden eller bestämmelser. Stadgandet enligt vilket endast böter kan dömas ut åsidosätts i det fall att strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

21. Lagen om skydd för vissa undervattensledningar

I 2 § lagen om skydd för vissa undervattensledningar hänvisas till gällande 34 kap. 12 § strafflagen. Något motsvarande stadgande finns inte i förslaget till 34 kap. strafflagen. Det gällande strafflagsstadgandet härstammar från år 1894 och dess detaljerade ordalydelse beror på att Ryssland, som Finland då tillhörde, hade anslutit sig till den i Paris den 14 mars 1884 undertecknade internationella konventionen om skydd för undervattenskablar. Konventionen upphörde att gälla för Finland i och med att landet blev självständigt. En med konventionen överensstämmande lag om skydd för vissa undervattenskablar (398/38) stiftades år 1938, men Finland anslöt sig inte särskilt till konventionen. Finland har således inte internationellt förbundit sig att iaktta Pariskonventionen. Fastän om 1938 års lag upphävdes genom den lag som det här är fråga om, togs också i den nya lagen in en hänvisning till 34 kap. 12 § strafflagen.

Finland har anslutit sig till den vid Förenta nationernas sjörättskonferens i Genève den 29

april 1958 ingångna konventionen om det öppna havet (FördrS 7/65). Enligt artikel 27 i konventionen skall varje stat vidta lagstiftningsåtgärder för fastställandet av straff för handling eller försummelse, som skett uppsåtligen eller av vållande, genom vilken på åtgärd av fartyg, som seglar under dess flagg, eller person, som är underkastad dess jurisdiktion, undervattenskabel i öppet hav avbrutits eller skadats på sådant sätt att därav kan följa avbrott i eller fördröjning av telegraf- eller telefonförbindelser, eller ock undervattensrörledning eller -högspänningskabel avbrutits eller skadats.

Det finns inte något särskilt behov av ett specialstadgande om uppsåtligt skadande av undervattensledningar. De straffstadganden som gäller sabotage, skadegörelse och störande av post- och teletrafik räcker i allmänhet för att garantera det straffrättsliga skydd för undervattensledningar mot skadegörelse och störningar, som konventionen om havsområden förutsätter. På gärningar som har begåtts av oaktsamhet kan emellertid inte tillämpas stadgandena om skadegörelse eller störande av post- och teletrafik. Med tanke på oaktsamma gärningar är det skäl att i den ifrågavarande lagen ta in ett straffstadgande om skadande av undervattensledningar. För säkerhets skull föreslås stadgandet gälla också uppsåtliga gärningar, om en gärning av någon anledning inte uppfyller rekvisitet för ett brott som är strängare straffbart.

Straffet för förstörande av undervattensledning föreslås vara böter.

22. Patientskadelagen

Enligt 13 § 1 mom. patientskadelagen (585/86) får den som deltagit i behandlingen av ett ärende som avses i lagen eller som på tjänstens vägnar eller på annat sätt i sin syssla fått kännedom om ärendet, inte utan tillstånd för utomstående röja något som enligt lag eller förordning skall hållas hemligt.

13 § 2 mom. Enligt momentet döms den för sekretessbrott enligt patientskadelagen, som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i 1 mom. Maximistraffet är fängelse i sex månader. Enligt förslaget kommer detta brott framdeles att bestraffas enligt de stadganden i 38 kap. strafflagen som gäller sekretessbrott. I det fall att gärningsmannen är en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, döms han enligt 40 kap. 5 § strafflagen. Momentet föreslås bli ersatt med en hänvisning dels till strafflagens allmänna sekretessbrottsstadgande, dels till det sekretessbrottsstadgande som gäller tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare. Stadgandet innehåller också en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. En strängare straffbar gärning kan t.ex. bestå i att gärningsmannen röjer en sådan affärshemlighet som han fått vetskap om i samband med handläggning av ett ärende som avses i patientskadelagen.

13 § 3 mom. Enligt momentet är det här fråga om ett målsägandebrott. Eftersom det nya 38 kap. som föreslås i strafflagen stadgar om i vilka fall sekretessbrott skall betraktas som målsägandebrott, föreslås momentet bli upphävt såsom obehövligt.

23. Lagen om uppfinningar av betydelse för landetsförsvar

Syftet med lagen om uppfinningar av betydelse för landets försvar är att trygga statens rätt att utnyttja sådana uppfinningar. Detta förutsätter att staten har rätt att expropriera uppfinningar som är av betydelse huvudsakligen för landets försvar och att sådana uppfinningar kan hemlighållas. Specialstadgandena om uppfinningar av betydelse för landets försvar är inte avsedda att bereda staten någon fördel, utan framför allt att trygga att för landets försvar viktiga uppfinningar hålls hemliga.

Lagen innehåller således flera stadganden vilkas syfte är att uppfinningar skall hållas hemliga. De från denna synpunkt viktigaste stadgandena finns i lagens 2 och 7 §§. Enligt den först nämnda paragrafen är det förbjudet att söka patent eller berättiga någon annan att söka patent på en uppfinning i utlandet, innan patent på uppfinningen har sökts i Finland och innan sex månader har förflutit från det att patentansökan här i landet gjordes. De nämnda begränsningarna gäller i Finland bosatta uppfinnare och dessas rättsinnehavare. Lagens 7 § stadgar ett för alla gällande förbud att utnyttja uppfinningen eller yppa vad de erfarit om den.

Lagens 8 § är ett straffstadgande enligt vilket den som bryter mot förbuden i 2 eller 7 § straffas med böter eller fängelse i högst ett år. Även om lagens 2 § innebär en begränsning av

rätten att söka patent, kan straffstadgandet i 8 § med fog anses gälla framför allt sekretessbrott i samband med uppfinningar. Därför är det skäl att ändra också detta straffstadgande så att brott mot tystnadsplikten bedöms enligt strafflagens sekretessbrottsstadganden.

8 §. Lagens nuvarande straffstadgande föreslås bli ändrat till en hänvisning till strafflagen. Omfattningen av den tystnadsplikt som avses i stadgandet framgår av hänvisningen till den i lagens 2 och 7 §§ på ovan relaterat sätt definierade tystnadsplikten. Eftersom det är meningen att paragrafen skall gälla både tjänstemän och andra personer, hänvisas i den såväl till 38 kap. som till sekretesstadgandena i 40 kap. strafflagen. Straffet är också enligt det nuvarande stadgandet fängelse i ett år, vilket innebär att straffregleringen förblir oförändrad. Stadgandet föreslås också innehålla en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. Brott mot den i lagens 4 § 1 mom. stadgade skyldigheten att handlägga ärenden hemligt skall liksom för närvarande bedömas enligt 40 kap. strafflagen.

24. Lagen om konkurrensbegränsning

I 24 § lagen om konkurrensbegränsningar (480/92) stadgas om tystnadsplikt med avseende på näringsidkares affärs- och yrkeshemligheter. Enligt paragrafen får den som vid fullgörande av uppgifter som avses i denna lag har fått kännedom om en näringsidkares affärs- eller yrkeshemligheter inte röja dem eller använda dem utan laga rätt, om de inte i stadgad ordning har förklarats vara offentliga eller om inte den vars intresse tystnadsplikten gäller har gett sitt samtycke.

28 §. Enligt paragrafens 1 mom. skall den dömas för brott mot tystnadsplikt enligt lagen om konkurrensbegränsningar, som uppsåtligen bryter mot ett förbud enligt 24 §. Maximistraffet är fängelse i sex månader. Av paragrafens 2 mom. framgår att detta sekretessbrott är ett målsägandebrott.

Straff för brott mot tystnadsplikten skall dömas enligt de sekretessbrottsstadganden som föreslås i 38 kap. strafflagen, om inte gärningsmannen är en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare. I det sistnämnda fallet skall gärningsmannen dömas till straff enligt sekretssbrottsstadgandena i 40 kap. strafflagen. Enligt paragrafen begränsas för närvarande gärningsmannakretsen inte i något avseende, trots att endast en tjänsteman eller en offentligt anställd i praktiken kan göra sig skyldig till brott mot den tystnadsplikt som stadgas här. Paragrafen föreslås därför bli ersatt med en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 och 40 kap. strafflagen. Stadgandet innehåller också en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. Denna avser t.ex. stadgandet om röjande av företagshemlighet (30 kap. 5 § strafflagen).

25. Lagen om bankinspektionen

13 § 2 mom. Enligt 13 § lagen om bankinspektionen är en tjänsteman vid bankinspektionen och ett ombud som avses i lagens 8 och 10 §§ skyldiga att hemlighålla vad de i sin syssla fått veta om den ekonomiska ställningen för ett tillsynsobjekt, för någon av dess kunder eller för någon annan eller om deras affärs- eller yrkeshemligheter. Paragrafens 2 mom. stadgar att om en tjänsteman vid bankinspektionen eller ett ombud som avses i 8 eller 10 § bryter mot tystnadsplikten enligt denna paragraf, skall han straffas som för tjänstebrott.

Den som är tjänsteman vid bankinspektionen eller som enligt lagen om bankinspektionen är dess ombud skall enligt strafflagen betraktas som en tjänsteman. Om dessa bryter mot sin tystnadsplikt, skall de således dömas enligt vad 40 kap. 5 § strafflagen stadgar om sekretessbrott och sekretessbrott av oaktsamhet. Lagens nuvarande hänvisningsstadgande är emellertid såtillvida oklart att däri inte uttryckligen nämns var det stadgas om brott mot tystnadsplikten. Det föreslås därför att hänvisningsstadgandet i gällande 13 § 2 mom. ändras så att det uttryckligen hänvisar till 40 kap. 5 § strafflagen.

26. Lagen om depositionsbankernas verksamhet

62 §. Enligt 58 § lagen om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) är den som är medlem eller suppleant i ett organ i en depositionsbank eller sammanslutning av depositionsbanker eller som är anställd vid en dylik bank eller sammanslutning, skyldig att hålla hemligt vad han fått veta om en bankkunds

eller någon annans ekonomiska ställning, privata angelägenheter eller affärs- eller yrkeshemligheter, om det inte stadgas eller i behörig ordning föreskrivs att saken får yppas, eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller ger sitt samtycke till att saken yppas. Sekretessbelagda uppgifter får inte heller lämnas till en banks bolagsstämma, principalernas möte, andelsstämma eller andelslags fullmäktige, eller till aktieägare, delägare, deponenter eller innehavare av grundfondsbevis eller placeringsandelar som deltar i stämman eller mötet. Paragrafens 2 och 3 mom. stadgar vissa undantag från denna tystnadsplikt.

Lagens 62 § 1 mom. stadgar om sekretessbrott. Den som bryter mot den tystnadsplikt som gäller i fråga om depositionsbanker kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Enligt paragrafens 2 mom. får allmän åklagare inte väcka åtal för ett brott som avses i 1 mom., om endast enskild rätt har blivit kränkt och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.

I det första skedet av totalrevisionen av strafflagen fogades till lagen ett stadgande om brott mot företagshemlighet (30 kap. 5 §) som gäller t.ex. anställdas eller förtroendevaldas sekretessbrott. Strafflagens stadgande om brott mot företagshemlighet täcker emellertid inte alla de fall som avses i 58 och 62 §§ lagen om depositionsbankernas verksamhet. De stadganden i 38 kap. strafflagen som föreslås om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse täcker däremot de gärningar som avses i de nämnda straffstadgandena. Straffstadgandet i lagen om depositionsbankernas verksamhet kan således ersättas med en hänvisning till de stadganden som nämns i 38 kap. strafflagen.

Straffstadgandet i 62 § 1 mom. föreslås bli ersatt med en hänvisning till 38 kap. 1 och 2 §§ strafflagen.

Det nuvarande stadgandet i 2 mom. om åtalsrätten blir överflödigt i och med att ett stadgande om åtalsrätten enligt förslaget ingår i 38 kap. 10 § 1 mom. strafflagen.

27. Lagen om finansieringsverksamhet

33 §. I 26 § lagen om finansieringsverksamhet (1544/91) finns ett stadgande om tystnadsplikt som motsvarar 58 § lagen om depositionsbankernas verksamhet. Även straffstadgandet i 33 § lagen om finansieringsverksamhet för brott mot tystnadsplikt motsvarar § 62 i lagen om depositionbankernas verksamhet. Det föreslås att 33 § lagen om finansieringsverksamhet ändras på samma sätt som 62 § lagen om depositionsbankernas verksamhet.

28. Sparbankslagen

135 §. Enligt 89 § sparbankslagen (1270/90) är sparbankernas inspektionsledning, sparbanksinspektörerna och andra tjänstemän vid sparbanksinspektionen skyldiga att hålla hemligt vad de i sin syssla har fått veta om sparbankens, ett dotterbolags, en kunds eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet. Paragrafens 2 och 3 mom. stadgar vissa undantag från denna tystnadsplikt. Straff för brott mot tystnadsplikten i 89 § döms med stöd av 135 § 1 punkten sparbankslagen. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag.

Sparbankslagens reglering av tystnadsplikten och det därtill anslutna straffstadgandet motsvarar i stort sett de stadganden om depositionsbanker som relateras ovan.

135 § 1 mom. Av de skäl som anges ovan i fråga om lagen om depositionsbankernas verksamhet föreslås att i 135 § sparbankslagen stryks punkten om brott mot tystnadsplikten. Samtidigt föreslås numreringen av gärningsformerna bli upphävd.

135 § 2 mom. Det föreslås att till momentet fogas en hänvisning till de lagrum i 38 kap. strafflagen som gäller sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse.

29. Andelsbankslagen

92 §. I 47 § andelsbankslagen (1271/90) finns ett mot 89 § sparbankslagen svarande stadgande om tystnadsplikt och i 92 andelsbankslagen ett mot 135 § 1 punkten sparbankslagen svarande straffstadgande. Av de skäl som anförs ovan i samband med sparbankslagen föreslås att i 92 § andelsbankslagen görs motsvarande ändringar som i 135 § sparbankslagen.

30. Lagen om placeringsfonder

70 §. I 70 § lagen om placeringsfonder (480/87) finns ett straffstadgande om brott mot tystnadsplikt enligt lagen om placeringsfonder. Enligt detta lagrum straffas den som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i 58 §. Enligt subsidiaritetsklausulen åsidosätts stadgandet, om strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag. Den tystnadsplikt som stadgas i 58 § lagen om placeringsfonder gäller medlemmarna och suppleanterna i ett sådant fondbolags styrelse som avses i lagen, verkställande direktören, revisorerna, revisorssuppleanterna samt funktionärerna i fondbolaget. Dessa är skyldiga att hemlighålla vad de i sin syssla fått veta om den ekonomiska ställningen för fondbolagets kunder eller andra eller om deras affärs- eller yrkeshemligheter.

Vad 30 kap. 5 § strafflagen stadgar om brott mot företagshemlighet gäller de allvarligaste fallen av brott mot tystnadsplikt som nu straffbeläggs i 70 § lagen om placeringsfonder. Det är emellertid alltjämt motiverat att straffbelägga också andra sekretessbrott än brott mot företagshemlighet. Det föreslås därför att det nuvarande stadgandet om tystnadsplikt i 70 § lagen om placeringsfonder ersätts med en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena. Eftersom ett sådant brott mot tystnadsplikten kan gälla också olovligt röjande av företagshemlighet, föreslås i hänvisningsstadgandet bl.a. en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse.

31. Lagen om handel med standardiserade optioner och terminer

5 kap. 5 §. I 5 kap. 5 § 1 mom. lagen om handel med standardiserade optioner och terminer (772/88) stadgas om brott mot optionsmarknadssekretessen. Enligt paragrafens 2 mom. är detta brott ett målsägandebrott, om gärningen endast kränkt ett enskilt intresse. Om tystnadsplikt på optionsmarknaden stadgas i 5 kap. 2 §. Stadgandet gäller den som vid utförande av uppgifter som avses i lagen eller såsom anställd hos ett optionsföretag eller en förmedlare har fått kännedom om opublicerade uppgifter om en options- eller terminsparts eller någon annans ekonomiska ställning eller om en omständighet som gäller deras enskilda förhållanden eller en affärs- eller yrkeshemlighet. En sådan person får inte röja eller på något annat sätt avslöja eller utnyttja uppgifterna, om det inte har stadgats eller behörigen bestämts att de får yppas eller om inte den i vars intresse tystnadsplikten har stadgats ger sitt samtycke.

Paragrafens nuvarande straffstadgande föreslås bli ersatt med en hänvisning till strafflagens sekretessbrottsstadganden. Eftersom gärningsmannakretsen när det gäller detta brott inte är begränsad och eftersom det i detta sammanhang kan vara fråga om brott mot företagshemlighet, skall i hänvisningsstadgandet också tas in en klausul som anger att sekretessbrottsstadgandet är subsidiärt. Eftersom det i 38 kap. 10 § strafflagen föreslås ett stadgande om åtalsrätten i samband med sekretessbrott, behövs i paragrafen inte längre något moment om åtalsrätten.

32. Värdepappersmarknadslagen

6 kap. 4 och 5 §. Om brott mot tystnadsplikten i fråga om värdepappersmarknaderna stadgas i 8 kap. 4 § värdepappersmarknadslagen (495/89). Enligt 5 § i kapitlet är kriminaliseringen i 4 § ett målsägandebrott, om genom gärningen endast enskild fördel kränkts. Av de skäl som ovan förts fram beträffande lagen om handel med standardiserade optioner och terminer föreslås att 8 kap. 4 § värdepappersmarknadslagen ändras till en hänvisning till strafflagens bestämmelser om sekretessbrott och att 5 § som obehövlig upphävs.

33. Lagen om värdepappersförmedling

34 §. I 34 § lagen om värdepappersförmedling finns en liknande bestämmelse om brott mot tystnadsplikt som i 5 kap. 5 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer. På de grunder som förts fram i motiven till den lagen föreslås att i 34 § lagen om värdepappersförmedling görs motsvarande ändringar.

34. Lagen om värdeandelssystemet

30. I 29 § lagen om värdeandelssystemet (826/91) finns ett stadgande om tystnadsplikt. Brott mot tystnadsplikten kriminaliseras i 30 §

1 mom. Av paragrafens 2 mom. framgår att brottet är ett målsägandebrott, om endast enskild fördel kränkts genom gärningen.

Det förslås att straffstadgandet ersätts med en hänvisning till stadgandena om sekretessbrott i strafflagen. Eftersom även strafflagens stadganden om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott och stadgandet i 30 kap. strafflagen om brott mot företagshemlighet kan komma i fråga, förslås det att i hänvisningsstadgandet tas in en subsidiaritetsklausul som syftar på de nämnda stadgandena.

35. Lagen om statens säkerhetsfond

19 §. I 18 § lagen om statens säkerhetsfond (379/92) finns stadgande om tystnadsplikt. Brott mot tystnadsplikten kriminaliseras i 19 § 1 mom. Av paragrafens 2 mom. framgår att brottet är ett målsägandebrott, om endast enskild fördel kränkts genom gärningen. I straffstadgandena föreslås samma ändringar som i 30 § lagen om värdeandelssystemet.

36. Lagen om pantlåneinrättningar

37 §. I 37 § lagen om pantlåneinrättningar (1353/92) stadgas tystnadsplikt för styrelsemedlemmarna och suppleanterna i en pantlåneinrättning, verkställanden direktören och vice verkställande direktören, filialföreståndare, revisorer och de anställda. Om straff brott mot tystnadsplikten stadgas i lagen 37 § 3 punkten. Sekretessbrottsbestämmelserna i 38 kap. strafflagen ersätter även denna bestämmelse. Därför föreslås att paragrafens gällande 3 punkt upphävs och att till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., som innehåller en hänvisning till nämnda strafflagsbestämmelser.

37. Lagen om försäkringsbolag

18 kap. 6 §. I 18 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag (1062/79) stadgas straff för olovligt yppande av försäkringshemlighet. Enligt paragrafen kan den dömas till bötesstraff som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av i lagen om försäkringsbolag stadgade uppdrag eller såsom medlem av annat än i lagen om försäkringsbolag stadgat bolagsorgan erfarit om försäkringsbolagets eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någon person hälsotillstånd. Straff ådöms emellertid inte med stöd av denna paragraf, om gärningen är ringa eller om strängare straff för gärningen är stadgat annorstädes i lag. Av paragrafens 2 mom. framgår att det är fråga om ett målsägandebrott.

18 kap. 6 § 1 mom. Straffstadgandet om olovligt yppande av försäkringshemlighet föreslås bli ersatt med ett stadgande om tystnadsplikt. Tystnadspliktens omfattning förblir oförändrad.

18 kap. 6 § 2 mom. I detta moment föreslås en hänvisning till strafflagens sekretessförseelsestadgande. Eftersom de allvarligaste brotten mot tystnadsplikten kan bedömas med stöd av strafflagens övriga stadganden, finns det inget behov att skärpa den nuvarande straffskalan. Av hänvisningsstadgandet framgår att olovligt röjande av en försäkringshemlighet fortfarande kan bestraffas med stöd av något strängare lagrum.

Paragrafens begränsning avseende straffbarheten stryks. Nya allmänna stadganden om åtals- och domseftergift trädde i kraft den 1 januari 1991, vilket innebär att det inte längre är lika nödvändigt som tidigare att begränsa enskilda gärningars straffbarhet. Dessa straffbarhetsbegränsningar förekommer dessutom slumpmässigt i den gällande lagstiftningen. De gäller således inte konsekvent alla sådana gärningar som måste anses vara ringa. Gällande 2 mom. om åtalsrätten föreslås bli ersatt med 38 kap. 10 § strafflagen, vilket innebär att motsvarande stadgande stryks i lagen om försäkringsbolag.

38. Lagen om försäkringsföreningar

16 kap. 10 §. Stadgandena i 16 kap. 10 § lagen om försäkringsföreningar (1250/87) om olovligt yppande av försäkringshemlighet och åtalsrätten i sådana fall motsvarar 18 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag. Av de skäl som anförs ovan i samband med lagen om försäkringsbolag föreslås att i 16 kap. 10 § lagen om försäkringsföreningar görs motsvarande ändringar som i 18 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag.

39. Lagen om försäkringskassor

165 §. I 165 § lagen om försäkringskassor

(1164/92) finns en bestämmelse om olovligt röjande av försäkringshemlighet som gäller affärs- eller yrkeshemlighet eller någons hälsotillstånd. För brottet kan dömas till böter, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag. I paragrafens 2 mom. finns ett stadgande om givande av uppgifter och i 3 mom. om åtalsrätt, enligt vilken brottet är ett målsägandebrott.

Paragrafens 1 och 3 mom. motsvarar till innehållet och uppbyggnanden straffbestämmelsen i lagen om försäkringsbolag, som ovan redogjorts för. Nämnda moment föreslås ändrade på samma sätt som 18 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag.

40. Produktsäkerhetslagen

18 §. Enligt 16 § 1 mom. produktsäkerhetslagen (914/86) får den som vid fullgörande av uppgifter som avses i produktsäkerhetslagen har fått kännedom om en näringsidkares affärs- eller yrkeshemligheter inte röja dem eller använda dem utan laga rätt, om inte den vars intresse tystnadsplikten gäller har samtyckt till detta. I lagens 18 § 1 mom. stadgas om straff för brott mot tystnadsplikten. Enligt lagrummet kan den som bryter mot tystnadsplikt som gäller produktsäkerhet dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I paragrafens 2 mom. stadgas att brottet är ett målsägandebrott.

Enligt förslaget skall denna typ av brott mot tystnadsplikt bestraffas enligt vad 38 kap. stadgar om sekretessbrott, om inte gärningsmannen är en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare eller om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag. Produktsäkerhetslagens nuvarande straffstadgande om brott mot tystnadsplikt föreslås därför bli ändrat till en hänvisning till strafflagens sekretessbrottsstadganden. Något stadgande om åtalsrätt behövs inte längre eftersom det i detta avseende blir möjligt att tillämpa vad 38 kap. 10 § strafflagen stadgar om åtalsrätten.

41. Lagen om 1985 års yrkes- och näringsutredning

5 §. I 3 § 1 mom. lagen om 1985 års yrkes- och näringsutredning (377/85) stadgas om tystnadsplikt för den som deltar i genomförandet av yrkes- och näringsutredningen eller annars behandlar för utredningen lämnade uppgifter. Uppgifter som lämnats för yrkes- och näringsutredningen skall hållas hemliga till utgången av år 2035. Statistikcentralen kan likväl, på villkor som den föreskriver, ge tillstånd till användning av uppgifterna för statistiska och vetenskapliga undersökningar. Enligt lagens 5 § skall den som bryter mot den i 3 § 1 mom. stadgade tystnadsplikten eller mot de tillståndsvillkor som avses i 3 § 2 mom., för brott mot skyldigheten att hemlighålla uppgifter vid yrkes- och näringsutredning dömas till böter eller till fängelse i högst två år. I paragrafens 2 mom. konstateras att en tjänsteman som begår ett i denna paragraf nämnt brott skall dömas till straff enligt 40 kap. strafflagen.

De stadganden som föreslås i 38 kap. strafflagen om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse skall gälla sådana brott mot tystnadsplikten som avses i lagens 3 § 1 mom. och åtminstone de grövsta fallen av sådana brott mot tillståndsvillkor som det är fråga om i 3 § 2 mom. Det är därför inte längre motiverat att hålla kvar ett särskilt straffstadgande i den lag det här är frågan om.

Enligt förslaget skall det nuvarande straffstadgandet ersättas med en hänvisning till strafflagens nämnda sekretessbrottsstadganden. Stadgandet om en tjänstemans och en offentligt anställd arbetstagares sekretessbrott åsidosätter, såsom framgår av hänvisningsstadgandet, de stadganden som nämns i 38 kap. I stadgandet föreslås dessutom en subsidiaritetsklausul som avser också andra stadganden om strängare straffhot.

42. Lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning

33 §. Enligt 30 § lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/76) får personer som deltar i den lednings- och övervakningsverksamhet varom stadgas i denna lag, samt medlemmar, suppleanter och sekreterare i den delegation som avses i 15 § inte för utomstående yppa eller till enskild fördel använda vad de vid fullgörandet av åligganden i enlighet med denna lag erfarit om en näringsidkares affärs- och yrkeshemligheter. Stadgandet avser således såväl tjänstemän och offentliga anställda arbetstagare som andra personer.

Enligt 33 § 1 mom. skall den som bryter mot stadgandet för brott mot tystnadsplikt dömas till böter eller fängelse i högst ett år, såframt strängare straff för gärningen inte stadgas annorstädes i lag. I momentet finns dessutom en hänvisning till 40 kap. 5 § strafflagen. Paragrafens 2 mom. stadgar om åtalsrätten. Enligt detta lagrum får allmän åklagare inte väcka åtal för en gärning som avses i 1 mom., om inte målsäganden anmält gärningen till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver väckande av åtal.

De brott mot tystnadsplikten som det här är fråga om bestraffas framdeles antingen som sekretessbrott av en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare eller som ett sådant sekretssbrott av enskild eller en en sådan sekretessförseelse som avses i 38 kap. strafflagen. Inte heller i denna lag behövs således längre något straffstadgande om brott mot tystnadsplikten. Också stadgandet om åtalsrätten blir överflödigt eftersom tjänstebrotten alltid lyder under allmänt åtal och förslaget till åtalsrättsstadgande i 38 kap. 10 § skall tillämpas på dessa brott. Därför föreslås att lagens nuvarande 33 § ändras till en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Subsidiaritetsklausulen i hänvisningsstadgandet innebär att det inte finns något hinder för att på gärningen tillämpa vad 40 kap. strafflagen stadgar i sådana fall då gärningsmannen är en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare och inte heller andra stadganden med strängare straffhot.

43. Lagen om utkomstskydd för arbetslösa

36 §. I 36 § 1 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) finns ett straffstadgande om brott mot den i denna lag stadgade tystnadsplikten. Enligt stadgandet skall den dömas till böter som olovligen yppar vad han vid fullgörande av uppgift som avses i lagen erfarit om ett samfunds eller en enskild persons ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om en enskild persons hälsotillstånd. I stadgandet finns en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse och som närmast hänvisar till 38 kap. 3 § strafflagen. Enligt åtalsrättsstadgandet i 2 mom. är brottet ett målsägandebrott.

I allmänhet kan endast en tjänsteman eller offentligt anställd göra sig skyldig till brottet i fråga. Gärningsmannakretsen begränsas emellertid inte genom stadgandet. Förslaget innebär att brott mot den tystnadsplikt som avses i stadgandet bestraffas enligt sekretessbrottsstadgandena i 38 kap., i det fall att gärningsmannen är någon annan än en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare. Bötesstraffskalan i stadgandet beror närmast på att strafflagens gällande 38 kap. 3 § tillämpas på de allvarligaste av dessa brott mot tystnadsplikten. Det föreslås därför att paragrafen i fråga om straffet hänvisar både till stadgandet om sekretessbrott av enskild och till stadgandet om sekretessförseelse.

36 § 1 mom. Lagrummet föreslås bli ändrat så att det stadgar endast om tystnadsplikten och inte om straffet.

36 § 2 mom. I detta lagrum föreslås en hänvisning till strafflagen. Det föreslås vara subsidiärt i förhållande till stadgandena om sekretessbrott av tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare och även i förhållande till stadgandena om övriga strängare straffbara brott. Paragrafens nuvarande 2 mom. om åtalsrätten blir överflödigt genom det nya 38 kap. i strafflagen.

44. Lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden

6 §. I 6 § lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden (537/90) stadgas straff för den som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av en i denna lag stadgad uppgift har fått veta om någons ekonomiska ställning, hälsotillstånd eller yrkes- eller affärshemligheter. Paragrafen stadgar endast bötesstraff, men den innehåller en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. Paragrafens 2 mom. stadgar att brott mot tystnadsplikten i detta fall är ett målsägandebrott.

Eftersom brott mot tystnadsplikten skall bestraffas antingen med stöd av sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen eller, om gärningsmannen är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, med stöd av sekretessbrottsstadgandet i 40 kap. 5 § strafflagen kommer straffstadgandet om brott mot tystnadsplikten alltid att åsidosättas i sådana fall då de nämnda stadgandena är tillämpliga. Det nuvarande straffstadgandet föreslås därför bli ändrat till ett stadgande som enbart definierar

tystnadsplikten. Samtidigt tas i paragrafen in en hänvisning till de nämnda stadgandena om sekretessbrott. Det behövs inte heller längre något stadgande om åtalsrätten, eftersom det finns ett sådant stadgande i förslaget till 38 kap. strafflagen och eftersom tjänstebrott alltid lyder under allmänt åtal.

6 § 1 mom. Detta moment föreslås bli ändrat till ett stadgande som definierar tystnadsplikten. I fråga om omfattningen av den motsvarar förslaget det tidigare straffstadgandet.

6 § 2 mom. Det föreslås att i paragrafens 2 mom. tas in ett stadgande som hänvisar till strafflagens sekretessbrotsstadganden. Hänvisningen innefattar en subsidiaritetsklausul som gäller sekretessbrott av tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare samt övriga strängare straffbara brott.

45. Personalfondslagen

61 §. Enligt 61 § 1 mom. personalfondslagen (814/89) får den som vid fullgörande av sina i denna lag nämnda uppgifter eller i egenskap av medlem eller suppleant i ett organ i en personalfond eller i egenskap av tjänsteman i en fond har fått kännedom om någon icke offentliggjord uppgift om fondens, en medlems eller företagets ekonomiska ställning eller enskilda förhållanden eller om någons affärs- eller yrkeshemlighet, inte yppa eller på något annat sätt röja eller utnyttja uppgifterna, om det inte har stadgats eller i behörig ordning bestämts att de skall yppas eller om inte den till vars förmån tystnadsplikten gäller ger sitt samtycke. Den som bryter mot tystnadsplikten skall dömas till straff enligt paragrafens 2 mom. Enligt stadgandet kan för brott mot tystnadsplikt enligt personalfondslagen dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Av paragrafens 3 mom. framgår att det är fråga om ett målsägandebrott.

En tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare kan likaväl som någon annan person göra sig skyldig till detta brott mot tystnadsplikten. Straffstadgandet i paragrafen kommer således att ersättas dels med stadgandena om sekretessbrott i 38 kap., dels med 40 kap. 5 § strafflagen.

61 § 2 mom. Det nuvarande straffstadgandet föreslås bli ersatt med en hänvisning till stadgandena i 38 kap. strafflagen om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse samt till 40 kap. 5 § strafflagen om sekretessbrott och sekretessbrott av oaktsamhet.

61 § 3 mom. Det nuvarande stadgandet om åtalsrätten blir överflödigt, eftersom de stadganden om åtalsätten som föreslås i 38 kap. 10 § 1 mom. ersätter det till den del det gäller sekretessbrott av enskild eller sekretessförseelse och eftersom å andra sidan sådant sekretessbrott och sekretessbrott av oaktsamhet som avses i 40 kap. 5 § alltid lyder under allmänt åtal. Momentet föreslås bli upphävt.

46. Mönstringslagen

17 § 2 mom. I detta lagrum i mönstringslagen (1005/86) stadgas om brott mot tystnadsplikten för medlem i sjömansdisciplinnämnden. Om ordföranden, vice ordföranden eller någon annan medlem i disciplinnämnden i strid med 15 § mönstringslagen röjer uppgifter om en enskild arbetstagare eller arbetsgivare, skall han med stöd av detta stadgande dömas till böter.

Sjömansdisciplinnämnden är ett organ som handels- och industriministeriet tillsätter i anslutning till sjöfartsstyrelsen. Nämndens medlemmar har ett uppdrag som innebär att de i allmänhet kan betraktas som tjänstemän i den bemärkelse som avses i strafflagen. Deras eventuella sekretssbrott skall därför i allmänhet bedömas utgående från strafflagens stadganden som gäller tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagare. Om en sådan person i undantagsfall inte enligt strafflagen kan betraktas som en tjänsteman, skall på hans sekretessbrott enligt förslaget tillämpas stadgandena i 38 kap. strafflagen. På grund av uppdragets natur är det emellertid inte skäl att stadga ett strängare straffhot än böter för andra medlemmar än dem som har tjänstemannaställning. Det föreslås därför att stadgandet skall ersättas med en hänvisning till det föreslagna stadgandet i 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen.

47. Lagen om service- och studieverksamhet för sjömän

18 §. Enligt 17 § lagen om service- och studieverksamhet för sjömän (452/72) är envar skyldig att hemlighålla vad han vid fullgörandet av uppgifter som stadgas i denna lag har

fått veta om en skeppsredares eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemligheter eller om någons persons hälsotillstånd eller om någon omständighet som enligt en uttrycklig bestämmelse eller på grund av sakens natur uppenbarligen måste hemlighållas. Den som bryter mot denna tystnadsplikt straffas enligt lagens 18 §. Enligt paragrafens 1 mom. är straffet för brott mot tystnadsplikten i detta fall böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är straffbar som ett tjänstebrott.

Det är meningen att de brott mot tystnadsplikten som det här är fråga om skall bedömas med stöd av förslaget till 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen eller, i det fall att gärningsmannen är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, som ett brott mot tystnadsplikt eller brott mot tystnadsplikt av oaktsamhet enligt 40 kap. 5 § strafflagen. I lagen om service- och studieverksamhet för sjömän behövs inte längre något särskilt straffstadgande om brott mot tystnadsplikten.

Det straffstadgande om brott mot tystnadsplikten som för närvarande finns i paragrafens 1 mom. föreslås bli ändrat till en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 och 40 kap. strafflagen.

Stadgandet i det nuvarande 2 mom. om åtalsrätten bli överflödigt i och med att det finns ett stadgande om saken i förslaget till 38 kap. 10 § 1 mom. strafflagen och eftersom de brott som avses i 40 kap. 5 § strafflagen alltid lyder under allmänt åtal.

48. Lagen om semesterpenning för småföretagare

23 §. Enligt 23 § 1 mom. lagen om semesterpenning för småföretagare (408/77) får personer i statens eller kommuns tjänst, kommunala förtroendevalda samt övriga personer som handhar kommuns uppgifter eller som fungerar såsom sakkunniga vid anordnandet av i denna lag stadgad verksamhet inte yppa en enskild eller en familjs hemlighet, vilken de på grund av sin ställning eller sitt uppdrag eller eljest har fått kännedom om. Enligt paragrafens 3 mom. kan den som bryter mot tystnadsplikten dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, såframt för gärningen ej annorstädes i lag har stadgats strängare straff. Brottet är ett målsägandebrott.

De flesta av dem som omfattas av den tystnadsplikt som momentet anger är i en sådan ställning att de enligt strafflagen betraktas som tjänstemän. Brott mot tystnadsplikten bestraffas således i allmänhet med stöd av strafflagens stadganden om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott. Paragrafen begränsar emellertid inte gärningsmannakretsen. Åtminstone de i paragrafen nämnda personer som fungerar såsom sakkunniga kan inta en sådan ställning att tjänstebrottsstadgandena inte är tillämpliga på dem. I så fall skall enligt förslaget på dem tillämpas sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen.

23 § 3 mom. Det nuvarande straffstadgandet föreslås bli ersatt med en hänvisning till stadgandena om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse i 38 kap. strafflagen. Till hänvisningsstadgandet fogas en subsidiaritetsklausul som syftar på tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott och som även annars förutsätter stränghetsjämförelse. Stadgandet om åtalsrätten blir överflödigt i och med åtalsrättsstadgandet i 38 kap. och eftersom tjänstebrott alltid lyder under allmänt åtal.

49. Lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare

41 § 3 mom. I 41 § 1 mom. lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare (2/85) finns ett likadant stadgande om tystnadsplikt som i 23 § lagen om semesterpenning för småföretagare. Av de skäl som anges i motiveringen till den sistnämnda lagen föreslås att också 41 § 3 mom. lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare ändras så att det hänvisar till 38 kap. strafflagen.

50. Lagen om pension för arbetstagare

18 § 2 mom. Enligt 18 § 2 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/61) skall den dömas till böter som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av sådana uppgifter som avses i lagen har erfarit om någons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd. Gärningsmannen kan vara tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare likaväl som någon annan person.

Om gärningsmannen hör till den förstnämnda kategorin, skall strafflagens stadganden om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott tillämpas. I annat fall skall enligt förslaget tillämpas vad som i 38 kap. strafflagen stadgas om sekretessbrott. Det nuvarande straffstadgandet behövs således inte längre. Det föreslås därför att det nuvarande straffstadgandet i paragrafens 2 mom. ändras till ett stadgande om tystnadsplikt.

18 § 3 mom. Det nuvarande stadgandet om åtalsrätten föreslås bli ett nytt 4 mom. som hänvisar till strafflagens sekretessbrottsstadganden. I de fall som det här är fråga om kan bötesstraff alltjämt anses vara en tillräcklig påföljd. Av den anledningen hänvisas enbart till det sekretessbrottsstadgande som föreslås i 38 kap. strafflagen. Av hänvisningens subsidiaritetsklausul framgår att också 40 kap. 5 § strafflagen kan tillämpas på sådana sekretessbrott som avses i stadgandet.

18 § 4 mom. Av paragrafens nuvarande 3 mom. om åtalsrätten framgår att det brott som nämns i 1 mom. och det sekretssbrott som nämns i 2 mom. är målsägandebrott. Eftersom åtalsrätten i samband med sekretssbrott kommer att avgöras i enlighet med den föreslagna 38 kap. 10 § strafflagen skall momentet ändras så att det gäller endast sådana brott som nämns i paragrafens 1 mom.

51. Lagen om pensionsstiftelser

32 §. I 32 § 1 mom. lagen om pensionsstiftelser (469/55) stadgas om sekretessbrott som gäller affärs- eller yrkeshemligheter samt någon annan persons hälsotillstånd. Enligt lagrummet skall den dömas som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av i denna lag stadgat uppdrag erfarit om arbetsgivares eller annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någon persons hälsotillstånd. Gärningsmannen kan dömas endast till böter, men stadgandet kan bli åsidosatt efter en stränghetsjämförelse. Av paragrafens 2 mom. framgår att brottet är ett målsägandebrott.

De sekretessbrottsstadganden som föreslås i strafflagens 38 kap. skall tillämpas också på brott mot den tystnadsplikt som stadgas i lagen om pensionsstiftelser. Om gärningsmannen är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall motsvarande sekretessbrottsstadagnden tillämpas. I lagen om pensionsstiftelser behövs således inte längre något straffstadgande om brott mot tystnadsplikten.

32 § 1 mom. Paragrafens 1 mom. föreslås bli ändrat till ett stadgande om tystnadsplikt. I fråga om tystnadspliktens omfattning motsvarar momentet det nuvarande straffstadgandet.

32 § 2 mom. Momentet föreslås bli ersatt med en hänvisning till strafflagen. Eftersom ett bötesstraff är en tillräcklig påföljd i sådana fall då det inte är fråga om en tjänstemans brott mot tystnadsplikten eller om allvarligt olovligt röjande av en affärshemlighet, föreslås i första hand en hänvisning till sekretssbrottsstadgandet i 38 kap. strafflagen. Av hänvisningsstadgandet framgår emellertid att gärningen kan vara straffbar också som ett sekretessbrott enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller enligt något annat strängare lagrum. Det nuvarande stadgandet om åtalsrätten i 2 mom. blir överflödigt, vilket innebär att något motsvarande stadgande inte längre behöver tas in i paragrafen.

52. Lagen om sjömanspensioner

62 §. Stadgandet i 62 § (1038/86) 2 mom. lagen om sjömanspensioner om brott mot tystnadsplikten motsvarar 32 § 1 mom. lagen om pensionsstiftelser. Stadgandet om åtalsrätten i paragrafens 3 mom. motsvarar stadgandet i 18 § 3 mom. lagen om pension för arbetstagare. Av de skäl som anges i motiveringen till ovan nämnda lagar föreslås i 62 § lagen om sjömanspensioner motsvarande ändringar som i 18 § lagen om pension för arbetstagare.

53. Förundersökningslagen

I 48 § förundersökningslagen (449/87) stadgas om tystnadsplikt och brott mot den. Enligt paragrafens 1 mom. kan den som är närvarande vid en förundersökning förbjudas att för utomstående röja andra uppgifter än sådana som gäller honom själv eller hans huvudman och som han inte tidigare har kännedom om. Enligt paragrafens 2 mom. kan den som bryter mot tystnadsplikten dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Stadgandet åsidosätts emellertid vid en stränghetsjämförelse.

48 § 2 mom. Stadgandena i 38 kap. strafflagen om brott mot tystnadsplikten kommer att tillämpas också när det gäller förundersök-

ningsuppgifter, vilket innebär att det inte längre behövs något stadgande om saken i förundersökningslagen. Det föreslås därför att straffstadgandet i 48 § 2 mom. förundersökningslagen ändras till en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Hänvisningsstadgandet inkluderar en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. Klausulen hänvisar t.ex. till stadgandet om brott mot företagshemlighet (30 kap. 5 § strafflagen).

54. Lagen om undersökning av storolyckor

18 § 2 mom. Detta stadgande i lagen om undersökning av storolyckor (373/85) gäller den tystnadsplikt som åligger medlem i undersökningskommission och annan person som deltagit i en undersökning. I paragrafens 2 mom. finns ett straffstadgande om brott mot tystnadsplikten. Maximistraffet är fängelse i ett år, men stadgandet kan åsidosättas vid en stränghetsjämförelse. Dessutom innehåller momentet ett stadgande som visar att stadgandet om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares tystnadsplikt skall tillämpas i första hand.

Brott mot tystnadsplikten som avses i stadgandet kan i allmänhet bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen som en tjänstemans eller offentligt anställd arbetstagares sekretessbrott. I en undersökning kan emellertid delta också personer vilkas förfarande inte kan bedömas med stöd av den nämnda paragrafen. På dem kan enligt förslaget tillämpas vad som i 38 kap. strafflagen stadgas om sekretessbrott. Det föreslås därför att det nuvarande straffstadgandet blir en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Det framgår av hänvisningsstadgandets subsidiaritetsklausul att gärningen kan bli bestraffad också enligt stadgandet om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott eller enligt något annat lagrum.

55. Lagen om advokater

Såsom framgår av motiveringen till 38 kap. strafflagen stadgas det för närvarande i 38 kap. 3 § 1 mom. om sakförares tystnadsplikt. I lagen om advokater (496/58) finns det inga närmare stadganden om tystnadsplikten. Eftersom förslaget till 38 kap. strafflagen är så utformat att tystnadsplikten definieras i annan lagstiftning medan strafflagen endast stadgar om påföljderna för brott mot tystnadsplikten, förutsätts det ett särskilt stadgande om advokaternas tystnadsplikt. Stadgandet föreslås fogat till lagen om advokater.

Stadgandet om tystnadsplikten föreslås bli intaget i en ny 5 b §, efter paragrafen om advokaternas övriga skyldigheter. Paragrafens 1 mom. definierar tystnadsplikten medan 2 mom. hänvisar till sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen.

5 b § 1 mom. Tystnadsplikten för advokater kommer rätt långt att utformas på samma sätt som i gällande 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen. Enligt förslaget får en advokat eller hans biträde inte utan lov röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag. En enskild persons eller en familjs hemlighet kan gälla nästan vilken information som helst om personens eller hans familjs ekonomi, hälsotillstånd, människorelationer eller annat som inte är allmänt känt. Begreppet affärs- och yrkeshemlighet används i den bemärkelse som är vedertagen i lagstiftningen. Det framgår av stadgandet att en sådan omständighet som det här är fråga om skall komma till advokatens eller biträdets kännedom i samband med ett uppdrag. Tystnadsplikten omfattar således inte hemligheter som de fått vetskap om i andra sammaanhang.

5 b § 2 mom. I detta moment föreslås en hänvisning till vad som i 38 kap. strafflagen stadgas om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse. Hänvisningens subsidiaritetsklausul är en påminnelse om att en advokats sekretessbrott i vissa fall kan bestraffas t.ex. som brott mot företagshemlighet.

56. Lagen om skuldsanering för privatpersoner

82 §. I 80 och 81 § lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/93) stadgas om tystnadsplikt för borgenärer och vissa andra personer. Straffbestämmelsen finns i 82 §. Det föreslås att straffbestämmelsen ändras till en hänvisning till bestämmelserna i 38 kap. strafflagen om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse. Paragrafens rubrik föreslås ändrad på motsvarande sätt.

57. Lagen om allmänna handlingars offentlighet

27 §. Stadgandet i 27 § 1 mom. (804/89) lagen om allmänna handlingars offentlighet gäller brott mot tystnadsplikten och brott mot lagens 6 och 7 §§ om handlingars offentlighet. Paragrafens 1 mom. gäller dessutom brott mot en förbindelse enligt lagens 17 § 2 mom. eller 18 § 1 mom. samt det fallet att någon olovligen lämnar uppgift om en handling som inte är offentlig. För dessa brott kan gärningsmannen, om det inte är fråga om en gärning som är straffbar enligt 40 kap. strafflagen, dömas till böter eller fängelse. Lagens 17 § 2 mom. stadgar om rätten att för forskningsbruk lämna ut myndighets intyg rörande själavård eller kyrkotukt samt vid fängelse, uppfostringsanstalt, vårdanstalt eller sjukhus förda anteckningar och vissa andra handlingar. En förutsättning är att den som önskar använda handlingen avgivit en förbindelse att han inte har för avsikt att missbruka handlingen i syfte att skada eller nedsätta den som handlingen rör eller någon nära anhörig till denne. Lagens 18 § 1 mom. gäller utlämnande av enskilt brev. Ett sådant får utlämnas under de förutsättningar som nämns i 17 § 2 mom., förutsatt att det uppbevaras i ett allmänt arkiv eller bibliotek.

Straffstadgandet i 27 § 1 mom. lagen om allmänna handlingars offentlighet föreslås bli indelat i tre moment, dvs. 1 mom. om sekretessbrott, 2 mom. med lagens återstående straffstadgande och 3 mom. med en hänvisning till 40 kap. strafflagen.

27 § 1 mom. Lagen om allmänna handlingars offentlighet har inga egentliga stadganden om tystnadsplikt. I samband med att stadgandena om s.k. partsoffentlighet sågs över fogades emellertid till lagen ett stadgande, dvs. 19 a §, som innebär att en part inte för utomstående får yppa andra uppgifter som han erhållit på grund av stadgandet om partsoffentlighet än sådana som gäller parten själv. I stadgandet är det dels fråga om särskilt genom lag eller föreskrifter hemligstämplade uppgifter, dels om övriga uppgifter i icke-offentliga handlingar. Stadgandet är så utformat att den däri stadgade tystnadsplikten gäller också övriga uppgifter av det slag som nämns ovan. Ett stadgande om tystnadsplikt finns dessutom i lagens 17 § 1 mom. och i 18 §. Det först nämnda stadgandet begränsar utlämnande av uppgifter om bl.a. vid fängelse förda anteckningar och om vissa intyg som gäller privatpersoner. Begränsningarna i 18 § avser utlämnande av enskilda brev och handlingar som en myndighet har i sin besittning. Eftersom brott mot sådana förbindelser som avses i lagens 17 § 2 mom. och 18 § 1 mom. och som uttryckligen nämns i gällande 27 § 1 mom. klart kan jämföras med brott mot tystnadsplikten, är det skäl att i framtiden betrakta också dessa gärningstyper som sekretessbrott.

Den 5 § om brott mot tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt av oaktsamhet som fogades till 40 kap. strafflagen i samband med att tjänstebrottslagstiftningen reviderades stadgar om olovligt röjande av en sekretessbelagd uppgift. Eftersom brott mot tystnadsplikten som begås av någon annan än en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare enligt förslaget skall bestraffas enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, behövs i lagen om allmänna handlingars offentlighet inte längre något stadgande om brott mot tystnadsplikten.

I 27 § 1 mom. lagen om allmänna handlingars offentlighet föreslås en hänvisning till 38 kap. 1 och 2 §§ strafflagen om brott mot tystnadsplikten i lagen om allmänna handlingars offentlighet. De stadganden som avses är lagens 17, 18 och 19 a §§. Av stadgandet framgår vidare att också brytande av en sådan förbindelse som avses i lagens 17 § 2 mom. och 18 § 1 mom. betraktas som brott mot tystnadsplikten. Hänvisningen är förenad med en subsidiaritetsklausul som förutsätter strängheten jämförelse. Ett strängare straff kan följa t.ex. av brott mot företagshemlighet (SL 30:5). I stadgandet nämns ingenting om förhållandet mellan å ena sidan 38 kap. 1 och 2 §§ och å andra sidan 40 kap. 5 § strafflagen, eftersom i paragrafens 3 mom. föreslås ett stadgande som klart anger vilket förhållandet är mellan tjänstebrotten och brott mot lagen om allmänna handlingars offentlighet.

27 § 2 mom. Det nuvarande straffstadgandet i lagen om allmänna handlingars offentlighet är uppenbart överflödigt till den del det gäller brott mot vad som stadgas om handlingsoffentlighet i 6 och 7 §§. Dessa paragrafer innebär dels en förpliktelse att ge ut uppgifter om allmänna handlingar, dels begränsar de rätten att lämna uppgifter om handlingar som inte ännu är offentliga. Eftersom straffstadgandet inte tillämpas på tjänstebrott och inte heller på sådana av offentligt anställda arbetstagare begångna gärningar som är straffbara enligt 40

kap. strafflagen och eftersom det å andra sidan i stadgandet finns ett uttryckligt omnämnande om olovligt utlämnande av uppgift om en icke-offentlig handling, kommer det i praktiken knappast att behövas något stadgande om brott mot 6 och 7 §§. Till ett sådant brott kan den göra sig skyldig som är anställd hos ett samfund som nämns i lagens 2 § 3 mom. men som inte är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare. Också en offentligt anställd arbetstagare kan emellertid göra sig skyldig till ett sådant brott, om det är fråga om någon annan gärning än en sådan som straffbeläggs i 40 kap. strafflagen. För så exceptionella fall behövs inget straffstadgande. Inte heller när lagen om allmänna handlingars offentlighet stiftades ansågs det vara nödvändigt att utsträcka straffbarheten så långt.

Det kan emellertid anses att det finns ett visst behov av att hålla kvar straffstadgandet om utlämnande av uppgift om handlingar som inte är offentliga. Denna punkt i det gällande straffstadgandet syftar på det i 6 § 2 mom. stadgade förbudet mot att lämna uppgifter ur handlingar vilka icke ännu är offentliga. Lagen stadgar inte om vilka personer förbudet gäller. Om en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare bryter mot förbudet, är det möjligt att tillämpa 40 kap. 6 § strafflagen om olovligt röjande av uppgift. En potentiell gärningsmannakategori, utöver tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare, är personer som är anställda hos sådana samfund som avses i 2 § 3 mom. lagen om allmänna handlingars offentlighet men som inte enligt strafflagen räknas som tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare. T.ex. riksdagsmän får framför allt i samband med utskottsarbetet ta del av icke-offentliga handlingar, men enligt strafflagen anses de inte vara tjänstemän.

I paragrafens 2 mom. föreslås ett stadgande om olovligt utlämnande av uppgifter om en icke-offentlig handling. Hänvisningen till en icke-offentlig handling avser sådana handlingar som enligt 3, 4 och 5 §§ lagen om allmänna handlingars offentlighet inte är offentliga. Stadgandet avser inte röjande av hemliga uppgifter i icke-offentliga handlingar. På sådana fall tillämpas stadgandena om sekretessbrott.

Om den behöriga myndighetens tillstånd utverkats för att ge ut uppgifter om en icke-offentlig handling, strider utlämnandet inte mot det föreslagna stadgandet. Stadgandet gäller inte heller vidarespridning av en uppgift som lovligen hämtats ur en icke-offentlig handling. Det är inte fråga om olovligt utlämnande av en uppgift om en icke-offentlig handling t.ex. i det fall att ett nyhetsmedium som med en myndighets tillstånd fått uppgifter om beredningen av ett ärende vidareförmedlar dessa uppgifter i offentligheten. Såsom ovan konstateras är den gärningsmannakrets som avses i stadgandet synnerligen exklusiv. Eftersom det föreslagna stadgandets tillämpningsområde såväl vad beträffar straffbarhetsområdet som med avseende på gärningsmannakretsen är väsentligt mycket snävare än enligt det nuvarande stadgandet, föreslås att endast böter skall kunna dömas ut i detta fall.

27 § 3 mom. Enligt förslaget skall det i 1 mom. nämnda och i 2 mom. ingående stadgandet inte tillämpas på tjänstebrott och på sådana av offentligt anställda arbetstagare begångna gärningar som straffbeläggs i 40 kap. strafflagen.

27 § 4 mom. Hänvisningen till tryckfrihetslagen, som för närvarande ingår i 2 mom., flyttas till 4 mom.

58. Lagen om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden

16 § 2 mom. I 16 § 1 mom. lagen om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden (610/86) stadgas om den tystnadsplikt som gäller jämställdhetsombudsmannen och de anställda vid hans byrå, medlemmarna och sekreterarna i jämställdhetsnämnden samt sakkunniga som hörts i nämnden. Enligt paragrafens 2 mom. kan den som bryter mot den i 1 mom. stadgade tystnadsplikten dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Det nämnda stadgandet om tystnadsplikt gäller i huvudsak personer som enligt strafflagen skall anses vara tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare. På dessas brott mot tystnadsplikten tillämpas stadgandena om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott. De tjänstebrottsstadganden som gäller sakkunniga som hörts av nämnden kan emellertid inte tillämpas i samtliga fall. Enligt förslaget skall brott mot tystnadsplikten som begås av en sakkunnig bedömas enligt vad som stadgas om sekretessbrott i 38 kap. Detta betyder att maximistraffet i dessa fall sänks från fängelse i två år till fängelse i ett år.

Ändringen kan motiveras med att den nuvarande straffskalan är avsedd att tillämpas närmast på personer som kan anses vara tjänstemän, dvs. på personer som faller utanför stadgandets tillämpningsområde.

Det nuvarande straffstadgandet föreslås bli en hänvisning till stadgandena i 38 kap. om sekretessbrott. Hänvisningsstadgandets subsidiaritetsklausul innebär att gärningen kan bedömas också med stöd av stadgandena om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott eller något annat strängare lagrum.

59. Personregisterlagen

De ändringar som föreslås i personregisterlagen beror på att lagens nuvarande med hot om fängelsestraff förenade stadganden om personregisterbrott och intrång i personregister överförs till strafflagen. Stadgandet om sekretessbrott som gäller personregister föreslås bli ersatt med allmänna stadganden om brott mot tystnadsplikt, vilket innebär att också detta med fängelsehot förenade stadgande försvinner från personregisterlagen. Dessa ändringar leder till att det dessutom förutsätts tekniska ändringar i 44 § 2 mom. och 47 §. Till den sistnämnda paragrafen fogas en hänvisning till åtalsrättsstadgandet i 38 kap. 10 § strafflagen. Hänvisningen gäller hörande av dataombudsmannen.

43 §. Paragrafen stadgar för närvarande om personregisterbrott. Enligt förslaget skall stadgandet överföras till 38 kap. 9 § strafflagen. Fört klarhetens skull tas i stället in en hänvisning till strafflagens stadgande om personregisterbrott.

44 § 2 mom. För personregisterförseelse skall enligt den gällande lagen dömas också den som av grov oaktsamhet gör sig skyldig till en gärning som avses i 43 § personregisterlagen, dvs. en gärning som om den begås uppsåtligen utgör personregisterbrott. Samtidigt som stadgandet om personregisterbrott föreslås bli överfört till 38 kap. strafflagen ändras 44 § 2 mom. personregisterlagen så att det i stället för till 43 § personregisterlagen hänvisar till strafflagens stadgande om personregisterbrott.

45 §. Paragrafen stadgar för närvarande om intrång i personregister. Brottet består i att någon på ett bedrägligt sätt tränger in i ett personregister som förs med automatisk databehandling. Enligt förslaget skall det nya stadgandet om dataintrång i 38 kap. 8 § strafflagen ersätta stadgandet om intrång i personregister. Rekvisitet i dataintrångsparagrafens 1 mom. motsvarar i sak rekvisitet för intrång i personregister, men är i vissa avseenden en aning mera detaljerat. Gärningsbesrivningen i dataintrångsparagrafens 2 mom. innebär dessutom att straffbarhetsområdet utvidgas. Stadgandet kan också tillämpas på intrång i personregister. För att det klart skall framgå av personregisterlagen att de nya stadgandena om dataintrång kan tillämpas också på gärningar som riktar sig mot personregister, ersätts personregisterlagens nuvarande stadgande om intrång i personregister med en hänvisning till strafflagens stadganden om dataintrång.

46 §. Paragrafen stadgar för närvarande om sekretessbrott som gäller personregister. Den tystnadsplikt som det här är frågan om definieras i 41 § personregisterlagen. Denna typ av sekretessbrott skall enligt förslaget bestraffas med stöd av sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Det föreslås därför att personregisterlagens straffstadgande ersätts med en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen. Hänvisningsstadgandet innehåller också en subsidiaritetsklausul som gäller tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott eller förutsätter stränghetsjämförelse.

47 § 1 mom. Det föreslås en redaktionell ändring i paragrafens stadgande om att dataombudsmannen skall höras, eftersom en del av de gärningar som stadgandet för närvarande avser skall bestraffas med stöd av de nya stadgandena i 38 kap. strafflagen. I personregisterlagen kvarlämnas endast straffstadgandet om personregisterförseelse, vilket innebär att lagrummet ändras så att det åsyftar endast detta.

47 § 2 mom. Det nya 2 mom. som föreslås i paragrafen hänvisar till 38 kap. 10 § 3 mom. strafflagen om hörande av dataombudsmannen. Det kommer således att framgå också av personregisterlagen att det finns särskilda stadganden i annan lagstiftning om hörande av dataombudsmannen med anledning av vissa brott i samband med personregister.

60. Lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

I 10 § 1 mom. lagen om datasekretessnämn-

den och dataombudsmannen (474/87) stadgas om den tystnadsplikt som gäller för medlemmarna och sekreteraren i datasekretessnämnden samt för dataombudsmannen och dennes anställda. Stadgandet gäller också sakkunniga som avses i lagens 5 § samt i 32 § personregisterlagen. Enligt 2 mom. kan den som gör sig skyldig till brott mot en datasekretessmyndighets tystnadsplikt dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

De övriga personer som nämns i paragrafen, med undantag av sakkunniga, kan alltid anses som tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare i den bemärkelse som avses i strafflagen, vilket innebär att på sekretessbrott som de begår skall tillämpas sekretessbrottsstadgandena i 40 kap. strafflagen. På en sådan sakkunnig som avses i stadgandena skall däremot tillämpas de nya sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Något särskilt stadgande om brott mot datasekretessmyndighets tystnadsplikt behövs således inte längre.

10 § 2 mom. Detta straffstadgande föreslås bli ersatt med en hänvisning till strafflagens sekretessbrott. Av hänvisningsstadgandets subsidiaritetsklausul framgår att på brott mot denna tystnadsplikt kan tillämpas också stadgandena om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagare sekretessbrott eller andra strängare stadganden.

61. Arkivlagen

26 §. I detta lagrum i arkivlagen (184/81) stadgas om brott mot tystnadsplikt rörande inlösen av handling. Enligt paragrafen döms den som för utomstående yppar vad han vid handläggning av ärenden som gäller inlösen eller kopiering har erfarit om innehållet i privat handling, samling eller arkiv eller om dess ägare eller innehavare. Maximistraffet för detta sekretessbrott är fängelse i sex månader. Enligt arkivlagen kan en handling, en samling eller ett arkiv som innehas av en privatperson under vissa förutsättningar lösas in till staten eller kopieras.

I praktiken kan uppenbarligen endast en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare göra sig skyldig till förfarande som strider mot 26 § arkivlagen. Brott mot den tystnadsplikt som det här är fråga om bedöms således som ett sekretessbrott av en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare. Om någon annan än en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare i en exceptionell situation gör sig skyldig till detta brott, skall han enligt förslaget straffas med stöd av vad 38 kap. strafflagen stadgar om sekretessbrott. Det behövs således inte längre något straffstadgande i arkivlagen, utan endast ett stadgande som definierar tystnadsplikten och en hänvisning till strafflagens stadganden om sekretessbrott.

26 § 1 mom. Till momentet fogas ett stadgande som innebär att tystnadsplikten får samma omfattning som enligt gällande 26 § i arkivlagen.

26 § 2 mom. Här hänvisas till de nämnda sekretssbrottsstadgandena i strafflagen.

62. Lagen om auktoriserade translatorer

10 § 2 mom. I 6 § lagen om auktoriserade translatorer (1148/88) stadgas om tystnadsplikt. Enligt paragrafen får en auktoriserad translator inte för utomstående olovligen yppa eller till sin egen fördel utnyttja vad han i sin verksamhet har fått kännedom om. I lagens 10 § 2 mom. stadgas om straff för brott mot tystnadsplikten.

De flesta auktoriserade translatorer är inte offentligt anställda och kan således inte anses som tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare i strafflagens bemärkelse. Det finns å andra sidan inget hinder för att en auktoriserad translator är anställd av ett offentligt samfund. På en auktoriserad translators brott mot tystnadsplikten kan således i framtiden tillämpas antingen de föreslagna 38 kap. 1 och 2 mom. strafflagen eller gällande 40 kap. 5 § strafflagen om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares brott mot tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt av oaktsamhet.

En translator som bryter mot tystnadsplikten kan dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen följer enligt någon annan lag. Med beaktande av att de allvarligaste formerna av auktoriserade translatorers brott mot tystnadsplikten kan bedömas t.ex. med stöd av stadgandet om brott mot företagshemlighet, förefaller det inte i detta skede föreligga något behov att skärpa påföljden. Det föreslås därför att det nuvarande straffstadgandet ersätts med en hänvisning till lagrummet om sekretessförseelse, dvs. 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, dock så att om gärningsmannen är en tjänste-

man eller offentligt anställd arbetstagare skall på gärningen tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.

63. Matrikellagen

11 §. I 10 § matrikellagen (1010/89) stadgas om tystnadsplikt vid matrikelföring. Den som vid matrikelföring eller annars vid skötseln av statens, riksdagens, Finlands Banks, en kommuns eller ett kommunalförbunds personalärenden har fått kännedom om ett straff som har ådömts eller påförts en tjänsteman, tjänsteinnehavare, befattningshavare eller arbetstagare eller om hans personliga avlöning, får inte i strid med denna lag för en utomstående röja en sådan uppgift. Samma tystnadsplikt har den till vilken med stöd av matrikellagen har lämnats ut en uppgift om ett straff eller en personlig avlöning. Om brott mot tystnadsplikten stadgas i lagens 11 §. Enligt lagrummet skall den som i strid med 10 § för utomstående röjer en uppgift för brott mot tystnadsplikt som gäller anställda vid offentliga samfund dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om strängare straff för gärningen inte stadgas i någon annan lag.

De personer som avses i straffstadgandet är så gott som utan undantag tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare. Om dessas sekretessbrott stadgas i 40 kap. 5 § strafflagen. Det är dock möjligt att uppgifter som avses i 10 § i undantagsfall lämnas ut även till sådana utomstående personer som 40 kap. 5 § inte kan tillämpas på. På sådana fall är det enligt förslaget möjligt att tillämpa sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Det gällande straffstadgandet föreslås därför bli en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen.

64. Folkräkningslagen

7 §. Enligt 6 § folkräkningslagen är envar som deltar i förrättandet av folkräkning eller eljest behandlar för folkräkningen lämnade uppgifter skyldig att hemlighålla vad han av de för folkräkningen lämnande uppgifterna eller handlingarna inhämtat rörande uppgiftsskyldig eller dennes förhållanden. Den som bryter mot denna tystnadsplikt skall dömas enligt 7 §. Straffet för brott mot skyldigheten att hemlighålla uppgifter för folkräkning är böter eller fängelse i högst två år. Straffstadgandet inkluderar en subsidiaritetsklausul enligt vilken 40 kap. 5 § strafflagen tillämpas på sekretessbrott av tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare.

Enligt förslaget skall också brott mot skyldigheten att hemlighålla uppgifter för folkräkning bestraffas enligt sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Om gärningsmannen är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, skall sekretessbrottsstadgandena i 40 kap. strafflagen även i fortsättningen tillämpas. Straffstadgandet i folkräkningslagen föreslås därför bli ändrat till en hänvisning till strafflagens sekretessbrottsstadganden. Härav följer att maximistraffet för brott mot tystnadsplikten sänks från nuvarande två år till ett år fängelse, i det fall att gärningsmannen inte är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare och förutsatt att strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag. Även om folkräkningslagen gör det möjligt att i en synnerligen stor utsträckning samla in uppgifter om medborgare, sammanslutningar och samfund, är dessa uppgifter innehållsmässigt inte ömtåligare med avseende på integriteten eller affärs- eller yrkeshemligheter eller andra konfidentiella omständigheter än sekretessbelagda uppgifter i allmänhet. Det är således inte motiverat att hålla kvar den gällande lagens höga straffmaximum.

65. Lagen om befolkningsböcker

Enligt 23 § lagen om befolkningsböcker (141/69) får den som det på grund av tjänste- eller arbetsförhållande åligger att handha eller som givits tillåtelse att i studiesyfte genomgå befolkningsböcker och till dem hörande handlingar, inte till utomstående lämna uppgift som nämns i 12 § 1 mom., dvs. om brott, lösdriveri och sjukdomar, ej heller om att någon är eller varit i straff-, arbets- eller annan liknande inrättning eller intagen för vård på sjukhus, sanatorium eller vårdanstalt.

25 §. Enligt denna paragraf bestraffas brott mot tystnadsplikt och dessutom yppande av sådan uppgift ur befolkningsböcker som på grund av sakens natur skall hållas hemlig. Endast bötesstraff kan dömas ut för gärningen, men stadgandet kan åsidosättas på grund av en stränghetsjämförelse. Paragrafens andra moment stadgar att brottet är ett målsägandebrott.

Enligt förslaget skall detta brott mot tyst-

nadsplikten bestraffas med stöd av strafflagens sekretessbrottsstadganden. Om gärningsmannen är en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, skall sekretessbrottsstadgandena i 40 kap. tillämpas. Det föreslås därför att det nuvarande straffstadgandet ersätts med en subsidiaritetsklausul och en hänvisning till strafflagens sekretssbrottsstadganden. Detta betyder samtidigt att det inte kommer att vara straffbart att röja en omständighet som skall hemlighållas enbart på grund av sakens natur. En tystnadsplikt som grundar sig på sakens natur är så vagt definierad att det inte är skäl att förena den med något straffhot. Ändringen innebär å andra sidan att straffhotet skärps från böter till fängelse i högst ett år. Såsom framgår ovan gäller 12 § lagen om befolkningsböcker omständigheter som är av en central betydelse för den personliga integriteten. Det är därför motiverat att skärpa staffhotet.

66. Lagen om patientens ställning och rättigheter

14 §. I 13 § lagen om patientens ställning och rättigheter (785/92) stadgas om hemlighållande av uppgifter i patienthandlingar och i 14 § om brott mot tystnadsplikten. Enligt mom. 2 i den sistnämnda paragrafen är brottet ett målsägandebrott. Bestämmelserna om sekretessbrott i 38 kap. och 40 kap. 5 § strafflagen skulle ersätta 14 §, som föreslås bli en hänvisning till nämnda stadganden.

67. Lagen om utövning av läkaryrket

Som det konstaterades i motiveringen till 38 kap. strafflagen grundar sig en läkares och hans biträdes tystnadsplikt för närvarande på 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen. Eftersom strafflagens nya sekretessbrottsstadganden inte stadgar om själva tystnadsplikten, föreslås det att ett stadgande om tystnadsplikten för läkare och dessas biträden tas in i lagen om utövning av läkaryrket (652/78).

10 §. Paragrafen innehåller för närvarande en hänvisning till gällande 38 kap. 3 § 1 om. strafflagen och 17 kap. 23 § rättegångsbalken om att beträffande tystnadsplikt för utövare av läkaryrket gäller vad som särskilt stadgas om saken. Stadgandet föreslås bli ersatt med ett stadgande om tystnadsplikt för utövare av läkaryrket och dessas biträden samt med en hänvisning till strafflagens sekretessbrottsstadganden. Någon hänvisning till rättegångsbalken behövs inte, eftersom betydelsen av en läkares tystnadsplikt vid vittnesförhör klart konstateras i 17 kap. 23 § rättegångsbalken.

10 § 1 mom. Enligt momentet får en läkare och dennes biträde inte yppa en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag. I stadgandet används således samma uttryck som i gällande 38 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen. Med hemligheter avses dels uppgifter om hälsotillståndet, dels andra sådana enskilda eller familjehemligheter som en läkare anförtrotts när han utövat sitt yrke. En läkare behöver ofta sådana allmänna uppgifter om patientens levnadsförhållanden som inte direkt har samband med den sjukdom patienten vårdas för. Läkaren och biträdet skall hemlighålla också sådana uppgifter. Eftersom stadgandet emellertid talar endast om hemligheter, gäller det inte allmänt kända fakta.

10 § 2 mom. I lagrummet tas in en hänvisning till strafflagens sekretessbrottsstadganden samt en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse. Klausulen avser sådana i praktiken uppenbart osannolika fall där en läkare yppar en enskild persons hemlighet som han fått kännedom om i en anställning enligt 30 kap. 5 § strafflagen och som således samtidigt är en företagshemlighet.

24 §. Den gällande paragrafen innehåller för närvarande ett öppet straffstadgande om överträdelse av stadganden eller bestämmelser om utövning av läkaryrket. Enligt stadgandet döms den som på annat än i 22 och 23 §§ nämnt sätt bryter mot denna lag eller med stöd av densamma utfärdade stadganden eller bestämmelser. Eftersom förslaget innebär att brott mot tystnadsplikten i den ändrade 10 § bestraffas med stöd av strafflagen och inte enligt det öppna straffstadgandet i lagen om utövning av läkaryrket, föreslås det öppna straffstadgandet bli ändrat så att det inte längre skall gälla brott mot tystnadsplikten.

68. Lagen om utövning av tandläkaryrket

Samma tystnadsplikt gäller för den som utövar tandläkaryrket och dennes biträde som

för en utövare av läkaryrket och dennes biträde. I 10 och 24 §§ lagen om utövning av tandläkaryrket (563/78) föreslås därför motsvarande ändringar som i lagen om utövning av läkaryrket.

69. Lagen om utövning av sjukvårdsyrke

Enligt 3 § lagen om utövning av sjukvårdsyrke (554/62) får en utövare av sjukvårdsyrke inte olovligen yppa vid handhavande av sjukvårdsuppgift framkommen uppgift, som på grund av sakens natur bör hemlighållas. Tystnadsplikten för utövare av sjukvårdsyrke är således i stort sett densamma som för läkare och tandläkare, även om den är annorlunda definierad.

7 § 2 mom. Detta straffstadgande gäller brott mot den tystnadsplikt som föreskrivs i 3 §. Maximistraffet är fängelse i sex månader. Också i detta fall kommer brott mot tystnadsplikten att i framtiden bestraffas med stöd av sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen eller, om gärningsmannen är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, enligt motsvarande sekretessbrottsstadganden. Det föreslås därför att stadgandet om brott mot tystnadsplikten ersätts med en hänvisning till strafflagens sekretssbrottsstadganden.

7 § 3 mom. Enligt detta stadgande om åtalsrätten är brott mot tystnadsplikten ett målsägandebrott. Eftersom åtalsrätten vid brott mot tystnadsplikten i sådana fall där gärningsmannen är någon annan än en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, framledes kommer att avgöras med stöd av åtalsrättsstadgandet i 38 kap. strafflagen, blir åtalsrättsstadgandet i lagen om utövning av sjukvårdsyrke överflödigt. Det föreslås bli upphävt.

70. Lagen om specialiserad sjukvård

57 §. Enligt 57 § 1 mom. lagen om specialiserad sjukvård får ett kommunalförbunds förtroendevalda och anställda samt andra som utför dess uppgifter eller arbetar i dess inrättningar inte utan tillsthånd röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som de på grund av sin ställning eller uppgift har fått kännedom om. Tystnadsplikten kvarstår även efter anställningsförhållandets eller uppgiftens slut. Denna tystnadsplikt begränsas i 2 mom. Paragrafens 3 mom. stadgar straff för brott mot tystnadsplikt enligt lagen om specialiserad sjukvård. Enligt detta stadgande skall den som bryter mot tystnadsplikt enligt lagen om specialiserad sjukvård dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag. Enligt paragrafens 4 mom. är brottet ett målsägandebrott.

De personer som avses i 1 mom. är så gott som utan undantag sådana tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare som avses i strafflagen. På deras sekretessbrott tillämpas således 40 kap. 5 § strafflagen. Eftersom dessutom de föreslagna sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. ersätter stadganden som finns i andra lagar, också i sådana fall då gärningsmannen är någon annan än en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, blir straffstadgandet i paragrafens 3 mom. överflödigt.

57 § 3 mom. Detta straffstadgande föreslås bli ersatt med en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen.

57 § 4 mom. Paragrafens nuvarande 4 mom. föreslås bli upphävt såsom onödigt, eftersom de sekretessbrott som bestraffas såsom tjänstebrott redan lyder under allmänt åtal och eftersom det stadgas om åtalsrätten för sekretessbrotten i 38 kap. 10 § 1 mom. strafflagen.

71. Lagen om privat hälso- och sjukvård

23 §. Enligt 12 § lagen om privat hälso- och sjukvård (152/90) får de anställda hos en serviceproducent samt andra som utför uppdrag för denne eller arbetar i hans lokaliteter inte utan tillstånd röja vad de på grund av sin ställning, sitt uppdrag eller arbete har fått veta om någon annans hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller om åtgärder som avser honom eller om motsvarande åtgärder. Tystnadsplikten kvarstår sedan anställningsförhållandet eller uppdraget upphört. Lagens 15 § stadgar om tystnadsplikt för tjänstemän. Således får en tjänsteman som vid fullgörande av en i denna lag nämnd uppgift har fått upplysningar om affärs- eller yrkeshemligheter som gäller den som tillhandahåller hälso- eller sjukvårdstjänster eller om hans ekonomiska ställning eller om någons enskilda angelägenheter inte röja dessa, om inte den i vars intresse tystnadsplikten

gäller ger sitt samtycke till att upplysningarna lämnas.

Paragrafens nuvarande 1 mom. innehåller ett straffstadgande som gäller brott mot den ovan nämnda tystnadsplikten. Således skall den som bryter mot den i 12 och 15 §§ stadgade tystnadsplikten, för brott mot tystnadsplikten enligt lagen om privat hälso- och sjukvård dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Stadgandet åsidosätts om det stadgas strängare straff för gärningen i någon annan lag. Eftersom brott mot den tystnadsplikt som stadgas i lagens 12 § kommer att bestraffas enligt 38 kap. 1 och 2 §§ strafflagen, medan en tjänstemans brott mot tystnadsplikten enligt 15 § bestraffas med stöd av 40 kap. 5 § strafflagen, kommer det inte längre att i lagen om privat hälso- och sjukvård behövas något straffstadgande om brott mot tystnadsplikt. Det föreslås därför att stadgandet ersätts med en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen.

Enligt det nuvarande 2 mom. är brott mot tystnadsplikten ett målsägandebrott. I den mån ett sådant sekretssbrott som det här är fråga om redan enligt den gällande lagen skall bedömas som ett sekretessbrott i enlighet med 40 kap. 5 § strafflagen, lyder det under allmänt åtal. Oavsett det moment som det här är fråga om är brottet således inte ett målsägandebrott. Momentet blir dessutom överflödigt till den del det gäller brott mot den tystnadsplikt som avses i 12 §, eftersom åtalsrättsstadgandet i 38 kap. 10 § 1 mom. strafflagen kommer att tillämpas. Lagförslaget upptar därför inget stadgande som motsvarar gällande 2 mom.

72. Folkhälsolagen

I 42 § 1 mom. folkhälsolagen stadgas om tystnadsplikt för kommunala förtroendevalda och personer i hälsovårdsnämndens tjänst, övriga personer som fullgör hälsovårdscentralens åligganden samt vid hälsovårdscentralen anställda personer. Dessa får inte utan tillstånd yppa en enskild persons eller en familjs hemlighet, som de på grund av sin ställning eller till följd av sina åligganden har fått kännedom om.

42 § 2 mom. Detta straffstadgande gäller brott mot den tystnadsplikt som nämns ovan. Maximistraffet är fängelse i sex månader, men stadgandet kan åsidosättas efter en strängheten jämförelse. Momentet innehåller dessutom ett stadgande om åtalsrätten varav det framgår att brottet är ett målsägandebrott. Eftersom också detta brott mot tystnadsplikten föreslås bli straffbart med stöd av strafflagens sekretessbrottsstadganden, blir det gällande stadgandet överflödigt. Det föreslås därför att stadgandet ersätts med en klausul om stränghetsjämförelse som samtidigt hänvisar till sekretssbrottsstadgandena i 38 och 40 kap. strafflagen. Det är visserligen uppenbart att de personer som nämns i paragrafens 1 mom. så gott som undantagslöst i straffrättslig bemärkelse kan anses vara antingen tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare. På de brott som de eventuellt begår mot tystnadsplikten kan således tillämpas sekretssbrottstadgandet i 40 kap. strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

73. Lagen om rehabiliteringssamarbete

12 §. I 12 § lagen om rehabiliteringssamarbete (604/91) finns ett stadgande om tystnadsplikt. De flesta av dem som tystnadsplikten gäller är antingen tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare, men genom utlåtanden som getts om rehabiliteringskunder kan även andra än de ovan nämnda få del av hemliga uppgifter. Tystnadsplikten gäller även de sistnämnda.

12 § 1 mom. Om straff för brott mot den ovan nämnda tystnadsplikten stadgas i paragrafens 3 mom. På grund av sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen blir även detta straffstadgande överflödigt och det ersätts med en hänvisning till stadgandena om sekretessbrott i 38 och 40 kap. strafflagen.

12 § 4 mom. Momentet innehåller en bestämmelse om åtalsrätten, enligt vilken brott mot tystnadsplikten i 1 mom. är målsägandebrott. Det föreslås att momentet upphävs, eftersom det ersätts av stadgandet om åtalsrätt i 38 kap. strafflagen.

74. Lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten

10 §. I 10 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/91) finns stadganden om tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt som i sak motsvarar 12 § lagen om rehabiliteringssamarbete. På samma grun-

der föreslås att 10 § 3 och 4 mom. lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten ändras på motsvarande sätt.

75. Lagen om rehabiliteringspenning

29 §. I 29 § lagen om rehalibiterinspenning (611/91) finns likadana stadganden om tystnadsplikt och om brott mot den som i 10 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten. På de grunder som anfördes i samband med 12 § lagen om rehabiliteringssamarbete föreslås att i 29 § 3 och 4 mom. lagen om rehabiliteringssamarbete görs samma ändringar som i den förstnämnda lagens 12 § 3 och 4 mom.

76. Läkemedelslagen

Läkemedelslagen (395/87) stadgar bl.a. om apoteken och apotekarnas skyldigheter. Den innehåller inga stadganden om tystnadsplikt för apotekare och dessas biträden, endast ett stadgande om tystnadsplikt som gäller affärs- och yrkeshemligheter. Enligt 90 § läkemedelslagen är var och en skyldig att hemlighålla och låta bli att utnyttja vad han i sin tjänst eller i övrigt vid utförandet av uppgifter i enlighet med denna lag har fått veta om en näringsidkares affärs- eller yrkeshemligheter.

Eftersom 38 kap. strafflagen efter ändringen inte längre kommer att stadga om apotekarnas och dessas biträdens tystnadsplikt, är det skäl att ta in ett stadgande om den i någon annan lag. Det naturligaste alternativet är uppenbarligen att ta in stadgandet i 90 § läkemedelslagen.

90 § 2 mom. I samband med det gällande stadgandet om affärs- och yrkeshemligheter föreslås ett nytt 2 mom. om apotekares och deras biträdens tystnadsplikt. Med biträde avses sådant "biträde i yrket" som nämns i gällande 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen. Tystnadsplikten definieras på samma sätt som t.ex. i lagen om utövning av läkaryrket. Det är således fråga om en enskild persons eller en familjs hemlighet som apotekaren eller hans biträde har fått kännedom om i sitt arbete.

97 §. Det gällande lagrummet stadgar straff för brott mot den tystnadsplikt som avses i 90 §. Maximistraffet är fängelse i sex månader. Enligt paragrafens 2 mom. får allmän åklagare inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikten, om inte målsäganden anmäler det till åtal. Eftersom förslaget innebär att ett sådant brott mot tystnadsplikten som det här är fråga om skall bestraffas med stöd av sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen eller, om gärningsmannen är en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, med stöd av sekretssbrottstadgandena i 40 kap. strafflagen, blir läkemedelslagens straffstadgande om brott mot tystnadsplikten överflödigt. Stadgandet föreslås bli ersatt med en hänvisning till de nämnda lagrummen i strafflagen. Specialstadgandet om åtalsrätten har uteslutits eftersom det i förslaget till 38 kap. strafflagen finns ett särskilt stadgande om saken och eftersom de brott som nämns i 40 kap. strafflagen alltid lyder under allmänt åtal.

77. Steriliseringslagen

9 §. Enligt 9 § 1 mom. steriliseringslagen (283/70) får den som deltagit i behandlingen av ett i denna lag nämnt ärende eller som på tjänstens vägnar eller eljest vid fullgörandet av uppdrag fått vetskap därom, inte för utomstående yppa vad som sålunda kommit till hans kännedom. Paragrafens 2 mom. stadgar straff för brott mot tystnadsplikten. Av 3 mom. framgår att brottet är ett målsägandebrott.

De personer som avses i paragrafen är i allmänhet tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare och på deras sekretessbrott tillämpas således 40 kap. 5 § strafflagen. Det är dock i undantagsfall möjligt att någon annan än en i paragrafen nämnd person gör sig skyldig till detta brott. Enligt förslaget tillämpas i så fall sekretssbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen.

9 § 2 mom. Straffstadgandet föreslås bli ersatt med en hänvisning till de nämnda sekretessbrottsstadgandena i strafflagen.

Det nuvarande 3 mom. om åtalsrätten behövs inte längre eftersom det blir möjligt att tillämpa det föreslagna åtalsrättsstadgandet i 38 kap. 10 § strafflagen. Om gärningen utgör ett tjänstebrott, lyder den alltid under allmänt åtal. Paragrafens 3 mom. föreslås därför bli upphävt.

78. Kastreringslagen

9 §. Denna paragraf i kastreringslagen

(282/70) har samma lydelse som 9 § steriliseringslagen. Av de skäl som nämns i motiveringen till sterilisringslagen föreslås motsvarande ändringar i 9 § kastreringslagen.

79. Lagen om avbrytande av havandeskap

12 §. Denna paragraf i lagen om avbrytande av havandeskap (239/70) har samma lydelse som de ovan behandlade 9 § steriliseringslagen och 9 § kastreringslagen. Av de skäl som nämns i motiveringen till steriliseringslagen föreslås motsvarande ändringar i 12 § lagen om avbrytande av havandeskap.

80. Lagen om Jubileumsfonden för Finlands självständighet

17 § 2 mom. Enligt 17 § 1 mom. lagen om Jubileumsfonden för Finlands självständighet (717/90) är den som är medlem av fondens förvaltningsråd eller styrelse eller som är överombudsman eller annan tjänsteman, skyldig att med vissa undantag hålla hemligt vad han fått veta om en kunds eller någon annans ekonomiska ställning, enskilda angelägenheter eller affärs- eller yrkeshemligheter. Enligt 2 mom. kan den som bryter mot den tystnadsplikt som gäller Jubileumsfonden för Finlands självständighet dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Fonden hör till dem som enligt 83 § riksdagsordningen står under riksdagens garanti. I regeringens proposition med förslag till grundandet av fonden konstaterades det att fonden kommer att bli en självständig offentligrättslig fond. Fondens anställda står enligt propositionen i arbetsavtalsförhållande till fonden. I fråga om jäv för medlemmarna av fondens förvaltningsråd och styrelse, överombudsmannen samt de övriga anställda gäller vad som i 10 § 1 och 2 mom. samt 11 § lagen om förvaltningsförfarande (598/82) stadgas om jävsgrunderna för tjänstemän samt om verkan av jäv. Fonden kan dessutom vara part inför domstol och övriga myndigheter.

På de grunder som nämns ovan förefaller det vara klart att de personer som nämns i lagens 17 § 1 mom. i straffrättslig bemärkelse är antingen tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare. Den som gör sig skyldig till ett brott mot den tystnadsplikt som nämns i paragrafens 2 mom. gör sig således i praktiken också alltid skyldig till ett sekretessbrott enligt 40 kap. 5 § strafflagen, som med sin strängare straffskala åsidosätter straffstadgandet i fråga. Stadgandet i 17 § 2 mom. blir således överflödigt och föreslås bli ersatt med en hänvisning till 40 kap. 5 § strafflagen.

18 §. De sekretessbrott av tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare som avses i 40 kap. 5 § strafflagen lyder i likhet med sekretessbrott av oaktsamhet under allmänt åtal. Eftersom sådana brott mot tystnadsplikten som avses i 17 § 1 mom. måste bedömas utgående från det nämnda stadgandet i strafflagen, behövs i lagen inte längre något stadgande om målsägandens rätt att väcka åtal. Det föreslås därför att 18 § upphävs.

81. Beskattningslagen

I 133 § beskattningslagen (482/58) stadgas om tystnadsplikten i beskattningssammanhang. Paragrafen gäller huvudsakligen personer som i strafflagens bemärkelse anses vara tjänstemän eller offentligt anställda arbetstagare, men den kan gälla också t.ex. enskilda inspektörer som i inspektionssyfte fått tillgång till beskattningsuppgifter.

124 a §. Paragrafen innehåller för närvarande ett straffstadgande om sekretessbrott som begås av någon annan är en tjänsteman eller en person som enligt beskattningslagen betraktas som tjänsteman. Det strängaste straffet för brott mot tystnadsplikten är i detta fall fängelse i sex månader. Eftersom de i 38 kap. strafflagen föreslagna stadgandena om brott mot tystnadsplikten kommer att ersätta också detta stadgande, behövs straffstadgandet i beskattningslagen inte längre. Därför föreslås det att stadgandet ersätts med en klausul om strånghetsjämförelse som hänvisar till de nämnda sekretssbrottsstadgandena i strafflagen. Eftersom endast någon annan än en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare kan göra sig skyldig till detta sekretessbrott, nämns i hänvisningen inte 40 kap. 5 § strafflagen.

82. Omsättningsskattelagen

I 129 § omsättningsskattelagen (559/91) stadgas om begränsningar i offentligheten av de

handlingar som getts in för att uppfylla deklarationsskyldigheten och om användning av de uppgifter som fåtts av skattemyndigheterna. I lagens 130 § finns ett stadgande om tystnadsplikt beträffande uppgifter om någon annans företagsverksamhet som erhållits vid omsättningsbeskattning. Såväl en offentligt anställd som någon annan kan bryta mot tystnadsplikten.

136 och 137 §§. I 136 § omsättningskattelagen finns en hänvisning till 40 kap. 5 § strafflagen om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott. Lagens 137 § innehåller ett straffstadgande om brott mot tystnadsplikt som gäller andra än tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare. Det sistnämnda stadgandet blir obehövligt på grund av de stadganden om sekretessbrott som föreslås i 38 kap. strafflagen. Därför föreslås att 136 § ändras till en hänvisning till både 40 och 38 kap. strafflagen och att 137 § som obehövlig upphävs.

83. Lagen angående stämpelskatt

101 b §. I 100 d § (1007/81) lagen angående stämpelskatt finns motsvarande stadgande om tystnadsplikt som i 133 § beskattningslagen, och 101 b § om brott mot tystnadsplikten motsvarar 124 a § beskattningslagen. Av de skäl som anförs ovan i motiveringen till beskattningslagen föreslås i 101 b § lagen angående stämpelskatt ändringar som motsvarar dem som föreslås i 124 a § beskattningslagen.

84. Kreditskattelagen

28 §. Enligt 28 § 1 mom. kreditskattelagen (48/90) får den som i sin tjänst eller offentliga anställning eller i de fall som avses i 27 § genom uppgifter eller handlingar som lämnats för beskattningen har fått vetskap om någon annans personliga förhållanden, ekonomiska ställning eller yrkes- eller affärshemlighet, inte för utomstående olovligen yppa eller till sin enskilda fördel utnyttja de uppgifter som han på detta sätt har fått. Enligt 27 § kan sådana uppgifter överlämnas dels till polismyndigheterna, dels till myndigheter eller personer som utför statistisk eller vetenskaplig forskning.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett straffstadgande om brott mot tystnadsplikten enligt kreditskattelagen. Straffet för en sådan gärning är böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag. På sekretessbrott som begås av tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen. Detta nämns uttryckligen i lagförslaget. Kreditskattelagens straffstadgande ersätts av strafflagens stadganden om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse och bli därmed överflödigt. Det föreslås därför att 28 § 2 mom. kreditskattelagen blir en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. och 40 kap. strafflagen.

85. Lotteriskattelagen

21 § 2 mom. I 20 § lotteriskattelagen (552/92) finns ett stadgande om tystnadsplikt enligt vilket beträffande tystnadsplikt i fråga om ärenden som behandlas enligt lotteriskattelagen gäller vad som stadgas i 129 och 130 §§ omsättningsskattelagen. Om straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 21 § 3 mom. lotteriskattelagen. I 2 mom. av denna paragraf finns en hänvisning till stadgandena om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott i 40 kap. strafflagen. På grund av de stadganden om sekretessbrott som föreslås i 38 kap. strafflagen blir även straffstadgandet i 21 § 3 mom. lotteriskattelagen onödigt. Därför föreslås att paragrafens 3 mom. upphävs och att 2 mom. ändras till en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 och 40 kap. strafflagen.

86. Lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött

Lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött (513/90) gäller marknadsföringsavgifter som betalats för tiden mellan 1.7. och 31.12.1990. En överträdelse av lagens förpliktelser kan emellertid uppdagas först efter nämnda tid och därför är det befogat att i lagens stadganden göra de ändringar som revideringen av strafflagen förutsätter.

21 § 1 mom. Detta lagrum har en hänvisning enligt vilken den som för att bereda sig själv eller någon annan nytta svikligen har undandragit eller försökt undandra staten en i lagen stadgad avgift skall dömas enligt strafflagen. Strafflagens skattebedrägeristadganden ändra-

des i det första skedet av strafflagsrevisionen och ingår numera i 29 kap. 1-3 §§ strafflagen. Strafflagens skattebedrägerirekvisit är tillräckligt omfattande, vilket gjorde det möjligt att i samband med reformen upphäva de kompletterande rekvisiten i andra lagar. Dessa ersattes med hänvisningar till de nämnda stadgandena i strafflagen. Motsvarande ändring föreslås också i det moment som det här är frågan om.

21 § 2 mom. Enligt 19 § 1 mom. får den som vid fullgörande av en uppgift enligt denna lag har fått vetskap om en enskild persons eller en sammanslutnings affärs- eller yrkeshemlighet eller ekonomiska ställning inte utan tillstånd röja uppgiften. I 2 mom. stadgas vissa undantag från tystnadsplikten. Om straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 21 § 2 mom. Enligt lagrummet skall den som bryter mot ett i 19 § nämnt förbud, om förseelsen inte är ringa, dömas till böter för brott mot tystnadsplikt i fråga om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött. Momentet hänvisar dessutom till vad som i 40 kap. 5 § strafflagen stadgas om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares brott mot tystnadsplikt.

Enligt förslaget skall också brott mot denna tystnadsplikt bestraffas enligt sekretssbrottsstadgandena i 38 och 40 kap. strafflagen. Av den anledningen föreslås att det ifrågavarande momentet ersätts med en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen. Eftersom emellertid dessa brott mot tystnadsplikten, om de begås av andra än personer som lyder under 40 kap. strafflagen, bedöms vara så lindriga att endast bötesstraff stadgas som påföljd föreslås hänvisningen till 38 kap. strafflagen gälla endast stadgandet om sekretessförseelse i kapitlets 2 § 2 mom.

Däremot finns det inga särskilda skäl att i fråga om denna lag utesluta straffbarheten ens för obetydliga gärningar, även om det finns en sådan begränsning i det gällande stadgandet. Det är över huvud taget motiverat att bedöma brott mot tystnadsplikten enligt konsekventa kriterier, om det inte går att peka på särskilda skäl för att begränsa straffbarheten. I praktiken innebär denna ändring inte att regleringen skärps, åtminstone inte märkbart, eftersom det också i fråga om smärre förseelser är möjligt att tillämpa stadgandena om åtgärdseftergift. Denna form av eftergift har det i och med en lagstiftning som trädde i kraft i början av år 1991 blivit möjligt att använda i en klart större utsträckning än tidigare.

87. Lagen om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål

25 §. Lagen om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål (1062/90) gäller avgifter för åren 1991-1994. I lagens 22 § 1 mom. finns ett motsvarande stadgande om tystnadsplikt som i 19 § lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött. Om straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 25 § på motsvarande sätt som i den ovan nämnda lagens 21 § 2 mom. Motsvarande ändring föreslås i 25 § som i 21 § 2 mom. lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött.

88. Lagen om marknadsföringsavgifter för specialväxter

25 §. I 22 § lagen om marknadsföringsavgifter för specialväxter (978/91) finns ett likalydande stadgande om tystnadsplikt som i 19 § exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött. Om straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 25 § 1 mom. på motsvarande sätt som i 21 § 2 mom. i den förstnämnda lagen. I paragrafens 2 mom. finns en hänvisning till stadgandena om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott i 40 kap. strafflagen. I lagens 25 § föreslås samma ändringar som i 21 § 2 mom. lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött.

89. Lagen om lantbruksstatistik

Enligt 5 § lagen om lantbruksstatistik (675/75) skall med stöd av lagen lämnade uppgifter om uppgiftsskyldigs brukningsenhet och näringsverksamhet behandlas konfidentiellt. De får utnyttjas endast för statistiska ändamål eller för sådana undersökningar, av vilka uppgiftsgivaren ej åsamkas skada eller olägenhet.

I lagens 7 § finns ett straffstadgande om utlämnande eller annat yppande i vinningssyfte av uppgifter som enligt 5 § skall hemlighållas. Enligt paragrafen är det vidare straffbart att på motsvarande sätt lämna ut eller yppa uppgiftsmaterial eller en del därav, som utarbetats för statistiska eller andra ändamål, eller automatiskt databehandlingsprogram eller -system. Maximistraffet är fängelse i sex månader. I 2

mom. finns ett straffstadgande för det fall att uppgifter av det ovan nämnda slaget lämnas ut eller annars yppas utan vinningssyfte men uppsåtligen eller med ådagaläggande av grov ouppmärksamhet. I sådana fall kan gärningsmannen endast dömas till böter.

Regleringen av tystnadsplikten i lagens 5 och 7 §§ är inte entydig. Den senare paragrafens förbud mot att lämna ut material eller databehandlingsprogram eller -system kan i sak jämställas med den tystnadsplikt som stadgas i 5 §. Det är därför bättre att tystnadsplikten i sin helhet definieras i 5 §. Det är dessutom ifrågasatt huruvida det är ändamålsenligt att utanför strafflagen hålla kvar ett stadgande också om detta brott begånget i vinningssyfte, eftersom åtminstone de allvarligaste gärningarna av detta slag, när de begåtts i vinningssyfte, blir bedömda på basis av tjänstebrottslagstiftningen.

Förslaget innebär att de gärningar av typen sekretessbrott som beskrivs i stadgandena kommer att bestraffas enligt strafflagen, antingen enligt 38 kap. 1 och 2 §§ i förslaget eller också enligt 40 kap. som gäller tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare.

5 §. Den gällande paragrafen, som begränsar användningen av statistiska uppgifter, kompletteras så att den gäller också datamaterial som avses i 7 § eller en del därav eller ett för åstadkommande av datamaterial utarbetat program eller system för automatisk databehandling med hjälp av vilket olika uppgifter om en enskild uppgiftslämnare kan sammanställas.

7 §. Det nuvarande straffstadgandet föreslås bli ersatt med en hänvisning till strafflagens stadganden om sekretessbrott. Eftersom 5 § stadgar vilka av de uppgifterna som får användas och eftersom ingen uttrycklig tystnadsplikt definieras, konstateras det i hänvisningsstadgandet att straffbarheten hänför sig till röjande eller utnyttjande av uppgifter i strid med 5 §. Eftersom också den punkt i 5 § som gäller olovligt utlämnande av databehandlingsprogram och -system avviker från den allmänna typ av stadganden som definierar tystnadsplikten, innehåller hänvisningen ett förtydligande omnämnande också av detta.

90. Lagen om lantbruksräkning 1990

I 10 § lagen om lantbruksräkning 1990 (1076/89) stadgas om sekretessbrott som gäller lantbruksräkningen. Enligt stadgandet skall den dömas som i strid med denna lag lämnar ut eller på något annat sätt röjer uppgifter eller datamaterial som innehåller sådana uppgifter eller en del därav eller ett sådant program eller system för automatisk databehandling som uppgjorts för åstadkommande av datamaterial och med hjälp av vilket olika uppgifter om en enskild uppdragsgivare kan sammanställas. Gärningsmannen kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Merparten av dem som på grund av sitt arbete eller yrke får uppgifter av detta slag eller har tillgång till de nämnda programmen och systemen, är tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare. Det är emellertid möjligt att i dessa sammanhang anlita personal som stadgandena om tjänstemän och offentligt anställda inte kan tillämpas på. De gällande sekretessbrottsstadgandena rörande tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare i 40 kap. 5 § strafflagen samt de föreslagna stadgandena i 38 kap. om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse täcker också sådana gärningar som avses i det ovan nämnda straffstadgandet. I denna lag behövs därför inte längre något stadgande om brott mot tystnadsplikten. Det räcker med ett stadgande om vilka omständigheter som skall hemlighållas samt en hänvisning till respektive stadganden i strafflagen.

10 § 1 mom. Paragrafen föreslås bli delad i två moment. I 1 mom. anges tystnadspliktens innehåll. Tystnadspliktens omfattning definieras i sak på samma sätt som i den gällande lagen.

10 § 2 mom. I paragrafens nya 2 mom. föreslås en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 och 40 kap. strafflagen.

91. Lagen om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister

12 §. Enligt 10 § 1 mom. lagen om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister (1077/89) får den som vid inhämtande, registrering, användning eller utlämnande av uppgifter som avses i denna lag har fått kännedom om sådant som gäller någon annans personliga förhållanden, ekonomiska ställning eller afärshemlighet inte i strid med denna lag röja eller i eget intresse använda de uppgifter som han på detta sätt har fått. I 2 mom. stadgas om jordbruksstyrelsens

tystnadsplikt i sådana fall då det har stadgats eller bestämts att de uppgifter som erhållits av andra statliga myndigheter skall hållas hemliga eller användningen av dem annars har begränsats. Lagens 12 § innehåller ett straffstadgande som hänför sig till förbudet enligt 10 §. Den som bryter mot förbudet skall för brott mot den tystnadsplikt som gäller gårdsbruksregistret dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Paragrafens 2 mom. hänvisar till de sekretssbrottsstadganden i strafflagen som avser tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare.

De i 38 kap. strafflagen föreslagna stadgandena om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse kommer att ersätta straffstadgandet i denna lags 12 §. Det föreslås därför att gällande 12 § 1 mom. och hänvisningen till strafflagen i 2 mom. blir en hänvisning till 38 kap. 1 och 2 §§ samt till 40 kap. 5 § strafflagen.

92. Lagen om utövning av veterinäryrket

Tystnadsplikten för veterinärer och deras biträden grundar sig för närvarande på 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen. Lagen om utövning av veterinäryrket (409/85) har inte ens något hänvisningsstadgande om tystnadsplikten. Eftersom förslaget innebär att det inte längre skall stadgas i strafflagen om tystnadsplikt utan endast om brott mot tystnadsplikten, föreslås i lagen om utövning av veterinäryrket ett stadgande som definierar tystnadsplikten.

9 a §. I 5-9 §§ stadgas om skyldigheterna för utövare av veterinäryrket. En ny 9 a § föreslås om tystnadsplikt. Enligt detta lagrum får den som utövar veterinäryrket och hans biträde inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag. Stadgandet motsvarar således i sak den tystnadsplikt som för närvarande följer av 38 kap. 3 § 1 mom. strafflagen.

17 a §. I detta lagrum föreslås en klausul om stränghetsjämförelse och en hänvisning till strafflagens stadganden om sekretessbrott. Om en utövare av veterinäryrket eller dennes biträde som gör sig skyldig till ett sekretessbrott är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall 40 kap. 5 § strafflagen tillämpas. I annat fall tillämpas föreslagna 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen.

93. Lagen om ett datasystem för vägtrafiken

18 §. Denna paragraf i lagen om ett datasystem för vägtrafiken (819/89) stadgar om straffpåföljder. Enligt stadgandet skall andra brott mot denna lag än de om vilka stadgas i 17 § bestraffas enligt 43-46 §§ personregisterlagen. De sistnämnda stadgandena gäller personregisterbrott, personregisterförseelse, intrång i personregister och sekretessbrott som gäller personregister. Paragrafen innebär i sak att de nämnda stadgandena i personregisterlagen kan tillämpas också när det gäller missbruk av sådana register som avses i lagen om ett datasystem för vägtrafiken.

Som det anfördes ovan i motiveringen till 38 kap. strafflagen kommer stadgandena om personregisterbrott, intrång i personregister och sekretessbrott som gäller personregister att överföras till 38 kap. strafflagen. Personregisterlagens stadganden om dessa brott ersätts med hänvisningar till de nya paragraferna i strafflagen.

För att 18 § lagen om ett datasystem för vägtrafiken skall bibehålla sin informativa karaktär föreslås den bli ändrad så att den hänvisar dels till de stadganden i strafflagen som kommer att ersätta motsvarande stadganden i personregisterlagen, dels till stadgandet om personregisterförseelse som blir kvar i personregisterlagen.

Det behöver inte göras några ändringar i 17 § lagen om ett datasystem för vägtrafiken, eftersom paragrafen redan hänvisar till 40 kap. 5 § strafflagen.

94. Telelagen

26 a § 2 mom. I 29 § 1 mom. telelagen (183/87) stadgas om tystnadsplikt för anställda vid teleinrättningar. Den som är eller har varit anställd vid en teleinrättning får inte olovligen röja vad han i sitt uppdrag fått veta om innehållet i en sådan uppgift eller information som utväxlats i televerksamhet. Tystnadsplikten gäller även de telekommunicerande parternas identitet och uppgifter som gör det möjligt att identifiera parterna. Av paragrafens 6 mom. framgår att tystnadsplikten enligt 1 mom. gäller också en auktoriserad teleentreprenör samt den som är anställd hos honom.

Brott mot den tystnadsplikt som avses i de

ovan nämnda stadgandena bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om gärningsmannen är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare och enligt 38 kap. 9 a § om gärningsmannen är anställd vid en teleinrättning. Annars gäller 26 a § 2 mom. telelagen om brott mot stadgandena om tystnadsplikt.

Stadgandena i förslaget till 38 kap. strafflagen om sekretessbrott av enskild och om sekretessförseelse kan tillämpas också när det är fråga om brott mot tystnadsplikten enligt telelagen. I det fall att gärningsmannen är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall sekretessbrottsstadgandena i 40 kap. 5 § strafflagen tillämpas. Förslaget innebär att maximistraffet, när gärningsmannen inte är tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare, sänks från två år till ett år fängelse.

Straffstadgandet i 26 a § 2 mom. telelagen blir således obehövligt och det föreslås bli ersatt med en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen. Av hänvisningen framgår att brottet kan bestraffas både som sekretessbrott eller sekretessförseelse enligt 38 kap. strafflagen eller enligt 40 kap. 5 § strafflagen och också med stöd av något strängare lagrum.

95. Radiolagen

Radiolagens straffstadganden finns i 20 §. Paragrafens 1 mom. är ett öppet straffstadgande som gäller alla slags brott mot radiolagen samt stadganden och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Om en gärning som avses i 1 mom. bedömd som en helhet skall anses vara grov, tillämpas 2 mom. om grovt brott mot stadgandena om radioanläggningar. Detta stadgande tillämpas dessutom om någon sänder ett obefogat nödanrop eller stör eller äventyrar radiokommunikation som upprätthålls i säkerhetssyfte. Maximistraffet enligt paragrafens 1 mom. är fängelse i sex månader och enligt 2 mom. fängelse i två år.

I regeringens proposition med förslag till radiolagen (RP 119/1987 rd) redogörs inte i detalj för de allvarliga typer av brott mot radiolagen på grund av vilka det ansågs nödvändigt att stadga så pass stränga straffpåföljder. Det är emellertid uppenbart att de allvarligaste brotten mot radiolagen anses vara gärningar som stör eller äventyrar radiokommunikation. På detta tyder t.ex. den omständigheten att äventyrande av radiokommunikation i säkerhetssyfte uttryckligen nämns i 2 mom.

Förslaget till 38 kap. strafflagen innehåller stadganden bl.a. om störande av post- och teletrafik (5 §), grovt störande av post- och teletrafik (6 §) samt lindrigt störande av post- och teletrafik (7 §). Dessa förslag inkluderar hindrande och störande av radiokommunikationer. Maximistraffet för grundformen av störande av post- och teletrafik föreslås vara fängelse i två år, medan maximistraffet för den grova gärningsformen föreslås vara fängelse i fyra år. Som grovt störande av post- och teletrafik kan anses t.ex. hindrande eller störande av radiokommunikationer för nödanrop eller andra sådana tele- eller radiokommunikationer som används för att skydda människoliv eller avvärja fara som hotar människoliv. Obefogat sändande av nödanrop skall åter bedömas enligt förslaget till stadgande om falskt alarm i 34 kap. 10 § strafflagen. I radiolagen behövs därför inte längre stadganden med lika strängt straffhot som för närvarande.

Inte heller brott mot den i 7 § radiolagen stadgade radiosekretessen är så förkastliga att det av den anledningen finns något behov av att i radiolagen hålla kvar ett stadgande som möjliggör fängelsestraff. Lika litet kan man utgå ifrån att radiokommunikationer som inte är avsedda att avlyssnas av utomstående bör skyddas med en lika sträng straffreglering som andra riktade kommunikationsformer, eftersom det i allmänhet är lika lätt att avlyssna intern radiotrafik som radiokommunikationer över huvud taget. T.ex. polisens radiokommunikationer kan skyddas med tekniska metoder, om det medför allvarliga olägenheter att de avlyssnas av obehöriga. Det är inte skäl att tillgripa stränga straffhot för att konstlat skydda verksamhet som det är möjligt att skydda på annat sätt. Gränserna mellan klandervärt och godtagbart förfarande kan anges också genom lindrigare straffhot. Det föreslås att radiolagens straffhot helt slopas.

20 § 1 mom. Momentets nuvarande öppna straffstadgande föreslås bli en hänvisning till 38 kap. 5-7 §§ om störande av post- och teletrafik, grovt störande av post- och teletrafik samt lindrigt störande av post- och teletrafik. Hänvisningsstadgandet anger att på dessa gärningar inte skall tillämpas radiolagens straffstadganden utan de nämnda stadgandena i strafflagen.

20 § 2 mom. På de grunder som anförs ovan

behövs något mot det nuvarande straffstadgandet om grovt brott mot stadgandena om radioanläggningar svarande stadgande inte längre, i och med att de i stadgandet angivna mest klandervärda gärningarna bedöms enligt de stadganden om störande av post- och teletrafik och grovt störande av post- och teletrafik som föreslås i strafflagen. Däremot föreslås i mommentet ett mot gällande 1 mom. svarande öppet straffstadgande om brott mot radiolagen och med stöd av den utfärdade stadganden eller föreskrifter. Stadgandet föreslås emellertid bli så kompletterat att det inte gäller de gärningar som avses i 38 kap. 5—7 §§. Hotet om fängelsestraff i den gällande paragrafens 1 mom. slopas. Eftersom det öppna straffstadgandet gäller stadganden och föreskrifter inte bara om radioanläggningar utan också om radiokommunikationer, föreslås brottsbenämningen bli ändrad. Den nya benämningen "brott mot radiolagen" inkluderar båda gärningformerna. Dessutom anger den att det uttryckligen är fråga om radiolagen och inte t.ex. om lagen angående radioanläggningar (8/27).

22 § 2 mom. I detta med 20 § 1 mom. sammanhängande lagrum stadgas om rätt att utan hinder av de begränsningar som följer av tvångsmedelslagen företa husrannsakan och kroppsvisitation för att söka efter en lagstridig radioanläggning. Det är motiverat att hålla kvar begränsningen. För konsekvensens skull måste stadgandet gälla också lindrigt störande av post- och teletrafik (38 kap. 7 §). Å andra sidan är det inte skäl att inskränka de möjligheter att använda tvångsmedel som sammanhänger med straffskalan för störande av post- och teletrafik och grovt störande av post- och teletrafik. Stadgandet föreslås därför bli så ändrat att det gäller de brott som avses i 38 kap. 7 § strafflagen och 20 § 2 mom. radiolagen.

96. Lagen angående radioanläggningar

6 §. Enligt 6 § lagen angående radioanläggningar skall vad 34 kap. 12 § strafflagen stadgar om hindrande eller störande av allmän telegraf- eller telefonanstalts begagnande i tillämpliga delar också gälla för radioanläggningar. I samband med att radiolagen stiftades ändrades lagen om radioanläggningar så att den gäller endast sådana tillstånd som behövs för rundradiosändningar och för användning av radiomottagare avsedda för mottagning av rundradiosändningar, men inte längre radioanläggningar. Den hänvisar numera endast till stadgandena om radioanläggningar. Det föreslås därför att 6 § lagen angående radioanläggningar upphävs.

97. Lagen om Statsgaranticentralen

13 § 2 mom. Enligt 13 § 1 mom. lagen om Statsgaranticentralen (111/89) får uppgifter om en enskild persons eller en sammanslutnings ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet som någon fått kännedom om vid behandlingen av ärenden som hör till garanticentralen inte olovligen röjas för en utomstående. Enligt 2 mom. i paragrafen kan för en dylik gärning dömas till böter, om inte strängare straff stadgas för gärningen i någon annan lag. Enligt förslaget skall till straff för en dylik gärning dömas enligt stadgandena om brott mot tystnadsplikt i 38 kap. strafflagen, om inte på gärningen skall tillämpas stadgandet om sekretessbrott i 40 kap. 5 § strafflagen. Det gällande stadgandet behövs sålunda inte. Eftersom bötesstraff alltjämt är ett tillräckligt straff för ett dylikt brott mot tystnadsplikten, föreslås det att momentet ersätts med en hänvisning till förslaget om sekretessförseelse i strafflagen. Hänvisningsstadgandet skall innehålla en subsidiaritetsklausul, enligt vilken 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen inte tillämpas, om gärningen är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe än i 38 kap. 1 §.

98. Lagen om regionaltstödjande av företagsverksamheten

33 §. Enligt 33 § 1 mom. lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten (1297/88) får uppgift om en sammanslutnings eller enskilds ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet som fåtts vid handläggning av ärenden som avses i denna lag inte olovligen röjas. För brott mot tystnadsplikten kan bömas till böter, om inte strängare straff stadgas på något annat ställe. Enligt förslaget skall till straff för ett sådant brott dömas enligt stadgandena i 38 kap. om brott mot tystnadsplikt, om inte på gärningen skall tillämpas stadgan-

dena om sekretessbrott i 40 kap. strafflagen. Det gällande straffstadgandet blir alltså obehövligt. Stadgandet föreslås ändrat till ett stadgande om tystnadspliktens innehåll.

Enligt 2 mom. är brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. ett målsägandebrott. Också detta stadgade blir överflödigt i och med att åtalsrätten avgörs enligt åtalsrättsstadgandet i förslaget till 38 kap. strafflagen. Om brottet är ett tjänstebrott, lyder det alltid under offentligt åtal. Eftersom ett bötestraff alltjämt skall vara en tillräcklig påföljd för det brott mot tystnadsplikten som här avses, föreslås momentet bli ersatt med en hänvisning till strafflagens stadgande om sekretessbrott. Hänvisningsstadgandet innehåller en subsidiaritetsklausul, enligt vilken 38 kap. 2 § 2 mom. åsidosätts om gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 2 § 2 mom. eller om strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap.1 § strafflagen.

99. Lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering

I 10 § lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (159/78) stadgas om tystnadsplikt för medlemmarna i institutets delegation och direktion samt för institutets funktionärer. Dessa är skyldiga att hemlighålla vad de vid fullgörandet av uppgifter som stadgas i lagen erfarit om arbetsgivares affärs- och yrkeshemligheter eller om enskilda arbetstagares hälsotillstånd eller personliga förhållanden eller om annat som skall hemlighållas med stöd av något särskilt stadgande eller på grund av ärendets natur.

11 §. Paragrafens nuvarande 1 mom. stadgar straff för brott mot den tystnadsplikt som avses i 10 §. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Stadgandet innehåller en subsidiaritetsklausul enligt vilken det skall tillämpas endast om inte gärningen skall bestraffas som ett tjänstebrott. I och med de föreslagna sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. och 40 kap. 5 § strafflagen blir stadgandet överflödigt. Det föreslås bli ersatt med en hänvisning till de nämnda sekretessbrottsstadgandena som innehåller en stränghetsjämförelse.

Enligt det nuvarande 2 mom. är brott mot tystnadsplikt ett målsägandebrott. Något motsvarande stadgande finns inte i förslaget, eftersom åtalsrätten för brottet avgörs antingen enligt den föreslagna 38 kap. 10 § strafflagen eller, i fråga om tjänstebrott, de allmänna stadgandena om åtalsrätt.

100. Folkpensionslagen

75 § 1 mom. I detta lagrum i folkpensionslagen (347/56) stadgas straff för den som olovligen uppenbarar vad han vid fullgörande av i denna lag stadgat åliggande erfarit rörande annans ekonomiska ställning, hälsotillstånd eller yrkes- eller affärshemlighet. Straffet är böter, men en stränghetsjämförelse kan leda till att stadgandet åsidosätts. Detta straffstadgande blir överflödigt i och med att de i 38 kap. strafflagen föreslagna sekretessbrottsstadgandena och 40 kap. 5 § strafflagen ersätter specialstadganden om brott mot tystnadsplikten. Stadgandet föreslås bli ändrat så att det definierar tystnadsplikten.

75 § 2 mom. Av åtalsrättsstadgandet i detta lagrum framgår att brottet är ett målsägandebrott. Också detta stadgande blir överflödigt. Det föreslås bli ersatt med en hänvisning till strafflagens nya stadganden om brott mot tystnadsplikten. Hänvisningen till 38 kap. strafflagen gäller dock endast stadgandet om sekretessförseelse, eftersom den nuvarande bötesstraffskalan alltjämt kommer att räcka till, såvida det inte är fråga om ett tjänstebrott eller någon annan gärning för vilken strängare straff stadgas.

101. Sjukförsäkringslagen

67 § 1 mom. Enligt detta lagrum i sjukförsäkringslagen (364/63) skall den som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av sina i denna lag stadgade åligganden erfarit om någons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd straffas med böter. Också detta straffstadgande om brott mot tystnadsplikten blir överflödigt i och med att det i framtiden blir möjligt att tillämpa de i 38 kap. strafflagen föreslagna stadgandena eller 40 kap. 5 § strafflagen. Momentet föreslås därför bli ändrat så att det definierar tystnadsplikten.

67 § 2 mom. Också momentets stadgande om åtalsrätt blir överflödigt i och med att antingen åtalsrättsstadgandet i 38 kap. 10 § strafflagen eller de allmänna stadgandena om åtalsrätten

blir tillämplig. Momentet föreslås bli ersatt med en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen som innehåller en klausul om stränghetsjämförelse.

102. Socialvårdslagen

I 57 § 1 mom. socialvårdslagen (710/82) stadgas om tystnadsplikt för personer i statens och kommuns tjänst, andra personer som utför statliga och kommunala uppdrag eller arbetar i statens eller en kommuns verksamhetsenhet, en kommuns förtroendevalda samt personer vilka anlitas som sakkunniga vid organiserandet av socialvården. Dessa får inte olovligen yppa en enskild persons eller en familjs hemlighet som de på grund av sin ställning eller sitt uppdrag har fått kännedom om. Denna tystnadsplikt gäller även den som deltar i verksamhet vid annat offentligrättsligt samfund eller annan socialvårdsanstalt som upprätthålls av en enskild serviceproducent eller vid en annan verksamhetsenhet eller i eljest anordnad motsvarande verksamhet inom socialvården.

58 § 1 mom. Lagrummet innehåller för närvarande ett straffstadgande om brott mot den tystnadsplikt som stadgas i lagens 57 §. Maximistraffet är fängelse i sex månader. Till följd av de föreslagna sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen samt 40 kap. 5 § strafflagen blir detta straffstadgande överflödigt. Det föreslås bli en hänvisning till de nämnda sekretessbrottsstadgandena i strafflagen som innehåller en klausul om stränghetsjämförelse.

58 § 3 mom. Här stadgas för närvarande om åtalsrätten vid brott mot tystnadsplikten och brott mot den i 58 § 2 mom. stadgade skyldigheten att lämna uppgifter. Eftersom åtalsrätten vid brott mot tystnadsplikten i framtiden bestäms enligt strafflagen, föreslås stadgandet om åtalsrätt bli ändrat så att det gäller endast brott mot skyldigheten att lämna uppgifter.

103. Barnbidragslagen

19 §. I 18 § barnbidragslagen (796/92) stadgas om tystnadsplikt för den som handhar i lagen stadgande åligganden. Enligt 19 § 1 mom. kan för brott mot tystnadsplikten i fråga om barnbidrag dömas till böter, och enligt 2 mom. är brottet ett målsägandebrott. De föreslagna straffbestämmelserna om sekretessbrott i 38 kap. och 40 kap. 5 § strafflagen ersätter 19 § barnbidragslagen, som föreslås bli ändrad till hänvisning till dessa straffbestämmelser.

104. Lagen om stöd för hemvård av barn

24 §. I 23 och 24 §§ lagen om stöd för hemvård av barn (797/92) finns motsvarande bestämmelser om tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt som i 18 och 19 §§ barnbidragslagen. På de grunder som nämns i motiven till barnbidragslagen föreslås att i 24 § lagen om stöd för hembård av barn görs samma ändringar som i 19 § barnbidragslagen.

105. Beredskapslagen

51 §. I 45 § 1 mom. beredskapslagen (1080/91) finns ett stadgande om tystnadsplikt beträffande hemliga uppgifter som myndigheterna fått. Paragrafens 2 mom. berättigar myndigheterna att begränsa röjande av vissa uppgifter för utomstående. Om straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 51 § beredskapslagen. De stadganden om sekretessbrott som föreslås i 38 kap. strafflagen skall ersätta även detta straffstadgande. Därför föreslås att 51 § beredskapslagen ändras till en hänvisning till sekretessbrottsstadgandena i 38 och 40 kap. strafflagen.

106. Lagen om försvarstillstånd

I lagen om försvarstillstånd (1083/91) föreslås ändringar därför att vissa stadganden i förslagen till 12 och 38 kap. strafflagen ersätter de flesta av lagens straffstadganden.

39 §. Paragrafen innehåller ett stadgande om uppsåtligt brott mot förbudet i 13 § lagen om försvarstillstånd. Enligt 13 § får ingen utan rätt offentliggöra eller för någon annan röja sådant som, enligt vad som har stadgats eller bestämts med tanke på rikets försvar eller säkerhet, skall hemlighållas eller är av den natur att det skall hemlighållas för att skydda rikets försvar eller säkerhet eller Finlands relationer till utlandet. Enligt lagens 39 § 1 mom., bestraffas brott mot förbudet i 13 § som sekretessbrott under försvarstillstånd. Paragrafens 2 mom. innehåller

ett stadgande om grovt sekretessbrott under försvarstillstånd. För detta brott bestraffas den som försöker vålla eller vållar betydande men eller skada för rikets försvar eller säkerhet eller försöker vinna avsevärd nytta genom att begå i 1 mom. avsedd gärning. Maximistraffet för det först nämnda brottet är fängelse i tre år och för det senare nämnda brottet fängelse i sex år.

Förslaget i 12 kap. 8 § strafflagen om röjande av hemlig uppgift täcker i sak det i 39 § 1 mom. kriminaliserade förfarandet. Om gärningen begås för att gynna en främmande stat eller för att skada Finland, kan det vara fråga om spioneri eller rent av grovt spioneri. Därför omfattar stadgandena i förslaget till 12 kap. strafflagen även de centrala rekvisiten för grovt sekretessbrott under beredskapstillstånd. Straffstadgandet i lagens 39 § blir sålunda onödigt och skulle endast åstadkomma lagvalsproblem mellan strafflagen och försvarstillståndslagen. Därför föreslås att stadgandet ersätts med en hänvisning till stadgandena om spioneri och röjande av hemlighet i 12 kap. strafflagen.

40 §. I paragrafen stadgas om sekretessbrott av vårdslöshet under försvarstillstånd. Det är fråga om detta brott då någon av grov vårdslöshet handlar i strid med förbudet i 13 §. Paragrafen motsvarar förslaget till oaktsamt röjande av hemlig uppgift i 12 kap. 9 § strafflagen. Den i sak viktigaste skillnaden mellan stadgandet i försvarstillståndslagen och förslaget till 12 kap. 9 § strafflagen är att det sistnämnda stadgandet inte gäller oaktsamt röjande av sådana uppgifter, som inte stadgats eller bestämts att hållas hemliga utan på grund av sakens natur skall hållas hemliga. En sådant s.k. materiellt hemlighetsbegrepp har ansetts vara så diffust att det inte har ansetts möjligt att kriminalisera oaktsamt röjande av sådana uppgifter. Om straffbarheten skulle utsträckas så långt, skulle lagen ställa oskäliga krav på dem som sällan kommer i kontakt med hemliga uppgifter.

Stadgandet om sekretessbrott av vårdslöshet under försvarstillstånd är sålunda onödigt och kunde åstadkomma liknande tillämpningsproblem som den föregående paragrafen. För att av lagen om försvarstillstånd med tillräcklig klarhet skall framgå att oaktsamt röjande av hemliga uppgifter är straffbart, föreslås att 40 § ändras till en hänvisning till stadgandet i strafflagen.

41 §. I paragrafen stadgas straff för den som i syfte att begå sekretessbrott under försvarstillstånd inhämtar eller lagrar uppgifter om något som med stöd av 13 § skall hemlighållas, eller som för begående av sådant brott skaffar eller tillverkar lämpliga redskap för ändamålet. För sådan förberedelse till sekretessbrott under försvarstillstånd döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Både i förslaget till stadgande om spioneri i 12 kap. 6 § och om röjande av hemlig uppgift i 8 § kriminaliseras redan inhämtande av uppgifter som avses i paragrafen. I spioneristadgandet förutsätts att uppgifterna skaffas för att gynna någon främmande stat eller för att skada Finland. I stadgandet om röjande av hemlig uppgift förutsätter anskaffande av hemliga uppgifter att det sker i syfte att obehörigen offentliggöra, befordra, lämna eller röja en uppgift. 41 § lagen om försvarstillstånd blir alltså onödig till den del den gäller inhämtande eller lagrande av uppgift, eftersom sådana tillvägagångssätt skall kriminaliseras i ovan nämnda strafflagsstadganden.

I 12 kap. strafflagen föreslås inte något stadgande som skulle kriminalisera att någon skaffar eller tillverkar redskap för att begå landsförräderibrott. Inte ens dylik förberedelse till spioneri föreslås kriminaliserad, och sådana förfaranden är inte heller straffbara enligt den gällande lagen. Att straffbelägga förberedelse av brott är förknippat med både principiella och praktiska problem. Principiellt sett kan det anses tvivelaktigt att kriminalisera sådana gärningar som inte i och för sig skadar eller äventyrar samhällets intressen. Ur praktisk synvinkel är det åter problematiskt att t.ex. få tillförlitlig utredning om att någon verkligen avser att begå ett brott. Därför har man i finsk strafflagstiftning förhållit sig avhållsamt till att kriminalisera förberedelse. En förutsättning har varit att det brott som förberedelsen tar sikte på är exceptionellt allvarligt. För det andra måste det vara möjligt att åstadkomma en så exakt brottsbeskrivning att den kriminaliserade gärningen kan urskiljas. Det måste alltså vara möjligt att klart skilja sådan verksamhet som innebär förberedelse från verksamhet som sker i någon annan avsikt. Av dessa skäl är det t.ex. inte straffbart skaffa redskap som kan användas för spioneri. En mångfald tillvägagångssätt kan beskrivas som anskaffande eller tillverkande av redskap som lämpar sig för att skaffa hemliga uppgifter. Flera för vardagligt bruk avsedda redskap och apparater, som nästan

envar har i sin besittning utan att detta på något sätt kan anses klandervärt, kan lämpa sig för ovan nämnda syften.

Stadgandet i 41 § lagen om försvarstillstånd uppfyller inte i alla avseenden de krav som man kan ställa på kriminalisering av förberedelse. Därför föreslås att de förfaranden som avses i stadgandet om förberedelse till sekretessbrott under försvarstillstånd straffbeläggs endast i den omfattning som motsvaras av de föreslagna stadgandena om spionerі och yppande av hemlig uppgift i 12 kap. strafflagen. Eftersom försök skall vara straffbart enligt de sistnämnda stadgandena, inverkar ändringen inte i praktiken nämnvärt på det straffbara området.

Av dessa skäl föreslås att 41 § lagen om försvarstillstånd upphävs och ersätts med de föreslagna stadgandena i 12 kap. strafflagen.

42 §. I 32 § 1 mom. finns ett stadgande som ålägger tystnadsplikt. Dessutom kan en myndighet med stöd av 2 mom. meddela vissa begränsningar för rätten att lämna uppgifter. I 42 § stadgas straff för brott mot tystnadsplikten. Stadgandena om sekretessbrott i 38 kap. strafflagen ersättar även detta stadgande. Det föreslås att stadgandet ändras till en hänvisning till stadgandena om sekretessbrott i 38 och 40 kap. strafflagen.

107. Lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet

14 § 3 mom. I 12 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet (1682/91) stadgas om tystnadsplikt i fråga om affärs- och yrkeshemligheter som erhållits vid utredning och uppgifter som behövs för det i avtalets V kapitel avsedda informationssystemet. Om straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 14 § 3 mom. i lagen. Eftersom stadgandena om sekretessbrott i 38 kap. strafflagen skall ersätta även detta stadgande, föreslås det att momentet ändras till en hänvisning till stadgandena om sekretessbrott i 38 och 40 kap. strafflagen.

108. Lagen om arbetsavtal

54 § 1 mom. Som straff för brott mot diskrimineringsförbudet i lagen om arbetsavtal (320/70) stadgas i lagens 54 § 2 mom. böter eller fängelse i högst tre månader. Förbuden och straffhotet gäller annan diskriminering än diskriminering på grund av kön under anställningförhållandet och i samband med att en person anställs. Eftersom den föreslagna 47 kap. 3 § i strafflagen också stadgar allmänt om diskriminering i arbetslivet, vilket inbegriper de diskrimineringsförbud som stadgas i lagen om arbetsavtal, föreslås i 54 § 1 mom. lagen om arbetsavtal endast en hänvisning till stadgandet i strafflagen.

54 § 2 mom. I 52 § 1 mom. lagen om arbetsavtal stadgas om arbetstagarnas frihet att verka inom föreningar, medan det i gällande 54 § 1 mom. stadgas om straffrättsligt skydd för denna frihet. Straffstadgandet måste emellertid såsom arbetarskyddsbrott anses vara onödigt omfattande till den del det gäller också annat än arbetstagarnas fackliga eller politiska föreningsverksamhet. Det föreslås därför att i lagens 54 § 3 mom. endast skall hänvisas till den 5 § som föreslås i strafflagens 47 kap. och som uttryckligen gäller rätten att vara verksam i fackliga eller politiska föreningar.

54 § 3 mom. I förslaget till 47 kap. 4 § strafflagen stadgas straffrättsligt skydd för arbetstagarrepresentanters rättigheter. Gällande 53 § 2 mom. i lagen om arbetsavtal reglerar särskilt uppsägningsskyddet för förtroendemän. Straff för brott mot detta stadgas i gällande 54 § 1 mom. Straffstadgandet föreslås bli ersatt med en hänvisning till 47 kap. 4 § strafflagen.

54 § 4 mom. Utöver de straffregleringar som relateras ovan stadgas i 54 § 1 mom. lagen om arbetsavtal om straff för sådana fall där arbetstgivaren har brutit mot det kvittningsförbud som stadgas i 26 § 1 mom., mot 47 § som gäller arbetsintyg och mot 52 § 2 mom. som gäller rätten till sammankomster. Enligt förslaget skall dessa straffhot kvarstå i 54 § lagen om arbetsavtal, överförda till dess 5 mom. Samtidigt skall stadgandet kompletteras med ett omnämnande om arbetsgivarrepresentanter och med en hänvisning till de ansvarsfördelningsgrunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

109. Lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållanden

33 § 1 mom. De med straffhot förenade

stadgandena i lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande (951/77) gäller arbetstiden och ersättning för överskridning av den ordinarie arbetstiden, minimiåldern för anställning av unga arbetstagare samt skydd i arbetet. Enligt förslaget skall också i det nya 1 mom. hänvisas till dessa stadganden, med undantag av 29 § som gäller skydd i arbete samt 13 och 14 §§ som gäller betalningsskyldighet. Det föreslagna straffstadgandet skall tillämpas i det fall att arbetsgivaren eller dennes representant uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot lagens stadganden om arbetstiden eller lägsta anställningsålder.

Det straffhot som är förenat med försummelse av betalningsskyldigheten föreslås bli upphävt, i enlighet med den linje som föreslås i samband med propositionerna om ändring av arbetstids- och semesterlagarna. Det föreslås inte heller vara straffbart att enbart underlåta att skaffa utredning om åldern på en arbetstagare som inte har fyllt 18 år. Detta straffhot behövs inte, eftersom det är straffbart att bryta mot åldersgränserna i 18 § också av oaktsamhet. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare i det fall att arbetsledare eller andra företrädare anlitas inom lagens tillämpningsområde, skall enligt förslaget bestämmas enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

33 § 2 mom. I 29 § hänvisas till arbetsavtalslagens allmänna stadganden om skydd i arbetet. Dessutom stadgas i 29 § om handledning av hushållsarbetstagare samt om arbetsredskapens och -ämnenas säkerhet. Den som bryter mot dessa arbetarskyddsbestämmelser skall dömas för arbetarskyddsbrott i enlighet med det föreslagna hänvisningsstadgandet och 47 kap. 1 § strafflagen. I och med att arbetarskyddsbrotten lösgörs från 1 mom. i den paragraf som det här är fråga om, kommer åtal i dessa fall inte längre att vara beroende av målsägandens eller arbetarskyddsmyndighetens meddelande, eftersom en sådan reglering av åtalsrätten enligt det stadgande som flyttas till 4 mom. kommer att gälla endast brott som nämns i 1 mom.

33 § 3 mom. I momentet föreslås en hänvisning, av samma typ som i de övriga arbetstidslagarna, till rekvisitet för arbetstidsbrott med tanke på sådana fall där någon gjort sig skyldig till försummelse eller missbruk rörande arbetstidsbokföring eller där en förseelse som nämns i 1 mom. har begåtts trots uppmaning eller order av en arbetarskyddsmyndighet eller en sådan myndighets förbud. Skyldigheten att föra en sådan arbetstidsförteckning som stadgas i lagens 31 § 2 mom. är inte längre förenad med straffhot.

33 § 4 mom. Enligt stadgandet förutsätts målsägandens eller en arbetarskyddsmyndighets anmälan för att åtal skall kunna väckas för en överträdelse av stadgandena i lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande. Däremot skall vad som stadgas i gällande 2 mom. om målsägandens åtalsrätt i fall där betalningsförpliktelser försummats inte tas in i den nya 33 §, eftersom dessa försummelser inte längre skall betraktas som straffbara gärningar.

110. Lagen om skogs- och flottningsarbetares sambostäder

16 §. I 16 § lagen om skogs- och flottningsarbetares sambostäder (344/67) föreslås motsvarande ändringar som i de övriga arbetarskyddslagarnas straffstadganden, vilket innebär att det nuvarande straffstadgandet blir en hänvisning till 47 kap. 1 § strafflagen. I detta sammanhang inskränks det straffbara området i någon mån, eftersom vad som i lagen stadgas om stall, ersättningar till arbetstagare och om att lagen skall hållas tillgänglig inte — till åtskillnad från stadgandena om sambostäders sanitära förhållanden — enligt förslaget skall vara sådana arbetarskyddsbestämmelser som berörs av de nämnda stadgandena i strafflagen.

111. Sjömanslagen

Sjömanslagen (423/78) föreslås bli ändrad på grund av vad som i det nya 38 kap. strafflagen stadgas om sekretessbrott och i det nya 47 kap. strafflagen om arbetsbrott.

83 §. Sjömanslagen reglerar arbetsförhållanden inom sjöfarten och motsvarar till innehållet i stort sett lagen om arbetsavtal. De ändringar som föreslås i 83 § sjömanslagen motsvarar dem som behandlas ovan i samband med lagen om arbetsavtal. I 83 § 1-4 mom. sjömanslagen föreslås således hänvisningar till vad som i 47 kap. strafflagen stadgas om diskriminering i arbetslivet, arbetarskyddsbrott, kränkning av arbetstagares organisationsfrihet och kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter. Hänvisningen i det föreslagna 2 mom. till bestämmelsen om arbetarskydd innebär att den

allmänna förpliktelsen att sörja för arbetarskyddet i 29 § 1 mom. straffsanktioneras. Överträdelse av motsvarande allmänna stadgande i arbetsavtalslagen är redan nu straffbar.

De övriga gärningar som också för närvarande är straffbara enligt 83 § kommer fortfarande att vara straffbara som överträdelse av stadgandena i sjömanslagen. Dessa stadganden föreslås bli paragrafens 5 mom. Samtidigt görs den språkliga justering som överföringen förutsätter. På överträdelse av stadgandena i sjömanslagen skall tillämpas de ansvarsfördelningsprinciper som nämns i det föreslagna 47 kap. 7 § strafflagen. En hänvisning om detta skall enligt förslaget fogas till momentet.

84 § 2 mom. I 73 § sjömanslagen stadgas om tystnadsplikt för ordföranden och andra medlemmar i en fartygskommission samt för ett sådant biträde som avses i lagens 71 § 3 mom. Straff för brott mot denna tystnadsplikt stadgas i lagens 84 § 2 mom. Enligt detta lagrum skall ordföranden eller en annan medlem i en fartygskommission som i strid med 73 § yppar uppgifter om en enskild arbetstagare eller arbetsgivare, dömas till böter för brytande av tystnadsplikten för medlem i fartygskommission. Enligt förslaget skall brott mot tystnadsplikten också i detta fall bestraffas enligt sekretessbrottsstadgandet i 38 kap. strafflagen.

Det nuvarande straffstadgandet om tystnadsplikt skall ersättas med en hänvisning till strafflagen. Eftersom ett bötesstraff är en tillräcklig påföljd för en förseelse som begåtts i en uppgift av denna typ, hänvisas det endast till strafflagens stadgande om sekretessförseelse. I stadgandet ingår dessutom en subsidiaritetsklausul som utesluter tillämpning av 38 kap. 1 § strafflagen.

112. Lagen om samarbete inom företag

I lagen om samarbete inom företag (725/78) föreslås ändringar till följd av vad som i föreslagna 38 kap. stadgas om sekretessbrott och i 47 kap. om arbetsbrott.

16 § 1 mom. I 6 § lagen om samarbete inom företag finns en 17 punkters förteckning över ärenden om vilka arbetsgivaren på det sätt som närmare stadgas i lagens 7 § skall underhandla med arbetstagarna eller dessas företrädare innan han avgör ärendet. Ärenden som förutsätter förhandlingar är sådana väsentliga ändringar och förfaranden som inverkar på personalens ställning och arbetsförhållanden. I lagens 9 § stadgas om informations- och förhandlingsskyldighet i samband med anlitande av utomstående arbetskraft, i 11 och 11 d § om annan information som enligt lagen skall ges personalen och i 11 c § om avtal om koncernsamarbete. I 11 e § regleras den rätt som personalen vid företag som hör till en koncern har att välja företrädare för koncernsamarbetet. I 13 § stadgas om personalföreträdarnas rätt till befrielse från normalt arbete för den tid som de behöver för samarbetsförfarande eller koncernsamarbete samt om ersättning för inkomstbortfall som föranleds därav.

Försummelser av de relaterade skyldigheterna är enligt 16 § 1 mom. straffbara som brott mot samarbetsskyldigheten. Stadgandet skall enligt förslaget till sitt sakinnehåll kvarstå oförändrat till den del det gäller brott mot 7, 9, 11 och 11 d §§ samt den informationsskyldighet som följer av ett sådant avtal som avses i lagens 11 c § 1 mom. Däremot skall av de skyldigheter som stadgas i den gällande 13 § endast beviljande av behövlig befrielse från arbete kvarstå med straffsanktion. I enlighet med den allmänna linjen i reformen upphävs kriminaliseringen av försummelse av betalningsskyldighet i 13 §.

I det 1 mom. som föreslås skall utöver arbetsgivaren såsom föremål för skyldigheterna och straffhotet nämnas dennes företrädare. Samtidigt hänvisas till de ansvarsfördelningsgrunder som föreslås i 47 kap. 7 § strafflagen.

16 § 2 mom. Hindrande av val av en personalrepresentant som avses i 11 e § lagen om samarbete i företag kan utgöra i 47 kap. 5 § strafflagen avsedd kränkning av arbetstagarnas organisationsfrihet. Den del av det gällande straffstadgandet som avser 11 e § ersätts därför med en hänvisning till strafflagen.

16 § 3 mom. I 12 § lagen om samarbete inom företag stadgas om tystnadsplikt, att såframt ett företags arbetstagare eller funktionärer eller företrädare för personalen i enlighet med denna lag har erhållit sådana uppgifter, vilka rör arbetsgivarens affärs- eller yrkeshemligheter och vilkas spridning vore ägnad att skada företaget eller dess kompanjon eller medkontrahent, får han inte yppa dem för andra. En förutsättning är dessutom att arbetsgivaren har meddelat att uppgifterna är konfidentiella. Sekretessbelagda är också uppgifter som gäller en enskild persons ekonomiska ställning eller

hälsotillstånd eller som på annat sätt gäller honom personligen. Straff för brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 12 § skall dömas ut med stöd av lagens 16 § 2 mom. För ett sådant brott kan endast bötesstraff dömas ut.

Enligt förslaget skall också brott mot den tystnadsplikt som stadgas i lagen om samarbete inom företag bestraffas enligt vad som i 38 kap. strafflagen stadgas om sekretessbrott. Det finns ingen orsak att skärpa straffhotet. Bötesstraff kan alltjämt anses vara en tillräcklig påföljd för denna typ av brott mot tystnadsplikten.

Momentets gällande straffstadgande skall enligt förslaget bli en hänvisning till det stadgande om sekretessförseelse som föreslås i 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen. I stadgandet ingår dessutom en subsidiaritetsklausul som utesluter tillämpning av 38 kap. 1 § strafflagen.

113. Lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning

15 § 1 mom. I 15 § 1 mom. lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning stadgas för närvarande bötesstraff för kränkning av uppsägningsskyddet för personalrepresentanter som valts in i ett företags ledande organ. Enligt lagens 11 § gäller i fråga om personalrepresentanters och suppleanters uppsägningsskydd på motsvarande sätt vad 53 § 2 mom. lagen om arbetsavtal stadgar om uppsägning av förtroendemäns arbetsavtal.

I förslaget till 47 kap. 4 § strafflagen stadgas om sådan kränkning av arbetstagarrepresentanters rättigheter, som bl.a. kan bestå i orättmätig uppsägning. Eftersom stadgandet till denna del motsvarar 15 § 1 mom. lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning, föreslås i stället för det sistnämnda stadgandet endast en hänvisning till 47 kap. strafflagen.

15 § 2 mom. Enligt lagens 12 § 1 mom. får, om inte något annat särskilt stadgas om tystnadsplikt för ett organs medlemmar eller deras suppleanter, uppgifter som företaget har förklarat vara affärs- eller yrkeshemligheter och vilkas spridning vore ägnad att skada företaget eller dess medkontrahenter behandlas endast av de arbetstagare, tjänstemän och personalrepresentanter som ärendet berör. Uppgifterna får inte heller i detta fall röjas för någon annan. Enligt paragrafens 2 mom. skall även sådana uppgifter hållas hemliga som gäller en enskild persons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd eller på något annat sätt honom personligen, om han inte ger sitt tillstånd till att uppgifterna lämnas ut. Om straff för ett sådant brott mot tystnadsplikten stadgas i lagens 15 § 2 mom., som innebär att böter kan dömas ut för brott mot tystnadsplikten enligt lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning.

Enligt förslaget skall brott mot tystnadsplikt i framtiden vara straffbara med stöd av sekretessbrottsstadgandena i 38 kap. strafflagen. Eftersom de allvarligaste brotten mot tystnadsplikt kan bedömas på basis av de övriga i paragrafen angivna sekretessbrottsstadgandena, finns det inte något behov av att tillämpa en straffskala som är strängare än den nuvarande. Det föreslås därför att straffstadgandet i 15 § 2 mom. skall ersättas med en hänvisning till det stadgande om sekretessförseelse som föreslås i 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen. Stadgandet skall inbegripa en subsidiaritetsklausul som förutsätter stränghetsjämförelse.

114. Arbetstidslagen

23 §. I 23 § arbetstidslagen finns det straffstadganden som dels anger böter som påföljd, dels fängelse. Förslaget innebär att de förstnämnda stadgandena, dvs. de som gäller straffbar arbetstidsförseelse, lämnas kvar i arbetstidslagen. I 47 kap. 2 § strafflagen föreslås ett stadgande om arbetstidsbrott, som innebär att straff skall ådömas för allvarligare gärningar som strider mot arbetstidslagstiftningen. Till denna kategori hänförs försummelser och andra missbruk som riktar sig mot arbetstidsbokföring, så som ändring av arbetstidsförteckningar till en arbetstagares nackdel, samt sådana i arbetstidslagstiftningen straffbelagda gärningar som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning eller order. Motsvarande straffstadganden finns för närvarande i 23 § 1 mom. andra meningen och 23 § 2 mom. arbetstidslagen.

23 § 1 mom. Paragrafens 1 mom. stadgar bötesstraff för andra mot arbetstidslagen stridande gärningar än sådana som enligt strafflagen är straffbara såsom arbetstidsbrott. Straffhotet skall framför allt ge eftertryck åt lagens arbetstidsbestämmelser. Stadgandet om arbetstidsförseelse skall ersätta också det nuvarande öppna straffstadgandet i paragrafens 3 mom., vilket har kunnat tillämpas för att ge

eftertryck åt vissa sådana skyldigheter av ordningsnatur vilka sammanhänger med arbetstidsövervakningen.

Enligt förslaget är det inte längre straffbart att underlåta att betala de ersättningar som stadgas i arbetstidslagen. Det anses att någon kriminalisering inte behövs som sanktion för en civilrättslig betalningsskyldighet. Det har ytterst sällan förekommit att åtal väckts med stöd av det gällande stadgandet för försummelse att betala övertidsersättningar och motsvarande ersättningar.

Till slutet av momentet skall enligt förslaget fogas en hänvisning till 47 kap. 7 § strafflagen som innehåller ett också på arbetstidsförseelser tillämpligt allmänt stadgande om den inbördes ansvarsfördelningen mellan en arbetsgivare och dennes företrädare.

23 § 2 mom. Enligt förslaget till 1 mom. kan endast en arbetsgivare eller dennes företrädare vara gärningsman vid arbetstidsförseelse. För att en motorfordonsförarers underlåtelser att uppfylla sina skyldigheter att föra körjournal inte skall vara utan straffhot, föreslås ett stadgande om detta i 2 mom.

23 § 3 mom. Paragrafens 3 mom. innehåller i enlighet med vad som anförs ovan en hänvisning till den föreslagna 47 kap. 2 § i strafflagen som gäller arbetstidsbrott. Rekvisitet för ett arbetstidsbrott förutsätter att brottet har begåtts uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. Med avseende på straffstadgandet i arbetstidslagen innebär detta en förändring såtillvida att sådana försummelser eller missbruk inte längre skall vara straffbara, som gäller arbetstidsbokföring och ådagalägger endast lindrig oaktsamhet hos gärningsmannen.

24 §. Enligt det gällande stadgandet lyder de i arbetstidslagen nämnda förseelserna under allmänt åtal, med undantag av de i 17 och 18 §§ angivna försummelserna av betalningsskyldigheter, vilka är målsägandebrott. De sistnämnda försummelserna skall enligt förslaget inte längre vara straffbara. Det behövs inget särskilt stadgande om allmänna åklagarens åtalsrätt i arbetstidsärenden, eftersom alla de brott lyder under allmänt åtal som inte uttryckligen undantagits. Av dessa skäl kan 24 § arbetstidslagen upphävas som obehövlig.

115. Lagen om arbetstiden för gårdskarlar

17 § 1 mom. I 17 § lagen om arbetstiden för gårdskarlar (284/70) finns ett med bötesstraff förenat straffstadgande som ger eftertryck åt iakttagandet av lagens stadganden om arbetstid, betalning av vissa ersättningar och skyldigheten att föra bok över arbetstiden. Till de delar som gäller iakttagandet av arbetstidsstadgandena föreslås det att paragrafens 1 mom. skall kvarstå i sak oförändrat. Till slutet av momentet fogas en hänvisning till 47 kap. 7 § strafflagen om fördelning av ansvaret. Försummelser av betalningsskyldigheter kommer inte längre att vara straffbara.

17 § 2 mom. Det är inte motiverat att inom tillämpningsområdet för lagen om arbetstiden för gårdskarlar bedöma försummelser och missbruk som gäller arbetstidsbokföring på ett sätt som avviker från de övriga arbetstidslagarna. Sådant förfarande föreslås vara straffbart som arbetstidsbrott i enlighet med den föreslagna 47 kap. 2 § 1 punkten strafflagen. I överensstämmelse därmed skall på brott mot arbetstidsbestämmelserna för gårdskarlar som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, tillämpas 2 punkten i det nyss nämnda lagrummet. Det föreslås således att i 17 § 2 mom. lagen om arbetstiden för gårdskarlar tas in en hänvisning till strafflagen.

18 §. Åtalsrättsstadgandet som gäller försummelse av betalningsskyldighet föreslås bli upphävt såsom obehövligt.

116. Lagen om arbetstiden inom lantbruket

30 och 31 §§. De ändringar som föreslås bli gjorda i straffstadgandet (30 §) i lagen om arbetstiden inom lantbruket (407/89) samt de föreslagna hänvisningarna till 47 kap. strafflagen motsvarar dem som föreslås i de övriga arbetstidslagarna. Vidare föreslås att det åtalsrättsstadgande (31 §) upphävs som gäller försummelse av betalningsskyldighet.

117. Lagen om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor

15 och 16 §§. Straffstadgandet i den gällande 15 § i lagen om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor (400/78) och likaså 16 § om rätten att väcka åtal motsvarar straff- och åtalsrättsstadgandena i de flesta andra arbets-

tidslagarna. Också de ändringar som föreslås i lagen motsvarar de principer som relateras ovan i samband med förslagen till ändringar i arbetstidslagen.

Hänvisningen i det föreslagna 15 § 2 mom. till 47 kap. 2 § strafflagen kommer tillsammans med ordalydelsen i 1 mom., enligt vilken momentet inte gäller stadgandena om arbetstidsbokföring, att leda till att brott mot den uppvisningsskyldighet och skyldighet att lämna uppgifter som avses i 12 § 3 och 4 mom. inte längre är straffbara. Motsvarande gärningar är inte heller straffbara enligt den nyare lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart.

118. Sjöarbetstidslagen

23 § 1 mom. I 23 § sjöarbetstidslagen (296/76) stadgas bötesstraff för överträdelse av lagens stadganden om arbetstid och ersättningsskyldighet. I det nya stadgande som föreslås bortlämnas straffhotet för försummelse av betalningsskyldighet. Med stadgandet sammanslås samtidigt det i fråga om rekvisitet öppna straffstadgandet i gällande 25 §, vilket ger eftertryck också åt iakttagandet av andra än de på sjöarbetstidslagen baserade skyldigheter som uttryckligen nämns i gällande 23 § 1 mom.

23 § 2 mom. Det finns ett särskilt stadgande om arbetsgivarföreträdares ansvar i 26 § sjöarbetstidslagen. Paragrafen föreslås bli upphävd och ersatt med en hänvisning till 47 kap. 7 § strafflagen som gäller ansvarsfördelning.

24 §. I lagens gällande 24 § stadgas om oriktigt förande av sjöarbetstidsdagbok. Ett i sak motsvarande stadgande finns i de flesta andra arbetstidslagar. Stadgandet föreslås bli ersatt med en hänvisning till 47 kap. 2 § om arbetstidsbrott. Hänvisningen gäller också de fall där en sjöarbetstidsförseelse har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud. Hänvisningen skall endast avse de förpliktelser som avses i 20 § 1 och 3 mom. Brott mot den uppvisnings- och uppgiftsskyldighet som avses i 20 § 2 mom. skall vara straffbara som sjöarbetstidsförseelse enligt 23 §.

25—27 §§. Gällande 25 och 26 §§ i sjöarbetstidslagen om sjöarbetstidsförseelse respektive arbetsgivarföreträdare blir av de ovan relaterade orsakerna obehövliga och föreslås därför upphävda. Detsamma gäller 27 §, i vilken stadgas om åtalsrätten i fall av försummad betalningsskyldighet.

119. Lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart

27 och 28 §§. Enligt förslaget skall straffstadgandet (27 §) i lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart (248/82) ändras och åtalsrättsstadgandet (28 §) upphävas. Ändringen motsvarar de ändringar som föreslås i de övriga arbetstidslagarna.

120. Lagen om arbetet i bagerier

10 §. I lagen om arbetet i bagerier (302/61) föreslås motsvarande ändringar och hänvisningar till 47 kap. strafflagen som i de övriga arbetstidslagarna. Eftersom det i lagen om arbetet i bagerier inte finns några stadganden om arbetstidsbokföring, utan arbetstidslagen tillämpas i det avseendet, har hänvisningen till 47 kap. 2 § strafflagen om arbetstidsbrott utformats så att den inte täcker de gärningar som avses paragrafens 1 punkt.

Enligt det gällande straffstadgandet i lagen om arbetet i bagerier kan gärningsmannen vara arbetsgivaren eller en idkare av bageirörelse. År 1983 ändrades lagen emellertid så att den inte över huvud taget tillämpas på bageriarbete som utförs av företagets ägare (1 § 2 mom. 2 punkten). Det föreslås nu att att det av misstag i straffstadgandet kvarlämnade omnämnandet om idkare av bageirörelse stryks.

11 §. Stadgandet om målsägandes åtalsrätt föreslås bli upphävt av samma skäl som motsvarande stadgande i arbetstidslagen.

121. Semesterlagen

19 §. I semesterlagen (272/73) anges liksom i arbetstidslagen vissa skyldigheter som skall iakttas vid hot om bötes- eller fängelsestraff. I enlighet med de allmänna principerna för revideringen av strafflagen skall sådana allvarligare brott mot semesterlagen som bör förenas med hot om fängelsestraff regleras i strafflagen, där de hänförs till rekvisitet för arbetstidsbrott i 47 kap. 2 §. Semesterlagens nuvarande, med hot om bötesstraff förenade straffstadganden, skall

enligt förslaget i sak bibehållas i stort sett oförändrade, men delvis omgrupperade i lagens 19 § 1 mom. Straffhotet för underlåtelse att betala semesterlön skall emellertid upphävas. Vidare upphävs stadgandet om att arbetsgivaren kan åläggas att betala dubbla löneförmåner till en arbetstagare för utebliven semester. Sådana betalningspåföljder av straffkaraktär passar illa ihop med det straffrättsliga systemet och har gallrats ut redan i det första skedet av strafflagsrevisionen.

19 § 1 mom. I momentets 1 punkt föreslås i motsvarighet till det nuvarande 1 mom. ett straffstadgande för det fall att arbetsgivaren eller en företrädare för denne uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot lagens stadganden om givande av semester. Momentets 2 punkt innehåller ett mot gällande 3 mom. svarande straffhot som avser försummelse av den i lagens 17 § stadgade skyldigheten att hålla vissa handlingar framlagda till påseende. Till slutet av momentet skall enligt förslaget fogas en hänvisning till de ansvarsfördelningsprinciper som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

19 § 2 mom. Stadgandet föreslås hänvisa till lagrummet om arbetstidsbrott i 47 kap. 2 § strafflagen. Det ersätter rekvisitet för oriktig semesterbokföring i gällande 19 § 4 mom. semesterlagen. Av hänvisningen framgår vidare att en sådan överträdelse som avses i 1 mom. kan bedömas i enlighet med det ovan nämnda stadgandet i strafflagen, i det fall att den begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud.

20 §. Paragrafen om åtalsrätt för försummelse av betalningsförpliktelser föreslås bli upphävd på grund av att också det straffhot som är förenat med dessa försummelser upphävs.

122. Semesterlagen för sjömän

31—33 §§. Straffstadgandena i semesterlagen för sjömän (433/84) samt de ändringar som föreslås i dem motsvarar huvudsakligen semesterlagens stadganden och de förslag till ändringar i den som refereras ovan. Skillnaden består för närvarande i att det inte är straffbart att försumma den skyldighet att framlägga vissa handlingar till påseende som stadgas i 29 § semesterlagen för sjömän. Det föreslås att denna skillnad elimineras.

Efter ändringarna skall stadgandet som föreskriver bötesstraff för brott mot semesterstadgandena i överensstämmelse med lagens nuvarande systematik hänföras till en egen 31 §. I samband med straffstadgandet hänvisas också till de i 47 kap. 7 § stadgade ansvarsfördelningsprinciperna.

Hänvisningen till 47 kap. 2 § strafflagen om arbetstidsbrott skall tas in i 32 § semesterlagen för sjömän och ersätta det gällande straffstadgandet om oriktig semesterbokföring. Vad som i paragrafens 2 mom. stadgas om en arbetstgivarföreträdares ansvar skall strykas såsom obehövligt, eftersom ansvarsfördelningen regleras i strafflagen.

Stadgandet i 33 § om rätten att väcka åtal för underlåtelse att fullgöra vissa betalningar föreslås bli upphävt, eftersom en sådan underlåtelse enligt förslaget inte längre skall vara straffbar. I förslaget till 31 § stadgas inte heller om någon betalningsskyldighet av straffkaraktär.

123. Lagen om skydd i arbete

Lagen om skydd i arbete (299/58) är en allmän lag om arbetarskydd. Den skall tillämpas på alla områden av arbetslivet, såväl i arbets- som i tjänsteförhållanden. Lagen innehåller för det mesta relativt generella stadganden om förebyggande av risker för olycksfall och sanitära olägenheter. Med stöd av lagens 47 § har dessutom utfärdats en mängd bestämmelser på lägre nivå, bl.a. om säkerhetskrav för olika anordningar och ämnen.

49 § 1 mom. Paragrafens gällande 2 mom., som stadgar ett generellt förbud att avlägsna en skyddsanordning eller varningsanvisning, skall enligt förslaget bli 1 mom. Samtidigt sänks straffmaximum genom att hotet om fängelsestraff stryks i detta straffstadgande som kommer att kvarstå utanför strafflagen. I grova fall av avlägsnande av skyddsanordningar eller varningsanvisningar är det möjligt att döma till fängelsestraff t.ex. med stöd av strafflagsstadgandena som nämns i samband med 2 mom.

49 § 2 mom. I lagen om skydd i arbete finns vissa stadganden om de skyddsförpliktelser som en arbetstagare skall iaktta, men de är inte förenade med något särskilt straffhot. Inte heller 47 kap. strafflagen stadgar någonting om arbetstagarens ansvar med avseende på arbetarskyddet. Likväl skall också arbetstagaren i sitt arbete vid hot om straff iaktta den omsorg som enligt strafflagens allmänna stadganden om skydd av liv och hälsa förutsätts av alla

medborgare. Som ett mått på denna omsorgsplikt kan också lagen om skydd i arbete tillämpas, till den del den innehåller för arbetstagaren förpliktande stadganden (t.ex. anmälan om sådana fel i arbetsredskapen som medför fara, 35 §).

För klarläggande av arbetstagarens ansvar skall i 49 § 2 mom. lagen om skydd i arbete tas in en hänvisning till de föreslagna 21 kap. 8-12 §§ i strafflagen, i vilka stadgas om dödsvållande, vållande av personskada och framkallande av fara.

49 § 3 mom. Momentet innehåller f.n. en vad beträffar rekvisitet öppen straffnorm som sanktionerar iakttagandet av lagen om skydd i arbete samt med stöd av den utfärdade stadganden och bestämmelser. Det föreslås att stadgandet ersätts med en hänvisning till 47 kap. 1 § strafflagen, i vilken stadgas straff för arbetarskyddsbrott. Samtidigt blir 49 § 3 och 4 mom. om arbetstgivarens ställföreträdares samt tjänstemäns ansvar överflödiga, i och med att ansvarsfördelningen kommer att regleras i enlighet med 47 kap. 7 § strafflagen.

51 § 2 mom. Enligt stadgandet utgör användning av tvångsmedel i förening med tillsynen över arbetarskyddet inte något hinder för att i enlighet med lagen om arbetarskydd döma den skyldige till straff för samma förseelse. Enligt förslaget slopas omnämnandet att den dömde skall dömas till straff "enligt denna lag", eftersom straffhotet i de flesta fall kommer att stadgas i strafflagen.

124. Lagen om skydd för unga arbetstagare

24 §. Lagen om skydd för unga arbetstagare (669/67) och den med stöd därav utfärdade förordningen (508/86) stadgar huvudsakligen om arbetarskyddet och arbetstiden för unga arbetstagare. Lagens straffstadganden skall därför enligt förslaget ändras i samma avseenden som ovan föreslås beträffande arbetarskyddslagarna och arbetstidslagarna.

I paragrafens 1 mom. föreslås ett stadgande om bötesstraff för överträdelse av de förpliktelser som enligt lagen skall iakttas beträffande lägsta anställningsåldern samt arbetstiden för unga arbetstagare. Det skall inte längre vara straffbart att underlåta att betala ersättningar för överskridning av den ordinarie arbetstiden eller att underlåta att utreda en under 18-årig persons ålder (13 §). Det sistnämnda straffhotet är onödigt i och med att det är straffbart att anställa en arbetstagare som inte uppnått föreskriven ålder också i det fall att gärningen begåtts av oaktsamhet. I paragrafens 2 mom. skall enligt förslaget tas in en hänvisning till 47 kap. 1 § strafflagen om arbetarskyddsbrott. I det nya 3 mom. som föreslås i paragrafen skall tas in en hänvisning till rekvisitet för arbetstidsbrott, dvs. 47 kap. 2 § strafflagen.

125. Lagen om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten

6 §. Det föreslås att straffstadgandet i 6 § lagen om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten (101/29) skall ersättas med en hänvisning till det stadgande om arbetarskyddsbrott som föreslås i 47 kap. 1 § strafflagen. Den ansvarsfördelning mellan arbetsgivaren och dennes ställföreträdare som stadgas i gällande 6 § 2 mom. skall regleras i enlighet med 47 kap. 7 § strafflagen.

126. Lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden

I lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (nedan *tillsynslagen*) föreslås ändringar med anledning av strafflagens 38 kap. om sekretessbrott och 47 kap. om arbetsbrott.

24 § 1 mom. Enligt gällande 24 § 1 mom. i tillsynslagen skall respektive arbetarskyddsmyndighet göra anmälan till allmänna åklagaren om det finns sannolika skäl att befara att stadgandena om arbetarskyddet har överträtts. Efter att strafflagens 47 kap. om arbetsbrott har stiftats kommer de grövsta arbetsbrottens straffbarhet att grunda sig på strafflagen och inte på stadganden i arbetslagarna. Stadgandet om arbetarskyddsmyndigheternas anmälningsskyldighet föreslås därför bli så ändrat att det täcker också dessa fall. Ändringen innebär å andra sidan att arbetarskyddsmyndigheterna skall göra anmälningar också i vissa sådana fall där tillsynen över att (t.ex. på jämställdhetslagen eller arbetsförmedlingslagen grundade) stadganden eller bestämmelser iakttas inte an-

nars ankommer på denna myndighet. I praktiken kommer ändringen inte att vara stor, eftersom tillsynen över arbetarskyddsförhållandena på samma arbetsplatser redan nu ankommer på arbetarskyddsmyndigheterna.

I detta sammanhang föreslås också att anmälningsskyldigheten, till den del den gäller brott mot stadgandena och bestämmelserna om arbetarskydd, inskränks i en viss mån. Den behöriga myndigheten skall naturligvis göra anmälan endast när det är fråga om en straffbar överträdelse av en arbetarskyddsföreskrift. Omnämnandet av gärningens straffbarhet ger också uttryck för att det inte behöver göras någon anmälan om gärningen i det fall att det uppenbarligen saknas förutsättningar för straffbarhet. Å andra sidan möjliggör ordalydelsen ett sådant förfarande att arbetarskyddsmyndigheten på basis av sina egna inspektioner och utredningar i samband med en anmälan också kan lägga fram sin preliminära uppfattning om de misstänkta.

25 §. Tillsynslagens 5 § gäller tystnadsplikt för den som fullgör någon i lagen angiven uppgift. Lagens 6 § stadgar för arbetarskyddsmyndigheternas vidkommande att anmälarens namn skall hemlighållas och att det inte heller i samband med inspektion på ett arbetsställe är tillåtet att meddela arbetsgivaren eller dennes företrädare att inspektionen förrättas på grund av en anmälan. I 25 § stadgas att den som bryter mot skyldigheten att hemlighålla uppgifter om arbetarskydd kan dömas till böter. Både tjänstemän, offentligt anställda och andra kan göra sig skyldiga till brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 5 §. Brott mot den skyldighet som avses i 6 § kan däremot begås endast av en person i tjänstemannaställning.

Enligt förslaget skall sekretessbrott som begåtts av någon annan än en tjänsteman bestraffas med stöd av de stadganden om dessa brott som ingår i 38 kap. strafflagen. I det fall att gärningsmannen är en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall 40 kap. 5 § strafflagen tillämpas. Tillsynslagens straffstadgande om tystnadsplikt kommer således att bli överflödigt. Det föreslås bli ersatt med hänvisningar till de nämnda sekretesstadgandena i strafflagen. För klarhetens skull föreslås hänvisningsstadgandena bli placerade i skilda moment.

25 § 1 mom. I fråga om brott mot den tystnadsplikt som avses i lagens 5 § hänvisas i första hand till strafflagens 38 kap. Något strängare straffhot än det nuvarande om bötesstraff behövs inte i dessa fall, vilket innebär att det räcker med en hänvisning till stadgandet om sekretessförseelse. I stadgandet föreslås dessutom en subsidiaritetsklausul, enligt vilken 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen åsidosätts i det fall att gärningen är straffbar enligt 40 kap. 5 § eller strängare straff för den stadgas annorstädes än i 38 kap. 1 §.

25 § 2 mom. I fråga om brott mot den tystnadsplikt som stadgas i lagens 6 § hänvisas till 40 kap. 5 § strafflagen. Också detta stadgande kan åsidosättas i det fall att strängare straff stadgas för gärningen på något annat ställe i lag.

26 § 1 mom. I paragrafens 1 mom. stadgas för närvarande straff för överträdelse av arbetarskyddsmyndighets bestämmelser. Eftersom straffskalan för arbetarskyddsbrottet i 47 kap. 1 § strafflagen är lika sträng som gällande 1 mom., föreslås att tillsynslagens stadgande ersätts med en hänvisning till stadgandet i strafflagen. Brott mot en order som utfärdats av arbetarskyddsmyndigheterna kan beaktas som en straffskärpningsgrund när stadgandet om arbetarskyddsbrott tillämpas.

26 § 2 mom. Momentet gäller för närvarande kränkning av arbetarskyddsfullmäktigs uppsägningsskydd enligt 11 § 4 mom. Gärningen föreslås vara straffbar såsom kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter enligt 47 kap. 4 § strafflagen, och tillsynslagens straffstadgande föreslås därför bli ersatt med en hänvisning till strafflagen. I hänvisningsstadgandets ordalydelse skall beaktas att strafflagsstadgandet utöver uppsägningsskyddet tryggar en arbetarskyddsfullmäktige mot orättmätigt avskedande och orättmätig permittering.

127. Lagen om arbetsförmedling

17 § 1 mom. I 17 § 1 mom. lagen om arbetsförmedling (246/59) stadgas straff för de grövsta brotten mot lagen om arbetsförmedling. I stort sett samma gärningar kommer att vara straffbara som arbetsförmedlingsbrott enligt 47 kap. 6 § strafflagen. Det föreslås för det första vara straffbart att i vinningssyfte bedriva arbetsförmedling utan tillstånd. För arbetsförmedlingsbrott skall också den dömas som olovligen förmedlar eller hyr ut eller offentligt tillkännager att han förmedlar eller hyr ut arbetstagare till utlandet eller från något annat

land till Finland. Det nya 17 § 1 mom. föreslås hänvisa till dessa rekvisit i strafflagen.

17 § 2 mom. Enligt förslaget skall 17 § 2 mom. lagen om arbetsförmedling i sakligt hänseende oförändrat kvarstå som ett straffstadgande som gäller arbetsförmedlingsförseelse. Detta delvis öppna rekvisit i stadgandet föreslås täcka sådan olovlig verksamhet som avses i lagen om arbetsförmedling men som inte nämns i 47 kap. 6 § strafflagen samt förfarande som strider mot de stadganden eller bestämmelser som med stöd av lagen utfärdats om uthyrning av arbetskraft. Dessutom skall stadgandet gälla sådana i rekvisitet för arbetsförmedlingsbrott angivna och mot lagen om arbetsförmedling stridande gärningar som har förövats av oaktsamhet som inte är grov.

128. Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

14 § 2 mom. I 14 § 1 mom. (624/92) lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män finns ett stadgande som förbjuder diskriminerande annonsering om arbets- eller utbildningsplatser. Paragrafens 2 mom. stadgar straff för den som bryter mot förbudet. I 47 kap. 3 § strafflagen föreslås ett allmänt straffstadgande om diskriminering i arbetslivet, vilket gäller också könsdiskriminering och annonsering om arbetsplatser. Det behövs således inte längre något särskilt straffstadgande om diskriminerande annonsering i arbetslivet. Däremot är det skäl att hålla kvar ett straffstadgande om diskriminerande utbildningsplatsannonsering. Eftersom det är motiverat att för klarhetens skull i jämställdhetslagen ta in en hänvisning till det stadgande om diskriminering i arbetslivet som föreslås i strafflagen, vore det också konsekvent att i samma paragraf ta in ett straffstadgande som gäller diskriminering vid annonsering om utbildningsplatser. Följaktligen föreslås gällande 14 § 2 mom. bli upphävt och straffstadgandena bli intagna i en ny 21 a §.

I och med att den straffrättsliga bedömningen av de olika former av diskrimineringsgrunder som förekommer i arbetslivet förenhetligas, finns det inte heller längre någon orsak att förutsätta att jämställdhetsombudsmannen skall göra åtalsanmälan om annonsering som tyder på könsdiskriminering. Även detta slags diskriminering i arbetslivet skall efter upphävandet av 14 § 2 mom. vara en gärning som lyder under allmänt åtal.

21 a § 1 mom. Det är skäl att i jämställdhetslagen ta in en hänvisning till det ovan nämnda strafflagsstadgandet om diskriminering i arbetslivet. Hänvisningen skall för det första ersätta jämställdhetslagens gällande stadgande om diskriminerande arbetsplatsannonsering. För det andra stadgas i jämställdhetslagens 8 § förbud mot könsdiskriminering i anställningsskedet, vid bemötandet av arbetstagare samt när arbetsförhållanden avslutas. Också dessa förbud kan huvudsakligen hänföras till strafflagens stadgande om diskriminering i arbetslivet. I jämställdhetslagens 7 §, som stadgar ett allmänt förbud mot diskriminering, finns stadganden som kan bli tillämpliga i arbetslivet på ett sätt som kompletterar lagens 8 § och som det således kan bli aktuellt att straffbelägga i överensstämmelse med strafflagens stadgande om diskriminering i arbetslivet. Av dessa orsaker föreslås i jämställdhetslagens 21 a § 1 mom. en hänvisning till 47 kap. 3 § strafflagen, dock utan att de paragrafer i jämställdhetslagen preciseras som är förenade med straffhot enligt strafflagen.

21 a § 2 mom. Såsom konstateras ovan skall enligt 14 § jämställdhetslagen förbjuden annonsering om utbildningsplatser alltjämt vara straffbart, men straffstadgandet skall tas in i anslutning till det stadgande som hänvisar till strafflagens paragraf om diskriminering i arbetslivet. Det finns inte samma skäl att ändra åtalsrätten vid diskriminerande annonsering om utbildningsplatser som beträffande diskriminerande arbetsplatsannonseringen. Därför ändras inte åtalsrätten.

129. Statstjänstemannalagen

94 a § 1 mom. I 17 § statstjänstemannalagen stadgas om grunderna för ett opartiskt bemötande av tjänstemän. Enligt lagens 13 § 3 mom. skall dessa krav iakttas också i samband med utnämning till tjänst. Eftersom brott av dessa stadganden enligt förslaget till 47 kap. 3 § strafflagen skall besstraffas som diskriminering i arbetslivet, föreslås i statstjänstemannalagen ett hänvisningsstadgande om saken.

94 a § 2 mom. I 18 § statstjänstemannalagen stadgas om kränkning av rätten att delta i föreningsverksamhet. En central del av denna kriminalisering täcks av förslaget till 47 kap.

5 § strafflagen. Det är emellertid straffbart att kränka endast den fackliga och politiska föreningsfriheten. I 94 a § 2 mom. statstjänstemannalagen föreslås en sådan hänvisning till 47 kap. 5 § strafflagen som anger denna begränsning. Av hänvisningen framgår att det nämnda stadgandet i strafflagen skall gälla även kränkning av den s.k. negativa organisationsfriheten.

130. Lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar

Lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar och dess straffstadgande motsvarar till väsentliga delar den ovan relaterade lagen om samarbete inom företag och dess straffstadgande. Inom statens ämbetsverk och inrättningar gäller emellertid inte någon straffbelagd skyldighet att ersätta personalrepresentanternas inkomstbortfall.

16 § 1 mom. I 16 § 1 mom. skall enligt förslaget kvarstå ett bötesstadgande om brott mot samarbetsskyldighet inom verk. Angående kravet i fråga om tillräknande skall finnas ett uttryckligt omnämnande i stadgandet och till det fogas en hänvisning till 47 kap. strafflagen, som gäller ansvarsfördelning.

16 § 2 mom. I 13 § finns ett stadgande om tystnadsplikt för tjänstemän och arbetstagare samt deras företrädare. Tystnadsplikten gäller bl.a. omständigheter som med stöd av något särskilt stadgande eller någon särskild bestämmelse skall hemlighållas eller som gäller någon enskild persons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd eller på något annat sätt honom personligen. Dessutom utsträcks tystnadsplikten till vissa affärs- eller yrkeshemligheter som rör ett ämbetsverk samt till uppgifter om handlingar som enligt 5 § lagen om allmänna handlingars offentlighet inte ännu är offentliga. Med tystnadsplikten jämställs således också olovligt röjande av s.k. icke-offentliga uppgifter. Enligt straffstadgandet i lagens 16 § 2 mom. kan för brott mot den nämnda tystnadsplikten dömas till böter, om något strängare straff inte stadgas på annat ställe i lag.

För brott mot tystnadsplikten i fråga skall straff enligt förslaget ådömas enligt vad som i 38 kap. strafflagen stadgas om brott mot tystnadsplikten. Om gärningsmannen emellertid är en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare, tillämpas sekretessbrottsstadgandet i 40 kap. 5 § strafflagen eller stadgandet om olovligt röjande av uppgift i eller om en handling i 6 §. Det straffstadgande som det här är fråga om blir således obehövligt och föreslås bli ersatt med en hänvisning till strafflagen. Eftersom tystnadsplikten gäller också sådana till den personliga integriteten hörande omständigheter vilkas olovliga röjande i flera andra lagar är förenat med hot om fängelsestraff, föreslås det att också 38 kap. 1 § skall kunna tillämpas på den form av brott mot tystnadsplikt som det här är fråga om. I hänvisningsstadgandet skall enligt förslaget också tas in en subsidiaritetsklausul som förutsätter strånghetsbedömning och som hänvisar t.ex. till stadgandet om brott mot företagshemlighet (SL 30:5). I hänvisningsstadgandet skall inte nämnas bara 5 § utan också 6 § i 40 kap. strafflagen.

131. Lagen om företagshälsovård

9 § 1 mom. I 4 § lagen om företagshälsovård (743/78) stadgas att arbetsgivaren har samarbetsskyldighet innan arbetsgivaren avgör en väsentlig omständighet som gäller anordnandet av företagshälsovård. För brott mot förpliktelsen kan enligt 9 § lagen i normala fall dömas till böter. Enligt propositionen skall möjligheten att döma till böter behållas i 9 § 1 mom. En motsvarande kriminalisering behålls t.ex. i 16 § 1 mom. samarbetslagen.

9 § 2 mom. Det öppna rekvisitet i straffstadgandet i paragrafens nuvarande 1 mom. föreslås bli ersatt med en hänvisning till stadgande om arbetarskyddsbrott i 47 kap. 1 § strafflagen. Arbetarskyddsföreskrifter som skall iakttas vid hot om straff är framför allt de bestämmelser i lagen om företagshälsovård som gäller ordnande av företagshälsovård och arbetsplatsutredningar. Däremot skall 4 § lagen om företagshälsovård, som gäller samarbete i företagshälsovårdsärenden, inte anses som en sådan arbetarskyddsföreskrift som avses i förslaget och om straff för brott mot den skall stadgas i 9 § 1 mom.

132. Lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande

7 §. Enligt lagen om fortbestånd av till

tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande (570/61) är arbetsgivaren skyldig att med stöd av värnpliktslagen (452/50) återta en till tjänstgöring inkallad finsk medborgare i arbete efter att denne fullgjort eller avbrutit tjänstgöringen. För brott mot denna skyldighet stadgas bötesstraff i lagens 7 §, där det även stadgas om det ansvar som vilar på arbetsgivarens företrädare och en tjänsteman. Det föreslås att straffstadgandet i sak bibehålls oförändrat. Om ansvarets fördelning mellan arbetsgivaren och dennes företrädare i arbets- eller tjänsteförhållande föreslås endast en hänvisning till 47 kap. 7 § strafflagen.

133. Lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg

I 28 § 1 mom. lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (*300/79, fartygsavfallslagen*) finns för närvarande ett straffstadgande om förorening av vattnen, begången vid användning av fartyg. Enligt stadgandet är det straffbart att vidta åtgärder i strid med lagen eller stadganden eller bestämmelser med stöd av den som kan ha till följd att vattnen förorenas. Straffpåföljden är böter eller fängelse i högst två år.

I 28 § 2 mom. fartygsavfallslagen finns ett kvalificerat straffstadgande om grov förorening av vattnen, begången vid använding av fartyg. I rekvisitet för den nämns som exempel de brott som anges i 1 mom. som är ägnade att orsaka allvarlig fara för människans hälsa eller en omfattande och långvarig förorening av vattnen samt åtgärder som vidtas i strid med ett uttryckligt förbud av en myndighet. Ytterligare en förutsättning för att 2 mom. skall tillämpas är att brottet av nämnda eller andra skäl som helhet betraktat skall anses grovt. Straffpåföljden för en grov gärning är fängelse i minst sex månader och högst fyra år.

28 § 1 mom. Stadgandet i 1 § i det föreslagna 48 kap. strafflagen om miljöbrott gäller miljöförstöring, 2 § gäller grov miljöförstöring och 3 § miljöförseelser. Dessa paragrafer omfattar de gärningar som för närvarande är straffbara med stöd av straffstadgandena i 28 § 1 och 2 mom. fartygsavfallslagen. Med stöd av den föreslagna 48 kap. 4 § kan dessutom straff dömas ut för miljöförstöring av oaktsamhet också på grund av ett sådant förfarande som strider mot stadgandena i fartygsavfallslagen eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den. Därför föreslås att 28 § 1 mom. fartygsavfallslagen ersätts med en hänvisning till straffstadgandena i 48 kap. 1-4 §§ strafflagen. Paragrafens 2 mom. blir samtidigt onödigt.

28 § 2 mom. Enligt 28 § 3 mom. är andra brott mot lagen och stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den än de som anges i 1 och 2 mom. straffbara som vattenföroreningsförseelser, begågna vid användning av fartyg. Sådana brott behöver inte nödvändigtvis orsaka någon skada, fara eller men för miljön eller hälsan. Därför ersätter inte de föreslagna miljöbrottsstadgandena i strafflagen detta straffstadgande. Eftersom det nuvarande 2 mom. blir onödigt flyttas stadgandet och blir ett nytt 2 mom.

Brottsbenämningen för momentet föreslås bli "fartygsavfallsförseelse". Dessutom föreslås att till momentet fogas ett uttryckligt omnämnande av att de gärningar som avses i momentet är straffbara både om de har skett uppsåtligen och av oaktsamhet.

För närvarande kan med stöd av 3 mom. dömas ut böter eller fängelse i högst sex månader. Av de fall som regleras i det nya 2 mom. är det fråga om gärningar som till sin natur endast är obetydliga förseelser och som inte har orsakat skada eller fara för miljön eller hälsan. Därför föreslås att endast böter skall kunna dömas ut med stöd av det nya 2 mom.

Enligt det nuvarande 4 mom. skall, om en gärning har utförts med redarens vetskap och enligt hans vilja, även han bestraffas som om han själv varit gärningsman. Redarens ställning skiljer sig inte såtillvida från andra affärsverksamhet bedrivande personers ställning att det skulle behövas ett specialstadgande om fördelningen av det straffrättsliga ansvaret i denna lag. Det rätta slutresultatet uppnås redan med hjälp av stadgandena i strafflagen om gärningsmannaskap, anstiftan och medhjälp.

134. Vattenlagen

13 kap. I sin nuvarande form innehåller 13 kap. vattenlagen detaljerade straffstadganden om bl.a. förorenande av vattendrag eller vatten, stängande av farleder, överträdelser av vattenlagens tillstånds- och underhållsstadganden, missbruk av rätten att befara och använda

vattendrag samt överträdelser av stadgandena i anslutning till flottningsverksamhet. Flera av dessa straffstadganden innehåller hot om fängelsestraff.

Straffstadgandena i det föreslagna miljöbrottskapitlet i strafflagen kommer att ersätta flera av stadgandena i 13 kap. vattenlagen. Förslaget till 34 kap. om allmänfarliga brott innehåller dessutom ett straffstadgande om åstadkommande av översvämning som delvis överlappar vattenlagens straffstadganden. Därför föreslås att hela 13 kap. vattenlagen ändras. Med stöd av de stadganden som blir kvar i vattenlagen blir endast de lindrigaste gärningarna av förseelsenatur straffbara. Samtidigt kan de straffstadganden som blir kvar i lagen i någon mån förtydligas. För det brott som skall bestraffas enligt 13 kap. vattenlagen skall endast kunna dömas till böter.

Förslaget medför att huvudparten av de brottmål som behandlas av vattendomstolen överförs till de allmänna domstolarna. Detta följer omedelbart av 14 kap. 5 § 2 mom. vattenlagen. Enligt detta lagrum skall åtalet handläggas i allmän underrätt, om gärningen även är straffbar enligt strafflagen och strafflagen stadgar strängare straff för gärningen.

Enligt gällande 13 kap. 11 § är de gärningar eller försummelser som anges i 2-8 §§ straffbara också då de har utförts av oaktsamhet. Det föreslås nu att motsvarande omnämnande förs in i början av varje straffstadgande.

Specialstadgandet i kapitlets 12 § om åtalseftergift föreslås upphävt, eftersom det veterligen har tillämpats ytterst sällan och 15 § 2 mom. förordningen om införande av strafflagen ger ungefär samma möjligheter till åtalseftergift som den ovan nämnda 12 §.

1 § 1 mom. I 13 kap. 1 § 1 mom. vattenlagen stadgas för närvarande om straff bl.a. för den som i strid med stadgandena i 1 kap. vattenlagen ändrar vattendrag eller vidtar åtgärder som ger upphov till att vattendrag eller vatten förorenas. Straffpåföljden för dessa gärningar är böter eller fängelse i högst två år.

De föreslagna stadgandena i 48 kap. 1-4 §§ blir tillämpliga vid sidan av andra i de redan nämnda fall då stadgandena i vattenlagen överträds. Därför hänvisas i det föreslagna momentet till dessa stadganden i strafflagen. Grundskalan för miljöförstöring kommer att motsvara den gällande straffskalan i 13 kap. 1 § 1 mom. vattenlagen men grova överträdelser av vattenlagens stadganden blir ofta straffbara som grov miljöförstöring med fängelse i minst fyra månader och högst sex år som påföljd. För lindrigare gärningar, närmast överträdelser, är skalan böter eller fängelse i högst sex månader. Överträdelse av stadgandena i vattenlagen kan också bli straffbara som miljöbrott av oaktsamhet enligt 48 kap. 4 § strafflagen.

1 § 2 mom. Om straff för sabotage, grovt sabotage, vållande av allmän fara och grovt vållande av allmän fara genom åstadkommande av översvämning stadgas i förslagen till 1, 3, 7 och 8 §§ 34 kap. strafflagen. För klarhetens skull bör i momentet hänvisas till dessa stadganden.

2 §. I 13 kap. 1 § 1 mom. vattenlagen stadgas för närvarande om straff bl.a. för den som i strid med 1 kap. vattenlagen stänger en farled som skall hållas öppen eller sätter ut hinder i den eller i strid med 1 kap. 17 § hindrar vattnets fria lopp. I den först nämnda paragrafens 2 mom. stadgas att orsakande av en påföljd enligt 1 mom. genom grov oaktsamhet skall straffas med böter eller fängelse i högst sex månader, om inte kränkningen av ett enskilt eller allmänt intresse är obetydlig.

Alla dessa gärningar uppfyller inte nödvändigtvis rekvisiten i det föreslagna 48 kap. i strafflagen. En del av gärningarna, t.ex. stängande av farled, skall likväl bestraffas enligt förslaget till 13 kap. 3 § 1 punkten. Däremot kan 3 § inte tillämpas på hindrande av vattnets fria lopp och därför föreslås att ett straffstadgande om detta placeras i 13 kap. 2 § vattenlagen med brottsbenämningen "hindrande av vattenflöde i flodbädd".

Lagrummet blir tillämpligt endast i de fall där gärningen inte är straffbar enligt 48 kap. strafflagen. Eftersom 2 § därmed gäller tämligen lindriga gärningar kan endast böter dömas ut med stöd av stadgandet. Det föreslagna stadgandet är i jämförelse med gällande lag lindrigare också så till vida att inte heller de uppsåtliga gärningar som anges i den längre är straffbara, om kränkningen av ett enskilt eller allmänt intresse är obetydlig. En skärpning i förhållande till gällande lag innebär åter att redan vanlig oaktsamhet kan leda till att stadgandet tillämpas. Kravet på oaktsamhet är detsamma som i de flesta andra straffstadganden som blir kvar i speciallagarna.

3 §. Enligt 13 kap. 2 § 1 mom. i den gällande vattenlagen är det straffbart att utan tillstånd vidta en åtgärd som det enligt vattenlagen skall sökas tillstånd för eller att verkställa ett företag

på ett annat sätt än det som föreskrivs i lagen eller i tillståndsbeslutet eller som har bestämts med stöd av dem eller sedan ett beviljat tillstånd har upphört att gälla, om inte gärningen är straffbar enligt 1 § i samma kapitel. Straffpåföljden för en överträdelse av stadgandet är böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafens 2 mom. föreskriver att samma slags straff skall dömas ut för att åtgärder, för vilka tillstånd har beviljats, vidtas innan de är berättigade, liksom också om en annas egendom tas i bruk utan dennes samtycke samt för försummelse att iaktta vad tillståndsbeslutet föreskriver om vattenståndet eller vattenföringen, hur arbetet utförs, anordningar och anläggningar för att säkerställa andras intressen eller om hur åtgärden i övrigt skall utföras. Dessutom är det enligt 3 mom. på samma sätt straffbart att inte slutföra ett företag som är beroende av tillstånd, om inställelsen kan tillfoga någon annan eller dennes egendom skada samt att utan behörigt tillstånd avlägsna en anordning eller anläggning som kräver tillstånd.

Den föreslagna 3 § svarar till sitt innehåll mot den nuvarande 2 § och vissa delar av 1 §, till vilka hänvisas i motiven till förslagets 2 §. Den nya 3 §, som kan medföra endast böter, skall kunna tillämpas endast då gärningen inte är straffbar enligt 48 kap. strafflagen. Ibruktagande av annans egendom, som avses i gällande 2 §, skall straffas enligt stadgandena om olovligt brukande i 28 kap. 7-9 §§ och stadgandet om besittningsintrång i 28 kap. 11 § strafflagen.

Det föreslås att paragrafen stilistiskt görs tydligare så att den består av endast ett moment där de olika slagen av straffbara handlingar räknas upp och numreras. Paragrafens 4 punkt har utformats allmännare än i den gällande lagen. Den skall tillämpas i alla de fall där någon har försummat att iaktta tillståndsbestämmelser som har utfärdats för att skydda vattnen eller andra intressen, medan det för närvarande endast är straffbart att försumma bestämmelser som har meddelats om vattenståndet eller vattenföringen, hur arbetet skall utföras, de anordningar och anläggningar som skall säkerställa andras intressen eller om hur åtgärden i övrigt skall vidtas. Brottsbenämningen i paragrafen föreslås bli "tillståndsförseelse enligt vattenlagen".

4 §. I 13 kap. 3 § i den gällande lagen föreskrivs straff för försummelse av skyldigheten att underhålla dammar eller andra anläggningar eller inrättningar och olika vattenleder och farleder. Det föreslås att stadgandet för det första ändras så att det blir tillämpligt bara där det inte stadgas strängare straff i någon annan lag. Den speciella straffskalan för de fall där försummelsen kan orsaka någon annan eller dennes egendom skada avlägsnas också ur stadgandet. Ersättande straffstadganden — som är strängare än det nya 4 § — finns redan nu i lagen och föreslås också i denna proposition. Exempel på dem är framkallande av fara i 21 kap. 12 § och vållande av allmän fara i 34 kap. 7 § strafflagen. Den nya brottsbenämningen i 4 § är "överträdelse av underhållsstadgandena i vattenlagen".

5 §. Enligt den gällande 4 § är det straffbart att missbruka rätten att befara vattendrag eller olika rättigheter enligt 1 kap. 27-31 §§, om det inte är fråga om en flottningsförseelse enligt 13 kap. 5-8 §§. Det föreslås att stadgandet blir en ny 5 § med oförändrat tillämpningsområde men utan möjlighet till fängelsestraff. Böter är ett tillräckligt straff för sådana störningar som orsakas av att vattendrag befars och annat missbruk av rätten att röra sig på vattnen. I vissa fall kan dessutom stadgandena i lagen om båttrafik tillämpas. Missbruk av de rättigheter som anges i 1 kap. vattenlagen kan å andra sidan i de grövsta fallen bli straffbara som miljöförstöring enligt 48 kap. 1 § strafflagen. Vattenlagens stadgande om fängelsestraff behövs inte heller till denna del. Om förhållandet mellan 5 § och de nämnda stadgandena stadgas i en ny subsidiaritetsklausul. Den nya brottsbenämningen är "överträdelse av vattenlagens stadganden om nyttjanderätt".

6 §. För närvarande är det enligt kapitlets 5-8 §§ straffbart att bryta mot olika slag av flottningsrättigheter och att försumma skyldigheter i anknytning till flottningen. Det föreslås att dessa paragrafer slås samman till en ny 6 § 1 mom. där olika slag av flottningsförseelser räknas upp efter varandra med löpande numrering. Brottsbenämningen är "flottningsförseelse".

I sak föreslås att stadgandet ändras så att de gärningar och försummelser som anges där är straffbara som flottningsförseelser bara då de inte är straffbara som miljöbrott med stöd av 48 kap. strafflagen eller som tillståndsförseelse enligt vattenlagen med stöd av 13 kap. 3 § vattenlagen. Som straff är det endast möjligt att döma ut böter medan det för närvarande i

de flesta fall också är möjligt att för flottningsförseelser döma ut fängelse i högst sex månader. Eftersom endast förseelser av lindrig natur blir kvar i paragrafen och fängelsepåföljderna inte i dylika fall har haft någon praktisk betydelse kan de som påföljd för flottningsförseelser utgå eftersom de är onödiga.

6 § 2 mom. I den gällande 9 § sägs att vad som stadgas om flottande eller ägare av flottvirke skall även tillämpas på medlem av flottningsförenings styrelse och flottningschef. Ett motsvarande stadgande föreslås i 6 § 2 mom.

7 §. Enligt den gällande 10 § i kapitlet föreskrivs straff för den som hindrar att ett vatten- eller jordområde används i enlighet med vattenlagen eller ett tillstånd eller en bestämmelse med stöd av den. Det föreslås att paragrafen ändras så att endast böter kan dömas ut med stöd av den, då det för närvarande också är möjligt att döma ut fängelse i högst sex månader. Då fängelsepåföljden inte heller i dylika fall har haft någon betydelse i praktiken kan den utgå ur lagen eftersom den är onödig. Dessutom föreslås att ordet "uppsåtligen" skall utgå. Det är onödigt eftersom det också utan det framgår av lagrummet att gärningar som anges där är straffbara endast om de är uppsåtliga. Så ändrad föreslås det att paragrafen placeras i kapitlet som ny 7 §. Brottsbenämningen blir enligt förslaget "hindrande av nyttjande av vattendrag".

8 §. I den gällande 13 kap. 13 § stadgas att de gärningar som nämns i kapitlet genom vilka endast en enskilds intresse eller rätt har blivit kränkt är målsägandebrott. Det föreslås att paragrafen blir ny 8 §. Stadgandet kommer att gälla de gärningar som anges i 2-7 §§. Att begränsningen förs in i lagen utgör endast en teknisk ändring och inverkar inte på området för målsägandebrotten.

135. Lagen om förhindrande av havsföroreningar

I 11 § lagen om förhindrande av havsföroreningar finns för närvarande straffpåföljder för överträdelser av lagen. Paragrafen innehåller tre till rekvisiten olika straffbara gärningar. I 1 mom. finns ett grundläggande stadgande om havsförorening för vilken straffpåföljden är fängelse i högst två år eller böter. Om brottet är ägnat att orsaka allvarliga risker för människors hälsa eller vittgående och långvarig förorening av den marina miljön eller om åtgärden vidtas i strid med en myndighets uttryckliga förbud och om brottet som helhet betraktat skall anses grovt, skall den som gjort sig skyldig till gärningen enligt 2 mom. för grovt förorenande av havet dömas till fängelse i minst sex månader och högst fyra år. Om någon bryter mot lagen eller stadganden eller bestämmelser med stöd av den på ett annat sätt än vad som anges i 1 och 2 mom., skall han för havsföroreningsförseelse dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

11 § 1 mom. De stadganden om miljöförstöring som enligt förslaget skall föras in i 48 kap. strafflagen kan tillämpas i de fall som för närvarande avses i 11 § 1 och 2 mom. Därför föreslås att i 1 mom. förs in ett stadgande som hänvisar till straffstadgandena i 48 kap. 1-4 §§ strafflagen. Paragrafens gällande 2 mom. blir samtidigt onödigt.

11 § 2 mom. I det föreslagna 2 mom. stadgas att andra gärningar som strider mot lagen om förhindrande av havsföroreningar och mot stadganden och bestämmelser som har utfärdats med stöd av den än de som anges i 1 mom. och som inte är obetydliga är straffbara som havsföroreningsförseelser. För närvarande är straffpåföljden för dylika gärningar böter eller fängelse i högst sex månader. Eftersom stadgandena om miljöförstörelse i strafflagen i de grövsta fallen är tillämpliga föreslås det att straffet för de förseelser som anges i 2 mom. endast skall vara böter.

Det föreslås att till lagrummet fogas ett uttryckligt omnämnande av att gärningarna enligt momentet är straffbara såväl då de är uppsåtliga som då de begås av oaktsamhet.

11 § 3 mom. Det gällande 4 mom. blir som sådant 3 mom. på grund av de andra föreslagna ändringarna.

136. Lagen om naturskydd

I 23 § 1 mom. i den gällande lagen om naturskydd ingår ett rekvisit för naturskyddsförseelser. För naturskyddsförseelse bestraffas bl.a. den som bryter mot fredningsbestämmelser enligt lagen om naturskydd eller som har utfärdats med stöd av den (1 punkten), tar i besittning, överlåter eller för in i landet eller ut ur landet fridlysta djur eller växter i strid med 14 a, 14 b eller 16 § (2 punkten), importerar eller exporterar djur eller växter utan tillstånd

eller intyg enligt den konvention som nämns i 16 a § (3 punkten), bryter mot en ordningsstadga som anges i 3 § eller ett förbud mot användning av fångstredskap enligt 15 § (4 punkten) eller bryter mot ett annonsförbud enligt 16 c § eller ett tillståndsvillkor enligt 19 § (5 punkten). Den gällande straffskalan för naturskyddsförseelser är böter eller fängelse i högst sex månader.

Lagens 23 § 2 mom. innehåller rekvisitet för naturskyddsbrott. Det gäller långvariga eller annars omfattande skador som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet har orsakats ett naturskyddsområde eller en del av ett sådant eller brott mot en fredningsbestämmelse som hänför sig till en djur- eller växtart. Straffskalan är böter eller fängelse i högst två år.

Det föreslås att straffskalan ändras så att som straff med stöd av lagrummet endast kan dömas ut böter. Lindringen av straffskalan är motiverad eftersom de allvarligaste av de gärningar som är straffbara med stöd av lagrummet blir straffbara med stöd av miljöbrottsstadgandena enligt 48 kap. strafflagen. Med stöd av 2 mom. blir därmed endast de lindrigare gärningarna av förseelsenatur straffbara.

23 § 1 mom. Eftersom straff för gärningar som för närvarande anges i 23 § 2 mom. kan dömas ut med stöd av de föreslagna stadgandena om miljöbrott i 48 kap. strafflagen, föreslås att det gällande 2 mom. ersätts av en hänvisning i 1 mom. till kapitlets 1—5 §§.

Enligt stadgandet om konfiskation i 24 § lagen om naturskydd skall den som gjort sig skyldig till en gärning enligt 23 § dömas att till staten förverka vad som erhållits genom brottet eller dess värde. I stadgandet finns dessutom en särskild bestämmelse om hur värdet av ett fridlyst djur eller en fridlyst växt skall bestämmas. Eftersom det inte föreslås att 24 § ändras, kommer den efter ändringen av 23 § att gälla också gärningar enligt 23 § 1 mom. för vilka straff anges i strafflagen.

23 § 2 mom. Det föreslagna 2 mom. motsvarar annars rekvisiten i det gällande 1 mom. 1-3 punkten men blir tillämpligt endast då det inte är fråga om gärningar som avses i det föreslagna 1 mom. Det föreslås också att i momentet uttryckligen nämns att de gärningar som anges där är straffbara både om de har begåtts av uppsåt och oaktsamhet.

Gränsen mellan den i 2 mom. avsedda naturskyddsförseelsen och strafflagens naturskyddsbrott skall bestämmas på två grunder. För det första skall graden av tillräknande kunna vara utslagsgivande. Uppsåtliga eller av grov oaktsamhet begångna gärningar skall vara naturskyddsbrott, medan de gärningar som utvisar mindre oaktsamhet skall vara naturskyddsförseelser. Den andra grunden, gärningens ringa betydelse för naturskyddet, framgår av förslaget till 5 § 3 mom. i 48 kap. strafflagen. Naturskyddslagens 23 § 2 mom. skall kunna tillämpas på de ringa brott som stadgandet i strafflagen inte gäller.

23 § 3 mom. Det nya 3 mom. skall avse de gärningar som beskrivs i den gällande 23 § och som inte alls kommer att kunna bestraffas enligt strafflagen.

137. Lagen om skydd av valar

4 §. De gärningar som för närvarande är straffbara enligt lagen om skydd av valar skall enligt propositionen bli straffbara som naturskyddsbrott enligt 48 kap. 5 § 2 mom. strafflagen. Därför föreslås att 4 § lagen om skydd av valar skall ersättas med ett hänvisande stadgande där detta konstateras.

138. Lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land

9 § 1 mom. I 9 § 1 mom. lagen om oljeskador som uppkommer på land finns ett straffstadgande om oljeskador som orsakas uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Straff för detta är böter eller fängelse i högst två år. Enligt förslaget skall stadgandet ersättas med en hänvisning till stadgandena i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen om miljöförstöring.

9 § 2 mom. Straff för andra överträdelser av lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land eller mot stadganden eller bestämmelser med stöd av den eller försummelse av skyldigheter enligt den skall även framdeles dömas ut med stöd av 9 § 2 mom., om inte överträdelsen eller försummelsen är obetydlig. Det föreslås att till momentet fogas ett uttryckligt omnämnande av att lagrummet skall gälla andra såväl uppsåtliga gärningar som gärningar av oaktsamhet samt försummelser än de som anges i 1 mom. Brottsbenämningen på lagrummet blir "oljeskadeförseelse på land". Påföljden för oljeskadeförseelser kommer fortsättningsvis att vara böter.

139. Lagen om fornminnen

25 § 1 mom. Med stöd av det föreslagna 48 kap. 6 § 2 mom. strafflagen blir det straffbart som byggnadsskyddsbrott att uppsåtligen eller av grov oaktsamhet riva, förstöra eller skada bl.a. en fast fornlämning, utan sådant tillstånd som lagen kräver. Straffpåföljden för en sådan gärning är böter eller fängelse i högst två år. Det föreslås att i 25 § 1 mom. lagen om fornminnen förs in en hänvisning till detta straffstadgande i strafflagen.

25 § 2 mom. Paragrafens gällande 1 mom. blir 2 mom. Det föreslagna momentet gäller endast andra gärningar än de som anges i 1 mom. Det föreslås för tydlighetens skull att till momentet fogas ett uttryckligt omnämnande av att det kan tillämpas på såväl uppsåtliga gärningar som gärningar av oaktsamhet. Brottsbenämningen på lagrummet blir enligt förslaget "fornminnesförseelse". Straffpåföljden för fornminnesförseelser skall fortsättningsvis vara böter.

25 § 3 mom. Det nuvarande 2 mom., där endast redaktionella ändringar föreslås, blir ett nytt 3 mom.

140. Byggnadsskyddslagen

I 25 § 1 mom. byggnadsskyddslagen finns ett subsidiärt straffstadgande om brott mot lagen. Straffpåföljden är böter eller fängelse i högst sex månader. Det gällande 2 mom. innehåller ett straffstadgande om grov överträdelse av stadgandena i byggnadsskyddslagen. Det skall tillämpas på gärningar som i sin helhet skall betraktas som grova och genom vilka t.ex. en synnerligen värdefull byggnad har förstörts eller någon annan betydande skada har orsakats byggnadsskyddet. Straffpåföljden för en sådan gärning är fängelse i högst två år eller böter.

25 § 1 mom. Det föreslagna straffstadgandet om byggnadsskyddsbrott i 48 kap. 6 § 1 mom. strafflagen där straffpåföljden är böter eller fängelse i högst två år ersätter straffstadgandena i 25 § 1 och 2 mom. byggnadsskyddslagen till den del det är fråga om att riva, förstöra eller skada en skyddad byggnad eller något annat skyddat objekt. Därför föreslås att det gällande 1 mom. ersätts med en hänvisning till straffstadgandet i strafflagen om byggnadsskyddsbrott.

25 § 2 mom. Det föreslås att paragrafens gällande 1 mom. blir nytt 2 mom. så ändrat att endast böter kan dömas ut med stöd av det. Denna ändring är motiverad för att lagrummet är tillämpligt endast då det inte är fråga om gärningar som anges i 1 mom. Straffbara med stöd av det nya 2 mom. är därmed endast sådana gärningar av förseelsenatur som inte innebär att ett skyddsobjekt rivs, förstörs eller skadas.

Det föreslås också att ett uttryckligt omnämnande av att det gäller såväl uppsåtliga gärningar som gärningar av oaktsamhet förs in i momentet. Den nya benämningen på förseelser av det slag som avses i lagrummet blir "byggnadsskyddsförseelse".

141. Lagen om skyddsskogar

10 § 1 mom. De föreslagna stadgandena om miljöförstöring i 48 kap. 1-4 §§ strafflagen kan tillämpas bl.a. då det är fråga om förfaranden som strider mot lagen om skyddsskogar eller stadganden eller bestämmelser med stöd av den. För tydlighetens skull föreslås att i 10 § lagen om skyddsskogar förs in ett nytt 1 mom. med en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen.

10 § 2 mom. I detta moment ingår det förra straffstadgandet i 10 § ändrat så att det endast tillämpas subsidiärt i sådana fall där gärningen inte är straffbar enligt 48 kap. strafflagen. Med stöd av detta lagrum kan endast dömas ut böter, medan det enligt den gällande 10 § också kan dömas ut fängelse i högst ett år. Sänkningen av straffskalan är motiverad på grund av att endast överträdelser av bestämmelser genom vilka det inte har orsakats sådana följder som anges i 48 kap. strafflagen och som är skadliga eller menliga för miljön blir straffbara enligt lagrummet.

Det föreslås samtidigt att till lagrummet fogas ett uttryckligt omnämnande av att detta också gäller gärningar av oaktsamhet. Brottsbenämningen på lagrummet är enligt förslaget "skyddsskogsförseelse".

10 § 3 mom. I det föreslagna 3 mom. finns ett stadgande om förverkandepåföljd som för närvarande finns i slutet av 10 §. Enligt det skall, i de fall då olovlig avverkning inte innefattar olovligt nyttjande av någon annans skog, de avverkade träden eller deras värde

dömas förverkade. Momentet skall tillämpas vid skogsavverkningsärenden såväl enligt 1 som 2 mom.

142. Marktäktslagen

Enligt 17 § 1 mom. i den gällande marktäktslagen är det straffbart att ta substanser utan ett sådant tillstånd som krävs enligt lagen, att försumma att iaktta tillståndsbestämmelser som har utfärdats med stöd av 11 § samt att annars ta substanser i strid med stadgandena i lagen. Paragrafens 2 mom. innehåller ett straffstadgande som gäller grov överträdelse av stadgandena i marktäktslagen. I rekvisitet för den nämns som exempel åtgärder eller försummelser som har gett upphov till betydande eller omfattande skadliga förändringar i naturförhållandena eller allvarlig fara för någon annans liv hälsa eller egendom. Dessutom förutsätts för att lagrummet skall tillämpas att brottet i nämnda eller andra fall som helhet betraktat skall anses vara grovt.

17 § 1 mom. I det föreslagna nya 48 kap. strafflagen föreskrivs straff för miljöbrott. Enligt 1 § 2 mom. skall straff dömas ut för miljöförstöring bl.a. då ingreppet görs i strid med lagen om marktäkt eller tillståndsbestämmelser med stöd av den. Enligt 2 § skall det kunna vara fråga om grov miljöförstöring bl.a. då långvarig skada för miljön eller risk för en sådan skada orsakas genom miljöförstöring. Ytterligare en förutsättning är att brottet också som helhet betraktat är grovt. Dessa stadganden samt övriga stadganden i strafflagen som gäller miljöbrott, skada på egendom och orsakande av fara skall i huvudsak ersätta 17 § 1 och 2 mom. i den gällande lagen om marktäkt. Därför föreslås att det gällande 1 mom. ersätts med en hänvisning till miljöbrottsstadgandena i 48 kap. 1-4 §§ strafflagen som primärt kommer i fråga.

17 § 2 mom. Enligt det föreslagna 2 mom. skall den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet börjar ta substanser utan tillstånd eller i strid med tillståndet eller överträder förpliktelserna i tillståndet eller annars tar substanser i strid med stadgandena i lagen om marktäkt bestraffas för marktäktsförseelse. Tillståndsbestämmelser kan utfärdas för att undvika och begränsa olägenheter som orsakas av företag. Bestämmelser utfärdas i praktiken även direkt med stöd av 3 § och därför föreslås det att hänvisningen i 2 mom. till 11 § i lagen stryks. Också marktäktsförseelser av oaktsamhet skall vara straffbara. Straffpåföljden för marktäktsförseelser är, liksom enligt 17 § 1 mom. i den gällande lagen, endast böter.

143. Kemikalielagen

52 § 3 mom. Enligt 59 § 1 mom. kemikalielagen får den som vid tillsynen över att denna lag iakttas, vid fullgörandet av en undersökningsuppgift som har samband med tillsynen eller någon annan assistansuppgift har fått kännedom om någons ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemligheter eller om någons personliga förhållanden, inte utan samtycke av den som saken gäller röja de uppgifter som han har erhållit på detta sätt. Han får inte heller använda uppgifterna till sin enskilda fördel. Tystnadsplikten begränsas i 2 mom. I 52 § 3 mom. stadgas att den som bryter mot tystnadsplikt som gäller kemikalietillsyn skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Gärningsmannen kan i detta fall likaväl vara en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare i strafflagens bemärkelse som någon annan person. Straffstadgandet föreslås därför bli ersatt dels med stadgandena i 38 kap. strafflagen om sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse, dels med 40 kap. 5 § om tjänstemäns och offentligt anställda arbetstagares sekretessbrott och sekretesbrott av oaktsamhet. Straffstadgandet i kemikalielagen föreslås bli ändrat till en hänvisning till de nämnda stadgandena i strafflagen.

52 § 4 mom. Enligt det gällande stadgandet är brott mot tystnadsplikten ett målsägandebrott. Stadgandet blir överflödigt dels för att förslaget till 38 kap. 10 § 1 mom. strafflagen stadgar om åtalsrätten vid sekretessbrott av enskild och sekretessförseelse, dels för att de brott som avses i 40 kap. 5 § strafflagen alltid lyder under allmänt åtal. Momentet föreslås därför bli upphävt.

52 § 5 mom. Enligt det gällande 5 mom. kan den som bryter mot ett förbud som utfärdats med stöd av kemikalielagen och som saktionerats med vite inte dömas till straff för samma brott. Med stadgandet har man velat undvika att en och samma gärning skulle kunna medföra både straff och vite.

I sin nuvarande ovillkorliga lydelse möjliggör

stadgandet spekulation med vitet. Den som hänsynslöst bryter mot kemikalielagen kan rent av eftersträva att vite utsätts, eftersom redan utsättandet leder till att straff inte kan dömas ut ens för ett grovt brott. Detta kan i sin tur hindra att ett i och för sig nödvändigt vite utsätts. I sin ovillkorliga lydelse snedvrider stadgandet förhållandet mellan straff och vite.

Enligt förslaget till 5 mom. skall det bero på domstolens prövning på vilket sätt vitet inverkar på det straff som skall dömas ut. Domstolen kan helt avstå från att döma till straff, om straffet och det vite som sannolikt kommer att dömas ut tillsammans utgör en oskälig helhet. Vitet kan även nedsätta straffet i enlighet med stadgandet i 6 kap. 4 § strafflagen. Det är även möjligt att vitet — i synnerhet om det utsatts nyligen — inte alls skall påverka straffet.

52 a §. Det föreslås att till lagen fogas ett stadgande som hänvisar till fyra av stadgandena i 48 kap. strafflagen, vilka skulle kunna tillämpas på vissa gärningar som förbjuds i kemikalielagen. Innan stadgandena om brott som äventyrar liv och hälsa i 44 kap. strafflagen reviderats kan alla stadganden med fängelse i straffskalan inte gallras bort från kemikalielagen.

144. Lagen om bekämpningsmedel

10 §. I 10 § lagen om bekämpningsmedel finns ett straffstadgande angående brott mot lagens stadganden om framställning, import, försäljning, förvaring, transport och bruk av bekämpningsmedel samt om tystnadsplikt eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år. För brott mot bekämpningsmedelslagen döms inte om strängare straff stadgas för gärningen på något annat ställe i lag.

Paragrafens 1 mom. föreslås bli ett hänvisningsstadgande till stadgandena i 48 kap. strafflagen om miljöförstöring. I paragrafens 2 mom. skall hänvisas till strafflagens stadganden om sekretessbrott på samma sätt som på andra ställen av propositionen.

I lagen skall behållas ett straffstadgande i 10 § 3 mom. enligt vilket det är möjligt att döma till fängelse i högst ett år. I stadgandet stryks hänvisningen till tystnadsplikten som blir onödig på grund av det nya 2 mom. Dessutom kriminaliseras brott mot bekämpningsmedelslagen som skett av oaktsamhet. För övrigt förblir momentet oförändrat. Fängelsstraffet i straffskalan måste behållas till dess stadgandena om brott mot liv och hälsa i 44 kap. strafflagen reviderats.

145. Lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon

18 § 1 mom. Enligt 18 § lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon skall den som lämnar ett fordon i miljön dömas till böter eller fängelse i högst tre månader. Eftersom det med stöd av stadgandena om miljöbrott i det föreslagna 48 kap. strafflagen kan dömas ut t.o.m. stränga fängelsestraff för bl.a. sådana gärningar enligt 18 § där miljön har förstörts, måste bötesstraff anses vara en tillräcklig påföljd för de förseelser som skall bestraffas med stöd av 18 §. Därför föreslås att lagrummet ändras så att endast böter kan dömas ut med stöd av det.

18 § 2 mom. I det föreslagna momentet hänvisas till stadgandena om miljöförstöring i strafflagen. Enligt dessa kan även den bestraffas som lämnar ett övergivet fordon i miljön.

146. Hälsovårdslagen

91 §. Enligt 91 § 1 mom. i den gällande hälsovårdslagen är det straffbart att bryta mot lagen och stadganden som utfärdats med stöd av den. Straffskalan är böter eller fängelse i högst sex månader.

Stadgandet om miljöförstöring som det föreslås i 48 kap. 1 § strafflagen skyddar förutom miljön också människans hälsa. Därför kan en del av de gärningar som för tillfället är straffbara endast med stöd av 91 § hälsovårdslagen också bli straffbara enligt strafflagen. För att detta också skall framgå ur hälsovårdslagen föreslås att en hänvisning om detta förs in paragrafen som ett nytt 3 mom. Det måste vara möjligt att döma till fängelsestraff enligt hälsovårdslagen tills stadgandena i 44 kap. strafflagen om brott som äventyrar liv och hälsa revideras.

147. Luftvårdslagen

23 § 1 mom. Enligt 23 § 2 mom. i den

gällande luftvårdslagen skall gärningsmannen dömas till böter eller fängelse i högst två år för luftvårdsförseelse, om den gärning som anges i paragrafens 1 mom. har företagits uppsåtligen eller av oaktsamhet och haft som följd att luften har förorenats. I dylika fall skall enligt denna proposition i första hand tillämpas det föreslagna straffstadgandet om miljöförstöring i 48 kap. 1 § strafflagen men beroende på fallet kan också 2-4 §§ i samma kapitel tillämpas. Därför föreslås att det gällande straffstadgandet i 2 mom. ersätts med en hänvisning till 48 kap. 1-4 §§ strafflagen som förs in i 1 mom.

23 § 2 mom. I gällande 1 mom. är straffpåföljden för luftvårdsförseelser böter eller fängelse i högst sex månader. Eftersom sådana gärningar som anges i 1 mom. genom vilka miljön har förstörts blir straffbara med stöd av de föreslagna stadgandena om miljöbrott i strafflagen måste böter anses vara en tillräcklig påföljd för de förseelser som förblir straffbara med stöd av detta moment. Därför föreslås att lagrummet ändras så att endast böter kan dömas ut med stöd av det. Det föreslås samtidigt att lagrummet flyttas och blir ett nytt 2 mom. samt att ett uttryckligt omnämnande av att det också gäller gärningar av oaktsamhet förs in i det.

148. Bullerbekämpningslagen

23 § 1 mom. Det föreslås att till 23 § bullerbekämpningslagen (382/87) fogas ett nytt 1 mom. som hänvisar till straffstadgandet om miljöförseelse i 48 kap. 3 § 2 mom. strafflagen. Det föreslagna stadgandet i strafflagen skall gälla de grövsta fallen av brott mot bullerbekämpningslagen.

23 § 2 mom. Enligt den gällande 23 § är straffet för bullerbekämpningsförseelser böter eller fängelse i högst sex månader. Med stöd av den föreslagna 48 kap. 3 § strafflagen är det också möjligt att döma till böter eller fängelse i högst sex månader. Därmed blir endast sådana gärningar av förseelsenatur som det inte går att tillämpa 48 kap. 3 § 2 mom. strafflagen på straffbara enligt bullerbekämpningslagen. Därför föreslås att det gällande 23 § 1 mom. blir paragrafens nya 2 mom., ändrat så att endast böter kan dömas ut med stöd av det.

Det föreslås att i början av momentet förs in ett uttryckligt omnämnande av att övertädelse av förbudet i 20 § är straffbart såväl då den är uppsåtlig som då den har skett av oaktsamhet. Uppsåt måste ingå i denna del av stadgandet eftersom enbart störning av övervakning eller granskning inte kan bli straffbart enligt strafflagen.

Överträdelser av de bestämmelser och förbud som nämns i slutet av stadgandet bestraffas enligt bullerbekämpningslagen endast om de har skett av oaktsamhet. Detta framgår av uttrycket "på något annat sätt än av grov oaktsamhet." För uppsåtliga förseelser eller förseelser av grov oaktsamhet kan straff dömas ut med stöd av 48 kap. 3 § 2 mom. strafflagen.

149. Lagen om avfallshantering

Brott mot lagen om avfallshantering eller mot stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den är enligt den gällande 35 § straffbara som avfallshanteringsförseelser och skall bestraffas med böter eller fängelse i högst sex månader.

Enligt lagens gällande 36 § 1 mom. är ett sådant förfarande som strider mot lagen om avfallshantering eller en sådan försummelse av skyldigheter straffbar som orsakar fara för människors hälsa, betydlig olägenhet för processerna i naturen, anmärkningsvärd minskning av trivseln, påtaglig förfulning av landskapet eller betydande skada på någon annans egendom. Straffpåföljden för sådana avfallshanteringsbrott som det här är fråga om är fängelse i högst två år eller böter. Enligt 2 mom. paragrafen bestraffas som avfallshanteringsförseelse vissa gärningar som har samband med avfall som skall övervakas internationellt.

I 37 § lagen om avfallshantering finns ett straffstadgande för grova avfallshanteringsbrott. Straffskalan är fängelse i minst ett och högst sex år.

35 §. Enligt förslaget skall på gärningar som enligt den gällande 36 § i lagen om avfallshantering är straffbara som avfallshanteringsbrott tillämpas straffstadgandena om miljöförstöring i 48 kap. strafflagen. Detta framgår av den föreslagna hänvisningen till 48 kap. 1-4 §§.

Enligt 36 § lagen om avfallshantering är det också straffbart att importera produkter i strid med ett förbud eller en begränsning som har utfärdats med stöd av lagen. Detta slag av import blir också straffbart som miljöförstö-

ring, och det allmänna stadgandet om smuggling i strafflagen (46 kap. 4 §) blir därmed inte tillämpligt.

36 §. Det föreslås att den gällande 35 § förs in i denna paragraf men ändrad så att den blir subsidiär i förhållande till den nya 35 §. Med stöd av den föreslagna 36 § kan endast böter dömas ut. Hotet om fängelse utgår eftersom straffbara enligt det föreslagna lagrummet endast blir sådana överträdelser av lagen om avfallshantering eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den som inte enligt 48 kap. strafflagen skall bestraffas som miljöförstöring. Det föreslås också att ett uttryckligt omnämnande av att paragrafen gäller såväl uppsåtliga gärningar som gärningar av oaktsamhet fogas till paragrafen.

Stadgandet om miljöförstöring i strafflagen kan dock inte tillämpas på de fall som för närvarande omfattas av 36 §, där avfallshanteringen har orsakat skada på egendom, utan att gärningen ens är ägnad att orsaka fara för miljön eller hälsan. Men inte heller sådana här atypiska gärningar blir ostraffbara. De kommer att kunna bestraffas som avfallshanteringsförseelse enligt förslaget till 36 § eller, om uppsåtskriteriet uppfylls, som skadegörelse enligt 35 kap. strafflagen.

37 §. Det föreslås att stadgandet upphävs eftersom det ersätts av stadgandet om grov miljöförstöring i 48 kap. 2 § strafflagen.

150. Lagen om miljötillståndsförfarande

13 §. Enligt 13 § lagen om miljötillståndsförfarande bestraffas den som försummar att anhålla om i lagen avsett miljötillstånd. Det föreslås att om straff för en sådan försummelse skall stadgas i stadgandet om miljöförseelse i 48 kap. 3 § 3 mom. strafflagen. Därför föreslås att straffstadgandet i 13 § ändras till ett hänvisningsstadgande.

151. Byggnadslagen

I 146 § byggnadslagen finns ett straffstadgande för förfaranden i strid med byggnadslagen. Enligt stadgandet är det straffbart att uppföra en byggnad utan sådant tillstånd som krävs enligt byggnadslagen samt att vidta andra åtgärder i strid med byggnadslagen eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den. Det är också straffbart att försumma skyldigheter som har fastställts i tillståndet. Straffpåföljden för överträdelse av stadgandena i byggnadslagen är böter eller fängelse i högst sex månader.

I paragrafens 2 mom. stadgas för närvarande om straff för grov överträdelse av stadgandena i byggnadslagen. Som exempel på tillämpningsområdet för lagrummet anges i rekvisitet sådana åtgärder eller försummelser som till sina verkningar är oåterkalleliga eller som med hänsyn till värden som anknyter till miljön eller naturförhållandena är särskilt skadliga eller har medfört allvarlig fara för någon annans liv, hälsa eller egendom. Dessutom förutsätts för att lagrummet skall kunna tillämpas att brottet i det nämnda eller i andra fall som helhet betraktat kan anses vara grovt. Straffpåföljden för grov överträdelse av stadgandena i byggnadslagen är fängelse i högst två år eller böter.

146 § 1 mom. Enligt förslaget till 48 kap. 1 § 2 mom. strafflagen skall som miljöförstörelse bestraffas bl.a. att någon vidtar åtgärder för att ändra miljön i strid med byggnadslagen eller plan- eller tillståndsbestämmelser som har utfärdats med stöd av lagen. Enligt 2 § i samma kapitel skall den dömas för grovt miljöbrott som vid miljöförstöring orsakar en synnerligen stor skada för miljön eller hälsan eller risk för en sådan skada. Ytterligare en förutsättning är då att brottet också bedömt som en helhet är grovt.

Dessa stadganden kommer i huvudsak att ersätta de gällande straffstadgandena i 146 § 1 och 2 mom. byggnadslagen. Också i sådana fall där 48 kap. 1 och 2 § strafflagen inte är tillämpliga kommer de övriga strafflagsstadgandena om miljöbrott eller skada på egendom eller orsakande av fara att ersätta 146 § 1 och 2 mom. i den gällande byggnadslagen. Därför föreslås att i det nya 1 mom. endast förs in en hänvisning till 48 kap. 1-4 och 6 §§ strafflagen som primärt kommer i fråga.

146 § 2 mom. I rekvisitet för det gällande 1 mom. förutsätts inte att ett förfarande eller en försummelse har varit ägnad att försämra miljön eller medföra fara därför. Det är därmed inte nödvändigtvis fråga om brott som riktar sig mot miljön, utan det är tillräckligt att lagen i fråga eller att stadganden eller bestämmelser med stöd av den formellt har överträtts för att gärningen skall bli straffbar. Enligt förslaget skall straffpåföljderna dömas ut med

stöd av de föreslagna strafflagsstadgandena om miljöbrott, då dessa kan tillämpas på gärningen. För att förtydliga detta ändras det gällande straffstadgandet i 1 mom. och blir subsidiärt i förhållande till de gärningar som anges i det nya 1 mom.

Stadgandet blir ett nytt 2 mom. Samtidigt föreslås att ett uttryckligt omnämnande av att lagrummet också skall gälla gärningar av oaktsamhet förs in i det. Dessutom föreslås att lagrummet ändras så att endast böter kan dömas ut med stöd av det.

152. Upphovsrättslagen

I enlighet med principerna för strafflagsrevisionen skall de allvarligaste brotten mot upphovsrättslagen, dvs. de som förtjänar fängelsestraff, regleras i strafflagen, närmare bestämt i 49 kap. 1 § om upphovsrättsbrott. Om lindrigare brott mot upphovsrättslagen skall däremot fortfarande stadgas i upphovsrättslagen. Med beaktande av arten av dessa kränkningar räcker det med böter som straffhot. Dessutom föreslås att upphovsrättslagens straffstadgande om brott mot tystnadsplikt ersätts med en hänvisning till 38 kap. strafflagen.

56 §. Paragrafen innehåller för närvarande ett straffstadgande om upphovsrättsbrott. Eftersom det föreslås ett stadgande om upphovsrättsbrott i 49 kap. 1 § strafflagen, kan 56 § upphovsrättslagen ändras till en hänvisning till strafflagsstadgandet.

56 a §. Paragrafen innehåller för närvarande ett straffstadgande om upphovsrättsförseelse. Det träder dock tillbaka, om gärningen är straffbar som ett upphovsrättsbrott. Eftersom det föreslås ett stadgande om upphovsrättsbrott i 49 kap. 1 § strafflagen, skall den hänvisning till 56 § upphovsrättslagen som ingår i stadgandet om upphovsrättsförseelse ändras så att den syftar på det nya stadgandet i strafflagen. Från stadgandet tas även bort straffhotet på fängelse i högst sex månader varefter straffet för upphovsrättsförseelse är böter.

56 b §. För närvarande bestraffas brott mot den tystnadsplikt som avses i 26 d § upphovsrättslagen enligt lagens 56 b §. Maximistraffet än fängelse i sex månader. Endast någon annan än en tjänsteman eller offentligt anställd kan göra sig skyldig till brott mot denna tystnadsplikt. Eftersom straff för detta brott ådöms med stöd av föreslagna 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, föreslås straffstadgandet i fråga bli en hänvisning till de nämnda paragraferna i strafflagen. Stadgandet föreslås också innehålla en subsidiaritetsklausul som förutsätter strånghetsjämförelse. T.ex. i det fall att ett brott mot tystnadsplikten samtidigt utgör ett brott mot företagshemlighet, tillämpas endast straffstadgandet om det sistnämnda brottet.

57 § 3 mom. Här stadgas om ersättning för vissa skador i samband med upphovsrättsbrott och upphovsrättsförseelser. I momentet finns i fråga om upphovsrättsbrott en hänvisning till lagens 56 §. Denna föreslås bli en hänvisning till 49 kap. 1 § strafflagen.

60 §. Enligt hänvisningsstadgandet i paragrafen tillämpas stadgandena i upphovsrättslagen om straff och ersättningsskyldighet även vid kränkning av de närrättigheter som avses i kap. 5 lagen. Eftersom detta i fråga om upphovsrättsbrott uttryckligen framgår av stadgandet i 49 kap. 1 § strafflagen, är det inte längre nödvändigt att i stadgandet om upphovsrättsbrott hänvisa till 60 §. Hänvisningen är även onödig i fråga om 56 a §. Därför föreslås att i 60 § stryks hänvisningarna till 56 och 56 b §§.

62 § 1 mom. Stadgandet gäller åtalsrätten vid sådana brott och förseelser som avses i upphovsrättslagen. Eftersom stadgandet om upphovsrättsbrott flyttas från upphovsrättslagen till strafflagen, föreslås momentets omnämnande av upphovsrättsbrott bli struket. I övrigt förblir momentet oförändrat till sitt sakinnehåll. Detta betyder att gärningar som förblir straffbara enligt upphovsättslagen fortfarande är målsägandebrott, med undantag av sådana upphovsrättsförseelser som riktar sig mot lagens 51 och 52 §§.

153. Lagen om rätt till fotografisk bild

18 §. Brott mot fotografirätten föreslås bli straffbara som upphovsrättsbrott i enlighet med 49 kap. 1 § strafflagen, vilket innebär att straffstadgandet i 18 § lagen om rätt till fotografisk bild bör ändras till en hänvisning till det nämnda strafflagsstadgandet. Fotografirättsbrott upphör att vara en särskild brottsbenämning.

18 a §. I lagen om rätt till fotografisk bild lämnas kvar stadgandet i 18 a § om fotografi-

rättsförseelse. I och med att detta lagrum utanför strafflagen endast gäller lindrigare kränkningar stryks fängelsestraffhotet, vilket innebär att endast böter återstår som straffpåföljd. Det gällande stadgandets hänvisning till stadgandet om fotografirättsbrott i 18 § föreslås bli ändrad så att den avser stadgandet om upphovsrättsbrott i 49 kap. 1 § strafflagen.

Stadgandet om fotografirättsförseelse föreslås samtidigt bli så kompletterat att det i likhet med det stadgande om upphovsrättsbrott som föreslås i strafflagen skyddar fotografen inte bara mot framställning och spridning av olovliga exemplar utan också mot olovlig visning av fotografier. Också det straffrättsliga skydd som stadgas i lagen om rätt till fotografiska bilder täcker således samtliga aspekter på fotografens ensamrätt.

19 § 3 mom. Hänvisningen till lagens 18 § föreslås bli ändrad så att den avser 49 kap. 1 § strafflagen, som enligt förslaget skall ersätta 18 § lagen om rätt till fotografisk bild.

23 §. Stadgandet gäller åtalsrätten vid fotografirättsbrott och fotografirättsförseelser. Eftersom också fotografirättsbrottet uppgår i upphovsrättsbrottet, varom stadgas i 49 kap. 1 § strafflagen, kvarstår i lagen om rätt till fotografisk bild endast stadgandet om åtalsrätten i samband med fotografirättsförseelse. Förseelsen förblir ett målsägandebrott.

154. Varumärkeslagen

39 § 1 mom. Detta lagrum i varumärkeslagen innehåller ett straffstadgande om intrång i varumärkesrätt. Enligt förslaget skall ett stadgande om allvarliga intrång i varumärkesrätt tas in i 49 kap. 2 § strafflagen, dvs. i paragrafen om brott mot industriell rättighet. Däremot föreslås i varumärkeslagen kvarstå ett stadgande om lindriga varumärkesintrång. Benämningen föreslås vara varumärkesförseelse. Stadgandet om fängelsestraffhot föreslås bli struket, vilket innebär att böter kommer att vara den enda straffpåföljden för förseelsen. Till stadgandet fogas ett omnämnande om att det är subsidiärt i förhållande till strafflagens stadgande om brott mot industriell rätt. Dessutom föreslås en del mindre omstiliseringar i momentet.

43 §. Enligt stadgandet är det i samband med åtal som gäller intrång i varumärkesrätt möjligt att behandla också yrkanden som baserar sig på lagens 38 §. Eftersom sådana yrkanden bör kunna behandlas också i samband med behandling av åtal som gäller brott mot industriell rätt, föreslås att till paragrafen fogas en hänvisning till 49 kap. 2 § strafflagen.

155. Patentlagen

57 §. I 57 § 1 mom. patentlagen stadgas om påföljderna för patentintrång, dvs. förbudsdom och straff. Enligt förslaget skall paragrafen ändras så att stadgandet om förbudsdom blir 1 mom. och straffstadgandet 2 mom. Gällande 2 mom. om åtalsrätten blir därmed 3 mom. Till det nya 2 mom. fogas en subsidiaritetsklausul om brott mot industriell rätt, eftersom det föreslås bli stadgat i 49 kap. 2 § strafflagen om de allvarligaste patentintrången. Lindrigare patentintrång föreslås fortfarande bli bestraffade enligt patentlagen. Som brottsbenämning föreslås patentförseelse och som påföljd böter.

59 § 2 mom. Detta lagrum stadgar att beslag kan ske redan i det skedet då ett patentintrång skäligen kan antas föreligga. Eftersom egendom bör kunna tas i beslag också i det fall att ett i enlighet med 49 kap. 2 § strafflagen såsom brott mot industriell rätt straffbart patentintrång antas föreligga, föreslås en sådan komplettering i paragrafen.

61 § 1 mom. Enligt momentet får bl.a. straff för patentintrång inte ådömas i det fall att ett patent har förklarats ogiltigt. Förbudet skall gälla också patentintrång för vilka straff skall ådömas enligt vad 49 kap. 2 § strafflagen stadgar om brott mot industriell rätt. Av den anledningen föreslås en hänvisning till stadgandet om brott mot industriell rätt.

156. Mönsterrättslagen

35 §. I 35 § 1 mom. mönsterrättslagen finns både ett förbudsdomsstadgande och ett straffstadgande som gäller intrång i mönsterrätt. Straffstadgandet föreslås bli avskiljt till ett särskilt 2 mom., varvid gällande 2 mom. om åtalsrätt blir ett nytt 3 mom. Till det nya 2 mom. fogas en subsidiaritetsklausul om brott mot industriell rättighet, eftersom de allvarligaste mönsterrättsintrången föreslås bli reglerade i 49 kap. 2 § strafflagen. Ett stadgande om lindrigare intrång i mönsterrätt lämnas kvar i mönsterrättslagen. Brottsbenämningen föreslås

vara mönsterrättsförseelse och straffpåföljden böter.

37 § 2 mom. Enligt detta lagrum kan egendom tas i beslag redan i det skedet då ett intrång i mönsterrätt förmodas ha blivit begånget. Eftersom ett beslagsförordnande bör kunna ges också då ett sådant mönsterrättsintrång antas ha blivit begånget som enligt 49 kap. 2 § strafflagen är straffbart som ett brott mot industriell rättighet, föreslås paragrafen bli preciserad på ett sätt som syftar till detta.

39 § 1 mom. Enligt momentet kan straff eller andra påföljder enligt mönsterrättslagen inte ådömas i det fall att registreringen av ett mönster har upphävts. Denna begränsning skall gälla även fall där det annars vore möjligt att tillämpa 49 kap. 2 § strafflagen om brott mot industriell rättighet. Därför föreslås att till paragrafen fogas en hänvisning till stadgandet om brott mot industriell rättighet.

44 §. Enligt paragrafen skall domstolen till registermyndigheten sända en avskrift av sitt slutliga beslut bl.a. i det fall att den dömt ut straff för intrång i mönsterrätt. Denna skyldighet föreslås bli utsträckt också till fall där mönsterrättsintrång i enlighet med 49 kap. 2 § strafflagen utgör brott mot industriell rättighet.

157. Lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar

I enlighet med principerna för totalrevisionen av strafflagen skall de allvarligaste gärningarna som riktar sig mot lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar regleras i stadgandet om brott mot industriell rättighet i 49 kap. 2 § strafflagen eftersom hot om fängelsestraff här är påkallat. Stadgandet om kretsmönsterförseelse, vars straffhot är böter, kvarlämnas i kretsmönsterlagen.

34 §. Detta lagrum innehåller för närvarande ett straffstadgande om kretsmönsterbrott. Intrång i ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar föreslås bli straffbart som brott mot industriell rättighet i enlighet med 49 kap. 2 § strafflagen, varför straffstadgandet i 34 § kretsmönsterlagen kan ändras till en hänvisning till detta stadgande i strafflagen. Samtidigt upphör kretsmönsterbrott att vara en separat brottsbenämning.

35 §. Straffstadgandet i denna paragraf om kretsmönsterförseelse träder tillbaka i det fall att gärningen skall bestraffas som ett kretsmönsterbrott. Den hänvisning till kretsmönsterbrott som finns i stadgandet om kretsmönsterförseelse föreslås bli ändrad så att den åsyftar stadgandet om brott mot industriell rättighet i 49 kap. 2 § strafflagen.

37 §. Denna paragrafs 1 mom. gäller åtalsrätten för de i kretsmönsterlagen reglerade brotten och förseelserna över huvud taget. Mom. 2 innehåller ett undantagsstadgande enligt vilket allmänna åklagaren kan väcka åtal för kretsmönsterbrott, om en synnerligen viktig allmän fördel kräver att åtal väcks. Eftersom om allvarligare kränkningar av kretsmönsterrätt kriminaliseras som brott mot industriell rätt i 49 kap. 2 § strafflagen och eftersom om åtalsrätten stadgas i 49 kap. 3 § strafflagen, föreslås kretsmönsterlagens 37 § bli så ändrad att den gäller endast åtalsrätten för de brott som fortfarande kommer att vara straffbara enligt lagens 35 och 36 §§. Dessa brott är enligt förslaget målsägandebrott.

39 § 2 mom. och 40 § 1 mom. Hänvisningarna i dessa moment till stadgandet om kretsmönsterbrott i 34 § föreslås bli ändrade så att de avser 49 kap. 2 § strafflagen om brott mot industriell rätt.

158. Lagen om nyttighetsmodellrätt

39 § 1 mom. Detta lagrum i lagen om nyttighetsmodellrätt stadgar straff för intrång i nyttighetsmodellrätt. Till stadgandet skall enligt förslaget fogas en klausul som anger att det är subsidiärt i förhållande till 49 kap. 2 § strafflagen om brott mot industriell rättighet. De allvarligaste intrången i nyttighetsmodellrätt regleras i strafflagen. Lindrigare intrång kommer fortfarande att vara straffbara enligt 39 § lagen om nyttighetsmodellrätt. Lagrummets hot om fängelsestraff föreslås bli upphävt. Som brottsbenämning föreslås nyttighetsmodellförseelse och som straffpåföljd böter. Dessutom föreslås i momentet smärre språkliga justeringar.

41 § 1 mom. Enligt detta lagrum kan straff, ersättning eller annan påföljd inte dömas ut i det fall att en registrering av nyttighetsmodell har förklarats ogiltig genom lagakraftvunnet beslut. Detta kommer naturligtvis att gälla också sådana fall där det annars är möjligt att

tillämpa 49 kap. 2 § strafflagen om brott mot industriell rättighet. Därför föreslås i paragrafen en hänvisning till stadgandet om brott mot industriell rättighet.

159. Lagen om växtförädlarrätt

33 § 2 mom. Enligt 33 § 2 mom. lagen om växtförädlarrätt gäller straffstadgandet inte vissa kränkningar av växtförädlarrätten som ägt rum efter att ansökan om växtförädlarrätt inlämnats men före förädlarrätten beviljats. Detta borde givetvis gälla även straffbarheten enligt stadgandet om brott mot industriell rättighet och därför skall hänvisningen i stadgandet till 34 och 35 §§ lagen om växtförädlarrätt utsträckas att omfatta även kränkningar av växtförädlarrätt som bedöms enligt 49 kap. 2 § strafflagen som kränkning av industriell rättighet.

34 § 1 mom. I momentet finns ett straffstadgande om kränkning av växtförädlarrätt. Om de allvarligaste formerna av kränkning av växtförädlarrätt stadgas i 49 kap. 2 § om kränkning av industriell rätt. Till straffstadgandet i lagen om växtförädlarrätt fogas ett omnämnande att straffstadgandet är subsidiärt i förhållande till straffstadgandet i 49 kap. 2 § strafflagen. För lindrigare kränkningar skall alltjämt dömas till straff enligt 34 § lagen om växtförädlarrätt. Samtidigt skall fängelse utgå ur straffskalan. Förseelsens benämning skall även i fortsättningen vara kränkning av växtförädlarrätt och straffet skall vara böter.

Hänvisningarna om kränkning av växtförädlarrätt (t.ex. i 31 §) bör utan särskilt omnämnande — vid sidan av 34 § 1 mom. — anses gälla även kränkningar av växtförädlarrätt som uppfyller rekvisitet i 49 kap. 2 § strafflagen.

34 § 2 mom. Mom. 2 innehåller ett stadgande om åtalsrätt för kränkning av växtförädlarrätt. Eftersom det stadgas om de allvarligaste formerna av kränkning av växtförädlarrätt i 49 kap. 2 § strafflagen och eftersom 49 kap. 3 § stadgar om åtalsrätten för detta brott, så föreslås 34 § 2 mom. lagen om växtförädlarrätt ändrad så att det gäller endast gärningar som uppfyller rekvisitet i 34 § 1 mom. Gärningen är ett målsägandebrott.

Ikraftträdande

De lagförslag som ingår i propositionen medför inget behov att göra sådana ändringar i myndigheternas befogenheter eller organisation att lagens ikraftträdande på den grunden måste uppskjutas. Däremot är det skäl att reservera tid för att ordna utbildning för domarna, åklagarna, polisen och vissa andra myndigheter, t.ex. för de myndigheter som är verksamma inom miljövården och arbetarskyddet. Eftersom det i propositionen till stor del är fråga om brott som förekommer rätt sällan, är det inte nödvändigt att för utbildning och information reservera en lika lång tid som då totalreformens första skede trädde i kraft. De lagar som ingår i propositionen kan träda i kraft redan ca ett halft år efter att de har blivit stadfästa.

Med tanke på medborgarna och de myndigheter som tillämpar lagen är det klarast om lagarna skulle träda i kraft vid ingången av ett kalenderår.

I propositionen föreslås att bl.a. regeringsformen och riksdagsordningen ändras. Dessa ändringsförslag skall behandlas på det sätt som 67 § riksdagsordningen stadgar. Det är emellertid inte nödvändigt att dessa lagändringar träder i kraft samtidigt som propositionens övriga lagförslag, även om det tillfälligt kunde uppstå en fara för feltokningar, om ändringarna av regeringsformen skulle träda i kraft efter 11 och 12 kap. Med beaktande av innehållet i regeringsformens stadgande och de därtill anslutna straffstadgandenas nya systematik har det inte betydelse i sak att ändringen av regeringsformen träder i kraft senare.

I propositionen föreslås även att beredskapslagen, som stiftats i den ordning 67 § regeringsformen stadgar, ändras. Det är emellertid endast fråga om att stadgandet om brott mot tystnadsplikten ändras till ett stadgande som hänvisar till strafflagen. Eftersom förslaget inte innebär en ändring i sak av lagens innehåll, föreslås att detta lagförslag behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som ovan anförts föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i strafflagen 15 kap., 16 kap. 8 a, 24 och 25 §§ samt 44 kap. 24 §,

dessa lagrum sådana de lyder, 15 kap. jämte senare ändringar, 16 kap. 8 a § ändrad genom lagar av den 20 juli 1933 och 8 september 1989 (228/33 och 792/89), 24 § i lag av den 31 juli 1930 (273/30) och 25 § i lag av den 6 februari 1931 (63/31) samt 44 kap. 24 § i lag av den 22 juni 1933 (203/33),

ändras 1 kap. 3 § 2 mom. 1, 3 och 4 punkten, 2 kap. 14 a §, 11—14 kap., 16 kap. 7 §, 8 § 2 mom., 16 § och 19 § 1 mom., 21, 25, 34 och 38 kap., 42 kap. 7 § samt 45 kap. 20 § 2 mom.,

av dessa lagrum 1 kap. 3 § 2 mom. 1 och 4 punkten sådana de lyder i lag av den 20 december 1974 (987/74) och 3 punkten i nämnda mom. sådan den lyder i lag av den 14 januari 1983 (46/83), 2 kap. 14 a § sådan den lyder ändrad genom lagar av den 10 januari 1969, den 19 juli 1974 och den 25 mars 1983 (2/69, 613/74 och 321/83), 11—14, 21, 25, 34 och 38 kap. jämte senare ändringar, 16 kap. 8 § 2 mom. och 45 kap. 20 § 2 mom. sådana de lyder i nämnda lag av den 25 mars 1983, samt 16 kap. 16 § sådan den lyder i lag av den 26 maj 1978 (382/78) och 19 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 24 augusti 1990 (769/90), samt

fogas till 44 kap. i stället för den 14 § som upphävdes genom lag av den 27 februari 1970 (150/70) en ny 14 § och till lagen nya 47—49 kap. som följer:

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt

3 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat kan utlänning dömas enligt finsk lag även, när hans brott icke är straffbart enligt lagen på gärningsorten, om brottet är:

1) krigföringsbrott, grovt krigföringsbrott, kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, folkmord eller förberedelse till folkmord,

— — — — — — — — — — — — — — —

3) tagande av gisslan,

4) kapning av fartyg eller trafiksabotage eller grovt sabotage som riktar sig mot flygtrafik eller internationell handelssjöfart eller

— — — — — — — — — — — — — — —

2 kap.

Om straffen

14 a §

Den som döms till fängelsestraff för landsförräderibrott eller högförräderibrott eller till fängelse i minst två år för något annat brott förlorar samtidigt sin militära grad.

11 kap.

Om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten

1 §

Krigföringsbrott

Den som vid krigshandling

1) använder ett förbjudet krigföringssätt eller stridsmedel,

2) missbrukar ett internationellt igenkänningstecken som skyddar sårade eller sjuka eller

3) på något annat sätt bryter mot bestämmelserna i ett för Finland förpliktande internationellt avtal om krigföring eller mot allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga lagar eller sedvänjor som gäller krig,

skall för *krigföringsbrott* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Försök är straffbart.

2 §

Grovt krigföringsbrott

Om vid krigföringsbrott

1) flera personer utsätts för livsfara,

2) synnerligen stor och vidsträckt ekonomisk skada förorsakas eller

3) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt krigföringsbrott* dömas till fängelse i minst två och högst tolv år.

Försök är straffbart.

3 §

Lindrigt krigföringsbrott

Om ett krigföringsbrott, med beaktande av dess följder eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för *lindrigt krigföringsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

4 §

Kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

Den som bryter mot eller underlåter att fullgöra vad som enligt internationella avtal, som är förpliktande för Finland, eller enligt allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga regler skall iakttas för att värna om sårade, sjuka eller nödställda eller vid behandlingen av krigsfångar eller skyddet av civilbefolkningen i krig eller under väpnad konflikt eller ockupation, skall för *kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Försök är straffbart.

Om en gärning som avses i denna paragraf, med hänsyn till överträdelsens art, dess obetydliga följder eller andra omständigheter vid gärningen, bedömd som en helhet inte är allvarlig, skall gärningsmannen inte dömas för kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden eller för försök därtill, utan för de andra brott som gärningen innefattar.

5 §

Grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

Om vid kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

1) flera personer utsätts för livsfara eller

2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden* dömas till fängelse i minst två och högst tolv år.

Försök är straffbart.

6 §

Folkmord

Den som för att helt eller delvis förinta en nationell, raslig, etnisk eller religiös grupp eller en med dessa jämställbar folkgrupp i denna dess egenskap

1) dödar medlemmar av gruppen,

2) tillfogar medlemmar av gruppen svåra fysiska eller psykiska sjukdomar eller skador,

3) vidtar tvångsåtgärder för att hindra fortplantning inom gruppen,

4) tvångsförflyttar barn från en grupp till en annan eller

5) på något annat motsvarande sätt avsevärt försämrar levnadsvillkoren för gruppen,

skall för *folkmord* dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.

Försök är straffbart.

7 §

Förberedelse till folkmord

Den som i sådan avsikt som nämns i 6 §

1) med någon annan kommer överens om att begå folkmord eller

2) gör upp en plan för folkmord

skall för *förberedelse till folkmord* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

8 §

Hets mot folkgrupp

Om någon bland allmänheten sprider uttalanden eller andra meddelanden i vilka en nationell, raslig, etnisk eller religiös grupp eller en med dessa jämställbar folkgrupp hotas, förtalas eller smädas, i syfte att väcka aggressivitet eller fientlighet mot gruppen eller att få till stånd diskriminering av den, och är gärningen ägnad att åstadkomma en sådan verkan, skall han för *hets mot folkgrupp* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

9 §

Diskriminering

Den som i näringsverksamhet, yrkesutövning, betjäning av allmänheten, tjänsteutövning

eller något annat offentligt uppdrag eller vid anordnandet av en offentlig tillställning eller ett allmänt möte utan godtagbart skäl

1) inte betjänar någon viss person på gängse villkor,

2) förvägrar någon tillträde till tillställningen eller mötet eller avlägsnar någon därifrån eller

3) försätter någon i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än andra

på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuella inriktning eller hälsotillstånd eller religion, samhälleliga åsikter, politiska eller fackliga verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för *diskriminering* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

12 kap.

Om landsförräderibrott

1 §

Äventyrande av Finlands suveränitet

Den som i avsikt att med våld eller hot om våld eller med hjälp av en främmande stats militära eller ekonomiska påtryckning eller stöd

1) lägga Finland eller en del av Finland under en främmande stats makt,

2) lösgöra en del av Finland från det övriga riket eller

3) på något annat lika allvarligt sätt begränsa Finlands statliga självbestämmanderätt

företar en handling som innebär fara för att avsikten förverkligas, skall för *äventyrande av Finlands suveränitet* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

2 §

Krigsanstiftan

Om någon i Finland, eller en finsk medborgare utomlands, under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger, med avsikt att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar

1) offentligt uppmanar en främmande stat att angripa Finland eller Finland att angripa en främmande stat,

2) offentligt sprider uttalanden eller andra meddelanden som syftar till att stämma den allmänna opinionen positiv till angreppshandlingar,

3) systematiskt sprider uppenbart osanna eller vilseledande uppgifter om Finlands försvar eller om landets militär- eller försvarspolitiska avsikter eller

4) orättmätigt begår en våldshandling mot en främmande stat, dess representant, territorium eller egendom

så att handlingen klart ökar faran för att Finland skall invecklas i krig eller utsättas för en krigshandling, skall han för *krigsanstiftan* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

3 §

Landsförräderi

En finsk medborgare som under ett krig, en väpnad konflikt eller en ockupation som berör Finland eller när ett omedelbart hot därom föreligger

1) ansluter sig till fiendens väpnade styrkor,

2) deltar i krigshandlingar eller andra militära aktioner mot Finland,

3) i fiendens tjänst fullgör militära eller civila uppgifter som direkt främjar krigshandlingar mot Finland eller

4) inleder samarbete med fienden eller på något annat motsvarande sätt skadar Finland till förmån för fienden,

skall för *landsförräderi* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

För landsförräderi döms likaså en utlänning som begår en gärning som avses i 1 mom. 4 punkten medan han vistas i Finland eller medan han är i rikets tjänst.

Försök är straffbart.

Som sådant samarbete med fienden som avses i 1 mom. 4 punkten betraktas inte sådana åtgärder under en ockupation, vilka är uppenbart nödvändiga för att trygga befolkningens levnadsförhållanden.

4 §

Grovt landsförräderi

Om vid landsförräderi

1) förorsakas fara för att riket eller en del därav råkar under främmande välde eller

2) Finland annars tillfogas synnerligen stor skada

och landsförräderiet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt landsförräderi* dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.

Försök är straffbart.

5 §

Missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning

Om den som har till uppgift att på Finlands vägnar sluta internationella avtal eller förhandla om avtalsvillkor med en främmande stat, eller att annars bevaka Finlands intressen i militära, politiska eller ekonomiska angelägenheter, i detta uppdrag

1) vidtar en åtgärd som han inte har rätt till eller

2) väsentligt försummar sina skyldigheter

så att gärningen tillfogar Finland avsevärd skada, skall han för *missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

6 §

Spioneri

Den som i avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland skaffar uppgifter om en sådan omständighet beträffande Finlands försvar eller annan beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning eller om någon annan därmed jämförbar på Finlands säkerhet inverkande omständighet som, om den kommer till en främmande stats kännedom, kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi, skall för *spioneri* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

För spioneri döms också den som för att gynna en främmande stat eller för att skada Finland förmedlar, lämnar, röjer eller offentliggör en uppgift som avses i 1 mom.

Försök är straffbart.

Den som hör till fiendens krigsmakt får dömas för spioneri endast om han med hemlighållande av att han hör till fiendens krigsmakt vistas i Finland eller på finska förvarsmaktens krigsoperationsområde. Han får inte dömas för annat spioneri än det som han ertappats med.

7 §

Grovt spioneri

Om ett spioneri

1) begås under undantagsförhållanden,

2) gäller en omständighet som är av synnerligen stor betydelse för Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi eller

3) är ägnat att förorsaka synnerligen stor skada av det slag som avses i 6 §

och spioneriet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt spioneri* dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.

Försök är straffbart.

8 §

Röjande av statshemlighet

Den som obehörigen offentliggör, förmedlar, lämnar ut eller röjer eller för sådant ändamål obehörigen skaffar upplysningar om någon omständighet som med hänsyn till Finlands yttre säkerhet har stadgats eller bestämts att hållas hemlig eller som enligt vad gärningsmannen vet är av en sådan beskaffenhet att det är ägnat att allvarligt skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi om den röjs, skall för *röjande av statshemlighet* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Försök är straffbart.

9 §

Oaktsamt röjande av statshemlighet

Den som av grov oaktsamhet obehörigen offentliggör, förmedlar, lämnar ut eller röjer upplysningar om någon omständighet som med hänsyn till Finlands yttre säkerhet har stadgats eller bestämts att hållas hemlig, skall för *oaktsamt röjande av statshemlighet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

10 §

Olovlig underrättelseverksamhet

Den som i avsikt att skada en främmande stat eller för att gynna en annan främmande stat skaffar upplysningar om en främmande stats försvar eller säkerhet eller om omständigheter med omedelbar inverkan på dem och därigenom skadar eller äventyrar Finlands ut-

rikesrelationer, skall för *olovlig underrättelseverksamhet* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Försök är straffbart.

11 §

Äventyrande av internationella relationer

Om någon i Finland eller en finsk medborgare utomlands deltar i en sådan gärning mot en främmande stat som avses i 13 kap. och därigenom förorsakar fara för att Finlands relationer till den främmande staten skadas, skall han för *äventyrande av internationella relationer* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

12 §

Brott mot neutralitetsbestämmelserna

Den som bryter mot de neutralitetsbestämmelser som utfärdats om Finlands förhållande till krigförande främmande stater, skall för *brott mot neutralitetsbestämmelserna* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

13 §

Upprätthållande av landsförrädisk förbindelse

Den som i avsikt att begå brott som avses ovan i detta kapitel träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent, skall för *upprätthållande av landsförrädisk förbindelse* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

14 §

Åtalsrätt

Åtal för missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning och för äventyrande av internationella relationer eller för upprätthållande av landsförrädisk förbindelse för begående av dessa brott får inte väckas utan förordnande av republikens president.

13 kap.

Om högförräderibrott

1 §

Högförräderi

Den som i avsikt att med våld eller hot om våld eller på ett jämförbart sätt genom orättmätigt tvång eller med åsidosättande av statsförfattningen

1) upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller

2) ändra Finlands statsskick

företar en handling som innebär fara för att avsikten förverkligas, skall för *högförräderi* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

För högförräderi döms också den som med våld eller hot om våld åsidosätter eller försöker åsidosätta republikens president, statsrådet eller riksdagen eller helt eller delvis hindrar eller försöker hindra dem att utöva sina befogenheter.

2 §

Grovt högförräderi

Om vid högförräderi

1) gärningsmannen är republikens president, en statsrådsmedlem eller någon annan som hör till statens högsta politiska eller militära ledning,

2) brottet begås med anlitande av en väpnad styrka,

3) brottet begås genom att människor dödas eller

4) brottet på grund av undantagsförhållanden är särskilt farligt

och högförräderiet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt högförräderi* dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.

3 §

Förberedelse till högförräderi

Den som i syfte att begå högförräderi

1) träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent,

2) tillverkar, skaffar, samlar eller lagrar vapen, ammunition eller annan jämförbar utrustning som lämpar sig för våldshandlingar,

3) ger utbildning i vapenbruk eller användning av annan utrustning som lämpar sig för våldshandlingar eller

4) värvar eller samlar manskap eller utrustar manskap med vapen,

skall för *förberedelse till högförräderi* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

För förberedelse till högförräderi döms också den som grundar eller organiserar en sammanslutning vars syfte är att med våld upphäva

eller ändra Finlands statsförfattning eller statsskick, deltar i ledande ställning eller annars på ett framträdande sätt i en sådan sammanslutnings verksamhet eller, medveten om dess syfte, ger den ett betydande ekonomiskt, organisatoriskt eller annat sådant stöd.

4 §

Olaglig militär verksamhet

Den som olagligen grundar, organiserar eller utrustar en militärt uppbyggd sammanslutning med politiskt syfte, intar en ledande ställning i en sådan sammanslutning, ekonomiskt eller annars på ett betydande sätt stöder sammanslutningen eller inom den anordnar eller meddelar militär utbildning, skall för *olaglig militär verksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

14 kap.

Om brott mot politiska rättigheter

1 §

Valbrott

Den som med våld eller hot påverkar eller försöker påverka någon annans röstande eller kandidatur vid ett allmänt val eller en allmän omröstning, skall för *valbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

2 §

Röstköp

Den som

1) utlovar, erbjuder eller ger någon en belöning eller en annan förmån för att påverka röstningen vid ett allmänt val eller en allmän omröstning eller

2) kräver en belöning eller någon annan förmån för att rösta eller avstå från att rösta vid ett allmänt val eller en allmän omröstning,

skall för *röstköp* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

3 §

Röstningsfusk

Den som vid ett allmänt val eller en allmän omröstning röstar utan rösträtt, i någon annans namn eller mer än en gång, skall för *röstningsfusk* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Försök är straffbart.

4 §

Förvanskande av valresultat

Den som i syfte att åstadkomma att resultatet av ett allmänt val eller en allmän omröstning inte blir riktigt eller inte kan utrönas

1) räknar röster fel,

2) förstör, skadar, undangömmer eller tillför röstsedlar eller ändrar anteckningarna på dem eller

3) på något annat därmed jämförbart sätt ingriper i förrättandet av ett allmänt val eller en allmän omröstning,

skall för *förvanskande av valresultat* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

5 §

Kränkning av politisk handlingsfrihet

Den som med våld eller genom hot som innebär allvarlig fara för annans välbefinnande hindrar någon

1) att uttrycka sin åsikt om allmänna angelägenheter vid ett för detta avsett möte eller en för detta avsedd annan tillställning eller i ett massmedium eller annars offentligt,

2) att delta i ett möte, ett demonstrationståg eller i någon annan tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller

3) att grunda en förening för allmänna angelägenheter eller att ansluta sig eller höra till en sådan eller att vara verksam inom den,

skall för *kränkning av politisk handlingsfrihet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För kränkning av politisk handlingsfrihet döms också den som på ett sådant sätt som avses i 1 mom. förmår någon att mot sin vilja yttra sin åsikt om någon allmän angelägenhet vid ett möte eller en annan tillställning eller i ett massmedium eller annars offentligt, att delta i en tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller att ansluta sig eller höra till eller vara verksam inom en förening som grundats för sådana angelägenheter.

Försök är straffbart.

6 §

Hindrande av möte

Den som med våld eller hot om våld

orättmätigt hindrar att ett möte, ett demonstrationståg eller en tillställning ordnas för allmänna angelägenheter, skall för *hindrande av möte* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

7 §

Definitioner

Med allmänna val avses i detta kapitel statliga val, lagtingsval, kommunala val och allmänna kyrkliga val.

Med *allmän omröstning* avses i detta kapitel statliga och kommunala folkomröstningar.

16 kap.

Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

7 §

Den som för att begå ett i detta eller 12 kap. avsett brott värvar eller samlar beväpnat manskap, skall för *väpnat störande av allmän ordning* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

8 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Den som på det sätt som anges i 1 mom. uppmanar eller försöker förleda till folkmord, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spionieri, grovt spionieri, högförräderi, grovt högförräderi, uppror, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, rån, grovt rån, brott som nämns i 34 kap. 1—6 eller 11 § eller till ett sådant farligt militärt brott som avses i 45 kap. 5, 8, 10, 18 eller 20 §, skall för *offentlig uppmaning till grovt brott* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

— — — — — — — — — — — — — — —

16 §

Den som olovligen avlägsnar eller förstör en offentlig kungörelse som av en myndighet har satts upp till allmänt påseende, skall för *förstörande av offentlig kungörelse* dömas till böter.

19 §

Den som vet att äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spionieri, grovt spionieri, högförräderi, grovt högförräderi, mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, rån, grovt rån, människorov, tagande av gisslan, penningförfalskning, grov penningförfalskning eller ett i 34 kap. 1—6 §§ eller 11 § nämnt brott är på färde, men låter bli att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myndigheterna eller den som hotas av brottet skall, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

— — — — — — — — — — — — — — —

21 kap.

Om brott mot liv och hälsa

1 §

Dråp

Den som dödar någon skall för *dråp* dömas till fängelse på viss tid, minst åtta år.

Försök är straffbart.

2 §

Mord

Om ett dråp begås

1) med berått mod,

2) på ett synnerligen rått eller grymt sätt,

3) så att allvarlig allmän fara förorsakas eller

4) genom att en tjänsteman dödas för att förhindra honom att upprätthålla allmän ordning och säkerhet

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *mord* dömas till fängelse i tolv år eller på livstid.

Försök är straffbart.

3 §

Dråp under förmildrande omständigheter

Om ett dråp, med beaktande av de exceptionella förhållandena när brottet begicks, gärningsmannens motiv eller andra omständigheter som har samband med brottet, bedömt som en helhet har begåtts under förmildrande omständigheter, skall gärningsmannen för *dråp under förmildrande omständigheter* dömas till fängelse i minst fyra och högst tio år.

Försök är straffbart.

4 §

Barnadråp

En kvinna som i ett tillstånd av utmattning eller ångest på grund av nedkomsten dödar sitt barn, skall för *barnadråp* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Försök är straffbart.

5 §

Misshandel

Den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetslöshet eller något annat motsvarande tillstånd, skall för *misshandel* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

6 §

Grov misshandel

Om vid misshandel

1) någon tillfogas svår kroppsskada eller en allvarlig sjukdom eller försätts i livshotande läge,

2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt eller

3) används skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt hjälpmedel

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grov misshandel* dömas till fängelse i minst sex månader och högst tio år.

Försök är straffbart.

7 §

Lindrig misshandel

Om misshandeln, med hänsyn till att våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för *lindrig misshandel* dömas till böter.

8 §

Dödsvållande

Den som av oaktsamhet förorsakar någons död skall för *dödsvållande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

9 §

Grovt dödsvållande

Om döden vid dödsvållande förorsakas genom grov oaktsamhet och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt dödsvållande* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

10 §

Vållande av personskada

Den som av oaktsamhet förorsakar någon annan en kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa, skall för *vållande av personskada* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

11 §

Grovt vållande av personskada

Om kroppsskadan eller sjukdomen vid vållande av personskada förorsakas genom grov oaktsamhet och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt vållande av personskada* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

12 §

Framkallande av fara

Den som uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet utsätter någon för allvarlig fara till liv eller hälsa skall, om ett lika strängt eller strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för *framkallande av fara* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

13 §

Försummande av räddningsåtgärd

Den som vet att någon befinner sig i livsfara eller allvarlig fara för hälsa, men underlåter att ge eller skaffa denne sådan hjälp som skäligen kan krävas av honom med beaktande av hans möjligheter och situationens art, skall för *försummande av räddningsåtgärd* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

14 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för

lindrig misshandel som riktat sig mot en person som fyllt femton år och inte heller för vållande av personskada, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal.

25 kap.

Om brott mot friheten

1 §

Frihetsberövande

Den som genom att spärra in, fjättra eller bortföra eller på något annat sätt orättmätigt berövar någon rörelsefriheten eller isolerar någon från dennes omgivning, skall för *frihetsberövande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

2 §

Grovt frihetsberövande

Om vid frihetsberövande

1) frihetsförlusten utsträcks över tre dygn,

2) orsakas allvarlig fara för någons liv eller hälsa eller

3) används synnerlig grymhet eller hot om allvarligt våld

och frihetsberövandet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt frihetsberövande* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

3 §

Människorov

Den som

1) med våld, hot eller list bemäktigar sig någon i avsikt att försätta honom i förhållanden som kränker människovärdet eller i tvångsarbete

2) med våld, hot eller list bemäktigar sig ett barn som inte fyllt femton år för att idka människohandel med barnet eller

3) försätter någon i slaveri eller håller någon i slaveri, transporterar slavar eller bedriver handel med slavar,

skall, om gärningen bedömd som en helhet är grov, för *människorov* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Försök är straffbart.

4 §

Tagande av gisslan

Den som berövar någon friheten för att tvinga någon annan att göra, tåla eller underlåta något, vid hot om att gisslan kvarhålls, dödas eller skadas till hälsan skall, om gärningen bedömd som en helhet är grov, för *tagande av gisslan* dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.

Försök är straffbart.

5 §

Frihetsberövande av oaktsamhet

Den som av oaktsamhet förorsakar frihetsförlust för någon skall, om gärningen inte med beaktande av den olägenhet eller den skada den medfört är ringa, för *frihetsberövande av oaktsamhet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För frihetsberövande av oaktsamhet döms också den som orättmätigt, fastän han anser sig ha rätt till det, berövar någon friheten.

6 §

Olaga hot

Den som lyfter vapen mot någon eller på något annat sätt hotar någon med brott under sådana omständigheter att den hotade har grundad anledning att frukta för att hans egen eller någon annans personliga säkerhet eller egendom är i allvarlig fara skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för *olaga hot* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

7 §

Olaga tvång

Den som orättmätigt med våld eller hot tvingar någon att göra, tåla eller underlåta något skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för *olaga tvång* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

8 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för frihetsberövande av oaktsamhet, olaga hot eller olaga tvång, om inte målsäganden anmäler

brottet till åtal eller om inte ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid olaga hot eller olaga tvång.

34 kap.

Om allmänfarliga brott

1 §

Sabotage

Den som
1) anlägger en eldsvåda,
2) spränger någonting eller
3) åstadkommer en översvämning eller någon annan naturkatastrof
så att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa eller så att därav uppstår allmän fara för en synnerligen betydande ekonomisk skada, skall för *sabotage* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

För sabotage döms också den som genom att skada eller förstöra egendom eller genom att obehörigen ingripa i ett produktions-, distributions- eller datasystems funktion, förorsakar allvarlig fara för energiförsörjningen, den allmänna hälsovården, försvaret, rättsvården eller någon med dessa jämförbar viktig samhällsfunktion.

Försök är straffbart.

2 §

Trafiksabotage

Den som
1) förstör ett trafikmedel eller dess tillbehör eller en trafikled, en trafikanordning eller någon annan trafikutrustning eller skadar eller ändrar dem,
2) ger oriktig information om något som angår trafiken eller
3) utövar våld mot någon som befinner sig i ett trafikmedel eller på en flygplats eller mot den som sköter trafikledningsuppgifter, eller hotar en sådan person med våld
så att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa i trafiken skall, om gärningen bedömd som en helhet inte är ringa, för *trafiksabotage* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Försök är straffbart.

3 §

Grovt sabotage

Om sabotage eller trafiksabotage begås
1) så att en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa,
2) så att någon viktig samhällsfunktion på grund av den hotande skadans långvarighet, omfattning eller någon annan orsak utsätts för synnerligen allvarlig fara eller
3) under krig eller andra undantagsförhållanden
och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt sabotage* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Försök är straffbart.

4 §

Äventyrande av andras hälsa

Den som
1) förgiftar livsmedel eller något annat ämne som är avsett att förtäras eller användas av människor eller på något annat sådant sätt gör det hälsovådligt eller håller ett sådant hälsovådligt ämne tillgängligt för andra,
2) sprider en allvarlig sjukdom eller
3) använder kärnenergi, kärnämne, kärnavfall eller strålning i strid med kärnenergilagen (990/87) eller strålskyddslagen (592/91)
så att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa, skall för *äventyrande av andras hälsa* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Försök är straffbart.

5 §

Grovt äventyrande av andras hälsa

Om äventyrande av andras hälsa begås så att en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt äventyrande av andras hälsa* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Försök är straffbart.

6 §

Kärnladdningsbrott

Den som för in i landet eller här tillverkar eller spränger en kärnladdning eller innehar en

sådan, skall för *kärnladdningsbrott* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Försök är straffbart.

7 §

Vållande av allmän fara

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet begår en gärning som avses i 1, 2 eller 4 § skall, om den fara som avses i respektive stadgande beror på gärningsmannens oaktsamhet, för *vållande av allmän fara* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

För vållande av allmän fara döms också den som av oaktsamhet begår en gärning som avses i 6 §.

Vid vållande av allmän fara enligt 1 mom. får eftergift ske i fråga om åtal eller straff, om gärningsmannen självmant undanröjer faran innan någon väsentlig skada därav uppkommit.

8 §

Grovt vållande av allmän fara

Om vid vållande av allmän fara en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt vållande av allmän fara* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

9 §

Förberedelse till allmänfarligt brott

Den som i avsikt att begå ett brott som nämns i 1—5 §§ innehar en bomb, en annan sprängladdning, en farlig anordning eller ett farligt ämne, skall för *förberedelse till allmänfarligt brott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För förberedelse till allmänfarligt brott döms också den som i avsikt att begå ett kärnladdningsbrott skaffar anordningar, ämnen, formler eller ritningar som behövs för att tillverka en kärnladdning.

10 §

Falskt alarm

Den som beträffande en bomb, en eldsvåda, sjönöd, en storolycka eller annan sådan nöd eller fara gör en grundlös anmälan, som är ägnad att utlösa räddnings- eller säkerhetsåtgärder eller väcka panik, skall för *falskt alarm* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

11 §

Kapning av fartyg

Den som med våld eller hot om våld obehörigen

1) ingriper i manövreringen av ett luftfartyg under flygning eller av ett fartyg i handelssjöfart eller

2) på ett sätt som äventyrar flyg- eller sjösäkerheten bemäktigar sig ett luftfartyg eller ett fartyg i handelssjöfart,

skall för *kapning av fartyg* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Försök är straffbart.

Om kapningen har medfört endast obetydlig fara för flyg- eller sjösäkerheten och brottet med beaktande av våldets eller hotets art eller andra omständigheter vid gärningen även bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen inte dömas för kapning av fartyg utan för de andra brott som gärningen innefattar.

38 kap.

Om informations- och kommunikationsbrott

1 §

Sekretessbrott av enskild

Den som i strid med tystnadsplikt som anges i lag eller förordning eller som en myndighet särskilt har ålagt med stöd av lag

1) röjer en omständighet som skall hållas hemlig och som han fått kännedom om på grund av sin ställning, i sin befattning eller vid fullgörandet av ett uppdrag eller

2) utnyttjar en sådan hemlighet till sin egen eller någon annans nytta,

skall, om gärningen inte utgör brott enligt 40 kap. 5 §, för *sekretessbrott av enskild* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

2 §

Sekretessförseelse

Om ett sekretessbrott av enskild, med beaktande av gärningens betydelse för skyddet av integritet eller förtrolighet eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för *sekretessförseelse* dömas till böter.

För sekretessförseelse döms också den som har gjort sig skyldig till ett sådant i 1 § åsyftat brott mot tystnadsplikt som enligt något särskilt stadgande skall bestraffas som sekretessförseelse.

3 §

Kränkning av kommunikationshemlighet

Den som obehörigen

1) öppnar ett brev eller annat tillslutet meddelande som är adresserat till någon annan eller genom att bryta ett säkerhetsarrangemang skaffar uppgifter om ett meddelande som har upptagits elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod och som är skyddat mot utomstående,

2) i smyg med tekniska specialanordningar avlyssnar eller i smyg med en teknisk apparat upptar någon annans tal som inte är avsett att komma till hans eller andra utomståendes kännedom, under sådana omständigheter att den talande inte har haft skäl att anta att någon utomstående hör hans tal eller

3) skaffar uppgifter om innehållet i samtal, telegram, text-, bild- eller dataöverföring eller något annat motsvarande telemeddelande som förmedlas genom telenät eller om avsändande eller mottagande av ett sådant meddelande,

skall för *kränkning av kommunikationshemlighet* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Försök är straffbart.

4 §

Grov kränkning av kommunikationshemlighet

Om vid kränkning av kommunikationshemlighet

1) gärningsmannen för begående av brottet utnyttjar sin ställning såsom anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet enligt telelagen (183/87) eller någon annan särskild förtroendeställning,

2) gärningsmannen använder ett för begående av brottet planerat eller omvandlat databehandlingsprogram eller tekniska specialanordningar eller om brottet annars begås särskilt planmässigt eller

3) föremål för brottet är ett meddelande med synnerligen förtroligt innehåll eller gärningen i hög grad kränker integritetsskyddet

och kränkningen av kommunikationshemligheten även bedömd som en helhet är grov, skall gärningsmannen för *grov kränkning av kommunikationshemlighet* dömas till fängelse i högst tre år.

Försök är straffbart.

5 §

Störande av post- och teletrafik

Den som genom att ingripa i en för posttrafik eller för tele- eller radiokommunikationer använd anordnings funktion, genom att med en radioanläggning eller över ett telenät av okynne sända störande meddelanden eller på något annat motsvarande sätt obehörigen hindrar eller stör posttrafik eller tele- eller radiokommunikationer, skall för *störande av post- och teletrafik* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

6 §

Grovt störande av post- och teletrafik

Om vid störande av post- och teletrafik

1) gärningsmannen för begående av brottet utnyttjar sin ställning såsom anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet enligt telelagen eller rundradioverksamhet, eller någon annan särskild förtroendeställning eller

2) brottet hindrar eller stör radiokommunikationer för nödanrop eller andra sådana tele- eller radiokommunikationer som används för att skydda människoliv,

och störandet av post- och teletrafiken även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt störande av post- och teletrafik* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

7 §

Lindrigt störande av post- och teletrafik

Om störandet av post- och teletrafiken, med beaktande av störningens art eller omfattning eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för *lindrigt störande av post- och teletrafik* dömas till böter.

8 §

Dataintrång

Den som genom att göra bruk av en användaridentifikation som han inte har rätt till eller genom att annars bryta säkerhetsarrangemang

obehörigen tränger in i ett datasystem där data behandlas, lagras eller överförs elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod eller i en särskilt skyddad del av ett sådant system, skall för *dataintrång* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

För dataintrång döms också den som utan att tränga in i datasystemet eller en del av detta med tekniska specialanordningar obehörigen tar reda på information som finns i ett sådant datasystem som avses i 1 mom.

Försök är straffbart.

Denna paragraf tillämpas endast på gärningar för vilka inte stadgas strängare eller lika strängt straff på något annat ställe i lag.

9 §

Personregisterbrott

Den som i strid med personregisterlagen (471/87) eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den

1) i personregister inför uppgifter om personer som inte har någon saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet,

2) i personregister inför känsliga uppgifter,

3) genom att till en registrerad ge oriktig eller vilseledande information hindrar eller försöker hindra honom att utöva sin rätt till insyn i personregistret,

4) använder personregister eller uppgifter i registret för andra ändamål än de som bestämts i enlighet med lag,

5) lämnar ut personuppgifter ur personregister eller

6) samkör personregister

och därmed gör intrång i en registrerads integritetsskydd eller åsamkar honom annan skada eller betydande men, skall för *personregisterbrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

10 §

Åtalsrätt

Om föremålet för ett sekretessbrott av enskild eller en sekretessförseelse är en omständighet som gäller en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden eller näringsverksamhet, får allmän åklagare inte väcka åtal för gärningen om inte målsäganden anmäler den till åtal eller gärningsmannen när brottet begicks var anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för kränkning av kommunikationshemlighet, grov kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller gärningsmannen när brottet begicks var anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Allmänna åklagaren skall höra dataombudsmannen innan åtal väcks för sekretessbrott av enskild, sekretessförseelse eller dataintrång, om brottet i fråga riktar sig mot ett personregister, samt innan åtal väcks för personregisterbrott. När domstolen behandlar ett mål som gäller ett sådant brott skall den bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd.

42 kap.

Om brott emot föreskrift till statens säkerhet eller allmän ordning

7 §

Den som på allmän väg, gata, farled eller på annat offentligt ställe eller vid offentlig förrättning eller allmän sammankomst stör lugnet genom oljud eller svordom eller förövar annat ofog, skall för *ofog* dömas till böter.

44 kap.

Om brott emot föreskrift till skydd för lif, helsa eller egendomen

14 §

Den som avsevärt stör den allmänna flyg-, spår- eller sjötrafikens gång, skall för *störande av trafik* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om störande av vägtrafik och spårvägstrafik stadgas i vägtrafiklagen (267/81).

45 kap.

Om militära brott

20 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Krigsman som under krigstid löpt över till fienden eller som utan tvingande skäl ger sig åt fienden skall, om han inte samtidigt gör sig skyldig till grovt landsförräderi eller försök

därtill, för *överlöpning* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

— — — — — — — — — — — — — —

47 kap.

Om arbetsbrott

1 §

Arbetarskyddsbrott

En arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) bryter mot arbetarskyddsföreskrifter eller

2) förorsakar en bristfällighet eller ett missförhållande som strider mot arbetarskyddsföreskrifterna eller gör det möjligt att ett sådant tillstånd fortgår genom att försumma övervakningen av att föreskrifterna iakttas i arbete som lyder under honom eller genom att underlåta att dra försorg om de ekonomiska, organisatoriska eller övriga förutsättningarna för arbetarskyddet,

skall för *arbetarskyddsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Om straff för dödsvållande, vållande av personskada och framkallande av fara stadgas i 21 kap. 8—12 §§.

2 §

Arbetstidsbrott

En arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) till en arbetstagares nackdel försummar att föra bok över arbetstider eller semestrar, för sådan bok oriktigt, ändrar, döljer eller förstör bokföringen eller gör den oläslig eller

2) trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud förfar på ett sätt som är straffbelagt enligt arbetstids- eller semesterlagstiftningen

skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för *arbetstidsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

3 §

Diskriminering i arbetslivet

En arbetsgivare eller en företrädare för denne som vid annonsering om en arbetsplats, vid valet av arbetstagare eller under ett anställningsförhållande utan vägande och godtagbart skäl försätter en arbetssökande eller arbetstagare i en ofördelaktig ställning

1) på grund av ras, nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuell inriktning eller hälsotillstånd eller

2) på grund av religion, samhälleliga åsikter, politisk eller facklig verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet

skall för *diskriminering i arbetslivet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

4 §

Kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter

En arbetsgivare eller en företrädare för denne som orättmätigt säger upp, annars avskedar eller permitterar en förtroendeman, en arbetarskyddsfullmäktig eller en personalrepresentant som avses i lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning (725/90) skall, om gärningen inte utgör diskriminering i arbetslivet, för *kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter* dömas till böter.

5 §

Kränkning av arbetstagares organisationsfrihet

En arbetsgivare eller en företrädare för denne som hindrar

1) en arbetstagare att grunda en lovlig facklig eller politisk förening eller att utnyttja sin rätt att ansluta sig eller höra till en sådan eller vara verksam inom den eller

2) arbetstagarna eller deras fackorganisation att på arbetsplatsen ställa upp eller välja en förtroendeman eller en arbetarskyddsrepresentant eller en representant för personalen i koncernsamarbete

skall för *kränkning av arbetstagares organisationsfrihet* dömas till böter.

För kränkning av arbetstagares organisationsfrihet döms även den som tvingar en arbetstagare att höra till en facklig eller politisk förening.

Försök är straffbart.

6 §

Arbetsförmedlingsbrott

Den som för att bereda sig eller någon annan

ekonomisk vinning bedriver arbetsförmedling utan tillstånd skall för *arbetsförmedlingsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

För arbetsförmedlingsbrott döms också den som olovligen förmedlar eller hyr ut eller offentligt tillkännager att han förmedlar eller hyr ut arbetstagare till utlandet eller från något annat land till Finland.

7 §

Ansvarsfördelning

Till straff för en arbetsgivares eller dennes företrädares förfarande som är belagt med straff enligt detta kapitel döms den som genom gärningen eller försummelsen skall anses ha brutit mot sina förpliktelser. Vid bedömningen av detta skall beaktas arten och omfattningen av dennes uppgifter och befogenheter samt hur klart de är definierade, hans yrkeskompetens och även i övrigt hans andel i att den lagstridiga situationen uppkommit eller fortgått.

8 §

Definitioner

I detta kapitel avses med

1) *arbetsgivare* den som låter utföra arbete i ett arbetsavtalsförhållande eller i ett tjänste- eller därmed jämförbart offentligrättsligt anställningsförhållande,

2) *arbetsgivarens företrädare* en medlem i ett lagstadgat eller annat beslutande organ hos en juridisk person som är arbetsgivare samt den som i arbetsgivarens ställe leder eller övervakar arbetet,

3) *arbetstagare* den som står i ett arbetsavtalsförhållande eller i ett tjänste- eller därmed jämförbart offentligrättsligt anställningsförhållande till arbetsgivaren,

4) *arbetarskyddsföreskrifter* sådana stadganden eller allmänna bestämmelser om arbetets säkerhet och hälsosamhet som ingår i lagen om skydd i arbete (299/58) eller i någon annan lag om arbetarskydd eller som har utfärdats med stöd av en sådan lag.

Vad som i 1 och 7 §§ stadgas om arbetsgivarens och dennes företrädares ansvar skall på motsvarande sätt tillämpas också på andra som låter utföra sådant arbete som avses i 1 och 2 §§ lagen om skydd i arbete samt på företrädare för dem, på personer som avses i lagens 4 § samt på personer som avses i lagens 5 och 6 §§ och på företrädare för dem.

48 kap.

Om miljöbrott

1 §

Miljöförstöring

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) i miljön för eller släpper ut eller lämnar ett föremål eller ämne, strålning eller något annat sådant i strid med lag eller med stöd av lag utfärdade stadganden eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant tillstånd som lagen förutsätter, eller i strid med tillståndsvillkor,

2) framställer, överlåter eller använder ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med en allmän föreskrift som har utfärdats med stöd av lagen om avfallshantering (673/78) eller luftvårdslagen (67/82), eller försummar sin skyldighet enligt lagen om avfallshantering att ordna avfallshantering, eller utan tillstånd behandlar problemavfall i syfte att oskadliggöra det eller

3) för in i landet eller ut ur landet eller genom landet transporterar ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med lagen om avfallshantering eller med stöd av denna lag utfärdade allmänna eller särskilda föreskrifter eller i strid med Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall (FördrS 45/92), eller för in ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med allmänna föreskrifter som utfärdats med stöd av luftvårdslagen

så att gärningen är ägnad att förorsaka fara för att miljön förorenas eller nedskräpas eller fara för hälsan, skall för *miljöförstöring* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För miljöförstöring döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet på något annat sätt än det som avses i 1 mom. börjar göra ändringar i miljön i strid med stadgandena i lagen om skyddsskogar (196/22), byggnadslagen (370/58), vattenlagen (264/61) eller marktäktslagen (555/81) eller i strid med stadganden, allmänna eller särskilda föreskrifter eller planer eller tillstånd som har utfärdats

med stöd av dessa lagar, så att gärningen är ägnad att medföra fara för att miljön försämras.

2 §

Grov miljöförstöring

Om vid miljöförstöring

1) den skada eller fara för skada som vållats miljön eller hälsan är synnerligen stor med beaktande av den orsakade eller hotande skadans långvarighet, omfattning och andra omständigheter eller

2) brottet begås trots en myndighets påbud eller förbud som har givits med anledning av ett förfarande som avses i 1 §

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grov miljöförstöring* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

3 §

Miljöförseelse

Om miljöförstöringen, med hänsyn till att den fara eller skada som har vållats miljön eller hälsan varit mindre betydande eller med hänsyn till möjligheten att återställa miljön i ursprungligt skick eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för *miljöförseelse* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För miljöförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot föreskrifter som har utfärdats med stöd av 9, 10 eller 15 § bullerbekämpningslagen (382/87) eller försummar att göra en anmälan enligt 13 § i den nämnda lagen.

För miljöförseelse döms likaså den som försummar skyldigheten enligt 3 § lagen om miljötillståndsförfarande (735/91) att anhålla om miljötillstånd, om inte gärningen skall bestraffas som miljöförstöring.

4 §

Miljöförstöring av oaktsamhet

Den som av annan än grov oaktsamhet

1) ingriper i miljön på ett sätt som avses i 1 § 1 mom. 1 punkten eller 2 mom. eller

2) på det sätt som avses i 1 § 1 mom. 2 eller 3 punkten bryter mot stadganden eller bestämmelser om avfallshantering eller luftvård

så att den skada som vållas miljön eller hälsan eller faran för sådan skada är synnerligen stor med beaktande av den orsakade eller hotande skadans långvarighet, omfattning och andra omständigheter, skall för *miljöförstöring av oaktsamhet* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

5 §

Naturskyddsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) orättmätigt förstör eller skadar ett naturområde, ett djur, en växt eller något annat naturföremål som har skyddats, fredats eller underkastats åtgärdsförbud enligt lagen om naturskydd (71/23) eller i stadganden eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller

2) i strid med lagen om naturskydd eller stadganden eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den avskiljer ett naturföremål från dess omgivning, eller för in i landet eller ut ur landet, eller överlåter, köper eller tar emot ett föremål som har avskilts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet på ett sådant sätt,

skall för *naturskyddsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För naturskyddsbrott döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet använder ett finskt fartyg till valfångst eller bryter mot importförbudet enligt 2 § lagen om skydd av valar (1112/82) eller mot det fredningsstadgande eller det förbud att ta till vara val som anges i lagens 3 §.

Som naturskyddsbrott betraktas dock inte en gärning som med avseende på naturskyddet är av ringa betydelse.

Försök till ett uppsåtligt brott är straffbart.

6 §

Byggnadsskyddsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet river, förstör eller skadar ett objekt i den byggda miljön som

1) är skyddat enligt byggnadslagen eller genom en föreskrift som utfärdats med stöd av den eller

2) med stöd av byggnadsskyddslagen (60/85) har skyddats eller beslutats att underkastas åtgärdsförbud

skall för *byggnadsskyddsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För byggnadsskyddsbrott döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet utan sådant tillstånd som lagen om fornminnen (295/63) förutsätter eller i strid med tillståndsvillkor river, förstör eller skadar en sådan fast fornlämning eller ett sådant fartygsvrak eller en del därav som avses i lagen.

Försök till ett uppsåtligt brott är straffbart.

7 §

Ansvarsfördelning

Till straff för ett förfarande som är belagt med straff enligt detta kapitel döms den som genom gärningen eller försummelsen skall anses ha brutit mot sina förpliktelser. Vid bedömningen av detta skall beaktas arten och omfattningen av dennes uppgifter och befogenheter samt hur klart de är definierade, hans yrkeskompetens och även i övrigt hans andel i att den lagstridiga situationen har uppkommit eller fortgått.

8 §

Juridiska personers straffansvar

På de brott som nämns i detta kapitel tillämpas vad som stadgas om juridiska personers straffansvar.

49 kap.

Om kränkning av vissa immateriella rättigheter

1 §

Upphovsrättsbrott

Den som i förvärvssyfte i strid med stadgandena i upphovsrättslagen (404/61) eller lagen om rätt till fotografisk bild (405/61) och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande men eller skada, gör intrång i någon annans rätt till

1) ett litterärt eller konstnärligt verk,

2) ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk,

3) en grammofonskiva eller någon annan anordning på vilken ljud har upptagits,

4) en radio- eller televisionsutsändning,

5) en katalog, en tabell, ett program eller något annat sådant i upphovsrättslagen åsyftat arbete vari en stor mängd uppgifter har sammanställts eller

6) ett fotografi,

skall för *upphovsrättsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För upphovsrättsbrott döms också den som i förvärvssyfte, och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande men eller skada, för spridning till allmänheten för in i landet ett utomlands framställt eller eftergjort exemplar av i 1 mom. avsedda verk eller fotografiska bilder, grammofonskivor eller andra anordningar eller kataloger, tabeller, program eller andra sådana arbeten i vilka en stor mängd uppgifter har sammanställts, om han vet att framställningen eller eftergörandet har skett under sådana omständigheter att detta, om det skett i Finland, hade varit straffbart enligt 1 mom.

2 §

Brott mot industriell rättighet

Den som i strid med stadgandena i varumärkeslagen (7/64), patentlagen (550/67), mönsterrättslagen (221/71), lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/91), lagen om nyttighetsmodellrätt (800/91) eller lagen om växtförädlarrätt (789 /92) och så, att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande ekonomisk skada, gör intrång i

1) en rätt till ett varukännetecken,

2) den ensamrätt som ett patent medför,

3) en mönsterrätt,

4) en rätt till en kretsmodell,

5) en nyttighetsmodellrätt eller

6) en växtförädlarrätt,

skall för *brott mot industriell rättighet* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

3 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i detta kapitel, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Denna lag träder i kraft den 19 .

Vad som stadgas i 38 kap. 1 och 2 §§ skall, om inte något annat följer av 3 § förordningen

om införande av strafflagen, tillämpas i stället för de tidigare stadgandena också på sådana gärningar vilka utgör brott mot tystnadsplikt på vilka före denna lags ikraftträdande skulle ha tillämpats ett straffstadgande i någon annan lag än strafflagen.

2.

Lag

om ändring av 47 § Regeringsformen för Finland

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen stadgar, *ändras* 47 § 2 mom. Regeringsformen för Finland som följer:

47 §

— — — — — — — — — — — — — — — —

Förfar presidenten lagstridigt i ämbetet, skall justitiekanslern göra en framställning angående detta, på det sätt som stadgas i 1 mom. Finner justitiekanslern eller statsrådet att presidenten har gjort sig skyldig till landsförräderibrott eller högförräderibrott, skall justitiekanslern eller statsrådet anmäla saken till riksdagen. Om riksdagen med tre fjärdedelar av de avgivna rösterna fattar beslut om väckande av åtal, skall justitiekanslern driva åtalet i högsta domstolen, och presidenten skall under tiden vara avstängd från ämbetet. I andra fall får åtal inte väckas mot presidenten med anledning av en ämbetsåtgärd.

Denna lag träder i kraft den 19 .

3.

Lag

om ändring av riksdagsordningen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen stadgar, *upphävs* i riksdagsordningen 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag av den 12 maj 1972 (357/72), och *ändras* 5 § och 8 § 4 mom., sådana de lyder, 5 § delvis ändrad genom lag av den 8 september 1989 (793/89) och 8 § 4 mom. sådant det lyder i lag av den 22 juli 1991 (1075/91), som följer:

5 §

Om straff för valbrott, röstköp, röstningsfusk och förvanskande av valresultat stadgas i 14 kap. 1—4 §§ strafflagen.

8 §

— — — — — — — — — — — — — — — —

Har den som valts till riksdagsman efter valförrättningen dömts för ett uppsåtligt brott till fängelse eller dömts för valbrott, röstköp, röstningsfusk eller förvanskande av valresultat vid riksdagsmannaval, har riksdagen rätt att pröva om han alltjämt skall tillåtas vara riksdagsman. Ger brottets art eller det sätt på vilket brottet begåtts vid handen att den dömde inte är värd det förtroende och den aktning riksdagsmannauppdraget förutsätter, kan riksdagen, om den dömde inte själv av riksdagen har anhållit om befrielse därifrån, efter att i saken ha inhämtat utlåtande av grundlagsutskottet, genom beslut som omfattats av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna förklara att hans riksdagsmannauppdrag har upphört. Vad som sägs här gäller sedan hovrätten givit sitt utslag, även om detta inte vunnit laga kraft. Trots att ändring sökts skall riksdagen likväl ta upp ärendet till behandling redan på grundval av underrättens utslag, om riksdagen beslutar detta med minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna.

Denna lag träder i kraft den 19 .

4.

Lag

om ändring av 31 § lagen om val av republikens president

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 31 § lagen den 22 juli 1991 om val av republikens president (1076/91) som följer:

31 §

Om straff för valbrott, röstköp, röstningsfusk och förvanskande av valresultat stadgas i 14 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

5.

Lag

om ändring av 1 kap. 9 § tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 kap. 9 § 1 mom. tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/87), sådan det lyder i lag av den 27 april 1990 (361/90), som följer:

1 kap.

Gripande, anhållande och häktning

9 §

Häktningsberättigad myndighet

Om häktning beslutar den domstol som är behörig att handlägga åtal i saken. Innan handläggningen inleds får beslut om häktning meddelas även av den allmänna underrätten på den ort där gripandet skett eller där den anhållne förvaras eller i brådskande fall av den allmänna underrätten på någon annan ort enligt vad justitieministeriet närmare bestämmer, dock inte i ärenden som gäller landsförräderibrott eller högförräderibrott.

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

6.

Lag

om ändring av 2 kap. 11 a § förordningen om verkställighet av straff

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 kap. 11 a § förordningen den 19 december 1889 om verkställighet av straff, sådant detta lagrum lyder i lag av den 19 juli 1974 (612/74), som följer:

2 kap.

Allmänna stadganden om fängelsestraff och om förvandlingsstraff för böter

11 a §

En fånge som avtjänar straff för brott som avses i 12 och 13 kap. strafflagen (*politisk fånge*) har samma rätt att utanför anstalten anskaffa kost som en rannsakningsfånge. En politisk fånge är inte skyldig att delta i arbete och inte heller i undervisning eller rådgivning inom anstalten. I mån av möjlighet skall fången likväl beredas tillfälle till sådant deltagande.

Denna lag träder i kraft den 19 .

7.

Lag

om ändring av 27 § lagen om unga förbrytare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 27 § 3 mom. lagen den 31 maj 1940 om unga förbrytare (262/40), sådant detta lagrum lyder i lag av den 25 mars 1983 (323/83), som följer:

27 §

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Denna lags 14—22 §§ tillämpas inte på brott för vilka stadgas straff i 11—13 kap. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

8.

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 8 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag av den 31 augusti 1978 (661/78), samt

fogas till 15 kap. en ny 17 § som följer:

8 kap.

Om Hofrätt

2 §

— — — — — — — — — — — — — — — — —

I första instans handlägger hovrätten mål om landsförräderibrott och högförräderibrott samt åtal för brott begångna av underdomare vid utövande av domarvärvet.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

15 kap.

Om rättegångsombud

17 §

Ett ombud, ett rättegångsbiträde eller deras biträden får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som huvudmannen anförtrott honom, eller någon annan sådan förtrolig omständighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

9.

Lag

om ändring av lagen om förvaltningsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till lagen den 6 augusti 1982 om förvaltningsförfarande (598/82) en ny 6 a § som följer:

6 a §

Tystnadsplikt för ombud, biträden och dem som biträder dessa

Ett ombud, ett biträde eller den som biträder dessa får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som huvudmannen anförtrott honom, eller någon annan sådan förtrolig omständighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

10.

Lag

om ändring av 37 § tryckfrihetslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 37 § 3 mom. tryckfrihetslagen av den 4 januari 1919, sådant det lyder i lag av den 31 juli 1930 (272/30), som följer:

37 §

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Innefattar en periodisk tryckskrifts innehåll ett brott som nämns i 12 kap. eller 16 kap. 8 § strafflagen, kan domstolen dra in tryckskriften för en tid av högst ett år.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

11.

Lag

om ändring av lagen om Finlands flagga

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 8 § lagen den 26 maj 1978 om Finlands flagga (380/78) ett nytt 1 mom., varvid nuvarande 1 mom. blir 2 mom., som följer:

8 §

Den som offentligen förstör Finlands flagga eller använder den på ett vanvördigt sätt eller olovligen avlägsnar Finlands flagga då den anbringats på en allmänt synlig plats, skall för *skymfande av Finlands flagga* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

12.

Lag

om ändring av 43 § lagen om ortodoxa kyrkosamfundet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 43 § 2 mom. lagen den 8 augusti 1969 om ortodoxa kyrkosamfundet (521/69) som följer:

43 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Om någon i enskild syndabekännelse eller annars i samband med själavård avslöjar att äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spionerі, grovt spionerі, högförräderi eller grovt högförräderi, brott som är farligt för en enskilds liv eller något annat sådant brott som enligt allmän lag skall angivas är på färde, skall prästen om möjligt göra sig underrättad om alla omständigheter och uppmana vederbörande att anmäla gärningen till myndigheterna eller den som är hotad. Om han inte går med på detta, skall prästen anmäla saken i god tid och med försiktighet och informera myndigheterna om omständigheterna i den mån han prövar det vara möjligt utan att vederbörande direkt eller indirekt röjs.

Denna lag träder i kraft den 19 .

13.

Lag

om ändring av 35 § värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 35 § värnpliktslagen av den 15 september 1950 (452/50), sådant detta lagrum lyder i lag av den 6 april 1966 (221/66), som följer:

35 §

En värnpliktig som står under åtal eller är dömd till straff för landsförräderibrott eller högförräderibrott kan i stället för att åläggas att inträda i aktiv tjänst eller inställa sig till reservövningar, beordras till arbete som direkt eller indirekt gagnar landets försvar.

Denna lag träder i kraft den 19 .

14.

Lag

om ändring av 101 § vägtrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 101 § vägtrafiklagen av den 3 april 1981 (267/81) som följer:

101 §

Smitning

Om en förare av motordrivet fordon, som med eller utan skuld varit inblandad i en trafikolycka, försummar sin skyldighet att omedelbart stanna och efter förmåga bistå skadade, skall han, om inte gärningen skall bestraffas enligt strafflagen som framkallande av fara, för *smitning* dömas till böter eller till fängelse i ett år.

Denna lag träder i kraft den 19 .

15.

Lag

om ändring av 1 § lagen om internering av farliga återfallsförbrytare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § 1 mom. 1 punkten lagen den 9 juli 1953 om internering av farliga återfallsförbrytare (317/53), sådant detta lagrum lyder i lag av den 19 april 1991 (702/91), som följer:

1 §

Döms en förbrytare

1) för mord, dråp, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, grovt rån, grovt sabotage, för våldtäkt varvid grovt våld använts eller för något annat brott som utvisar grov våldsamhet eller synnerlig farlighet för annans liv eller hälsa eller,

— — — — — — — — — — — — — — —

till fängelsestraff på viss tid, minst två år, kan domstolen när den dömer ut straffet, under de förutsättningar som stadgas i denna paragraf och på yrkande av allmän åklagare, samtidigt besluta att det kan bestämmas att den dömde skall interneras i tvångsinrättning så som denna lag stadgar.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

16.

Lag

om ändring av 2 § militära rättegångslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 § 2 mom. militära rättegångslagen av den 25 mars 1983 (326/83), sådant detta lagrum lyder i lag av den 24 augusti 1990 (773/90), som följer:

2 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Såsom militärt rättegångsärende handläggs även åtal mot krigsman för en gärning, för vilken straff stadgas i 21 kap. 1—3 eller 5—13 §§, 25 kap. 6 eller 7 §, 28, 31, 32, 33 eller 35 kap., 36 kap. 1—3 §§, 37 kap. 8—10 §§, 38 kap. 1—8 §§ eller 40 kap. 1—3, 5 eller 6 § strafflagen. Detta förutsätter att gärningen har riktat sig mot försvarsmakten eller mot någon annan krigsman.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

17.

Lag

om ändring av kärnenergilagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i kärnenergilagen av den 11 december 1987 (990/87) 70 och 71 §§,
ändras 69 §, 72 § 2 mom., 73 § 1 mom. och 74 §,
av dessa lagrum 72 § 2 mom. sådant det lyder i lag av den 8 september 1989 (797/89), samt
fogas till 78 § ett nytt 6 mom. som följer:

69 §

Hänvisningsstadgande

Om straff för användning av kärnenergi på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att framkalla allmän fara för liv eller hälsa stadgas i 34 kap. 4, 5, 7 och 8 §§ strafflagen.

Om straff för verksamhet som strider mot 4 § i denna lag stadgas i 34 kap. 6—8 §§ strafflagen.

Om straff för anskaffning av anordningar, ämnen, formler eller ritningar som behövs för att tillverka en kärnladdning, i syfte att begå ett kärnladdningsbrott, stadgas i 34 kap. 9 § strafflagen.

Om straff för miljöbrott som strider mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

72 §

Olovlig användning av kärnenergi och brott mot stadgandena i kärnenergilagen

— — — — — — — — — — — — — — —

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) underlåter att iaktta vad som stadgas i 9 §, 20 § 2 mom., 21 § 2 mom. och 36 § eller med stöd av 76 § 1 mom.,

2) bryter mot eller underlåter att iaktta i 25 § nämnda tillståndsvillkor eller något som en myndighet med stöd av denna lag har bestämt för tryggande av säkerheten eller om skydds- och beredskapsarrangemangen eller andra arrangemang som behövs för begränsning av kärnskador,

3) av annan orsak än tvingande skäl som rör tryggande av säkerheten hindrar eller stör en sådan anordnings funktion som installerats med tanke på tillsyn som avses i 63 §, eller

4) bryter mot en skyldighet som ålagts honom med stöd av 63 § 1 mom. 5 punkten,

skall, om brottet inte skall bestraffas enligt 69 §, för *brott mot kärnenergilagen* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

73 §

Förverkandepåföljd

En kärnladdning, ett kärnämne eller kärnavfall som har använts för att begå brott som avses i 69 § samt en anordning eller ett ämne eller formler eller ritningar som nämns i 3 mom. skall dömas förbrutna till staten.

— — — — — — — — — — — — — — —

74 §

Väckande av åtal

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som nämns i 69 eller 72 § förrän han i ärendet har inhämtat strålsäkerhetscentralens utlåtande. Om ett brott som avses i 72 § har begåtts i en sådan verksamhet som övervakas av handels- och industriministeriet, skall utlåtande inhämtas av ministeriet.

78 §

Tystnadsplikt

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna paragraf döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

18.

Lag
om ändring av 60 och 62 §§ strålskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 60 och 62 §§ strålskyddslagen av den 27 mars 1991 (592/91) som följer:

60 §

Strålskyddsbrott

Om straff för användning av strålning på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att framkalla allmän fara för liv eller hälsa stadgas i 34 kap. 4, 5, 7 och 8 §§ strafflagen.

Om straff för miljöbrott som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

62 §

Brott mot tystnadsplikt

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 68 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

19.

Lag
om ändring av 63 § ellagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 63 § ellagen av den 16 mars 1979 (319/79),
sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 24 augusti 1990 (814/90), som följer:

63 §

Om straff för sådan skadegörelse på elanläggningar eller kraftverk eller sådant ingrepp i elproduktion eller eldistribution som medför allvarlig fara för energiförsörjningen eller någon annan för samhället viktig funktion stadgas i 34 kap. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

20.

Lag
om ändring av 12 och 13 §§ dammsäkerhetslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 12 och 13 §§ dammsäkerhetslagen av den 1 juni 1984 (413/84) som följer:

12 §

Om straff för miljöbrott som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Om straff för sabotage, grovt sabotage,

framkallande av allmän fara eller grovt framkallande av allmän fara, som har begåtts genom åstadkommande av översvämning, stadgas i 34 kap. 1, 3, 7 och 8 §§ strafflagen.

13 §

Den som på något annat sätt än vad som avses i 12 § bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag, för *dammsäkerhetsförseelse* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 19 .

21.

Lag

om ändring av 2 § lagen om skydd för vissa udervattensledningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 2 § lagen den 5 mars 1965 om skydd för vissa undervattensledningar (145/65) som följer:

2 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter av eller skadar en undervattensledning skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag, för *förstörande av undervattensledning* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 19 .

22.

Lag

om ändring av 13 § patientskadelagen

I enlighet med riksdagens beslut *upphävs* i patientskadelagen av den 25 juli 1986 (585/86) 13 § 3 mom. och
ändras 13 § 2 mom. som följer:

13 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

23.

Lag

om ändring av 8 § lagen om uppfinningar av betydelse för landets försvar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 8 § lagen den 15 december 1967 om uppfinningar av betydelse för landets försvar (551/67), sådant detta lagrum lyder i lag av den 8 september 1989 (795/89), som följer:

8 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 och 7 §§ döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

24.

Lag

om ändring av 28 § lagen om konkurrensbegränsningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 28 § lagen den 27 maj 1992 om konkurrensbegränsningar (480/92) som följer:

28 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 24 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

25.

Lag

om ändring av 13 § lagen om bankinspektionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 13 § 2 mom. lagen den 28 december 1990 om bankinspektionen (1273/90) som följer:

13 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

26.

Lag

om ändring av 62 § lagen om depositionsbankernas verksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 62 § lagen den 28 december 1990 om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) som följer:

62 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 58 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

27.

Lag

om ändring av 33 § lagen om finansieringsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § lagen den 20 december 1991 om finansieringsverksamhet (1544/91) som följer:

33 §

Brott mot tystnadsplikten

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 26 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

28.

Lag

om ändring av 135 § sparbankslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 135 § sparbankslagen av den 28 december 1990 (1270/90) som följer:

135 §

Den som bryter mot de stadganden i denna lag som gäller uppgörande av bokslut, koncernbokslut eller revisionsberättelse eller avgivande av slutredovisning över en sparbanks likvidation skall för *sparbanksbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är ringa eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 89 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

29.

Lag

om ändring av 92 § andelsbankslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 92 § andelsbankslagen av den 28 december 1990 (1271/90) som följer:

92 §

Den som bryter mot de stadganden i denna lag som gäller uppgörande av bokslut, koncernbokslut eller revisionsberättelse eller avgivande av slutredovisning över en andelsbanks likvidation skall för *andelsbanksbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är ringa eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 47 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

30.

Lag

om ändring av 70 § lagen om placeringsfonder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 70 § lagen den 8 maj 1987 om placeringsfonder (480/87) som följer:

70 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 58 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

31.

Lag

om ändring av 5 kap. 5 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 5 kap. 5 § lagen den 26 augusti 1988 om handel med standardiserade optioner och terminer (772/88) som följer:

5 kap.

Särskilda stadganden

5 §

Brott mot optionsmarknadssekretessen

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

32.

Lag

om ändring av värdepappersmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 8 kap. 4 § värdepappersmarknadslagen (495/89) av den 26 maj 1989 och
upphävs kapitlets 5 § och mellanrubriken före den som följer:

8 kap.

Straffstadganden

Brott mot tystnadsplikt som gäller värdepappersmarknaden

4 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 7 kap. 3 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

33.

Lag

om ändring av 34 § lagen om värdepappersförmedlingsrörelse

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 34 § lagen den 26 maj 1989 om värdepappersförmedlingsrörelse (499/89) som följer:

Brott mot tystnadsplikt som gäller värdepappersförmedlingsrörelse

34 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 30 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

34.

Lag

om ändring av 30 § lagen om värdeandelssystemet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 30 § lagen den 17 maj 1991 om värdeandelssystemet (826/91) som följer:

30 §

Brott mot tystnadsplikten

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 29 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

35.

Lag

om ändring av 19 § lagen om statens säkerhetsfond

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 19 § lagen den 30 april 1992 om statens säkerhetsfond (379/92) som följer:

19 §

Om brott mot tystnadsplikten

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 18 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

36.

Lag

om ändring av 37 § lagen om pantlåneinrättningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 37 § lagen den 18 december 1992 om pantlåneinrättningar (1353/92) som följer:

37 §

Den som
1) bedriver pantlåneverksamhet i strid med denna lag eller
2) försummar att göra anmälan enligt 28 §
skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *pantlånebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 33 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

37.

Lag

om ändring av 18 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 kap. 6 § lagen den 28 december 1979 om försäkringsbolag (1062/79) som följer:

18 kap.

Särskilda stadganden

6 §

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag eller såsom medlem av något annat organ för bolaget än dem som avses i denna lag har fått uppgifter om försäkringsbolagets eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

38.

Lag

om ändring av 16 kap. 10 § lagen om försäkringsföreningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 16 kap. 10 § lagen den 31 december 1987 om försäkringsföreningar (1250/87) som följer:

16 kap.

Särskilda stadganden

10 §

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag eller såsom medlem av något annat organ för föreningen än dem som avses i denna lag har fått uppgifter om försäkringsföreningens eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

39.

Lag

om ändring av 165 § lagen om försäkringskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 165 § 1 och 3 mom. lagen den 27 november 1992 om försäkringskassor (1164/92) som följer:

165 §

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller såsom medlem av något annat kassaorgan än ett som anges i denna lag har fått veta om kassans eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd får inte olovligen röja det.

— — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

40.

Lag

om ändring av 18 § produktsäkerhetslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 § produktsäkerhetslagen av den 12 december 1986 (914/86) som följer:

18 §

Till straff för brott mot förbudet i 16 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

41.

Lag

om ändring av 5 § lagen om 1985 års yrkes- och näringsutredning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 5 § lagen den 10 maj 1985 om 1985 års yrkes- och näringsutredning (377/85) som följer:

5 §

Till straff för brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 3 § 1 mom. eller som ingår i tillståndsvillkor som avses i 3 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

42.

Lag

om ändring av 33 § lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § lagen den 13 augusti 1976 om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/76), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 8 september 1989 (798/89), som följer:

33 §

Till straff för brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 30 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

43.

Lag

om ändring av 36 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 36 § lagen den 24 augusti 1984 om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) som följer:

36 §

Tystnadsplikt

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om en sammanslutnings eller enskild persons ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

44.

Lag

om ändring av 6 § lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 6 § lagen den 15 juni 1990 om utbildnings- och avgångsbidragsfonden (537/90) som följer:

6 §

Tystnadsplikt

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska förhållanden, hälsotillstånd eller affärs- eller yrkeshemligheter, får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

45.

Lag

om ändring av 61 § personalfondslagen

I enlighet med riksdagens beslut *upphävs* i personalfondslagen av den 15 september 1989 (814/89) 61 § 3 mom. och
ändras 61 § 2 mom. som följer:

61 §

Tystnadsplikt

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

46.

Lag

om ändring av 17 § mönstringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 17 § 2 mom. mönstringslagen av den 19 december 1986 (1005/86) som följer:

17 §

Straffstadgande

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 15 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

47.

Lag

om ändring av 18 § lagen om service- och studieverksamhet för sjömän

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 § lagen den 8 juni 1972 om service- och studieverksamhet för sjömän (452/72) som följer:

18 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 17 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

48.

Lag

om ändring av 23 § lagen om semesterpenning för småföretagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 23 § 3 mom. lagen den 27 maj 1977 om semesterpenning för småföretagare (408/77) som följer:

23 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

49.

Lag

om ändring av 41 § lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 41 § 3 mom. lagen den 4 januari 1985 om avbytarservice för lantbruksföretagare (2/85) som följer:

41 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

50.

Lag

om ändring av 18 § lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61) 18 § 2 och 3 mom. samt *fogas* till 18 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 13 juni 1986 (459/86), ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Straffbestämmelser

18 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd får inte utan lov röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom.

strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som nämns i 1 mom., om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

51.

Lag

om ändring av 32 § lagen om pensionsstiftelser

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 32 § lagen den 2 december 1955 om pensionsstiftelser (469/55) som följer:

32 §

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om en arbetsgivares eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd får inte utan lov röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

52.

Lag

om ändring av 62 § lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 62 § 2 och 3 mom. lagen den 26 januari 1956 om sjömanspensioner (72/56), sådana dessa lagrum lyder i lag av den 31 december 1986 (1038/86), samt

fogas till 62 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 31 december 1986, ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir ett nytt 4 mom., som följer:

62 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om en redares eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd får inte utan lov röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som nämns i 1 mom., om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

53.

Lag

om ändring av 48 § förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 48 § 2 mom. förundersökningslagen av den 30 april 1987 (449/87) som följer:

48 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

54.

Lag

om ändring av 18 § lagen om undersökning av storolyckor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 § 2 mom. lagen den 3 maj 1985 om undersökning av storolyckor (373/85), sådant det lyder i lag av den 8 september 1989 (803/89), som följer:

18 §

Tystnadsplikt

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

55.

Lag

om ändring av lagen om advokater

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen den 12 december 1958 om advokater (496/58) en ny 5 b § som följer:

5 b §

En advokat eller hans biträde får inte utan lov röja en enskild persons eller en familjs hemlighet eller en affärs- eller yrkeshemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

56.

Lag

om ändring av 82 § lagen om skuldsanering för privatpersoner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 82 § lagen den 25 januari 1993 om skuldsanering för privatpersoner (57/93) som följer:

82 §

Straffstadgande om brott mot tystnadsplikten

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 80 eller 81 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

57.

Lag

om ändring av 27 § lagen om allmänna handlingars offentlighet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 27 § lagen den 9 februari 1951 om allmänna handlingars offentlighet (83/51), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 8 september 1989 (804/89), som följer:

27 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna lag döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag. Som brott mot tystnadsplikt betraktas också brytande av en förbindelse som avses i 17 § 2 mom. eller 18 § 1 mom.

Den som olovligen ger ut någon annan än en hemlig uppgift om en handling som inte är offentlig skall för *brott mot lagen om allmänna handlingars offentlighet* dömas till böter.

På tjänstebrott och sådana av offentligt anställda arbetstagare begångna gärningar som avses i 40 kap. strafflagen skall dock tillämpas vad som stadgas i det kapitlet.

På tryckfrihetsbrott skall tillämpas vad som särskilt stadgas om dem.

Denna lag träder i kraft den 19 .

58.

Lag

om ändring av 16 § lagen om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 16 § 2 mom. lagen den 8 augusti 1986 om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden (610/86) som följer:

16 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

59.

Lag

om ändring av personregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 43 §, 44 § 2 mom. och 45—47 §§ personregisterlagen av den 30 april 1987 (471/87) som följer:

43 §

Personregisterbrott

Om straff för personregisterbrott stadgas i 38 kap. 9 § strafflagen.

44 §

Personregisterförseelse

— — — — — — — — — — — — — — —

För personregisterförseelse skall även dömas den som av grov oaktsamhet gör sig skyldig till en gärning som uppsåtligen begången skulle vara ett personregisterbrott.

45 §

Dataintrång i personregister

Om straff för dataintrång i personregister stadgas i 38 kap. 8 § strafflagen.

46 §

Sekretessbrott som gäller personregister

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 41 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

47 §

Hörande av dataombudsmannen

Innan allmänna åklagaren väcker åtal för en personregisterförseelse skall han höra dataombudsmannen. Domstolen skall vid behandlingen av ett sådant mål bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd.

Om hörande av dataombudsmannen i mål som gäller personregisterbrott, dataintrång i personregister och sekretessbrott som gäller personregister stadgas i 38 kap. 10 § 3 mom. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

60.

Lag

om ändring av 10 § lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 10 § 2 mom. lagen den 30 april 1987 om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (474/87) som följer:

10 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

61.

Lag

om ändring av 26 § arkivlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 26 § arkivlagen av den 20 februari 1981 (184/81) som följer:

26 §

Den som vid handläggning av ett ärende som gäller inlösning eller kopiering har erhållit uppgifter om en enskild handling eller samling eller ett enskilt arkiv eller om deras ägare eller innehavare får inte olovligen röja dem för utomstående.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

62.

Lag

om ändring av 10 § lagen om auktoriserade translatorer

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 10 § 2 mom. lagen den 23 december 1988 om auktoriserade translatorer (1148/88) som följer:

10 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 6 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

63.

Lag

om ändring av 11 § matrikellagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 11 § matrikellagen av den 24 november 1989 (1010/89) som följer:

11 §

Brott mot tystnadsplikt som gäller uppgifter om anställda vid offentliga samfund

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 10 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

64.

Lag

om ändring av 7 § folkräkningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 7 § folkräkningslagen av den 8 april 1938 (154/38), sådant detta lagrum lyder i lag av den 8 september 1989 (806/89), som följer:

7 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 6 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

65.

Lag

om ändring av 25 § lagen om befolkningsböcker

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 25 § lagen den 21 februari 1969 om befolkningsböcker (141/69) som följer:

25 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 23 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

66

Lag

om ändring av 14 § lagen om patientens ställning och rättigheter

I enlighet med riksdagen beslut

ändras 14 § lagen den 17 augusti 1992 om patientens ställning och rättigheter (785/92) som följer:

14 §

Brott mot tystnadsplikt

Till straff brott mot tystnadsplikten enligt 13 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

67.

Lag

om ändring av 10 och 24 §§ lagen om utövning av läkaryrket

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 och 24 §§ lagen den 14 juli 1978 om utövning av läkaryrket (562/78) som följer:

10 §

En utövare av läkaryrket och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

24 §

Den som på något annat sätt än vad som nämns i 10, 22 och 23 §§ bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, skall för *brott mot stadganden eller bestämmelser om utövning av läkaryrket* dömas till böter, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

68.

Lag

om ändring av 10 och 24 §§ lagen om utövning av tandläkaryrket

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 och 24 §§ lagen den 14 juli 1978 om utövning av tandläkaryrket (563/78) som följer:

10 §

En utövare av tandläkaryrket och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

24 §

Den som på något annat sätt än vad som nämns i 10, 22 eller 23 § bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, skall för *brott mot stadganden eller bestämmelser om utövning av tandläkaryrket* dömas till böter, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

69.

Lag

om ändring av 7 § lagen om utövning av sjukvårdsyrke

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 31 oktober 1962 om utövning av sjukvårdsyrke (554/62) 7 § 3 mom. samt *ändras* 7 § 2 mom. som följer:

7 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 3 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

70.

Lag

om ändring av 57 § lagen om specialiserad sjukvård

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 1 december 1989 om specialiserad sjukvård (1062/89) 57 § 4 mom. och *ändras* 57 § 3 mom. som följer:

57 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

71.

Lag

om ändring av 23 § lagen om privat hälso- och sjukvård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 23 § lagen den 9 februari 1990 om privat hälso- och sjukvård (152/90) som följer:

23 §

Brott mot tystnadsplikt

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 eller 15 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

72.

Lag

om ändring av 42 § folkhälsolagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 42 § 2 mom. folkhälsolagen av den 28 januari 1972 (66/72), sådant detta lagrum lyder i lag av den 2 september 1976 (788/76), som följer:

42 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

73.

Lag

om ändring av 12 § lagen om rehabiliteringssamarbete

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringssamarbete (604/91) 12 § 4 mom. och *ändras* 12 § 3 mom., som följer:

12 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

74.

Lag

om ändring av 10 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 27 mars 1991 om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/91) 10 § 4 mom. och

ändras 10 § 3 mom. som följer:

10 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff bör brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

75.

Lag

om ändring av 29 § lagen om rehabiliteringspenning

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringspenning (611/91) 29 § 4 mom. och
ändras 29 § 3 mom. som följer:

29 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

76.

Lag

om ändring av 90 och 97 §§ läkemedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läkemedelslagen av den 10 april 1987 (395/87) 97 § samt
fogas till 90 § ett nytt 2 mom. som följer:

90 §

— — — — — — — — — — — — — — —

En apotekare och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

97 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 90 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

77.

Lag

om ändring av 9 § steriliseringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i steriliseringslagen av den 24 april 1970 (283/70) 9 § 3 mom. samt
ändras 9 § 2 mom. som följer:

9 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

78.

Lag

om ändring av 9 § kastreringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i kastreringslagen av den 24 april 1970 (282/70) 9 § 3 mom. samt
ändras 9 § 2 mom. som följer:

9 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

79.

Lag

om ändring av 12 § lagen om avbrytande av havandeskap

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 24 mars 1970 om avbrytande av havandeskap (239/70) 12 § 3 mom. samt
ändras 12 § 2 mom. som följer:

12 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

80.

Lag

om ändring av lagen om Jubileumsfonden för Finlands självständighet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 24 augusti 1990 om Jubileumsfonden för Finlands självständighet (717/90) 18 § och
ändras 17 § 2 mom. som följer:

17 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

81.

Lag

om ändring av 124 a § beskattningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 124 a § beskattningslagen av den 12 december 1958 (482/58), sådant detta lagrum lyder i lag av den 23 maj 1980 (361/80), som följer:

124 a §

Om någon annan än den som avses i 124 § bryter mot tystnadsplikten i 133 §, skall han dömas enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

82.

Lag

om ändring av omsättningsskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i omsättningsskattelagen av den 22 mars 1991 (559/91) 137 § och

ändras 136 § som följer:

136 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 129 eller 130 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

83.

Lag

om ändring av 101 b § lagen angående stämpelskatt

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 101 b § lagen den 6 augusti 1943 angående stämpelskatt (662/43), sådant detta lagrum lyder i lag av den 23 december 1981 (1007/81), som följer:

101 b §

Om någon annan än den som avses i 101 a § bryter mot tystnadsplikten i 100 d §, skall han dömas enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

84.

Lag

om ändring av 28 § kreditskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 28 § 2 mom. kreditskattelagen av den 19 januari 1990 (48/90) som följer:

28 §

Tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

85.

Lag

om ändring av 21 § lotteriskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lotteriskattelagen av den 26 juni 1992 (552/92) 21 § 3 mom. och
ändras 21 § 2 mom., som följer:

21 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 20 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

86.

Lag

om ändring av 21 § lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 21 § lagen den 15 juni 1990 om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött (513/90) som följer:

21 §

Om straff för lagstridigt undandragande eller försök till lagstridigt undandragande av exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött stadgas i 29 kap. 1—3 §§ strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 19 § 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

87.

Lag

om ändring av 25 § lagen om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 25 § lagen den 10 december 1990 om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål (1062/90) som följer:

25 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 22 § 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

88.

Lag

om ändring av 25 § lagen om marknadsföringsavgifter för specialväxter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 25 § lagen den 28 juni 1991 om marknadsföringsavgifter för specialväxter (978/91) som följer:

25 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 22 § 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

89.

Lag

om ändring av 5 och 7 §§ lagen om lantbruksstatistik

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 5 § 1 mom. och 7 § lagen den 25 augusti 1975 om lantbruksstatistik (675/75) som följer:

5 §

Med stöd av denna lag lämnade uppgifter om en uppgiftsskyldigs brukningsenhet och näringsverksamhet skall behandlas konfidentiellt. De får utnyttjas endast för statistiska ändamål eller för andra sådana forskningsändamål, av vilka uppgiftsgivaren inte åsamkas skada eller annan olägenhet. Uppgifter om en enskild uppgiftsgivare får dock lämnas endast av särskilda skäl. Ett sådant för lantbruksstatistiken sammanställt statistiskt eller annat datamaterial eller en del därav eller ett sådant program eller system för automatisk databehandling som uppgjorts för åstadkommande av datamaterial med hjälp av vilket olika uppgifter om en enskild uppgiftslämnare kan

sammanställas, får inte olovligen lämnas ut eller på annat sätt röjas.

— — — — — — — — — — — — — —

7 §

Till straff för brott mot förbudet i 5 § att röja eller utnyttja uppgifter eller att överlämna dataprogram eller datasystem döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

90.

Lag

om ändring av 10 § lagen om lantbruksräkning 1990

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 § lagen den 8 december 1989 om lantbruksräkning 1990 (1076/89) som följer:

10 §

Uppgifter som avses i 3 § eller datamaterial som innehåller sådana uppgifter eller en del därav eller ett sådant program eller system för automatisk databehandling som uppgjorts för åstadkommande av datamaterial och med hjälp av vilket olika uppgifter om en enskild uppgiftsgivare kan sammanställas, får inte i strid med denna lag lämnas ut eller röjas på något annat sätt.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

91.

Lag

om ändring av 12 § lagen om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 12 § lagen den 8 december 1989 om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister (1077/89) som följer:

12 §

Straffstadganden

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 10 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

92.

Lag

om ändring av lagen om utövning av veterinäryrket

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 2 kap. lagen den 24 maj 1985 om utövning av veterinäryrket (409/85) en ny 9 a § och till 4 kap. en ny 17 a § som följer:

9 a §

Den som utövar veterinäryrket och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

17 a §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 9 a § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

93.

Lag

om ändring av 18 § lagen om ett datasystem för vägtrafiken

I enliget med riksdagens beslut

ändras 18 § lagen den 15 september 1989 om ett datasystem för vägtrafiken (819/89) som följer:

18 §

Straffpåföljder

Om straff för dataintrång i de register som nämns i denna lag stadgas i 38 kap. 8 § strafflagen och för personregisterbrott som riktar sig mot ett sådant register i 38 kap. 9 § strafflagen samt för personregisterförseelse i 44 § personregisterlagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

94.

Lag

om ändring av 26 a § telelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 26 a § 2 mom. telelagen av den 20 februari 1987 (183/87), sådant det lyder i lag av den 3 augusti 1992 (676/92), som följer:

26 a §

Brott mot stadgandena om televerksamhet

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 29 § 1 och 6 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

95.

Lag

om ändring av 20 och 22 §§ radiolagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 20 § 1 och 2 mom. samt 22 § 2 mom. radiolagen av den 10 juni 1988 (517/88), av dessa lagrum 22 § 2 mom. sådant det lyder i lag av den 29 december 1988 (1270/88), som följer:

20 §

Straffstadganden

Om straff för störande av radiokommunikationer stadgas i 38 kap. 5—7 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. bryter mot denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *brott mot radiolagen* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — —

2 §

Handräckning

— — — — — — — — — — — — — —

Om det finns sannolika skäl för att misstänka att ett brott som avses i 38 kap. 7 § strafflagen eller i 20 § 2 mom. i denna lag har begåtts, får husrannsakan och kroppsvisitation företas för att eftersöka en lagstridig radioanläggning, utan hinder av 5 kap. 1 § 1 mom. och 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

96.

Lag

om upphävande av 6 § lagen angående radioanläggningar

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Härmed upphävs 6 § lagen den 17 januari 1927 angående radioanläggningar (8/27), sådant detta lagrum lyder i lag av den 24 augusti 1990 (813/90).

2 §

Denna lag träder i kraft den 19 .

97.

Lag

om ändring av 13 § lagen om Statsgaranticentralen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 13 § 2 mom. lagen den 3 februari 1989 om Statsgaranticentralen (111/89) som följer:

13 §

— — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom., om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

98.

Lag

om ändring av 33 § lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § lagen den 29 december 1988 om regionalt stödjande av företagsverksamheten (1297/88) som följer:

33 §

Den som i samband med handläggning av ärenden som avses i denna lag har fått uppgifter om en sammanslutnings eller en enskild persons ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

99.

Lag

om ändring av 11 § lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 11 § lagen den 24 februari 1978 om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (159/78) som följer:

11 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 10 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

100.

Lag

om ändring av 75 § folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 75 § folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/56) som följer:

75 §

Den som vid fullgörande av ett uppdrag som avses i denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska ställning, hälsotillstånd eller affärs- eller yrkeshemligheter får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

101.

Lag

om ändring av 67 § sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 67 § sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63) som följer:

67 §

Den som vid fullgörande av uppdrag som avses i denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

102.

Lag

om ändring av 58 § socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 58 § 1 och 3 mom. socialvårdslagen av den 17 september 1982 (710/82) som följer:

58 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 57 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

— — — — — — — — — — — — — —

Allmän åklagare får inte väcka åtal för en gärning som avses i 2 mom., om inte en socialvårdsmyndighet har anmält den till åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

103.

Lag

om ändring av 19 § barnbidragslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 19 § lagen den 21 augusti 1992 om barnbidrag (796/92) som följer:

19 §

Brott mot tystnadsplikten

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 18 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

104.

Lag

om ändring av 24 § lagen om stöd för hemvård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 24 § lagen den 21 augusti 1992 om stöd för hemvård av barn (797/92) som följer:

24 §

Brott mot tystnadsplikt

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 23 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om gärningen inte skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

105.

Lag

om ändring av 51 § beredskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 51 § beredskapslagen av den 22 juli 1991 (1080/91) som följer:

51 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 45 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

106.

Lag

om ändring av lagen om försvarstillstånd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om försvarstillstånd av den 22 juli 1991 (1083/91) 41 § samt
ändras 39, 40 och 42 §§ som följer:

39 §

Om straff för obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan uppgift som avses i 13 § stadgas i 12 kap. 6—8 §§ strafflagen.

40 §

Om straff för av grov oaktsamhet begånget obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan i 13 § avsedd uppgift som enligt vad som har stadgats eller bestämts

skall hållas hemlig stadgas i 12 kap. 9 § strafflagen.

42 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 32 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

107.

Lag

om ändring av 14 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 14 § 3 mom. lagen den 13 december 1991 om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet (1682/91) som följer:

14 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

108.

Lag

om ändring av 54 § lagen om arbetsavtal

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 54 § lagen den 30 april 1970 om arbetsavtal (320/70), sådant detta lagrum lyder i lag av den 4 december 1987 (935/87), som följer:

54 §

Straffstadganden

Om straff för brott mot 17 § 3 och 4 mom. stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.

Om straff för brott mot den i 52 § 1 mom. nämnda föreningsfriheten stadgas, när det är fråga om arbetstagarnas fackliga eller politiska verksamhet, i 47 kap. 5 § strafflagen.

Om straff för brott mot 53 § 2 mom. stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 26 § 1 mom., 47 § eller 52 § 2 mom. skall för *överträdelse av lagen om arbetsavtal* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

109.

Lag

om ändring av 33 § lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 33 § lagen den 16 december 1977 om hushållsarbetstagares arbetsförhållande (951/77) som följer:

33 §

Straffstadganden

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4, 6—11, 18 eller 21—26 §§ skall för *överträdelse av lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för brott mot 29 § stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om en sådan arbetstidsförteckning som nämns i 31 § 2 mom. samt för en sådan ovan i 1 mom. nämnd överträdelse som har skett trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för en överträdelse som nämns i 1 mom., om inte målsäganden eller en arbetarskyddsmyndighet anmäler den för åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

110.

Lag

om ändring av 16 § lagen om skogs- och flottningsarbetares sambostäder

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § lagen den 28 juli 1967 om skogs- och flottningsarbetares sambostäder (344/67) som följer:

16 §

Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna och för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

111.

Lag

om ändring av 83 och 84 §§ sjömanslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 83 § och 84 § 2 mom. sjömanslagen av den 7 juni 1978 (423/78),

dessa lagrum sådana de lyder, 83 § delvis ändrad genom lag av den 4 december 1987 (936/87) och 84 § 2 mom. i lag av den 19 december 1986 (1006/86), som följer:

83 §

Straffstadganden som gäller arbetsgivaren och dennes företrädare

Om straff för brott mot 15 § 3 och 4 mom. stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.

Om straff för brott mot 29 § 1 mom. stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Om straff för kränkning av den i 76 § 1 mom. stadgade föreningsfriheten stadgas, när det är fråga om arbetstagarnas fackliga eller politiska verksamhet, i 47 kap. 5 § strafflagen.

Om straff för brott mot 77 § 2 mom. stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) i strid med 4 § 1 mom. underlåter att dra försorg om att skriftligt arbetsavtal ingås,

2) anställer en ung arbetstagare i strid med 5 § 1 eller 2 mom.,

3) i strid med 22 § kvittar en arbetstagares lönetillgodohavande med sin motfordran,

4) i strid med 31 § 1 mom. underlåter att skicka en insjuknad eller skadad arbetstagare till läkare för undersökning eller att ta kontakt med en läkare eller i strid med 33 § underlåter att se till att en insjuknad eller skadad arbetstagare får vård,

5) inte ger arbetsintyg i enlighet med 60 §,

6) i strid med 76 § 2 mom. vägrar att åt arbetstagarna upplåta utrymmen som han har i sin besittning eller

7) bryter mot den framläggningsskyldighet som avses i 89 §,

skall för *överträdelse av stadgandena i sjömanslagen* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

84 §

Straffstadganden som gäller medlemmar och biträden i fartygskommissioner

— — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 73 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

112.

Lag

om ändring av 16 § lagen om samarbete inom företag

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § lagen den 22 september 1978 om samarbete inom företag (725/78), sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 21 december 1990 (1195/90), som följer:

16 §

Straffstadganden

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att iaktta 7, 9, 11 eller 11 d § eller vad 13 § stadgar om annat än betalningsskyldighet eller som väsentligen underlåter att iaktta vad som i

ett avtal som avses i 11 c § 1 mom. har överenskommits om informationskyldigheten, skall för *brott mot samarbetsskyldighet* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för brott mot 11 e § stadgas i 47 kap. 5 § strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

113.

Lag

om ändring av 15 § lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 15 § lagen den 24 augusti 1990 om personalrepresentation i företagens förvaltning (725/90) som följer:

15 §

Straffstadganden

Om straff för brott mot 11 § stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

114.

Lag

om ändring av arbetstidslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i arbetstidslagen av den 2 augusti 1946 (604/46) 24 § samt

ändras 23 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 29 december 1988 (1351/88), som följer:

23 §

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för *arbetstidsförseelse* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

För arbetstidsförseelse döms även en motorfordonsförare som försummar att i körjournalen införa föreskrivna anteckningar eller att ha den med under körningen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 20 § 2 mom. samt för en sådan arbetstidsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

115.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden för gårdskarlar

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 24 april 1970 om arbetstiden för gårdskarlar (284/70) 18 § samt
ändras 17 § som följer:

17 §

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot arbetstidsstadgandena i 3 eller 6—9 §, skall för *överträdelse av arbetstidsstadgandena för gårdskarlar* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 14 § 2 mom. samt för en sådan överträdelse av arbetstidsbestämmelserna för gårdskarlar som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

116.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden inom lantbruket

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 12 maj 1989 om arbetstiden inom lantbruket (407/89) 31 § samt
ändras 30 § som följer:

30 §

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för *arbetstidsförseelse inom lantbruket* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 26 § 2 mom. samt för en sådan arbetstidsförseelse inom lantbruket som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

117.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 26 maj 1978 om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor (400/78) 16 § samt

ändras 15 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 22 december 1978 (1066/78), som följer:

15 §

Straffstadganden

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för *arbetstidsförseelse inom handeln* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

För arbetstidsförseelse döms även en motorfordonsförare som försummar att i körjournalen införa föreskrivna anteckningar eller att ha den med under körningen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 12 § 3 mom. samt för en sådan arbetstidsförseelse inom handeln som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

118.

Lag

om ändring av sjöarbetstidslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i sjöarbetstidslagen av den 9 april 1976 (296/76) 25—27 §§ samt

ändras 23 och 24 §§ som följer:

23 §

Sjöarbetstidsförseelse

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för *sjöarbetstidsförseelse* dömas till böter.

Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

24 §

Arbetstidsbrott

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsdagbok som avses i 20 § 1 eller 3 mom. samt för en sådan sjöarbetstidsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

119.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 26 mars 1982 om arbetstiden på fartyg i inrikesfart (248/82) 28 § samt *ändras* 27 § som följer:

27 §

Straffstadganden

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4—12 eller 18—20 §§ skall för *brott mot arbetstidsstadgandena för fartyg i inrikesfart* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsförteckning som avses i 23 § samt för en sådan i 1 mom. nämnd förseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

120.

Lag

om ändring av lagen om arbetet i bagerier

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 9 juni 1961 om arbetet i bagerier (302/61) 11 § samt *ändras* 10 § som följer:

10 §

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet, skall för *bageriarbetstidsförseelse* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för en sådan bageriarbetstidsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

121.

Lag

om ändring av semesterlagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i semesterlagen av den 30 mars 1973 (272/73) 20 § samt
ändras 19 § som följer:

19 §

Straffstadganden

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) försummar att ge en arbetstagare semester enligt denna lag eller som i strid med lagen håller en arbetstagare i arbete under den tid som han bestämt för semester eller

2) försummar sin skyldighet enligt 17 §,

skall för *semesterlagsförseelse* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om semesterbokföring som avses i 18 § 1 mom. samt för en sådan semesterlagsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

122.

Lag

om ändring av semesterlagen för sjömän

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i semesterlagen för sjömän av den 1 juni 1984 (433/84) 33 § samt
ändras 31 och 32 §§ som följer:

31 §

Brott mot semesterstadgandena för sjömän

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) försummar att ge en arbetsgivare semester enligt denna lag eller som i strid med lagen håller en arbetstagare i arbete under den tid som han bestämt för semester eller

2) försummar sin skyldighet enligt 29 §,

skall för *brott mot semesterstadgandena för sjömän* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

32 §

Arbetstidsbrott

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om semesterbokföring som avses i 30 § 1 mom. samt för ett sådant brott mot semesterstadgandena för sjömän som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

123.

Lag

om ändring av 49 och 51 §§ lagen om skydd i arbete

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 49 § och 51 § 2 mom. lagen den 28 juni 1958 om skydd i arbete (299/58), av dessa lagrum 49 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 16 januari 1987 (27/87), som följer:

49 §

Den som olovligen eller utan giltigt skäl uppsåtligen eller av oaktsamhet avlägsnar eller förstör en anordning, anvisning eller varning som är avsedd att förebygga risk för olycksfall eller sjukdom skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *arbetarskyddsförseelse* dömas till böter.

Om straff för dödsvållande, vållande av personskada och framkallande av fara stadgas i 21 kap. 8—12 §§ strafflagen.

Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifter och för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

51 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Tvångs- och verkställighetsåtgärder som avses i 1 mom. hindrar inte heller att den skyldige döms till straff.

Denna lag träder i kraft den 19 .

124.

Lag

om ändring av 24 § lagen om skydd för unga arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 29 december 1967 om skydd för unga arbetstagare (669/67) 24 § 1 och 2 mom. samt

fogas till paragrafen ett nytt 3 mom., varvid nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

24 §

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 5—11 eller 14 § skall för *brott mot skyddsstadgandena för unga arbetstagare* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna samt för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Om straff för ett sådant brott mot skyddsstadgandena som gäller arbetstiden för unga arbetstagare och som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

125.

Lag

om ändring av 6 § lagen om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 6 § lagen den 1 mars 1929 om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten (101/29), sådant detta lagrum lyder i lag av den 17 november 1939 (410/39), som följer:

6 §

Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna och för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

126.

Lag

om ändring av lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 24 § 1 mom. samt 25 och 26 §§ lagen den 16 februari 1973 om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (131/73),

av dessa 24 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 16 januari 1987 (29/87) och 26 § sådan den lyder delvis ändrad genom den sistnämnda lagen, som följer:

24 §

Om det finns sannolika skäl att befara att någon har begått en gärning som är straffbar enligt lagstiftningen om arbetarskyddet eller 47 kap. strafflagen, skall arbetarskyddsmyndigheten anmäla saken till allmänna åklagaren. Anmälan behöver likväl inte göras, om allmänt intresse med hänsyn till överträdelsens obetydlighet och arbetarskyddet på arbetsstället inte påkallar anmälan.

— — — — — — — — — — — — — —

5 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 5 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Till straff för brott mot den tystnadsplikt för tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare som avses i 6 § döms enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

26 §

Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna samt för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Om straff för kränkning av en arbetarskyddsfullmäktigs rättigheter stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

127.

Lag

om ändring av 17 § lagen om arbetsförmedling

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 17 § lagen den 2 juni 1959 om arbetsförmedling (246/59), sådant detta lagrum lyder ändrat genom lagar av den 26 juli 1985 och den 28 april 1989 (652/85 och 394/89), som följer:

17 §

Om straff för sådan arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft samt för sådan offentlig annonsering om förmedlings- eller uthyrningsverksamhet som skall betraktas som arbetsförmedlingsbrott stadgas i 47 kap. 6 § strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet olovligen bedriver sådan verksamhet som avses i denna lag eller bryter mot stadganden eller bestämmelser som med stöd av denna lag utfärdats om uthyrning av arbetskraft, skall för *arbetsförmedlingsförseelse* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 19 .

128.

Lag

om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 8 augusti 1986 om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86) 14 § 2 mom. samt

fogas till lagen en ny 21 a § som följer:

21 a §

Straffstadganden

Om straff för diskriminering i arbetslivet stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.

Den som bryter mot förbudet i 14 § vid annonsering om utbildningsplatser skall för *diskriminerande annonsering* dömas till böter. Allmän åklagare får väcka åtal för diskriminerande annonsering endast på anmälan av jämställdhetsombudsmannen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

129.

Lag

om ändring av statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till statstjänstemannalagen av den 24 oktober 1986 (755/86) en ny 94 a § som följer:

94 a §

Om straff för brott mot 13 § 3 mom. och 17 § stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.

Om straff för brott mot 18 §, som begås genom att en tjänstemans fackliga eller politiska verksamhet hindras eller genom att en tjänsteman tvingas att höra till en facklig eller politisk förening, stadgas i 47 kap. 5 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

130.

Lag

om ändring av 16 § lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § lagen den 1 juli 1988 om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (651/88) som följer:

16 §

Straffstadganden

En tjänsteman eller arbetstagare som företräder verket såsom arbetsgivare och som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte iakttar vad som stadgas i 8, 10, 11 § eller 14 § skall för *brott mot samarbetsskyldighet inom verk* dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan dem som företräder arbetsgivaren bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen är straffbar enligt 40 kap. 5 eller 6 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

131.

Lag

om ändring av 9 § lagen om företagshälsovård

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 9 § lagen den 29 september 1978 om företagshälsovård (743/78) som följer:

9 §

Straff

En arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte iakttar vad 4 § stadgar om samarbete skall för *brott mot samarbetsskyldighet i företagshälsovård* dömas till böter.

Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna samt för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Innan allmänna åklagaren väcker åtal för brott mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser, skall han, om inte arbetarskyddsmyndighet anmält brottet för väckande av åtal, inhämta utlåtande i saken av sagda myndighet. Allmänna åklagaren skall i god tid innan åtalsärendet tas upp till behandling i domstol underrätta vederbörande arbetarskyddsmyndighet om saken.

Denna lag träder i kraft den 19 .

132.

Lag

om ändring av 7 § lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 7 § lagen den 1 december 1961 om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållade (570/61) som följer:

7 §

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag skall för *kränkning av värnpliktigs uppsägningsskydd* dömas till böter.

Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

133.

Lag

ändring av 28 § lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg

I enlighet med rikdsdagens beslut

ändras 28 § lagen den 16 mars 1979 om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/79) som följer:

28 §

Om straff för miljöförstöring som har skett i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den skall för *fartygsavfallsförseelse* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 19 .

134.

Lag

om ändring av 13 kap. vattenlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 13 kap. vattenlagen av den 19 maj 1961 (264/61), sådant det lyder delvis ändrat genom lag av den 29 juli 1976 (649/79), som följer:

13 kap.

Straffstadganden

1 §

Om straff för miljöförstöring som har skett i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Om straff för sabotage, grovt sabotage, vållande av allmän fara eller grovt vållande av allmän fara genom åstadkommande av över-

svämning stadgas i 34 kap., 1, 3, 7 och 8 §§ strafflagen.

2 §

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 § uppsåtligen eller av oaktsamhet i strid med 1 kap. 17 § hindrar vattnets fria lopp skall, om inte kränkningen av det enskilda eller allmänna intresset är ringa, för *hindrande av vattenflöde i flodbädd* dömas till böter.

3 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) utan tillstånd vidtar en åtgärd som enligt denna lag kräver tillstånd,

2) verkställer ett företag på ett annat sätt än vad som bestäms i eller med stöd av lagen eller ett tillståndsbeslut eller sedan ett beviljat tillståndsbeslut har upphört att gälla,

3) vidtar en åtgärd, för vilken tillstånd har beviljats, innan han enligt denna lag är berättigad till det,

4) underlåter att iaktta vad som i ett tillståndsbeslut bestäms för att skydda vattendragen eller för att säkerställa andras intressen, eller

5) försummar att slutföra ett sådant tillståndspliktigt företag som, om det inställs, kan orsaka fara för någon annan eller någon annans egendom, eller som utan tillstånd avlägsnar en anordning eller anläggning då det krävs tillstånd för att avlägsna den,

skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 48 kap. strafflagen, för *tillståndsförseelse enligt vattenlagen* dömas till böter.

4 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt denna lag eller en bestämmelse med stöd av den att underhålla en damm eller någon annan anläggning i ett vattendrag, eller en vall, bädd, kanal eller farled i eller utanför ett vattendrag, eller en inrättning som hör till ett vattenstånds- eller vattenregleringsföretag eller ett dike, en vattenledning eller ett avlopp skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *överträdelse av underhållsstadgandena i vattenlagen* dömas till böter.

5 §

Den som genom att orsaka störning eller annars uppsåtligen eller av oaktsamhet missbrukar sin rätt att befara ett vattendrag eller gör sig skyldig till missbruk av en sådan rättighet som nämns i 1 kap. 27—31 §§ skall, om det inte är fråga om en gärning eller försummelse som avses i 6 § i detta kapitel och om inte för gärningen stadgas strängare straff på något annat ställe i lag, för *överträdelse av vattenlagens stadganden om nyttjanderätt*, dömas till böter.

6 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) i ett vattendrag med en fastställd flottningsstadga bedriver flottning på ett annat sätt eller under en annan tid än den som stadgan anger eller på något annat sätt bryter mot bestämmelserna i den eller bedriver flottning på ett annat sätt än ett interimstillstånd för flottningen förutsätter,

2) på ett område för samfälld flottning bedriver separat flottning utan behörigt tillstånd, där sådant behövs,

3) missbrukar den flottandes rättigheter enligt 5 kap. 3—5 §§,

4) trots att han har förordnats till att bygga ut ett vattendrag underlåter att fullgöra sin uppgift,

5) trots att han är skyldig att underhålla ett vattendrag för flottning försummar att underhålla anläggningar eller anordningar som gjorts för detta ändamål,

6) underlåter att iaktta vad som har bestämts när det gäller att sedan flottningen har slutförts eller flottningssättet ändrats avlägsna anläggningar eller anordningar som har uppförts för flottningen,

7) i sin egenskap av flottande underlåter att fullgöra sin skyldighet att enligt denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser säkerställa andras intressen,

8) i sin egenskap av flottande underlåter att anmäla sitt ombud eller i sin egenskap av flottgodsets ägare att anmäla sitt virkesmärke,

9) i strid med 5 kap. 93 § underlåter att förse flottgods med märke eller flottar obarkat virke då det är förbjudet i denna lag eller med stöd av den eller

10) i sin egenskap av flottande försummar en anmälan enligt 5 kap. 5 § 2 mom. om en ändring i vattenståndet eller vattnets lopp eller trots ett behörigt yrkande underlåter att låta förrätta syn som nämns i lagrummet,

skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 3 § eller 48 kap. strafflagen, för *flottningsförseelse* dömas till böter.

Vad som stadgas om flottande eller ägare av virke tillämpas även på medlem av flottningsförenings styrelse och flottningschef.

7 §

Den som utan laga rätt hindrar någon från att befara ett vattendrag, flotta virke eller att använda ett vatten- eller jordområde på något annat sätt som har sin grund i denna lag eller i ett tillstånd eller en bestämmelse som har utfärdats med stöd av den, skall för *hindrande av nyttjande av vattendrag* dömas till böter.

8 §

Allmän åklagare får inte väcka åtal för en gärning som avses i 2—7 §§ i detta kapitel genom vilken endast en enskilds intresse eller rättighet har kränkts, om inte målsäganden anmäler gärningen till åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

135.

Lag

om ändring av 11 § lagen om förhindrande av havsföroreningar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 11 § lagen den 16 mars 1979 om förhindrande av havsföroreningar (298/79) som följer:

11 §

Straffstadganden

Om straff för miljöförstöring som har skett i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmeler som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den skall, om inte gärningen är ringa, för *havsföroreningsförseelse* dömas till böter.

Om en gärning som avses i denna paragraf har begåtts utanför finskt område skall åtalet väckas vid Helsingfors rådstuvurätt.

Denna lag träder i kraft den 19 .

136.

Lag

om ändring av 23 § lagen om naturskydd

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 23 § lagen den 23 februari 1923 om naturskydd (71/23), sådan den lyder i lag av den 12 april 1991 (672/91), som följer:

23 §

Om straff för miljöförstöring eller naturskyddsbrott som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—5 §§ strafflagen.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) bryter mot en fredningsbestämmelse som ingår i eller har utfärdats med stöd av denna lag eller som köper eller tar emot något som har erhållits genom att en sådan bestämmelse har överträtts,

2) tar i besittning, överlåter eller för in i landet eller ut ur landet ett djur eller en växt eller en lätt igenkännlig del eller en produkt därav i strid med 14 a, 14 b eller 16 § eller

3) för in i landet eller ut ur landet ett djur eller en växt eller en lätt igenkännlig del eller en produkt därav utan ett sådant tillstånd eller intyg som avses i den konvention som nämns i 16 a §,

skall, om inte gärningen skall bestraffas som naturskyddsbrott, för *naturskyddsförseelse* dömas till böter.

För naturskyddsförseelse döms även den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) bryter mot en ordningsstadga som avses i 3 § eller ett förbud mot att använda fångstredskap som avses i 15 § eller

2) bryter mot en anmälningsskyldighet som avses i 16 c § eller ett annons- eller reklamförbud eller ett tillståndsvillkor som avses i 19 §.

Denna lag träder i kraft den 19 .

137.

Lag

om ändring av 4 § lagen om skydd av valar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 4 § lagen den 23 december 1982 om skydd av valar (1112/1982) som följer:

4 §

Om straff för naturskyddsbrott som begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 5 § 2 mom. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

138.

Lag

om ändring av 9 § lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 9 § lagen den 24 maj 1974 om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/74) som följer:

9 §

Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller som försummar sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den, skall, om inte förseelsen eller försummelsen är ringa, för *oljeskadeförseelse på land* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 19 .

139.

Lag

om ändring av 25 § lagen om fornminnen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 25 § lagen den 17 juni 1963 om fornminnen (295/63) som följer:

25 §

Om straff för byggnadsskyddsbrott som begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 6 § 2 mom. strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet utan tillstånd vidtar en åtgärd som nämns i 1 § 2 mom. eller överträder bestämmelser som har utfärdats med stöd av 8 § 1 mom. eller stadgandena i 14 §, 16 § 2 mom., 19 § 1 mom. eller 20 §, skall för *fornminnesförseelse* dömas till böter.

För fornminnesförseelse döms också den som underlåter att tillställa en behörig myndighet ett sådant föremål som nämns i 16 § 1 mom. eller inte gör en föreskriven anmälan om det eller annars döljer, överlåter, förvärvar eller för ut ur landet ett föremål av detta slag som enligt denna lag hade bort tillställas museiverket eller skadar eller ändrar detta. Gärningsmannen förlorar också de rättigheter fyndet medför.

Denna lag träder i kraft den 19 .

140.

Lag

om ändring av 25 § byggnadsskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 25 § 1 och 2 mom. byggnadsskyddslagen av den 18 januari 1985 (60/85) som följer:

25 §

Om straff för byggnadsskyddsbrott stadgas i 48 kap. 6 § 1 mom. strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder förbud eller bestämmelser som ingår i eller har utfärdats med stöd av denna lag skall för *byggnadsskyddsförseelse* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

141.

Lag

om ändring av 10 § lagen om skyddsskogar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 § lagen den 11 augusti 1922 om skyddsskogar (196/22) som följer:

10 §

Om straff för miljöförstörelse som har begåtts i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmeler som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelser som har utfärdats med stöd av denna lag eller mot 6 §, skall för *skyddsskogsförseelse* dömas till böter.

Innefattar avverkningen inte olovligt utnyttjande av någon annans skog, skall de avverkade träden eller deras värde dömas förverkade.

Denna lag träder i kraft den 19 .

142.

Lag

om ändring av 17 § marktäktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 17 § 1 och 2 mom. marktäktslagen av den 24 juli 1981 (555/81) som följer:

17 §

Straffstadgande

Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmeler som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet utan ett tillstånd som avses i denna lag eller i strid med tillståndet börjar ta substanser, försummar sina skyldigheter enligt tillståndet eller annars tar substanser i strid med denna lag, skall för *marktäktsförseelse* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

143.

Lag

om ändring av kemikalielagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs 52 § 4 mom. kemikalielagen av den 14 augusti 1989 (744/89) och
ändras 52 § 3 och 5 mom. samt
fogas till lagen en ny 52 a § som följer:

52 §

Straff

— — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 59 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

— — — — — — — — — — — — — —

Den som bryter mot ett förbud enligt denna lag som har förenats med vite kan lämnas obestraffad för samma gärning.

52 a §

Straff för miljöförstöring

Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

144.

Lag

om ändring av 10 § lagen om bekämpningsmedel

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 10 § 1 mom. lagen den 23 maj 1969 om bekämpningsmedel (327/69), sådant detta lagrum lyder i lag av den 16 februari 1973 (150/73), och

fogas till 10 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 16 februari 1973, nya 1 och 2 mom., varvid det ändrade 1 mom. och det nuvarande 2 mom. blir 3 och 4 mom., som följer:

10 §

Om straff för miljöförstöring som begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt i 9 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den om framställning, import, försäljning, förvaring, transport eller bruk av bekämpningsmedel skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag, för *brott mot bekämpningsmedelslagen* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

145.

Lag

om ändring av 18 § lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 18 § lagen den 28 februari 1975 om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon (151/75) som följer:

18 §

Den som lämnar ett fordon så att det kan flyttas med stöd av 2 § 3 punkten skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *lämnande av fordon i miljön* dömas till böter.

Om straff för miljöförstöring som begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

146.

Lag
om ändring av 91 § hälsovårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 91 § hälsovårdslagen av den 27 augusti 1965 (469/65) ett nytt 3 mom. som följer:

91 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 § 1—4 §§ strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

147.

Lag
om ändring av 23 § luftvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 23 § 1 och 2 mom. luftvårdslagen av den 25 januari 1982 (67/82), av dessa lagrum 23 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 19 april 1991 (738/91), som följer:

23 §

Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än det som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar en skyldighet som ålagts honom enligt 9, 9 a, eller 15—17 §, skall för *luftvårdsförseelse* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

148.

Lag
om ändring av 23 § bullerbekämpningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 23 § bullerbekämpningslagen av den 3 april 1987 (382/87) som följer:

23 §

Straff

Om straff för en miljöförseelse som har begåtts i strid med denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 3 § 2 mom. strafflagen.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder ett förbud som stadgas i 20 § eller av annan än grov oaktsamhet bryter mot bestämmelser som har utfärdats med stöd av 9, 10 eller 15 §, skall för *bullerbekämpningsförseelse* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 19 .

149.

Lag

om ändring av lagen om avfallshantering

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs 37 § lagen den 31 augusti 1978 om avfallshantering (673/78) samt

ändras 35 och 36 §§, av dessa 36 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 20 december 1991 (1655/91), som följer:

35 §

Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

36 §

Den som på något annat sätt än vad som avses i 35 § uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den skall för *avfallshanteringsförseelse* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 19 .

150.

Lag

om ändring av 13 § lagen om miljötillståndsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 13 § lagen den 19 april 1991 om miljötillståndsförfarande (735/91) som följer:

13 §

Hänvisningsstadgande

Om straff för brott mot den skyldighet att ansöka om miljötillstånd som avses i 3 § stadgas i 48 kap. 3 § 3 mom. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

151.

Lag

om ändring av 146 § byggnadslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 146 § 1 och 2 mom. byggnadslagen av den 16 augusti 1958 (370/58), sådana dessa lagrum lyder i lag av den 18 januari 1985 (61/85), som följer:

146 §

Om straff för miljöförstöring och byggnadsskyddsbrott som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden som har utfärdats med

stöd av den eller plane- eller tillståndsbestämmelser eller förbud stadgas i 48 kap. 1—4 och 6 §§ strafflagen.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet utan ett sådant tillstånd som krävs enligt denna lag uppför en byggnad eller vidtar någon annan åtgärd i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller försummar de skyldigheter som anges i tillståndet, skall för *byggnadslagsförseelse* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

152.

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 56, 56 a och 56 b §§, 57 § 3 mom., 60 § och 62 § 1 mom. upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/61), av dessa lagrum 56, 56 a och 56 b §§ samt 57 § 3 mom. och 62 § 1 mom. sådana de lyder i lag av den 8 juni 1984 (442/84), som följer:

56 §

Straff för upphovsrättsbrott stadgas i 49 kap. 1 § strafflagen.

56 a §

Den som

1) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot stadgandena i denna lag till skydd för upphovsrätt, eller handlar i strid med en föreskrift som utfärdats med stöd av 41 § 2 mom., mot stadgandena i 51 eller 52 § eller mot ett förbud som avses i 53 § 1 mom. eller

2) för spridning till allmänheten till landet för in exemplar av verk, varom han visste eller hade grundad anledning att misstänka att det framställts utomlands under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag,

skall, om gärningen inte enligt 49 kap. 1 § strafflagen skall bestraffas som ett upphovsrättsbrott, för *upphovsrättsförseelse* dömas till böter.

56 b §

Den som bryter mot tystnadsplikten i 26 d § 3 mom. skall dömas enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

57 §

— — — — — — — — — — — — — —

Den som på något annat sätt än genom utnyttjande av ett verk gör sig skyldig till en gärning som skall bestraffas enligt 49 kap. 1 § strafflagen eller 56 a § i denna lag, skall till upphovsmannen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.

— — — — — — — — — — — — — —

60 §

Vad som sägs i 56 a, 57, 58 eller 59 § skall på motsvarande sätt tillämpas på en rätt som skyddas enligt 5 kap.

62 §

Allmän åklagare får inte väcka åtal för andra upphovsrättsförseelser än sådana som har begåtts mot 51 eller 52 §, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

153.

Lag

om ändring av lagen om rätt till fotografisk bild

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 18 och 18 a §§, 19 § 3 mom. och 23 § lagen den 8 juli 1961 om rätt till fotografisk bild (405/61), sådana de lyder i lag av den 8 juni 1984 (443/84), som följer:

18 §

Om straff för upphovsrättsbrott som riktar sig mot rättigheter som avses i denna lag stadgas i 49 kap. 1 § strafflagen.

18 a §

Den som

1) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot ett stadgande i denna lag till skydd för rätt till fotografisk bild,

2) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning utbjuder eller offentligt visar en fotografisk bild eller annars till allmänheten sprider exemplar av en fotografisk bild som framställts i strid med denna lag eller

3) för spridning till allmänheten till landet för in exemplar av fotografisk bild, varom han visste eller hade grundad anledning att misstänka att det framställts utomlands under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag,

skall, om gärningen inte enligt 49 kap. 1 § strafflagen skall bestraffas som ett upphovsrättsbrott, för *fotografirättsförseelse* dömas till böter.

19 §

— — — — — — — — — — — — — — — —

Den som på något annat sätt än genom utnyttjande av en fotografisk bild gör sig skyldig till en gärning som skall bestraffas enligt 49 kap. 1 § strafflagen eller 18 a § i denna lag, skall till fotografen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.

— — — — — — — — — — — — — — — —

23 §

Allmän åklagare får inte väcka åtal för en fotografirättsförseelse, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

154.

Lag

om ändring av 39 och 43 §§ varumärkeslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 39 § 1 mom. och 43 § varumärkeslagen av den 10 januari 1964 (7/64) som följer:

39 §

Den som uppsåtligen gör intrång i den rätt som enligt denna lag tillkommer innehavaren av ett varukännetecken skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för *varumärkesförseelse* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — — — —

43 §

I samband med ett åtal enligt 49 kap. 2 § strafflagen eller 39 § i denna lag kan även handläggas yrkande på förbud som avses i 38 §.

Denna lag träder i kraft den 19 .

155.

Lag

om ändring av patentlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 57, 59 § 2 mom. och 61 § 1 mom. patentlagen (550/67) av den 15 december 1967 som följer:

57 §

Om någon gör intrång i den ensamrätt som ett patent medför (patentintrång), kan domstolen förbjuda honom att fortsätta eller upprepa handlingen.

Den som uppsåtligen begår patentintrång skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för *patentförseelse* dömas till böter.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för patentförseelse, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

59 §

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Egendom som avses i 1 mom. kan tas i beslag, när det kan antas att ett brott som nämns i 49 kap. 2 § strafflagen eller 57 § i denna lag har begåtts. Härvid skall iakttas vad tvångsmedelslagen (450/87) stadgar om beslag.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

61 §

Har ett patent förklarats ogiltigt genom en dom som vunnit laga kraft, kan straff, ersättning eller en annan påföljd som stadgas i 57—60 §§ i denna lag eller i 49 kap. 2 § strafflagen inte dömas ut.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

156.

Lag

om ändring av mönsterrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 35 §, 37 § 2 mom., 39 § 1 mom. och 44 § mönsterrättslagen av den 12 mars 1971 (221/71) som följer:

35 §

Om någon gör intrång i mönsterrätt, kan domstolen förbjuda honom att fortsätta eller upprepa handlingen.

Den som uppsåtligen gör intrång i mönsterrätt skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för *mönsterrättsförseelse* dömas till böter.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för mönsterrättsförseelse, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

37 §

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Egendom som avses i 1 mom. kan tas i beslag, när det kan antas att ett brott som nämns i 49 kap. 2 § strafflagen eller 35 § i denna lag har begåtts. Härvid skall iakttas vad tvångsmedelslagen (450/87) stadgar om beslag.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

39 §

Har registreringen av ett mönster hävts genom en dom som vunnit laga kraft, kan

straff, ersättning eller en annan påföljd som stadgas i 49 kap. 2 § strafflagen eller 35—38 §§ i denna lag inte dömas ut.

— — — — — — — — — — — — — —

44 §

Domstolen skall till registermyndigheten sända en kopia av sitt utslag i sådana mål som avses i 49 kap. 2 § strafflagen eller 16, 30—32, 35—38 samt 41 §§ i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

157.

Lag

om ändring av lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 34, 35 och 37 §§ samt 39 § 2 mom. och 40 § 1 mom. lagen den 11 januari 1991 om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/91) som följer:

34 §

Hänvisningsstadgande

Om straff för brott mot industriell rätt som riktar sig mot rättigheter som avses i denna lag stadgas i 49 kap. 2 § strafflagen.

35 §

Kretsmönsterförseelse

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot denna lags stadganden om skydd för kretsmönster skall, om inte gärningen skall bestraffas som brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för *kretsmönsterförseelse* dömas till böter.

37 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 35 och 36 §§, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

39 §

Förhindrande av att kränkning fortgår

— — — — — — — — — — — — — —

En integrerad krets eller något annat exemplar av ett kretsmönster kan tas i beslag, när det kan antas att ett brott mot industriell rättighet har begåtts. Härvid skall iakttas vad tvångsmedelslagen (450/87) stadgar om beslag.

— — — — — — — — — — — — — —

40 §

Verkningar av att en registrering förklaras ogiltig

Har registreringen av ett kretsmönster förklarats ogiltig genom registermyndighetens beslut som vunnit laga kraft, kan straff, ersättning eller en annan påföljd som stadgas i 35, 38 eller 39 § i denna lag eller i 49 kap. 2 § strafflagen inte dömas ut.

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

158.

Lag

om ändring av 39 och 41 §§ lagen om nyttighetsmodellrätt

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 39 § 1 mom. och 41 § 1 mom. lagen den 10 maj 1991 om nyttighetsmodellrätt (800/91) som följer:

39 §

Den som uppsåtligen gör intrång i den ensamrätt som en nyttighetsmodell medför skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett

brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för *nyttighetsmodellförseelse* dömas till böter.

— — — — — — — — — — — — — —

41 §

Har en registrering av nyttighetsmodell förklarats ogiltig genom ett lagakraftvunnet beslut, kan straff, ersättning eller annan påföljd enligt 49 kap. 2 § strafflagen eller 36—39 §§ i denna lag inte dömas ut.

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

159.

Lag

om ändring av 33 och 34 §§ lagen om växtförädlarrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § 2 mom. och 34 § lagen den 21 augusti 1992 om växtförädlarrätt (789/92) som följer:

33 §

Temporärt skydd

— — — — — — — — — — — — — —

För sådan verksamhet som kränker växtförädlarrätten och som ägt rum efter att en ansökan som avses i 10 § har gjorts men innan förädlarrätten beviljats, kan inte straff som avses i 9 kap. eller 49 kap. 2 § strafflagen dömas ut. För en skada som uppstått före kungörande av ansökan i enlighet med 17 § kan ersättning dömas ut endast enligt 31 § 2 mom.

— — — — — — — — — — — — — —

34 §

Intrång i växtförädlarrätt

Den som uppsåtligen kränker den ensamrätt om vilken stadgas i 6, 7 eller 8 § skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för *kränkning av växtförädlarrätt* dömas till böter.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för kränkning av växtförädlarrätt, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

Helsingfors den 18 juni 1993

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Justitieminister *Hannele Pokka*

Bilaga

1.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i strafflagen 15 kap., 16 kap. 8 a, 24 och 25 §§ samt 44 kap. 24 §,

dessa lagrum sådana de lyder 15 kap. jämte senare ändringar, 16 kap. 8 a § ändrad genom lagar av den 20 juli 1933 och september 1989 (228/33 och 792/89), 24 § i lag av den 31 juli 1930 (273/30) och 25 § i lag av den 6 februari 1931 (63/31) samt 44 kap. 24 § i lag av den 22 juni 1933 (203/33),

ändras 1 kap. 3 § 2 mom. 1, 3 och 4 punkten, 2 kap. 14 a §, 11—14 kap., 16 kap. 7 §, 8 § 2 mom., 16 § och 19 § 1 mom., 21, 25, 34 och 38 kap., 42 kap. 7 § samt 45 kap. 20 § 2 mom.,

av dessa lagrum 1 kap. 3 § 2 mom. 1 och 4 punkten sådana de lyder i lag av den 20 december 1974 (987/74) och 3 punkten i nämnda mom. sådan den lyder i lag av den 14 januari 1983 (46/83), 2 kap. 14 a § sådan den lyder ändrad genom lagar av den 10 januari 1969, den 19 juli 1974 och den 25 mars 1983 (2/69, 613/74 och 321/83), 11—14, 21, 25, 34 och 38 kap. jämte senare ändringar, 16 kap. 8 § 2 mom. och 45 kap. 20 § 2 mom. sådana de lyder i nämnda lag av den 25 mars 1983, 16 § sådan den lyder i lag av den 26 maj 1978 (382/78) och 19 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 24 augusti 1990 (769/90), samt

fogas till 44 kap. i stället för den 14 § som upphävdes genom lag av den 27 februari 1970 (150/70) en ny 14 § och till lagen nya 47—49 kap. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt	
3 §.	3 §
Utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat kan utlänning dömas enligt finsk lag även, när hans brott icke är straffbart enligt lagen på gärningsorten, om brottet är:	Utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat kan utlänning dömas enligt finsk lag även, när hans brott icke är straffbart enligt lagen på gärningsorten om, brottet är
1) krigsförbrytelse, kränkning av mänskliga rättigheter, folkmord eller stämpling till folkmord,	1) *krigföringsbrott, grovt krigsföringsbrott, kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden, folkmord eller förberedelse till folkmord,*
3) brott som avses i *25 kap. 1 a* eller 9 a §	3) *tagande av gisslan,*
4) kapning av luftfartyg, olagligt besittningstagande av luftfartyg, luftfartssabotage eller störande av luftfart eller	4) *kapning av fartyg eller trafiksabotage eller grovt sabotage som riktar sig mot flygtrafik eller internationell handelssjöfart* eller

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
Om straffen	
14 a §	14 a §
Den som dömes till fängelse i minst två år eller till straff för högförräderi eller landsförräderi går samtidigt förlustig sin militära grad.	Den som döms *till fängelsestraff för landsförräderibrott eller högförräderibrott* eller till fängelse i minst två år för något annat brott förlorar samtidigt sin militära grad.
11 kap.	13 kap.
Om högförräderi	**Om högförräderibrott**
	(Det föreslagna 13 kap. med avvikelse från nummerordningen placerats här, eftersom det till innehållet bäst motsvarar gällande 11 kap.)
1 §	
Den, som, i uppsåt att döda Kejsaren och Storfursten, beröfvar honom lifvet, eller gör försök dertill, dömes för högförräderi till dödsstraff.	(utgår)
2 §	1 §
	Högförräderi
Hvar, som i uppsåt:	
1) att beröfva Kejsaren och Storfursten friheten, bringa honom i fiendes eller upprorsmäns våld, frånhända honom högsta makten, eller hindra honom i utöfningen af densamma;	(utgår, se 2 mom.)
2) att från Ryska Riket lösrycka Finland, eller del deraf, eller annat till Ryska Riket hörande område, eller lägga någon del af Ryska Riket under främmande makt; eller	(utgår, se äventyrande av Finlands suveränitet 12 kap. 1 §)
3) olagligen upphäfva eller ändra styrelsesättet i Kejsaredömet eller i Storfurstendömet, eller ordningen för tronföljden, begår handling, som innefattar uppsåtets fullbordande eller försök dertill, straffes för högförräderi med tukthus på lifstid eller från och med åtta till och med tolf år.	*Den som i avsikt att med våld eller hot om våld eller på ett jämförbart sätt genom orättmätigt tvång eller med osidosättande av statsförfattningen*
	1) upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller
	2) ändra Finlands statsskick
	företar en handling som innebär risk för att avsikten förverkligas, skall för ***högförräderi*** *dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.*
(se 1 mom. 1 punkten och 15 kap. 1 §)	*För högförräderi döms också den som med våld eller hot om våld åsidosätter eller försöker åsidosätta republikens president, statsrådet eller riksdagen eller helt eller delvis hindrar eller försöker hindra dem att utöva sina befogenheter.*

Gällande lydelse

3 §.

Hafva två eller flere aftalat att begå högförräderi; straffes enhvar af dem för sådan stämpling med tukthus från och med ett till och med åtta år.

(jfr 2 §)

4 §.

Den, som, i afsigt att begå högförräderi, sätter sig i förbindelse med främmande regering, eller *missbrukar den embetsmyndighet, som är honom anförtrodd,* eller anskaffar vapen eller manskap, eller *företager annan så beskaffad förberedelsenhandling,* straffes med tukthus från och med ett till och med åtta år. *Sällar sig någon i dylik afsigt till sådant manskap; dömes till tukthus i högst sex år.*

4 a §

Den, som:

1. *ansluter sig* till sådan förening, organisation eller annan sammanslutning, som honom veterligen är verksam för våldsamt omstörtande av Finlands stats- och *samhällsordning* eller avser främjande eller medelbart eller omedelbart understödande av dylik verksamhet, eller vilken genom värvande av medlemmar, insamlande av medel, erläggande av avgift eller på annat därmed jämförligt sätt verkar till förmån

Föreslagen lydelse

(utgår, jfr förberedelse till högförräderi 3 §)

2 §

Grovt högförräderi

Om vid högförräderi

1) gärningsmannen är republikens president, en statsrådsmedlem eller någon annan som hör till statens högsta politiska eller militära ledning,

2) brottet begås med anlitande av en väpnad styrka,

3) brottet begås genom att människor dödas eller

4) brottet på grund av undantagsförhållanden är särskilt farligt

och högförräderiet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för ***grovt högförräderi*** *dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.*

3 §

Förberedelse till högförräderi

Den som i syfte att begå högförräderi

1) träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent,

2) *tillverkar,* skaffar, *samlar eller lagrar* vapen, *ammunition eller annan jämförbar utrustning som lämpar sig för våldshandlingar,*

3) *ger utbildning i vapenbruk eller användning av annan utrustning som lämpar sig för våldshandlingar* eller

4) värvar eller samlar manskap *eller utrustar manskap med vapen,* skall för *förberedelse till högförräderi* dömas till fängelse i minst *fyra* månader och högst *fyra* år.

För förberedelse till högförräderi döms också den som *grundar eller organiserar* en sammanslutning vars syfte är att med våld upphäva eller ändra Finlands statsförfattning eller statsskick, *deltar i ledande ställning eller annars på ett framträdande sätt* i en sådan sammanslutnings verksamhet eller, medveten om dess syfte, *ger den ett betydande ekonomiskt, organisatoriskt eller annat sådant stöd.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
för honom veterligen så beskaffad sammanslutning; *2. deltager i möte, som honom veterligen sammankallats för främjande av högförrädisk verksamhet, eller å vilket lägges råd eller beslutes om främjande av högförräderi åsyftande verksamhet eller grundande av i 1 punkten nämnd sammanslutning, därest icke av omständigheterna framgår, att hans avsikt icke varit att befrämja en dylik verksamhet;* *3. i tal, skrift eller annorledes beprisar högförräderi eller förberedelse därtill eller utsprider skrifter eller framställningar, om vilka han vet, att de innehålla uppvigling till högförräderi eller förberedelse därtill eller lovordande därav, eller* *4. på annat sätt i ord eller handling uppsåtligen främjar högförräderi åsyftande verksamhet,* *straffes, därest han icke på grund av annat lagrum är för handlingen förfallen till strängare straff, med fängelse ej under två månader.*	(utgår)
5 §. *Hvad i 2 § 4 kap. är stadgadt om försök till brott, skall ock tillämpas å försök till högförräderi samt å förberedelse dertill.*	(utgår)
6 §. *Den, som gjort sig förfallen till dödsstraff eller tutkhusstraff enligt detta kapitel, skall ock dömas förlustig medborgerligt förtroende; där till annat straff dömes enligt detta kapitel, må domstolen, när handlingens beskaffenhet därtill föranleder, jämväl ådöma förlust av medborgerligt förtroende.*	(utgår, se L om avskaffande av vissa bistraff)
(se 16 kap. 8 a §)	4 § *Olaglig militär verksamhet* Den som *olagligen grundar, organiserar eller utrustar* en militärt uppbyggd sammanslutning med politiskt syfte, intar en ledande ställning i en sådan sammanslutning, *ekonomiskt eller annars på ett betydande sätt stöder sammanslutningen eller inom den anordnar eller meddelar militär utbildning*, skall för *olaglig militär verksamhet* dömas till böter eller fängelse i högst *två* år.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 kap.	12 kap.
Om landsförräderi	**Om landsförräderibrott**
	1 §
	Äventyrande av Finlands suveränitet
(se 11 kap. 2 § 2 punkten)	*Den som i avsikt att med våld eller hot om våld eller med tillhjälp av en främmande stats militära eller ekonomiska påtryckning eller stöd* *1) lägga Finland eller en del av Finland under en främmande stat makt,* *2) lösgöra en del av Finland från det övriga riket eller* *3) på något annat lika allvarligt sätt begränsa Finlands statliga självbestämmanderätt företas en handling som innebär risk för att avsikten förverkligas, skall för* ***äventyrande av Finlands suveränitet*** *dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.*
	2 §
	Krigsanstiftan
	Om någon i Finland eller en finsk medborgare utomlands, under en militär eller internationell politisk kris som berör Finland eller när ett överhängande hot om en sådan kris föreligger, med avsikt att dra in Finland i krig eller utsätta Finland för krigshandlingar
(se 5 § 1 mom. 1 punkten)	1) offentligt uppmanar en främmande stat att angripa Finland eller *Finland att angripa en främmande stat,*
	2) *offentligt sprider uttalanden eller andra meddelanden som syftar till att stämma den allmänna opinionen positiv till angreppshandlingar,*
	3) systematiskt sprider uppenbart osanna eller vilseledande uppgifter om Finlands försvar eller om landets militär- eller försvarspolitiska avsikter eller
	4) orättmätigt begår en våldshandling mot en främmande stat, dess representant, territorium eller egendom så att handlingen klart ökar faran för att Finland skall invecklas i krig eller utsättas för en krigshandling, skall han för ***krigsanstiftan*** *dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.*
1 §.	
Finsk medborgare, som inträder i krigshär med vetskap, att den är fientlig, *eller ock ur sådan krigshär icke utträder,* straffes för lands-	(se 3 §)

Gällande lydelse

förräderi med tukthus på livstid eller på viss tid, ej under sex år.

2 §.

Finsk medborgare, vilken, efter det riket indragits i krig eller då krig hotar, till fiendens fördel eller till skada för Finland eller dess bundsförvant uppsåtligen:

1) i fiendens våld bringar krigsfolk, stad, hamn, fästning eller annan försvarspost, krigsfartyg eller annan farkost, flygmateriel eller andra för krigsmakten nödvändiga transportmedel eller förnödenheter till dessa, eller radiostation, krigskassa, vapen, ammunition eller andra krigsförnödenheter, eller utrustnings-, livsmedels- eller bränsleförråd eller annat dylikt eller förstör eller fördärvar något sådant, eller ock skadar industriell inrättning eller dess maskineri eller lager, vatten-, elektrisk- eller gasledning, fördämning, telegraf, telefon, väg, kanal, järnväg, bro, sjömärke eller annat därmed jämförligt;

2) för fienden uppenbarar krigsmaktens storlek, läge, ställning eller rörelser eller dem berörande beslut eller rådslag eller lösen eller annat kännetecken eller anvisning för tolkning av chifferskrift eller meddelar fienden karta eller teckning eller annan uppgift angående försvarsväsendet, fabrik för krigsförnödenheter, radiostation, hamn, farled eller väg eller låter såsom vägvisare eller spejare bruka sig av fienden eller åt honom anskaffar vägvisare eller spejare eller bistår, hyser eller döljer fiendens spejare eller med dylik jämförlig person eller för fiendens räkning värvar eller anskaffar krigsfolk eller förhjälper krigsfånge att fly eller hyser eller döljer förrymd krigsfånge; eller

3) gör väpnat motstånd mot Finlands eller dess bundsförvants krigsmakt eller hindrar krigsfolkets användande mot fienden eller förleder det att till fienden övergå eller att rymma eller att fly eller till uppror eller annan trolöshet eller i egenskap av vägvisare vilseleder avdelning av krigsfolket eller fartyg eller meddelar befälet eller vederbörande kunskapare falsk berättelse angående fienden eller om annat, som kan inverka på krigsföringen, eller underlåter att yppa, vad han därom erfarit,

straffes för landsförräderi med dödsstraff

Föreslagen lydelse

3 §

Landsförräderi

En finsk medborgare som under ett krig, *en väpnad konflikt eller en ockupation* som berör Finland eller när ett *omedelbart* hot därom föreligger

1) ansluter sig till fiendens väpnade styrkor,

2) deltar i krigshandlingar eller andra militära aktioner mot Finland,

3) *i fiendens tjänst fullgör militära eller civila uppgifter som direkt främjar krigshandlingar mot Finland* eller

4) inleder samarbete med fienden eller på något annat motsvarande sätt skadar Finland till förmån för fienden, skall för *landsförräderi* dömas till fängelse i minst *ett* och högst *tio* år.

Gällande lydelse

eller med tukthus på livstid eller på viss tid, ej under sex år.

Finsk medborgare, som under i 1 mom. nämnda förhållanden annorledes än där är sagt, uppsåtligen bistår fienden eller fienden till fördel skadar Finland eller dess bundsförvant, dömes för sådant landsförräderi till tukthus på livstid eller på viss tid, ej under fyra år.

Försök till ovan i denna paragraf nämnt brott är straffbart.

(se 4 §)

(jfr 2 § 1 mom.)

(jfr 2 § 3 mom.)

3 §.

Begås gärning, som i 2 § 1 mom. avses, av oaktsamhet eller av annat vållande, vare straffet fängelse eller, där omständigheterna äro försvårande, tukthus ej över sex år.

4 §.

Begås sådant brott, som i 1, 2 eller 3 § nämnes, av annan än finsk medborgare, medan han i Finland vistas eller är anställd i rikets tjänst; varde därför straffad såsom finsk medborgare.

Den som hör till fiendens krigsmakt får dock inte dömas till straff för annat ovan i detta kapitel avsett brott än gärning som nämnts i 2 eller 3 §.

En förutsättning är härvid att vederbörande

Föreslagen lydelse

För landsförräderi döms likaså en utlänning som begår *en gärning som avses i 1 mom. 4 punkten* medan han vistas i Finland eller medan han är i rikets tjänst.

Försök är straffbart.

Som sådant samarbete med fienden som avses i 1 mom. 4 punkten betraktas inte sådana åtgärder under en ockupation, vilka är uppenbart nödvändiga för att trygga befolkningens levnadsförhållanden.

4 §

Grovt landsförräderi

Om vid landsförräderi

1) förorsakas fara för att riket eller en del därav råkar under främmande välde eller

2) Finland annars tillfogas synnerligen stor skada

och landsförräderiet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för ***grovt landsförräderi*** *dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.*

Försök är straffbart.

(se oaktsamt yppande av hemlig uppgift 9 §)

(se landsförräderi 3 § 2 mom.)

(se spioneri 6 § 4 mom.)

Gällande lydelse

med hemlighållande av att han hör till fiendens krigsmakt vistas i Finland eller på Finlands försvarsmakts krigsoperationsområde. Har han gjort sig skyldig till spioneri, får han inte dömas till straff för annat spioneri än det med vilket han blivit ertappad.

5 §.

Finsk medborgare, som

1) uppmanar främmande stats regering att börja eller fortsätta krig eller annan fientlig handling emot Finland eller bryta med Finland avslutat krigsförbund eller avböja ingående av sådant förbund; eller

2) förrän krigsförklaring skett eller kriget börjat, för sig eller andra åt främmande stats regering utlovar biträde i dess krigsföretag emot Finland, straffes med tukthus på viss tid, ej under två år.

6 §.

Har den, åt vilken uppdragits att å Finlands vägnar avsluta eller underhandla om fördrag med främmande stat, uppsåtligen missbrukat detta förtroende till uppenbar skada för Finland; straffes med tukthus på viss tid eller på livstid.

Försök är straffbart.

7 §.

Var, som uppsåtligen för att bereda nytta åt främmande stat eller för att skada Finland, yppar, vad för Finlands yttre säkerhet eller för skyddande av dess rätt eller av dess fördel i ekonomiskt eller annat avseende bör hållas hemligt för främmande stat, eller i nämnd avsikt förskaffar sig uppgift om sådan omständighet; straffes, där gärningen ej medför straff enligt 2 §, med tukthus på viss tid eller på livstid.

Föreslagen lydelse

(jfr krigsanstiftan 2 § 1 mom. 1 punkten)

(jfr landsförräderi 3 § 1 mom. 4 punkten)

5 §

Missbruk av utrikespolitisk för troendeställning

Om den som har till uppgift att på Finlands vägnar sluta internationella avtal eller förhandla om avtalsvillkor med en främmande stat, *eller att annars bevaka Finlands intressen i militära, politiska eller ekonomiska angelägenheter,* i detta uppdrag

1) vidtar en åtgärd som han inte har rätt till eller

2) väsentligt försummar sina skyldigheter

så att gärningen tillfogar Finland avsevärd skada, *skall han för* ***missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.*

6 §

Spioneri

Den som i avsikt att gynna en främmande stat eller skada Finland skaffar uppgifter om *en sådan omständighet beträffande Finlands försvar eller beredskap för undantagsförhållanden, Finlands utrikesrelationer, statshushållning, utrikeshandel eller energiförsörjning eller om någon annan därmed jämförbar på Finlands säkerhet inverkande omständighet av motsvarande betydelse som, om den kommer till en främmande stats kännedom, kan skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekono-*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	*mi, skall för **spioneri** dömas till fängelse i minst ett och högst tio år.* *För spioneri döms också den som för att gynna en främmande stat eller för att skada Finland förmedlar, lämnar, röjer eller offentliggör en uppgift som avses i 1 mom.*
Lag samma vare, där någon, i avsikt att bereda nytta åt främmande stat eller att skada Finland eller främmande stat, uppsåtligen företager sådan anskaffning av upplysningar, som kan utgöra en fara för Finlands förhållande till främmande stat.	(se olovlig underrättelseverksamhet 10 §)
Var, som begår i 1 eller 2 mom. nämnd gärning utan i dem omförmäld avsikt, men i vetskap om, att i 1 mom. anförda omständigheter böra hållas hemliga eller att i 2 mom. omförmäld anskaffning av upplysningar kan utgöra en fara för Finlands förhållande till främmande stat, *eller som anskaffar upplysningar utan avsikt att yppa dem; straffes med tukthus ej över sex år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, med fängelse eller böter.*	(se yppande av hemlig uppgift 8 § och olovlig underrättelseverksamhet 10 §)
Försök är straffbart. (se 4 § 2 mom.)	Försök är straffbart. Den som hör till fiendens krigsmakt får dömas för spioneri endast om han med hemlighållande av att han hör till fiendens krigsmakt vistas i Finland eller på finska förvarsmaktens krigsoperationsområde. Han får inte dömas för annat spioneri än det som han ertappats med.
8 §. *Förfalskar, förstör, skadar, undanskaffar eller undanhåller någon uppsåtligen handling, som honom veterligen är av vikt med hänsyn till bevarande av Finlands säkerhet eller dess rätt eller fördel; straffes med tukthus på viss tid.* *Försök är straffbart.*	(utgår)
9 §. *Hava två eller flere avtalat att begå ovan i detta kapitel nämnt brott; straffes envar av dem för sådan stämpling med tukthus i högst åtta år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, med fängelse.*	(utgår)
Var, som söker förleda annan att begå i detta kapitel omförmält brott; straffes med tukthus i högst sex år eller fängelse.	
Träder någon, för att begå i detta kapitel nämnt brott, i förbindelse med främmande stat	(se upprätthållande av landsförrädisk förbindelse 13 §)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
eller dess agent; varde straffad såsom i 2 mom. är stadgat.	
	7 §
	Grovt spionerі
(se 2 § 1 mom. och 7 § 1 mom.)	*Om ett spionerі* *1) begås under undantagsförhållanden,* *2) gäller en omständighet som är av synnerligen stor betydelse för Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi eller* *3) är ägnat att förorsaka synnerligen stor skada av det slag som avses i 6 §* *och spionerіet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för* ***grovt spionerі*** *dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.* *Försök är straffbart.*
	8 §
	Röjande av statshemlighet
(jfr 7 § 3 mom.)	Den som obehörigen *offentliggör, förmedlar, lämnar eller* röjer eller *för sådant ändamål* obehörigen skaffar upplysningar om någon omständighet som med hänsyn till Finlands yttre säkerhet *har stadgats eller bestämts att hållas hemlig* eller som enligt vad gärningsmannen vet är av en sådan beskaffenhet *att det är ägnat att allvarligt skada Finlands försvar, säkerhet, utrikesrelationer eller samhällsekonomi, skall för* ***röjande av statshemlighet*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.* Försök är straffbart.
	9 §
	Oaktsamt röjande av statshemlighet
(se 3 §)	*Den som av grov oaktsamhet obehörigen offentliggör, förmedlar, lämnar ut eller röjer upplysningar om någon omständighet som med hänsyn till Finlands yttre säkerhet har stadgats eller bestämts att hållas hemlig, skall för* ***oaktsamt röjande av statshemlighet*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*
	10 §
	Olovlig underrättelseverksamhet
(se 7 § 2 och 3 mom.)	Den som i avsikt att skada en främmande stat eller för att gynna en annan främmande stat *skaffar upplysningar om en främmande stats försvar eller säkerhet eller om omständigheter*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	med omedelbar inverkan på dem och därigenom skadar eller äventyrar Finlands utrikesrelationer, skall för *olovlig underrättelseverksamhet dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.*
(se 7 § 4 mom.)	Försök är straffbart.
	11 §
	Äventyrande av internationella relationer
(se 14 kap. 3 §)	*Om någon i Finland eller en finsk medborgare utomlands deltar i en sådan gärning mot en främmande stat* som avses i 13 kap. och därigenom förorsakar fara för att Finlands relationer till den främmande staten skadas, skall han för **äventyrande av internationella relationer** dömas till böter eller fängelse i högst två år.
	12 §
	Brott mot neutralitetsbestämmelserna
(se 14 kap. 4 § 3 mom.)	Den som bryter mot de neutralitetsbestämmelser som utfärdats om *Finlands förhållande till krigförande främmande stater,* skall för *brott mot neutralitetsbestämmelserna dömas till böter* eller fängelse i högst ett år.
	13 §
	Upprätthållande av landsförrädisk förbindelse
(se 9 § 3 mom.)	Den som i avsikt att begå brott som avses ovan i detta kapitel träder i förbindelse med en främmande stat eller dess agent, skall för *upprätthållande av landsförrädisk förbindelse* dömas till böter eller fängelse i högst *två* år.
(10 § tidigare upphävd)	
	14 §
	Åtalsrätt
(se 14 kap. 5 § 1 mom.	Åtal för *missbruk av utrikespolitisk förtroendeställning* och för äventyrande av internationella relationer eller för upprätthållande av *landsförrädisk förbindelse för begående av dessa brott* får inte väckas utan förordnande av republikens president.

Gällande lydelse

13 kap.

Om brott mot humaniteten

1 §.

Den som i krigshandling brukar i något för Finland förpliktande internationellt avtal förbjudet eller annat krigföringssätt, vapen eller stridsmedel som är ägnat att orsaka onödigt lidande, begår våld mot någon till fiendetrupp hörande som sträckt vapen, tillägnar sig eller förstör egendom i andra fall än när detta påkallas av militär nödvändighet, riktar krigshandling mot oförsvarade bosättningscentra eller byggnader, missbrukar internationellt igenkänningstecken, som skyddar sårade eller sjuka, eller på annat sätt bryter mot bestämmelser i för Finland förpliktande internationellt avtal angående krigföring eller i krig gällande lagar eller bruk, som står i överensstämmelse med allmänt erkända folkrättsliga grundsatser, skall, *såframt ej strängare straff är stadgat annorstädes i lag, för krigsförbrytelse dömas till tukthus i högst sex år eller till fängelse.*

Försök är straffbart.

Bör gärningen, med beaktande av den skada som därigenom orsakats eller övriga omständigheter som framgått av brottet eller föranlett detsamma anses ringa, skall gärningsmannen för *krigsföringsförseelse* dömas till böter eller till fängelse i högst tre månader.

2 §.

Den som i krig eller under väpnad konflikt eller ockupation begår våld mot krigsfånge eller mot civilperson som råkat i finsk hand, tvingar sådan person att tjänstgöra i Finlands väpnade styrkor eller tager sådan person som gisslan, företager onödig förflyttning eller fördrivning av befolkning eller på annat sätt bryter mot eller underlåter att fullgöra vad enligt för Finland förpliktande avtal och allmänt erkända folkrättsliga principer bör iakttagas i fråga om förbättrande av sårades, sjukas och skeppsbrutnas ställning, behandlingen av krigsfångar eller skyddet av civilpersoner i krig eller under väpnad konflikt eller ockupation på sådant sätt, *att gärningen är ägnad att orsaka kroppsligt eller själsligt lidande eller annan än ringa olägenhet eller skada, skall, såframt ej strängare straff för gärningen är*

Föreslagen lydelse

11 kap.

Om krigsförbrytelser och brott mot humaniteten

1 §

Krigföringsbrott

Den som vid krigshandling

1) använder ett förbjudet krigföringssätt eller stridsmedel,

2) missbrukar ett internationellt igenkänningstecken som skyddar sårade eller sjuka eller

3) på något annat sätt bryter mot bestämmelserna i ett för Finland förpliktande internationellt avtal om krigföring eller mot allmänt erkända och vedertagna folkrättsliga lagar eller sedvänjor som gäller krig,

skall för *krigföringsbrott* dömas till fängelse i *minst fyra månader* och högst sex år.

Försök är straffbart.
(se lindrigt krigföringsbrott 3 §)

(se kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden 4 §)

Gällande lydelse

stadgat annorstädes i lag, för ***kränkning av mänskliga rättigheter*** *dömas till tukthus i högst sex år eller till fängelse.*

Försök är straffbart.

3 §.

Är i 1 § 1 mom. eller 2 § avsett brott *ägnat att utsätta flera personer för livsfara eller att orsaka stor skada på egendom, eller förövas brottet på ett sätt som ådagalägger synnerlig råhet eller grymhet, och bör brottet i ovan nämnda eller andra fall, med beaktande av de omständigheter i sin helhet som föranlett brottet och framgår av detsamma, anses grovt, skall gärningsmannen för grov krigsförbrytelse eller grov kränkning av mänskliga rättigheter dömas till tukthus i minst fyra år eller på livstid.*

Försök är straffbart.

(se 1 § 3 mom.)

(se 2 §)

Föreslagen lydelse

2 §

Grovt krigföringsbrott

Om vid krigföringsbrott

1) flera personer *utsätts för livsfara,*

2) *synnerligen stor och vidsträckt ekonomisk* skada förorsakas eller

3) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt krigföringsbrott* dömas till fängelse i minst *två* och högst *tolv år.*

Försök är straffbart.

(se också grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden 5 §)

3 §

Lindrigt krigföringsbrott

Om ett krigföringsbrott, med beaktande av dess *följder* eller andra omständigheter vid brottet, *bedömt som en helhet* är ringa, skall gärningsmannen för *lindrigt krigföringsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst *sex* månader.

4 §

Kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

Den som bryter mot eller underlåter att fullgöra vad som enligt internationella avtal, som är förpliktande för Finland, eller enligt allmänt erkända och *vedertagna folkrättsliga regler skall iakttas för att värna om sårade, sjuka eller nödställda eller* vid behandlingen av krigsfångar eller skyddet av civilbefolkningen i krig eller under väpnad konflikt eller ockupation, skall för *kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden* dömas till fängelse i *minst fyra månader* och högst sex år.

Försök är straffbart.

Om en gärning som avses i denna paragraf, med hänsyn till överträdelsens art, dess obetydliga följder och övriga med gärningen förknippade omständigheter, bedömd som en helhet inte

Gällande lydelse

(se 3 §)

4 §.

Den som i syfte att helt eller delvis såsom grupp förinta människor av viss ras eller av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss religion, dödar medlemmar av sådan grupp eller tillfogar gruppens medlemmar svår kroppslig eller själslig skada, försämrar gruppens levnadsvillkor, vidtager åtgärder för att hindra födelser inom gruppen eller med våld överför barn från en grupp till en annan, skall dömas för *folkmord* till tukthus i minst fyra år eller på livstid.

Försök är straffbart.

Två eller flera som överenskommit om att begå folkmord, skall för *stämpling till folkmord* dömas till fängelse.

(se 4 § 2 mom.)

Föreslagen lydelse

är allvarlig, skall gärningsmannen inte dömas för kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden eller för försök därtill, utan för de andra brott som gärningen innefattar.

5 §

Grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

Om vid kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden

1) flera personer *utsätts för* livsfara eller

2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grov kränkning av mänskliga rättigheter under undantagsförhållanden dömas till fängelse i minst två* och högst *tolv* år.

Försök är straffbart.

6 §

Folkmord

Den som *för att* helt eller delvis förinta en nationell, raslig, etnisk eller religiös grupp *eller en med dessa jämställbar folkgrupp i denna dess egenskap*

1) dödar medlemmar av gruppen,

2) tillfogar medlemmar av gruppen svåra fysiska eller psykiska sjukdomar eller skador,

3) vidtar tvångsåtgärder för att hindra fortplantning inom gruppen,

4) tvångsförflyttar barn från en grupp till en annan eller

5) *på något annat motsvarande sätt avsevärt försämrar levnadsvillkoren för gruppen,*

skall för *folkmord dömas till fängelse i minst fyra år eller på livstid.*

Försök är straffbart.

7 §

Förberedelse till folkmord

Den som i sådan avsikt som nämns i 6 §

1) med någon annan kommer överens om att begå folkmord eller

2) *gör upp en plan för folkmord*

skall för *förberedelse till folkmord* dömas till

Gällande lydelse

5 §.

Den som bland allmänheten sprider uttalanden eller andra meddelanden, i vilka folkgrupp av viss ras, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss religion hotas, förtalas eller smädas, skall för *hetsande till diskriminering av folkgrupp* dömas till böter eller till fängelse i högst två år.

6 §.

Om en näringsidkare eller den som är anställd hos honom i hans näringsverksamhet, i sin yrkesutövning, eller någon annan i en därmed jämförbar verksamhet, eller en anställd hos ett offentligt samfund eller en anstalt som avses i 2 kap. 12 § i sin uppgift inte betjänar en kund på allmänt gällande villkor på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung eller religion, skall han för *diskriminering* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För diskriminering skall även dömas anordnare av eller medhjälpare till anordnare av offentlig nöjestillställning eller allmän sammankomst, om han vägrar att på allmänt gällande villkor bereda någon tillträde till tillställningen eller sammankomsten på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung eller religion.

14 kap.

Om brott emot vänskaplig stat

1 §.

Hvar, som å vänskaplig stats öfverhufvud föröfvar mord, viljadråp eller annat dråp, dömes för mord till dödsstraff, för viljadråp till tukthus på lifstid och för annat dråp till tukthus från och med fyra till och med tolf år.

Föreslagen lydelse

fängelse i minst *fyra månader* och högst *fyra år.*

8 §

Hets mot folkgrupp

Om någon bland allmänheten sprider uttalanden eller andra meddelanden i vilka en nationell, raslig, etnisk eller religiös grupp *eller en med dessa jämställbar folkgrupp* hotas, förtalas eller smädas, *i syfte att väcka aggressivitet eller fientlighet mot gruppen eller att få till stånd diskriminering av den, och är gärningen ägnad att åstadkomma en sådan verkan,* skall han för *hets mot folkgrupp* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

9 §

Diskriminering

Den som i näringsverksamhet, yrkesutövning, *betjäning av allmänheten,* tjänsteutövning eller något annat offentligt uppdrag eller vid anordnandet av en offentlig tillställning eller ett allmänt möte *utan godtagbart skäl*

1) inte betjänar någon viss person på gängse villkor,

2) förvägrar någon tillträde till tillställningen eller mötet eller *avlägsnar någon därifrån* eller

3) *försätter någon i en uppenbart ojämlik eller väsentligt sämre ställning än andra*

på grund av dennes ras, nationella eller etniska ursprung, *hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuella inriktning eller hälsotillstånd* eller religion, *samhälleliga åsikter, politiska eller fackliga verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för* ***diskriminering*** dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

(utgår)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Försök till sådant mord eller viljadråp är straffbart. *För annat våld å vänskaplig stats öfverhufvud, eller för straffbart försök dertill, dömes, efter sakens beskaffenhet, till det straff, som för dylikt våld å person är i denna lag utsatt; och gälle den omständighet, att brottet begåtts emot främmande stats öfverhufvud, såsom synnerligen försvårande.*	
2 §. *Gör sig någon skyldig till ärekränkning emot vänskaplig stats öfverhufvud; straffes med fängelse från och med två månader till och med tre år eller böter minst trehundra mark.*	(utgår)
3 §. Förgriper sig någon emot vänskaplig stat genom handling af sådan beskaffenhet, som nämnes i 2, 3 och 4 § af 11 kap. i denna lag; skall den skyldige, derest emellan Ryska Riket och den främmande staten råder ömsesidighet i detta afseende, straffas med tukthus i högst sex år eller fängelse.	(se äventyrande av internationella relationer 12 kap. 11 §)
4 §. *Sker misshandel eller annat våld eller ärekränkning emot främmande stats hos Kejsaren anstälde diplomatiske agent; vare straffet för misshandeln eller våldet fängelse icke under fyra månader, då brottet ej är i annat lagrum med svårare straff belagdt, samt för ärekränkningen fängelse från och med två månader till och med två år eller böter ej under etthundra mark.*	(utgår)
Skymfar någon vänskaplig stats offentligt utställda riksvapen eller makttecken; straffes med fängelse i högst tre månader.	(utgår)
Bryter någon emot i vederbörlig ordning kungjord föreskrift om neutralitet; straffes med fängelse i högst ett år.	(se brott mot neutralitetsbestämmelserna 12 kap. 12 §)
4 a §. *Var som medelst tryckalster, skrift, bildlig framställning eller annat uttrycksmedel eller eljest offentligen och uppsåtligen missfirmar främmande stat och därigenom framkallar fara för, att Finlands förhållande till den främmande staten skadas, straffes med fängelse i högst två år eller böter.*	(utgår)
5 §. Åtal för brott, *som jämlikt 1—4 § straffas,*	(se åtalsrätt 12 kap. 14 §)

Gällande lydelse

må ej av allmän åklagare utföras, *där icke åtal begäres av den främmande statens regering* eller republikens president därtill förordnar.

Åtal för brott, som jämlikt 4 a § straffas, må ej av allmän åklagare utföras, där icke republikens president därtill förordnar.

15 kap.

Om brott emot landets Ständer och störande af annans val- eller rösträtt.

1 §.

Hvar, som vid landtdag med våld eller hot om våld stör landets Ständers, deras utskotts eller något ståndS frihet i öfverläggning eller beslut, eller hindrar deras sammanträdande, eller ock gör försök dertill, straffes med tukthus från och med två till och med tolf år.

Huru den skall straffas, som eljest med ord eller gerning ofredar landtdagsman, eller ståndS eller utskotts betjente, stadgas i landtdagsordningen.

2 §.

Den, *som vid val till offentligt värf eller allmän tjenst, eller vid behandling af annat allmänt ärende, med våld eller hot om våld uppsåtligen stör eller hindrar* annan i utöfning af hans valrätt eller rätt att rösta, straffes med fängelse i högst ett år.

Försök är straffbart.

Om straff för störande af valfrihet vid val af landtdagsman är i landtdagsordningen stadgadt.

(se också riksdagsordning 5 § och L om val av republikens president 31 §)

3 §.

Köper eller säljer någon röst i allmänt ärende, såsom för val af landtdagsman eller till annat offentligt värf, eller allmän tjenst, eller fullmagt för säte å riddarhuset; straffes med fängelse i högst ett år eller böter.

Föreslagen lydelse

(utgår)

14 kap.

Om brott mot politiska rättigheter

(15 kap. upphävs och motsvarande stadganden är huvudsakligen i förslaget till 14 kap.)

(upphävs;
se 13 kap. 1 § 2 mom.)

1 §

Valbrott

Den som med våld eller hot *påverkar eller försöker påverka* någon annans röstande eller kandidatur vid ett *allmänt val eller en allmän omröstning,* skall för *valbrott* dömas till böter eller fängelse i högst *två* år. 1 §

2 §

Röstköp

Den som

1) *utlovar, erbjuder eller ger någon belöning eller en annan förmån för att påverka röstningen* vid ett allmänt val eller en allmän omröstning eller

2) *kräver en belöning eller någon annan förmån för att rösta eller avstå från att rösta* vid

Gällande lydelse

4 §.

Den som i annans namn *deltager i val eller röstning* i allmänna angelägenheter eller utövar sin rösträtt *på mera än ett ställe eller eljest* mera än en gång, dömes för *oredlighet vid val* till böter eller till fängelse i högst ett år.

Åstadkommer någon *genom ovan i 1 mom. nämnd handling eller på annat sätt* uppsåtligen att utgången av val eller röstning i allmänna angelägenheter icke blir riktig eller att den icke kan utrönas, dömes för *valsvek* till fängelse i högst två år.

(5 § tidigare upphävd)

Föreslagen lydelse

ett allmänt val eller en allmän omröstning,

skall för *röstköp* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

3 §

Röstningsfusk

Den som vid ett allmänt val eller en allmän omröstning *röstar utan rösträtt,* i någon annans namn eller mer än en gång, skall för *röstningsfusk* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Försök är straffbart.

4 §

Förvanskande av valresultat

Den som *i syfte att åstadkomma* att resultatet av ett allmänt val eller en allmän omröstning inte blir riktigt eller inte kan utrönas

1) *räknar röster fel,*

2) *förstör, skadar, undangömmer eller tillför röstsedlar eller ändrar anteckningarna på dem eller*

3) på något annat *därmed jämförbart sätt ingriper i det behöriga förrättandet* av ett allmänt val eller en allmän omröstning,

skall för *förvanskande av valresultat* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

5 §

Kränkning av politisk handlingsfrihet

Den som med våld eller genom hot som innebär allvarlig fara för annans en för detta avsedd välbefinnande hindrar någon

1) att uttrycka sin åsikt om allmänna angelägenheter vid ett möte eller en för detta avsedd annan tillställning eller i ett massmedium eller annars offentligt,

2) att delta i ett möte, ett demonstrationståg eller i någon annan tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller,

3) att grunda en förening för allmänna angelägenheter eller att ansluta sig eller höra till en sådan eller att vara verksam inom den,

skall för ***kränkning av politisk handlingsfrihet*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*

För ***kränkning av politisk handlingsfrihet*** *döms också den som på ett sådant sätt som avses i 1 mom. förmår någon att mot sin vilja yttra sin*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

åsikt om någon allmän angelägenhet vid ett möte eller en annan tillställning eller i ett massmedium eller annars offentligt, att delta i en tillställning som ordnats för någon allmän angelägenhet eller att ansluta sig eller höra till eller vara verksam inom en förening som grundats för sådana angelägenheter.

Försök är straffbart.

6 §

Hindrande av möte

Den som med våld eller hot om våld orättmätigt hindrar att ett möte, ett demonstrationståg eller en tillställning ordnas för allmänna angelägenheter, skall för ***hindrande av möte*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*

Försök är straffbart.

7 §

Definitioner

Med ***allmänna val*** *avses i detta kapitel statliga val, lagtingsval, kommunala val och allmänna kyrkliga val.*

Med ***allmän omröstning*** *avses i detta kapiltel statliga och kommunala folkomröstningar.*

16 kap.

Om brott emot offentlig myndighet och allmän ordning

7 §.

Samlar någon beväpnadt manskap, *eller håller någon krigsfolk samman, som hemlof fått,* att dermed utföra brott emot allmän säkerhet eller ordning; straffes, om brottet ej bör enligt 11 kap. anses, med tukthus i högst fyra år eller fängelse.

7 §

Den som för att begå *ett i detta eller 12 kap. avsett brott värvar* eller samlar beväpnat manskap, skall för *väpnat störande av allmän ordning* dömas till böter eller fängelse i högst *två* år.

8 §.

Den som på det sätt som avses i 1 mom. uppmanar eller försöker förleda till högförräderi, landsförräderi, uppror, folkmord, mord, rån eller brott som medför allmän fara för liv, hälsa eller egendom, eller till sådant farligt militärt brott som avses i 45 kap. 5, 8, 10, 18 eller 20 § skall för *offentlig uppmaning till grovt brott* dömas till fängelse i minst sex månader och högst fyra år.

8 §

Den som på det sätt som anges i 1 mom. uppmanar eller försöker förleda till folkmord, *äventyrande av Finlands suveränitet,* landsförräderi, *grovt landsförräderi, spionerí, grovt spionerí,* högförräderi, *grovt högförräderi,* uppror, mord, dråp, *dråp under förmildrande omständigheter, rån, grovt rån, brott som nämns i 34 kap. 1—6 eller 11 §* eller till ett sådant farligt militärt brott som avses i 45 kap. 5, 8, 10, 18 eller 20 §, skall för *offentlig uppmaning till grovt*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	brott dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.
8 a §.	
Var som *inträder såsom medlem* i förening eller annan sammanslutning, till vars ändamål hör att inverka på politiska angelägenheter och vilken i fråga om den lydnad, som fordras av medlemmarna, ävensom sammanslutningens uppdelning i truppformationer och grupper eller med avseende å utrustning med vapen, honom veterligen helt och hållet eller till någon del är organiserad på militäriskt vis eller avsedd att så organiseras, dömes, *där han ej enligt annat lagrum för sin handling är till strängare straff förfallen,* till böter eller fängelse i högst sex månader. För grundare, ledare och anstiftare samt för den, som offentligen uppmanar eller söker förleda annan att inträda såsom medlem i sådan sammanslutning, vare straffet, *därest ej enligt annat lagrum strängare straff bör följa,* fängelse i högst ett år.	(upphävs, se olaglig militär verksamhet 13 kap. 4 §)
(2 mom. tidigare upphävd)	
16 §.	16 §
Den som olovligen avlägsnar Finlands flagga eller vapen, som anbringats på allmänt synlig plats, eller offentligt förstör eller på vanvördigt sätt använder Finlands flagga eller vapen eller ock genom skriftlig eller bildlig framställning, genom ljud eller på annat sätt offentligt skymfar Finlands flagga eller vapen, skall för *skymfande av Finlands flagga* eller *vapen* dömas till böter.	(se skymfande av Finlands flagga, föreslagen 8 § i lagen om Finlands flagga)
Den som olovligen avlägsnar eller förstör offentlig kungörelse, som av myndighet utsatts till allmänt påseende, skall för *förstörande av offentlig kungörelse* dömas till ovan i 1 mom. stadgat straff.	Den som olovligen avlägsnar eller förstör en offentlig kungörelse som av en myndighet har satts upp till allmänt påseende, skall för *förstörande av offentlig kungörelse* dömas till böter.
19 §.	19 §
Den som vet att högförräderi, landsförräderi, mord, dråp, grov misshandel, rån eller grovt rån, brott som nämns i 25 kap. 1 eller 9 a § eller penningförfalskning, grov penningförfalskning eller i 34 kap. nämnt brott som äventyrar annans liv eller hälsa är på färde, men underlåter att i tid medan brottet ännu kan förhindras varsko myndigheterna eller den som hotas av brottet skall, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla*	Den som vet att *äventyrande av Finlands suveränitet,* landsförräderi, *grovt landsförräderi, spionerí, grovt spionerí,* högförräderi, *grovt högförräderi,* mord, dråp, *dråp under förmildrande omständigheter,* grov misshandel, rån, grovt rån, människorov, tagande av gisslan, penningförfalskning, grov penningförfalskning eller ett i 34 kap. 1—6 §§ eller 11 § nämnt brott är på färde, men låter bli att i tid medan brottet ännu kan förhindras underrätta myn-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
grovt brott dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	digheterna eller den som hotas av brottet skall, om brottet eller ett straffbart försök därtill sker, för *underlåtenhet att anmäla grovt brott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
24 §.	
Den, som offentligen i folksamling framställer eller genom skrift eller annorledes utsprider grundlösa uppgifter, vilka äro ägnade att nedsätta regeringen, folkrepresentationen eller dess utskott eller offentlig myndighet, eller att väcka missaktning för deras åtgärd eller för den lagliga samhällsordningen, eller att äventyra allmän ordning, straffes med böter. Lag samma vare, där någon genom hemlighållande av väsentliga omständigheter eller eljest genom förvrängning eller med användande av kränkande eller nedsättande uttryck eller framställning på förenämnt sätt framställer eller sprider uppgifter eller uttalanden, vilka äro ägnade att åstadkomma sådan verkan, som ovan är sagt.	(upphävs)
Åsyftade framställningen eller uppgiften väckande av sådan missaktning, som ovan är sagt, eller ock den allmänna ordningens äventyrande, vare straffet böter eller fängelse i högst ett år.	
25 §.	
Var, som offentligen skymfar annan eller tvingar eller söker tvinga honom till förödmjukande handling av orsak att han tagit del i verksamhet, som avser landets försvar eller den lagliga samhällsordningens upprätthållande, straffes med fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, med böter.	(upphävs)
21 kap.	
Om brott mot liv och hälsa	
1 §.	1 §
	Dråp
Den som uppsåtligen dödar annan dömes för dråp till tukthus på viss tid, minst åtta år, eller därest omständigheterna äro synnerligen mildrande, minst fyra år.	Den som dödar någon skall för *dråp* dömas till fängelse på viss tid, minst åtta år.
Försök är straffbart.	(se dråp under förmildrande omständigheter 3 §)
	Försök är straffbart.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §.	2 § *Mord*
Dödar någon annan efter moget övervägande, *för tillfredsställande av egennytta,* med ådagaläggande av särskild råhet eller grymhet eller på ett sätt, som förorsakar *allmän* fara, eller dödar någon tjänsteman, *medan denne på tjänstens vägnar upprätthåller* ordning eller säkerhet, *eller för tjänsteåtgärds skull,* och bör dödandet i ovannämnda *eller övriga fall,* med beaktande av de omständigheter i sin helhet, vilka föranlett brottet och framgå av detsamma, anses *synnerligen* grovt, dömes gärningsmannen för mord till tukthus på livstid.	Om ett dråp begås 1) med berått mod, 2) på ett synnerligen rått eller grymt sätt, 3) så att *allvarlig* allmän fara förorsakas eller 4) genom att en tjänsteman dödas *för att förhindra honom att upprätthålla* allmän ordning och säkerhet och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *mord dömas till fängelse i tolv år* eller på livstid.
Försök är straffbart.	Försök är straffbart.
3 §. *Den som dödar annan på dennes egen allvarliga begäran, dömes för dödande på annans begäran till fängelse i minst sex månader eller till tukthus i högst sex år.* *Försök är straffbart.*	(utgår, jfr dråp under förmildrande omständigheter 3 §)
	3 § *Dråp under förmildrande omständigheter*
(jfr 1 § och 3 §)	*Om ett dråp, med beaktande av de exceptionella förhållandena när brottet begicks, gärningsmannens motiv eller andra omständigheter som har samband med brottet, bedömt som en helhet har begåtts under förmildrande omständigheter, skall gärningsmannen för* ***dråp under förmildrande omständigheter*** *dömas till fängelse i minst fyra och högst tio år.* Försök är straffbart.
4 §.	4 § *Barnadråp*
Kvinna, som uppsåtligen dödar sitt barn vid nedkomsten eller därefter, medan hon ännu befinner sig i ett av nedkomsten förorsakat tillstånd av fysisk eller psykisk utmattning, dömes för barnadråp till tukthus i högst åtta år eller till fängelse. Försök är straffbart. *I detta brott delaktig dömes såsom för delaktighet i dråp eller mord.*	En kvinna som i ett tillstånd av utmattning eller *ångest* på grund av nedkomsten dödar sitt barn, skall för *barnadråp* dömas till fängelse i minst *fyra månader* och högst *fyra* år. Försök är straffbart. (se 5 kap. 4 §)

Gällande lydelse

5 §.

Den som uppsåtligen förorsakar annan kroppsskada eller sjukdom, dömes för misshandel till fängelse i högst två år eller till böter.

Den som utan att förorsaka kroppskada eller sjukdom misshandlar person, som på grund av ålder eller invaliditet eller av annan därmed jämförbar orsak eller annars med hänsyn till förhållandena är värnlös, på sådant sätt att denne har grundad orsak att frukta att hans liv eller hälsa allvarligt hotas, skall dömas såsom i 1 mom. är stadgat.

Försök är straffbart.

6 §.

Förorsakas annan uppsåtligen genom i 5 § nämnt brott svår kroppskada, allvarlig sjukdom eller livsfara eller förövas brottet på ett sätt, som ådagalägger särskild råhet eller grymhet, eller användes därvid vapen eller annat livsfarligt medel och bör misshandeln i ovannämnda *eller övriga fall* med beaktande av de omständigheter i sin helhet, vilka föranlett brottet och framgå av detsamma, anses grov, dömes gärningsmannen för grov misshandel till tukthus i högst tio år.

Försök är straffbart.

7 §.

Den som uppsåtligen förorsakar annan smärta eller misshandlar annan, dömes, om ej gärningen bör bestraffas enligt 5 eller 6 §, för lindrig misshandel till böter.

8 §.

Dödas någon vid slagsmål eller överfall, vari flere taga del, eller tillfogas någon därvid genom misshandel svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, dömes envar, som var delaktig i slagsmålet

Föreslagen lydelse

5 §

Misshandel

Den som *begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetslöshet eller något annat motsvarande tillstånd,* skall för *misshandel* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

(utgår)

Försök är straffbart.

6 §

Grov misshandel

Om vid misshandel

1) någon tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller försätts *i livshotande läge,*

2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt eller

3) används *skjut- eller eggvapen eller annat sådant* livsfarligt hjälpmedel

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grov misshandel* dömas till fängelse i minst sex månader och högst tio år.

Försök är straffbart.

7 §

Lindrig misshandel

Om misshandeln, med hänsyn till att *våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa,* skall gärningsmannen för *lindrig misshandel* dömas till böter.

(utgår, jfr misshandel 5 § och grov misshandel 6 §)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
eller överfallet och som hade anledning befara dödlig påföljd, svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, för slagsmål till tukthus i högst fyra år eller till fängelse eller böter.	
9 §.	8 § *Dödsvållande*
Den som av *vårdslöshet* eller oaktsamhet förorsakat annans död, dömes för dödsvållande till fängelse eller böter eller, såframt gärningsmannen ådagalagt grov vårdslöshet eller oaktsamhet, till tukthus i högst fyra år.	Den som av oaktsamhet förorsakar *någons* död skall för *dödsvållande* dömas till böter eller fängelse i högst *två* år. (se grovt dödsvållande 9 §)
(se 9 §)	9 § *Grovt dödsvållande* Om döden vid dödsvållande förorsakas genom grov oaktsamhet och *brottet även bedömt som en helhet är grovt,* skall gärningsmannen för *grovt dödsvållande* dömas till fängelse *i minst fyra månader och högst fyra år.*
10 §.	10 § *Vållande av personskada*
Den som genom *vårdslöshet* eller oaktsamhet förorsakar annan kroppsskada eller sjukdom, som icke är ringa, dömes för vållande av kroppsskada eller sjukdom till böter eller till fängelse i högst två år.	Den som av oaktsamhet förorsakar någon annan en kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa, skall för *vållande av personskada* dömas till böter eller fängelse i högst *sex månader.*
(se 10 §)	11 § *Grovt vållande av personskada* *Om kroppsskadan eller sjukdomen vid vållande av personskada förorsakas genom grov oaktsamhet och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för* ***grovt vållande av personskada*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*
11 §. *Den som uppsåtligen försätter annan i hjälplöst läge eller i sådant läge lämnar den, om vilken han är skyldig att draga försorg, dömes för utsättande till tukthus högst åtta år eller till fängelse i minst sex månader.* *Förövas brottet på sådan plats eller under sådana omständigheter, att endast ringa fara föreligger för den i hjälplöst läge försattas eller*	(utgår, jfr framkallande av fara 12 §, dödsvållande 8 § och grovt dödsvållande 9 §)

Gällande lydelse

lämnades liv eller hälsa, vare straffet fängelse eller böter.

12 §.

Den som uppsåtligen eller av grov *vårdslöshet* eller oaktsamhet framkallar allvarlig fara för annans liv eller hälsa, dömes, såframt om gärningen annorstädes i lag icke är särskilt stadgat, för vållande av fara till fängelse i högst två år eller till böter.

13 §.

Den som med vetskap om, att annan befinner sig i *verklig* livsfara, underlåter att giva eller förskaffa denne sådan hjälp som han, *utan att försätta sig själv eller annan i fara,* kan åstadkomma, dömes för *försummande av räddningsåtgärd* till böter eller till fängelse i högst sex månader.

14 §.

Ej må *i 5 och 7 § avsedd misshandel* åtalas av allmän åklagare, såvida icke målsäganden anmäler brottet till åtal. *Sker misshandel på allmän väg, gata, torg eller annan offentlig plats eller vid offentlig förrättning eller sammankomst eller inför myndighet eller av tjänsteman i tjänsteutövning eller av den som förvaras i straff- eller arbetsanstalt eller annan liknande anstalt eller riktar sig misshandel mot barn under femton år eller användes vid misshandel vapen eller annat livsfarligt medel, hör brottet likväl under allmänt åtal.*

Allmän åklagare må ej heller väcka åtal för vållande av kroppsskada eller sjukdom, som icke medfört svår skada eller allvarlig sjukdom, *eller för förorsakande av fara, om icke målsäganden anmäler brottet till åtal.*

25 kap.

Om brott mot frihet

(se 9 §)

Föreslagen lydelse

12 §

Framkallande av fara

Den som uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet utsätter någon för allvarlig fara till liv eller hälsa skall, om ett lika strängt eller strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för framkallande av fara dömas till böter eller fängelse i högst två år.

13 §

Försummande av räddningsåtgärd

Den som vet att någon befinner sig i livsfara eller allvarlig fara för hälsa, men underlåter att ge eller skaffa denne sådan hjälp som skäligen kan krävas av honom med beaktande av hans möjligheter och situationens art, skall för försummande av räddningsåtgärd dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

14 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för lindrig misshandel som riktat sig mot en person som fyllt femton år och inte heller för vållande av personskada, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal.

25 kap.

Om brott mot friheten

1 §

Frihetsberövande

Den som genom att spärra in, *fjättra eller*

Gällande lydelse

(se 9 §)

1 §

Hvar, som med våld, hot eller list bemägtigar sig annan, i afsigt att bringa honom *i annat lands krigs- eller sjötjenst,* eller i slafveri eller lifegenskap, eller i annat tvångstillstånd utom landet, eller i hjelplöst läge å sådant ställe, der fara är för hans lif, straffes med tukthus från och med fyra till och med tolv år samt förlust af medborgerligt förtroende.

Gör någon sig skyldig till slafhandel eller slafvars forslande; straffes såsom nu är sagdt, *och fartyg, som dertill begagnas, vare förbrutet.*

Försök till brott, som i denna § nämnes, är straffbart.

(se 2 §)

1 a §

Den, som i syfte att överlämna annan till otukt förmår denna att emottaga anställning, bortför sådan person eller avlägsnar honom eller henne från deras omgivning, om ock med hans eller hennes samtycke, straffes med tukthus i högst åtta år, eller, om den, mot vilken brottet förövats, blivit offer för otukt eller om brottet är yrkesmässigt, i högst tio år och förlust av medborgerligt förtroende.

Försök är straffbart.

Föreslagen lydelse

bortföra eller på något annat sätt orättmätigt berövar *någon rörelsefriheten eller isolerar en annan från dennes omgivning,* skall för *frihetsberövande* dömas till böter eller fängelse i högst *två* år.

2 §

Grovt frihetsberövande

Om vid frihetsberövande

1) frihetsförlusten utsträcks *över tre dygn,*

2) *orsakats allvarlig fara för någons liv eller hälsa eller*

3) *används synnerlig grymhet eller hot om allvarligt våld*

och frihetsberövandet även *bedömt som en helhet är grovt,* skall gärningsmannen för *grovt frihetsberövande* dömas till fängelse *i minst fyra månader och högst fyra år.*

3 §

Människorov

Den som

1) med våld, hot eller list bemäktigar sig *någon* i avsikt att försätta honom *i förhållanden som kränker människovärdet* eller *i tvångsarbete*

2) med våld, hot eller list bemäktigar sig ett barn som inte fyllt femton år för att idka människohandel med barnet eller

3) försätter *någon* i slaveri eller håller någon i slaveri, transporterar slavar eller bedriver handel med slavar,

skall, *om gärningen bedömd som en helhet är grov, för* ***människorov*** dömas till fängelse i minst *två* och högst *tio* ar.

Försök är straffbart.

(utgår, jfr koppleri 20 kap. 8 §)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
Har någon i annat fall än i 1 eller 1 a § sägs, olovligen bemäktigat sig och bortfört barn, som ej fyllt femton år, eller skilt barn från fader, moder, eller annan, under vars vård och lydnad barnet står, straffes med fängelse ej under sex månader eller tukthus i högst fyra år. Skedde det för att begagna barnet till tiggeri eller annat egennyttigt eller osedligt ändamål eller sysslande, dömes till tukthus från och med två till och med åtta år samt förlust av medborgerligt förtroende. Försök är straffbart.	(se frihetsberövande 1 § och människorov 3 §)
(3—6 § tidigare upphävda)	
7 §.	
Den, som med våld eller hot eller annorledes bemäktigar sig kvinna, vilken fyllt femton år, och emot hennes vilja bortför eller i sitt våld kvarhåller henne för övande av otukt eller ingående av äktenskap, straffes, där ej gärningen innefattar i 1 a § nämnt brott, med tukthus i högst åtta år eller fängelse ej under sex månader. Försök är straffbart.	(utgår)
8 §.	
Var, som bortför kvinna, vilken fyllt femton år, med hennes vilja, men utan giftomans eller annan målsmans samtycke, för ingående av äktenskap, straffes med fängelse i högst ett år eller böter. Sker et för övande av otukt, vare straffet, där gärningen icke innefattar i 1 a § nämnt brott, tukthus eller fängelse i högst två år.	(utgår)
9 §.	
Den som uppsåtligen, utan laga rätt, genom fängslande, inspärrande eller annorledes beröfvar annan friheten, straffes med tukthus i högst fyra år eller fängelse. Har förlusten af friheten varat öfver trettio dagar, eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; dömes till tukthus i högst sex år.	(se frihetsberövande 1 § och grovt frihetsberövande 2 §)
9 a §.	4 §
	Tagande av gisslan
Den som olagligen berövar annan friheten i syfte att tvinga tredje part att göra, tåla eller underlåta att göra någonting under hot om att den tillfångatagne eljest inte friges, att han	Den som berövar någon friheten för att tvinga någon annan att göra, tåla eller underlåta något, vid hot om att gisslan kvarhålls, dödas eller skadas till hälsan skall, *om gärning-*

Gällande lydelse

dödas eller att hans hälsa skadas skall för *tagande av gisslan* dömas till fängelse i högst tio år.

Försök är straffbart.

10 §.

Hvar, som, utan laga skäl, dock ej af argt uppsåt, med förment rätt ripit annan och med honom så förfarit, som om laga häktning är stadgadt, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter ej under etthundra mark. Har han ej så förfarit, som om laga häktning är föreskrifvet; straffes på sätt i 9 § sägs.

Har någon på laga skäl gripit annan, men med honom annorlunda förfarit, än om laga häktning är stadgadt; straffes med böter ej under femtio mark, eller, der omständigheterna äro synnerligen försvårande, såsom i 9 § sägs.

Föreslagen lydelse

en bedömd som en helhet är grov, för tagande av gisslan dömas till fängelse *i minst ett* och högst tio år.

Försök är straffbart.

(se 6 § 2 mom.)

(utgår, jfr 6 § 1 mom.)

5 §

Frihetsberövande av oaktsamhet

(jfr 10 § 2 mom.)

Den som av oaktsamhet förorsakar frihetsförlust för en annan skall, om gärningen inte med beaktande av den olägenhet eller den skada den medfört är ringa, för ***frihetsberövande av oaktsamhet*** *dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*

(se 10 § 1 mom.)

För frihetsberövande av oaktsamhet döms också den som orättmätigt, fastän han anser sig ha rätt till det, berövar en annan friheten.

6 §

Olaga hot

(se 13 §)

Den som lyfter vapen mot *någon* eller på något annat sätt hotar någon med brott under sådana omständigheter att den hotade har grundad anledning att frukta för att hans egen eller någon annans personliga säkerhet eller egendom är i *allvarlig fara* skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för *olaga hot* dömas till böter eller fängelse i högst *ett* ar.

7 §

Olaga tvång

(se 12 §)

Den som orättmätigt med våld eller hot tvingar *någon* att göra, tåla eller underlåta något skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för

Gällande lydelse

11 §.

Den, som pinar annan för att tvinga honom till bekännelse i någon sak, straffes med tukthus i högst fyra år eller fängelse.

12 §.

Den som utan laga rätt med våld eller hot tvingar annan att göra, tåla eller underlåta något, dömes, om icke gärningen annorstädes i lag är belagd med strängare straff, för nödgande till fängelse i högst två år eller till böter.

13 §.

Den som lyfter vapen mot annan eller på annat sätt hotar annan med brott under sådana omständigheter, att den hotade har grundad anledning att allvarligen frukta för egen eller annans säkerhet till person eller egendom, dömes, om icke gärningen annorstädes i lag är belagd med strängare straff, för olaga hot till böter eller till fängelse i högst två år.

14 §.

Allmän åklagare må icke väcka åtal för handling, som avses i 7 och 8 §§, såframt målsäganden ej anmäler brottet till åtal eller såframt, sedan förövaren ingått äktenskap med den kvinna, mot vilken handlingen begåtts, återgång av äktenskap ej blivit sökt. Har återgång av sådant äktenskap ej sökts, må åtal icke väckas.

Nödgande eller olaga hot må ej heller av allmän åklagare åtalas, med mindre målsäganden anmält brottet till åtal *eller brottet förövats på sådan plats eller under sådana omständigheter, som avses i 21 kap. 14 §.*

34 kap.

Om brott vilka innebära allmän fara

1 §.

Hvar, som uppsåtligen sätter i brand hus, byggnad, fartyg eller annat, som tjenar menniskor till boning, eller der menniskor å tid, då

Föreslagen lydelse

olaga tvång dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

(utgår)

(se olaga tvång 7 §)

(se olaga hot 6 §)

8 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för *frihetsberövande av oaktsamhet,* olaga hot eller olaga tvång, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal *eller om inte ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid olaga hot eller olaga tvång.*

34 kap.

Om allmänfarliga brott

1 §

Sabotage

Den som
1) anlägger en eldsvåda,
2) spränger någonting eller

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
gerningen begås, pläga uppehålla sig eller der honom veterligen någon finnes, straffes för mordbrand med tukthus från och med två till och med tio år samt förlust af medborgerligt förtroende.	*3) åstadkommer en översvämning eller någon annan naturkatastrof* *så att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa eller så att därav uppstår allmän fara för en synnerligen betydande ekonomisk skada, skall för* ***sabotage*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.* *För sabotage döms också den som genom att skada eller förstöra egendom eller genom att obehörigen ingripa i ett produktions-, distributions- eller datasystems funktion, förorsakar allvarlig fara för energiförsörjningen, den allmänna hälsovården, försvaret, rättsvården eller någon med dessa jämförbar viktig samhällsfunktion.*
Försök är straffbart. *Var det i brand satta gerningsmannen sjelf tillhörigt, och innebar antändningen ej fara för annans lif, helsa eller egendom; ege straff efter denna § icke rum.*	*Försök är straffbart.*
2 §. *Sätter någon uppsåtligen i brand kyrka, fäste, kronans förrådsrum eller tyghus, allmänt arkiv eller byggnad, der embetsrum finnes eller der offentlig samling af böcker, handskrifter, vetenskapliga föremål eller alster af konst eller slöjd förvaras; straffes med tukthus från och med fyra till och med tolf år samt förlust av medborgerligt förtroende.* Försök är straffbart.	(utgår, se sabotage 1 § och grovt sabotage 3 §)
3 §. *Har, i fall, som i 1 eller 2 § nämnes, förbrytaren undanskaffat släckningsredskap för att hindra eller försvåra eldens släckning, eller föröfvades brottet när uppror, fiendes åträngande, allmän farsot eller annan dylik fara var för handen; straffes den skyldige med tukthus från och med sex till och med tolf år eller på lifstid; varde och dömd förlustig medborgerligt förtroende.*	(utgår, se grovt sabotage 3 §)
4 §. *Sätter någon uppsåtligen i brand hus, byggnad eller fartyg i andra fall, än i 1 och 2 § nämnas, eller växande, skuren eller upptagen gröda, hö- eller halmstack, skog eller torfmosse, eller upplag af redskap, ved, kol, timmer, bräder eller andra förråd, eller af varor, eller annat dylikt; straffes för mordbrand med tukthus i högst åtta år och förlust af medborgerligt förtroende eller,*	(utgår, se sabotage 1 § och skadegörelse 35 kap. 1 §)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
der omständigheterna äro synnerligen mildrande, med fängelse ej under fyra månader. Försök är straffbart. *Var det i brand satta gerningsmannen sjelf tillhörigt, och innebar antändningen ej uppenbar fara för annans lif eller helsa, eller för föremål, som i 1 eller 2 § nämnes, eller för annan tillhörig egendom, som i 1 mom. af denna § sägs; ege straff efter denna § icke rum.*	
5 §. *Var, som uppsåtligen med krut eller annat sprängämne skadar eller försöker skada sådan egendom, som i 1, 2 eller 4 § nämnes, skall anses lika som hade han satt eller försökt sätta den egendom i brand.* Har någon eljest uppsåtligen genom användande av sprängämne åstadkommit fara för annans liv eller hälsa eller för betydande förstöring av annans egendom, dömes till tukthus i högst åtta år och förlust av medborgerligt förtroende. Försök till brott, som i 2 mom. nämnes, är straffbart.	(utgår, se sabotage 1 §)
	2 § *Trafiksabotage* *Den som*
(se 9 § 1 och 2 mom. och 14 b § 1 mom. 2 och 4 punkterna)	*1) förstör ett trafikmedel eller dess tillbehör eller en trafikled, en trafikanordning eller någon annan trafikutrustning eller skadar eller ändrar dem,*
(se 14 b § 1 mom. 5 punkten)	*2) ger oriktig information om något som angår trafiken eller*
(se 14 b § 1 mom. 1 punkten)	*3) utövar våld mot någon som befinner sig i ett trafikmedel eller på en flygplats eller mot den som sköter trafikledningsuppgifter, eller hotar en sådan person med våld*
(se 13 § 1 och 2 mom.)	*så att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa i trafiken skall, om gärningen bedömd som en helhet inte är ringa, för* ***trafiksabotage*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.* *Försök är straffbart.*
	3 § *Grovt sabotage*
(se 2 och 3 §) (se också 14 b § 1 mom.)	*Om sabotage eller trafiksabotage begås* *1) så att en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa,*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2) så att någon viktig samhällsfunktion på grund av den hotande skadans långvarighet, omfattning eller någon annan orsak utsätts för synnerligen allvarlig fara eller
	3) under krig eller andra undantagsförhållanden
	och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för ***grovt sabotage*** *dömas till fängelse i minst två och högst tio år.*
	Försök är straffbart.
6 §.	
Var, som, i avsikt att föröva mordbrand eller sprängning, som i 5 § omförmäles, sammanför antändnings- eller sprängämnen, dömes för sådan förberedelse till tukthus i högst fyra år och förlust av medborgerligt förtroende, eller till fängelse.	(se förberedelse till allmänfarligt brott 9 § 1 mom.)
Den, som i avsikt att därmed begå brott, tillverkar, anskaffar eller hos sig förvarar sprängämne eller redskap för tillredning av sådant ämne, straffes såsom i 1 mom. är sagt. Lag samma vare, där någon vid nu nämnd tillverkning, anskaffning eller förvaring medverkar, ehuru han vet eller har skäl att antaga, att sprängämnet är avsett att användas i nyssnämnt syfte.	
Sker handling, som i 2 mom. omförmälts, i syfte att begå högförräderi, gälle vad i 11 kap. 4 § stadgas.	(utgår, se förberedelse till högförräderi 13 kap. 3 §)
	4 §
	Äventyrande av andras hälsa
(se 15 § 1 och 2 mom.)	*Den som*
	1) förgiftar livsmedel eller något annat ämne som är avsett att förtäras eller användas av människor eller på något annat sådant sätt gör det hälsovådligt eller håller ett sådant hälsovådligt ämne tillgängligt för andra,
(se 16 § 1 och 2 mom.)	*2) sprider en allvarlig sjukdom eller*
	3) använder kärnenergi, kärnämne, kärnavfall eller strålning i strid med kärnenergilagen (990/87) eller strålskyddslagen (592/91)
(se kärnenergibrott kärnenergilag 69 § 1 och 4 mom. och strålskyddslag 60 §)	*så att gärningen är ägnad att förorsaka allmän fara för liv eller hälsa, skall för* ***äventyrande av andras hälsa*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.*
	Försök är straffbart.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 §
	Grovt äventyrande av andras hälsa
(se grovt kärnenergibrott kärnenergilag 69 § 2 mom. samt 15 § 1 och 2 mom. och 16 § 1 och 2 mom.)	*Om äventyrande av andras hälsa begås så att en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för* ***grovt äventyrande av andras hälsa*** *dömas till fängelse i minst två och högst tio år.* *Försök är straffbart.*
	6 §
	Kärnladdningsbrott
(se kärnladdningsbrott kärnenergilag 70 § 1 och 2 mom.)	Den som för in i landet eller här tillverkar eller spränger en kärnladdning eller innehar en sådan, skall för *kärnladdningsbrott* dömas till fängelse i minst *två* och högst *tio* ar. Försök är straffbart.
7 §.	7 §
	Vållande av allmän fara
Har någon genom vårdslöshet eller oaktsamhet vållat brand eller sprängning av sådan egendom, som i 1, 2 eller 4 § säges, eller eljest genom sprängning vållat fara för annans liv eller hälsa eller för betydande förstöring av annans egendom, straffes med böter ej under etthundra mark eller fängelse i högst två år. (se 8 § 3 mom., 10 § 3 mom. och 13 § 3 mom. samt kärnladdningsbrott genom vållande kärnenergilag 70 § 4 mom.) (se 21 §)	*Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet begår en gärning som avses i 1, 2 eller 4 § skall, om den fara som avses i respektive stadgande beror på gärningsmannens oaktsamhet, för* ***vållande av allmän fara*** *dömas till böter eller fängelse i högst ett år.* *För vållande av allmän fara döms också den som av oaktsamhet begår en gärning som avses i 6 §.* *Vid vållande av allmän fara enligt 1 mom. får eftergift ske i fråga om åtal eller straff, om gärningsmannen självmant undanröjer faran innan någon väsentlig skada därav uppkommit.*
	8 §
	Grovt vållande av allmän fara
	Om vid vållande av allmän fara en stor mängd människor utsätts för allvarlig fara för liv eller hälsa och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för ***grovt vållande av allmän fara*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.*
	9 §
	Förberedelse till allmänfarligt brott
(se 6 § 1 och 2 mom.)	*Den som i avsikt att begå ett brott som nämns*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	i 1—5 §§ innehar en bomb, en annan sprängladdning, en farlig anordning eller ett farligt ämne, skall för ***förberedelse till allmänfarligt brott*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*
(se förberedelse till kärnladdningsbrott kärnenergilag 70 § 3 mom.)	*För förberedelse till allmänfarligt brott döms också den som i avsikt att begå ett kärnladdningsbrot skaffar anordningar, ämnen, formler eller ritningar som behövs för att tillverka en kärnladdning.*
	10 §
	Falskt alarm
(se 14 b § 4 mom., 42 kap. 7 § och 44 kap. 24 §)	*Den som beträffande en bomb, en eldsvåda, sjönöd, en storolycka eller annan sådan nöd eller fara gör en grundlös anmälan, som är ägnad att utlösa räddnings- eller säkerhetsåtgärder eller väcka panik, skall för* ***falskt alarm*** *dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*
8 §.	
Åstadkommer någon uppsåtligen öfversvämning; straffes, i fall den innebär fara för menniskolif, med tukthus från och med fyra till och med tolf år, men, om den innefattar endast allmän fara för egendom, med tukthus från och med två till och med åtta år.	(se sabotage 1 §)
Försök är straffbart.	
För vållande till öfversvämning vare straffet böter ej under femtio mark eller fängelse i högst ett år.	(se vållande av allmän fara 7 §)
9 §.	
Har någon, i afsigt att åstadkomma fara vid jernvägs begagnande, framkallat sådan fara derigenom att han uppsåtligen skadat jernvägen eller der tillhörande fortskaffningsmedel eller annat tillbehör, eller lagt något å banan eller gifvit falskt tecken, eller på annat dylikt sätt; straffes med tukthus från och med två till och med åtta år. Gjorde han det utan sådan afsigt; vare straffet tukthus i högst fyra år eller fängelse ej under sex månader.	(utgår, se trafiksabotage 2 §)
Försök är straffbart.	
För vållande till fara vid jernvägs begagnande straffes den skyldige med böter ej under femtio mark eller fängelse i högst ett år.	(se vållande av allmän fara 7 §)
10 §.	
Har någon, i afsigt att åstadkomma fara för annans lif eller helsa, uppsåtligen förstört eller	(utgår, se sabotage 1 §)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
skadat ångpanna, ångmaskin, inrättning för beredande af lysgas, krut eller likartadt ämne, grufva eller dertill hörande verk, gas- eller vattenledning, sluss, dam eller annan sådan vattenbyggnad, farled, hamn, brygga, bro, färja, väg eller gata, eller sådant stängsel eller märke, som är utsatt till afvärjande af eller varning för fara till lands; straffes med fängelse ej under två månader eller tukthus i högst fyra år. Gjorde han det utan sådan afsigt; dömes till fängelse i högst två år eller böter ej under etthundra mark.	
Försök är straffbart.	
För vållande till sådan skada, som här är nämnd vare straffet böter ej under trettio mark eller fängelse i högst sex månader.	(se vållande av allmän fara 7 §)
11 §.	
Den, som uppsåtligen å järnväg eller dertill hörande fortskaffningsmedel eller tillbehör, eller å kanal- eller slussverk eller hvad der till hör, gör sådan handling, som förorsakar endast hinder eller uppehåll vid inrättningens begagnande, straffes med fängelse i högst två år.	(se störande av trafik 44 kap. 14 §)
För vållande till sådant hinder eller uppehåll dömes till böter ej öfver femhundra mark eller fängelse i högst tre månader.	(utgår)
12 §.	
Hvar, som uppsåtligen å allmän telegraf- eller telefonanstalt eller dess tillbehör föröfvar handling, hvilken hindrar eller stör anstaltens begagnande, straffes med fängelse i högst två år.	(utgår, se störande av post- och teletrafik 38 kap. 5 § och L om skydd för vissa undervattensledningar 2 §)
För vållande till sådant hinder vare straffet böter högst femhundra mark eller fängelse ej över tre månader.	
Hvar, som icke aflägsnar eller ej i tid aflägsnar fartyg, fisknät eller annat fiskredskap på minst en sjömils afstånd från telegraffartyg, som är sysselsatt med utläggning eller iståndsättande af kabel, oaktadt de af telegraffartyget utställda signaler; straffes med böter högst etthundrafemtio mark.	
Lag samma vare, om någon underlåter att på minst en fjerdedels sjömils afstånd från prick, som utvisar det ställe der kabel är nedlagd, aflägsna fartyg, fisknät eller annat fiskredskap, då arbete för kabels utläggning eller iståndsättande pågår.	
Underlåter den, som gjort sig skyldig till någon af nämnda förseelser, att på föreskrifvet afstånd aflägsna fartyg eller fiskredskap, äfven sedan han dertill uppfordrats af den person,	

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
under hvars ledning kabelns utläggning eller iståndsättande sker; straffes med fängelse i högst en månad.	
Underlåter befälhavare å fartyg, som är sysselsatt med nedläggning eller iståndsättande af sjötelegrafkabel, att ställa sig till efterrättelse hvad beträffande signaler till förekommande af fartygs sammanstötning å sjön är föreskrifvet; straffes med fängelse i högst en månad eller böter högst trehundra mark.	
13 §.	
Den, som, i afsigt att framkalla fara för annans lif eller helsa, uppsåtligen förorsakat fartygs sjunkande, grundsättning eller strandning, straffes med tukthus från och med två till och med åtta år och förlust af medborgerligt förtroende. Var hans afsigt icke att framkalla sådan fara; dömes till tukthus i högst fyra år och förlust af medborgerligt förtroende.	(utgår, se trafiksabotage 2 §)
Försök är straffbart.	
Den, som vållat fartygs sjunkande, grundsättning, eller strandning, straffes med böter ej under femtio mark eller fängelse i högst ett år.	(jfr vållande av allmän fara 7 § 1 och 3 mom.)
14 §.	
Var, som i avsikt att framkalla fara för sjöfarande, uppsåtligen förstör, fördärvar, rubbar, flyttar eller undanskaffar fyr- eller känningsbåk, fyrfartyg, fyrlykta, prick, visare eller annat tecken, som är satt till rättelse för sjöfarten, eller släcker eld, vilken till rättelse för sjöfarande skall vara tänd, eller underlåter att upptända eld, som han för nämnda ändamål bör vidmakthålla, eller gör falsk eld, eller sätter upp annat falskt tecken, straffes med tukthus från och med två till och med åtta år och förlust av medborgerligt förtroende. Gjorde han det utan sådan avsikt, dömes till tukthus i högst fyra år och förlust av medborgerligt förtroende.	(utgår, se trafiksabotage 2 §)
Försök är straffbart.	(se vållande av allmän fara 7 § 1 och 3 mom.)
Har någon av vållande gjort sig skyldig till gärning, som här är nämnd, straffes med böter ej under trehundra mark eller fängelse i högst ett år.	
14 a §.	11 §
	Kapning av fartyg
Den som ombord på luftfartyg genom våld eller hot olagligen tvingar befälhavaren eller medlem av besättningen till åtgärd vid fartygets	Den som med våld eller hot om våld obehörigen 1) *ingriper i manöveringen av ett luftfartyg*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
förande eller att avstå från sådan eller på sagda sätt eljest bemäktigar sig fartyget eller ingriper i dess förande eller gång, skall för *kapning av luftfartyg* dömas till tukthus i minst två och högst tolv år.	*under flygning eller av ett fartyg i handelssjöfart* eller 2) *på ett sätt som äventyrar flyg- eller sjösäkerheten bemäktigar sig ett luftfartyg eller ett fartyg i handelssjöfart,* skall för *kapning av fartyg* dömas till fängelse i minst två och högst *tio* ar. (se 3 mom.)
Är kapningen icke ägnad att framkalla allvarlig fara för luftfartygets passagerare eller besättning eller bör brottet eljest, med beaktande av de omständigheter i deras helhet, vilka föranlett brottet och framgå av detsamma, anses ringare än den i 1 mom. avsedda gärningen, skall gärningsmannen för *olagligt besittningstagande av luftfartyg* dömas till fängelse.	
Försök till brott, som nämnas i denna paragraf, är straffbart.	Försök är straffbart.
	Om kapningen har medfört endast obetydlig fara för flyg- eller sjösäkerheten och brottet med beaktande av våldets eller hotets art eller andra omständigheter vid gärningen även bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen inte dömas för kapning av fartyg utan för de andra brott som gärningen innefattar.
14 b §.	
Den som	
1) mot besättningen, passagerare eller annan ombordvarande på luftfartyg under flygning begår våldshandling som är ägnad att äventyra luftfartygets säkerhet,	(se trafiksabotage 2 § 1 mom. 3 punkten)
2) rättsstridigt förstör luftfartyg i trafik, gör det oanvändbart för flygning eller skadar det på annat sätt som är ägnat att äventyra dess flygsäkerhet,	(se trafiksabotage 2 § 1 mom. 1 punkten)
3) ombord på luftfartyg i trafik anbringar eller låter anbringa anordning eller ämne som är ägnat att förstöra fartyget, göra det oanvändbart för flygning eller äventyra dess säkerhet,	(se trafiksabotage 2 § 1 mom. 1 punkten)
4) förstör eller skadar anläggning för flygnavigering eller stör dess verksamhet på ett sätt som är ägnat att äventyra säkerheten för luftfartyg under flygning, eller	(se trafiksabotage 2 § 1 mom. 1 punkten)
5) genom att lämna uppgift som honom veterligt är falsk äventyrar säkerheten för luftfartyg under flygning,	(se trafiksabotage 2 § 1 mom. 2 punkten)
skall, om ej 14 a § 1 mom. bör tillämpas, för ***luftfartssabotage*** *dömes till tukthus i minst två och högst tolv år.*	
Har brottet icke varit ägnat att äventyra annans liv eller hälsa eller tillfoga egendom	(se störande av trafik 44 kap. 14 §)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
betydande skada eller bör brottet eljest, med beaktande av de omständigheter i sin helhet, vilka föranlett brottet och framgå av detsamma, anses ringare än i 1 mom. avsett brott, skall gärningsmannen för ***störande av luftfart*** *dömas till fängelse i högst två år eller till böter.*	
Försök till brott som avses i 1 och 2 mom. är straffbart.	(se falskt larm 10 §)
Den som uppsåtligen mot bättre vetande, utan grund anmäler att i luftfartyg placerats sprängämnen eller andra ämnen eller anordningar, som äventyrar luftfartygets säkerhet, eller lämnar annan sådan uppgift, som honom veterligt är falsk, och sålunda förorsakar störning i lufttrafiken, skall, om icke 1 mom. 5 punkten bör tillämpas, för störande av luftfart dömas så som i 2 mom. är sagt.	
Vid tillämpningen av denna paragraf anses luftfartyg vara under flygning från det ögonblick, då alla dess ytterdörrar efter ombordgåendet blivit stängda, till dess någon av dessa dörrar öppnats för avstigning, och i trafik från det ögonblick, då markpersonalen eller besättningen börjar förbereda det för viss flygning, till dess tjugofyra timmar förflutit från det flygningen slutfördes. Har luftfartyg företagit nödlandning, anses det vara under flygning och i trafik till dess vederbörande myndighet övertager ansvaret för luftfartyget samt för personer och egendom ombord.	(utgår)
15 §.	
Den, som uppsåtligen förgiftar vattenledning, brunn eller annan sådan vattensamling eller matvara, dryck, eller annat ting, som tjenar till andras bruk eller är bestämdt till försäljning, eller med sådant ting förenar ämne, hvilket han vet vara egnadt att förstöra helsan, eller håller till salu, säljer eller annorledes utsprider dylikt ting, hvilket han vet vara mängdt eller förenadt med gift, eller annat sådant farligt ämne, och förtiger tingets farliga egenskap, straffes med tukthus från och med två till och med åtta år och förlust af medborgerligt förtroende.	(se äventyrande av hälsotillståndet 4 § 1 mom. 1 punkten)
Försök är straffbart.	
Har någon af vållande åstadkommit att fara uppstått för menniskors lif eller helsa på sätt, som nu är nämndt; straffes med böter ej under femtio mark eller fängelse i högst ett år.	(se vållande av allmän fara 7 § 1 och 3 mom.)
Matvara, dryck eller annan vara, som här omförmäles, vare förbruten.	

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §.	
Hvar, som uppsåtligen utsprider farsot bland menniskor, straffes med tukthus från och med två till och med tolf år och förlust af medborgerligt förtroende.	(se äventyrande av hälsotillståndet 4 § 1 mom. 2 punkten)
Försök är straffbart.	
Vållar man annans insjuknande i farsot derigenom, att man bryter mot föreskrift till förekommande eller hämmande af farsot bland menniskor; straffes med fängelse i högst två år eller böter ej under femtio mark.	(se vållande av allmän fara 7 § 1 och 3 mom.)
(17 § tidigare upphävd)	
18 §.	
Utsprider man uppsåtligen farsot bland husdjur; straffes med tukthus i högst fyra år eller fängelse ej under två månader.	(utgår, se skadegörelse 35 kap. 1 §)
Försök är straffbart.	
Vållar någon farsot bland husdjur derigenom, att han bryter mot föreskrift till förekommande eller hämmande af dylik farsot; dömes till fängelse ej öfver ett år eller böter.	
19 §.	
Den, som uppsåtligen förgiftar betesmark, äng, foderförråd, fädryck, eller annat dylikt, så att allmän fara för annans kreatur deraf uppstår, straffes med tukthus i högst fyra år.	(utgår, se miljöförstöring 48 kap. 1 § och skadegörelse 35 kap. 1 §)
Försök är straffbart.	
20 §.	
Har någon, som åtagit sig att mot betalning anskaffa, efter skedd krigsförklaring, förnödenheter för härens eller flottans behof, eller, efter missväxt eller dylikt ofall, lifsmedel eller annat understöd till förekommande eller lindrande af nöd, uppsåtligen underlåtit att fullgöra åtagandet inom bestämd tid; straffes med fängelse ej under sex månader.	(utgår)
Har han genom vållande förorsakat, att åtagandets fullgörande uteblef; dömes till fängelse i högst ett år.	
21 §.	
Har någon genom vållande, hvarom i detta kapitel nämnes, förorsakat fara för annans lif, helsa eller egendom, och blef, innan skada deraf uppkom, faran genom gerningsmannens åtgärd eller anmälan undanröjd; må han, efter domstolens pröfning, kunna frias från straff för vållandet.	(se vållande av allmän fara 7 § 3 mom.)

Gällande lydelse

38 kap.

Om röjande av hemlighet

(1 och 2 § tidigare upphävda)

3 §.

Uppenbarar sakförare eller annan ombudsman, läkare, fältskär, barnmorska eller apotekare, eller sådan persons biträde i yrket, olofligen enskild persons eller familjs hemlighet, hvarom han eller hon i utöfning af yrket fått kännedom; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

(2 mom. tidigare upphävd)

(se sekretessbrotten utanför strafflagen)

(se 3 § 1 mom.)

(4—7 § tidigare upphävda)

8 §.

Den som obehörigen

1) öppnar ett brev eller annat tillslutet meddelande som är adresserat till någon annan,

(jfr 24 kap. 3 b §)

Föreslagen lydelse

38 kap.

Om informations- och kommunikationsbrott

1 §

Sekretessbrott av enskild

Den som i strid med en tystnadsplikt som anges i lag eller förordning eller som en myndighet särskilt har ålagt med stöd av lag

1) röjer en omständighet som skall hållas hemlig och som han fått kännedom om på grund av sin ställning, i sin befattning eller vid fullgörandet av ett uppdrag eller

2) utnyttjar en sådan hemlighet till sin egen eller någon annans nytta,

skall, om gärningen inte utgör brott enligt 40 kap. 5 §, för ***sekretessbrott av enskild*** *dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*

2 §

Sekretessförseelse

Om ett sekretessbrott av enskild, med beaktande av gärningens betydelse för skyddet av integritet eller förtrolighet eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för ***sekretessförseelse*** *dömas till böter.*

För sekretessförseelse döms också den som har gjort sig skyldig till ett sådant i 1 § åsyftat brott mot tystnadsplikt, som enligt något särskilt stadgande skall bestraffas som sekretessförseelse.

3 §

Kränkning av kommunikationshemlighet

Den som obehörigen

1) öppnar ett brev eller annat tillslutet meddelande som är adresserat till någon annan *eller genom att bryta ett säkerhetsarrangemang skaffar uppgifter om ett meddelande som har upptagits elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod och som är skyddat mot utomstående,*

2) *i smyg med tekniska specialanordningar avlyssnar eller i smyg med en teknisk apparat*

Gällande lydelse

2) skaffar eller försöker skaffa uppgifter om innehållet i samtal, telegram, text-, bild- eller dataöverföring eller något annat motsvarande telemeddelande som förmedlas genom telenät, eller

3) *skadar, förstör, döljer eller hemlighåller ett tillslutet meddelande som nämns i 1 punkten eller ett telemeddelande som nämns i 2 punkten,*

skall för *intrång i brev- och telehemligheten* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

9 §.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som nämns ovan i detta kapitel, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal.

9 a §.

Är någon anställd hos en i telelagen (183/87) nämnd teleinrättning som utövar allmän televerksamhet, och lämnar han obehörigen ut uppgifter om innehållet i ett telemeddelande som nämns i 8 § eller utnyttjar han sådana uppgifter till nytta för sig eller någon annan, skall han, om inte gärningen enligt 40 kap. 5 § skall bestraffas som brott mot tystnadsplikt, för ***telesekretessbrott*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*

(10—16 § tidigare upphävda)

(jfr 9 a §)

Föreslagen lydelse

upptar någon annans tal som inte är avsett att komma till hans eller andra utomståendes kännedom, under sådana omständigheter att den talande inte har haft skäl att anta att någon utomstående hör hans tal, eller

3) skaffar uppgifter om innehållet i samtal, telegram, text-, bild- eller dataöverföring eller något annat motsvarande telemeddelande som förmedlas genom telenät *eller om avsändande eller mottagande av ett sådant meddelande,*

(se störande av post- och teletrafik 5—7 § och skadegörelse 35 kap. 1—3 §)

skall för *kränkning av kommunikationshemlighet* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Försök är straffbart.

(se åtalsrätt 11 §)

(utgår, se sekretessbrott av enskild 1 § och sekretessförseelse 2 §)

4 §

Grov kränkning av kommunikationshemlighet

Om vid kränkning av kommunikationshemlighet

1) gärningsmannen för begående av brottet utnyttjar sin ställning såsom anställd hos en inrättning som utöver allmän televerksamhet enligt telelagen (183/87) eller någon annan särskild förtroendeställning,

2) gärningsmannen använder ett för begående av brottet planerat eller omvandlat databehandlingsprogram eller tekniska specialanordningar eller om brottet annars begås särskilt planmässigt eller

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3) föremål för brottet är ett meddelande med synnerligen förtroligt innehåll eller gärningen i hög grad kränker integritetsskyddet *och kränkningen av kommunikationshemligheten även bedömd som en helhet är grov, skall gärningsmannen för* ***grov kränkning av kommunikationshemlighet*** *dömas till fängelse i högst tre år.* *Försök är straffbart.*
	5 §
	Störande av post- och teletrafik
(se 34 kap. 12 § och 38 kap. 8 § 3 punkten)	*Den som genom att ingripa i en för posttrafik eller för tele- eller radiokommunikationer använd anordnings funktion, genom att med en radioanläggning eller över ett telenät av okynne sända störande meddelanden eller på något annat motsvarande sätt obehörigen hindrar eller stör posttrafik eller tele- eller radiokommunikationer, skall för* ***störande av post- och teletrafik*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*
	6 §
	Grovt störande av post- och teletrafik
	Om vid störande av post- och teletrafik *1) gärningsmannen för begående av brottet utnyttjar sin ställning såsom anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet enligt telelagen eller rundradioverksamhet, eller någon annan särskild förtroendeställning eller* *2) brottet hindrar eller stör radiokommunikationer för nödanrop eller andra sådana tele- eller radiokommunikationer som används för att skydda människoliv* *och om störandet av post- och teletrafiken även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för* ***grovt störande av post- och teletrafik*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.*
	7 §
	Lindrigt störande av post- och teletrafik
(se 38 kap. 8 § 3 punkten och 34 kap. 12 §)	*Om störandet av post- och teletrafiken, med beaktande av störningens art eller omfattning eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för* ***lindrigt störande av post- och teletrafik*** *dömas till böter.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	8 §
	Dataintrång
(jfr intrång i personregister personregisterlag 45 §)	*Den som genom att göra bruk av en användaridentifikation som han inte har rätt till eller genom att annars bryta säkerhetsarrangemang obehörigen tränger in i datasystemet där data behandlas, lagras eller överförs elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod, eller i en särskilt skyddad del av ett sådant system, skall för* ***dataintrång*** *dömas till böter eller fängelse i högst ett år.* *För dataintrång döms också den som utan att tränga in i datasystemet eller en del av detta med tekniska specialanordningar obehörigen tar reda på information som finns i ett sådant datasystem som avses i 1 mom.* *Försök är straffbart.* *Denna paragraf tillämpas endast på gärningar för vilka inte stadgas strängare eller lika strängt straff på något annat ställe i lag.*
	9 §
	Personregisterbrott
(se personregisterbrott personregisterlag 43 §)	Den som i strid med personregisterlagen (471/87) eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den 1) *i personregister inför uppgifter om personer som inte har någon saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet,* 2) i personregister inför känsliga uppgifter, 3) genom att till en registrerad ge oriktig eller vilseledande information hindrar eller försöker hindra honom att utöva sin rätt till insyn i personregistret, 4) använder personregister eller uppgifter i registret för andra ändamål än de som bestämts i enlighet med lag, 5) lämnar ut personuppgifter ur personregister eller 6) samkör personregister och därmed gör intrång i en registrerads integritetsskydd eller åsamkar honom annan skada eller betydande men, skall för *personregisterbrott dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*
	10 §
	Åtalsrätt
(se 9 §)	*Om föremålet för ett sekretessbrott av enskild*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

eller en sekretessförseelse är en omständighet som gäller en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden eller näringsverksamhet, får allmän åklagare inte väcka åtal för gärningen om inte målsäganden anmäler den till åtal eller gärningsmannen när brottet begicks har varit anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för kränkning av kommunikationshemlighet, grov kränkning av kommunikationshemlighet eller dataintrång om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller gärningsmannen när brottet begicks var anställd hos en inrättning som utövar allmän televerksamhet eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Allmänna åklagare skall höra dataombudsmannen innan en åtal väcks för sekretessbrott av enskild, sekretessförseelse eller dataintrång, om brottet i fråga riktar sig mot ett personregister, samt innan åtal väcks för personregisterbrott. När domstolen behandlar ett mål som gäller ett sådant brott skall den bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd.

42 kap.

Om brott emot föreskrift till statens säkerhet eller allmän ordning

7 §.

Den, som å allmän väg, gata, farled, eller annat offentligt ställe, eller vid offentlig förrättning eller allmän sammankomst stör lugnet genom oljud eller svordom, eller föröfvar annat ofog, *eller åstadkommer oro genom signal om eld eller annan fara, som han vet icke vara förhanden, straffes med böter högst trehundra mark eller fängelse ej öfver tre månader.*

7 §

Ofog

Den som på allmän väg, gata, farled eller på annat offentligt ställe eller vid offentlig förrättning eller allmän sammankomst stör lugnet genom oljud eller svordom eller förövar annat ofog, skall för *ofog* dömas till böter.

(se falskt larm 34 kap. 10 §)

44 kap.

Om brott emot föreskrift till skydd för lif, helsa eller egendomen

(se 34 kap. 11 § 1 mom. och 14 b § 2 mom.)

44 kap.

Om brott emot föreskrift till skydd för lif, helsa eller egendomen

14 §

Störande av trafik

Den som avsevärt stör den allmänna flyg-,

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	*spår- eller sjötrafikens gång, skall för **störande av trafik** dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*
	Om störande av vägtrafik och spårvägstrafik stadgas i vägtrafiklagen (267/81).
24 §.	
Var, som utsänder budkavle eller annan offentlig kallelse för att hopbringa folk antingen i oträngt mål eller i ärende, vari budkavle eller kallelse ej får utsändas, eller av illvilja eller eljest obefogat alarmerar folk att begiva sig till vådeld, som icke alls förefinnes, straffes med högst femtio dagsböter.	(upphävs, se falskt larm 34 kap. 10 §)
45 kap.	
Om militära brott	
20 §	20 §
Krigsman som under krigstid löpt över till fienden eller som utan tvingande skäl ger sig åt fienden skall, om han inte samtidigt gör sig skyldig till landsförräderi eller försök därtill, för *överlöpning* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.	Krigsman som under krigstid löpt över till fienden eller som utan tvingande skäl ger sig åt fienden skall, om han inte samtidigt gör sig skyldig till *grovt* landsförräderi eller försök därtill, för *överlöpning* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.
	47 kap.
	Om arbetsbrott
	1 §
	Arbetarskyddsbrott
(se L om skydd i arbete 49 § 1 och 3 mom. och L om tillsynen över arbetarskyddet 26 § 1 mom.)	*En arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet*
	1) bryter mot arbetarskyddsföreskrifter eller
	2) förorsakar en bristfjällighet eller ett missförhållande som strider mot arbetarskyddsföreskrifterna eller gör det möjligt att ett sådant tillstånd fortgår genom att försumma övervakningen av att föreskrifterna iakttas i arbete som lyder under honom eller genom att underlåta att dra försorg om de ekonomiska, organisatoriska övriga förutsättningarna för arbetarskyddet,
	*skall för **arbetarskyddsbrott** dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*
	Om straff för dödsvållande, vållande av personskada och framkallande av fara stadgas i 21 kap. 8—12 §§.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §
	Arbetstidsbrott
(se arbetstidslag 23 § och andra arbetstidslagar)	*En arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet* *1) till en arbetstagares nackdel försummar att föra bok över arbetstider eller semestrar, för sådan bok oriktigt, ändrar, döljer eller förstör bokföringen eller gör den oläslig eller* *2) trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud förfar på ett sätt som är straffbelagt enligt arbetstids- eller semesterlagstiftningen* *skall, om strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för* ***arbetstidsbrott*** *dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*
	3 §
	Diskriminering i arbetslivet
(se L om arbetsavtal 54 § 2 mom. och 17 § 3—5 mom.)	*En arbetsgivare eller en företrädare för denne som vid annonsering om en arbetsplats, vid valet av arbetstagare eller under ett anställningsförhållande utan vägande och godtagbart skäl en försätter arbetssökande eller arbetstagare i en ofördelaktig ställning* *1) på grund av ras, nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg, språk, kön, ålder, familjeförhållanden, sexuell inriktning eller hälsotillstånd eller* *2) på grund av religion, samhälleliga åsikter, politisk eller facklig verksamhet eller någon annan därmed jämförbar omständighet* *skall för* ***diskriminering i arbetslivet*** *dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*
	4 §
	Kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter
(se L om arbetsavtal 54 § 1 mom. och 53 § 2 mom. och L om tillsynen över arbetarskyddet 26 § 2 mom.)	*En arbetsgivare eller en företrädare för denne som orättmätigt säger upp, annars avskedar eller permitterar en förtroendeman, en arbetarskyddsfullmäktig eller en personalrepresentant som avses i lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning (725/90) skall, om gärningen inte utgör diskriminering i arbetslivet, för* ***kränkning av arbetstagarrepresentants rättigheter*** *dömas till böter.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 §
	Kränkning av arbetstagares organisationsfrihet
(se L om arbetsavtal 54 § 1 mom. och 52 §)	*En arbetsgivare eller en företrädare för denne som hindrar* *1) en arbetstagare att grunda en lovlig facklig eller politisk förening eller att utnyttja sin rätt att ansluta sig eller höra till en sådan eller att vara verksam inom den eller* *2) arbetstagarna eller deras fackorganisation att på arbetsplatsen ställa upp eller välja en förtroendeman eller en arbetarskyddsrepresentant eller en representant för personalen i koncernsamarbete* *skall för* ***kränkning av arbetstagares organisationsfrihet*** *dömas till böter.* *För kränkning av arbetstagares organisationsfrihet döms även den som tvingar en arbetstagare att höra till en facklig eller politisk förening.* *Försök är straffbart.*
	6 §
	Arbetsförmedlingsbrott
(se L om arbetsförmedling 17 § 1 mom.)	Den som för att bereda sig eller någon annan ekonomisk vinning bedriver arbetsförmedling utan tillstånd skall för *arbetsförmedlingsbrott dömas till böter eller fängelse i högst ett år.* För arbetsförmedlingsbrott döms också den som olovligen förmedlar eller hyr ut eller offentligt tillkännager att han förmedlar eller hyr ut arbetstagare till utlandet eller från något annat land till Finland.
	7 §
	Ansvarsfördelning
(se L om skydd i arbete 49 § 4 mom.)	*Till straff för en arbetsgivares eller dennes företrädares förfarande som är belagt med straff enligt detta kapitel döms den som genom gärningen eller försummelsen skall anses ha brutit mot sina förpliktelser. Vid bedömningen av detta skall beaktas arten och omfattningen av dennes uppgifter och befogenheter samt hur klart de är definierade, hans yrkeskompetens och även i övrigt hans andel i att den lagstridiga situationen uppkommit eller fortgått.*

Gällande lydelse

(se L om arbetsavtal 1 § 1 mom., statstjänstemannalag 2 § 2 mom. och L om jämställdhet mellan kvinnor och män 3 § 1 och 2 mom.)

(se L om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg 28 §, L om förhindrande av havsföroreningar 11 §, L om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land 9 §, jfr också L om fiske 109 §)

(se L om avfallshantering 36 §, luftvårdslag 23 § 2 mom. och vattenlag 13 kap. 1 §)

Föreslagen lydelse

8 §

Definitioner

I detta kapitel avses med

*1) **arbetsgivare** den som låter utföra arbete i ett arbetsavtalsförhållande eller i ett tjänste- eller därmed jämförbart offentligrättsligt anställningsförhållande,*

*2) **arbetsgivarens företrädare** en medlem i ett lagstadgat eller annat beslutande organ hos en juridisk person som är arbetsgivare samt den som i arbetsgivarens ställe leder eller övervakar arbetet,*

*3) **arbetstagare** den som står i ett arbetsavtalsförhållande eller i ett tjänste- eller därmed jämförbart offentligrättsligt anställningsförhållande till arbetsgivaren,*

*4) **arbetarskyddsföreskrifter** sådana stadganden eller bestämmelser om arbetets säkerhet och hälsosamhet som ingår i lagen om skydd i arbete (299/58) eller i någon annan lag om arbetarskydd eller som har utfärdats med stöd av en sådan lag.*

Vad som i 1 och 7 §§ stadgas om arbetsgivarens och dennes företrädares ansvar skall på motsvarande sätt tillämpas också på andra som låter utföra sådant arbete som avses i 1 och 2 §§ lagen om skydd i arbete samt på företrädare för dem, på personer som avses i lagens 4 § samt på personer som avses i lagens 5 och 6 §§ och på företrädare för dem.

48 kap.

Om miljöbrott

1 §

Miljöförstöring

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) i miljön för eller släpper ut eller lämnar ett föremål eller ämne, strålning eller något annat i strid med lag eller med stöd av lag utfärdade stadganden eller allmänna eller särskilda föreskrifter, eller utan sådant tillstånd som lagen förutsätter, eller strid med tillståndsvillkor eller

2) framställer, överlåter eller använder ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med en allmän föreskrift som har utfärdats med stöd av lagen om avfallshantering (673/78) eller luftvårdslagen (67/82) eller försummar sin skyldighet enligt lagen om avfallshantering att ordna

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

avfallshantering eller utan tillstånd behandlar problemavfall i syfte att oskadliggöra det eller

3) för in i landet eller ut ur landet eller genom landet transporterar ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med lagen om avfallshantering eller med stöd av denna lag utfärdade allmänna eller särskilda föreskrifter eller i strid med Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och omhändertagande av riskavfall (FördrS 45/92), eller för in ett ämne, ett fabrikat eller en produkt i strid med en allmänna föreskrifter som utfärdats med stöd av luftvårdslagen

så att gärningen är ägnad att förorsaka fara för att miljön förorenas eller nedskräpas eller fara för hälsan, skall för ***miljöförstöring*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*

(se L om skyddsskogar 10 §, byggnadslag 146 §, vattenlag 13 kap. 1 § och L om marktäkt 17 § 1 mom.)

För miljöförstöring döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet på annat sätt än det som avses i 1 mom. börjar göra ändringar i miljön i strid med stadgandena i lagen om skyddsskogar (196/22), byggnadslagen (370/58), vattenlagen (264/61) eller marktäktslagen (555/81) eller i strid med stadganden, allmänna eller särskilda föreskrifter eller planer eller tillstånd som har utfärdats med stöd av dessa lagar, så att gärningen är ägnad att medföra fara för att miljön försämras.

2 §

Grov miljöförstöring

(se L om förhindrande av havsföroreningar 11 § 2 mom., byggnadslag 146 §, L om marktäkt 17 § 2 mom. och L om avfallshantering 37 §)

Om vid miljöförstöring

1) den skada eller fara för skada som vållats miljön eller hälsan är synnerligen stor med beaktande av den orsakade eller hotande skadans långvarighet, omfattning och andra omständigheter eller

2) brottet begås trots en myndighets påbud eller förbud som har givits med anledning av ett förfarande som avses i 1 §.

och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för ***grov miljöförstöring*** *dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.*

3 §

Miljöförseelse

(se L om avfallshantering 35 §, L om förhindrande av havsföroreningar 11 § 3 mom., luftvårdslagen 23 § 1 mom., L om förhindrande

Om miljöförstöringen, med hänsyn till att den fara eller skada som har vållats miljön eller hälsan varit mindre betydande eller med hänsyn

Gällande lydelse

av vattnens förorening, förorsakad av fartyg 28 § 3 mom. och L om naturskydd 23 § 1 mom.)

(se bullerbekämpningslag 23 §)

(se L om naturskydd 23 §)

Föreslagen lydelse

till möjligheten att återställa miljön i ursprungligt skick eller andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för ***miljöförseelse*** *dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*

För miljöförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot föreskrifter som har utfärdats med stöd av 9, 10 eller 15 § bullerbekämpningslagen (382/87) eller försummar att göra en anmälan enligt i 13 § i den nämnda lagen.

För miljöförseelse döms likaså den som försummar skyldigheten enligt 3 § (735/91) att anhålla om miljötillstånd, om inte gärningen skall bestraffas som miljöförstöring.

4 §

Miljöförstöring av oaktsamhet

Den som av annan än grov oaktsamhet

1) ingriper i miljön på ett sätt som anges i 1 § 1 mom. 1 punkten eller 2 mom. eller

2) på det sätt som anges i 1 § 1 mom. 2 eller 3 punkten bryter mot bestämmelser eller föreskrifter om avfallshantering eller luftvård

så att den skada som vållas miljön eller hälsan eller faran för sådan skada är synnerligen stor med beaktande av den orsakade eller hotande skadans långvarighet, omfattning och andra omständigheter, skall för ***miljöförstöring av oaktsamhet*** *dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*

5 §

Naturskyddsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) orättmätigt förstör eller skadar ett naturområde, ett djur, en växt eller något annat naturföremål, som har skyddats, fredats eller underkastats åtgärdsförbud enligt lagen om naturskydd (71/23) eller i stadgande eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den eller

2) i strid med lagen om naturskydd eller stadganden eller föreskrifter som har utfärdats med stöd av den avskiljer ett naturföremål från dess omgivning, eller för in i landet eller ut ur landet, överlåter, köper eller tar emot ett föremål som har avskilts från sin omgivning eller förts in i eller ut ur landet på ett sådant sätt,

skall för ***naturskyddsbrott*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

För naturskyddsbrott döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet använder ett finskt fartyg till valfångst eller bryter mot importförbudet enligt 2 § lagen om skydd av valar (1112/82) eller mot det fredningsstadgande eller det förbud att ta till vara val, som anges i lagens 3 §.

Som naturskyddsbrott betraktas dock inte en gärning som med avseende på naturskyddet är av ringa betydelse.

Försök till ett uppsåtligt brott är straffbart.

6 §

Byggnadsskyddsbrott

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet river, förstör eller skadar ett objekt i den byggda miljön som

(se byggnadslag 146 §)

1) är skyddat enligt byggnadslagen eller genom en föreskrift som utfärdats med stöd av den eller

(se byggnadsskyddslag 25 §)

2) med stöd av byggnadsskyddslagen (60/85) har skyddats eller beslutats underkastas åtgärdsförbud

skall för ***byggnadsskyddsbrott*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*

(se L om fornminnen 25 §)

För byggnadsskyddsbrott döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet utan sådant tillstånd som lagen om fornminnen (295/63) förutsätter eller i strid med tillståndsvillkoren river, förstör eller skadar en sådan fast fornlämning eller ett sådant fartygsvrak eller en del därav som avses i lagen.

Försök till ett uppsåtligt brott är straffbart.

7 §

Ansvarsfördelning

Till straff för ett förfarande som är belagt med straff enligt detta kapitel döms den som genom gärningen eller försummelsen skall anses ha brutit mot sina förpliktelser. Vid bedömningen av detta skall beaktas arten och omfattningen av dennes uppgifter och befogenheter samt hur klart de är definierade, hans yrkeskompetens och även i övrigt hans andel i att den lagstridiga situationen har uppkommit eller fortgått.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Juridiska personers straffansvar

På de brott som nämns i detta kapitel tillämpas vad som stadgas om juridiska personers straffansvar.

49 kap.

Om kränkning av vissa immateriella rättigheter

1 §

Upphovsrättsbrott

(se upphovsrättslag 56 § och L om rätt till fotografisk bild 18 §)

Den som i förvärvssyfte i strid med stadgandena i upphovsrättslagen (404/61) eller lagen om rätt till fotografisk bild (405/61) och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande men eller skada, gör intrång i någon annan rätt till

1) ett litterärta eller konstnärligt verk,

2) ett framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk,

3) eftergör en grammofonskiva eller någon annan anordning på vilken ljud har upptagits,

4) en radio- eller televisionsutsändning,

5) en katalog, en tabell, ett program eller något annat sådant i upphovsrättslagen åsyftat arbete vari en stor mängd uppgifter har sammanställts eller

6) ett fotografi,

skall för ***upphovsrättsbrott*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*

För upphovsrättsbrott döms också den som i förvärvssyfte, och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten betydande men eller skada, för spridning till allmänheten för in i landet ett utomlands framställt eller eftergjort exemplar av i 1 mom. avsedda verk eller fotografiska bilder, grammofonskivor eller andra anordningar eller kataloger, tabeller, program eller sådana arbeten i vilka en stor mängd uppgifter har sammanställts, om han vet att framställningen eller eftergörandet har skett under sådana omständigheter att detta, om det skett i Finland, hade varit straffbart enligt 1 mom.

2 §

Brott mot industriell rättighet

Den som i strid med stadgandena i varu-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	märkeslagen (7/64), patentlagen (550/67), mönsterrättslagen (221/71), lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/91), lagen om nyttighetsmodellrätt (800/91) eller lagen om växtförädlarrätt (789/92) och så, att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rätten avsevärd ekonomisk skada, gör intrång i
(se varumärkeslag 39 §)	*1) en rätt till ett varukännetecken,*
(se patentlag 57 §)	*2) den ensamrätt som ett patent medför,*
(se mönsterrättslag 35 §)	*3) en mönsterrätt,*
(se L om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar 34 §)	*4) en rätt till en kretsmodell,*
(se L om nyttighetsmodellrätt 39 §)	*5) en nyttighetsmodellrätt eller,*
(se L om växtförädlarrätt 34 §)	*6) en växtförädlarrätt*
	skall för ***brott mot industriell rättighet*** *dömas till böter eller fängelse i högst två år.*
	3 §
	Åtalsrätt
(se upphovsrättlag 62 §, L om rätt till fotografisk bild 23 §, patentlag 57 §, mönsterrättslag 35 §, L om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar 37 §, L om nyttighetsmodellrätt 39 § och L om växtförädlarrätt 34 §)	*Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i detta kapitel, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.*

2.

Lag

om ändring av 47 § Regeringsformen för Finland

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen stadgar, *ändras* 47 § 2 mom. Regeringsformen för Finland som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
47 §	47 §
Skulle presidenten förfara lagstridigt i ämbetet, bör justitiekanslern däremot göra föreställning, som ovan är sagt. Finner justitiekanslern eller statsrådet, att presidenten gjort sig skyldig till högförräderi eller landsförräderi, anmäle saken hos riksdagen, och utföre justitiekanslern, därest riksdagen med tre fjärdedelar av de avgivna rösterna fattar beslut om åtals väckande, åtalet i högsta domstolen, och skall presidenten under tiden avhålla sig från ämbetets utövning. Ej må i andra fall i anledning av ämbetsåtgärd av presidenten åtal äga rum.	*Förfar* presidenten lagstridigt i ämbetet, *skall* justitiekanslern göra *en* framställning *angående detta, på det sätt som stadgas i 1 mom.* Finner justitiekanslern eller statsrådet att presidenten har gjort sig skyldig till *landsförräderibrott* eller *högförräderibrott, skall justitiekanslern eller statsrådet anmäla* saken *till* riksdagen. *Om* riksdagen med tre fjärdedelar av de avgivna rösterna fattar beslut om *väckande av åtal, skall justitiekanslern driva åtalet* i högsta domstolen, och presidenten skall under tiden *vara avstängd från ämbetet. I* andra fall *får åtal inte väckas mot presidenten med* anledning av *en* ämbetsåtgärd.
	Denna lag träder i kraft den 19 .

3.

Lag

om ändring av riksdagsordningen

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen stadgar, *upphävs* i riksdagsordningen 6 § 2 mom. sådant det lyder i lag av den 12 maj 1972 (357/72), och *ändras* 5 § och 8 § 4 mom., sådana de lyder, 5 § delvis ändrad genom lag av den 8 september 1989 (793/89) och 8 § 4 mom. sådant det lyder i lag av den 22 juli 1991 (1075/91), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §	5 §
Den som genom lockande eller påtryckning stör valfriheten skall för *störande av valfriheten* dömas till fängelse i högst tre månader. Störs valfriheten med våld eller hot, skall gärningsmannen dömas till fängelse i minst en månad och högst ett år.	*Om straff för valbrott, röstköp, röstningsfusk och förvanskande av valresultat stadgas i 14 kap. 1—4 §§ strafflagen.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
(2 mom. tidigare upphävd) Lämnar arbetsgivare icke hos honom anställd valberättigad tillfälle att utöva valrätt, straffes med böter.	
6 §	
— — — — — — — — — — — — — — —	
Valrätt tillkommer dock ej den, som konstaterats ha gjort sig skyldig till att vid riksdagsmannaval ha köpt eller sålt röst eller gjort försök därtill, eller på flere än ett ställe avgivit sin röst, eller genom våld eller hot stört valfriheten, ända till utgången av det sjätte kalenderåret efter det, då slutlig dom i saken gavs.	(upphävs)
— — — — — — — — — — — — — — —	
8 §	8 §
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Har den som valts till riksdagsman efter valförrättningen dömts till fängelse för annat än i 6 § 2 mom. avsett uppsåtligt brott, har riksdagen rätt att pröva om han alltjämt skall tillåtas vara riksdagsman. Ger brottets art eller det sätt på vilket brottet begåtts vid handen att den dömde inte är värd det förtroende och aktning riksdagsmannauppdraget förutsätter, kan riksdagen, såvida den dömde inte själv av riksdagen anhållit om befrielse därifrån, efter att i saken ha inhämtat utlåtande av grundlagsutskottet, genom beslut som omfattats av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna förklara att hans riksdagsmannauppdrag har upphört. Vad här är stadgat gäller sedan hovrätten givit sitt utslag, även om detta inte vunnit laga kraft. Trots att ändring sökts skall riksdagen likväl upptaga ärendet till behandling redan på grundval av underrättens utslag, om riksdagen därom fattar beslut som understötts av minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna.	Har den som valts till riksdagsman efter valförrättningen dömts för *ett uppsåtligt brott* till fängelse *eller dömts för valbrott, röstköp, röstningsfusk eller förvanskande av valresultat vid riksdagsmannaval,* har riksdagen rätt att pröva om han alltjämt skall tillåtas vara riksdagsman. Ger brottets art eller det sätt på vilket brottet begåtts vid handen att den dömde inte är värd det förtroende och den aktning riksdagsmannauppdraget förutsätter, kan riksdagen, *om* den dömde inte själv av riksdagen har anhållit om befrielse därifrån, efter att i saken ha inhämtat utlåtande av grundlagsutskottet, genom beslut som omfattats av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna förklara att hans riksdagsmannauppdrag har upphört. Vad *som sägs* här gäller sedan hovrätten givit sitt utslag, även om detta inte vunnit laga kraft. Trots att ändring sökts skall riksdagen likväl *ta upp* ärendet till behandling redan på grundval av underrättens utslag, om riksdagen *beslutar detta med* minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna.
	Denna lag träder i kraft den 19 .

4.

Lag

om ändring av 31 § lagen om val av republikens president

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 31 § lagen den 22 juli 1991 om val av republikens president (1076/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
31 §	31 §
Den som genom lockande eller påtryckning stör valfriheten skall för *störande av valfriheten* dömas till fängelse i högst tre månader. Störs valfriheten med våld eller hot, skall gärningsmannen dömas till fängelse i minst en månad och högst ett år.	*Om straff för valbrott, röstköp, röstningsfusk och förvanskande av valresultat stadgas i 14 kap. 1—4 §§ strafflagen.*
En arbetsgivare som hindrar en anställd att utöva sin rösträtt skall dömas till böter.	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

5.

Lag

om ändring av 1 kap. 9 § tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 1 kap. 9 § 1 mom. tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/87), sådan det lyder i lag av den 27 april 1990 (361/90), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
Gripande, anhållande och häktning	
9 §	9 §
Häktningsberättigad myndighet	*Häktningsberättigad myndighet*
Om häktning beslutar den domstol som är behörig att handlägga åtal i saken. Innan handläggningen inleds får beslut om häktning meddelas även av den allmänna underrätten på den ort där gripandet skett eller där den anhållne förvaras eller i brådskande fall av den allmänna underrätten på någon annan ort enligt vad justitieministeriet närmare bestäm-	Om häktning beslutar den domstol som är behörig att handlägga åtal i saken. Innan handläggningen inleds får beslut om häktning meddelas även av den allmänna underrätten på den ort där gripandet skett eller där den anhållne förvaras eller i brådskande fall av den allmänna underrätten på någon annan ort enligt vad justitieministeriet närmare bestäm-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
mer, dock inte i ärenden som gäller högförräderi eller landsförräderi.	mer, dock inte i ärenden som gäller *landsförräderibrott eller högförräderibrott.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

6.

Lag

om ändring av 2 kap. 11 a § förordningen om verställighet av straff

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 kap. 11 a § förordningen den 19 december 1889 om verkställighet av straff, sådant detta lagrum lyder i lag av den 19 juli 1974 (612/74), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
Allmänna stadganden om fängelsestraff och om förvandlingsstraff för böter	
11 a §	11 a §
Fånge som avtjänar straff för brott som avses i 11 och 12 kap. samt i *16 kap. 24 §* strafflagen *(politisk fånge)* äger samma rätt att utanför anstalten anskaffa kost som rannsakningsfånge. Politisk fånge är ej skyldig att deltaga i arbete, ej heller i undervisning eller rådgivning inom anstalten. I mån av möjlighet skall fången likväl beredas tillfälle till sådant deltagande.	*En* fånge som avtjänar straff för brott som avses i 12 och 13 kap. strafflagen *(politisk fånge) har* samma rätt att utanför anstalten anskaffa kost som *en* rannsakningsfånge. *En* politisk fånge är *inte* skyldig att *delta* i arbete *och inte* heller i undervisning eller rådgivning inom anstalten. I mån av möjlighet skall fången likväl beredas tillfälle till sådant deltagande.

Denna lag träder i kraft den 19 .

7.

Lag

om ändring av 27 § lagen om unga förbrytare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 27 § 3 mom. lagen den 31 maj 1940 om unga förbrytare (262/40), sådant detta lagrum lyder i lag av den 25 mars 1983 (323/83), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
27 §	27 §
Denna lags 14—22 §§ tillämpas inte på brott för vilka straff är stadgat i 11—*14 kap. eller 16 kap. 24 § strafflagen.*	Denna lags 14—22 §§ tillämpas inte på brott för vilka *stadgas* straff i 11—*13* kap. strafflagen.
	Denna lag träder i kraft den 19 .

8.

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 8 kap. 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag av den 31 augusti 1978 (661/78), samt

fogas till 15 kap. en ny 17 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 kap.	
Om Hofrätt	
2 §	2 §
I första instans handlägger hovrätten mål om högförräderi och landsförräderi samt åtal för brott begångna av underdomare vid utövande av domarvärvet.	I första instans handlägger hovrätten mål om *landsförräderibrott* och *högförräderibrott* samt åtal för brott begångna av underdomare vid utövande av domarvärvet.
	15 kap.
	Om rättegångsombud
	17 §
	Ett ombud, ett rättegångsbiträde eller deras biträden får inte olovligen röja en enskild persons

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

eller en familjs hemlighet som huvudmannen anförtrott honom, eller någon annan sådan förtrolig omständighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

9.

Lag

om ändring av 6 § lagen om förvaltningsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen den 6 augusti 1982 om förvaltningsförfarande (598/82) en ny 6 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §

Tystnadsplikt för ombud, biträden och den som biträder dessa

Ett ombud, ett biträde eller den som biträder dessa får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som huvudmannen anförtrott honom, eller någon annan sådan förtrolig omständighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

10.

Lag

om ändring av 37 § tryckfrihetslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 37 § 3 mom. tryckfrihetslagen av den 4 januari 1919, sådant det lyder i lag av den 31 juli 1930 (272/30), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
37 §	37 §
Innefattar periodisk tryckskrifts innehåll brott, som i 12 kap. eller 16 kap. 8 *eller 24 §* strafflagen sägs, må tryckskriften kunna genom domstols utslag indragas för en tid av högst ett år.	Innefattar *en* periodisk tryckskrifts innehåll *ett* brott som *nämns* i 12 kap. eller 16 kap. 8 § strafflagen, *kan domstolen dra in tryckskriften* för en tid av högst ett år.

Denna lag träder i kraft den
19 .

11.

Lag

om ändring av lagen om Finlands flagga

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 8 § lagen den 26 maj 1978 om Finlands flagga (380/78) ett nytt 1 mom., varvid nuvarande 1 mom. blir 2 mom., som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
(se SL 16 kap. 16 § 1 mom.)	8 § *Den som offentligen förstör Finlands flagga eller använder den på ett vanvördigt sätt eller olovligen avlägsnar Finlands flagga då den anbingets på en allmänt synlig plats, skall för* ***skymfande av Finlands flagga dömas*** *till böter.*

Denna lag träder i kraft den
19 .

12.

Lag

om ändring av 43 § lagen om ortodoxa kyrkosamfundet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 43 § 2 mom. lagen den 8 augusti 1969 om ortodoxa kyrkosamfundet (521/69) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
43 §	43 §
Uppenbarar någon i enskild syndabekännelse eller eljest vid själavård att högförräderi, landsförräderi, för enskilds liv farligt eller annat sådant brott, som enligt allmän lag skall angivas, är på färde, skall prästen, om möjlighet därtill finnes, göra sig underrättad om alla omständigheter och uppmana vederbörande att anmäla gärningen till myndighet eller den som är hotad. Om han icke låter sig förmås härtill, skall prästen anmäla saken i god tid och med försiktighet och därvid giva myndighet upplysning om omständigheterna i den mån han prövar det möjligt utan att vederbörande direkt eller indirekt röjes.	*Om* någon i enskild syndabekännelse eller *annars i samband med* själavård *avslöjar* att *äventyrande av Finlands suveränitet*, landsförräderi, *grovt landsförräderi, spionerí, grovt spionerí,* högförräderi eller *grovt högförräderi, brott som är* farligt för *en* enskilds liv eller *något* annat sådant brott som enligt allmän lag skall angivas är på färde, skall prästen om *möjligt* göra sig underrättad om alla omständigheter och uppmana vederbörande att anmäla gärningen till *myndigheterna* eller den som är hotad. Om han inte går med på detta, skall prästen anmäla saken i god tid och med försiktighet och informera myndigheterna om omständigheterna i den mån han prövar det vara möjligt utan att vederbörande direkt eller indirekt röjs.

Denna lag träder i kraft den 19 .

13.

Lag

om ändring av 35 § värnpliktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 35 § värnpliktslagen av den 15 september 1950 (452/50), sådant detta lagrum lyder i lag av den 6 april 1966 (221/66), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
35 §	35 §
Värnpliktig, som står under åtal eller är dömd till straff för högförräderi eller landsförräderi, må, i stället för att förständigas att inträda i aktiv tjänst eller inställa sig till	*En* värnpliktig som står under åtal eller är dömd till straff för *landsförräderibrott* eller *högförräderibrott kan* i stället för att *åläggas* att inträda i aktiv tjänst eller inställa sig till

Gällande lydelse

reservövningar, beordras till arbete, som direkt eller indirekt gagnar landets försvar.

Föreslagen lydelse

reservövningar, beordras till arbete som direkt eller indirekt gagnar landets försvar.

Denna lag träder i kraft den 19 .

14.

Lag

om ändring av 101 § vägtrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 101 § vägtrafiklagen av den 3 april 1981 (267/81) som följer:

Gällande lydelse

101 §

Smitning

Försummar förare av motordrivet fordon, vilken med eller utan skuld varit inblandad i trafikolycka, sin skyldighet att omedelbart stanna och efter förmåga bistå skadade, skall han, om gärningen ej enligt strafflagen är straffbar som utsättande, för *smitning* dömas till böter eller till fängelse i högst ett år.

Föreslagen lydelse

101 §

Smitning

Om en förare av motordrivet fordon, *som* med eller utan skuld varit inblandad i *en* trafikolycka, försummar sin skyldighet att omedelbart stanna och efter förmåga bistå skadade, skall han, om *inte* gärningen *skall bestraffas* enligt strafflagen som *framkallande av fara*, för *smitning* dömas till böter eller till fängelse i ett år.

Denna lag träder i kraft den 19 .

15.

Lag

om ändring av 1 § lagen om internering av farliga återfallsförbrytare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § 1 mom. 1 punkten lagen den 9 juli 1953 om internering av farliga återfallsförbrytare (317/53), sådant detta lagrum lyder i lag av den 19 april 1991 (702/91), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	1 §
Döms en förbrytare	Döms en förbrytare
1) för mord, dråp eller grov misshandel, för rån eller våldtäkt varvid grovt våld använts, *för mordbrand som medfört livsfara* eller för något annat brott som utvisar grov våldsamhet eller synnerlig farlighet för annans liv eller hälsa, eller	1) för mord, dråp, *dråp under förmildrande omständigheter*, grov misshandel, *grovt rån, grovt sabotage*, för våldtäkt varvid grovt våld använts eller för något annat brott som utvisar grov våldsamhet eller synnerlig farlighet för annans liv eller hälsa eller,
till fängelsestraff på viss tid, minst två år, kan domstolen när den dömer ut straffet, under de förutsättningar som stadgas i denna paragraf och på yrkande av allmän åklagare, samtidigt besluta att det kan bestämmas att den dömde skall interneras i tvångsinrättning så som denna lag stadgar.	till fängelsestraff på viss tid, minst två år, kan domstolen när den dömer ut straffet, under de förutsättningar som stadgas i denna paragraf och på yrkande av allmän åklagare, samtidigt besluta att det kan bestämmas att den dömde skall interneras i tvångsinrättning så som denna lag stadgar.

Denna lag träder i kraft den 19 .

16.

Lag

om ändring av 2 § militära rättegångslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 § 2 mom. militära rättegångslagen av den 25 mars 1983 (326/83), sådant detta lagrum lyder i lag av den 24 augusti 1990 (773/90), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	2 §
Såsom militärt rättegångsärende handläggs även åtal mot krigsman för en gärning, för vilken straff stadgas i 21 kap. 1—3 eller 5—13 §§, 25 kap. 12 eller 13 §, 28, 31, 32, 33 eller 35 kap., 36 kap. 1—3 §§, 37 kap. 8—10 §§, 38 kap. 8 eller 9 a § eller 40 kap. 1—3, 5 eller	Såsom militärt rättegångsärende handläggs även åtal mot krigsman för en gärning, för vilken straff stadgas i 21 kap. 1—3 eller 5—13 §§, 25 kap. *6 eller 7 §*, 28, 31, 32, 33 eller 35 kap., 36 kap. 1—3 §§, 37 kap. 8—10 §§, 38 kap. *1—8 §§* eller 40 kap. 1—3, 5 eller 6 §

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 § strafflagen. Detta förutsätter att gärningen har riktat sig mot försvarsmakten eller mot någon annan krigsman.	strafflagen. Detta förutsätter att gärningen har riktat sig mot försvarsmakten eller mot någon annan krigsman.
	Denna lag träder i kraft den 19 .

17.

Lag

om ändring av kärnenergilagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i kärnenergilagen av den 11 december 1987 (990/87) 70 och 71 §§,
ändras 69 §, 72 § 2 mom., 73 § 1 mom. och 74 §, samt
fogas till 78 § ett nytt 6 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
69 §	69 §
Kärnenergibrott	***Hänvisningsstadgande***
Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet använder kärnämne eller kärnavfall som han har i sin besittning eller vid användningen av kärnenergi eljest förfar så, att detta är ägnat att medföra fara för annans liv, hälsa eller egendom eller för miljön, skall för *kärnenergibrott* dömas till fängelse i högst sex år.	*Om straff för användning av kärnenergi på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att framkalla allmän fara för liv eller hälsa stadgas i 34 kap. 4, 5, 7 och 8 §§ strafflagen.*
Den som uppsåtligen gör sig skyldig till ett i 1 mom. nämnt brott så, att hans förfarande är ägnat att medföra allvarlig fara för annans liv, hälsa eller egendom eller för miljön, skall för *grovt kärnenergibrott* dömas till fängelse på viss tid, minst två år.	*Om straff för verksamhet som strider mot 4 § i denna lag stadgas i 34 kap. 6—8 §§ strafflagen.*
Har ett i 1 mom. nämnt brott varit ägnat att medföra endast ringa fara eller är det med beaktande av andra omständigheter i samband med brottet ringa, skall gärningsmannen för *lindrigt kärnenergibrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.	*Om straff för anskaffning av anordningar eller ämnen eller ritningar eller formler som behövs för att tillverka en kärnladdning, i syfte att begå ett kärnladdningsbrott, stadgas i 34 kap. 9 § strafflagen.*
Försök till uppsåtligt brott som nämns i denna paragraf är straffbart.	*Om straff för miljöbrott som strider mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.*
70 §	
Kärnladdningsbrott	
Den som uppsåtligen till landet inför, tillver-	(upphävs, se förslagets 34 kap. 6—8 § SL)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
kar, innehar eller spränger kärnladdning skall för ***kärnladdningsbrott*** *dömas till fängelse på viss tid, minst fyra år.*	
Försök är straffbart.	
Den som i syfte att begå ett i 1 mom. nämnt brott anskaffar kärnämne eller anskaffar eller tillverkar sprängämne, del eller anordning som behövs för sprängning av kärnladdning, eller formel eller ritning som behövs för tillverkning av kärnladdning, skall för ***förberedelse till kärnladdningsbrott*** *dömas till fängelse i högst sex år.*	
Den som av vårdslöshet gör sig skyldig till ett i 1 mom. nämnt brott, skall för ***kärnladdningsbrott genom vållande*** *dömas till fängelse i högst sex år.*	
71 §	
Hot med kärnladdning eller kärnenergibrott	
Den som hotar att spränga kärnladdning eller hotar att använda kärnämne eller kärnavfall som han har i sin besittning eller att vid användningen av kärnenergi eljest handla så, att det finns grundad anledning att befara att annans liv, hälsa eller egendom eller miljön är i fara, skall för ***hot med kärnladdning eller med kärnenergibrott*** *dömas till fängelse i högst sex år.*	(upphävs)
72 §	72 §
Olovlig användning av kärnenergi och brott mot stadgandena i kärnenergilagen	*Olovlig användning av kärnenergi och brott mot stadgandena i kärnenergilagen*
Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet	Den som uppsåtligen eller av *oaktsamhet*
1) underlåter att iaktta vad som stadgas i 9 §, 20 § 2 mom., 21 § 2 mom. och 36 § eller med stöd av 76 § 1 mom.,	1) underlåter att iaktta vad som stadgas i 9 §, 20 § 2 mom., 21 § 2 mom. och 36 § eller med stöd av 76 § 1 mom.,
2) bryter mot eller underlåter att iaktta i 25 § nämnda tillståndsvillkor eller något som en myndighet med stöd av denna lag har bestämt för tryggande av säkerheten eller om skydds- och beredskapsarrangemangen eller andra arrangemang som behövs för för begränsning av kärnskador,	2) bryter mot eller underlåter att iaktta i 25 § nämnda tillståndsvillkor eller något som en myndighet med stöd av denna lag har bestämt för tryggande av säkerheten eller om skydds- och beredskapsarrangemangen eller andra arrangemang som behövs för begränsning av kärnskador,
3) av annan orsak än tvingande skäl som rör tryggande av säkerheten hindrar eller stör sådan anordningsfunktion som installerats med tanke på tillsyn som avses i 63 §	3) av annan orsak än tvingande skäl som rör tryggande av säkerheten hindrar eller stör en sådan anordnings funktion som installerats med tanke på tillsyn som avses i 63 §, eller
4) bryter mot en skyldighet som ålagts honom med stöd av 63 § 1 mom. 5 punkten, eller	4) bryter mot en skyldighet som ålagts honom med stöd av 63 § 1 mom. 5 punkten,
5) *bryter mot tystnadsplikt enligt denna lag*	

Gällande lydelse

skall, om brottet inte skall bestraffas enligt 69—*71* §§, för *brott mot kärnenergilagen* dömas till böter eller fängelse i högst två år. *På brott mot tystnadsplikt som begås av en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall dock tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.*

73 §

Förverkandepåföljd

Har kärnladdning, kärnämne eller kärnavfall eller sprängämne, del, anordning, tillverkningsformel eller tillverkningsritning som avses i 70 § 3 mom. använts för att begå brott som avses i 69—71 §§, skall egendom som här nämns dömas förbruten till staten. *Förverkandepåföljd behöver dock inte ådömas om det är fråga om ett i 69 § 3 mom. nämnt brott.*

— — — — — — — — — — — — — — —

74 §

Väckande av åtal

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som avses i denna lag innan han i ärendet inhämtat *handels- och industriministeriets och* strålsäkerhetscentralens utlåtanden.

(se 72 § 1 mom. 5 punkten)

Föreslagen lydelse

skall, om brottet inte skall bestraffas enligt 69 §, för *brott mot kärnenergilagen* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

73 §

Förverkandepåföljd

En kärnladdning, *ett* kärnämne eller kärnavfall *som har använts för att begå brott som avses i 69 § samt en anordning eller ett ämne eller ritningar eller formler som nämns i 3 mom.* skall dömas *förbrutna* till staten.

— — — — — — — — — — — — — — —

74 §

Väckande av åtal

Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som *nämns i 69 eller 72 § förrän* han i ärendet har inhämtat strålsäkerhetscentralens *utlåtande. Om ett brott som avses i 72 § har begåtts i en sådan verksamhet som övervakas av handels- och industriministeriet, skall utlåtande inhämtas av ministeriet.*

78 §

Tystnadsplikt

— — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna paragraf döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 19 .

18.

Lag

om ändring av 60 och 62 §§ strålskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 60 och 62 §§ strålskyddslagen av den 27 mars 1991 (592/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
60 §	60 §
Strålskyddsbrott	*Strålskyddsbrott*
Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet använder en strålkälla så att förfarandet är ägnat att medföra fara för annans liv, hälsa eller egendom eller för miljön, skall för *strålskyddsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.	*Om straff för användning av strålning på ett sådant sätt att gärningen är ägnad att framkalla allmän fara för liv eller hälsa, stadgas i 34 kap. 4, 5, 7 och 8 §§ strafflagen.*
Den som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet använder en strålkälla så att förfarandet medför allvarlig fara för annans liv eller hälsa, skall för *grovt strålskyddsbrott* dömas till fängelse i minst sex månader och högst sex år.	*Om straff för miljöbrott som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.*
Om den fara som ett i 1 mom. nämnt brott medför skall anses vara ringa, skall gärningsmannen för *lindrigt strålskyddsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	
Försök till uppsåtligt brott som nämns i denna paragraf är straffbart.	
62 §	62 §
Brott mot tystnadsplikt	*Brott mot tystnadsplikt*
Den som uppsåtligen bryter mot förbudet i 68 § skall för *brott mot tystnadsplikten enligt strålskyddslagen* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 68 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som avses i 1 mom., om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.	
Om en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare bryter mot tystnadsplikten, skall dock 40 kap. 5 § iakttas.	

Denna lag träder i kraft den 19 .

19.

Lag

om ändring av 63 § ellagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 63 § ellagen av den 16 mars 1979 (319/79), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 24 augusti 1990 (814/90), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
63 §	63 §
Vad 34 kap. 10 § strafflagen stadgar om skadegörelse på där nämnd egendom och om försök därtill skall tillämpas även då gärningen riktar sig mot elanläggningar jämte byggnader eller mot kraftverk.	*Om straff för sådan skadegörelse på elanläggningar eller kraftverk eller sådant ingrepp i elproduktion eller eldistribution som medför allvarlig fara för energiförsörjningen eller någon annan för samhället viktig funktion, stadgas i 34 kap. strafflagen.*
Den som hindrar eller stör användningen av kraftverk eller elöverföringsanläggning skall dömas till straff på sätt i 34 kap. 12 § strafflagen är stadgat.	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

20.

Lag

om ändring av 12 och 13 §§ dammsäkerhetslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 12 och 13 §§ dammsäkerhetslagen av den 1 juni 1984 (413/84) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 §	12 §
Den som bryter mot sin i 4 § nämnda skyldighet skall för *äventyrande av dammsäkerheten* dömas till böter eller till fängelse i högst två år.	*Om straff för miljöbrott som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.*
Den som försummar sin i 6 och 7 §§ nämnda skyldighet eller underlåter att inge i 16 § 1 mom. nämnt kontrollprogram för godkännande inom utsatt tid skall för *försummelse i fråga om kontrollprogram för dammsäkerheten* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Om straff för sabotage, grovt sabotage, framkallande av allmän fara eller grovt framkallande av allmän fara, som har begåtts genom åstadkommande av översvämning, stadgas i 34 kap. 1, 3, 7 och 8 §§ strafflagen.*

Gällande lydelse

Vid tillämpningen av straffstadgandena i denna paragraf gäller beträffande stadgandena i dammsäkerhetslagen på motsvarande sätt vad som är föreskrivet i fråga om stadgandena i vattenlagen.

13 §

Den som i annat fall än de som avses i 12 § 1 eller 2 mom. bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser skall för *överträdelse av dammsäkerhetsstadgandena* dömas till böter *eller till fängelse i högst sex månader.*

Föreslagen lydelse

13 §

Den som *på något* annat *sätt* än *vad* som avses i *12* § bryter mot denna lag eller *mot* stadganden eller bestämmelser *som har utfärdats* med stöd av den skall, *om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag,* för ***dammsäkerhetsförseelse*** dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den *19* .

21.

Lag

om ändring av 2 § lagen om skydd för vissa undervattensledningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 2 § lagen den 5 mars 1965 om skydd för vissa undervattensledningar (145/65) som följer:

Gällande lydelse

2 §

Den, som ifråga om undervattensledning förövar i 34 kap. 12 § 1 eller 2 mom. strafflagen åsyftad eller ock i 3—6 mom. sagda paragraf omförmäld handling, vilken medför fara, som äventyrar utläggandet, anläggandet eller iståndsättandet av sådan ledning, straffes såsom i sagda lagrum är stadgat.

Föreslagen lydelse

2 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter av eller skadar en undervattensledning skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag, för ***förstörande av undervattensledning*** *dömas till böter.*

Denna lag träder i kraft den *19* .

22.

Lag

om ändring av 13 § patientskadelagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i patientskadelagen av den 25 juli 1986 (585/86) 13 § 3 mom. och
ändras 13 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 § *Tystnadsplikt*	13 §
Den som bryter mot tystnadsplikt som stadgas i 1 mom. skall för *brott mot tystnadsplikt enligt patientskadelagen* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. *Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikt, om inte målsäganden har anmält detta till åtal.*	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.* (upphävs)

Denna lag träder i kraft den 19 .

23.

Lag

om ändring av 8 § lagen om uppfinningar av betydelse för landets försvar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 8 § lagen den 15 december 1967 om uppfinningar av betydelse för landets försvar (551/67), sådant detta lagrum lyder i lag av den 8 september 1989 (795/89), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
8 §	8 §
Den som bryter mot ett förbud enligt 2 eller 7 §, skall för *brott mot lagen om uppfinningar av betydelse för landets försvar* dömas till böter eller fängelse i högst ett år. På brott mot tystnadsplikt som begås av en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall dock tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 och 7 §§ döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

24.

Lag

om ändring av 28 § lagen om konkurrensbegränsningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 28 § lagen den 27 maj 1992 om konkurrensbegränsningar (480/92) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
28 §	28 §
Den som uppsåtligen bryter mot det förbud som stadgas i 24 § skall för brott *mot tystnadsplikt enligt lagen om konkurrensbegränsningar* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 24 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som avses i 1 mom., om inte målsäganden anmäler brottet för åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

25.

Lag

om ändring av 13 § lagen om bankinspektionen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 13 § 2 mom. lagen den 28 december 1990 om bankinspektionen (1273/90) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §	13 §
Bryter en tjänsteman vid bankinspektionen eller ett ombud som avses i 8 eller 10 § mot tystnadsplikten enligt denna paragraf, skall han straffas som för tjänstebrott.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

26.

Lag

om ändring av 62 § lagen om depositionsbankernas verksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 62 § lagen den 28 december 1990 om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
62 §	62 §
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 58 § skall för *brott mot den tystnadsplikt som gäller depositionsbanker* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 58 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som avses i 1 mom., om endast enskild rätt har blivit kränkt och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

27.

Lag

om ändring av 33 § lagen om finansieringsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § lagen den 20 december 1991 om finansieringsverksamhet (1544/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
33 §	33 §
Brott mot tystnadsplikten	*Brott mot tystnadsplikten*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 26 § skall för *brott mot den tystnadsplikt som gäller kreditinstitut* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikt enligt 26 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som avses i 1 mom., om endast enskild rätt har blivit kränkt och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

28.

Lag

om ändring av 135 § sparbankslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 135 § sparbankslagen av den 28 december 1990 (1270/90) som följer:

Gällande lydelse

135 §

Den som bryter mot
1) stadgandena om tystnadsplikt i 89 § eller
2) de stadganden i denna lag som gäller uppgörande av bokslut, koncernbokslut eller revisionsberättelse eller avgivande av slutredovisning över en sparbanks likvidation,

skall för *sparbanksbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag.

Föreslagen lydelse

135 §

Den som bryter mot de stadganden i denna lag som gäller uppgörande av bokslut, koncernbokslut eller revisionsberättelse eller avgivande av slutredovisning över en sparbanks likvidation skall för *sparbanksbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är ringa eller strängare straff för den stadgas *på något annat ställe i* lag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 89 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

29.

Lag

om ändring av 92 § andelsbankslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 92 § andelsbankslagen av den 28 december 1990 (1271/90) som följer:

Gällande lydelse

92 §

Den som bryter mot
1) stadgandena om tystnadsplikt i 47 § eller
2) de stadganden i denna lag som gäller uppgörande av bokslut, koncernbokslut eller revisionberättelse eller avgivande av slutredovisning över en andelsbanks likvidation,

skall för *andelsbanksbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag.

Föreslagen lydelse

92 §

Den som bryter mot de stadganden i denna lag som gäller uppgörande av bokslut, koncernbokslut eller revisionsberättelse eller avgivande av slutredovisning över en andelsbanks likvidation skall för *andelsbanksbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är ringa eller strängare straff för den stadgas *på något annat ställe i* lag.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 47 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

30.

Lag

om ändring av 70 § lagen om placeringsfonder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 70 § lagen den 8 maj 1987 om placeringsfonder (480/87) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
70 §	70 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i 58 § skall för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om placeringsfonder* dömas till böter, om inte för gärningen stadgas strängare straff i annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 58 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

31.

Lag

om ändring av 5 kap. 5 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 5 kap. 5 § lagen den 26 augusti 1988 om handel med standardiserade optioner och terminer (772/88) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
Särskilda stadganden	
5 §	5 §
Brott mot optionsmarknadssekretessen	*Brott mot optionsmarknadssekretessen*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 2 § skall för *brott mot optionsmarknadssekretessen* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som nämns i 1 mom. då gärningen endast har kränkt ett enskilt intresse, om inte den i vars intresse tystnadsplikten har stadgats har anmält brottet för åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

32.

Lag

om ändring av värdepappersmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 8 kap. 4 § värdepappersmarknadslagen (495/89) av den 26 maj 1989 och
upphävs kapitlets 5 § och mellanrubriken under den som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	8 kap.
	Straffstadganden
4 §	4 §
Brott mot tystnadsplikt som gäller värdepappersmarknaden	*Brott mot tystnadsplikt som gäller värdepappersmarknaden*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 7 kap. 3 § skall för *brott mot tystnadsplikt som gäller värdepappersmarknaden* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 7 kap. 3 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
Åtalsrätt	
5 §	
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 4 §, om brottet endast har kränkt ett enskilt intresse och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.	*(upphävs)*

Denna lag träder i kraft den 19 .

33.

Lag

om ändring av 34 § lagen om värdepappersförmedlingsrörelse

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 34 § lagen den 26 maj 1989 om värdepappersförmedlingsrörelse (499/89) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	Brott mot tystnadsplikt som gäller värdepappersförmedlingsrörelse
34 §	34 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
stadgas i 30 § skall för *brott mot tystnadsplikt som gäller värdepappersförmedlingsrörelse* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*30 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 1 mom., om brottet endast har kränkt ett enskilt intresse och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

34.

Lag

om ändring av 30 § lagen om värdeandelssystemet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 30 § lagen den 17 maj 1991 om värdeandelssystemet (826/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
30 §	30 §
Brott mot tystnadsplikten	*Brott mot tystnadsplikten*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 29 § 1 mom. skall för *brott mot tystnadsplikt som gäller värdeandelssystemet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 29 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 1 mom., om brottet endast har kränkt ett enskilt intresse och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

35.

Lag

om ändring av 19 § lagen om statens säkerhetsfond

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 19 § lagen den 30 april 1992 om statens säkerhetsfond (379/92) som följer:

Gällande lydelse

19 §

Brott mot den tystnadsplikt som gäller statens säkerhetsfond

Den som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i 18 § 1 mom. skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader för *brott mot den tystnadsplikt som gäller statens säkerhetsfond.* På en tjänstemans eller offentligt anställd arbetstagares brott mot tystnadsplikten skall tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som avses i 1 mom., om endast enskild rätt har blivit kränkt och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.

Föreslagen lydelse

19 §

Om brott mot tystnadsplikten

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 18 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

36.

Lag

om ändring av 37 § lagen om pantlåneinrättningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 37 § lagen den 18 december 1992 om pantlåneinrättningar (1353/92) som följer:

Gällande lydelse

37 §

Den som
1) bedriver pantlåneverksamhet i strid med denna lag
2) försummar att göra anmälan enligt 28 § eller

Föreslagen lydelse

37 §

Den som
1) bedriver pantlåneverksamhet i strid med denna lag *eller*
2) försummar att göra anmälan enligt 28 §

skall, om inte strängare straff stadgas i

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3) bryter mot tystnadsplikten enligt 33 § skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *pantlånebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	någon annan lag, för *pantlånebrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 33 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

37.

Lag

om ändring av 18 kap. 6 § lagen om försäkringsbolag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 kap. 6 § lagen den 28 december 1979 om försäkringsbolag (1062/79) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 kap.	
Särskilda stadganden	
6 §	6 §
Den som olovligen yppar vad han vid fullgörande av ovan i denna lag stadgade uppdrag eller såsom medlem av annat än i denna lag stadgat bolagsorgan erfarit om försäkringsbolagets eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller någon persons hälsotillstånd skall, såframt gärningen ej är ringa eller annorstädes i lag strängare straff är stadgat för gärningen, för *olovligt yppande av försäkringshemlighet* dömas till böter.	*Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag eller såsom medlem av något annat organ för bolaget än dem som avses i denna lag har fått uppgifter om försäkringsbolagets eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte olovligen röja dem.* *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.*
För brott, som nämnes i denna paragraf, får åtal icke väckas av allmän åklagare, om ej målsäganden anmält brottet till åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

38.

Lag

om ändring av 16 kap. 10 § lagen om försäkringsföreningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 16 kap. 10 § lagen den 31 december 1987 om försäkringsföreningar (1250/87) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	16 kap.
	Särskilda stadganden
10 §	10 §
Den som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av ovan i denna lag stadgade uppdrag eller såsom medlem av något annat än ett i denna lag stadgat föreningsorgan fått veta om försäkringsföreningens eller någon annans ekonomiska ställning, affärs- eller yrkeshemlighet eller hälsotillstånd skall, *om gärningen inte är ringa* eller om strängare straff inte stadgas i någon annan lag, för *olovligt yppande av försäkringshemlighet* dömas till böter.	*Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag eller såsom medlem av något annat organ för föreningen en dem som avses i denna lag har fått uppgifter om försäkringsföreningens eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte olovligen röja dem.* *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.* (om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
För brott som nämns i denna paragraf får allmänna åklagaren inte väcka åtal, om inte målsäganden anmält brottet till åtal.	

Denna lag träder i kraft den
19 .

39.

Lag

om ändring av 165 § lagen om försäkringskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 165 § 1 och 3 mom. lagen den 27 november 1992 om försäkringskassor (1164/92) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
165 §	165 §
Den som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av uppdrag enligt denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller såsom medlem av något annat kassaorgan än ett som anges i denna lag har fått veta om en försäkringskassas eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd skall, om inte gärningen är ringa eller strängare straff stadgas i någon annan lag, för *olovligt röjande av försäkringshemlighet* dömas till böter.	Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller såsom medlem av något annat kassaorgan än ett som anges i denna lag har fått veta om *kassans* eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd *får inte olovligen yppa det.*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
För brott som nämns i denna paragraf får allmän åklagare icke väcka åtal, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen..*

Denna lag träder i kraft den 19 .

40.

Lag

om ändring av 18 § produktsäkerhetslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 § produktsäkerhetslagen av den 12 december 1986 (914/86) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 §	18 §
Den som uppsåtligen bryter mot ett förbud enligt 16 § skall för *brott mot tystnadsplikt som gäller produktsäkerhet* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. *Allmänna åklagaren får inte väcka åtal för brott som avses i 1 mom., om inte målsäganden anmäler brottet till åtal.*	*Till straff för brott mot förbudet i 16 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

41.

Lag

om ändring av 5 § lagen om 1985 års yrkes- och näringsutredning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 5 § lagen den 10 maj 1985 om 1985 års yrkes- och näringsutredning (377/85) som följer:

Gällande lydelse

5 §

Den som bryter mot den i 3 § 1 mom. stadgade tystnadsplikten eller mot de tillståndsvillkor som avses i 3 § 2 mom.,skall för *brott mot skyldigheten att hemlighålla uppgifter vid yrkes- och näringsutredning* dömas till böter eller till fängelse i högst två år.

Tjänsteman som begår i denna paragraf nämnt brott skall dömas till straff enligt 40 kap. strafflagen.

Föreslagen lydelse

5 §

Till straff för brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 3 § 1 mom. eller som ingår i tillståndsvillkor som avses i 3 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

42.

Lag

om ändring av 33 § lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § lagen den 13 augusti 1976 om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/76), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 8 september 1989 (798/89), som följer:

Gällande lydelse

33 §

Den som bryter mot 30 § skall för *brott mot tystnadsplikt* dömas till böter eller fängelse i högst ett år, om det inte stadgas strängare straff för gärningen i någon annan lag. På brott mot tystnadsplikt som begås av en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall dock tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för i 1 mom. avskedd gärning, såframt målsägaren icke anmält gärningen till åtal eller synnerligen viktigt allmän intresse kräver väckande av åtal.

Föreslagen lydelse

33 §

Till straff för brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 30 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

43.

Lag

om ändring av 36 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa

enlighet med riksdagens beslut
ändras 36 § lagen den 24 augusti 1984 om utkomstskydd för arbetslösa (602/84) som följer:

Gällande lydelse

36 §

Tystnadsplikt

Den som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av uppgift som avses i denna lag erfarit om samfunds eller enskild persons ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om enskild persons hälsotillstånd, skall för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa* dömas till böter, om inte för gärningen stadgats strängare straff i annan lag.

Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett i denna paragraf nämnt brott om inte målsäganden anmält brottet till åtal.

Föreslagen lydelse

36 §

Tystnadsplikt

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om en sammanslutnings eller enskild persons ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte olovligen röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

44.

Lag

om ändring av 6 § lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 6 § lagen den 15 juni 1990 om utbildnings- och avgångsbidragsfonden (537/90) som följer:

Gällande lydelse

6 §

Tystnadsplikt

Den som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av en i denna lag stadgad uppgift fått veta om någons ekonomiska ställning, hälsotillstånd eller yrkes- eller affärshemligheter, skall dömas till böter för brott mot ovan

Föreslagen lydelse

6 §

Tystnadsplikt

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska förhållanden, hälsotillstånd eller affärs- eller yrkeshemligheter, får inte olovligen röja dem.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
stadgad tystnadsplikt, om inte strängare straff stadgas för gärningen i någon annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 1 mom., om inte målsäganden har anmält det till åtal.	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

45.

Lag

om ändring av 61 § personalfondslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i personalfondslagen av den 15 september 1989 (814/89) 61 § 3 mom. och
ändras 61 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
61 § *Tystnadsplikt*	61 § *Tystnadsplikt*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 1 mom. skall för *brott mot tystnadsplikt enligt personalfondslagen* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (upphävs, om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som nämns i 2 mom. när endast ett enskilt intresse har blivit kränkt, om inte den till vars förmån tystnadsplikten gäller har anmält brottet till åtal.	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

46.

Lag

om ändring av 17 § mönstringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 17 § 2 mom. mönstringslagen av den 19 december 1986 (1005/86) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 §	17 §
Straffstadgande	*Straffstadgande*
Om ordföranden, vice ordföranden eller annan medlem i disciplinnämnden i strid mot 15 § röjer uppgifter om en enskild arbetstagare eller arbetsgivare, skall han för *brott mot tystnadsplikten för medlem i sjömansdisciplinnämnden* dömas till böter.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 15 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

47.

Lag

om ändring av 18 § lagen om service- och studieverksamhet för sjömän

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 § lagen den 8 juni 1972 om service- och studieverksamhet för sjömän (452/72) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 §	18 §
Den som bryter mot i 17 § nämnd förtegenhetsplikt skall, såframt icke gärningen bör bestraffas såsom tjänstebrott, för *brott mot skyldigheten att hemlighålla sjömansserviceuppgifter* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 17 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
För brott som nämnts i denna paragraf får allmän åklagare icke väcka åtal, om ej målsäganden anmält brottet till åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

48.

Lag

om ändring av 23 § lagen om semesterpenning för småföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 23 § 3 mom. lagen den 27 maj 1977 om semesterpenning för småföretagare (408/77) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 §	23 §
Den som bryter mot i denna paragraf stadgad tystnadsplikt skall dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, såframt för gärningen ej annorstädes i lag har stadgats strängare straff. *Allmän åklagare får icke väcka åtal, om målsäganden ej anmält gärningen till åtal.*	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

49.

Lag

om ändring av 41 § lagen om avbytarservice för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 41 § 3 mom. lagen den 4 januari 1985 om avbytarservice för lantbruksföretagare (2/85) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
41 §	41 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i denna paragraf skall dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, om ej för gärningen är stadgat strängare straff i annan lag. *Allmän åklagare får inte väcka åtal, om inte målsäganden anmält gärningen till åtal.*	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 17 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

50.

Lag

om ändring av 18 § lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61) 18 § 2 och 3 mom. samt *fogas* till 18 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 13 juni 1986 (459/86), ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Straffbestämmelser	*Straffbestämmelser*
18 §	18 §
Vad i 1 mom. är sagt, skall även iakttagas beträffande den, som olovligen yppar, vad han vid fullgörandet av i denna lag stadgade uppgifter erfarit om någon persons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd.	*Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd får inte utan lov röja dem.*
	Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.
För i denna paragraf nämnt brott må allmän åklagare ej väcka åtal, ifall icke målsäganden anmält brottet i och för åtals väckande.	Allmän åklagare *får inte* väcka åtal för brott *som nämns* i *1 mom., om inte* målsäganden *har* anmält brottet *till åtal.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

51.

Lag

om ändring av 32 § lagen om pensionsstiftelser

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 32 § lagen den 2 december 1955 om pensionsstiftelser (469/55) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
32 §	32 §
Den som olovligen yppar, vad han vid fullgörandet av i denna lag stadgat uppdrag erfarit om arbetsgivares eller annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någon persons hälsotillstånd, straffes	*Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om en arbetsgivares eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte utan lov röja dem.*

Gällande lydelse

med böter, såvida ej strängare straff för handlingen annorstädes i lag är stadgat.

Ej må brott, som i denna paragraf nämnes, åtalas av allmän åklagare, därest icke målsäganden anmält brottet till åtal.

Föreslagen lydelse

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

52.

Lag

om ändring av 62 § lagen om sjömanspensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 62 § 2 och 3 mom. lagen den 26 januari 1956 om sjömanspensioner (72/56), sådana dessa lagrum lyder i lag av den 31 december 1986 (1038/86), samt

fogas till 62 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 31 december 1986, ett nytt 3 mom., varvid det ändrade 3 mom. blir ett nytt 4 mom., som följer:

Gällande lydelse

62 §

Den, som olovligen yppar, vad han vid fullgörandet av i denna lag stadgade uppdrag erfarit beträffande redares eller annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemligheter eller om någons hälsotillstånd, straffes med böter, såframt ej strängare straff annorstädes i lag är stadgat.

För brott, som nämnes i denna paragraf, må åtal icke väckas av allmän åklagare, med mindre brottet blivit av målsägande till åtal anmält.

Föreslagen lydelse

62 §

Den som vid fullgörande av uppdrag enligt denna lag har fått uppgifter om en redares eller någon annans ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om någons hälsotillstånd, får inte utan lov röja dem.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 2 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Allmän åklagare *får inte väcka* åtal för *ett* brott som *nämns* i *1 mom., om inte målsäganden har* anmält brottet till åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

53.

Lag

om ändring av 48 § förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 48 § 2 mom. förundersökningslagen av den 30 april 1987 (449/87) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
48 §	48 §
Den som utan laga orsak röjer sådant som enligt 1 mom. skall hållas hemligt, skall för *brott mot tystnadsplikt som gäller förundersökning* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff för gärningen stadgas annanstans.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

54.

Lag

om ändring av 18 § lagen om undersökning av storolyckor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 § 2 mom. lagen den 3 maj 1985 om undersökning av storolyckor (373/85), sådant det lyder i lag av den 8 september 1989 (803/89), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 § *Tystnadsplikt*	18 § *Tystnadsplikt*
Den som bryter mot förbudet i 1 mom. skall för *brott mot tystnadsplikt vid utredning av storolycka* dömas till böter eller fängelse i högst ett år, om det inte för gärningen stadgas strängare straff i någon annan lag. På brott mot tystnadsplikt som begås av en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall dock tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

55.

Lag

om ändring av lagen om advokater

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen den 12 december 1958 om advokater (496/58) en ny 5 b § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 b §
(se SL 38 kap. 3 §)	*En advokat eller hans biträde får inte utan lov röja en enskild persons eller en familjs hemlighet eller en affärs- eller yrkeshemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.* *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

56.

Lag

om ändring av 82 § lagen om skuldsanering för privatpersoner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 82 § lagen den 25 januari 1993 om skuldsanering för privatpersoner (57/93) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
82 §	82 §
Straffstadgande om brott mot tystnadsplikten	*Straffstadgande om brott mot tystnadsplikten*
Den som bryter mot den i 80 § eller 81 § 2 mom. stadgade tystnadsplikten skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *förseelse mot den i lagen om skuldsanering för privatpersoner stadgade tystnadsplikten* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 80 § eller 81 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

57.

Lag

om ändring av 27 § lagen om allmänna handlingars offentlighet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 27 § lagen den 9 februari 1951 om allmänna handlingars offentlighet (83/51), sådant detta lagrum lyder delvis ändrat genom lag av den 8 september 1989 (804/89), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
27 §	27 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i denna lag eller mot vad 6 och 7 §§ stadgar om handlingars offentlighet eller mot en förbindelse enligt 17 § 2 mom. eller 18 § 1 mom. eller olovligen lämnar uppgift i eller om en handling som inte är offentlig, skall för *brott mot lagen om allmänna handlingars offentlighet* dömas till böter eller fängelse i högst ett år. På tjänstebrott samt på gärning som begås av en offentligt anställd arbetstagare och som är straffbar enligt 40 kap. strafflagen skall dock tillämpas nämnda kapitel.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna lag döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag. Som brott mot tystnadsplikt betraktas också brytande av en förbindelse som avses i 17 § 2 mom. eller 18 § 1 mom.* *Den som olovligen ger ut någon annan än en hemlig uppgift om en handling som inte är offentlig skall för* ***brott mot lagen om allmänna handlingars offentlighet dömas till böter.*** *På tjänstebrott och sådana* av *offentligt anställda arbetstagare begångna gärningar som avses i* 40 kap. strafflagen skall dock tillämpas *vad som stadgas i det kapitlet.*
Angående tryckfrihetsbrott lände till efterrättelse, vad angående dem är särskilt stadgat.	*På* tryckfrihetsbrott *skall tillämpas* vad *som* särskilt *stadgas om dem.*

Denna lag träder i kraft den
19 .

58.

Lag

om ändring av 16 § lagen om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 16 § 2 mom. lagen den 8 augusti 1986 om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden (610/86) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §	16 §
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Den som i strid mot 1 mom. röjer eller använder i lagrummet nämnda uppgifter skall för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om jämställdhetsombudsmannen och jämställdhetsnämnden* dömas till böter eller till fängelse i högst två år.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den
19 .

59.

Lag

om ändring av personregisterlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 43 §, 44 § 2 mom. och 45—47 §§ personregisterlagen av den 30 april 1987 (471/87) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
43 §	43 §
Personregisterbrott	*Personregisterbrott*
Den som i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den 1) i personregister inför känsliga uppgifter, 2) genom att till en registrerad ge oriktig eller vilseledande information hindrar eller försöker hindra honom att utöva sin rätt till insyn i personregister, 3) använder personregister eller uppgifter i registret för andra ändamål än de som bestämts i enlighet med lag, 4) lämnar ut personuppgifter ur personregister, eller 5) samkör personregister och därmed gör intrång i en registrerads integritetsskydd eller åsamkar honom annan skada eller betydande men, skall för *personregisterbrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.	*Om straff för personregisterbrott stadgas i 38 kap. 9 § strafflagen.*
44 §	44 §
Personregisterförseelse	*Personregisterförseelse*
För personregisterförseelse skall även dömas den som av grov vårdslöshet gör sig skyldig till en gärning som avses i 43 §.	För personregisterförseelse skall även dömas den som av grov *oaktsamhet* gör sig skyldig till en gärning som *uppsåtligen begången skulle vara ett personregisterbrott.*
45 §	45 §
Intrång i personregister	*Dataintrång i personregister*
Den som genom att använda en kod som han inte har rätt till eller på annat bedrägligt sätt bryter en identifieringskontroll eller motsvarande säkerhetsarrangemang och därmed orättmätigt bereder sig tillgång till ett personregister som förs med automatisk databehandling, skall för intrång i personregister	*Om straff för dataintrång i personregister stadgas i 38 kap. 8 § strafflagen.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	
46 §	46 §
Sekretessbrott som gäller personregister	*Sekretessbrott som gäller personregister*
Den som i strid med 41 § för utomstående röjer personuppgifter som införts i eller inhämtats för personregister, skall för *sekretessbrott som gäller personregister* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 41 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
47 §	47 §
Hörande av dataombudsmannen	*Hörande av dataombudsmannen*
Innan åtal väcks för en gärning som avses i 43—46 §§ skall allmänna åklagaren höra dataombudsmannen. Domstol skall vid behandlingen av ett sådant mål bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd.	Innan *allmänna åklagaren väcker* åtal för en *personregisterförseelse* skall *han* höra dataombudsmannen. Domstolen skall vid behandlingen av ett sådant mål bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd. *Om hörande av dataombudsmannen i mål som gäller personregisterbrott, dataintrång i personregister och sekretessbrott som gäller personregister stadgas i 38 kap. 10 § 3 mom. strafflagen.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

60.

Lag

om ändring av 10 § lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 § 2 mom. lagen den 30 april 1987 om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (474/87) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
Den som i strid med 1 mom. röjer eller använder de uppgifter som där avses skall för *brott mot datasekretessmyndighets tystnadsplikt* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

61.

Lag

om ändring av 26 § arkivlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 26 § arkivlagen av den 20 februari 1981 (184/81) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
26 §	26 §
Den som för utomstående yppar vad han vid handläggning av ärende som gäller inlösen eller kopiering har erfarit om innehållet i privat handling, samling eller arkiv eller om dess ägare eller innehavare skall för *brott mot tystnadsplikt rörande inlösen av handling* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Den som vid handläggning av ett ärende som gäller inlösning eller kopiering har erhållit uppgifter om en enskild handling, eller samling eller ett enskilt arkiv eller om deras ägare eller innehavare får inte olovligen röja dem för utomstående.* *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

62.

Lag

om ändring av 10 § lagen om auktoriserade translatorer

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 § 2 mom. lagen den 23 december 1988 om auktoriserade translatorer (1148/88) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
En auktoriserad translator som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i 6 § skall för *brott mot translators tystnadsplikt* dömas till böter, om han inte skall dömas till ett strängare straff med stöd av någon annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 6 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

63.

Lag

om ändring av 11 § matrikellagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 11 § matrikellagen av den 24 november 1989 (1010/89) som följer:

Gällande lydelse

11 §

Brott mot tystnadsplikt som gäller uppgifter om anställda vid offentliga samfund

Den som för utomstående röjer en uppgift i strid med 10 § skall för *brott mot tystnadsplikt som gäller uppgifter om anställda vid offentliga samfund* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om det inte stadgas strängare straff för gärningen i någon annan lag.

Föreslagen lydelse

11 §

Brott mot tystnadsplikt som gäller uppgifter om anställda vid offentliga samfund

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 10 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

64.

Lag

om ändring av 7 § folkräkningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 7 § folkräkningslagen av den 8 april 1938 (154/38), sådant detta lagrum lyder i lag av den 8 september 1989 (806/89), som följer:

Gällande lydelse

7 §

Den som bryter mot den tystnadsplikt som avses i 6 § skall för *brott mot skyldigheten att hemlighålla folkräkningsuppgifter* dömas till böter eller fängelse i högst två år. På brott mot tystnadsplikt som begås av en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall dock tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.

Föreslagen lydelse

7 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 6 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

65.

Lag

om ändring av 25 § lagen om befolkningsböcker

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 25 § lagen den 21 februari 1969 om befolkningsböcker (141/69) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25 §	25 §
Yppar någon, som på grund av tjänste- eller arbetsavtalsförhållande har till uppgift att handla befolkningsböcker eller som med stöd av 11 § 2 mom. givits tillstånd att i studiesyfte genomgå befolkningsböcker eller till dessa hörande handlingar, olovligen för utomstående omständighet, som enligt 12 § *eller på grund av sakens natur* skall hållas hemlig, straffes med böter, såvida strängare straff för gärningen icke annorstädes är stadgat.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 23 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
För i denna paragraf avsett brott må allmän åklagare icke väcka åtal, om ej sakägare anmält det för åtal.	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

66.

Lag

om ändring av 14 § lagen om patientens ställning och rättigheter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 14 § lagen den 17 augusti 1992 om patientens ställning och rättigheter (785/92) som följer:

14 §	14 §
Brott mot tystnadsplikt	*Brott mot tystnadsplikt*
Den som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i 13 § 2 mom. skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *brott mot tystnadsplikten enligt lagen om patientens ställning och rättigheter* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff brott mot tystnadsplikten enligt 13 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om gärningen inte är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikten om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.	

Denna lag träder i kraft den 19 .

67.

Lag

om ändring av 10 och 24 §§ lagen om utövning av läkaryrket

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 och 24 §§ lagen den 14 juli 1978 om utövning av läkaryrket (562/78) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
Om tystnadsplikt för utövare av läkaryrket gäller vad därom särskilt stadgas. (se SL 38 kap. 3 § 1 mom.) (se 24 §)	*En utövare av läkaryrket och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.* *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
24 §	24 §
Den som på annat än i 22 och 23 §§ nämnt sätt bryter mot denna lag eller med stöd av densamma utfärdade stadganden eller bestämmelser, skall för *överträdelse av stadganden eller bestämmelser om utövning av läkaryrket* dömas till böter, såvida icke strängare straff är stadgat i annan lag.	Den som på *något* annat sätt än *vad som nämns* i *10,* 22 och 23 §§ bryter mot denna lag eller *mot* stadganden eller bestämmelser *som utfärdats* med stöd av *den,* skall för ***brott mot*** *stadganden eller bestämmelser om utövning av läkaryrket* dömas till böter, *om inte* strängare straff *stadgas* i *någon* annan lag.

Denna lag träder i kraft den
19 .

68.

Lag

om ändring av 10 och 24 §§ lagen om utövning av tandläkaryrket

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 och 24 §§ lagen den 14 juli 1978 om utövning av tandläkaryrket (563/78) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
Om tystnadsplikt för utövare av tandläkaryrket och för hans yrkesbiträde gäller vad om tystnadsplikt för utövare av läkaryrket särskilt är stadgat eller stadgas. (se SL 38 kap. 3 § 1 mom.) (se 24 §)	*En utövare av tandläkaryrket och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.* *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40*

Gällande lydelse

24 §

Den som på annat än i 22 och 23 §§ nämnt sätt bryter mot denna lag eller med stöd av densamma utfärdade stadganden eller bestämmelser, skall för *överträdelse av stadganden eller bestämmelser om utövning av tandläkaryrket* dömas till böter, såvida icke strängare straff är stadgat i annan lag.

Föreslagen lydelse

kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

24 §

Den som på *något* annat sätt än *vad som nämns i 10,* 22 eller 23 § bryter mot denna lag eller *mot* stadganden eller bestämmelser *som utfärdats* med stöd av *den,* skall för ***brott mot*** *stadganden eller bestämmelser om utövning av tandläkaryrket* dömas till böter, *om inte* strängare straff *stadgas* i *någon* annan lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

69.

Lag

om ändring av 7 § lagen om utövning av sjukvårdsyrke

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 31 oktober 1962 om utövning av sjukvårdsyrke (554/62) 7 § 3 mom. samt *ändras* 7 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

7 §

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Var, som bryter mot i 3 § denna lag föreskriven tystnadsplikt, straffes med böter eller med fängelse i högst sex månader, såframt icke i strafflagen härför strängare straff är stadgat.

Allmän åklagare må icke väcka åtal för ovan i 2 mom. nämnt brott, ifall icke målsäganden anmält detsamma för åtal.

Föreslagen lydelse

7 §

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 3 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

(upphävs, om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

70.

Lag

om ändring av 57 § lagen om specialiserad sjukvård

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 1 december 1989 om specialiserad sjukvård (1062/89) 57 § 4 mom. och *ändras* 57 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
57 §	57 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som anges i 1 mom. skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om specialiserad sjukvård* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. *Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikt som avses i 1 mom., om inte målsäganden har anmält gärningen till åtal.*	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (upphävs, om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

71.

Lag

om ändring av 23 § lagen om privat hälso- och sjukvård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 23 § lagen den 9 februari 1990 om privat hälso- och sjukvård (152/90) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 § *Brott mot tystnadsplikt*	23 § *Brott mot tystnadsplikt*
Den som bryter mot den i 12 och 15 §§ stadgade tystnadsplikten skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *brott mot tystnadsplikten enligt lagen om privat hälso- och sjukvård* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. *Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikten, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal.*	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 eller 15 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (utgår, om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

72.

Lag

om ändring av 42 § folkhälsolagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 42 § 2 mom. folkhälsolagen av den 28 januari 1972 (66/72), sådant detta lagrum lyder i lag av den 2 september 1976 (788/76), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
42 §	42 §
Den som bryter mot tystnadsplikten straffas med böter eller fängelse i högst sex månader, såframt strängare straff för gärningen icke stadgats annorstädes i lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
Allmän åklagare får icke väcka åtal, om ej målsäganden anmält brottet till åtal.	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

73.

Lag

om ändring av 12 § lagen om rehabiliteringssamarbete

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringssamarbete (604/91) 12 § 4 mom. och *ändras* 12 § 3 mom., som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 §	12 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som anges i 1 mom. skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om rehabiliteringssamarbete* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 3 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikt som avses i 1 mom., om inte målsäganden har anmält gärningen till åtal.	*(upphävs, om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

74.

Lag

om ändring av 10 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 27 mars 1991 om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/91) 10 § 4 mom. och

ändras 10 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 1 mom. skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot den tystnadsplikt som avses i 1 mom., om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.	*(upphävs, om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

75.

Lag

om ändring av 29 § lagen om rehabiliteringspenning

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringspenning (611/91) 29 § 4 mom. och

ändras 29 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
29 §	29 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som anges i 1 mom. skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om rehabiliteringspenning* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott mot tystnadsplikt som avses i 1 mom., om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.	*(upphävs, om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

76.

Lag

om ändring av 90 och 97 §§ läkemedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i läkemedelslagen av den 10 april 1987 (395/87) 97 § samt
fogas till 90 § ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
90 §	90 §
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	En apotekare och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.
97 §	97 §
Den som bryter mot den i 90 § stadgade tystnadsplikten skall för *brott mot tystnadsplikt* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 90 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (om åtalsrätt se förslagets SL 38 kap. 10 §)
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 1 mom., om inte målsäganden anmäler det till åtal.	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

77.

Lag

om ändring av 9 § steriliseringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i steriliseringslagen av den 24 april 1970 (283/70) 9 § 3 mom. samt
ändras 9 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 §	9 §
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Bryter någon mot i 1 mom. stadgad förtegenhetsplikt, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Brott mot förtegenhetsplikt må ej av allmän åklagare åtalas, såframt det ej av målsäganden anmälts till åtal.	(upphävs, om åtalsrätt se förslagets SL 38 kap. 10 §)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

78.

Lag

om ändring av 9 § kastreringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i kastreringslagen av den 24 april 1970 (282/70) 9 § 3 mom. samt
ändras 9 § 2 mom. som följer:

Föreslagen lydelse	*Gällande lydelse*
9 §	9 §
Bryter någon mot i 1 mom. stadgad förtegenhetsplikt, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Brott mot förtegenhetsplikt må ej av allmän åklagare åtalas, såframt det ej av målsäganden anmälts till åtal.	(upphävs, om åtalsrätt se förslagets SL 38 kap. 10 §)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

79.

Lag

om ändring av 12 § lagen om avbrytande av havandeskap

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 24 mars 1970 om avbrytande av havandeskap (239/70) 12 § 3 mom. samt
ändras 12 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 §	12 §
Bryter någon mot i 1 mom. stadgad förtegenhetsplikt, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Brott mot förtegenhetsplikt må ej av allmän åklagare åtalas, såframt det ej av målsäganden anmälts till åtal.	*(upphävs, om åtalsrätt se förslagets SL 38 kap. 10 §)*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

80.

Lag

om ändring av lagen om Jubileumsfonden för Finlands självständighet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 24 augusti 1990 om Jubileumsfonden för Finlands självständighet (717/90) 18 § och
ändras 17 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 §	17 §
Den som bryter mot den tystnadsplikt som stadgas i 1 mom., skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader för *brott mot den tystnadsplikt som gäller Jubileumsfonden för Finlands självständighet.*	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
18 §	
Allmän åklagare får inte väcka åtal för ett brott som avses i 17 § 2 mom., om endast enskild rätt har blivit kränkt och den till vars förmån tystnadsplikten gäller inte har anmält brottet till åtal.	(upphävs)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

81.

Lag

om ändring av 124 a § beskattningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 124 a § beskattningslagen av den 12 december 1958 (482/58), sådant detta lagrum lyder i lag av den 23 maj 1980 (361/80), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
124 a §	124 a §
Om någon annan än i 124 § avsedd person olovligen yppar vad han med stöd av 133 § är skyldig att hemlighålla, skall han dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Om någon annan än den som avses i 124 § bryter mot tystnadsplikten i 133 §, skall han dömas enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

82.

Lag

om ändring av omsättningsskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i omsättningsskattelagen av den 22 mars 1991 (559/91) 137 § och
ändras 136 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
136 §	136 §
Om straff för brott mot den tystnadsplikt som en tjänsteman och en offentligt anställd arbetstagare har stadgas i 40 kap. 5 § strafflagen.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 129 eller 130 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
137 §	
Bryter någon annan än en tjänsteman eller en offentligt anställd arbetstagare olovligen mot den tystnadsplikt som avses i 130 §, skall han för ***brott mot skyldighet att hemlighålla omsättningsskatteuppgifter*** *dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*	(upphävs, se 136 §)

Denna lag träder i kraft den 19 .

83.

Lag

om ändring av 101 b § lagen angående stämpelskatt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 101 b § lagen den 6 augusti 1942 angående stämpelskatt (662/43), sådant detta lagrum lyder i lag av den 23 december 1981 (1007/81), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
101 b §	101 b §
Yppar annan än i 101 a § avsedd person olovligen vad han med stöd av 100 d § är skyldig att hemlighålla eller nyttjar han sådan uppgift till sin enskilda fördel, skall han dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Om någon annan än den som avses i 101 a § bryter mot tystnadsplikten i 100 d §, skall han dömas enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

84.

Lag

om ändring av 28 § kreditskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 28 § 2 mom. kreditskattelagen av den 19 januari 1990 (48/90) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
28 §	28 §
Tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikten	*Tystnadsplikt och brott mot tystnadsplikt*
Den som bryter mot 1 mom. skall för *brott mot tystnadsplikten enligt kreditskattelagen* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag. Då en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare bryter mot tystnadsplikten, tillämpas 40 kap. 5 § strafflagen.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

85.

Lag

om ändring av 21 § lagen om lotteriskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lotteriskattelagen av den 26 juni 1992 (552/92) 21 § 3 mom. och
ändras 21 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
21 §	21 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
Om straff för brott mot den tystnadsplikt som en tjänsteman och en offentligt anställd arbetstagare har stadgas i 40 kap. 5 § strafflagen.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 20 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.* (upphävs, se 2 mom.)
Om någon annan än en i 2 mom. nämnd person olovligen röjer sådant som han enligt 20 § är skyldig att hemlighålla, skall han för ***brott mot tystnadsplikt enligt lotteriskattelagen*** *dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.*	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

86.

Lag

om ändring av 21 § lagen om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 21 § lagen den 15 juni 1990 om exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött (513/90) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
21 §	21 §
Den som för att bereda sig själv eller någon annan nytta har lämnat oriktiga uppgifter eller som genom annat svek har undandragit eller försökt undandra staten en i denna lag stadgad avgift, skall dömas enligt strafflagen.	*Om straff för lagstridigt undandragande eller försök till lagstridigt undandragande av exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött stadgas i 29 kap. 1—3 §§ strafflagen.*
Den som på något annat sätt bryter mot ett i 19 § nämnt förbud skall, om förseelsen inte är ringa, för *brott mot tystnadsplikt i fråga om*	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 19 § 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
exportkostnadsavgift för mjölk och svinkött dömas till böter. Om en tjänstemans eller offentligt anställd arbetstagares brott mot tystnadsplikt gäller dock 40 kap. 5 § strafflagen.	*enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

87.

Lag

om ändring av 25 § lagen om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 25 § lagen den 10 december 1990 om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål (1062/90) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25 §	25 §
Den som bryter mot ett förbud som stadgas i 22 § 1 mom. skall, om förseelsen inte är ringa, för *brott mot tystnadsplikt i fråga om exportkostnadsavgift för mjölk, svinkött och spannmål* dömas till böter.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 22 § 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.*
Om straff för en tjänstemans eller offentligt anställd arbetstagares brott mot tystnadsplikt gäller dock 40 kap. 5 § strafflagen.	(utgår, se 1 mom.)

Denna lag träder i kraft den 19 .

88.

Lag

om ändring av 25 § lagen om marknadsföringsavgifter för specialväxter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 25 § lagen den 28 juni 1991 om marknadsföringsavgifter för specialväxter (978/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25 §	25 §
Den som bryter mot ett förbud som stadgas i 22 § 1 mom. skall, om förseelsen inte är ringa, för *brott mot tystnadsplikt i fråga om marknadsföringsavgift för specialväxter* dömas till böter.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 22 § 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas i någon annan lag än 38 kap. 1 § strafflagen.*
Om straff för en tjänstemans eller offentligt anställd arbetstagares brott mot tystnadsplikt gäller dock 40 kap. 5 § strafflagen.	(utgår, se 1 mom.)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

89.

Lag

om ändring av 5 och 7 §§ lagen om lantbruksstatistik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 5 § 1 mom. och 7 § lagen den 25 augusti 1975 om lantbruksstatistik (675/75) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §	5 §
Med stöd av denna lag lämnade uppgifter om uppgiftsskyldigs brukningsenhet och näringsverksamhet skall behandlas konfidentiellt. De får utnyttjas endast för statistiska ändamål eller för sådana undersökningar, av vilka uppgiftsgivaren ej åsamkas skada eller olägenhet. Uppgifter rörande enskild uppgiftsgivare får dock lämnas endast av särskilda skäl. (se 7 §)	Med stöd av denna lag lämnade uppgifter om *en* uppgiftsskyldigs brukningsenhet och näringsverksamhet skall behandlas konfidentiellt. De får utnyttjas endast för statistiska ändamål eller för andra sådana *forskningsändamål*, av vilka uppgiftsgivaren *inte* åsamkas skada eller annan olägenhet. Uppgifter *om en* enskild uppgiftsgivare får dock lämnas endast av särskilda skäl. *Ett sådant för lantbruksstatistiken sammanställt statistiskt eller annat datamaterial eller en del därav eller ett sådant program eller system för automatisk databehandling som uppgjorts för åstadkommande av*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	datamaterial med hjälp av vilket olika uppgifter om en enskild uppgiftslämnare kan sammanställas, får inte olovligen lämnas ut eller på annat sätt röjas.
7 §	7 §
Den som i vinningssyfte utlämnar eller på annat sätt yppar uppgifter, som enligt 5 § skall hemlighållas, eller uppgiftsmaterial eller del därav, som utarbetats för statistiska eller andra ändamål, eller automatiskt databehandlingsprogram eller -system, som upgjorts för åstadkommande av uppgiftsmaterial och genom vilket olika uppgifter rörande enskild uppgiftsgivare kan sammanställas, skall, om brottet ej är ringa, dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot förbudet i 5 § att röja eller utnyttja uppgifter eller att överlämna dataprogram eller datasystem döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Den som uppsåtligen eller med ådagaläggande av grov ouppmärksamhet utan vinningssyfte utlämnar till eller eljest yppar i 1 mom. avsedda uppgifter för sådan person, som ej är berättigad att erhålla dessa uppgifter, skall, om brottet ej är ringa, dömas till böter.	(se 1 mom.)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

90.

Lag

om ändring av 10 § lagen om lantbruksräkning 1990

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 § lagen den 8 december 1989 om lantbruksräkning 1990 (1076/89) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
Den som i strid med denna lag lämnar ut eller på något annat sätt röjer uppgifter som avses i 3 § eller datamaterial som innehåller sådana uppgifter eller en del därav eller ett sådant program eller system för automatisk databehandling som uppgjorts för åstadkommande av datamaterial och med hjälp av vilket olika uppgifter om en enskild uppgiftsgivare kan sammanställas skall, om gärningen inte är	*Uppgifter som avses i 3 § eller datamaterial som innehåller sådana uppgifter eller en del därav eller ett sådant program eller system för automatisk databehandling som uppgjorts för åstadkommande av datamaterial och med hjälp av vilket olika uppgifter om en enskild uppgiftsgivare kan sammanställas, får inte i strid med denna lag lämnas ut eller röjas på något annat sätt.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
ringa, för *sekretessbrott som gäller lantbruksräkningen* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

91.

Lag

om ändring av 12 § lagen om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 12 § lagen den 8 december 1989 om lantbruksförvaltningens gårdsbruksregister (1077/89) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
12 §	12 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
Den som bryter mot förbudet enligt 10 § skall för *brott mot den tystnadsplikt som gäller gårdsbruksregistret* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 10 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Om brott mot tystnadsplikt som har begåtts av tjänstemän och offentligt anställda gäller dock 40 kap. 5 § strafflagen.	(utgår, se 1 mom.)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

92.

Lag

om ändring av lagen om utövning av veterinäryrket

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 kap. lagen den 24 maj 1985 om utövning av veterinäryrket (409/85) en ny 9 a § och till 4 kap. en ny 17 a § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	9 a §
	Den som utövar veterinäryrket och hans biträde får inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 a §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 9 a § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Denna lag träder i kraft den 19 .

93.

Lag

om ändring av 18 § lagen om ett datasystem för vägtrafiken

I enliget med riksdagens beslut
ändras 18 § lagen den 15 september 1989 om ett datasystem för vägtrafiken (819/89) som följer:

Gällande lydelse

18 §

Straffpåföljder

Andra brott mot denna lag än de om vilka stadgas i 17 § bestraffas enligt 43—46 §§ personregisterlagen.

Föreslagen lydelse

18 §

Straffpåföljder

Om straff för dataintrång i de register som nämns i denna lag stadgas i 38 kap. 8 § strafflagen och för personregisterbrott som riktar sig mot ett sådant register i 38 kap. 9 § strafflagen samt för personregisterförseelse i 44 § personregisterlagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

94.

Lag

om ändring av 26 a § telelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 26 a § 2 mom. telelagen av den 20 februari 1987 (183/87), sådant det lyder i lag av den 3 augusti 1992 (676/92), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
26 a §	26 a §
Brott mot stadgandena om televerksamhet	*Brott mot stadgandena om televerksamhet*
Den som uppsåtligen bryter mot tystnadsplikt enligt 29 § 1 eller 6 mom. skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag för *brott mot stadgandena om tystnadsplikt* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 29 § 1 och 6 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

95.

Lag

om ändring av 20 och 22 §§ radiolagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 20 § 1 och 2 mom. samt 22 § 2 mom. radiolagen av den 10 juni 1988 (517/88), av dessa lagrum 22 § 2 mom. sådant det lyder i lag av den 29 december 1988 (1270/88), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 §	20 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
Den som bryter mot denna lag eller stadganden eller föreskrifter som utfärdats med stöd av den skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *brott mot stadgandena om radioanläggningar* dömas till böter *eller fängelse i högst sex månader.*	*Om straff för störande av radiokommunikationer stadgas i 38 kap. 5—7 §§ strafflagen.* Den som *på något annat sätt än vad som avses i 1 mom.* bryter mot denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *brott mot* ***radiolagen*** dömas till böter.
Den som sänder ett obefogat nödanrop, stör eller äventyrar radiokommunikation i säkerhetssyfte eller vars gärning enligt 1 mom. som helhet bedömd skall anses vara grov skall, om	(se 1 mom.)

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *grovt brott mot stadgandena om radioanläggningar* dömas till fängelse i högst två år.	
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
22 §	22 §
Handräckning	*Handräckning*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Om det finns sannolika grunder för att misstänka att ett brott som avses *i 20 § 1 mom.* har begåtts, får husrannsakan och kroppsvisitation företas för att eftersöka en lagstridig radioanläggning, utan hinder av 12 § 1 mom. och 21 § 1 mom. lagen om beslag och rannsakan i brottmål.	Om det finns sannolika skäl för att misstänka att ett brott som avses i *38 kap. 7 § strafflagen eller i 20 § 2* mom. *i denna lag* har begåtts, får husrannsakan och kroppsvisitation företas för att eftersöka en lagstridig radioanläggning, utan hinder av *5 kap. 1 § 1 mom. och 10 § 1 mom. tvångsmedelslagen.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

96.

Lag

om upphävande av 6 § lagen angående radioanläggningar

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §	1 §
Vad 34 kap. 12 § strafflagen stadgar om hindrande eller störande av allmän telegraf- eller telefonanstalts begagnande skall i tillämpliga delar också gälla för radioanläggningar.	Härmed upphävs 6 § lagen den 17 januari 1927 angående radioanläggningar (8/27), sådant detta lagrum lyder i lag av den 24 augusti 1990 (813/90).
	2 §
	Denna lag träder i kraft den 19 .

97.

Lag

om ändring av 13 § lagen om Statsgaranticentralen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* 13 § 2 mom. lagen den 3 februari 1989 om Statsgaranticentralen (111/89) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 § *Tystnadsplikt*	13 §
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 1 mom. skall dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom., om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.* *Denna lag träder i kraft den 19 .*

98.

Lag

om ändring av 33 § lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § lagen den 29 december 1988 om regionalt stödjande av företagsverksamheten (1297/88) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
33 §	33 §
Den som olovligen röjer vad han vid handläggningen av ärenden enligt denna lag fått veta om en sammanslutnings eller en enskilds ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet, skall för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om regionalt stödjande av företagsverksamheten* dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe.	*Den som i samband med handläggning av ärenden som avses i denna lag har fått uppgifter om en sammanslutnings eller en enskild persons ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet får inte olovligen röja dem.* *Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.*

Gällande lydelse

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som nämns i 1 mom., om inte målsäganden anmält brottet till åtal.

Föreslagen lydelse

(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

99.

Lag

om ändring av 11 § lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 11 § lagen den 24 februari 1978 om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (159/78) som följer:

Gällande lydelse

11 §

Den som bryter mot ovan i 10 § avsedd tystnadsplikt skall, såframt gärningen ej skall bestraffas såsom brott i tjänsten, för *brott mot tystnadsplikt rörande arbetarskyddsuppgifter* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.

För ovan i 1 mom. nämnt brott får allmän åklagare icke väcka åtal, om ej målsäganden anmält brottet till åtal.

Föreslagen lydelse

11 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 10 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

100.

Lag

om ändring av 75 § folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 75 § folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/56) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
75 §	75 §
Uppenbarar någon olovligen, vad han vid fullgörande av i denna lag stadgat åliggande erfarit rörande annans ekonomiska ställning, hälsotillstånd eller yrkes- eller affärshemlighet, straffes med böter, såvida icke strängare straff annorstädes i lag är utsatt för gärningen.	*Den som vid fullgörande av ett uppdrag som avses i denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska ställning, hälsotillstånd eller affärs- eller yrkeshemligheter får inte olovligen röja dem.*
Brott, som i denna paragraf omförmäles, må ej av allmän åklagare åtalas, såframt icke målsäganden anmält det till åtal.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

101.

Lag

om ändring av 67 § sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 67 § sjukförsäkringslagen av den 4 juli 1963 (364/63) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
67 §	67 §
Den, som olovligen yppar vad han vid fullgörandet av sina i denna lag stadgade åligganden erfarit om någons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd, straffes med böter, såframt ej gärningen i annan lag är belagd med strängare straff.	*Den som vid fullgörande av uppdrag som avses i denna lag har fått uppgifter om någons ekonomiska ställning eller hälsotillstånd får inte olovligen röja dem.*
	Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.
	(om åtalsrätt se förslagets 38 kap. 10 § SL)
För ovan i denna paragraf nämnt brott må allmän åklagare icke väcka åtal, såframt ej målsäganden anmält brottet till åtal.	
	Denna lag träder i kraft den 19 .

102.

Lag

om ändring av 58 § socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 58 § 1 och 3 mom. socialvårdslagen av den 17 september 1982 (710/82) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
58 §	58 §
Den som bryter mot ovan i 57 § stadgad tystnadsplikt skall, om inte strängare straff är stadgat annorstädes i lag, för *brott mot den i socialvårdslagen avsedda tystnadsplikten* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 57 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för *ovan i 1 mom. avsedd handling* om inte *målsäganden anmält denna till åtal, ej heller för ovan i 2 mom. avsedd handling*, om inte socialvårdsmyndighet anmält den till åtal.	Allmän åklagare får inte väcka åtal för *en gärning som avses* i 2 mom., om inte *en* socialvårdsmyndighet *har* anmält den till åtal. (om åtalsrätt se också förslagets 38 kap. 10 § SL)

Denna lag träder i kraft den 19 .

103.

Lag

om ändring av 19 § barnbidragslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 19 § lagen den 21 augusti 1992 om barnbidrag (796/92) som följer:

19 §	19 §
Brott mot tystnadsplikten	*Brott mot tystnadsplikten*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 18 § skall för *brott mot tystnadsplikten i fråga om barnbidrag* dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 18 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om gärningen inte är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än 38 kap. 1 § strafflagen.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för en gärning som anges i 1 mom., om inte sakägaren har anmält gärningen till åtal.	

Denna lag träder i kraft den 19 .

104.

Lag

om ändring av 24 § lagen om stöd för hemvård av barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 24 § lagen den 21 augusti 1992 om stöd för hemvård av barn (797/92) som följer:

24 §	24 §
Brott mot tystnadsplikten	*Brott mot tystnadsplikten*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 23 § skall för brott mot tystnadsplikten i fråga om stöd för hemvård dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 23 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om gärningen inte är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe än 38 kap. 1 § strafflagen.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

105.

Lag

om ändring av 51 § beredskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 51 § beredskapslagen av den 22 juli 1991 (1080/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
51 §	51 §
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 45 § skall, om gärningen inte är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller om strängare straff inte stadgas i någon annan lag, för *sekretessbrott i undantagsförhållanden* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 45 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

106.

Lag

om ändring av lagen om försvarstillstånd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om försvarstillstånd av den 22 juli 1991 (1083/91) 41 § samt
ändras 39, 40 och 42 §§ som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
39 §	39 §
Den som uppsåtligen handlar i strid med det förbud som anges i 13 § skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *sekretessbrott under försvarstillstånd* dömas till böter eller fängelse i högst tre år.	*Om straff för obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan uppgift som avses i 13 § stadgas i 12 kap. 6—8 §§ strafflagen.*
Om någon med ett brott som avses i 1 mom. 1) försöker vålla eller vållar betydande men eller skada för rikets försvar eller säkerhet eller 2) försöker vinna avsevärd nytta, och om brottet även som helhet bedömt är grovt, skall han för *grovt sekretessbrott under försvarstillstånd* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.	
Försök är straffbart.	
40 §	40 §
Den som av grov vårdslöshet handlar i strid med det förbud som anges i 13 § skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för *sekretessbrott av vårdslöshet under försvarstillstånd* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.	*Om straff för av grov oaktsamhet begånget obehörigt offentliggörande eller röjande för någon annan av en sådan i 13 § avsedd uppgift som enligt vad som har stadgats eller bestämts skall hållas hemlig stadgas i 12 kap. 9 § strafflagen.*
41 §	
Den som i syfte att begå sekretessbrott under försvarstillstånd inhämtar och lagrar uppgifter om något som med stöd av 13 § skall hemlighållas, eller som för begående av ett sådant brott skaffar eller tillverkar lämpliga redskap för ändamålet, skall för *förberedelse till sekretessbrott under försvarstillstånd* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.	(upphävs, se förslagets 12 kap. 6—8 § SL)
42 §	42 §
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 32 § skall, om gärningen inte är straffbar enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller om strängare straff inte stadgas i någon annan lag, för *sekretessförseelse under försvarstillstånd* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 32 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den
19 .

107.

Lag

om ändring av 14 § lagen om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 14 § 3 mom. lagen den 13 december 1991 om godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om ett internationellt energiprogram och om tillämpningen av avtalet (1682/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §	14 §
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 12 § skall dömas för *sekretessbrott i fråga om det internationella energiprogrammets informationssystem* till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff stadgas för gärningen i någon annan lag. I fråga om brott mot tystnadsplikten för en tjänsteman eller offentligt anställd arbetstagare skall dock stadgandena i 40 kap. 5 § strafflagen tillämpas.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff stadgas för den på något annat ställe i lag.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

108.

Lag

om ändring av 54 § lagen om arbetsavtal

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 54 § lagen den 30 april 1970 om arbetsavtal (320/70), sådant detta lagrum lyder i lag av den 4 december 1987 (935/87), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
54 §	54 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
En arbetsgivare som bryter mot 26 § 1 mom., 47 eller 52 § eller 53 § 2 mom. skall för *överträdelse av stadgandena i lagen om arbetsavtal* dömas till böter.	*Om straff för brott mot 17 § 3 och 4 mom. stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.*
En arbetsgivare som bryter mot 17 § 3 eller 4 mom. skall för *brott mot diskrimineringsförbu-*	*Om straff för brott mot den i 52 § 1 mom. nämnda föreningsfriheten stadgas, när det är fråga om arbetstagarnas fackliga eller politiska verksamhet, i 47 kap. 5 § strafflagen.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
det i lagen om arbetsavtal dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.	*Om straff för brott mot 53 § 2 mom. stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.* *En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 26 § 1 mom., 47 § eller 52 § 2 mom. skall för* ***överträdelse av lagen om arbetsavtal*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.* --- *Denna lag träder i kraft den 19 .* ---

109.

Lag

om ändring av 33 § lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 33 § lagen den 16 december 1977 om hushållsarbetstagares arbetsförhållande (951/77) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
33 § *Straffstadgande*	33 § *Straffstadganden*
Arbetsgivare, som bryter mot stadgandena i 4, 6—11, 18, 19, 21—26 eller *29 §§ eller som av annan orsak än insolvens försummar att erlägga i 13 eller 14 § stadgad förhöjd lön eller ersättning,* skall för *överträdelse av stadgandena i lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande* dömas till böter.	*En* arbetsgivare *eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet* bryter mot 4, 6—11, 18 eller 21—26 §§ skall för *överträdelse av* ***lagen om hushållsarbetstagares arbetsförhållande*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.* *Om straff för brott mot 29 § stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.* *Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om en sådan arbetstidsförteckning som nämns i 31 § 2 mom. samt för en sådan ovan i 1 mom. nämnd överträdelse som har skett trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, föreskrift eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för ovan	Allmän åklagare får inte väcka åtal för *en*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
i 1 mom. avsedd gärning, såframt ej målsäganden eller arbetarskyddsmyndighet anmäler den för åtal. *I de i 13 eller 14 § berörda fallen får åtal dock väckas endast om målsäganden anmält gärningen för åtal.*	*överträdelse som nämns* i 1 mom., *om inte* målsäganden eller *en* arbetarskyddsmyndighet anmäler den för åtal.

Denna lag träder i kraft den 19 .

110.

Lag

om ändring av 16 § lagen om skogs- och flottningsarbetares sambostäder

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § lagen den 28 juli 1967 om skogs- och flottningsarbetares sambostäder (344/67) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §	16 §
Den som bryter mot stadgandena i denna lag eller med stöd därav utfärdad förordning eller bestämmelser i beslut av socialministeriet, straffes med böter, om icke gärningen eller försummelsen är ringa.	*Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna och för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.*
Har förseelse ägt rum trots anmärkning av inspektionsmyndighet eller äro omständigheterna eljest försvårande, skall straffet vara minst femtio dags böter eller fängelse i högst sex månader, såframt icke strängare straff för gärningen eller försummelsen är stadgat annorstädes i lag.	
Befinnes företrädare för arbetsgivare skyldig till förseelse, som nämnes i denna paragraf, och kan överträdelsen icke samtidigt läggas arbetsgivaren till last, straffes endast företrädaren.	

Denna lag träder i kraft den 19 .

111.

Lag

om ändring av 83 och 84 §§ sjömanslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 83 § och 84 § 2 mom. sjömanslagen av den 7 juni 1978 (423/78), dessa lagrum sådana de lyder, 83 § delvis ändrad genom lag av den 4 december 1987 (936/87) och 84 § 2 mom. i lag av den 19 december 1986 (1006/86), som följer:

Gällande lydelse

83 §

Straffstadganden som gäller arbetsgivaren

Arbetsgivare eller företrädare för denne, som

1) i strid med stadgandet i 4 § 1 mom. underlåter att draga försorg om att arbetsavtal ingås skriftligen;

2) anställer ung arbetstagare i strid med stadgandena i 5 § 1 eller 2 mom.;

4) i strid med stadgandena i 22 § kvittar arbetstagares lönetillgodohavande med sin motfordran;

5) i strid med stadgandena i 31 § 1 mom. underlåter att förpassa insjuknad eller skadad arbetstagare till läkare för undersökning eller att taga kontakt med läkare eller i strid med stadgandet i 33 § underlåter att draga försorg om att insjuknad eller skadad arbetstagare erhåller vård;

6) icke utger arbetsintyg i enlighet med stadgandena i 60 §;

7) kränker den i 76 § 1 mom. avsedda föreningsfriheten eller i strid med stadgandet i 76 § 2 mom. vägrar att till arbetstagarnas användning upplåta utrymmen som han har i sin besittning;

8) uppsäger förtroendeman i strid med stadgandet i 77 § 2 mom.; eller

9) bryter mot den i 89 § avsedda framläggningsskyldigheten,

skall för *överträdelse av stadgandena i sjömanslagen* dömas till böter.

En arbetsgivare eller företrädare för denne som bryter mot 15 § 3 eller 4 mom. skall för *brott mot diskrimineringsförbudet i sjömanslagen* dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.

Föreslagen lydelse

83 §

Straffstadganden som gäller arbetsgivaren och dennes företrädare

Om straff för brott mot 15 § 3 och 4 mom. stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.

Om straff för brott mot 29 § 1 mom. stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Om straff för kränkning av den i 76 § 1 mom. stadgade föreningsfriheten stadgas, när det är fråga om arbetstagarnas fackliga eller politiska verksamhet, i 47 kap. 5 § strafflagen.

Om straff för brott mot 77 § 2 mom. stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) i strid med 4 § 1 mom. underlåter att dra försorg om att skriftligt arbetsavtal ingås,

2) anställer en ung arbetstagare i strid med 5 § 1 eller 2 mom.,

3) i strid med 22 § kvittar en arbetstagares lönetillgodohavande med sin motfordran,

4) i strid med 31 § 1 mom. underlåter att skicka en insjuknad eller skadad arbetstagare till läkare för undersökning eller att ta kontakt med en läkare eller i strid med 33 § underlåter att se till att en insjuknad eller skadad arbetstagare får vård,

5) inte ger arbetsintyg i enlighet med 60 §,

6) i strid med 76 § 2 mom. vägrar att åt arbetstagarna upplåta utrymmen som han har i sin besittning eller

7) bryter mot den framläggningsskyldighet som avses i 89 §,

skall för ***överträdelse av stadgandena i sjömanslagen*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*

Gällande lydelse

84 §

Straffstadganden som gäller medlemmar och biträden i fartygskommissioner

Om ordföranden eller någon annan medlem i en fartygskommission, eller ett i 71 § 3 mom. nämnt biträde i strid med 73 § röjer uppgifter om en enskild arbetstagare eller arbetsgivare, skall han för *brott mot tystnadsplikten för medlem i fartygskommission* dömas till böter.

Föreslagen lydelse

84 §

Straffstadganden som gäller medlemmar och biträden i fartygskommissioner

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 73 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

112.

Lag

om ändring av 16 § lagen om samarbete inom företag

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 16 § lagen den 22 september 1978 om samarbete inom företag (725/78), sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 21 december 1990 (1195/90), som följer:

Gällande lydelse

16 §

Straffstadganden

Den som inte iakttar vad som stadgas i 7, 9, 11, 11 d, 11 e, eller 13 § eller som i väsentlig mån underlåter att iaktta vad som i avtal som avses i 11 c § 1 mom. har överenskommits om informationsskyldighet, skall för *brott mot samarbetsskyldighet* dömas till böter. Den som bryter mot ovan i 12 § stadgad tystnadsplikt skall för *brott mot i lagen om samarbete inom företag stadgad tystnadsplikt* dömas till böter.

Föreslagen lydelse

16 §

Straffstadganden

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att iaktta 7, 9, 11 eller 11 d § eller *vad* 13 § *stadgar om annat än betalningsskyldighet* eller som *väsentligen* underlåter att iaktta vad som i ett avtal som avses i 11 c § 1 mom. har överenskommits om informationsskyldigheten, skall för *brott mot samarbetsskyldighet* dömas till böter. *Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*

Om straff för brott mot 11 e § stadgas i 47 kap. 5 § strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

113.

Lag

om ändring av 15 § lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 15 § lagen den 24 augusti 1990 om personalrepresentation i företagens förvaltning (725/90) som följer:

Gällande lydelse	*Företagen lydelse*
15 §	15 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
Den som inte iakttar vad 11 § stadgar om uppsägningskyddet för personalrepresentanterna och deras suppleanter skall för *kränkning av personalrepresentanters uppsägningsskydd* dömas till böter.	*Om straff för brott mot 11 § stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.*
Den som bryter mot tystnadsplikten enligt 12 § skall för *brott mot tystnadsplikten enligt lagen om personalrepresentation i företagens förvaltning* dömas till böter.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe än i 38 kap. 1 § strafflagen.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

114.

Lag

om ändring av arbetstidslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i arbetstidslagen av den 2 augusti 1946 (604/46) 24 § samt

ändras 23 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 29 december 1988 (1351/88), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 §	23 §
En arbetsgivare som bryter mot vad 5—16 b §§ stadgar om arbetstiden eller som av någon annan orsak än insolvens försummar att betala en i 17 eller 18 § nämnd ersättning för övertids-, nöd- eller söndagsarbete, skall för *arbetstidsförseelse* dömas till böter. Har förseelsen påminnelse eller är omständigheterna annars försvårande, skall arbetsgivaren för *arbetstidsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för* ***arbetstidsförseelse*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*

Gällande lydelse

Arbetsgivare, som för att bereda sig själv eller annan fördel eller för att åstadkomma skada oriktigt fört den i 20 § 2 mom. nämnda förteckningen eller ändrat, förstört eller understuckit den eller gjort den oläslig, straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

Vad, som eljest bryter mot denna lag eller med stöd av densamma givna föreskrifter, straffes med högst tjugo dags böter.

Befinnes arbetsgivares ställföreträdare skyldig till i denna paragraf nämnd förseelse och kan skulden för densamma icke samtidigt åvälvas arbetsgivaren, straffes endast ställföreträdaren.

24 §

Åtal för förseelse, som nämnes i denna lag, skall väckas av allmänna åklagaren, i de uti 17 och 18 §§ omförmälda fallen dock endast, där målsäganden anmält förseelsen till åtal.

Föreslagen lydelse

För arbetstidsförseelse döms även en motorfordonsförare som försummar att i körjournalen införa föreskrivna anteckningar eller att ha den med under körningen.

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 20 § 2 mom. samt för en sådan arbetstidsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 19 .

115.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden för gårdskarlar

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 24 april 1970 om arbetstiden för gårdskarlar (284/70) 18 § samt *ändras* 17 § som följer:

Gällande lydelse

17 §

Arbetsgivare, som bryter mot de i 3 och 6—9 §§ samt 14 § 2 mom. ingående stadgandena eller av annan orsak än insolvens försummar att erlägga i 5, 9, 10 och 11 §§ stadgad ersättning eller i 10 § stadgad förhöjd lön, dömas till böter.

Befinnes ställföreträdare för arbetsgivare skyldig till förseelse, som nämnes i denna paragraf, och kan förseelsen icke därvid tillika tillräknas arbetsgivaren, straffes endast ställföreträdaren.

Föreslagen lydelse

17 §

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot arbetstidsstadgandena i 3 eller 6—9 §, skall för ***överträdelse av arbetstidsstadgandena för gårdskarlar*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 14 § 2 mom. samt för en sådan överträdelse av arbetstidsbestämmelserna för gårdskarlar som har

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.
18 § *Åtal för förseelse som nämnes i 17 § skall väckas av allmän åklagare, i de fall som nämnes i 5, 10, och 11 §§ dock endast om målsäganden anmält förseelsen till åtal.*	(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 19 .

116.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden inom lantbruket

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 12 maj 1989 om arbetstiden inom lantbruket (407/89) 31 § samt
ändras 30 § som följer

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
30 §	30 §
En arbetsgivare som bryter mot vad 6—17 §§ stadgar om arbetstiden eller som av någon annan orsak än insolvens försummar att betala en i 18—23 §§ nämnd ersättning för övertids-, nöd- eller söndagsarbete skall för arbetstidsförseelse dömas till böter. Har förseelsen skett trots arbetarskyddsmyndigheternas påminnelse eller är omständigheterna annars försvårande, skall arbetsgivaren för *arbetstidsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för* ***arbetstidsförseelse inom lantbruket*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
En arbetsgivare, som för att bereda sig själv eller någon annan fördel eller för att skada någon har fört den i 26 § 2 mom. nämnda förteckningen oriktigt eller ändrat, förstört eller dolt den eller gjort den oläslig, skall straffas med böter eller fängelse i högst sex månader.	*Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 26 § 2 mom. samt för en sådan arbetstidsförseelse inom lantbruket som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.*
Den som annars bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser skall dömas till böter.	(se 1 mom.)
En företrädare för arbetsgivaren skall straffas så som 1—3 mom. stadgar, när gärningen eller försummelsen skall tillräknas företrädaren	

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
som brott mot hans skyldigheter. Vid bedömningen av saken skall beaktas företrädarens uppgifter och befogenheter, hans kompetens samt även i övrigt hans andel i att en lagstridig situation uppstod eller fortsatte.	
31 §	
Åtal för förseelser som nämns i denna lag skall väckas av allmän åklagare, i de fall som nämns i 18—23 §§ dock endast om målsäganden har anmält förseelsen till åtal.	(upphävs)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

117.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen den 26 maj 1978 om arbetstiden inom handelsrörelser och kontor (400/78) 16 § samt

ändras 15 §, sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 22 december 1978 (1066/78), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
15 §	15 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
Arbetsgivare som bryter mot de i 3, 4, 5, 6, 8, 9, och 11 §§ ingående stadgandena rörande arbetstiden eller av annan orsak än insolvens försummar att betala i 7 och 10 §§ stadgad ersättning för tilläggs-, övertids-, nöd- och söndagsarbete, skall för *brott mot stadgandena i lagen om arbetstiden inom handeln* dömas till böter. Har gärning, för vilket straff är stadgat, skett trots arbetarskyddsmyndighets påminnelse eller är omständigheterna annars försvårande, är straffet minst tio dagsböter eller fängelse i högst sex månader.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för* ***arbetstidsförseelse inom handeln*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
Arbetsgivare, som för att bereda sig själv eller annan fördel eller för att åstadkomma skada oriktigt fört den i 12 § 3 mom. nämnda förteckningen eller ändrat, förstört eller un-	*För arbetstidsförseelse inom handeln döms även en motorfordonsförare som försummar att i körjournalen införa föreskrivna anteckningar eller att ha den med under körningen.* *Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsbokföring som avses i 12 § 3 mom. samt för en sådan arbetstidsförseelse inom handeln som har begåtts trots en arbetarskydds-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
danstuckit den eller gjort den oläslig, skall för *oriktig arbetstidsbokföring* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, såvida strängare straff för gärningen icke annorstädes är stadgat.	*myndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.*
Den som eljest bryter mot denna lag eller med stöd av densamma utfärdade bestämmelser skall dömas till böter.	
Gör sig arbetsgivares ställföreträdare skyldig till ovan i denna paragraf nämnd gärning, för vilken straff är stadgat, och kan gärningen icke samtidigt tillräknas även arbetsgivaren, skall endast ställföreträdaren straffas.	(se 1 mom.)
16 §	
Rätt att väcka åtal	
Åtal för i denna lag nämnda gärningar, för vilka straff är stadgat, skall väckas av allmänna åklagaren, i de i 7 och 10 §§ nämnda fallen dock endast om målsäganden anmält gärningen till åtal.	(upphävs)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

118.

Lag

om ändring av sjöarbetstidslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjöarbetstidslagen av den 9 april 1976 (296/76) 25—27 §§ samt
ändras 23 och 24 §§ som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 §	23 §
Överträdelse av sjöarbetstidslagens stadganden	*Sjöarbetstidsförseelse*
Arbetsgivare, som bryter mot stadgandena i 4—11 §§, skall för *överträdelse av sjöarbetstidslagens stadganden* dömas till böter.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet eller arbetstidsbokföring, skall för* ***sjöarbetstidsförseelse*** dömas till böter.
Underlåter arbetsgivare att erlägga övertidsersättning eller vederlag på sätt i denna lag är stadgat, skall han dömas såsom i 1 mom. är stadgat. Arbetsgivare skall likväl icke ådömas straff, om försummelsen ej varit uppsåtlig eller orsakats av grov vårdslöshet, ej heller då	*Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
försummelsen berott på bristande betalningsförmåga.	*som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
24 §	24 §
Oriktigt förande av sjöarbetstidsdagbok	*Arbetstidsbrott*
Arbetsgivare, som för att undgå skyldigheten att giva arbetstagare denne enligt denna lag tillkommande förmåner fört i 20 § avsedd arbetstidsdagbok oriktigt eller gjort ändringar däri eller förstört eller undangömt den eller gjort den oläslig, skall för *oriktigt förande av sjöarbetstidsdagbok* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, såframt strängare straff för gärningen ej annorstädes är stadgat.	*Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsdagbok som avses i 20 § 1 eller 3 mom. samt för en sådan sjöarbetstidsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.*
25 §	
Sjöarbetstidsförseelse	
Den som eljest bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade föreskrifter skall för ***sjöarbetstidsförseelse*** *dömas till böter.*	(upphävs)
26 §	
Arbetsgivares företrädare	
Gör sig företrädare för arbetsgivare skyldig till handling, som straffbelagts i 23—25 §§ och som icke samtidigt kan tillräknas jämväl arbetsgivaren, straffas endast företrädaren.	(upphävs, se 23 § 2 mom. om ansvarets fördelning)
27 §	
Åtalsrätt	
Åtal för gärningar som är straffbara enligt denna lag skall väckas av allmän åklagare, i ovan i 23 § 2 mom. nämnda fall dock endast om målsäganden har anmält gärningen till åtal.	(upphävs)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

119.

Lag

om ändring av lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 26 mars 1982 om arbetstiden på fartyg i inrikesfart (248/82) 28 § samt *ändras* 27 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
27 § *Straffstadganden*	27 § *Straffstadganden*
Arbetsgivare som bryter mot stadgandena i 4—12 eller 18—20 §§ eller av annan orsak än insolvens inte utger i 13—17 §§ avsedd ersättning för övertids- eller helgdagsarbete på sätt i denna lag är stadgat skall för *brott mot stadgandena i lagen om arbetstiden på fartyg i inrikesfart* dömas till böter.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4—12 eller 18—20 §§ skall för brott mot arbetstidsstadgandena för fartyg i inrikesfart dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
Arbetsgivare som för att bereda sig eller annan fördel eller för att åstadkomma skada oriktigt fört den i 23 § avsedda förteckningen eller gjort ändringar däri eller förstört eller undangömt den eller gjort den oläslig skall för *oriktig arbetstidsbokföring* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, såvida strängare straff för handlingen inte annorstädes är stadgat.	*Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om arbetstidsförteckning som avses i 23 § samt för en sådan i 1 mom. nämnd förseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.*
28 § *Åtalsrätt*	
Allmän åklagare får inte väcka åtal för försummelse att betala sådan ersättning för övertids- eller helgdagsarbete som avses i 7 § 2 och 3 mom. samt i 13—17 §§, om ej målsäganden har anmält den till åtal.	(upphävs)

Denna lag träder i kraft den *19* .

120.

Lag

om ändring av lagen om arbetet i bagerier

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 9 juni 1961 om arbetet i bagerier (302/61) 11 § samt
ändras 10 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
Arbetsgivare eller idkare av bagerirörelse, som bryter mot denna lags stadganden angående arbetstiden eller av annan orsak än insolvens försummar att erlägga i 4 § 2 mom. eller 5 § 2 mom. avsedd ersättning, straffes med böter. Har förseelsen skett trots av yrkesinspektionsmyndighet framställd anmärkning eller äro omständigheterna annars försvårande, vare straffet minst tio dagsböter eller fängelse i högst sex månader.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot stadganden eller bestämmelser som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd av den och som gäller annat än betalningsskyldighet, skall för* ***bageriarbetstidsförseelse*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
Var, som eljest bryter mot denna lag eller med stöd av densamma givna föreskrifter, straffes med högst tjugo dagsböter.	*Om straff för en sådan bageriarbetstidsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.*
Befinnes arbetsgivares ställföreträdare skyldig till i denna paragraf nämnd förseelse och kan skulden för densamma icke samtidigt åvälvas arbetsgivaren, straffes endast ställföreträdaren.	(se 1 mom.)
11 §	(upphävs)
Åtal för förseelser, som nämnas i denna lag, skall väckas av allmänna åklagaren, i det i 4 § 2 mom. och 5 § 2 mom. avsedda fallet dock endast, därest målsäganden anmält förseelsen till åtal.	

Denna lag träder i kraft den
19 .

121.

Lag

om ändring av semesterlagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i semesterlagen av den 30 mars 1973 (272/73) 20 § samt
ändras 19 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §	19 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
Arbetsgivare, som icke giver arbetstagare semester på sätt i denna lag är stadgat eller som i strid med lagens stadganden håller arbetstagare i arbete under tid, som han har bestämt till semester för denna, skall för *överträdelse av stadgandena i semesterlagen* dömas till böter. Arbetsgivaren skall samtidigt åläggas att, om arbetstagaren det yrkar, till denne, utöver för arbetet erlagd lön, för innestående semester betala enligt 7 § uträknade löneförmåner till dubbelt belopp. Arbetstagaren äger likväl icke rätt till dylik ersättning, om han hållits i arbete på sitt eget förslag.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet* *1) försummar att ge en arbetstagare semester enligt denna lag eller som i strid med lagen håller en arbetstagare i arbete under den tid som han bestämt för semester eller*
Underlåter arbetsgivare att betala semesterlön eller semesterersättning på sätt i denna lag är stadgat, skall han dömas såsom i 1 mom. är stadgat. Arbetsgivare ådömes likväl icke straff, om försummelsen ej varit uppsåtlig eller orsakats av grov vårdslöshet, ej heller om försummelsen berott på bristande betalningsförmåga.	
Arbetsgivare, som försummar honom enligt 17 § åvilande skyldighet, skall likaså dömas på sätt i 1 mom. är stadgat.	*2) försummar sin skyldighet enligt 17 §,*
	skall för ***semesterlagsförseelse*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
Arbetsgivare, som för att undgå skyldigheten att giva arbetstagare denne enligt denna lag tillkommande förmåner, fört i 18 § 1 mom. avsedd bok oriktigt eller gjort ändringar i den eller förstört eller undangömt böckerna eller gjort dem oläsliga, skall för *oriktig semesterbokföring* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, såframt strängare straff för gärningen ej är stadgat annorstädes i lag.	*Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om semesterbokföring som avses i 18 § 1 mom. samt för en sådan semesterlagsförseelse som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.*
Gör sig företrädare för arbetsgivare skyldig till ovan i denna paragraf nämnd straffbar gärning, som icke samtidigt kan räknas jämväl arbetsgivaren till last, straffas endast företrädaren.	(se 19 § 1 mom.)

Gällande lydelse

20 §

Åtalsrätt

Åtal för gärningar, som är straffbara enligt denna lag, skall väckas av allmän åklagare, i ovan i 19 § 2 mom. nämnda fall dock endast om målsägaren har anmält gärningen till åtal.

Föreslagen lydelse

(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 19 .

122.

Lag

om ändring av semesterlagen för sjömän

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i semesterlagen för sjömän av den 1 juni 1984 (433/84) 33 § samt
ändras 31 och 32 §§ som följer:

Gällande lydelse

31 §

Brott mot stadgandena i denna lag

Arbetsgivare, som inte ger arbetstagare semester på det sätt som stadgas i denna lag eller som i strid med lagens stadganden håller arbetstagare i arbete under den tid som han har bestämt till semester för denne, skall för *brott mot stadgandena i semesterlagen för sjömän* dömas till böter. Samtidigt skall arbetsgivaren, om arbetstagaren kräver det, åläggas att till denne, utöver lönen för arbetet, för innestående semester betala enligt 13 och 14 §§ uträknade löneförmåner till dubbelt belopp. Arbetstagaren har likväl inte rätt till dylik ersättning, om han har hållits i arbete på eget förslag.

Om arbetsgivaren underlåter att på det sätt som är stadgat i denna lag betala semesterlön eller semesterersättning, skall han dömas så som i 1 mom. är stadgat. Arbetsgivaren skall likväl inte dömas till straff, om försummelsen inte varit uppsåtlig eller orsakats av grov vårdslöshet, ej heller om försummelsen berott på bristande betalningsförmåga.

Föreslagen lydelse

31 §

Brott mot semesterstadgandena för sjömän

En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) försummar att ge en arbetsgivare semester enligt denna lag eller som i strid med lagen håller en arbetstagare i arbete under den tid som han bestämt för semester eller

2) försummar sin skyldighet enligt 29 §,

skall för ***brott mot semesterstadgandena för sjömän*** dömas till böter. *Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*

Gällande lydelse

32 §

Oriktig semesterbokföring. Straffansvaret för företrädare för arbetsgivare

Arbetsgivare, som för att undgå skyldigheten att ge arbetstagare honom enligt denna lag tillkommande förmåner, hållit den i 30 § 1 mom. avsedda bokföringen oriktigt eller gjort ändringar i eller förstört eller undangömt bokföringen eller gjort den oläslig, skall för *oriktig sjömanssemesterbokföring* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, om det inte är stadgat strängare straff för gärningen i annan lag.

Gör sig företrädare för arbetsgivare skyldig till en i 31 § eller en i denna paragraf straffbar gärning som inte samtidigt också kan tillräknas arbetsgivaren, skall endast företrädaren straffas.

33 §

Rätt att väcka åtal

Allmän åklagare får inte väcka åtal för underlåtenhet att betala semesterlöner eller semesterersättningar som avses i 31 § 2 mom., om inte målsäganden har anmält gärningen till åtal.

Föreslagen lydelse

32 §

Arbetstidsbrott

Om straff för försummelse eller missbruk i fråga om semesterbokföring som avses i 30 § 1 mom. samt för ett sådant brott mot semesterstadgandena för sjömän som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

(om ansvarets fördelning se förslagets 47 kap. 7 § SL)

(upphävs)

Denna lag träder i kraft den 19 .

123.

Lag

om ändring av 49 och 51 §§ lagen om skydd i arbete

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 49 § och 51 § 2 mom. lagen den 28 juni 1958 om skydd i arbete (299/58), av dessa lagrum 49 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 16 januari 1987 (27/87), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
49 §	49 §
Arbetsgivare eller i 4—6 §§ avsedd person, som bryter mot denna lag eller i stöd av densamma utfärdade föreskrifter, straffes med böter eller under försvårande omständigheter med fängelse ej över sex månader, såframt icke strängare straff därför annorstädes i lag är stadgat.	(se 3 mom.)
Lag samma vare, om någon olovligen eller utan giltigt skäl borttager eller skadar till förebyggande av olycksfall eller ohälsa avsedd anordning eller uppsatt anvisning eller varning.	*Den som olovligen* eller utan giltigt skäl *uppsåtligen eller av oaktsamhet avlägsnar* eller *förstör* en anordning, anvisning eller varning *som är avsedd att förebygga risk för olycksfall eller sjukdom skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för* ***arbetarskyddsförseelse*** *dömas till böter.*
Tjänsteman, vars försummelse har till följd, att stadgandena i denna lag i arbete, som ledes av honom eller är honom underställt, icke efterlevas, straffes såsom i 1 mom. är stadgat.	*Om straff för dödsvållande, vållande av personskada och framkallande av fara stadgas i 21 kap. 8—12 §§ strafflagen.*
	Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifter och för orsakande av brist eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.
En företrädare för arbetsgivaren eller för den som nämns i 5 eller 6 § skall straffas så som i 1 mom. stadgas, när gärningen eller försummelsen skall tillräknas företrädaren som brott mot hans skyldigheter. Vid bedömningen av saken skall beaktas företrädarens uppgifter och befogenheter, hans kompetens samt även i övrigt hans andel i att en lagstridig situation uppstod eller fortsatte.	(om ansvarets fördelning se förslagets 47 kap. 7 § SL)
51 §	51 §
Användning av tvångs- och verkställighetsåtgärder, som avses i 1 mom., utgöre ej heller hinder för den skyldiges dömande till straff *enligt denna lag.*	Tvångs- och verkställighetsåtgärder som avses i 1 mom. *hindrar inte* heller *att den skyldige döms till straff.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

124.

Lag

om ändring av 24 § lagen om skydd för unga arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 29 december 1967 om skydd för unga arbetstagare (669/67) 24 § 1 och 2 mom. samt

fogas till paragrafen ett nytt 3 mom., varvid nuvarande 3 mom. blir 4 mom., som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
24 §	24 §
Arbetsgivare, som bryter mot stadgandena i denna lag eller i med stöd därav given förordning *eller av annan orsak än betalningsoförmåga försummar att erlägga i 12 § stadgad förhöjd lön* eller som underlåter att iakttaga i 15 § avsett förständigande eller förbud, vilket han icke underställt socialministeriets prövning, straffes med böter. Har förseelsen skett trots yrkesinspektionsmyndighetens påminnelse eller har arbetsgivaren icke iakttagit socialministeriets beslut, som utfärdats med anledning av i 15 § avsett förständigande eller förbud, eller äro omständigheterna annars försvårande, vare straffet minst trettio dagsböter eller fängelse i högst sex månader.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 5—11 eller 14 § skall för* ***brott mot skyddsstadgandena för unga arbetstagare*** *dömas till böter. Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
Befinnes arbetsgivares ställföreträdare skyldig till i denna paragraf nämnd förseelse och kan skulden för densamma icke samtidigt tillräknas arbetsgivaren, straffes endast ställföreträdaren.	(se 2 mom.)
	Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna samt för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.
	Om straff för ett sådant brott mot skyddsstadgandena som gäller arbetstiden för unga arbetstagare och som har begåtts trots en arbetarskyddsmyndighets uppmaning, order eller förbud, stadgas i 47 kap. 2 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den
19 .

125.

Lag

om ändring av 6 § lagen om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 6 § lagen den 1 mars 1929 om förbud mot användande av blyvitt och blysulfat vid vissa målningsarbeten (101/29), sådant detta lagrum lyder i lag av den 17 november 1939 (410/39), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §	6 §
Arbetsgivare, som bryter mot denna lag och på grund av densamma utfärdade föreskrifter, straffes med högst etthundra dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må straffet vara minst tio och högst tvåhundra dagsböter.	*Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna och för orsakande av brist eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.*
Befinnes arbetsgivarens ställföreträdare skyldig till överträdelse av denna lag och på grund av densamma utfärdade föreskrifter, utan att arbetsgivaren själv tillika kan tillräknas något vållande, straffes endast ställföreträdaren.	(om ansvarets fördelning se förslagets 47 kap. 7 § SL)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

126.

Lag

om ändring av lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 24 § 1 mom. samt 25 och 26 §§ lagen den 16 februari 1973 om tillsynen över arbetarskyddet och sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (131/73), av dessa 24 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 16 januari 1987 (29/87) och 26 § sådan den lyder delvis ändrad genom den sistnämnda lagen, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
24 §	24 §
Finns det sannolika skäl att befara att stadgandena om arbetarskyddet har överträtts, skall respektive arbetarskyddsmyndighet göra anmälan därom till allmänna åklagaren. Anmälan behöver likväl inte göras, om allmänt	*Om* det finns sannolika skäl att befara att *någon har begått en gärning som är straffbar enligt lagstiftningen om arbetarskyddet eller 47 kap. strafflagen,* skall *arbetarskyddsmyndigheten anmäla saken* till allmänna åklagaren. An-

Gällande lydelse

intresse med hänsyn till överträdelsens obetydlighet och arbetarskyddet på arbetsstället inte påkallar anmälan.

25 §

Den som bryter mot stadgandena i denna lags 5 eller 6 § skall dömas till böter för *brott mot skyldigheten att hemlighålla uppgifter om arbetarskydd.*

Den som bryter mot stadgandena i denna lags 21, 22 eller 23 § eller mot stadganden och bestämmelser, som med stöd av denna lag utfärdats angående tillämpningen av dem, skall dömas till böter för *försummelse att iakttaga anmälningsplikt.*

26 §

Arbetsgivare eller företrädare för denne eller i 15 § 4 mom. avsedd person, som avsiktligen underlåter att iakttaga av arbetarskyddsmyndighet i enskilda fall med stöd av lagar eller förordningar om arbetarskydd utfärdade bestämmelser om arbetets säkerhet och hälsosamhet, skall för *överträdelse av arbetarskyddsmyndighets bestämmelser* dömas till böter eller till fängelse i högst ett år.

Om en arbetsgivare eller en företrädare för arbetsgivaren som inte iakttar vad som i 11 § 4 mom. stadgas om uppsägning av arbetarskyddsfullmäktig, skall han för *kränkning av arbetarskyddsfullmäktigs uppsägningskydd* dömas till böter.

Föreslagen lydelse

mälan behöver likväl inte göras, om allmänt intresse med hänsyn till överträdelsens obetydlighet och arbetarskyddet på arbetsstället inte påkallar anmälan.

25 §

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 5 § döms enligt 38 kap. 2 § 2 mom. strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag än i 38 kap. 1 § strafflagen.

Till straff för brott mot den tystnadsplikt för tjänsteman och offentligt anställda arbetstagare som avses i 6 § döms enligt 40 kap. 5 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.

26 §

Om straff för brott mot arbetarskyddsföreskrifterna samt för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.

Om straff för kränkning av en arbetarskyddsfullmäktigs rättigheter stadgas i 47 kap. 4 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

127.

Lag

om ändring av 17 § lagen om arbetsförmedling

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 17 § lagen den 2 juni 1959 om arbetsförmedling (246/59), sådant detta lagrum lyder ändrat genom lagar av den 26 juli 1985 och den 28 april 1989 (652/85 och 394/89), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 §	17 §
Den som bedriver olovlig arbetsförmedling för att skaffa sig själv eller någon annan ekonomisk vinning skall för *arbetsförmedlingsbrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år. På samma sätt skall den dömas som olovligen förmedlar eller hyr ut eller offentligt ger till känna att han förmedlar eller hyr ut arbetstagare till något annat land eller från utlandet till Finland.	*Om straff för sådan arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft samt för sådan offentlig annonsering om förmedlings- eller uthyrningsverksamhet som skall betraktas som arbetsförmedlingsbrott stadgas i 47 kap. 6 § strafflagen.*
Den som på annat sätt bedriver i denna lag nämnd verksamhet utan tillstånd eller bryter mot stadganden eller föreskrifter om uthyrning av arbetskraft vilka utfärdats med stöd av denna lag, skall för *arbetsförmedlingsförseelse* dömas till böter.	Den som på *något* annat sätt *än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet olovligen bedriver sådan* verksamhet *som avses i denna lag* eller bryter mot stadganden eller *bestämmelser som* med stöd av denna lag utfärdats om uthyrning av arbetskraft, skall för *arbetsförmedlingsförseelse* dömas till böter.
	Denna lag träder i kraft den 19 .

128.

Lag

om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen den 8 augusti 1986 om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/86) 14 § 2 mom. samt
fogas till lagen en ny 21 a § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §	
Förbud mot diskriminerande annonsering	
— — — — — — — — — — — — — —	
Den som uppsåtligen bryter mot förbudet enligt 1 mom. skall för diskriminerande annonsering dömas till böter. Allmänna åklagaren får	(upphävs, se 21 a §)

Gällande lydelse

väcka åtal endast efter anmälan av jämställdhetsmbudsmannen.

Föreslagen lydelse

21 a §

Straffstadganden

Om straff för diskriminering i arbetslivet stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.

Den som bryter mot förbudet i 14 § vid annonsering om utbildningsplatser skall för ***diskriminerande annonsering*** *dömas till böter. Allmän åklagare får väcka åtal för diskriminerande annonsering endast på anmälan av jämställdhetsombudsmannen.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

129.

Lag

om ändring av statstjänstemannalagen

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till statstjänstemannalagen av den 24 oktober 1986 (755/86) en ny 94 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

94 a §

Om straff för brott mot 13 § 3 mom. och 17 § stadgas i 47 kap. 3 § strafflagen.

Om straff för brott mot 18 §, som begås genom att en tjänstemans fackliga eller politiska verksamhet hindras eller genom att en tjänsteman tvingas att höra till en facklig eller politisk förening, stadgas i 47 kap. 5 § strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 19 .

130.

Lag

om ändring av 16 § lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 16 § lagen den 1 juli 1988 om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (651/88) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
16 §	16 §
Straffstadganden	*Straffstadganden*
En tjänsteman eller arbetstagare som företräder verket såsom arbetsgivare och som inte iakttar vad 8, 10, 11 eller 14 § stadgar, skall för *brott mot samarbetsskyldighet inom verk* dömas till böter.	En tjänsteman eller arbetstagare som företräder verket såsom arbetsgivare och som *uppsåtligen eller av oaktsamhet* inte iakttar vad *som stadgas i* 8, 10, 11 § eller 14 § skall för *brott mot samarbetsskyldighet inom verk* dömas till böter. *Ansvarsfördelningen mellan dem som företräder arbetsgivaren bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
Den som bryter mot den tystnadsplikt som 13 § stadgar, skall för *brott mot tystnadsplikt enligt lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar* dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 eller 6 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas i någon annan lag.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

131.

Lag

om ändring av 9 § lagen om företagshälsovård

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 9 § lagen den 29 september 1978 om företagshälsovård (743/78) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 §	9 §
Straff	*Straff*
Arbetsgivare, som bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser, skall straffas med böter eller, om omständigheterna är försvårande, med fängelse i högst sex månader, såvida icke annorstädes i lag stadgats om strängare straff.	*En arbetsgivare eller en företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte iakttar vad 4 § stadgar om samarbete skall för brott mot* ***samarbetsskyldighet i företagshälsovård*** *dömas till böter.*
	Om straff för brott mot arbetarskyddsföre-

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	skrifterna samt för orsakande av bristfällighet eller missförhållande som strider mot föreskrifterna eller möjliggörande av att ett sådant tillstånd fortgår stadgas i 47 kap. 1 § strafflagen.
Innan allmänna åklagaren väcker åtal för brott mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser, skall han, såvida icke arbetarskyddsmyndighet anmält brottet för väckande av åtal, inhämta utlåtande i saken av sagda myndighet. Allmänna åklagaren skall i god tid innan åtalsärendet upptages till behandling i domstol underrätta vederbörande arbetarskyddsmyndighet om saken.	Innan allmänna åklagaren väcker åtal för brott mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser, skall han, *om inte* arbetarskyddsmyndighet anmält brottet för väckande av åtal, inhämta utlåtande i saken av sagda myndighet. Allmänna åklagaren skall i god tid innan åtalsärendet *tas upp* till behandling i domstol underrätta vederbörande arbetarskyddsmyndighet om saken.
	Denna lag träder i kraft den 19 .

132.

Lag

om ändring av 7 § lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 7 § lagen den 1 december 1961 om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållade (570/61) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	7 §
Arbetsgivare, som bryter mot stadgandena i denna lag, straffes med böter och vare skyldig att ersätta skadan. Gör sig arbetsgivares representant skyldig till här nämnd överträdelse och kan denna icke därjämte räknas arbetsgivaren till last, straffes endast representanten.	*En arbetsgivare eller företrädare för denne som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag skall för* ***kränkning av värnpliktigs uppsägningsskydd*** *dömas till böter.*
Tjänsteman, vars försummelse har till följd, att stadgandena i denna lag icke iakttagas i arbete, som ledes av eller underlyder honom, straffes såsom i 1 mom. är stadgat.	*Ansvarsfördelningen mellan arbetsgivaren och dennes företrädare bestäms enligt de grunder som stadgas i 47 kap. 7 § strafflagen.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

133.

Lag

om ändring av 28 § lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 28 § lagen den 16 mars 1979 om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/79) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
28 §	28 §
Den som i strid med denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser vidtar åtgärd, som kan medföra förorening av vattnen, skall för *förorening av vattnen, begången vid användning av fartyg dömas till böter eller till fängelse i högst två år.*	*Om straff för miljöförstöring som har skett i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.*
Är i 1 mom. avsett brott ägnat att medföra allvarlig hälsorisk för människor eller vittomfattande och långvarig vattenförorening eller vidtages åtgärd i strid med myndighets uttryckliga förbud och bör brottet av dessa eller andra orsaker, med beaktande av de omständigheter i sin helhet, vilka föranlett brottet och framgår av detsamma, anses som grovt, skall de till gärningen skyldiga för *grov förorening av vatten, begången vid användning av fartyg* dömas till fängelse i minst sex månader och högst fyra år.	(se 28 § 1 mom.)
Den som på annat än i 1 *och 2* mom. åsyftat sätt bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser skall för *vattenföroreningsförseelse, begången vid användning av fartyg* dömas till böter *eller till fängelse i högst sex månader.*	Den som på *något* annat sätt än *vad som avses* i 1 mom. *uppsåtligen eller av oaktsamhet* bryter mot denna lag eller mot stadganden eller bestämmelser *som har utfärdats* med stöd av den skall för ***fartygsavfallsförseelse*** dömas till böter.
Har i denna paragraf avsedd gärning skett med redarens vetskap och enligt hans vilja, skall även han bestraffas som om han själv varit gärningsman.	

Denna lag träder i kraft den 199 .

134.

Lag

om ändring av 13 kap. vattenlagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 13 kap. vattenlagen av den 19 maj 1961 (264/61), sådant det lyder delvis ändrat genom lag av den 29 juli 1976 (649/79), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 kap.	13 kap.
Straffbestämmelser	**Straffstadganden**
	1 §
	Om straff för miljöförstöring som har skett i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.
	Om straff för sabotage, grovt sabotage, vållande av allmän fara eller grovt vållande av allmän fara genom åstadkommande av översvämning stadgas i 34 kap., 1, 3, 7 och 8 §§ strafflagen.
1 §	2 §
Var, som i strid med vad i 1 kap. är stadgat, stänger eller utsätter hinder i led, som skall hållas öppen, ändrar vattendrag eller i strid med stadgandet i 1 kap. 17 § hindrar vattnets fria lopp, vidtager åtgärd, som åsamkar förorening av vattendrag eller vatten, eller eljest utan laga rätt uppsåtligen åstadkommer skadlig förändring i vattenförhållandena, straffes med böter *eller fängelse ej över två år.*	*Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 § uppsåtligen eller av oaktsamhet* i strid med 1 kap. 17 § hindrar vattnets fria lopp *skall, om inte kränkningen av det enskilda eller allmänna intresset är ringa, för* ***hindrande av vattenflöde i flodbädd*** dömas till böter.
Var, som av grovt vållande förorsakat i 1 mom. avsedd påföljd, straffes, där ej kränkningen av enskilt eller allmänt intresse är obetydlig, med böter eller fängelse ej över sex månader.	(se 1 och 2 §)
2 §	3 §
Var, som utan tillstånd vidtager åtgärd, vartill enligt denna lag tillstånd bör sökas, eller verkställer företag på annat sätt än i lag eller tillståndsutslag eller i stöd av dem föreskrivits eller efter det tillståndsutslag upphört att gälla, straffes, därest gärningen ej är straffbelagd i 1 § i detta kapitel, med böter eller fängelse ej över sex månader.	*Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet*
Till enahanda straff dömes den, som innan han enligt denna lag är därtill berättigad vidtager åtgärd, vartill tillstånd meddelas, eller tager i bruk annan tillhörig egendom utan	*1) utan tillstånd vidtar en åtgärd som enligt denna lag kräver tillstånd,*
	2) verkställer ett företag på ett annat sätt än vad som bestäms i eller med stöd av lagen eller ett tillståndsbeslut eller sedan ett beviljat tillståndsbeslut har upphört att gälla,
	3) vidtar en åtgärd, för vilken tillstånd har beviljats, innan han enligt denna lag är berättigad till det,
	4) underlåter att iaktta vad som i ett tillståndsbeslut bestäms för att skydda vattendragen

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
dennes samtycke. Lag samma vare, om innehavare av tillstånd underlåter att iakttaga, vad i tillståndsutslaget om vattenståndet eller vattenföringen, arbetets utförande, anordningar och anläggningar för säkerställande av andras intressen eller åtgärdens utförande i övrigt är stadgat.	*eller för att säkerställa andras intressen, eller*
Var, som försummar att slutföra företag, som erfordrat tillstånd och vars inställande kan förorsaka fara för annan eller annan tillhörig egendom, eller utan tillstånd avlägsnar anordning eller anläggning, till vars avlägsnande tillstånd bör sökas, straffes såsom i 1 mom. är stadgat.	*5) försummar att slutföra ett sådant tillståndspliktigt företag som, om det inställs, kan orsaka fara för någon annan eller någon annans egendom, eller som utan tillstånd avlägsnar en anordning eller anläggning då det krävs tillstånd för att avlägsna den,*
	skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 48 kap. strafflagen, för tillståndsförseelse enligt vattenlagen dömas till böter.
3 §	*4 §*
Var, som försummat på denna lag eller i stöd av densamma meddelade föreskrifter grundad skyldighet att underhålla damm eller annan anläggning i vattendrag eller i eller utanför vattendraget anlagd vall,bädd, kanal eller farled, eller till vattenstånds- eller vattenregleringsföretag hörande inrättning eller dike, vattenledning eller avloppsledning, straffes med böter eller, där av försummelsen kan föranledas fara för annan eller annan tillhörig egendom, med fängelse ej över sex månader.	*Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt denna lag eller en bestämmelse med stöd av den att underhålla en damm eller någon annan anläggning i ett vattendrag, eller en vall, bädd, kanal eller farled i eller utanför ett vattendrag, eller en inrättning som hör till ett vattenstånds- eller vattenregleringsföretag eller ett dike, en vattenledning eller ett avlopp skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag, för överträdelse av underhållsstadgandena i vattenlagen dömas till böter.*
4 §	5 §
Var, som genom att förorsaka störning eller eljest missbrukar rätt att befara vattendraget eller gör sig skyldig till missbruk av rätt, som i 1 kap. 27—31 §§ avses, straffes, såframt ej fråga är om gärning eller underlåtenhet, som nämnes i 5—8 §§ detta kapitel, med böter *eller fängelse ej över sex månader.*	*Den som genom att orsaka störning eller annars uppsåtligen eller av oaktsamhet missbrukar sin rätt att befara ett vattendrag eller gör sig skyldig till missbruk av en sådan rättighet som nämns i 1 kap. 27—31 §§ skall, om det inte är fråga om en gärning eller försummelse som avses i 6 § i detta kapitel och om inte för gärningen stadgas strängare straff på något annat ställe i lag, för* ***överträdelse av vattenlagens stadganden om nyttjanderätt,*** *dömas till böter.*
5 §	6 §
Var, som i vattendrag, för vilket flottningsstadga fastställts, bedriver flottning på annat sätt eller under annan tid än i flottningsstadgan föreskrivits eller eljest bryter mot bestämmelserna i flottningsstadgan eller bedriver flottning på annat sätt än därom meddelat interimstillstånd förutsätter, straffes med böter eller fängelse ej över sex månader.	*Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet*
Var, som på område för samfälld flottning bedriver separat flottning utan vederbörligt tillstånd, där sådant erfordras, straffes med böter.	*1) i ett vattendrag med en fastställd flottningsstadga bedriver flottning på ett annat sätt eller under en annan tid än den som stadgan anger eller på något annat sätt bryter mot bestämmelserna i den eller bedriver flottning på ett annat sätt än ett interimstillstånd för flottningen förutsätter,*
	2) på ett område för samfälld flottning bedriver separat flottning utan behörigt tillstånd, där sådant behövs,

Gällande lydelse

6 §

Var, som gör sig skyldig till missbruk av rättigheter, som enligt 5 kap. 3—5 §§ tillkommer flottande, straffes med böter *eller fängelse ej över sex månader.*

7 §

Underlåter till utbyggare av vattendrag förordnad att utföra honom anförtrodd uppgift eller försummar flottande eller annan, vilken vattendragets underhåll för flottning åligger, att underhålla för sådant ändamål utförda anläggningar eller anordningar eller att iaktta ga, vad om deras avlägsnande efter flottningens avslutande eller vid ändrande av flottningssättet föreskrivits, straffes med böter *eller fängelse ej över sex månader.* Lag samma vare, om flottande underlåter att fullgöra, vad om hans skyldighet för säkerställande av andras intressen i denna lag är stadgat eller i stöd av densamma är föreskrivet.

8 §

Underlåter flottande att anmäla sitt ombud eller försummar flottgodsets ägare att anmäla sitt virkesmärke, skall han dömas till böter.

Till enahanda straff dömes den, som i strid med stadgandet i 5 kap. 93 § underlåter att förse flottgods med märke eller flottar virke obarkat, då det i denna lag eller i stöd av densamma är förbjudet.

Lag samma vare, om flottande försummar i 5 kap. 5 § 2 mom. stadgad anmälan om ändring i vattenståndets eller vattnets lopp eller trots vederbörandes yrkande underlåter att låta förrätta i sagda lagrum nämnd syn.

9 §

Vad om flottande och ägare av virke är stadgat skall äga tillämpning även på medlem av flottningsförenings styrelse och flottningschef.

10 §

Hindrar ägare eller annan *uppsåtligen* utan laga rätt befarande av vattendrag, flottning av virke eller annat nyttjande av vatten- eller jordområde, som grundar sig på denna lag eller i stöd av densamma meddelat tillstånd eller förordnande, straffes med böter *eller fängelse ej över sex månader.*

Föreslagen lydelse

3) missbrukar den flottandes rättigheter enligt 5 kap. 3—5 §§,

4) trots att han har förordnats till att bygga ut ett vattendrag underlåter att fullgöra sin uppgift,

5) trots att han är skyldig att underhålla ett vattendrag för flottning försummar att underhålla anläggningar eller anordningar som gjorts för detta ändamål,

6) underlåter att iaktta vad som har bestämts när det gäller att sedan flottningen har slutförts eller flottningssättet ändrats avlägsna anläggningar eller anordningar som har uppförts för flottningen,

7) i sin egenskap av flottande underlåter att fullgöra sin skyldighet att enligt denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser säkerställa andras intressen,

8) i sin egenskap av flottande underlåter att anmäla sitt ombud eller i sin egenskap av flottgodsets ägare att anmäla sitt virkesmärke,

9) i strid med 5 kap. 93 § underlåter att förse flottgods med märke eller flottar obarkat virke då det är förbjudet i denna lag eller med stöd av den eller

10) i sin egenskap av flottande försummar en anmälan enligt 5 kap. 5 § 2 mom. om en ändring i vattenståndet eller vattnets lopp eller trots ett behörigt yrkande underlåter att låta förrätta syn som nämns i lagrummet,

skall, om inte gärningen skall bestraffas enligt 3 § eller 48 kap. strafflagen, för ***flottningsförseelse*** *dömas* till böter.

Vad som stadgas om flottande eller ägare av virke tillämpas även på medlem av flottningsförenings styrelse och flottningschef.

7 §

Den som utan laga rätt hindrar någon från att befara ett vattendrag, flotta virke eller att använda ett vatten- eller jordområde på något annat sätt som har sin grund i denna lag eller i ett tillstånd eller en bestämmelse som har utfärdats med stöd av den, skall för ***hindrande av nyttjande av vattendrag*** *dömas till böter.*

Gällande lydelse

11 §

Till straff, som stadgats i 2—8 §§ detta kapitel, skall dömas även för gärning eller underlåtenhet, som skett av vållande.

12 §

Allmän åklagare må efter prövning lämna underlåtenhet av anmälningsplikt, som grundar sig på denna lag, eller annan därmed jämförlig ringa förseelse, som ej medfört skada för andra, utan åtal.

13 §

Har medelst gärning, som i detta kapitel nämnts, endast enskilds intresse eller rätt blivit kränkt, må åtal därför ej väckas, om icke målsäganden anmält gärningen till åtal.

Föreslagen lydelse

(se 3 § 1 mom.)

8 §

Allmän åklagare får inte väcka åtal för en gärning som avses 2—7 §§ i detta kapitel genom vilken endast en enskilds intresse eller rättighet har kränkts, om inte målsäganden anmäler gärningen till åtal.

Denna lag träder i kraft den 199 .

135.

Lag

om ändring av 11 § lagen om förhindrande av havsföroreningar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 11 § lagen den 16 mars 1979 om förhindrande av havsföroreningar (298/79) som följer:

Gällande lydelse

11 §

Straffstadganden

Den som i strid med denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser vidtager åtgärd, varav kan förorsakas förorening av öppet hav eller annan stats territorialvatten, skall för *förorenande av havet* dömas till fängelse i högst två år eller till böter.

Är i 1 mom. avsett brott ägnat att förorsaka allvarliga risker för människors hälsa eller vittgående och långvarig förorening av den marina miljön eller vidtages åtgärd i strid med myndighets uttryckliga förbud, och bör brottet

Föreslagen lydelse

11 §

Straffstadganden

Om straff för miljöförstöring som har skett i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

(se 11 § 1 mom.)

Gällande lydelse

av dessa eller av andra orsaker, med beaktande av de omständigheter i sin helhet, vilka föranlett brottet och framgår av detsamma, anses grovt, skall den som gjort sig skyldig till gärningen för *grovt förorenande av havet* dömas till fängelse i minst sex månader och högst fyra år.

Den som på annat än i 1 *eller 2* mom. åsyftat sätt bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden eller bestämmelser, skall för *havsföroreningsförseelse* dömas till böter *eller till fängelse i högst sex månader*. Åtal får inte väckas, om förseelsen är ringa.

Har i denna paragraf avsedd gärning begåtts utanför finskt område, skall åtalet väckas vid Helsingfors rådstuvurätt.

Föreslagen lydelse

Den som på *något* annat sätt än *vad som avses* i 1 mom. *uppsåtligen eller av oaktsamhet* bryter mot denna lag eller *mot* stadganden eller bestämmelser *som utfärdats* med stöd av den skall, *om inte gärningen är ringa, för havsföroreningsförseelse* dömas till böter.

Om en gärning *som avses* i denna paragraf *har* begåtts utanför finskt område skall åtalet väckas vid Helsingfors rådstuvurätt.

Denna lag träder i kraft den 199 .

136.

Lag

om ändring av 23 § lagen om naturskydd

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 23 § lagen den 23 februari 1923 om naturskydd (71/23), sådan den lyder i lag av den 12 april 1991 (672/91), som följer:

Gällande lydelse

23 §

Den som

1) bryter mot en fredningsbestämmelse som ingår i denna lag eller *som* har utfärdats med stöd av den eller som köper eller tar emot något som har erhållits genom att en sådan bestämmelse överträtts,

2) tar i besittning, överlåter eller i landet inför eller från landet utför ett djur eller en växt eller en lätt igenkännlig del eller produkt därav i strid med 14 a, 14 b eller 16 §,

3) i landet inför eller från landet utför ett djur eller en växt eller en lätt igenkännlig del eller produkt därav utan tillstånd eller intyg som avses i den konvention som avses i 16 a §,

Föreslagen lydelse

23 §

Om straff för miljöförstöring eller naturskyddsbrott som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—5 §§ strafflagen.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) bryter mot en fredningsbestämmelse som ingår i eller har utfärdats med stöd av *denna lag* eller som köper eller tar emot något som har erhållits genom att en sådan bestämmelse har överträtts,

2) tar i besittning, överlåter eller *för in i* landet eller *ut ur* landet ett djur eller en växt eller en lätt igenkännlig del eller en produkt därav i strid med 14 a, 14 b eller 16 § *eller*

3) *för* in i landet eller *ut ur* landet ett djur eller en växt eller en lätt igenkännlig del eller en produkt därav utan ett sådant tillstånd eller intyg som avses i den konvention som nämns i 16 a §,

Gällande lydelse

4) bryter mot ordningsregler som avses i 3 § eller mot ett *sådant* förbud mot användning av fångstredskap som nämns i 15 §, eller

5) bryter mot anmälningsskyldighet enligt 16 c § eller mot ett reklamförbud eller tillståndsvillkor enligt 19 §

skall, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag, för *naturskyddsförseelse* dömas till böter *eller fängelse i högst sex månader.*

Vållar någon uppsåtligen eller av grov vårdslöshet, utan sådant tillstånd som lagen förutsätter eller annars rättstridigt en långvarig eller annars betydande skada på ett naturskyddsområde eller en del därav, eller bryter någon mot en fredningsbestämmelse som hänför sig till en i 16 c § nämnd djur- eller växtart, och skall överträdelsen av bestämmelsen inte anses vara ringa, skall den skyldige för ***naturskyddsbrott*** dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Föreslagen lydelse

skall, om inte *gärningen skall bestraffas som naturskyddsbrott*, för *naturskyddsförseelse* dömas till böter.

För naturskyddsförseelse döms även den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) bryter mot *en ordningsstadga* som avses i 3 § eller ett förbud mot *att använda* fångstredskap som *avses* i 15 § eller

2) bryter mot *en* anmälningsskyldighet som avses i 16 c § eller ett *annons- eller reklamförbud* eller ett tillståndsvillkor *som avses i* 19 §.

(se 1 mom.)

Denna lag träder i kraft den 199 .

137.

Lag

om ändring av 4 § lagen om skydd av valar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 4 § lagen den 23 december 1982 om skydd av valar (1112/1982) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §	4 §
Den som bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade stadganden skall dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Om straff för naturskyddsbrott som begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 5 § 2 mom. strafflagen.*
	Denna lag träder i kraft den 199 .

138.

Lag

om ändring av 9 § lagen om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 9 § lagen den 24 maj 1974 om bekämpande av oljeskador som uppkommer på land (378/74) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 §	9 §
Den som uppsåtligen eller av grovt vållande förorsakar oljeskada skall, om för gärningen ej annorstädes är stadgat strängare straff, dömas till böter eller fängelse i högst två år.	*Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.*
Den som eljest bryter mot denna lag och med stöd av densamma givna föreskrifter eller underlåter de skyldigheter *som åligger honom* enligt denna lag och med stöd därav givna föreskrifter, skall, om ej förseelsen eller försummelsen är ringa, dömas till böter.	Den som *på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet* bryter mot denna lag eller *mot* stadganden eller bestämmelser *som har utfärdats* med stöd av *den* eller *som försummar sina* skyldigheter enligt denna lag eller enligt stadganden *eller bestämmelser som har utfärdats* med stöd av *den*, skall, om *inte* förseelsen eller försummelsen är ringa, för oljeskadeförseelse på land dömas till böter.
	Denna lag träder i kraft den 199 .

139.

Lag

om ändring av 25 § lagen om fornminnen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 25 § lagen den 17 juni 1963 om fornminnen (295/63) som följer:

Gällande lydelse

25 §

Den som utan tillstånd företager i 1 § 2 mom. nämnd åtgärd eller överträder med stöd av 8 § 1 mom. utfärdade föreskrifter eller i 14 §, 16 § 2 mom., 19 § 1 mom. eller 20 § ingående stadganden, straffes med böter, *försåvitt icke strängare straff skall ådömas honom i stöd av annan lag.*

Den som underlåter att tillställa vederbörande myndighet i 16 § 1 mom. avsett föremål eller att därom göra föreskriven anmälan, straffes på sätt i 1 mom. är stadgat *och have förverkat sin rätt på grund av fyndet. Samma lag vare, därest någon* eljest undandöljer, överlåter, förvärvar eller från landet bortför föremål av sagda slag, som enligt denna lag hade bort tillställas arkeologiska kommissionen, eller skadar eller ändrar detta.

Föreslagen lydelse

25 §

Om straff för byggnadsskyddsbrott som begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 6 § 2 mom. strafflagen.

Den som *på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet* utan tillstånd *vidtar en* åtgärd *som nämns i* 1 § 2 mom. eller överträder *bestämmelser som har utfärdats* med stöd av 8 § 1 mom. eller *stadgandena i* 14 §, 16 § 2 mom., 19 § 1 mom. eller 20 §, *skall för* ***fornminnesför seelse*** dömas till böter.

För fornminnesförseelse döms också den som underlåter att tillställa *en behörig* myndighet *ett sådant* föremål *som nämns i* 16 § 1 mom. eller *inte gör en* föreskriven anmälan *om det eller annars* döljer, överlåter, förvärvar eller *för ut ur* landet ett föremål av *detta* slag som enligt denna lag hade bort tillställas *museiverket* eller skadar eller ändrar detta. *Gärningsmannen förlorar också de rättigheter fyndet medför.*

Denna lag träder i kraft den
199 .

140.

Lag

om ändring av 25 § byggnadsskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 25 § 1 och 2 mom. byggnadsskyddslagen av den 18 januari 1985 (60/85) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25 §	25 §
Den som bryter mot förbud eller bestämmelse som ingår i denna lag eller har utfärdats med stöd därav, skall för *överträdelse av stadgandena i byggnadsskyddslagen* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader, såvida han inte med stöd av annan lag skall dömas till strängare straff.	*Om straff för byggnadsskyddsbrott stadgas i 48 kap. 6 § 1 mom. strafflagen.*
Har gärningen förorsakat att en särskilt värdefull byggnad förstörts eller att annan betydande skada uppkommit i fråga om byggnadsskyddet, och bör brottet i dessa eller i andra fall, med beaktande av de omständigheter i sin helhet som lett till brottet och framgår därav, anses som grovt, skall gärningsmannen för *grov överträdelse av stadgandena i byggnadsskyddslagen* dömas till fängelse i högst två år eller till böter.	*Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder förbud eller bestämmelser som ingår i eller har utfärdats med stöd av denna lag skall för* ***byggnadsskyddsförseelse*** *dömas till böter.*
	Denna lag träder i kraft den 199 .

141.

Lag

om ändring av 10 § lagen om skyddsskogar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 § lagen den 11 augusti 1922 om skyddsskogar (196/22) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §	10 §
	Om straff för miljöförstörelse som har begåtts i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmeler som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.
Var, som bryter mot föreskrifter, som på grund av denna lag utfärdats, eller mot *stad-*	*Den* som *på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
gandet i 6 §, straffes med böter eller fängelse i högst ett år, *och vare, där avverkningen icke innefattar olovligt nyttjande av annans skog, de avverkade träden eller deras värde förbrutna.*	bryter mot *bestämmelser* som *har* utfärdats *med stöd* av denna lag eller mot 6 §, *skall för* ***skyddsskogsförseelse*** *dömas till böter.* *Innefattar avverkningen inte olovligt utnyttjande av någon annans skog, skall de avverkade träden eller deras värde dömas förverkade.*
	Denna lag träder i kraft den 199 .

142.

Lag

om ändring av 17 § marktäktslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 17 § 1 och 2 mom. marktäktslagen av den 24 juli 1981 (555/81) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 § *Straffstadgande*	17 § *Straffstadgande*
	Om straff för miljöförstöring som har begåtts strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.
Den som utan tillstånd som krävs enligt denna lag tar substanser eller underlåter att iakttaga med stöd av 11 § utfärdade tillståndsbestämmelser eller annars tar substanser i strid med stadgandena i denna lag skall för *överträdelse av stadgandena i marktäktslagen* dömas till böter.	Den som *på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet utan ett tillstånd som avses i denna lag eller i strid med tillståndet börjar ta substanser, försummar sina skyldigheter enligt tillståndet eller annars tar substanser i strid med denna lag, skall för* ***marktäktsförseelse*** *dömas till böter.*
	(se 17 § 1 mom.)
Har åtgärd eller underlåtelse medfört betydande eller omfattande skadliga förändringar i naturförhållandena eller allvarlig fara för annans liv, hälsa eller egendom och bör brottet i dessa eller andra fall med beaktande av de omständigheter i sin helhet som föranlett brottet och framgår av det anses grovt, skall gärningsmannen för *grov överträdelse av stadgandena i marktäktslagen* dömas till fängelse i högst ett år eller till böter.	
— — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — —
	Denna lag träder i kraft den 199 .

143.

Lag

om ändring av kemikalielagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs 52 § 4 mom. kemikalielagen av den 14 augusti 1989 (744/89) och
ändras 52 § 3 och 5 mom. samt
fogas till lagen en ny 52 a § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
52 §	52 §
Straff	*Straff*
Den som bryter mot ett förbud enligt 59 § skall för *brott mot tystnadsplikt som gäller kemikalietillsyn* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	*Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 59 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som avses i 3 mom., om inte målsäganden anmäler brottet till åtal.	(upphävs)
Den som bryter mot ett förbud *eller en förpliktelse* enligt denna lag som har förenats med vite, kan inte dömas till straff för samma gärning.	Den som bryter mot ett förbud enligt denna lag som har förenats med vite *kan lämnas obestraffad* för samma gärning.
	52 a §
	Straff för miljöförstöring
	Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 199 .

144.

Lag

om ändring av 10 § lagen om bekämpningsmedel

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 10 § 1 mom. lagen den 23 maj 1969 om bekämpningsmedel (327/69), sådant detta lagrum lyder i lag av den 16 februari 1973 (150/73), och

fogas till 10 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 16 februari 1973, nya 1 och 2 mom., varvid det ändrade 1 mom. och det nuvarande 2 mom. blir 3 och 4 mom., som följer:

Gällande lydelse

10 §

Den som bryter mot denna lag eller med stöd av den utfärdade bestämmelser om ovan i 9 § avsedd tystnadsplikt eller om tillverkning och införsel av, handel med samt förvaring, forsling eller användning av bekämpningsmedel skall, om ej strängare straff är stadgat annorstädes i lag, för *brott mot lagen om bekämpningsmedel* dömas till böter eller till fängelse i högst ett år.

Föreslagen lydelse

10 §

Om straff för miljöförstöring som begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.

Till straff för brott mot den tystnadsplikt som stadgas i 9 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte gärningen skall bestraffas enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller strängare straff för den stadgas på något annat ställe i lag.

Den som på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den om framställning, import, försäljning, förvaring, transport eller bruk av bekämpningsmedel skall, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag, för ***brott mot bekämpningsmedelslagen*** *dömas till böter eller fängelse i högst ett år.*

— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den
19 .

145.

Lag

om ändring av 18 § lagen om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 18 § lagen den 28 februari 1975 om flyttning av fordon och nedskrotning av skrotfordon (151/75) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 §	18 §
Den som lämnar fordon så, att det kan flyttas med stöd av 2 § 3 punkten, skall, om icke strängare straff för gärningen är stadgat annorstädes i lag, för *lämnande av fordon i omgivningen*, dömas till böter *eller fängelse i högst tre månader.*	Den som lämnar ett fordon så att det kan flyttas med stöd av 2 § 3 punkten skall, om *inte* strängare straff för gärningen *stadgas i någon annan* lag, för ***lämnande av fordon i miljön*** dömas till böter.
	Om straff för miljöförstöring som begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.
	Denna lag träder i kraft den 199 .

146.

Lag

om ändring av 91 § hälsovårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 91 § hälsovårdslagen av den 27 augusti 1965 (469/65) ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	91 §
	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag stadgas i 48 § 1—4 §§ strafflagen.
	Denna lag träder i kraft den 199 .

147.

Lag

om ändring av 23 § luftvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 23 § 1 och 2 mom. luftvårdslagen av den 25 januari 1982 (67/82), av dessa lagrum 23 § 1 mom. sådant det lyder i lag av den 19 april 1991 (738/91), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 §	23 §
	Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.
Den som försummar vad som ålagts honom med stöd av 9, 9 a, eller 15—17 § skall för *luftvårdsförseelse* dömas till böter *eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag.*	Den som *på något annat sätt än det som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet* försummar *en skyldighet* som ålagts honom *enligt* 9, *9 a,* eller 15—17 §, skall för *luftvårdsförseelse* dömas till böter.
Har i 1 mom. avsedd gärning begåtts uppsåtligen eller av grovt vållande och förorenas luften som följd därav, skall gärningsmannen för *luftvårdsbrott* dömas till böter eller till fängelse i högst två år.	(se 23 § 1 mom.)
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 199 .

148.

Lag

om ändring av 23 § bullerbekämpningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 23 § bullerbekämpningslagen av den 3 april 1987 (382/87) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
23 §	23 §
Straff	*Straff*
	Om straff för en miljöförseelse som har begåtts i strid med denna lag eller bestämmelser

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Den som bryter mot bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av 9, 10, eller 15 §, försummar den anmälningsskyldighet som stadgas i 13 § eller bryter mot förbud om vilket stadgas i 20 § skall, *om inte i annan lag stadgas strängare straff,* för *bullerbekämpningsförseelse* dömas till böter *eller fängelse i högst sex månader.*	*som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 3 § 2 mom. strafflagen.* Den som *uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder ett förbud som stadgas i 20 § eller av annan än grov oaktsamhet bryter mot bestämmelser som har utfärdats med stöd av 9, 10 eller 15 §, skall* för *bullerbekämpningsförseelse* dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 199 .

149.

Lag

om ändring av lagen om avfallshantering

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs 37 § lagen den 31 augusti 1978 om avfallshantering (673/78) samt

ändras 35 och 36 §§, av dessa 36 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 20 december 1991 (1655/91), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	35 § *Om straff för miljöförstöring som har begåtts i strid med denna lag eller med stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den stadgas i 48 kap. 1—4 §§ strafflagen.*
35 § Den som bryter mot denna lag eller med stöd av densamma utfärdade stadganden eller bestämmelser skall, *såframt icke strängare straff annorstädes är stadgat, för avfallshanteringsförseelse* dömas till böter *eller till fängelse i högst sex månader.*	36 § Den som *på något annat sätt än vad som avses i 35 § uppsåtligen eller av oaktsamhet* bryter mot denna lag eller *mot* stadganden eller bestämmelser *som har utfärdats* med stöd av *den* skall för *avfallshanteringsförseelse* dömas till böter.
36 § Den som i miljön för avfall till annan än för avfall i varje särskilt fall avsedd plats eller eljest försummar av denna lag härflytande skyldighet att anordna avfallshantering eller framställer, importerar eller använder produkt i strid mot förbud eller begränsningar som utfärdats med stöd av denna lag, så att härav vållas fara för människors hälsa, avsevärt men för processer-	(se 35 §)

Gällande lydelse

na i naturen, anmärkningsvärd minskning av trivseln, påtaglig förfulning av landskapet eller betydande skada på annans egendom, skall för *avfallshanteringsbrott* dömas till fängelse i högst två år eller till böter.

För avfallshanteringsbrott skall också dömas den som i strid med denna lag eller stadganden och föreskrifter som har utfärdats med stöd av den eller i strid med den konvention som avses i 23 f § till eller från landet för eller genom finskt territorium transporterar sådant avfall som avses i 23 f § och därigenom vållar sådan fara eller sådant men som avses i 1 mom. eller i nämnda konvention.

37 §

Är i 36 § avsett brott ägnat att vålla allvarlig fara för människors hälsa eller medföra särskild förorening av miljön och bör brottet i dessa eller andra fall, med beaktande av samtliga omständigheter, vilka föranlett och framgår av brottet, anses vara grovt, skall gärningsmannen för *grovt avfallshanteringsbrott* dömas till fängelse i minst ett och högst sex år.

Föreslagen lydelse

(upphävs, se 35 §)

Denna lag träder i kraft den 199 .

150.

Lag

om ändring av 13 § lagen om miljötillståndsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 13 § lagen den 19 april 1991 om miljötillståndsförfarande (735/91) som följer:

Gällande lydelse

13 §

Straffstadgande

Den som i strid med 2 och 3 §§ försummar att skaffa miljötillstånd skall för *miljötillståndsförseelse* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte strängare straff stadgas i någon annan lag.

Föreslagen lydelse

13 §

Hänvisningsstadgande

Om straff för brott mot den skyldighet att ansöka om miljötillstånd som avses i 3 § stadgas i 48 kap. 3 § 3 mom. strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 199 .

151.

Lag

om ändring av 146 § byggnadslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 146 § 1 och 2 mom. byggnadslagen av den 16 augusti 1958 (370/58), sådana dessa lagrum lyder i lag av den 18 januari 1985 (61/85), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
146 §	146 §
	Om straff för miljöförstöring och byggnadsskyddsbrott som har begåtts i strid med denna lag eller stadganden som har utfärdats med stöd av den eller plane- eller tillståndsbestämmelser eller förbud stadgas i 48 kap. 1—4 och 6 §§ strafflagen.
Den som utan sådant tillstånd som krävs enligt denna lag uppför byggnad eller vidtar annan åtgärd i strid med denna lag eller *med* stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, eller underlåter att fullgöra i tillståndet honom ålagda förpliktelser, skall för *överträdelse av stadgandena i byggnadslagen* dömas till böter *eller till fängelse i högst sex månader.*	Den som *på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. uppsåtligen eller av oaktsamhet* utan *ett* sådant tillstånd som krävs enligt denna lag uppför en byggnad eller vidtar *någon* annan åtgärd i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av den eller *försummar de skyldigheter som anges* i tillståndet, skall för *byggnadslagsförseelse* dömas till böter.
Är åtgärd eller underlåtelse till sina verkningar oåterkallelig och med hänsyn till värden, som anknyter till miljön, eller naturförhållandena särskilt skadliga eller har den medfört allvarlig fara för annans liv, hälsa eller egendom och bör brottet i dessa eller andra fall, med beaktande av de omständigheter i sin helhet som lett till brottet och framgår därav, anses som grovt, skall gärningsmannen för *grov överträdelse av stadgandena i byggnadslagen* dömas till fängelse i högst två år eller till böter.	(se 146 § 1 mom.)

Denna lag träder i kraft den 199 .

152.

Lag

om ändring av upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 56, 56 a och 56 b §§, 57 § 3 mom., 60 § och 62 § 1 mom. upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/61), av dessa lagrum 56, 56 a och 56 b §§ samt 57 § 3 mom. och 62 § 1 mom. sådana de lyder i lag av den 8 juni 1984 (442/84), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
56 §	56 §
Den som uppsåtligen i förvärvssyfte 1) i strid mot denna lag framställer exemplar av verk eller gör verk tillgängligt för allmänheten; eller 2) för spridning till allmänheten till landet inför exemplar av verk som är framställt utom landet under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag, skall, såvida gärningen med hänsyn till det stora antalet exemplar, verksamhetens omfattning eller annan därmed jämförlig orsak skall anses vara grov, för *upphovsrättsbrott* dömas till böter eller till fängelse i högst två år.	*Straff för upphovsrättsbrott stadgas i 49 kap. 1 § strafflagen.*
56 a §	56 a §
Den som 1) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot stadgande i denna lag till skydd för upphovsrätt, eller handlar i strid mot föreskrift som utfärdats med stöd av 41 § 2 mom., mot stadgande i 51 eller 52 § eller mot förbud som avses i 53 § 1 mom.; eller 2) för spridning till allmänheten till landet inför exemplar av verk, varom han visste eller hade grundad anledning att misstänka att det utom landet framställts under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag, skall, såvida gärningen inte är straffbar enligt 56 §, för *upphovsrättsförseelse* dömas till böter *eller till fängelse i högst sex månader.*	Den som 1) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot stadgandena i denna lag till skydd för upphovsrätt, eller handlar i strid *med en* föreskrift som utfärdats med stöd av 41 § 2 mom., mot stadgandena i 51 eller 52 § eller mot *ett* förbud som avses i 53 § 1 mom. eller 2) för spridning till allmänheten till landet *för in* exemplar av verk, varom han visste eller hade grundad anledning att misstänka att det framställts *utomlands* under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag, skall, *om gärningen inte enligt 49 kap. 1 § strafflagen skall bestraffas som ett upphovsrättsbrott, för upphovsrättsförseelse* dömas till böter.
56 b §	56 b §
Den som uppsåtligen bryter mot stadgandet i 26 d § 3 mom. skall, om det inte annorstädes i lag är stadgat strängare straff för gärningen, för *brott mot tystnadsplikt enligt upphovsrättslagen* dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.	*Den som bryter mot tystnadsplikten i 26 d § 3 mom. skall dömas enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen, om inte strängare straff för gärningen stadgas på något annat ställe i lag.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
57 §	57 §
Den som på annat sätt än genom utnyttjande av verk gör sig skyldig till en enligt *56* eller 56 a § straffbar gärning skall till upphovsmannen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.	Den som på *något* annat sätt än genom utnyttjande av *ett* verk gör sig skyldig till *en* gärning *som skall bestraffas enligt 49 kap. 1 § strafflagen* eller 56 a § *i denna lag*, skall till upphovsmannen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.
60 §	60 §
Vad i 56—59 §§ är sagt skall äga motsvarande tillämpning med avseende å rättighet, som skyddas genom föreskrift i 5 kap.	*Vad som sägs i 56 a, 57, 58 eller 59 § skall på motsvarande sätt tillämpas på en rätt som skyddas enligt 5 kap.*
62 §	62 §
Upphovrättbrott samt brott mot stadgande i 51 eller 52 § hör under allmänt åtal. I övrigt får brott som avses i denna lag ej åtalas av allmän åklagare, om inte målsäganden har anmält det till åtal.	*Allmän åklagare får inte väcka åtal för andra upphovsrättsförseelser än sådana som har begåtts mot 51 eller 52 §, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.*
	Denna lag träder i kraft den 19 .

153.

Lag

om ändring av lagen om rätt till fotografisk bild

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 18 och 18 a §§, 19 § 3 mom. och 23 § lagen den 8 juli 1961 om rätt till fotografisk bild (405/61), sådana de lyder i lag av den 8 juni 1984 (443/84), som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 §	18 §
Den som uppsåtligen i förvärvssyfte 1) i strid mot denna lag framställer exemplar av fotografisk bild; 2) genom att till försäljning utbjuda eller på annat sätt till allmänheten sprider i strid mot denna lag framställt exemplar av fotografisk bild; eller 3) för spridning till allmänheten till landet inför exemplar av fotografisk bild som är framställd utom landet under sådana omstän-	*Om straff för upphovsrättsbrott som riktar sig mot rättigheter som avses i denna lag stadgas i 49 kap. 1 § strafflagen.*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
digheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag, skall, såvida gärningen med hänsyn till det stora antalet exemplar, verksamhetens omfattning eller annan därmed jämförlig omständighet skall anses vara grov, för *fotografirättsbrott dömas till böter eller till fängelse i högst två år.*	
18 a §	18 a §
Den som 1) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot stadgande i denna lag till skydd för rätt till fotografisk bild; 2) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning utbjuder eller annars till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild som framställts i strid mot denna lag; eller 3) för spridning till allmänheten till landet inför exemplar av fotografisk bild, varom han visste eller hade grundad anledning att misstänka att det utom landet framställts under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag, skall, såvida gärningen inte är straffbar enligt 18, för fotografirättsförseelse dömas till böter *eller till fängelse i högst sex månader.*	Den som 1) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot *ett* stadgande i denna lag till skydd för rätt till fotografisk bild, 2) uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till försäljning utbjuder *eller offentligt visar en fotografisk bild* eller annars till allmänheten sprider exemplar av fotografisk bild som framställts i strid med denna lag eller 3) för spridning till allmänheten till landet *för in* exemplar av fotografisk bild, varom han visste eller hade grundad anledning att misstänka att det framställts *utomlands* under sådana omständigheter att en framställning i Finland skulle ha varit straffbar enligt denna lag, skall, *om gärningen inte enligt 49 kap. 1 § strafflagen skall bestraffas som ett upphovsrättsbrott, för* ***fotografirättsförseelse*** dömas till böter.
19 §	19 §
Den som på annat sätt än genom utnyttjande av en fotografisk bild gör sig skyldig till en enligt *18* eller 18 a § straffbar gärning skall till fotografen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.	Den som på *något* annat sätt än genom utnyttjande av en fotografisk bild gör sig skyldig till en gärning *som skall bestraffas* enligt *49 kap. 1 § strafflagen* eller 18 a § *i denna lag*, skall till fotografen betala ersättning för förlust, lidande och annat förfång som orsakats av brottet.
23 §	23 §
Fotografirättsbrott hör under allmänt åtal. I övrigt får brott som avses i denna lag ej åtalas av allmän åklagare, om inte målsäganden har anmält det till åtal.	*Allmän åklagare får inte väcka åtal för en fotografirättsförseelse*, om inte målsäganden har anmält *brottet* till åtal. (om åtalsrätt för upphovsrättsbrott se förslagets 49 kap. 3 § SL)
	Denna lag träder i kraft den 19 .

154.

Lag

om ändring av 39 och 43 §§ varumärkeslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 39 § 1 mom. och 43 § varumärkeslagen av den 10 januari 1964 (7/64) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
39 §	39 §
Den som uppsåtligen gjort intrång i den rätt, som enligt denna lag tillkommer innehavare av varukännetecken, straffes med böter *eller fängelse i högst sex månader.*	Den som uppsåtligen *gör* intrång i den rätt som enligt denna lag tillkommer innehavaren av ett varukännetecken *skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för varumärkesförseelse dömas till böter.*
43 §	43 §
I samband med åtal enligt 39 § kan även handläggas yrkande på förbud som avses i 38 §.	I samband med ett åtal enligt *49 kap. 2 § strafflagen eller* 39 § *i denna lag* kan även handläggas yrkande på förbud som avses i 38 §.

Denna lag träder i kraft den
19 .

155.

Lag

om ändring av patentlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 57, 59 § 2 mom. och 61 § 1 mom. patentlagen (550/67) av den 15 december 1967 som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
57 §	57 §
Gör någon intrång i den ensamrätt som patent medför (patentintrång), må rätten förbjuda honom att fortsätta eller upprepa handlingen. Begår någon uppsåtligen patentintrång straffes med böter *eller fängelse i högst sex månader.*	*Om* någon gör intrång i den ensamrätt som *ett* patent medför (patentintrång), *kan domstolen* förbjuda honom att fortsätta eller upprepa handlingen. *Den som* uppsåtligen begår patentintrång *skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för patentförseelse dömas till böter.*
Brottet må icke åtalas av allmän åklagare, om målsäganden ej anmält brottet till åtal.	Allmän åklagare *får inte väcka åtal för patentförseelse*, om *inte* målsäganden *har* anmält brottet till åtal.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
59 §	59 §
Egendom som avses i 1 mom. må tagas i beslag, om brott som sägs i 57 § skäligen kan antagas föreligga. Vad som är föreskrivet om beslag i brottmål i allmänhet äger därvid tillämpning.	Egendom som avses i 1 mom. *kan* tas i beslag, *när det kan antas att ett* brott *som nämns i 49 kap. 2 § strafflagen eller* 57 § *i denna lag har begåtts. Härvid skall iakttas vad tvångsmedelslagen (450/87) stadgar om beslag.*
61 §	61 §
Har patent förklarats ogiltigt genom dom som vunnit laga kraft, må straff, ersättning eller annan påföljd enligt 57—60 §§ ej ådömas.	Har *ett* patent förklarats ogiltigt genom en dom som vunnit laga kraft, *kan* straff, ersättning eller *en* annan påföljd *som stadgas i* 57—60 §§ *i denna lag eller i 49 kap. 2 § strafflagen* inte utdömas.
	Denna lag träder i kraft den *19* .

156.

Lag

om ändring av mönsterrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 35 §, 37 § 2 mom., 39 § 1 mom. och 44 § mönsterrättslagen av den 12 mars 1971 (221/71) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
35 §	35 §
Gör någon intrång i mönsterrätt, må rätten förbjuda honom att fortsätta eller upprepa handlingen. Begår någon mönsterintrång uppsåtligen, straffes med böter *eller fängelse i högst sex månader.*	*Om* någon gör intrång i mönsterrätt, *kan domstolen* förbjuda honom att fortsätta eller upprepa handlingen.
För i 1 mom. nämnt brott må åtal icke väckas av allmän åklagare, om målsäganden ej anmält brottet till åtal.	*Den som uppsåtligen gör intrång i mönsterrätt skall, om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för* ***mönsterrättsförseelse*** *dömas till* böter.
	Allmän åklagare *får inte väcka åtal för mönsterrättsförseelse,* om *inte* målsäganden *har* anmält brottet till åtal.
37 §	37 §
Egendom som avses i 1 mom. må tagas i beslag, om i 35 § nämnt brott kan förmodas ha blivit begånget. Vad som är föreskrivet om	Egendom som avses i 1 mom. *kan* tas i beslag, *när det kan antas att ett brott som nämns i 49 kap. 2 § strafflagen eller* 35 § *i denna*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
beslag i brottmål i allmänhet äger därvid tillämpning.	*lag har begåtts. Härvid skall iakttas vad tvångsmedelslagen (450/87) stadgar om beslag.*
39 §	39 §
Har registrering av mönster hävts genom dom som vunnit laga kraft, må icke dömas till straff, ersättning eller annan påföljd, om vilka stadgas i 35—38 §§.	Har registreringen av *ett* mönster hävts genom en dom som vunnit laga kraft, *kan* straff, ersättning eller *en* annan påföljd *som* stadgas i *49 kap. 2 § strafflagen eller* 35—38 §§ *i denna lag inte dömas ut.*
44 §	44 §
Avskrift av slutligt beslut i mål som avses i 16 §, 30—32 §§, 35—38 §§ samt 41 § skall av domstolen sändas till registreringsmyndigheten.	*Domstolen skall till registermyndigheten sända en kopia av sitt utslag i sådana mål som avses i 49 kap. 2 § strafflagen eller* 16, 30—32, 35—38 samt 41 §§ *i denna lag.*

Denna lag träder i kraft den 19 .

157.

Lag

om ändring av lagen om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 34, 35 och 37 §§ samt 39 § 2 mom. och 40 § 1 mom. lagen den 11 januari 1991 om ensamrätt till kretsmönster för integrerade kretsar (32/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
34 §	34 §
Kretsmönsterbrott	*Hänvisningsstadgande*
Den som i strid med denna lag och så att gärningen är ägnad att åsamka innehavaren av den kränkta rättigheten avsevärd ekonomisk skada uppsåtligen i förvärvssyfte 1) framställer en integrerad krets eller något annat exemplar av ett kretmönster, 2) sprider ett kretsmönster till allmänheten, eller 3) för in ett kretsmönster i landet för spridning till allmänheten, skall för *kretsmönsterbrott* dömas till böter eller fängelse i högst två år.	*Om straff för brott mot industriell rätt som riktar sig mot rättigheter som avses i denna lag stadgas i 49 kap. 2 § strafflagen.*

Gällande lydelse

35 §

Kretsmönsterförseelse

Den som uppsåtligen eller av grov ovarsamhet bryter mot denna lags stadganden om skydd för kretsmönster skall, om gärningen inte skall bestraffas som kretsmönsterbrott, för *kretsmönsterförseelse* dömas till böter.

37 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott enligt *34*-36 §§, om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

Allmänna åklagaren kan likväl väcka åtal för kretsmönsterbrott även om målsäganden inte har anmält brottet till åtal såvida en synnerligen viktig allmän fördel kräver att åtal väcks.

39 §

Förhindrande av att kränkning fortgår

— — — — — — — — — — — — — — —

En integrerad krets eller något annat exemplar av ett kretsmönster kan tas i beslag, *när det kan antas att ett brott som nämns i 34 § har begåtts.* Härvid skall tillämpas vad tvångsmedelslagen stadgar om beslag.

— — — — — — — — — — — — — — —

40 §

Verkningar av att en registrering förklaras ogiltig

Har registreringen av ett kretsmönster förklarats ogiltig genom registermyndighetens beslut som *har* vunnit laga kraft, kan straff, *gottgörelse,* ersättning eller en annan påföljd som avses i *34,* 35, 38 och 39 §§ inte utdömas.

— — — — — — — — — — — — — — —

Föreslagen lydelse

35 §

Kretsmönsterförseelse

Den som uppsåtligen eller av grov *oaktsamhet* bryter mot denna lags stadganden om skydd för kretsmönster skall, om inte gärningen skall bestraffas som *brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen,* för *kretsmönsterförseelse* dömas till böter.

37 §

Åtalsrätt

Allmän åklagare får inte väcka åtal för brott som *avses i 35 och 36 §§,* om inte målsäganden har anmält brottet till åtal.

39 §

Förhindrande av att kränkning fortgår

— — — — — — — — — — — — — — —

En integrerad krets eller något annat exemplar av ett kretsmönster kan tas i beslag, när det kan antas att ett brott *mot industriell rättighet* har begåtts. Härvid skall iakttas vad tvångsmedelslagen (450/87) stadgar om beslag.

— — — — — — — — — — — — — — —

40 §

Verkningar av att en registrering förklaras ogiltig

Har registreringen av ett kretsmönster förklarats ogiltig genom registermyndighetens beslut som vunnit laga kraft, kan straff, ersättning eller en annan påföljd som stadgas i 35, 38 eller 39 § *i denna lag eller i 49 kap. 2 § strafflagen* inte *dömas ut.*

— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den
19 .

158.

Lag

om ändring av 39 och 41 §§ lagen om nyttighetsmodellrätt

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 39 § 1 mom. och 41 § 1 mom. lagen den 10 maj 1991 om nyttighetsmodellrätt (800/91) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
39 §	39 §
Den som med uppsåt gör intrång i den ensamrätt som en nyttighetsmodellrätt medför, skall för *intrång i nyttighetsmodellrätt* dömas till böter *eller fängelse i sex månader.*	Den som *uppsåtligen* gör intrång i den ensamrätt som en *nyttighetsmodell* medför skall, *om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för* ***nyttighetsmodellförseelse*** *dömas till böter.*
41 §	41 §
Har en registrering av nyttighetsmodell förklarats ogiltig genom lagakraftvunnet beslut, kan straff, ersättning eller annan påföljd enligt 36—39 §§ inte dömas ut.	Har en registrering av nyttighetsmodell förklarats ogiltig genom *ett* lagakraftvunnet beslut, kan straff, ersättning eller annan påföljd enligt *49 kap. 2 § strafflagen eller* 36—39 §§ *i denna lag* inte dömas ut.

Denna lag träder i kraft den
19 .

159.

Lag

om ändring av 33 och 34 §§ lagen om växtförädlarrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 33 § 2 mom. och 34 § lagen den 21 august 1992 om växtförädlarrätt (789/92) som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
33 §	33 § *Temporärt skydd*
För sådan verksamhet som ägt rum efter att en ansökan som avses i 10 § har gjorts och som visserligen gör intrång i växtförädlarrätten, men som har ägt rum innan förädlarrätten beviljats, kan straff enligt 9 kap. inte dömas ut. För en skada som uppstått före kungörande av ansökan i enlighet med 17 § kan ersättning utdömas endast enligt 31 § 2 mom.	För sådan verksamhet som *kränker växtförädlarrätten och* som ägt rum efter att en ansökan som avses i 10 § har gjorts men innan förädlarrätten beviljats, kan inte straff *som avses* i 9 kap. *eller 49 kap. 2 § strafflagen* dömas ut. För en skada som uppstått före kungörande av ansökan i enlighet med 17 § kan ersättning *dömas ut* endast enligt 31 § 2 mom.
34 § *Intrång i växtförädlarrätt*	34 § *Intrång i växtförädlarrätt*
Den som uppsåtligen gör intrång i den ensamrätt som stadgas i 6, 7 eller 8 § skall för *intrång i växtförädlarrätten* dömas till böter *eller fängelse i högst sex månader.*	Den som uppsåtligen *kränker* den ensamrätt *om vilken* stadgas i 6, 7 eller 8 § skall, *om inte gärningen skall bestraffas som ett brott mot industriell rättighet enligt 49 kap. 2 § strafflagen, för* ***kränkning av växtförädlarrätt*** *dömas till böter.*
Allmän åklagare får inte väcka åtal för brottet, om inte målsäganden anmäler det till åtal.	Allmän åklagare får inte väcka åtal för *kränkning av växtförädlarrätt,* om inte målsäganden *har anmält brottet* till åtal.
	Denna lag träder i kraft den 19 .